

**Charlotte
Brontë**

Villette

Editura Eminescu

Coperta colecției : Val Munteanu

Ilustrația copertei : Ion Dogar-Marinescu

Charlotte
Brontë

Villette

Traducere de
Mihai C. Delescu

1975

București, Piața Scînteii 1

Editura Eminescu

Deoarece marea majoritate a notelor de subsol traduc cuvinte, expresii, replici din limba franceză, nu s-a mai semnalat în paranteză limba de proveniență decât în cazul celor câteva excepții de la această situație generală. Pentru simplificare, se traduc în aceeași notă două sau mai multe replici succesive reproduse de autoare integral în limba franceză.

Notele de subsol aparțin traducătorului.

CHARLOTTE BRONTË „VILLETTE”
London, Oxford University Press, 1970

1

BRETTON

NAȘA MEA LOCUIA ÎNTR-O CASA frumoasă din vechiul și curatul oraș Bretton. Familia soțului ei trăise acolo de mai multe generații, și chiar purta numele locului natal — ei erau Brettonii din Bretton ; nu știu dacă dintr-o simplă coincidență sau pentru că vreun strămoș mai îndepărtat fusese o personalitate destul de importantă ca să-și lase numele locului unde își dusesese viața.

În copilărie mergeam la Bretton cam de două ori pe an, și vizitele acestea mă bucurau mult. Casa și cei care sălășluiau în ea se potriveau cu felul meu de a fi. Camerele încăpătoare și liniștite, mobilele frumos aranjate, ferestrele largi, curate, balconul din care vedeai strada străveche, impunătoare, care avea mereu un aer de duminică sau de sărbătoare — atât era de liniștită atmosfera, atât erau de curate pietrele caldarîmului.

Un copil care se află într-o casă de oameni maturi este în mod obișnuit un personaj important, și, fără a face caz de asta, doamna Bretton mi-a arătat întotdeauna multă iubire. Rămăsese văduvă încă înainte de a fi apucat s-o cunosc eu, soțul ei, medicul, murind cînd ea era încă o femeie tânără și frumoasă.

Așa cum mi-o amintesc eu, nu mai era tânără, însă rămăsese frumoasă, înaltă, bine făcută, și, deși brunetă pentru o englezoaică, își mai păstra încă pe obrazul ei negricios o limpezime sănătoasă, iar ochii negri, plini de viață, erau încă vii ca ai unei tinere. Lumea spunea că e mare păcat faptul că nu-i dăruise limpezimea aceasta a tenului și fiului său, ai cărui ochi erau albaștri și, din

copilărie încă, foarte pătrunzători, și al cărui păr lung avea o culoare pe care nici prietenii nu se aventurau s-o numească, decît atunci cînd, în bătaia soarelui, spunea c-ar fi auriu. În schimb moștenise de la maică-sa trăsăturile feței, dantura ei sănătoasă, statura ei (sau cel puțin așa promitea, căci pe vremea aceea era un copil care avea să mai crească), precum și — lucru mai important — sănătatea ei fără cusur și buna ei dispoziție și calmul ei, calități mai de preț decît o avere pentru cel ce le stăpînește.

În toamna anului... mă aflu în vizită la Bretton. Nașa mea venise în persoană să mă ia de la rudele la care locuiam. Cred că ea presimțea de pe atunci anunțindu-se niște evenimente pe care eu nu le-aș fi putut bănui nici pe departe dar a căror adiere încă îndepărtată și palidă ajungea să-mi insuflă o tristețe nelămurită, făcîndu-mă să mă simt mulțumită că pot schimba mediul și oamenii printre care trăisem pînă atunci.

Timpul se scurgea întotdeauna plăcut cînd eram în preajma nașei mele, nu în izbucniri tumultuoase, ci liniștit ca alunecarea apelor unui rîu calm printr-o cîmpie. Nu întîlneai aici nici farmecul schimbărilor, și nici neprevăzutul întîmplărilor, însă mie îmi plăcea atît de mult liniștea și atît de puțin căutam imbolduri neașteptate, încît chiar și o atît de mică schimbare a felului meu de viață de pînă acum era pentru mine parcă un prilej de tulburare și aproape că aș fi dorit ca o asemenea schimbare să nu se fi produs.

Într-o zi sosi o scrisoare al cărui conținut era limpede că-i stîrnise doamnei Bretton surprindere și oarecare îngrijorare. La început crezui că era de la mine de acasă și mă cuprinse spaima așteptîndu-mă la comunicarea cîntecului cărei întîmplări nefericite ; însă nu mi se spuse nimic și nourii pe care-i simțisem părău să se fi risipit.

A doua zi, întorcîndu-mă dintr-o lungă plimbare, constatai o schimbare neașteptată atunci cînd intrai în camera mea de culcare. Lîngă patul meu modest, într-un colț, își făcuse apariția un pătuț cu perdele albe ; și lîngă bufețelul meu de lemn de mahon privirile-mi căzură pe un scrin micuț din lemn de trandafir. Am rămas locului, cu ochii mari, neștiind ce să cred. „Ce anunță și ce vor să spună lucrurile acestea ?“ mă întrebai. Era

ușor de ghicit. „Vine încă un oaspete ; doamna Bretton mai așteaptă alți vizitatori.“

Cînd am coborît la masă, mi s-au dat lămuriri. Mi-au spus că aveam să primesc în curînd o tovarășă : o fetiță, fiica unui prieten și rudă mai îndepărtată a răposatului doctor Bretton. Fetița își pierduse de curînd mama ; deși, la drept vorbind, adăugase doamna Bretton, pierderea aceasta nu fusese chiar atît de mare cît s-ar fi putut crede la prima vedere. Doamna Home (Home se pare că-i era numele) fusese o femeie foarte atrăgătoare însă cu capul în nori, ușuratică, își neglijase copilul și pentru soțul ei ajunsese un motiv de adîncă dezamăgire și de suferință. Căsătoria lor se dovedise atît de nepotrivită, încît în cele din urmă se produsese despărțirea, despărțire prin înțelegere reciprocă, nu potrivit vreunei proceduri legale. Curînd după aceasta, doamna, care-și încercase peste măsură puterile la un bal, răcise, fusese cuprinsă de fierbințeli și după o foarte scurtă boală murise. Soțul ei, care era prin firea lui un om foarte sensibil, zguduit cum nu se poate spune de această știre cu totul neașteptată, nu mai putea fi acum convins că nu severitatea lui excesivă, ci tocmai îngăduința și răbdarea lui exagerate grăbiseră sfîrșitul acelei nefericite. Nu se mai putea scutura de asemenea gînduri întunecate, sănătatea și pofta de viață îi fuseseră afectate în chip îngrijorător. Medicii insistaseră să se încerce drept leac o călătorie mai lungă, iar doamna Bretton se oferise să aibă între timp grijă de fetiță. „Și nădăjduiesc — adăugase în încheiere nașa mea — că acest copilaș nu-i va semăna maică-si, o cochetă fără de minte și ușuratică cum un bărbat cu scaun la cap n-ar fi trebuit în nici un caz să ia de nevastă. Căci — mai spunea ea — domnul Home e un om cu scaun la cap în felul lui, deși nu prea are simț practic : se dă în vînt după învățătură și știință și-și petrece o jumătate de viață în laborator tot făcînd experiențe — un lucru pe care flusturatică de nevastă-sa n-a putut nici să-l înțeleagă și nici să-l suporte ; și, drept să spun — mărturisise nașa mea — nici mie nu mi-ar fi plăcut așa ceva“.

Ca răspuns la o întrebare a mea mă informase mai departe că răposatul ei bărbat îi spusese că domnul Home moștenise înclinațiile acestea spre știință de la un unchi din partea maică-si, un savant francez ; căci se pare că

se trăgea dintr-o familie de origine amestecată, franțuzească și scoțiană, și avea în Franța citeva rubedenii, dintre care unele își scriau numele cu particula *de* înainte, lăudându-se că sint de singe nobil.

În aceeași seară, la ceasurile nouă, Warren, slujitorul, plecă să întâmpine diligența cu care era așteptată să vină micuța noastră vizitatoare. Doamna Bretton și cu mine ședeam singure în salon așteptînd-o, John Graham Bretton fiind plecat într-o vizită la unul dintre colegii săi de școală care locuia la țară. Nașa mea citea ziarul de seară iar eu îmi vedeam de lucrul meu de mină. Era o noapte umedă, ploaia bătea în geamuri iar vîntul se auzea minios și nelinîștit afară.

— Sărmanul copil ! spunea doamna Bretton din cînd în cînd. Să călătorească pe o asemenea vreme ! De abia aștept s-o văd ajungînd cu bine aici.

Puțin înainte de ceasurile zece clopoțelul de la poartă anunță întoarcerea lui Warren. Nici nu se deschisese bine ușa de la intrare și mă aflam deja jos, în hol. Văzui acolo un cufăr și citeva geamantane de mină, alături era o persoană pe care o crezui doica micuței, și în josul treptelor Warren, ținînd în brațe ceva ca o bocceluță înfășurată într-un șal.

— Acesta-i copilul ? am întrebat eu.

— Da, domnișoară.

Am vrut să dau șalurile la o parte și să arunc o privire spre fața micuței, însă ea și-o întoarse repede de la mine spre umărul lui Warren.

— Lasă-mă jos, te rog — spuse o voce firavă atunci cînd Warren deschise ușa către salon — și ia șalul acesta de pe mine, continuă micuța, scoțînd cu mînuța ei acul care încheia șalul și dînd în lături cu grabă și nerăbdare faldurile care-o înfășurau. Făptura care ni se arătă acum făcu o încercare grăbită să împăturească șalul, însă țesătura era mult prea greoaie și mare pentru a putea fi minuită de degetele și brațele ei micuțe. Dă-i-l lui Harriet, te rog, sună atunci porunca, să-l pună pe aici pe undeva.

Spunînd acestea se întoarse și-și aținti privirile asupra doamnei Bretton.

— Vino încoace, micuța mea scumpă, spuse doamna. Vino să văd dacă nu ești udă și înghețată, vino să te încălzești aici la foc.

Copilul făcu cîțiva pași grăbiți prin cameră. Eliberată din șalurile ei părea nefiresc de micuță, însă era o făptură desăvîrșit proporționată, ușoară, zveltă și dreaptă. Cocolățată în poala încăpătoare a nașei mele părea o păpușă : gîtul ei, delicat ca de ceară, capul cu bucle mătăsoase, sporeau și mai mult, mi se părea mie, această asemănare.

Doamna Bretton îi vorbea acum în cuvinte scurte, dragăstoase, în vreme ce-i mîngîia mîinile, brațele, picioarele. La început ea fu întîmpinată cu o privire gînditoare, însă curînd i se răspunse cu un zîmbet. Doamna Bretton nu era în mod obișnuit o femeie căreia să-i placă gesturile dragăstoase : chiar și cu fiul ei, pe care-l iubea din toată inima, purtarea îi era rareori iubitoare, adeseori dimpotrivă ; însă acum, cînd micuța străină îi surîse, ea o sărută, întrebînd-o :

— Și cum o cheamă pe micuța mea ?

— Missy.

— Dar pe lîngă Missy ?

— Tăticul îi spune Polly.

— Și are să-i pară bine lui Polly să stea aici cu mine ?

— Nu *mereu* : numai pînă se întoarce tăticul acasă. Tăticul e plecat acum.

Și clătină expresiv din cap.

— Arc să se întoarcă la Polly sau are să trimită pe cineva s-o ducă la el.

— Credeți, doamnă ? Știți sigur că are să facă asta ?

— Așa cred.

— Dar Harriet zice că nu, sau, oricum, nu multă vreme de acum înainte. E bolnav.

Ochii i se umplură de lacrimi. Își trase mîna dintre ale doamnei Bretton și se strădui să coboare din poala ei. La început „bătrîna doamnă“ se împotrivi, însă micuța spuse :

— Vă rog, vreau să mă dau jos. Pot să stau și pe scaun.

I se îngădui să alunece de pe genunchii doamnei și, luîndu-și un taburet, și-l duse într-un colț unde erau umbrele mai adînci și se așeză acolo. Doamna Bretton, deși o femeie inclinată să poruncească, și chiar, în probleme serioase, categorică în purtările ei cu ceilalți, era adesea pasivă în chestiunile mărunte ; o lăsă pe copilă

să-și facă voia. Mie îmi spuse : „N-o lua în seamă o clipă“. Însă eu am urmărit-o pe Polly cum își reazemă cotul micuț de genunchiul subțiratic, cu obrazul în palmă ; am observat cum își trage o batistă din buzunărelul rochiței sale de păpușă și apoi o auzii plingînd. Alți copii, cînd sînt necăjiți sau îi doare ceva, plîng tare, fără să se rușineze sau să se rețină ; însă ființa aceasta plîngea fără sunet ; cite un suspin abia auzit din cînd în cînd o trăda. Doamna Bretton nu auzea, cu atît mai bine. Și, nu după multă vreme, un glăscior venind din colțul acela întrebă :

— N-am putea suna clopoțelul după Harriet ?

Am sunat eu ; am cerut să fie chemată guvernanta și ea a sosit.

— Harriet, trebuie să merg la culcare, spuse micuța ei stăpînă. Tu trebuie să întrebi unde este patul meu.

Harriet o încunostiință că se și interesase de asta.

— Întrebă dacă tu dormi cu mine, Harriet.

— Nu, domnișoară, spuse guvernanta. Dumneata ai să împarți camera cu această tinăra — și arată înspre mine.

Missy nu-și părăsi locul, însă îi vedeam ochii căutîndu-mă. După cîteva momente de scrutare tăcută își părăsi colțul.

— Vă urez noapte bună, doamnă, îi spuse doamnei Bretton, însă pe lingă mine trecu mută.

— Noapte bună, Polly, i-am spus eu.

— Nu-i nevoie să ne spunem noapte bună dacă tot dormim în aceeași cameră, fu răspunsul cu care se retrase din salon.

O auzirăm pe Harriet propunîndu-i s-o ducă în brațe pe scări în sus. „Nu-i nevoie“, sună din nou răspunsul ei. „Nu-i nevoie, nu-i nevoie“, și pașii ei micuți se auziră trudind din greu în sus pe scară.

Cînd m-am dus la culcare, o oră mai tîrziu, era încă trează. Își aranjase pernele în așa fel încît să-și țină făptura mică în capul oaselor ; mîinile, strînse una într-alta, i se odihneau liniștite pe pătura, cu un calm bătrînesc, deloc potrivit pentru vîrsta ei de copil. O vreme m-am abținut să-i adresez cuvîntul, însă cînd m-am pregătît să suflu în luminare, i-am recomandat să se culce.

— O să mă culc, fu răspunsul.

— Ai să răcești, Missy.

A luat atunci un vestmînt micuț cît o palmă de pe scaunul de lingă leagăn și și-a acoperit cu el umerii. Am lăsat-o să facă precum dorește. Un timp, ascultînd în întuneric, mi-am dat seama că mai plînge încă — plîngea, străduindu-se să se rețină, fără zgomot și cu grijă să nu se trădeze.

Dimineața cînd m-am deșteptat, un susur de apă mi-a ajuns la urechi. Ce să vezi ! Se sculase și, urcată pe un scaun lingă lavoar, se muncea din greu să aplece urciorul (pe care n-avea putere să-l ridice de la locul lui) astfel încît să toarne apa din el în lighean. Aveai o senzație ciudată privind-o cum se spală și se îmbracă, așa mică, preocupată și tăcută. Părea limpede că nu este deprinsă să-și facă singură toaletă ; nasturii, fundele, agățătorile îi puneau probleme pe care ea le înfrunta cu o încăpăținare ce era plăcut de urmărit. Își împături frumos cămășuța de noapte, își netezi cu grijă învelitoarea culcușului ei, apoi, retrăgîndu-se într-un colț, unde era ascunsă de involburarea perdelelor albe, rămase deodată neauzită. Mă ridicai în coate în pat și-mi lungii gîtul să văd cu ce se îndeletnicea acolo. O văzui cum se roagă în genunchi, cu fruntea înclinată în palme.

Guvernanta bătu la ușă. Ea se ridică în picioare.

— Sînt îmbrăcată, Harriet, spuse ; m-am îmbrăcat singură, dar simt că nu sînt cum trebuie. Aranjează-mă cum trebuie.

— De ce te-ai îmbrăcat singură, Missy ?

— Sst ! vorbește mai încet, Harriet, să nu cumva s-o trezești pe fata aceea (aceea eram eu, care acum mă întinsesem iarăși în pat cu ochii închiși). M-am îmbrăcat singură, ca să învăț pentru vremea cînd tu ai să mă lași singură.

— Vrei ca eu să plec ?

— Cînd ești îmbufnată mi-am dorit de multe ori să pleci, dar acum nu. Stringe-mi mai bine funda și netezește-mi părul, te rog.

— Funda îți stă destul de dreaptă. Ce ființă curioasă mai ești și dumneata !

— Trebuie înnodată altfel. Te rog.

— Bine, uite. Cînd eu am să plec, trebuie s-o convingi pe tinăra domnișoară de aici să te îmbrace ea.

— Asta în nici un caz.

PAULINA

— De ce ? E o domnișoară destul de drăguță. Nădăjduiesc că ai de gând să te porți frumos cu ea, Missy, și că n-o să-ți mai dai aere cum știi dumneata.

— Dar nu trebuie în nici un caz să mă îmbrace ea pe mine.

— Ce nostimă mai ești !

— Vezi că nu-mi treci pieptenele drept prin păr, Harriet, cărarea are să iasă strîmbă.

— Uf, pretențioasă mai ești. Așa-i bine ?

— Mda. Acum, dacă sînt gata cu îmbrăcatul, unde trebuie să merg ?

— Te conduc eu în sufragerie.

— Haide atunci.

Se îndreptară spre ușă. Ea se opri deodată.

— O, Harriet, cum aș mai vrea să fie asta casa tatii ! Eu nici nu-i cunosc pe oamenii ăștia.

— Fii un copil cuminte, Missy.

— Sînt cuminte, dar, uite, mă doare aici — și-și puse mîna pe inimă, repetînd cu un suspin : Tăticule ! Tăticule !

M-am ridicat în pat ca să pun capăt acestei scene cît timp nu trecea încă peste anumite limite.

— Spune bună dimineața tinerei domnișoare, îi ceru Harriet.

Ea spuse „bună dimineața“, apoi își urmă guvernanta afară din cameră. În aceeași zi, Harriet ne părăsi pentru o vreme, plecînd să-și viziteze niște prieteni care locuiau în apropiere.

Cînd am coborît și eu, am găsit-o pe Paulina (fetița spunea că se numește Polly, însă numele întreg îi era Paulina Mary) așezată la masă pentru micul dejun, alături de doamna Bretton, cu o ceașcă de lapte în față și cu o bucată de piine strînsă în mîna lăsată inertă pe fața de masă. Nu mîncă însă.

— Cum s-o îmbunăm pe micuța asta ? îmi spuse doamna Bretton. Zău, nu știu ; nu vrea să guste nimic și, dacă te uiți la ea, ai zice că nici n-a dormit.

Eu mi-am exprimat încrederea în efectele pe care avea să le aibă trecerea timpului și bunătatea pe care se cuvenea să i-o arătăm noi.

— Dacă s-ar atașa de cineva de aici din casă, s-ar liniști curînd, dar pînă atunci nu cred, răspunse doamna Bretton.

AU TRECUT CÎTEVA ZILE ȘI EA NU părea că este pe cale să se atașeze de vreunul dintre noi. Nu se putea spune că ar fi un copil rău, capricios sau neascultător ; însă cu greu ți-ai fi putut închipui o ființă care să inspire mai puțin senzația că s-ar simți în largul ei decît se arăta a fi ea. Tinjă ; nici fața brăzdată a unui om în toată firea exilat și ducînd dorul Europei sau antipozilor Europei n-ar fi purtat mai limpede înscrise pe trăsături semnele dorului de casă decît chipul ei copilăresc. Părea să îmbătrînească și să devină tot mai nefirească. În ce mă privește, eu, Lucy Snowe, recunosc că păcătuiesc printr-o imaginație prea discursivă și infierbîntată ; însă ori de cîte ori, deschizînd ușa vreunei încăperi, o vedeam stînd singură într-un colț, cu capul în palma ei mititică, încăperea mi se părea nu nelocuită, ci de-a dreptul bîntuită de stafii.

Și iarăși cînd, în nopțile cu lună, trezindu-mă din somn îi vedeam silueta, albă și bine conturată în cămășuța de noapte, ingenunchată în pat și rugîndu-se ca un bigot catolic sau metodist — ca vreun fanatic precoce sau vreun sfînt care și-a depășit vremea — n-aș fi putut să spun ce gînduri îmi treceau prin minte ; însă nu cred să fi fost cu mult mai raționale și sănătoase decît cele care-i treceau prin minte copilului acesta.

Rareori prindeam cîte o vorbă din rugăciunile ei, căci și le șoptea întotdeauna cu virful buzelor ; uneori, chiar, nu și le mai șoptea în cuvinte, se ruga fără a mai mișca buzele ; în frînturile răzlețe care îmi ajungeau la ureche recunoșteam întotdeauna vorbele „Tăticule, tăticule drag.“ Îmi dădeam seama că era o ființă robită unei singure idei, trădînd tendința de a se lăsa dominată de o idee fixă, ceea ce dintotdeauna mi s-a părut mie a fi una dintre cele mai nefericite înzestrări ale vreunei ființe omenești.

Cum ar fi luat sfîrșit aceste chinuri dacă ar fi continuat nezgăzuite, n-am putea decît bănuî ; fapt este că a survenit o schimbare neașteptată.

Într-o după-amiază, doamna Bretton reușise s-o scoată din colțișorul unde se așeza de obicei și o ridicase pe per-

vazul ferestrei ; acolo, ca să-i abată atenția, o pusesese să numere trecătorii și să numere câte doamne trec pe acolo într-o anumită unitate de timp. Ședea astfel, neliniștită, și de abia s-ar fi spus că privește pe fereastră, și în orice caz fără să numere trecătorii, când văzui deodată — căci eu îmi țineam ochii așintii asupra ei — o transfigurare miraculoasă în privirile ei. Firile acestea bruște, primejdioase — *sensibile* cum li se mai spune — oferă un obiect de studiu ciudat celor pe care un temperament mai rezervat îi ferește de o participare foarte directă la întâmplările vieții. Privirea ei fixă și greoaie șovăi, vibrează și apoi deodată se aprinde scînteietoare, fruntea ei mică, acoperită de nori, se limpezește, trăsăturile urîte și deznădăjduite ale feței i se luminează, aerul ei de tristețe se risipi și, în schimb, apărău o vioiciune neașteptată, o așteptare dureroasă, intensă.

— *Este cu adevărat ! fură cuvintele ei.*

Ca o pasăre, sau o rază de soare, sau oricare altă arătare grăbită, dispăru din cameră. Cum a reușit să deschidă ușa de la intrare n-aș putea spune ; poate fusese uitată întredeschisă, poate că Warren se găsea acolo și-i ascultase cererea care trebuia să fi fost de-a dreptul imperioasă. Eu — privind liniștită de la fereastră — o văzui, în rochița ei neagră și cu șorțul micuț brodat (pentru șorțulețele de copii manifestase antipatie), trecînd ca o săgeată pînă spre jumătatea străzii ; și tocmai cînd mă pregăteam să mă duc și să o anunț liniștită pe doamna Bretton că micuța fugise afară ca o nebună și că ar trebui trimis de îndată cineva să vadă ce e cu ea, o văzui ridicată în brațe și ascunsă din nou privirilor mele netulburate și ochilor uimiți ai trecătorilor. Un domn intervenise astfel și acum, înfășurînd-o în mantia-i, el venea înapoi să o readucă în casa din care ea tocmai ieșise.

Mă gîndeam că avea să o lase în grija unui slujitor și apoi să se retragă. Însă el intră și, după ce întîrzie cîteva clipe jos, urcă scările.

Primirea sa în casă se explică de la început prin faptul că era un cunoscut al doamnei Bretton. Ea îl recunoscuse, îl salută, însă se vedea că este tulburată, surprinsă, luată pe neașteptate. Privirea și întreaga ei atitudine erau chiar direct întrebătoare, și ca răspuns la acestea mai mult decît la vorbele ei, el spuse :

— N-am avut ce face, doamnă ; mi-a fost cu neputință să plec din țară fără să văd cu ochii mei cum s-a aranjat aici.

— Dar o veți tulbura și mai mult.

— Nădăjduiesc că nu. Și ce mai face micuța Polly a lui tata ?

Acastă întrebare îi era adresată Paulinei în vreme ce el luase loc pe un scaun și o lăsase binișor pe ea în picioare în fața lui.

— Și ce mai face tătîcul lui Polly ? fu răspunsul, și se sprijini pe genunchii lui ridicînd privirea spre el.

Nu era o scenă zgomotoasă, însă era încărcată de emoție ca o ceașcă plină ochi, și faptul că sentimentele nici nu izbucneau furtunos peste marginea ceștii și nici nu se revărsau în fierbere, o făcea parcă și mai impresionantă. În toate ocaziile în care se desfășoară o expansiune prea vehementă, prea dezlănțuită, un sentiment de dispreț sau senzația de ridicul îi vine în ajutor spectatorului spre a-l mai ușura de atîta fierbere ; în ce mă privește însă, mie mi s-au părut dintotdeauna mai pregnante sensibilitățile care se încovoie sub propria lor crispare, sclav uriaș sub friul rațiunii.

Domnul Home era un bărbat cu trăsături grave, poate așa spune mai bine cu trăsături aspre ; fruntea îi era înruntată și pomeții îi erau ieșiți în afară, proeminenți. O figură perfectă de scoțian ; însă în ochii săi ardeau acum sentimente nestăpînite și în trăsăturile sale neliniștite se citea emoția. Accentul nordic cu care își pronunța cuvintele se potrivea cu fizionomia lui. Era un om care arăta în același timp mîndru și afectuos.

Își lăsase mina pe obrazul copilului, ridicat spre el. Ea spuse :

— Sărut-o pe Polly.

El o sărută. Aș fi preferat ca ea să scoată un țipăt isteric, astfel încît să mă ușurez de încordarea aceasta, să mă simt și eu în largul meu. Ea însă se arătă minunat de stăpîină pe sine : părea că a dobîndit ceea ce își dorise — tot ceea ce-și dorise — și că se afla într-un extaz de mulțumire. Nici expresia feței și nici trăsăturile chipului nu erau ale tatălui ei, și totuși era o făptură din carnea și sufletul lui : mintea sa îi fusese umplută dintr-a lui, așa cum o ceașcă e umplută din conținutul ulciorului.

Fără discuție, domnul Home știa să se stăpânească asemenea unui adevărat bărbat, oricare i-ar fi fost simțămintele tainice în vreo împrejurare sau alta.

— Polly, spuse el, privind în jos spre chipul fetei, du-te pînă în hol, ai să vezi acolo mantia tatei pe scaun, bagă mîna în buzunar, ai să găsești acolo o batistă, adu-mi-o.

Ea îl ascultă, se duse și se întoarse, ușoară și grăbită. Cînd ea reveni, el îi vorbea doamnei Bretton, și Polly așteptă alături, cu batista în mînă. Într-un fel, era un tablou încîntător s-o vezi, cu statura ei micuță, și silueta ei cocheta și dreaptă, stînd în picioare alături de genunchii lui. Văzînd că el continua să vorbească, după toate aparențele nu-și dăduse seama că ea se întorsese, ea îi luă mîna : îi deschise degetele inerte, strecură între ele batista și i le închise apoi la loc peste batistă, unul cîte unul. El părea încă să n-o vadă sau să n-o simtă, însă treptat, o ridică pe genunchii lui ; ea se cuibări acolo, strînsă în el, și deși nici unul dintre ei nu-i adresă un cuvînt sau vreo privire celuiilalt, în ceasul care se scurse după aceea, îmi închipuii că amîndoi erau mulțumiți.

În timpul cit se servi ceaiul, mișcările și comportamentul micuței oferiră, ca de obicei în asemenea împrejurări, un spectacol captivant pentru privitori. Întîi ea îl dirijă pe Warren cum să așeze scaunele.

— Pune scaunul tatii aici, și pe al meu alături, între tata și doamna Bretton, eu trebuie să servesc ceaiul.

Se așeză pe scaunul ei și-i făcu semn cu mîna tatălui său :

— Stai alături de mine, cum ședeai acasă, tată. Și mai tîrziu, cînd îi luă din mînă ceașca în trecere prin fața ei, insistă să-i mestece ea însăși zahărul și să-i toarne cu mîna ei laptele : Eu am făcut asta întotdeauna la ceai pentru tine, tată, nimeni nu știe să le facă mai bine ca mine, niciodată.

Își înmulțea fără încetare atențiile ; s-ar fi zis mai curînd că exagerează. Cleștele de zahăr era prea larg să-l poată manevra cu o singură mînă, trebui să se folosească de amîndouă ; greutatea cafetierei de argint, a platourilor cu piine prăjită și unt, chiar a ceștii și farfuriilor, îi puneau la încercare puterile și îndemînarea ei cam șovăitoare ; însă ea insistă să ridice asta, să se servească de cealaltă, și izbuti din fericire să se ocupe de toate fără să

apargă sau să răstoarne nimic. Sincer vorbind pe mine mă cam enerva ; însă tatăl ei, orb ca toți părinții, părea cît se poate de mulțumit s-o lase să-l servească, și era chiar nespus de încîntat de serviciile ei.

— Ea e mîngîierea mea ! nu s-a putut împiedica să-i spună doamnei Bretton.

Însă și această doamnă își avea „mîngîierea“ ei nepretuită și fără pereche, o mîngîiere mai mare în ani și mai dezvoltată la trup ; pentru moment însă lipsea de acasă. Oricum, ea simpatiza cu slăbiciunea celuiilalt. Această „mîngîiere“ de-a doua apăru pe scenă în cursul serii. Știam că ziua aceea fusese fixată pentru întoarcerea sa, și îmi dădusem toată vremea seama că doamna Bretton îi așteptase sosirea. După ceai, eram așezați în jurul focului cînd Graham se alătură cercului nostru ; ar trebui mai degrabă să spun că a spart cercul nostru, căci, bineînțeles, sosirea sa stîrni agitație ; și pe urmă, întrucît domnul Graham nu mîncase încă, aduseră din nou de mîncare. El și cu domnul Home se întîlniră ca niște cunoștințe vechi. Fetei el nu-i acordă nici o atenție la început.

După ce și termină cîna și răspunse numeroaselor întrebări ale mamei-si, își îndreptă atenția către cămin. Chiar în fața locului pe care și-l alesese era așezat domnul Home, și alături de acesta copila. Cînd spun *copila* folosesc un termen nepotrivit și neînstare să descrie exact realitatea — un termen care sugerează mai curînd orice altă imagine decît cea a unei făpturi micuțe, corect îmbrăcate într-o rochie de doliu și cu cămășuța albă care s-ar fi potrivit toamai bine pe o păpușă mai măricică — cocoțată acum pe un scaun cu picioare înalte în fața unui pupitru pe care se afla cutiuța ei de lucru de jucărie, din lemn alb lustruit, și ținînd în mîini un petec de batistă pe care își închipuia că-l ținește și în care împungea încăpățînată cu acul, un ac care în degetele ei părea aproape un țepuș, întepîndu-se cînd și cînd și pătînd stamba cu o diră de minuscule pete roșii ; citeodată chiar tresărînd cînd unealta ei neascultătoare, scăpînd de sub stăpînirea ei, o împungea mai adînc ; dar rămînînd tăcută, silitoare, absorbită în lucrul ei, ca o femeie în toată firea.

Graham era la vremea aceea un tinerel arătos, semănînd mai degrabă cu un păgîn. Spun păgîn, nu pentru că ar fi avut în realitate apucături foarte perfide, ci pentru că

epitetul acesta mi se pare potrivit să descrie tipul blond, celtic (și nu saxon) al frumuseții sale : părul său ondulat, castaniu deschis, simetria suplă a trăsăturilor sale, surisul său adesea luminos, nelipsit nici de fascinație și nici de rafinement (dar nu în sensul rău al cuvintului). La vremea aceea era un adolescent răsfățat, pus pe șotii.

— Mamă — spuse, după ce o examinase pe micuța făptură din fața lui în tăcere o vreme, și în clipa când lipsa pentru o clipă din cameră a domnului Home îi făcea inutil respectul pe jumătate glumeț care era singura formă de timiditate cunoscută lui — mamă, văd că în cercul nostru se află o tinăra domnișoară căreia nu i-am fost prezentat.

— Îmi închipui că te referi la fetița domnului Home, spuse maică-sa.

— Chiar așa, doamnă, replică fiul ei. Și consider că expresia pe care ai folosit-o dumneata este dintre cele mai puțin politicoase : „domnișoara Home“ aș fi spus eu dacă mi-aș fi luat îndrăzneala să vorbesc despre doamna la care mă refer.

— Uite ce, Graham, nu vreau să necăjești copilul. Să nu-ți închipui că am să-ți permit s-o iei drept țintă a ironiilor tale.

— Domnișoară Home, continuă Graham, deloc intimidat de dojana mamei sale, aș putea oare să am onoarea de a mă prezenta singur, întrucât se pare că nimeni altcineva nu dorește să ne facă dumneavoastră și mie acest serviciu ? Servitorul domniei voastre, John Graham Bretton.

Ea îl privi, el se ridică în picioare și se înclină cu toată gravitatea. Ea își lăsă deoparte, tacticoasă, degetarul, forfecuța, lucrul de mână, coborî cu precauție de pe scaunul ei și, făcându-i cu o gravitate de nedescris o reverență, spuse :

— Ce mai faceți ?

— Am onoarea de a fi într-o stare destul de bună a sănătății, doar într-o oarecare măsură obosit de o călătorie grăbită. Trag nădejde, doamna mea, că și domnia voastră vă simțiți cât se poate de bine.

— Sa-tis-fă-că-tor de bine, fu răspunsul prețios al micuței femei, care încerca acum să-și recâștige poziția înaltă pe scaun. Constata însă acum că lucrul acesta nu-l putea realiza fără a-și da osteneala să se cațare — o derogare de neacceptat de la demnitatea convențională — și

în același timp respingea cu dispreț ideea de a accepta ajutorul cuiva în prezența unui domn necunoscut. Își părăsi deci scaunul cu picioare înalte în favoarea unui taburet. Iar Graham își răsuci fotoliul cât mai aproape de acest taburet.

— Nădăjduiesc, doamna mea, că în clipa de față casa mamei mele apare în ochii domniei voastre ca un loc de adăpostire convenabil ?

— Nu ex-ce-cep-țional de bun ; doresc să mă întorc acasă.

— Iată o dorință lăudabilă și firească, doamna mea, însă o dorință pe care, cu toate acestea, eu mă voi strădui din toate puterile să o combat. Socotesc că voi fi în măsură să obțin de la domnia voastră ceva din acest bun prețios care se numește amuzament, și pe care mama și duduia Snowe, aici de față, nu reușesc să mi-l ofere.

— Eu are să trebuiască să plec în curînd împreună cu tata. Nu am să locuiesc multă vreme la mama dumneavoastră.

— Ba da, ba da, veți rămîne aici cu mine, doamna mea. Eu am un ponei pe care puteți călări, și nenumărate cărți cu poze pe care vi le pot arăta.

— Dumneavoastră veți locui aici de acum înainte ?

— Da. Vă încîntă lucrul acesta ? Vă place de mine ?

— Nu.

— De ce ?

— Vă găsesc ciudat de tot.

— La față, doamna mea ?

— Fața, și totul la dumneavoastră. Aveți păr lung, roșu.

— Păr castaniu, vă rog ; mama, ca și toate prietenele ei, spune că e castaniu sau auriu. Dar chiar și cu părul meu „lung, roșu“ (și-și scutură coama cu un fel de sentiment de triumf — că era ruginiu părul lui știa și el singur, și era mîndru de nuanța aceasta leonină), eu nici n-aș putea fi mai ciudat decît sînteți dumneavoastră.

— Credeți că și eu sînt ciudată ?

— Desigur.

Iar după o pauză :

— Eu am să mă duc la culcare.

— O micuță ca domnia voastră ar fi trebuit de multe ceasuri să fie în pat. Dar probabil că ați stat în speranța că aveți să mă vedeți în sfîrșit pe mine ?

— Nu, cîtuși de puțin.

— O, sigur că ați dorit în adîncul inimii să vă bucurați de plăcerea prezenței mele. Știați că eu mă întorc acasă, și ați dorit să așteptați ca să dați ochii cu mine.

— Am stat pînă acum pentru tata și nu pentru dumneavoastră.

— Bine, bine, domnișoară Home. Eu am să ajung un favorit al domniei voastre, pe care îl veți prefera nu peste mult lui tăticul.

Ea ne ură doamnei Bretton și mie noapte bună. Părea să șovăie întrebîndu-se dacă și Graham merită o dovadă asemănătoare de atenție, cînd acesta din urmă o prinse deodată cu o singură mîna și cu cealaltă o ridică în aer, sus, deasupra capului său. Ea se văzu deodată ridicată astfel în aer, răsfrîntă acolo în oglinda de deasupra căminului. Bruscheța, îndrăzneala, lipsa de respect a acestui gest fură prea mult pentru ea.

— Să-ți fie rușine, domnule Graham ! strigă, indignată, lasă-mă jos ! și, cînd se văzu iarăși pe propriile picioare : Mă întreb ce ai gîndi dumneata despre mine dacă eu te-aș trata în felul acesta, ridicîndu-te astfel în mîna mea (și își ridică ea însăși mînuța atît de puternică) așa cum Warren o apucă pe pisicuță.

Și, spunînd acestea, se retrase.

3

TOVARĂȘII DE JOACĂ

DOMNUL HOME PETRECU PRINTRE noi două zile. În tot timpul vizitei nu putu fi convins să iasă din casă ; ședea cît era ziua de lungă la gura focului, uneori tăcut, alteori întreținînd o conversație cu doamna Bretton, conversație tocmai potrivită pentru o ființă cu starea lui de spirit — era o ființă nici prea sentimentală, dar nici cu totul impasibilă, rece. Doamna Bretton era cu destul mai în vîrstă decît el pentru ca să-și poată permite să folosească în discuție un ton ușor matern.

Cît despre Paulina, micuța era pe cît de fericită pe atît de tăcută, preocupată și atentă. Tatăl ei o lua adesea pe genunchi, și ea ședea acolo liniștită pînă cînd observa

sau i se părea că observă că el a obosit, și atunci zicea : „Tăticule, lasă-mă jos, te obosesc cît sînt de grea“. Și aluneca pe covor cu grozava ei greutate și se cuibărea acolo pe jos sau pe un taburet, cît mai aproape de picioarele „tăticului“, și coșulețul de lucru cel alb și batistuța pătată cu stacojiu își făceau apariția. Se pare că această batistă era lucrată ca o „amintire“ pentru tăticul și trebuia terminată înainte de plecarea lui ; în consecință îi solicita micuței cusătorese o muncă foarte grăbită (reușea să facă într-un ceas cam o duzină de împunsături).

Seara, cînd Graham revenea sub acoperișul matern (căci el își petrecea toată ziua la școală) ne aducea un spor de însuflețire, o însuflețire care n-avea nimic de pierdut din scenele care, întotdeauna, se nășteau între el și domnișoara Paulina. Din cauza umilinței pe care o suferise în seara sosirii lui, ea își luase un fel de a fi mai distant și mai disprețuitor. Răspunsul ei obișnuit, atunci cînd el îi mai adresa cuvîntul, era acum : „Nu mă pot ocupa acum de dumneavoastră, am alte lucruri la care trebuie să mă gîndesc“, și, dacă era implorată să spună ce lucruri anume : „Treburî“. Graham se străduia să-i capteze atenția deschizîndu-și pupitrul și scoțînd de acolo la iveală o mulțime de obiecte cu care era înțesat — sigilii, bucăți colorate de ceară sau bricege cu imagini gravate, unele dintre ele viu colorate —, și pe care el le strinsese cu vremea. Și nu s-ar fi putut spune că această ispită puternică rămînea chiar fără rezultat : ochii ei, ridicați pe furiș de la lucrul ei de mîna, aruncau mereu cîte o privire spre masa de scris, unde se aflau răspîndite și multe poze. O gravură reprezentînd un copil jucîndu-se cu un cățel se întîmplă să cadă fluturînd pe dușumea. „Ce cățeluș drăguț !“ spuse cu încîntată. Graham avu precauția să nu o ia în seamă. Nu după mult timp, smulgîndu-se din colțișorul ei, ea se apropie să examineze mai îndeaproape comoara. Ochii mari și urechile lungi ale cîinelui, pălărioara și trăsăturile feței copilului erau irezistibile.

— Drăguță poză ! își manifestă aprobarea critică, în felul ei specific.

— Ei bine, poți s-o păstrezi dumneata, spuse Graham.

Ea păru să șovăie. Dorința de a posedea era puternică, însă să accepte ar fi însemnat un compromis față de demnitatea ei. Nu. O puse la loc pe masă și se îndepărtă.

— Nu vrei s-o iei, Polly ?
— Mai degrabă nu, vă mulțumesc.
— Să-ți spun ce am să fac cu poza aceasta dacă nu vrei să o primești ?

Ea se întoarse spre el pe jumătate, să asculte.
— Am s-o tai în fișii ca să aprind cu ea lumina.
— Nu !
— Ba așa am să fac.
— Te rog, nu !

Auzindu-i vocea rugătoare, Graham se prefăcu nemilos și luă foarfecele din coșulețul de lucru al mamei sale.

— Uite ! spuse, clănțănind amenințător foarfecile. Am să-i tai capul lui Fido și nasul lui Harry.

— Nu ! Nu ! Nu !
— Atunci vino încoace la mine. Vino repede sau acuși o fac.

Ea ezită, se codi, dar se supuse.

— Așa, acum o primești ? o întrebă când ea se opri în fața lui.

— Te rog.
— Dar am să-ți cer să-mi plătești ceva în schimb.
— Cît anume ?
— Un sărut.
— Dă-mi întâi poza s-o țin în mână.

Când spuse aceasta, Polly însăși arăta parcă gata să recurgă la o înșelăciune. Graham îi dădu poza. Ea se dovedi rea platnică, fugi către tatăl ei și-și căută adăpost pe genunchii lui. Graham se ridică prefăcându-se mînios și o urmă. Ea își ascunse fața în jiletca domnului Home.

— Tăticule, tăticule, gonește-l de aici !
— Nu mă las eu gonit, spuse Graham.

Cu fața încă întoarsă de la el ea își întinse mîna să-l țină la distanță.

— Atunci am să sărut mîna aceasta, spuse el, însă în aceeași clipă mîna se strînse într-un pumn micuț și-i oferi plata într-o monedă care nu era cituși de puțin un sărut.

Graham — care putea să fie și el la fel de capricios ca și mica sa tovarășă de joacă — se retrase, în aparență descumpănit, se lăsă să cadă pe o canapea și, punîndu-și capul pe o pernă, rămase întins acolo ca pradă unei suferințe. Polly, constatînd că el tace, riscă după o vreme să-i arunce o privire. El își acoperise fața și ochii cu

mîinile. Ea se răsuci de tot acolo pe genunchii tatălui și îl privi lung, îngrijorată, pe dușmanul ei. Graham gemu.

— Tăticule, ce s-a întîmplat ? întrebă, îngrijorată.

— Întreabă-l tu, Polly.

— Îl doare ceva ? (alt geamăt).

— S-ar zice că da, după cîte aud, spuse domnul Home.

— Mamă, suspină Graham, cu o voce stinsă, cred că ar fi bine să chemi doctorul. O, ochii mei ! (nouă tăcere, întreruptă doar de gemetele lui Graham). Dacă o să orbesc ?

Cea care-l pedepsise nu putu îndura gîndul acesta. Era acum alături de el.

— Stai să-ți văd ochii, n-am vrut să-ți dau peste ei, doar peste gură, și nici nu cred că te-am lovit așa de tare. Nu-i răspunse decît tăcerea. Ea se schimbase la față : Îmi pare rău, iartă-mă.

Apoi urmă o descărcare de emoție, suspine, plînsese.

— Nu mai chinui așa copilul, Graham, spuse doamna Bretton.

— Nu e nimica serios, draga mea, strigă domnul Home.

Și deodată, Graham o ridică iarăși în brațe și ea îl lovi iarăși, mîniosă, și în vreme ce-l trăgea de cîrlionți, îi spuse că e „ființa cea mai răutăcioasă, mai rea, mai mincinoasă care există“.

În dimineața plecării domnului Home, el și cu fiica lui avură o conversație, în doi, stînd așezați pe pervazul unei ferestre. S-a întîmplat să aud o parte din această discuție :

— N-aș putea să-mi împachetez lucrurile și să merg și eu cu tine, tăticule ? șoptea ea cu toată gravitatea. El clătină din cap.

— Ți-aș fi o povară ?

— Da, Polly.

— Pentru că sînt prea mică ?

— Pentru că ești prea mică și delicată. Numai oamenii mari, puternici ar trebui să plece în călătorii lungi. Dar nu fi tristă, copilul meu, mi se frînge inima să te văd așa. Tăticul se întoarce curînd la micuța lui Polly.

— Lasă, lasă, nu sînt tristă, aproape deloc.

— Polly ar fi tare necăjită să-l facă pe tăticul să sufere, nu-i așa ?

— Necăjită tare, tare de tot !

— Atunci Polly trebuie să fie veselă, să nu plîngă deloc la despărțire, să nu stea după aceea cu inima grea. Trebuie să se gîndească de pe acum că o să ne vedem și să încerce să fie fericită pînă atunci. Poate să facă așa ?

— Are să încerce.

— Văd că are să încerce. Rămii cu bine, atunci. E vremea să plec.

— Acuma ? Chiar acuma-acuma ?

— Chiar acum.

Ea își ridică spre el buzele tremurătoare. Tatăl ei suspina însă ea, cum observai eu, nu. După ce o lăsă jos din brațe, el dădu mina cu ceilalți care erau de față și plecă.

Cînd ușa din față se închise, ea căzu în genunchi lingă un scaun, cu un țipăt : „Tăticule !“ Era un vaiet prelung și stins, ca un fel de întrebare : „Pentru ce m-ai părăsit ?“ În cele câteva momente care urmau vedeam bine că suferă chinurile iadului. Trecu atunci, în acel scurt interval, prin emoții cum nu mai simțise niciodată : așa îi era firea, și era sigur că avea să mai cunoască asemenea clipe în viața ei. Nimeni nu spunea nimic. Doamna Bretton, fiind și ea mamă, vărsă câteva lacrimi. Graham, care scria, își ridică ochii și o privi lung. Eu, Lucy Snowe, eram calmă.

Micuța ființă, lăsată astfel în pace de toată lumea, făcu singură ceea ce nimeni altcineva n-ar fi putut face în locul ei, se luptă cu un simțămînt insuportabil, și, curînd, reuși să și-l stăpînească într-o oarecare măsură. În ziua aceea nu vru să primească mîngîiere de la nimeni, nici în ziua următoare, apoi încetul cu încetul se mai potoli.

În seara celei de-a treia zile, pe cînd stă așezată pe dușumea, tristă și liniștită, Graham, care intrase în cameră, o ridică ușurel în brațe, fără să-i spună nici un cuvînt. Ea nu i se împotrivi, mai curînd s-ar fi putut spune că se cuibărește în brațele lui, ca și cum ar fi fost obosită de moarte. Cînd el se așază, ea își sprijini capul de pieptul lui ; în câteva momente, adormi ; el o duse în brațe la culcare. Astfel că nu fui surprinsă atunci cînd, a doua zi dimineață, primul lucru pe care-l întrebă a fost : „Unde este domnul Graham ?“

Se întîmplă că Graham nu veni la micul dejun, — avea de scris niște exerciții pentru lecțiile din dimineața aceea și o rugase pe maică-sa să-i trimită o ceașcă de ceai în camera unde învăța el. Polly se oferă să i-o ducă ea ;

simțea întotdeauna nevoia să-și găsească o ocupație, să aibă grijă de cîte cineva. I se încredință ceașca, căci, chiar dacă era necăjită, știa să fie și foarte grijulie. Cum camera de învățătură a lui Graham și cea în care se lua micul dejun aveau ușile față în față pe coridor, o urmărită cu privirea.

— Ce faci ? întrebă, oprindu-se în prag.

— Scriu, spuse Graham.

— De ce nu vii să-ți iei micul dejun cu mămica ta ?

— Am treabă.

— Nu vrei să mănînci ceva ?

— Sigur că aș vrea.

— Uite, atunci.

Și îi așază ceașca pe covor, asemenea unui temnicer care-i pune prizonierului ulciorul cu apă prin ușa celei, apoi se retrase. Curînd reveni.

— Ce ai mai dori în afară de ceai, ceva de mîncare ?

— Orice, ceva bun. Adu-mi ceva bun de tot, ca o fetiță bună ce ești.

Ea se reîntoarce la doamna Bretton.

— Vă rog, doamnă, trimite-ți-i ceva bun de tot băiatului dumneavoastră.

— Alege tu ceva pentru el, Polly. Ce crezi tu c-ar vrea băiatul ?

Ea alege o porție din ce era mai bun pe masă, și, nu după multă vreme, se întoarce cu rugămintea să i se dea și puțină marmeladă, care nu se găsea atunci acolo la masă. O obține cu toate acestea (căci doamna Bretton nu le refuza nimic celor doi) și l-am auzit curînd după aceea pe Graham aducîndu-i laude grozave și făgăduindu-i că atunci cînd o să aibă o casă a lui pe ea o va lua ca menajeră și poate chiar — dacă ajungea să-și dovedească însușiri culinare — și bucătăreasă în același timp : și, pentru că nu mai reveni lingă noi, m-am dus eu să văd ce e cu ea și i-am găsit pe amîndoi luîndu-și micul dejun în *tête-à-tête*, ea în picioare alături de el, împărțîndu-se din bucatele lui, cu excepția marmeladei, din care refuză cu delicatețe să guste, ca nu cumva, cum bănuiam eu, să pară că ar fi procurat-o și pentru ea, nu exclusiv de dragul lui. Dădea mereu dovadă de asemenea atenții delicate și de dragălășenii instinctive.

Prietenia care se lega astfel între ei doi nu era menită să se risipească repede. Dimpotrivă, s-ar fi părut că

împul și împrejurările contribuiau mai degrabă să o în-
tărească decît s-o destrame. Nepotrivîți cum erau ei doi,
în ce privește vîrsta, sexul, interesele și așa mai departe,
găseau totuși o mulțime de lucruri să-și spună. În ce o
privește pe Paulina, am remarcat că nu-și dezvăluia ade-
văratul caracter cu nimeni altcineva în afară de tînărul
Graham. Pe măsură ce se deprindea cu casa noastră și se
simțea mai în largul său ajunsese să se poarte mai firesc
față de doamna Bretton. Însă era în stare să-și petreacă
ziua întreagă pe un taburet la picioarele acestei doamne,
făcîndu-și lecțiile, sau lucrînd, sau desenînd cu condeiul
pe plăcuța ei, fără să se facă simțită și fără să-și vadăască
vreuna din ciudățeniile firii ei. Renunțai să o mai urmăresc
în asemenea împrejurări, nu mi se părea prea interesantă.
Însă în momentul cînd se auzea Graham bătînd la ușă,
seara, se petrecea o schimbare. Apărea de îndată în capul
scărilor. De obicei îl saluta cu o dojană sau cu o amenin-
țare.

— Nu ți-ai șters ghetele cum trebuie pe preș. Am să
te spun la mămica ta.

— Ia te uită, micuța domnișoară ! De unde-ai ieșit ?

— Aici sînt, și tu nici nu poți să ajungi pînă la mine,
acum sînt mai înaltă ca tine. (Asta în timp ce-l privea
printre gratiile balustradei ; nu era destul de mare să se
uite peste ele.)

— Polly !

— Dragă băiete ! (Acesta era unul din termenii pe
care-i folosea cînd îi voi bea, imitînd-o pe mama lui.)

— Sînt gata-gata să cad de oboseală, declara Graham,
sprijinîndu-se de peretele coridorului și făcînd pe istovitul.
Doctorul Digby (directorul școlii) aproape m-a dat gata
cu lecțiile. Vino pînă aici jos și ajută-mă să car în sus pe
scară toate cărțile astea.

— Viclean mai ești !

— Nu sînt deloc, Polly, îți spun adevărul. Sînt frînt
de oboseală. Vino tu jos.

— Ai ochi blinzi, ca ai pisicii, dar stai gata să sari
la mine.

— Să sar la tine ? Nici gînd, n-am putere. Vino jos.

— Poate că am să viu, dacă-mi promiți că nu mă
atingi, că nu mă ridici în brațe, că nu mă învîrtești pînă
amețesc.

— Eu ? Nu vezi că de-abia mă mai țin pe picioare ?
(se lăsa să cadă pe un scaun).

— Atunci pune-ți cărțile jos pe prima treaptă, și dă-te
înapoi cu trei metri.

Cînd el făcea asta, ea cobora, atentă la orice mișcare
a lui și fără să-și ia ochii de pe istovitul Graham. Se în-
telege că apropierea ei îl trezea de îndată la o viață nouă
și sălbatică, și era cert că va începe jocul cu ridicarea
în brațe. Uneori ea se supăra, alteori lăsa lucrurile să
meargă de la sine, și o puteam auzi cum îi spune, în timp
ce urca scările înaintea lui :

— Acuma, băiete dragă, vino să-ți bei ceaiul, sînt
sigură că nu mai poți de foame.

Era destul de comic să o vezi cum se așeza alături de
Graham, în vreme ce acesta mîncă. În lipsa lui ea era
absentă, dar cu el de față era făptura cea mai preocupată,
mai gata să se afle în treabă. Aș fi vrut adesea să o văd
că se mai stăpînește și stă mai liniștită ; însă nu, în pre-
zența lui uita de sine cu totul, ca și cum nimic nu ar fi
fost de ajuns de bun pentru el și nimeni n-ar fi putut
să aibă grijă mai bine de el, era în ochii ei un personaj
mai important decît sultanul turcilor în persoană. Strîngea
treptat toate farfuriile cu bunătați în fața lui, și cînd ți-ai
fi spus că el însuși n-ar mai fi avut ce să-și dorească, ea
se mai gîndea încă la altceva.

— Doamnă, îi șoptea doamnei Bretton, poate că fiul
dumneavoastră ar mai dori puțină prăjitură — prăjitură
din asta bună, știți — mai este acolo puțină (și arăta spre
bufet). Doamna Bretton dezaproba dulciurile la ceai, însă
cu toate acestea rugămîntea se repeta : O bucată — numai
pentru el — pentru că el merge la școală, fetele, cum sînt
eu sau domnișoara Snowe, n-au nevoie de bunătați din
astea, însă lui i-ar face plăcere încă o bucată.

Lui Graham îi făcea într-adevăr mare plăcere, și
aproape întotdeauna își și vedea îndeplinit acest gust. Ca
să fim drepti cu el, e sigur că ar fi vrut să împartă
această bucurie cu ea, datorită căreia o dobîndise, însă ea
refuza întotdeauna. Dacă ar fi insistat ar fi însemnat să o
supere pentru toată seara apoi. Să stea în picioare alături
de scaunul lui și să-i monopolizeze conversația și atenția
era toată răsplata pe care și-o dorea ea.

Reușea să se adapteze cu o iuțea surprinzătoare la lu-
crurile care constituiau subiecte de interes pentru el. S-ar

fi spus că acest copil nu avea nici gînduri și nici viață proprie, ci că în mod cu totul firesc trăia, se mișca, își avea întreaga ființă în celălalt. Acum, cînd tatăl îi lipsea, se cuibărise lângă Graham și părea să simtă cu simțurile lui și să trăiască în viața lui. Îi știa după nume pe toți colegii lui de școală, le învățase la fiecare firea și caracterul după spusele lui : părea să-i ajungă o singură dată descrierea unui om ca să-l știe apoi. Nu uita niciodată și nici nu-i confunda unul cu celălalt ; putea să discute cu el toată seara despre oameni pe care nu-i văzuse niciodată și părea că le știe, la fiecare, înfățișarea, comportarea, înclinațiile. Pe unii se și pricepea să-i imite : un pedagog, care era deosebit de antipatizat de tînărul Bretton, avea, se pare, anumite defecte pe care ea i le învățase din descrierile lui Graham și pe care ea i le înfățișa acum spre a-i smulge rîsul ; doamna Bretton, auzind-o, o certă însă și îi interzise să mai facă așa ceva.

Cei doi se certau doar rareori ; și cu toate acestea o dată se produsese un conflict, în care simțămintele ei suferiră un șoc puternic.

Într-o zi, Graham — care-și serba ziua de naștere — își invită cîțiva prieteni, băiețandri de vîrsta lui, la masă. Paulina aștepta cu mult interes vizita aceasta. Auzise deseori vorbindu-se despre ei, erau dintre cei pe care Graham îi pomenea cel mai adesea. După masă, tinerii domni fură lăsați în sufragerie, unde curînd ciștigară o mare bună dispoziție și fură auziți făcînd mult zgomot. Întîmplîndu-mi-se să trec prin hol, o văzui atunci pe Paulina stînd singură pe treapta cea mai de jos a scării, cu ochii țintă pe panelurile lustruite ale ușii sufrageriei unde lucca lumina lămpii ; fruntea micuță îi era încrețită într-o îngîndurare plină de suferință.

— La ce te gîndești aici, Polly ?

— La nimic deosebit ; numai c-aș vrea ca ușa asta să fie de sticlă, să pot să văd prin ea. Băieții par să se distreze de minunc, și aș vrea și eu să fiu acolo cu ei. Vreau să fiu și eu acolo cu Graham și să-i văd pe prietenii lui.

— Și ce te oprește să te duci și tu ?

— Mi-e frică ; dar pot să încerc, ce zici ? Să bat și eu la ușă și să-i rog să mă lase și pe mine înăuntru ?

M-am gîndit că poate ei n-au să obiecteze să o ia și pe ea ca tovarășă la joaca lor, și am încurajat-o să încerce.

Ea bătu la ușă, la început o bătaie prea slabă ca să fie auzită, însă la a doua încercare ușa se deschise. Apăru capul lui Graham, părea să fie foarte bine dispus, dar cam nerăbdător.

— Ce dorești, maimuțico ?

— Să viu și eu la voi.

— Chiar vrei ? Ca și cum aș sta să-mi pierd vremea cu tine ! Du-te la mama și la domnișoara Snowe și spune-le să te ducă ele la culcare. Capul roșcat și fața lucitoare și roșie de veselie dispărură. Ușa se închise, categorică. Ea rămase buimacă.

— De ce-mi vorbește așa ? Nu mi-a vorbit niciodată așa pînă acum, spuse, consternată. Ce i-am făcut ?

— Nimic, Polly. Graham e și el ocupat cu colegii lui.

— Și ține mai mult la ei decît la mine ! Mă dă afară acum, cînd sint ei aici !

Mă gîndeam să încerc s-o mîngîi și să profit de prilejul acesta pentru a o învăța unele din maximele morale din care am, totdeauna gata de folosit, o colecție. Ea mă opri însă, băgîndu-și degetele în urechi încă de la primele mele cuvinte, și apoi se întinse pe jos cu fața lipită de dalele de piatră ; și nici Warren și nici bucătăreasa nu izbutiră s-o smulgă de acolo. O lăsarăm deci să zacă acolo pînă cînd avu ea chef să se ridice.

Graham își uită nerăbdarea chiar din aceeași seară, și se întoarse ca de obicei spre ea îndată ce-i plecară prietenii, însă ea se smulse din mîinile lui. Îi scăpărau ochii, nici nu vru să-i ureze noapte bună, refuză să-l privească în față. A doua zi el o trată cu indiferență și ea se făcu o bucată de marmură rece ca gheața. În ziua următoare, el o necăji cum se pricepu mai bine ca să afle ce se întîmplase ; ea nu vru cu nici un preț să-și dezlipească buzele. Se înțelege, el nu putea să fie cu adevărat supărat ; lupta dintre ei era prea inegală ; încercă rînd pe rînd s-o mîngîie sau s-o cucerească cu vorbe bune. De ce era atîta de minioasă ? Ce-i făcuse el ? Treptat, lacrimile începură să-i răspundă. El o mîngîie atunci, și curînd erau iarăși prieteni. Însă nu era în firea ei să uite asemenea lucruri ; am observat că, după acest incident, ea nu-l mai căută niciodată, nu-l mai urmă și nu-i mai atrase atenția în vreun fel. Odată, am trimis-o pe ea să ducă o carte lui Graham, care era închis în camera sa de studiu.

— Am să aștept pînă iese el de acolo, spuse ea, mîndră. N-am chef să-l deranjez, să-l scol de pe scaun să vină să-mi deschidă ușa.

Tinărul Bretton avea un ponei favorit pe care-l călărea descori. Ea îl urmărea întotdeauna plecînd și sosind de la fereastră ei. Avea și ea ambiția să i se dea o dată voie să facă un tur prin curte pe poneiul acesta; însă departe de ea gîndul să ceară singură această favoare. Într-o zi, coborî în curte să-l vadă cum descălecă. Cum sta acolo, sprijinită de porțiță, i se citea în ochi cum jinduiește să i se permită și ei să călărească puțin.

— Hai, Polly, nu vrei să faci și tu cîțiva pași călare? o întrebă Graham, cu gîndul pe jumătate în altă parte. Cred că ei i se păru că el era prea neatent în clipa aceea.

— Nu, mulțumesc, spuse ea, întorcîndu-se cu spatele, cu o răceală ce nu se sili să o ascundă.

— Haide, încearcă, insistă el. Are să-ți placă, sînt sigur.

— Să nu-ți închipui că o doresc măcar atîtica, fu răspunsul.

— Nu-i adevărat. I-ai spus lui Lucy Snowe că mori să călărești și tu puțin.

— Lucy Snowe e o cle-ves-titoare, o auzii spunînd (greșelile de pronunție ce le făcea citeodată erau lucrul cel mai puțin precoce în personalitatea ei), și cu aceste cuvinte intră iar în casă.

Graham, care o urmă și el curînd, spuse mamei sale:

— Mamă, eu cred că micuța asta e unul din copiii aceia pe care-i schimbă icelile în leagăn. E atît de ciudată, că n-am s-o înțeleg niciodată. Pot să-ți spun însă că m-aș plictisi de moarte fără ea, mă amuză cu mult mai mult decît dumneata sau Lucy Snowe.

— Domnișoară Snowe, îmi spuse Paulina (căpătase obiceiul să mai schimbe o vorbă cu mine cînd eram singure, noaptea) știi în care zi a săptămînii îmi place Graham mai mult și mai mult?

— De unde să știu eu o minunăție ca asta? E adică el în vreuna din zilele săptămînii mai altfel decît în celelalte șase?

— Sigur că da! N-ai văzut? Eu cred că e cel mai bine duminica, atunci stă cu noi toată ziua, și seara e atît de liniștit, atît de bun.

Observația aceasta nu era cu totul lipsită de temei: mersul la biserică și alte asemenea obligații îl făceau pe Graham să fie mai liniștit și scriile și le petrecea la gura căminului într-o reverie senină, chiar dacă puțin cam lenevoasă. Se instala pe canapea și apoi o chema pe Polly lingă el.

Graham nu era chiar în toate privințele un băiat ca oricare altul. Plăcerea sa cea mai mare nu era acțiunea, știa să-și găsească prilejuri de interes și în meditație, îi plăcea de asemenea să citească și nici nu s-ar fi putut spune că felul în care își alegea cărțile era cu totul lipsit de discernămint; se puteau vedea de pe atunci semnele unor preferințe caracteristice și chiar ale unui gust instinctiv în felul în care și le selecta. E adevărat că rareori făcea vreo remarcă asupra celor citite, însă l-am văzut uneori stînd locului și meditănd pe marginea cărților ce le citea.

Polly, fiind atunci foarte aproape de el, se așeza pe cîte o pernă sau direct pe covor, și conversația între ei începea în murmure, neauzită de noi ceilalți, cu voca stăpînită. Din cînd în cînd mai prindeam cîte o frîntură din ce-și spuneau, și mi se părea într-adevăr că ea avea asupra lui o influență mai bună și mai curată decît cele pe care le suferea zilnic, îl făcea pe Graham să fie mai blînd și mai potolit, el care de obicei, la ceasurile acelea, era într-o dispoziție sălbatică.

— Ai mai învățat vreo poezie frumoasă săptămîina asta, Polly?

— Am învățat una foarte frumoasă, de patru strofe. Vrei să ți-o spun și ție?

— Spune-o atunci frumos, nu te grăbi.

Poema fiind recitată, sau mai bine zis pe jumătate cîntată, cu o voce micuță, cîntătoare, Graham găsea cîte ceva de obiectat asupra felului în care fusese spusă și purredea pe loc la a-i da o lecție de recitare. Ea învăța repede, căci avea un real talent de a imita, și pe lingă aceasta, plăcerea ei cea mai mare era să fie pe placul lui Graham. Se dovedea, pe scurt, o elevă foarte silitoare. După poezie urma lectura, poate un capitol din Biblie, și aici rareori era nevoie de corectare, căci ea era în stare să citească deajuns de bine pasajele narative mai simple, și atunci cînd era vorba despre ceva care-i plăcea sau care o interesa, tonul și felul în care accentua cele citite erau

de-a dreptul remarcabile. Iosif aruncat în groapă, chemarea lui Samuel, Daniel în groapa cu lei, acestea erau părțile ei favorite. Cel dintîi pasaj, mai ales, părea să-l înțeleagă în tot patetismul situației.

— Sărmanul Iacob, spunea uneori, cu buzele tremurătoare. Cum îl mai iubea pe băiatul lui, Iosif. Tot atît de mult, adăugă odată, tot atît de mult, Graham, cum te iubesc eu pe tine ; dacă tu ai muri (aici deschise din nou cartea, căută versetul și-l mai citi o dată), eu „n-aș primi să fiu mîngîiată, și aș pogori odată cu tine în mormint, în plinsete“.

La aceste vorbe îl strînse deodată pe Graham în brațele sale miciute, trăgîndu-i capul cu pletele lungi în jos spre ea. Gestul acesta, îmi aduc aminte, mi s-a părut de atunci excesiv și stîrni în mine sentimentele pe care ți le poate trezi vederea unui animal primejdios prin firea lui și nu cu totul imblinzit, prea răzgîiat de îngrijitorii lui. Nu că m-aș fi temut că Graham ar fi putut s-o jignească, sau s-o respingă cu prea multă nerăbdare dar mă gîndeam că există oricînd riscul ca ea să se izbească de o respingere neglijentă, brutală, care pentru ea ar fi fost mai gravă decît o lovitură. În general însă, asemenea ieșiri erau suportate cu pasivitate, uneori chiar cu un fel de uimire încîntată, aceste dovezi de preferință atît de grav oferite aprindeau un suris blind în ochii lui. O dată el spuse chiar :

— Tu ții la mine aproape la fel de mult ca și cînd ai fi surioara mea, Polly ?

— O, da, ții mult la tine, spuse ea. Te iubesc foarte mult.

Nu mi se îngădui însă să mă bucur mult cu examinarea caracterului ei. Abia dacă petrecuse două luni la familia Bretton, cînd sosi din partea domnului Home o scrisoare în care anunța că el se stabilise acum pe continent, la ru-dele din partea mamei sale, și intrucît Anglia ajunsese acum să-i fie cu totul nesuferită nu se mai gîndea deloc să se întoarcă aici, poate chiar ani de zile de acum înainte ; și că, așadar, ar fi vrut ca fetița lui să vină să stea cu el nemîlîrziat.

— Mă întreb cum are să primească ea această știre ? spuse doamna Bretton cînd citi scrisoarea. Mă întrebam și eu, și preluai asupra mea sarcina de a-i împărtăși conținutul.

Intrînd în salonaș — în a cărei atmosferă liniștită și comodă îi plăcea ei să stea adesea singură, și unde putea fi lăsată să stea fără grijă, căci nu punea mina pe nimic, sau mai bine zis nu murdărea nimic din ceea ce atîngea — o găsi instalată, asemenea unei mici odalisce, pe o canapea, pe jumătate acoperită de draperiile care coborau asupra-i de la fereastra de aproape. Părea fericită. Toate nimicurile cu care se ocupa ea îi erau aproape : lădița ei de lucru din lemn alb, o fișie sau două de muselină, un căpeșel sau două de panglică, strînse laolaltă pentru ce avea de gînd să croiască. Păpușa ei, pregătită cu scufia și cămășuța de noapte, era întinsă în leagăn. O leagăna tocmai s-o adoarmă, pîrînd deplin convinsă că își poate gusta odihna, și în același timp își coborîse privirile asupra unei cărți cu poze care-i sta deschisă în poală.

— Domnișoară Snowe, îmi spuse în șoaptă, asta e o carte minunată. Candace (păpușa botezată astfel de Graham, căci într-adevăr tenul ei negricios o făcea să semene mult cu o etiopiană), Candace a adormit acum, așa că pot să-ți povestesc despre ea, numai că va trebui să vorbim încet să nu cumva să se trezească. Cartea asta mi-a dat-o Graham ; e vorba despre țări depărtate, departe de tot de Anglia, și unde călătorul nu poate ajunge decît dacă străbate mii și mii de mile pe mare. În țara asta locuiesc oameni sălbatici, domnișoară Snowe, -și care se îmbracă cu totul altfel decît noi ; chiar unii dintre ei aproape că nu poartă haine deloc, ca să le fie mai răcoare, înțelegi, căci acolo e vremea foarte călduroasă. Uite aici o poză cu mii de oameni din ăștia strînși într-o pustietate — o cîmpie mare, numai cu nisip — în jurul unui om în negru — acesta e un englez, un englez adevărat — un misionar care le ține o predică, aici, la umbra unui palmier (îmi arată o gravură care înfățișa această scenă). Și uite aici poze (urmă ea) și mai ciudate de tot decît atît (gramatica, uneori, o dădea uitării). Aici este minunatul Zid chinezesc ; aici este o doamnă chinezoaică cu piciorul mai micuț decît al meu. Este și un cal sălbatic din Tartaria, și aici — ăsta e cel mai ciudat lucru — e o țară de zăpadă și gheață, fără nici o cîmpie verde, o pădure sau o grădină. În țara asta s-au găsit și oase de mamut, acuma mamuții nu mai există. Nici nu știi ce erau animalele astea, dar eu pot să-ți spun, căci mie mi-a spus Graham. Un fel de vircolac mare-de-tot, înalt cît camera asta, și la fel de lung cît e

holul nostru. Dar Graham crede că nu era un animal rău, care să fi mâncat carne. El zice că dacă m-aş fi întâlnit cu unul ca ăsta în pădure nu m-ar fi omorât, decît dacă i-aş fi stat chiar în drumul lui ; şi atunci m-ar călca în picioare şi m-ar strivi în tufişuri, aşa cum aş putea să calc şi eu peste o lăcustă şi nici n-aş şti.

Şi sporovăia tot aşa mai departe.

— Polly, am întrerupt-o eu, nu ţi-ar place să călătoreşti şi tu ?

— Chiar acum nu, fu răspunsul ei prudent, dar poate că peste douăzeci de ani, cînd am să fiu o femeie în toată firea, la fel de înaltă ca doamna Bretton, aş face şi eu o călătorie cu Graham. Vrem să ne ducem în Elveţia, şi să ne urcăm pe Mont Blanc, şi odată o să mergem cu vaporul în America de Sud, şi să ne urcăm pe Kim-Kim-Borazo pînă-n vîrf de tot.

— Dar ţi-ar place să faci acum o călătorie, dacă ar fi şi tăticul tău cu tine ?

Răspunsul ei — pe care nu mi-l dădu decît după o pauză — îmi arată iarăşi una dintre acele schimbări neaşteptate de dispoziţie care îi erau caracteristice :

— La ce bun să mai vorbim aşa, prosteste ? spuse. De ce pomeniţi acum de tăticul ? Ce înseamnă tăticul meu pentru dumneata ? De abia începusem să mă simt mai fericită, şi să nu mă mai gîndesc la el atîta de mult, şi acum are să trebuiască s-o iau iarăşi de la capăt.

Îi tremurau buzele. Mă grăbii să-i dezvălui faptul că promisem tocmai atunci o scrisoare, şi să menţionez faptul că se dăduseră instrucţiuni ca ea şi cu Harriet să plece neîntîrziat la tăticul. „Ei, ce spui, Polly, nu-ţi pare bine ?“ adăugai.

Ea nu răspunse nimic. Îşi lăasă cartea să cadă, şi uită să-şi mai legene păpuşa ; mă privi cu gravitate, serioasă de tot.

— Nu-ţi pare bine că te duci la tăticul ?

— Sigur că da, spuse ea în cele din urmă, pe tonul acela tăios pe care îl folosea cînd vorbea cu mine, şi care era cu totul deosebit de cel întrebuintat faţă de doamna Bretton şi cu totul altul decît cel rezervat lui Graham. Vroiam să înţeleg mai multe din ce gîndea ea cu adevărat ; însă nu, nu vroia să mai stea de vorbă cu mine. Grăbindu-se să se ducă la doamna Bretton, o întrebă pe ea şi primi de la dînsa confirmarea spuselor mele. Însemnă-

tatea şi gravitatea acestei ştiri o făcu să rămînă toată ziua serioasă la culme. Seara, în clipa cînd auzirăm jos pe Graham sosind, constatai deodată că ea era lingă mine. Începu să-mi potrivească panglica medalionului la gît, îmi azeza iarăşi şi iarăşi pieptenele în păr ; cit timp era astfel ocupată, Graham îşi făcu intrarea în încăpere.

— Spune-i dumneata acum, îmi şopti, spune-i că eu plec.

În vreme ce ne luam ceaiul îi făcui această comunicare lui Graham, aşa cum mi se ceruse. Întimplarea făcea că el era foarte preocupat în acea vreme de un anumit premiu la şcoală, unde avea şi el şanse de reuşită. Şlirea trebui să-i fie spusă de două ori înainte ca el să ajungă să o înţeleagă, şi atunci chiar nu se opri decît o clipă.

— Polly pleacă ? Ce păcat ! Şoricelul meu scump, are să-mi fie dor de ea. Mamă, trebuie să mai vină să stea cu noi.

Şi, scribindu-şi grăbit ceaiul, îşi luă o luminare numai pentru sine şi se retrase la o măsuţă singur, cu cărţile sale, curînd după aceea adîncindu-se în învăţătură.

„Şoricelul“ se strecură lingă el şi se azeză pe covor la picioarele lui, cu faţa plecată în jos, păstrîndu-şi mult şi nemişcat această poziţie pînă la vremea culcării. O dată văzui cum Graham — care habar n-avea că ea era atît de aproape — o împinse cu piciorul printr-un gest neatent. Ea se trase înapoi cu cîteva palme. O clipă mai tîrziu, o minută, pe care pînă atunci şi-o ţinuse apăsată pe ochi se strecură spre el şi-i mîngîie uşor piciorul. Cînd fu chemată de guvernantă, se ridică în picioare şi plecă, ascultătoare, după ce ne spuse la toţi „noapte bună“ cu vocea ei stinsă.

N-aş putea spune că mă temeam de ceasul cînd aveam să mă duc eu însămi, o oră mai tîrziu, la culcare, însă ştiu bine că m-am îndreptat spre iatacul meu stăpînită de neliniştea că nu aveam să-l găsesc pe acest ciudat copil pradă unui somn liniştit. Presimţirea aceasta îmi fu confirmată cu totul cînd o descoperii, îngheţată şi trează de tot, cocoţată ca o păsărică pe marginea patului. Nu ştiam deloc cum să încep discuţia cu ea, nu era un copil cu care se putea sta de vorbă aşa cum ai fi făcut-o cu oricare altul. Vorbi însă chiar ea cea dintîi. Pe cînd închideam uşa şi-mi azezam lumina pe masă, se întoarse spre mine cu aceste vorbe :

— Nu pot, nu pot deloc să dorm ; și așa nu mai pot, pur și simplu nu mai pot să trăiesc !

O întrebai de ce era atât de necăjită.

— Sint groaznic, groaznic de nenorocită, se chinui să-mi răspundă.

— S-o chem pe doamna Bretton ?

— Asta e chiar o prostie, fu răspunsul ei supărat, și de fapt știam și eu bine că dacă ar fi auzit pasul doamnei Bretton apropiindu-se s-ar fi cuibărit de îndată, liniștită ca un șoricel, sub pătură. Chiar dacă-și dădea curs liber la ciudățeniile firii ei în fața mea — o ființă față de care nu-și dădea osteneala să mimeze măcar afecțiunea — nu-i arăta niciodată nașei mele nici o urmă din adevăratele ei simțăminte ; față de ea nu se arăta altfel decât ca o fetiță docilă, oarecum ciudată. O privii : obrații îi erau stacojii, ochii măriți îi erau și tulburi și scinteietori și dureros de neliniștiți ; era limpede că n-o puteam lăsa în starea aceasta până a doua zi dimineața. Într-un fel ghiceam care era explicația.

— N-ai vrea să-i mai spui o dată noapte bună lui Graham ? o întrebai. El nu s-a dus încă la culcare.

Ea își ridică iute brațele micuțe spre mine s-o ridic de pe marginea patului. Înfășurînd-o într-un șal, o dusei îndărăt în salon. Graham tocmai ieșea din încăpere.

— Nu poate să adoarmă dacă nu mai dă ochii o dată cu tine să-ți spună câteva cuvinte, zisei. Nu se împacă cu gândul să te părăscă.

— Am răzgîiat-o, spuse, luîndu-mi-o din brațe, bine dispus, și sărutîndu-i fața mică și înroșită și buzele care-i ardeau. Polly, tu ții la mine mai mult decât la tatălul, ce spui ?

— Nu țin deloc la tine, iar tu nu ții la mine, îi șopti ea.

Ea primi încredințări că lucrurile stăteau exact pe dos, fu sărutată iarăși, îmi fu așezată în brațe și o dusei la culcare ; însă, vai ! nu era încă mîngiată.

Cînd crezui că pot s-o fac să mă asculte, îi spusei :

— Paulina, n-ar trebui să fii atât de necăjită că Graham nu ține la tine cît ții tu la el. Așa și trebuie să stea lucrurile.

Ochii ei mirați ridicați spre mine mă întrebă de ce.

— Pentru că el este băiat și tu ești fetiță. El are șaisprezece ani și tu nu ai decît șase ; el este din firea lui puternic și mereu vesel, tu ai o altfel de fire.

— Dar eu îl iubesc atât de mult ! Ar trebui și el să mă iubească puțin.

— Și chiar te iubește. Ține mult la tine. Tu ești favorita lui.

— Sint eu chiar favorita lui Graham ?

— Da, mai mult decît oricare alt copilăș, știu bine (Asigurarea aceasta o mai mîngîie, surîdea printre lacrimi.) Însă nu te mai frămînta atât, și nu te mai aștepta la prea multe din partea lui, sau, dacă nu, el are să ajungă să te creadă o pisăloagă și atunci s-a terminat totul.

— Să se termine ! spuse ea stins, ca un ecou. Atunci am să fiu liniștită de tot. Am să încerc să mă port cum trebuie, Lucy Snowe.

O culcai în pătucul ei.

— Crezi că are să mă ierte de data asta ? întrebă, pe cînd o dezbrăcam. O încredințai că avea s-o ierte, că pînă acum el nu era deloc supărat pe ea, că nu trebuia decît să fie mai cu grijă de acum încolo.

— Nu mai există nici un „de acum încolo“, spuse ea. Eu plec. Am să-l mai văd vreodată — vreodată, oricînd — după ce plec din Anglia ?

Îi dădui un răspuns încurajator. După ce stinsei lampa, urmă o jumătate de ceas de tăcere. Credeam că adormise, cînd silueta ei mică și albă se ridică iarăși în capul oaselor în culcușul ei și glasul ei micuț întrebă :

— Dumitale îți place Graham, domnișoară Snowe ?

— Dacă-mi place ? Da, puțin.

— Numai puțin ? Nu-ți place așa cum îmi place mie ?

— Nu cred. Nu, nu așa ca ție.

— Îți place mult-mult ?

— Ți-am spus că-mi place puțin. Ce rost are să țin mult de tot la el, e plin de defecte.

— Chiar ?

— Toți băieții sint așa.

— Mai mult decît fetele ?

— Aproape sigur. Oamenii cu minte spun că e o nebulie să crezi că cineva ar fi perfect și că, în relațiile noastre, trebuie să fim prietenoși cu toată lumea, dar să nu ajungem să idolatrizăm pe nimeni.

— Dumneata ești o persoană cu minte ?

— Mă străduiesc să fiu așa. Acuma culcă-te.

— Nu pot să dorm. Nu te doare și pe dumneata aici (lăsîndu-și mina ei micuță de tot peste pieptul ei slăbuț),

cînd te gîndești că are să trebuiască să te desparți de Graham pentru că aici nu e acasă la dumneata ?

— Dar bine, Polly, îi spusei, nu ar trebui să simți o asemenea suferință cînd tu ai să-l revezi foarte curînd pe tătucul. Ce, l-ai și uitat ? Nu mai vrei să stai împreună cu el de acum înainte ?

O tăcere de moarte îmi răspunse la această întrebare.

— Copilă dragă, culcă-te acum și caută să adormi, insistai eu.

— Mi-e patul înghețat, spuse ea. Nu pot deloc să-l încălzesc.

Îi vedeam făptura firavă cum tremură toată.

— Vino aici la mine, îi spusei, și așa fi dorit, deși nu nădăjduiam că are s-o facă, căci era o creatură cit se poate de ciudată și de capricioasă, și mai ales cu mine se purta întotdeauna altfel decît te-ai fi așteptat.

Veni însă îndată, strecurîndu-se asemenea unei fantome de-a lungul camerei. O ridicai în patul meu. Era înghețată de tot ; o încălzii strîngînd-o în brațe. Tremura toată de nervi, o liniștii cum mă pricepeam mai bine. Se mai potoli în cele din urmă și, mîngîiată, reuși să adoarmă.

Ce copil straniu, mă gîndeam în timp ce-i priveam fața adormită, pe care se plimba lumina schimbătoare a lunii, și-i ștergeam cu grijă, binișor, genele scînteietoare și obrazii umezi cu batista mea. Cum are să treacă ea prin lume, cum are să se împace cu viața ? Cum are să îndure suferințele și necazurile, umilințele și deznădejdiile, de care cărțile și gîndurile mele îmi spun că ne așteaptă pe toți muritorii ?

Plecă a doua zi. Tremura ca o frunză cînd își luă rămas bun de la noi, însă făcea eforturi să se stăpînească.

DOMNIȘOARA MARCHMONT

PĂRASIND ȘI EU BRETTONUL — LA
cîteva săptămîni după plecarea Paulinei — și prea puțin bănuind atunci că n-aveam să-l mai văd niciodată, că niciodată n-aveam să-i mai străbat străzile liniștite, și

bătrîne — mă îndreptai și eu către casă, de unde lipseam de șase luni de zile. E ușor de presupus că eram bucurăsoasă să mă reîntorc la sînul celor apropiați și înrudiți. Foarte bine ! O asemenea presupunere frumoasă nu strică, și putem deci s-o lăsăm necontrazisă. Am să-l las deci pe cititor să mă închipuie în următorii opt ani ca o luntre lunecînd somnoroasă pe o vreme primăvărată, într-un port cu apele liniștite ca sticla, — cu cîrmaciul întins liniștit pe punte, cu fața spre cer, cu ochii închiși, adineit, cum s-ar putea spune, într-o îndelungă rugăciune. Despre multe femei și fete se crede că-și petrec viețile cam în felul acesta. De ce n-aș fi făcut și eu întocmai ca ele ?

Închipuiți-vă deci că eram o fată leneșă, durdulie și fericită, încălzindu-mă în voie pe pernele întinse pe puntea încinsă de razele neconținute ale soarelui, legănată de brize indolente și abia simțite. Totuși nu pot ascunde faptul că, dacă așa ar fi stat cu adevărat lucrurile, s-ar fi putut spune că în cele din urmă am fost victima unui naufragiu, sau pur și simplu că am căzut peste bord. Îmi amintesc prea bine de o vreme — o vreme care a durat îndelung — de frig, de primejdii, de nefericiri. Pînă și în ceasul acesta, cînd am coșmarurile mele, mă năpădește iarăși izbucnirea valurilor sălcii, sărate, în gură, le simt apăsarea înghețată în piept. Știu și acum că a bîntuit o furtună, care a ținut nu o oră sau o singură zi. Multe zile și nopți nu mi s-au arătat nici soarele, nici stelele ; cu mîinile noastre trebuia să scoatem apa și să ne muncim cu pînzele, furtuni înspăimîntătoare ne izbeau ; orice speranță de a mai scăpa teferi ne părăsise. În sfîrșit, nava s-a scufundat, membrii echipajului s-au înecat cu toții.

După cîte îmi pot aduce aminte, nu m-am plîns niciodată nimănui despre aceste nefericiri. Adevărul este că n-aș fi avut cui să mă plîng. De doamna Bretton mă înstrăinasem de mult. Piedici, ridicate de alții, se așezaseră încă cu mulți ani în urmă între noi și ne făcuseră să nu mai avem relații. Dealtfel, timpul adusese și pentru ea schimbări ; frumoasa proprietate pe care o administra ea în numele fiului său și care fusese investită în mare parte în anumite speculații, se risipise, se zicea, pînă nu rămăsese mai nimic din ea. Graham, după cum aflasem din zvonuri înîmplătoare, își alesese o profesiune ; atît el cît și mama lui plecaseră din Bretton și se spunea că ar fi stat acum la Londra. Astfel, nu mai rămînea nici o

posibilitate de a depinde de alții, trebuia să aștept ajutor doar de la mine însămi. Nu mă știam o ființă prea activă și cu mari resurse proprii, însă încrederea în mine și nevoia de a mă descurca singură mi-au fost impuse de împrejurări, așa cum li se întâmplă multora. Așa că, atunci cînd domnișoara Marchmont, o fată bătrînă care locuia în vecinătate, trimise într-o zi să mă cheme, dădui ascultare acestei chemări, nădăjduind că avea să-mi încredințeze o sarcină pe măsura puterilor mele.

Domnișoara Marchmont era o femeie cu stare și locuia într-o casă impunătoare însă, victimă a reumatismelor, era incapabilă să-și miște mîinile și picioarele, și se afla în starea aceasta de douăzeci de ani încheiați. Își petrecea zilele la catul de sus al casei, salonul îl avea alături de camera de culcare. Auzisem adesea vorbindu-se despre domnișoara Marchmont și despre ciudățeniile ei (se spunea despre dînsa că ar fi o excentrică) însă nu avusesem ocazia să dau ochii cu ea. Aveam în fața mea o femeie ridată, cu părul cărunt, pe care singurătatea o făcuse gravă, iar suferințele îndelungi serioasă, nervoasă chiar, poate chiar obositoare pentru ceilalți. O fată, mai bine zis o damă de companie, care o slujise cîțiva ani, era acum pe punctul să se mărite, și ea, auzind de situația mea nefericită, trimisese să mă cheme cu gîndul că aș fi putut lua eu locul celeilalte. Îmi făcu această propunere, după ce ne luasem ceaiul și rămăsesem numai noi în fața focului din cămin.

— Nu are să fie o viață ușoară, îmi spuse cu sinceritate, pentru că eu am nevoie de multă îngrijire, și trăiesc foarte retrasă. Totuși, se prea poate ca, în comparație cu viața pe care ai dus-o dumneata în ultima vreme, să ți se pară de suportat.

Am rămas pe gînduri. Eram sigură că pentru mine o asemenea viață era foarte ușor de îndurat, dar nu aceasta era problema. Să trăiesc aici, în încăperile acestea închise, urmărindu-i ei suferințele — să fiu uneori chiar ținta izbucnirilor ei de minie — ce avea să se mai aleagă din tinerețea mea? Mai ales cînd mă gîndeam că și pînă atunci zilele care se scurseseră, erau, ca să nu spun mai mult, prea puțin plăcute! O clipă mi se strînse inima dar apoi recăpătai curajul, căci, oricît m-aș fi străduit singură să-mi închipui răul, cred că eram o ființă prea prozaică

atît pentru a mai putea idealiza, cît și pentru a mai exagera răul.

— Șovăi pentru că mă întreb dacă voi avea destulă putere pentru asta, spusei.

— Asta mă face și pe mine să stau pe gînduri, răspunse ea, căci pari o făptură istovită.

Așa și păream. Mă vedeam în oglindă, în rochia mea de doliu, o făptură pierită, cu obraji supti. Însă nu mă gîndeam la înfățișarea mea. Simțeam că urmele acestor suferințe rămîneau exterioare, îmi spuneam că pot încă trăi viața din plin.

— Ce altceva ai mai putea găsi? Ai cu adevărat ceva?

— Nimic prea limpede deocamdată, dar aș putea să mai găsesc ceva.

— Așa-ți închipui. Poate totuși ai dreptate. Încearcă atunci singură și, dacă nu reușești nimic, încearcă și ce ți-am propus eu. Ai în față, timp de gîndire, trei luni de zile de acum încolo.

Era foarte frumos din partea ei. I-am spus-o și mi-am exprimat recunoștința. În vreme ce-i vorbeam, o cuprinse o criză cu dureri mari. Mă îngrijii de ea, făcui cele necesare, urmînd instrucțiunile ei și, cînd durerile o mai lăsară, se și stabilise între noi o oarecare înlimitate. În ce mă privește, eu văzusem din felul în care trecuse prin această criză că era o femeie fermă, calmă (suferind cu resemnare durerea fizică, deși poate că s-ar fi putut spune că uneori își mai pierdea răbdarea sub imperiul chinurilor morale) și, judecînd după bunăvoința cu care îi acordasem ajutorul meu, constatase că ar fi fost în măsură să-mi cîștige simpatia (atîta cît eram eu în stare să-i ofer). Trimise din nou după mine a doua zi. Cinci sau șase zile la rînd după aceea mă chemă astfel. Relațiile acestea mai strînse, chiar dacă îmi dezvăluiră la ea defecte și unele ciudățenii, îmi prilejuiră de asemenea cunoașterea mai bună a unui caracter pe care aș fi putut ajunge să-l respect. Gravă și chiar posomorită cum era ea uneori, eu puteam s-o slujesc sau să stau alături de ea cu acea liniște care îngăduie ca, atunci cînd sîntem niște făpturi cu scaun la cap, felul nostru de a fi, prezența, gesturile noastre să fie o încîntare și o mîngîiere pentru cei pe care-i slujim. Chiar și cînd mă dojenea — ceea ce și făcea uneori, cu foarte multă asprime — o făcea într-un

fel care nu mă umilea, care nu-mi trezea resentimente; era mai degrabă ca o mamă iritabilă care-și ceartă fiica, decît ca o stăpînă pisăloagă care cicăleşte o slujnică; nici n-ar fi putut să mă cicălească astfel deşi uneori abătea adevărate furtuni asupra capului meu. Mai mult, o undă de bun simţ persista întotdeauna chiar sub patima cu care vorbea: era logică chiar şi atunci cînd îşi pierdea răbdarea. Nu după multă vreme, un ataşament tot mai pronunţat începu să-mi arate într-o lumină cu totul nouă posibilitatea de a rămîne cu ea ca damă de companie. După încă o săptămînă îmi dădusem asentimentul să-i rămîn alături.

Astfel, două încăperi încălzite, cu aer închis, deveniră lumea mea, şi o bătrînă infirmă stăpîna mea, prietena mea, totul pentru mine. S-o slujesc pe ea era îndatorirea mea, suferinţa ei era şi suferinţa mea, uşurarea pe care i-aş fi putut aduce — speranţa mea, minia ei — pedeapsa mea, privirea ei mai blindă — răsplata mea. Am uitat atunci că mai existau cîmpuri, păduri, riuri, mări, un cer mereu schimbător dincolo de geamul aburit de căldură al acestei camere de bolnavă, eram aproape mulţumită că pot să uit de acestea toate. Totul în mine se restrîngea la ceea ce era acum partea mea de viaţă. Blindă şi liniştită din obişnuinţă, disciplinată de soartă, nu mai aveam nevoie de plimbări în aer liber, pofta mea de mîncare se mulţumea cu porţii minuscule. Pe lîngă acestea, ea îmi lăsa ca obiect de studiu originalitatea firii ei, neclintirea virtuţilor ei, aş adăuga, şi forţa pasiunilor ei, să i le admir, constanţa simţămîntelor ei în care să-mi pun încrederea. Toate acestea erau calităţi pe care ea le stăpînea, şi pentru acestea toate mă ataşam de ea.

De aceea m-aş fi tîrît astfel alături de ea şi douăzeci de ani de zile, dacă existenţa ei de suferinţe i-ar mai fi fost prelungită cu încă douăzeci de ani. Însă îi fusese scris altfel. S-ar fi spus că trebuia să fiu mereu împinsă mai departe să acţionez. Trebuia să fiu împinsă, mînată, gonită, silită la gesturi de energie. Bucăţica aceasta măruntă de afecţiune omenească, pe care o preţuiam ca şi cum ar fi fost o perla veritabilă, trebuia să mi se risipească printre degete şi să se topească asemenea unei bucăţi de gheaţă. Micile mele îndatoriri pe care mi le asumam singură trebuia să-mi fie smulse chiar după ce-mi găsiseram cu ele împăcarea conştiinţei. Încercasem să ajung la un compromis

cu soarta, să evit marile suferinţe care ar fi putut să mă lovească din cînd în cînd, închinîndu-mă unei vieţi întregi de privaţiuni şi de dureri mai mărunte. Însă soarta nu acceptase să fie astfel înşelată şi nici providenţa nu mai consimţi să mă lase într-o asemenea lenevie şi indolenţă.

Într-o noapte de februarie — îmi amintesc bine de ea — răsună în apropierea casei domnişoarei Marchmont un glas pe care-l auziră toţi cei dinăuntru dar care nu fu înţeles, poate, decît de unul singur dintre ei. După o iarnă liniştită, primăvara venise cu furtună. O culcasem tocmai pe domnişoara Marchmont. Eu şedeam la gura focului cu lucrul meu de mînă. Vîntul gemea dincolo de ferestre, tot aşa se văicărise ziua întreagă, dar pe măsură ce se lăsa tot mai mult noaptea glasul lui căpăta o altă intensitate — un accent ascuţit, pătrunzător, aproape insuportabil pentru urechile omeneşti, o plingere jeluitoare şi nemîngîiată, chinuitoare, răzbind la fiecare nouă izbucnire.

— O taci, taci odată! le spuneam gîndurilor mele neliniştite, şi-mi lăsaî lucrul în poală încercînd în zadar să-mi astup urechile în faţa acestor jelanii pătrunzătoare. Mai auzisem un glas ca acesta, şi ceea ce suferisem în asemenea clipe îmi arătase la ce să mă aştept după astfel de prevestiri. În cursul vieţii mele împrejurările îmi arătasera în trei rînduri că acest glas răzbătînd în furtună — ţipătul acesta neliniştit, fără speranţă — vădeşte apropiindu-se o stare a elementelor cu totul neprielnică vieţii. Molime mari, mi se părea că ştiu, sînt adesea prevestite cu acest chinuitor, hohotitor, chinuit, îndelung-jeluitor vînt de apus. De aici, mă gîndeam, s-ar fi putut să se fi născut şi legenda Banşi. Mi se mai părea de asemenea că mai remarcasem — însă nu aveam cunoştinţele filozofice necesare pentru a şti dacă exista vreo legătură cauzală între asemenea fenomene — că adesea, cam în aceeaşi vreme, auzim de mari răbufniri vulcanice în părţi mai depărtate ale lumii, de riuri care se revarsă pe neaşteptate dincolo de maluri, şi de talazuri nemaivăzute care bîntuie la vremea fluxului pe coastele mărilor. Globul nostru pămîntesc — îmi spuneam — pare frămîntat şi sfîşiat în asemenea perioade. ce e mai slab printre noi se ofileşte sub suflul acesta dezlănţuit, năpus, tîndu-se înfierbîntat dinspre vulcanii treziţi la viaţă.

Ascultam înfiorîndu-mă. Domnişoara Marchmont dormea.

Pe la miezul nopții, furtuna se potolise și în locul ei se instală un calm de moarte. Focul, care arsese pînă atunci neînțeles, străluci deodată cu o licărire nouă. Simțeam cum aerul se schimbase deodată, se făcuse mai pătrunzător. Ridicînd oblonul și trăgînd în lături draperia privii afară și văzui stelele scintilind în aerul înghețat de ger.

Întorcîndu-mă de la fereastră o văzui pe domnișoara Marchmont trează, ridicîndu-și capul de pe pernă și privindu-mă cu o intensitate neobișnuită.

— E o noapte frumoasă ? mă întrebă.

Răspunsei afirmativ.

— Așa mă gîndeam și eu, spuse ea, căci mă simt deodată atît de puternică, atît de bine. Ridică-mă. Mă simt tinăra de tot în noaptea asta, tinăra, cu inima ușoară, și fericită. Ce ar fi ca boala asta a mea să treacă deodată, și să fiu și eu lăsată să mă bucur de sănătate ? Ar fi un miracol.

„Zilele astea nu sînt zile în care să se facă minuni“, mă gîndii eu în sinea mea, minunîndu-mă că o aud vorbind astfel. Ea continuă, îndreptînd conversația spre trecut și pîrînd să-și amintească de anumite scene, personaje, întîmplări, cu o vioiciune neobișnuită.

— Îmi place să stau să-mi aduc aminte în noaptea asta, spunea. Cred că amintirea este pricina mea cea mai bună. Și iată, acum are să-mi facă iarăși o mare bucurie, îmi aduce îndărăt în inimă realități adevărate — nu numai niște idei găunoase, ci ceea ce a fost odinioară o realitate, și despre care îmi închipuisem că de mult se pierduse, se topise, se amestecase cu țărîna. Stăpînesc acum iarăși ceasurile, gîndurile, nădejdlile din tinerețea mea. Reînvie acum iubirea vieții mele — singura iubire — aproape singurul meu simțămînt, căci eu nu sînt o femeie deosebit de bună, nu sînt o femeie care să știe să iubească. Și cu toate acestea am și eu simțămintele mele, adevărate, puternice, și simțămintele acestora și-au avut odinioară o țintă. O singură ființă mi-a fost mie scumpă așa cum celor mai mulți dintre bărbați și femei le sînt scumpe nenumăratele obiecte și ființe pe care-și risipesc atenția. Cîtă vreme am iubit, și cîtă vreme am fost și eu iubită, cum m-am mai bucurat de viață ! Ce an minunat pot să-mi amintesc acum, ce luminos mi se întoarce un gînd ! Ce primăvară frumoasă, ce vară caldă, încărcată de splendoare, clarul de lună blind

cum mai arginta serile de toamnă, ce nădejdi tumultuoase în apele prinse de gheață și cîmpiile amorțite de ger în iarna din anul acela, anul acela întreg inima mea a trăit numai prin inima lui Frank. O. nobilul meu Frank, — credinciosul meu Frank — bunul, bunul meu Frank, cu mult mai bun decît mine, cu gîndurile întru totul cu mult mai curate decît ale mele ! Lucrul acesta pot să-l înțeleg și să-l spun acum : dacă puține femei au suferit mai mult decît mine în pierderea mea, puține au trăit bucurii mai mari în iubirea lor. A fost o iubire cu mult mai bună decît îi e hărăzită celui de rînd. N-am avut niciodată vreo îndoială despre el sau pornind de la el ; a fost o iubire care a constituit-o, a înălțat-o și a apărut-o tot atît de mult cît a făcut-o fericită pe cea căreia i-a fost închinată. Să mă mai întreb acum, în clipa aceasta cînd mintea mi-e atît de clar dat de limpede, să mă mai gîndesc de ce oare mi-a fost răpită ? Pentru ce păcat oare am fost osîndită cu doi sau douăsprezece luni de fericire să îndur treizeci de ani de suferință ? Nu știu, urmă ea după o pauză. Nu pot, nu pot să înțeleg motivul. Și totuși, și în ceasul acesta pot spune cu sinceritate ceea ce n-am încercat niciodată să spun pînă acum : Neînțelesule Dumnezeu, făcă-se voia Ta ! În clipa aceasta cred că moartea mă va reuni cu Frank. Pînă acum n-am crezut-o niciodată.

— El a murit, deci ? întrebai cu vocea scăzută.

— Scumpa mea fetiță, spuse ea, într-un ajun fericit de Crăciun m-am îmbrăcat și m-am gătit cum am putut mai bine așteptîndu-mi iubitul, cel care foarte curînd avea să-mi fie soț, și care în noaptea aceea trebuia să vină să mă vadă. M-am așezat să-l aștept. Și acum mai revăd clipa aceea, văd amurgul încărcat de ninsoare strecurîndu-se prin ferestre, la care nu mai trăsese draperiile, căci vroiam să-l văd cum se apropie călare pe alea înzăpezită ; simt și acum lumina blindă a focului încălzindu-mă, jucîndu-mi-se pe rochia de mătase, și arătîndu-mi cînd și cînd chipul tinăr într-o oglindă. Văd luna nopții aceleia liniștite de iarnă plutind plină, rotundă, limpede și înghețată, peste formele înnegrite ale tufișurilor și peste peluzele spulberate cu argint din fața casei. Aștept, cu nerăbdare în vinele pe care mi le simt zbatîndu-mi-se, dar fără nici o îndoială în mine. Flăcările s-au stins în cîmin. mai nu sînt doar tăciunii ; luna a urcat sus pe cer, dar o mai văd și prin fereastră ; ceasul a bătut zece ; rareori întrezia

el peste această oră, dar o dată sau de două ori se mai întâmplase să mai zăbovească atîta.

Adică, să nu mai vie ? Nu, nu s-ar fi putut întâmpla nici măcar o singură dată. Și iată-l că venea acum, venea în goană să recîştige timpul pierdut. Frank, oricît îi-ai îmboldi acum calul sărmanul, îmi spuneam în sinea mea, ascultînd, fericită și totuși îngrijorată, galopul calului apropiindu-se, ai să fii certat pentru asta. Am să-ți spun că mie îmi pui astfel capul în primejdie, căci orice e al tău e într-un fel și mai scump și mai prețios și al meu. Și iată-l. Îl vedeam, dar cred că-mi erau ochii înlăcrimați, atît de nesigură îmi era vederea. I-am văzut calul, îi auzeam tropotul, vedeam în sfîrșit o formă, am auzit strigăte. Era cu adevărat un cal ? sau ce o fi fost lucrul acela greoi, tîrîndu-se, ciudat de negru, peste pajiște ? Ce nume aș fi putut să-i dau formeii acesteia aflate în fața ochilor mei acolo, în clarul de lună ? Sau cum aș fi putut să-mi spun simțămintele care mi se ridicau în piept înecîndu-mă ?

N-am putut face altceva decît să fug afară. Un animal enorm — era cu adevărat calul negru al lui Frank — se oprise tremurînd, gîfîind, nechezînd în fața ușii, un om îl ținea de căpăstru — Frank, am crezut.

— Ce s-a întîmplat ? am întrebat.

Thomas, servitorul meu, mi-a răspuns, vorbindu-mi aspru :

— Intrați în casă, doamnă.

Și apoi, către o altă slujnică care tocmai ieșea în grabă din bucătărie, atrasă parcă de o presimțire :

— Ruth, du-o numaidecît pe domnișoara înăuntru în casă.

Însă eu și ingenuncheasem în zăpadă, lingă o formă lungită acolo — o siluetă pe care mai înainte o văzusem tîrîta la pămînt în urma calului — ceva care suspina, care gemea, strîns lipit de pieptul meu, cînd l-am ridicat și l-am tras înspre mine. Nu murise, nici nu-și pierduse cu totul cunoștința. L-am adus în casă ; am refuzat să mă las smulsă sau împinsă de lingă el. Eram o fire de ajuns de cumpănită, obișnuită să fiu stăpîină nu numai pe mine, ci și pe ceilalți. La început încercară să se poarte cu mine ca și cu un copil, așa cum se face întotdeauna cu cei care au fost loviți de minia lui Dumnezeu. Însă eu n-am cedat în fața nimănui, decît în fața medicului, și cînd acesta

făcuse tot ceea ce fusese în stare să facă, l-am luat pe Frank, pierdut în brațele morții, numai pentru mine singură. A mai avut putere să mă strîngă în brațe, a mai avut putere să-mi pronunțe numele, m-a auzit cum mă rugam încet alături de trupul lui, m-a simțit cum îl mai mîngîiam cu toată blîndețea și dragostea pe care le mai simțeam în mine.

— Maria, mi-a spus, mor acum în paradis.

Și-a risipit ultima suflare în vorbe de credință pentru mine. Cînd zorii s-au arătat, Frank al meu se dusesse cu Domnul. Și aceasta, continuă ea, s-a petrecut acum treizeci de ani. Am suferit mult de atunci. Mă îndoiesc că am știut să trag învățăturile cele mai bune din suferințele mele. Din niște firi blinde și iubitoare nefericirilor acestea ar fi făcut niște sfinți, din niște spirite puternice, rele, ar fi făcut niște demoni. Cit despre mine, eu nu am ajuns decît o femeie amorțită de durere și egoistă.

— Dumnezeuastră ați făcut mult bine, spusci, căci ea era cunoscută pentru daniile ei foarte importante.

— Nu mi-am preocupat banii, vrei să spui, acolo unde ar fi putut aduce vreo mîngîiere. Și ce-i cu asta ? Nu m-a costat nici un efort, nu m-a durut cu nimic să-i dăruiesc. Dar am credea că, începînd de astăzi, am să fiu într-o stare de spirit mai plină de bunătate, ca să mă pregătesc pentru reîntîlnirea cu Frank. Vezi, mă gîndesc și acum la Frank mai mult decît la Dumnezeu, și dacă am crede că, iubind astfel o creatură, atît de multă vreme și cu atîta desăvîrșită dăruire, făptuim o blasfemie față de Creator, aș zice că am prea puține șanse de a mă mîntui. Ce crezi, tu, Lucy, despre astfel de lucruri ? Fii tu duhovnica mea și spune-mi.

La o astfel de întrebare eu nu puteam să-i dau răspuns. N-aveam cuvinte. Însă ea avea impresia că eu i-aș fi răspuns.

— Ai dreptate, copilul meu. Trebuie să ne acceptăm fiecare soarta, oricare ar fi ea, și să ne străduim să-i facem fericiți și pe alții. Nu-i așa ? Vezi, de mîine am să încerc și eu să te fac pe tine mai fericită. Am să-mi dau toată silința să fac și eu ceva pentru tine, Lucy, ceva care sa-ți fie și ție de ajutor, cînd eu am să fiu moartă. Mă doare capul acum, de mult ce-am vorbit. Dar sînt fericită. Du-te la culcare. Uite, ceasul bate două. Ce tîrziu stai și tu, sau mai bine zis ce tîrziu te mai ții și eu, în egoismul

meu. Dar du-te acum, nu-ți mai face griji cu mine. Simt că am să mă odihnesc bine.

Se lăsă să cadă pe perne ca și cum ar fi vrut să ațipească, și eu mă retrăsei spre culcușul meu, aflat după un paravan în aceeași cameră. Noaptea trecu liniștită; ceasul de pe urmă i-a fost fără îndoială pașnic, liniștit și fără suferințe. Dimineața o găsirăm fără viață, aproape rece, însă calmă și netulburată. Viociunea și însuflețirea ei neașteptată fuseseră preludiul unei crize. O singură lovitură fusese deajuns să taie firul unei vieți atât de mult chinuite.

5

INTORCÎND O NOUĂ FILA

ACUM, CĂ-MI MURISE STĂPÎNA, și că mă găscam din nou singură, trebuia să-mi caut altă slujbă. Pe vremea aceea s-ar fi putut să am puțin — o, prea puțin — nervii tulburați. Recunosc că nu arătam prea bine, dimpotrivă, eram slabă, trasă la față și cu cearcăne mari sub ochi, ca o faptură obișnuită să stea noaptea tirziu trează, ca o slujitoare muncită din greu, sau ca o ființă fără ocupații și chinuită de datorii. Datorii, însă, nu aveam, și nici nu eram cu totul săracă, pentru că, chiar dacă domnișoara Marchmont nu avusese vreme să se ocupe de mine printr-o binefacere, așa cum îmi spusese în noaptea din urmă că avea de gând s-o facă, totuși, după înmormintare, leafa îmi fusese plătită pînă la ultimul ban de verișorul ei mai depărtat, moștenitorul, un bărbat cu aspectul unui avar, cu nasul ascuțit și timplele adîncite, și care, într-adevăr, după cum am auzit multă vreme după aceea, se vădi a fi un adevărat harpagon; exact opusul generoasei sale rubedenii, și o pată pentru amintirea ei și astăzi pomenită de săraci și cei în nevoie. Eram deci posesoarea sumei de cincisprezece lire sterline, și chiar dacă eram istovită, sănătatea îmi rămăsese neatinsă, iar moralul îmi era de asemenea bun. S-ar fi putut încă spune despre mine ca, în comparație cu mulți alții, eram într-o situație de invidiat însă era și o situație jenantă, după

cum m-am convins singură, cu o anume asprime, într-o bună zi în care mi-am dat seama că în exact o săptămînă va trebui să-mi părăsesc sălașul de pînă atunci, fără a avea nici o certitudine în ce-l privește pe următorul.

Aflată în acest impas, m-am hotărît, ca ultimă și unică soluție, să mă sfătuiască cu o fostă slujitoare a familiei noastre, pe vremuri guvernanta mea, acum menajeră într-o reședință impunătoare nu departe de cea a domnișoarei Marchmont. Am petrecut cîteva ceasuri împreună cu ea, ea m-a mîngîiat cum s-a priceput dar nu știa nici dinu ce sfat să-mi dea. Încă pradă nesiguranței, o părăsii pe la vremea inserării. Aveam de făcut pe jos un drum de vreo două mile. Era o noapte limpede, geroasă. În ciuda singurătății, sărăciei și nesiguranței mele, inima, hrănită și însuflețită de vigoarea unei tinereți care număra încă douăzeci și trei de ani, îmi bătea firesc și deloc înfricoșată. Deloc înfricoșată, sînt sigură de asta, căci altminteri m-aș fi înfiorat în fața acestui drum pustiu, care mi se întindea în față printre cîmpurile liniștite și nu străbătea nici un sat și nu trecea prin apropierea nici unei ferme sau măcar a unei colibe, sau m-ar fi înfricoșat noaptea fără lună, căci îmi urmam drumul numai la lumina stelelor, sau m-aș fi înfricoșat încă și mai mult în fața apariției neobișnuite care în noaptea aceea se arătase strălucitoare spre mieznoapte, ca o taină emoționantă, Aurora boreală. Însă această prezență străină mă mișcase în alt fel decît insufliindu-mi spaimă. Mi se părea că-mi aduce, dimpotrivă, noi puteri. Sorbeam forțe noi în briza pătrunzătoare care părea că se iscă din ea. Un gând îndrăzneț îmi răsări în minte: „Părăsește pustietatea aceasta, mi se părea că aud spunîndu-mi-se, pleacă de aici.“ „Încotro?“ era întrebarea.

N-aveam încotro să privesc prea departe. Ridicîndu-mi privirile de pe acest cîmp de țară, aflat în inima mănoasă a cîmpiilor Angliei, văzui cu ochii minții ceea ce nu apucam să văd cu ochii trupului: vedeam Londra.

A doua zi mă întorsei la reședința cea impunătoare și, cerînd îngăduința s-o mai văd o dată pe menajeră, îi comunicai și ei gîndul meu.

Doamna Barrett era o femeie gravă, cumpănită, deși experiența ei despre lume nu era cu mult mai întinsă decît a mea. Nu mă învinui că mi-aș fi ieșit din fire. Adevărul este că eu aveam un fel de a fi așezat, care și

pînă atunci îmi fusese de ajutor, ca și cum aș fi fost investmintată într-o mantie cernită și cu capul acoperit de o glugă austeră. Și, la adăpostul acestui fel de a fi, îmi trăisem pînă atunci, fără a fi certată ba chiar dimpotrivă, cu aprobarea celorlalți, o viață care, dacă eu aș fi fost mai agitată și mai nestăpînită, i-ar fi făcut pe mulți să mă socotească drept o ființă visătoare și exagerată.

Menajera cîntărea tocmai cu glas tare unele din dificultățile pe care le vedea stîndu-mi în față și în vremea aceasta își continua pregătirile curățind portocalele pentru dulceață. Tocmai atunci un copil trecu în goană pe afară, prin fața ferestrei, și se năpusti apoi în cameră. Era un băiețuș drăguț și cînd se apropie de mine sărind și rîzînd, căci nu eram străini unul față de altul (cum nici maică-sa, ea, fata căsătorită a stăpînilor casei nu-mi era cu desăvîrșire necunoscută), eu îl ridicai pe genunchi. Oricît ar fi fost de diferite acum situațiile noastre, mama acestui copil și cu mine fusesem colege de școală, cînd eu eram o fetiță de zece ani, iar ea o tînăra domnișoară de șaisprezece, și îmi mai aduceam aminte de ea, o fetiță frumoasă dar nu prea deșteaptă, cu o clasă în urma mea.

Admiram acum ochii frumoși întunecați ai băiețelului, cînd mama sa, tînăra doamnă Leigh, își făcu și ea apariția. Ce femeie frumoasă și binevoitoare ajunsese acum acca fetiță mereu bine dispusă și simpatică, însă lipsită de calități intelectuale! Căsnicia și maternitatea o schimbaseră astfel, așa cum aveam să văd mai tîrziu că le schimbă și pe altele chiar mai puțin promițătoare decît fusese ea. Pe mine mă uitase. Și eu mă schimbasem, deși mă tem că nu în bine. Nu făcui nici o încercare să-mi recîștig locul în amintirea ei — de ce aș fi făcut-o? Venise să-și ia băiatul s-o însoțească la o plimbare, și în urma ei intră o doică ținînd în brațe un copilăș. Pomenesesc aici despre întîmplarea aceasta numai pentru că, adresîndu-i cuvîntul doicii, doamna Leigh vorbi franțuzește (o franceză foarte incorectă, dealtfel, și cu un accent incorijibil, care de asemenea mă făcu să-mi amintesc de zilele cînd eram colege de școală) și constatai astfel că doica era o străină. Băiețușul sporovăia și el cu volubilitate în limba franceză. Cînd se retraseră cu toții, doamna Barrett spuse că tînăra ei stăpînă o adusese pe doica aceea străină încă de acum doi ani, cînd se reîntorsese dintr-o excursie pe continent; că era tratată

aproape la fel de bine ca și o guvernantă, și că n-avea nimic de făcut decît să se plimbe și să pâlăvrăgească pe franțuzește cu tînărul domn Charles; „și, adăugă doamna Barrett, ea zice că sînt multe englezoaice la familiile de străini la fel de bine tratate ca și ea“.

Mă gîndeam să păstrez și eu în minte această informație întîmplătoare, așa cum gospodinele grijulii pun deoparte nimicuri și bucățele din cite ceva pentru care mințile lor prevăzătoare se gîndesc că pot găsi vreo întrebuintare cîndva în viitor. Înainte de a o părăsi pe bătrîna mea prietenă, ea îmi dădu adresa unui han respectabil, de modă veche, din capitală, pe care, adăugă ea, unchiul mei obișnuiseră să-l frecventeze în vremurile de demult.

Plecînd la Londra se vădi că aveam de înfruntat mai puține riscuri și că aveam să întîlnesc mai puține prilejuri de inițiativă decît ar putea crede cititorul. De fapt, distanța era doar decincizeci de mile. Suma de care dispuneam avea să-mi ajungă să mă duc pînă acolo, să mă sustină acolo cîteva zile, cît și să-mi permită să mă întorc dacă n-aveam motive să rămîn. Consideram totul ca o scurtă vacanță, pe care ți-o poți îngădui ca răsplată după multă oboseală și nicidecum ca o aventură pe viață și pe moarte. Lucrul cel mai bun pe care-l poți face în anumite împrejurări este să nu iei prea în serios cele pe care le ai de făcut. Mîntea și trupul îți rămîn liniștite, pe cită vreme gîndurile prea avîntate te-ar înfierbînta prea mult.

Cincizeci de mile însemnau o călătorie de o zi întreagă (vorbesc despre o vreme de mult trecută; părul meu, care pînă tîrziu a rezistat asalturilor vremii, stă acum strîns, în sfîrșit alb, sub scufia mea albă, asemenea zăpezilor sub straturi de zăpezi). Într-o noapte umedă de februarie, cam pe la ceasurile nouă, am ajuns și eu la Londra.

Știu bine că cititorul meu nu se numără printre cei care ar sta să-mi mulțumească dacă m-aș apuca să-i tranșeriu pe îndelete și cît mai poetic primele mele impresii; eu știu mai bine, pentru că n-aș fi avut nici vremea, nici dispoziția să mă îndeletnicesc cu așa ceva. Ajunsesem, într-o scară umedă, aspră, neguroasă, într-un Babilon și o pustietate a cărei vastitate și ciudățenie îmi puneau greu la încercare dorința de a-mi păstra mîntea limpede și de a rămîne stăpînă pe mine, acestea, în absența altor calități

mai strălucitoare, fiind singurele calități cu care mă înzestraseră Natura.

Cînd coborii din diligență vorbirea ciudată a vizitivilor și a celor care căscau gura în jur mi se părură la fel de străine ca și o limbă neștiută. Nu mai auzisem niciodată pînă atunci limba engleză maltratată astfel. Reușii totuși să înțeleg și să mă fac înțeleasă atît cît să-mi permită să ajung cu bine, eu și cufărul meu, la hanul a cărui adresă o obținusem. Ce grea, ce apăsătoare, ce năucitoare mi se părea acum expediția aceasta! Pentru prima dată la Londra, pentru întâia dată la un han, obosită de călătorie, amortită de întunecime, înghețată cu totul, lipsită și de experiența și de sfaturile care să-mi spună cum să acționez, și totuși constrînsă a acționa.

Căutai deci să pun toate aceste probleme în fața bunului simț. Însă bunul meu simț îmi era la fel de înghețat și de buimac ca și celelalte facultăți și nu fu în măsură să facă față acestor întrebări decît sub îmboldirea unor necesități inexorabile, și atunci numai în zvicniri întretăiate. Astfel somat, el mai reuși să plătească hamalul. Ținînd seamă de criza prin care treceam, nu-mi mai pot acum condamna prea aspru bunul simț pentru că s-a lăsat atunci atît de rău tras pe sfoară. Tot el a fost cel care i-a cerut portarului o cameră, a solicitat cu sfială o cameristă, și, ceea ce e mai mult, a îndurat odată cu mine, fără a se lăsa cu totul covîrșit, o comportare cu totul arogantă din partea acestei tinere cînd își făcu și ea apariția.

Îmi amintesc că această cameristă de care vorbesc era un adevărat model de insolență și viclenie. Talia, boneta, rochia, toate îi erau atît de elegante încît mă întrebam cum și unde fuseseră croite; pronunța cuvintele cu o fluentă disprețuitoare, de parcă ar fi vrut să arate că desconsideră cu totul felul meu de a vorbi; portul ei cochec îmi făcea de rușine straiile provinciale. „Ei, n-am ce-i face, m-am gîndit; și pe urmă și scena și împrejurările sînt noi, mă descurc eu pînă la urmă“.

Păstrîndu-mi o atitudine foarte calmă în fața acestei tinere arogante, și mai tîrziu adoptînd o aceeași comportare față de chelnerul cu aspect de pastor, în haina lui neagră și gulerul lui alb, obținui curînd din partea amîndorura politetea pe care o așteptasem. Cred că își închipuiseră la început că eram o slujnică, însă în scurtă vreme se mai

lămuriseră și apoi purtarea lor față de mine alternă între atitudine protectoare și amabilitate.

M-am retras în iatacul meu abia după ce mă împărlășisem cu ceva de-ale gurii, și mă încălzisem puțin la gura focului. Dar atunci cînd mă întinsei pe marginea patului, odîmnindu-mi capul și brațele pe o pernă, o apăsare teribilă mă cuprinsese. Dintr-o dată situația în care mă aflam mi se înfățișă în fața ochilor ca o fantomă. Eram acolo, nelămurită, întunecată, aproape lipsită cu totul de speranță. Ce făceam aici, singură, în Londra aceasta intensă? Ce aveam să fac a doua zi? Ce perspective aveam eu în viață? Ce prieteni aveam eu pe întreg pămîntul? De unde veneam? Încotro aș fi putut să mă îndrept? Ce-mi mai rămînea de făcut?

Mi-am scădat perna, brațele, părul, în lacrimile care se revărsau nestăpînite. O pauză întunecată, încărcată de gînduri negre urmă acestei izbucniri, însă nu regretam pasul făcut, și nici nu m-aș fi învoit să dau înapoi. O convingere puternică, dar nelămurită, că era mai bine să merg înainte decît să mă retrag, și că eram în stare să merg înainte, că o cale, oricît ar fi fost de îngustă și de grea, avea să mi se deschidă în față cu vremea, predomină asupra tuturor celorlalte simțăminte. În cele din urmă mă liniștii îndeajuns ca să-mi pot face rugăciunile și să-mi caut odihna. Suflasem tocmai în luminare și mă întinsesem sub pături, cînd un sunet adînc, grav, puternic, străbătu noaptea făcînd-o să vibreze. La început n-am știut ce este; dar el se repetă de douăsprezece ori, și la cea de a douăsprezecea bătaie, cu vibrarea ei uriașă și tremurătoare, îmi spusei: „Sînt aici, în umbra catedralei Sfîntul Paul“.

6

LONDRA \

A DOUA ZI ERA ÎNȚI MARTIE.
Cînd m-am trezit, m-am sculat din pat și mi-am deschis ferestrele, am zărit soarele răsărit de curînd și zbătîndu-se să izbucnească prin ceață. Deasupra capului meu, mai

presus de acoperișurile caselor înălțându-se pînă aproape de nori, vedeam o siluetă solemnă, boltită, albăstrie-închisă, cețoasă — CUPOLA CATEDRALEI. Privind-o, îmi simțeam sufletul emoționat, aveam dintr-o dată simțămîntul că eu, care pînă atunci parcă nu trăisem cu adevărat niciodată, eram în sfîrșit pe punctul să gust viața.

„Bine am făcut că am venit aici, mi-am spus, în vreme ce purcedeam să mă îmbrac cu grabă și grijă. Îmi place aerul din această măreață Londră pe care-l simt acum jur-împrejurul meu. Doar un netrebnic ar accepta să-și petreacă întreaga viață într-un biet cătun, suferind ca însușirile să-i fie mîncate acolo de rugina obscurității !”

M-am îmbrăcat și am coborît, nu mă mai simțeam obosită de drum și fără vlagă, ci, dimpotrivă, odihnită și plină de viață. Cînd intră chelnerul în sala de mese cu micul dejun, izbutii să-i fac față cu liniște, și chiar cu bună dispoziție. Am dus chiar o conversație de vreo zece minute în cursul căreia am ajuns să ne cunoaștem mai bine spre folosul amîndurora. Era un om mai virsînic, cu părul încărunțit, și, după cit se părea, servea aici de douăzeci de ani. Cînd mă convinsei de aceasta, fui sigură că trebuie să-și amintească de cei doi unchi ai mei, Charles și Wilmot, care, în urmă cu cincisprezece ani, poposiseră deseori în hanul acesta. Le pomenii numele, el își amintea de ei perfect și plin de respect. Cînd îi spusei de legătura mea de rudenie cu ei, situația mea se clarifică pe de-a întregul în ochii lui și chiar așa cum aș fi dorit-o. Îmi spuse că semănăm la față cu unchiul Charles, și îmi închipui că spunea adevărul, pentru că și doamna Barrett afirmase adesea același lucru. O atitudine plină de politețe și prevenitoare înlocui acum comportarea sa plină de îndoieli și jenantă de mai înainte, și din clipa aceea n-am mai întîmpinat greutăți pentru a obține un răspuns corect la o întrebare rezonabilă.

Strada spre care răspundea fereastră micuței mele camere era îngustă, liniștită și deloc murdară; puținii trecători erau ca oricare din cei întîlniți în orașele de provincie. Nu vedeam afară nimic înfricoșător și aveam încredere că mă pot aventura să ies singură.

Așadar, după ce-mi luai micul dejun, pornii la drum. Inima îmi era încălzită de un simțămînt de mulțumire — să mă plimb singură pe străzile Londrei mi se părea

în sine o adevărată aventură. Curînd mă găseam pe Paternoster Row — care era pentru mine un loc deja cunoscut. Intrai într-o librărie ținută de un oarecare Jones, cumpărai o cărticică — un gest extravagant pe care la drept vorbind nu mi l-aș fi putut permite, însă mă gîndisem că într-o bună zi o să pot s-o trimit sau să i-o dăruiesc personal doamnei Barrett. Domnul Jones, un om de afaceri uscățiv, stătea în picioare în spatele tejghelei, el părea să fie unul dintre cei mai importanți, iar eu una dintre cele mai fericite ființe.

În dimineața aceea trăii în adevăratul înțeles al cuvîntului cît într-o întreagă viață bine umplută de simțăminte. Trezindu-mă pe neașteptate în fața catedralei Sfîntul Paul, intrai și urcai în marele dom ; de acolo puteam vedea Londra cu riul, cu podurile, cu bisericile sale ; vedeam străvechiul Westminster, și înverzitele grădini din Temple scăldate în lumina soarelui, și cerul limpede, albastru, primăvăratice deasupra, iar între acesta și orașul de jos un văl nu prea des de ceață.

Coborînd, îmi continuai plimbarea la întîmplare, lăsîndu-mă în voia pașilor, simțindu-mă liberă și plină de bună dispoziție, și — fără să-mi dau prea bine seama cum — ajunsei în însăși inima marelui oraș. Acum vedeam și simțeam Londra. Ajunsei pînă pe cheiuri, urcai pe Cornhill, mă amestecai prin șuvoiul trecătorilor, îndrăznii să înfrunt pericolul trecerii străzilor. Să constat că pot face aceasta și mai ales că o pot face de una singură îmi stîrni o plăcere irațională, dar reală. De atunci, am mai văzut West End-ul, parcurile, frumoasele scuaruri, dar tot mai mult îmi place City-ul. Inima orașului mi se pare mai plină de viață ; pulsația afacerilor, graba, vuietul, constituie o priveliște plină de gravitate și de însuflețire. În inima orașului se naște viața — în cartierele din West End îi întîlnești doar plăcerile. În West End poți întîlni prilejuri de distracție și amuzament, însă în City te simți mișcat pînă în adîncul inimii.

Pînă la urmă, obosită și înfometată (de ani de zile nu mai simțisem o foame atît de sănătoasă) mă întorsei, cam pe la ceasurile două, spre întunecosul, bătrînul și liniștitul meu han. Luai acolo dejunul, două feluri : o mîncare simplă și legume, și amîndouă mi se părură excelente, cu mult mai bune decît felurile delicate, pretențioase pe care bucătăreasa domnișoarei Marchmont obișnuia

să ni le trimită bunei mele stăpîne și mie însămi și cărora noi amîndouă nu izbuteam, oricît ne-am fi străduit, să le facem față. Obosită dar încintată, mă întinsei pe trei scaune să mă odihnesc pentru o oră (căci camera mea nu avea o canapea). Știu că am dormit și că apoi, trezindu-mă, am stat pe gînduri cam vreo două ceasuri.

Starea de spirit în care mă aflu și toate împrejurările imediate erau acum cît se poate de prielnice pentru a mă face să adopt o nouă, mai hotărîtă și mai îndrăzneată — poate chiar deznădăjduită — linie de acțiune. Nu mai aveam nimic de pierdut. Sila de nespus pe care o simțeam față de existența mea pustie din trecut îmi interzicea să mă întorc îndărăt. Dacă aveam să dau greș în ceea ce îmi propuneam să întreprind acum, cine, în afară de mine însămi, ar fi avut de suferit? Dacă aveam să mor departe de casă — de casă aș fi vrut să spun, numai că nu aveam cu adevărat o casă —, de Anglia, cine ar fi avut să plîngă pe urma mea?

De suferit mă așteptam să sufăr. Cu suferința eram deprinsă, mă gîndeam chiar că moartea însăși nu-mi treze-a spaimile pe care le ridică în fața celor crescuți în puf. Mă oprisem și altădată la gîndul morții cu cugetul liniștit. Pregătită deci pentru orice consecințe, am alcătuit un plan.

Încă în aceeași seară obținui de la prietenul meu chelnerul informații cu privire la plecarea vapoarelor către un anume port de pe continent, Boue-Marine. Constatai astfel că nu aveam timp de pierdut, trebuia să-mi rețin o cabină încă din seara aceea. La drept vorbind, aș mai fi putut aștepta pînă dimineața să-mi ocup chiar locul, însă n-aș fi vrut să înfrunt riscul de a întîrzia.

— Mai bine rețineți-vă locul de pe acum, domnișoară, mă sfătui chelnerul. Dîndu-i dreptate mi-am plătit camera și răsplătii bunăvoința prietenului meu cu o monedă de o valoare de-a dreptul princiară care în ochii lui trebuie să fi părut absurdă — și chiar, în vreme ce își băga banii în buzunar avu un surîs vag care lăsa să înțeleg părerea sa despre felul în care donatoarea știa să se descurce în viață. Se ocupă el însuși să-mi caute o trăsură. Mă recomandă de asemenea vizitiului, dîndu-i în același timp instrucțiuni să mă conducă pînă pe chei și să nu mă lase pe seama hamalilor din docuri, lucru pe care birjarul făgădui să-l facă. Numai că, odată ajunși, nu-și respectă

promisiunea, ci, dimpotrivă, mă oferii jertfă, mă servi ca pe o porție grasă poftelor acelora, debarcîndu-mă în mijlocul unui grup de asemenea hamali din docuri.

Aici se ivi pentru mine o criză cu totul și cu totul neplăcută. Era o noapte întunecoasă. Vizitiul se îndepărtă în grabă de îndată ce-și încasă banii, hamalii începură o adevărată luptă între ei pentru mine și pentru bagajul meu. Înjurăturile pe care și le schimbă între ei le mai aud și acum, ele îmi zguduiră calmul filozofic într-o mai mare măsură decît reușise s-o facă noaptea, singurătatea mea, sau ciudățenia pînă atunci necunoscută a scenei. Unul din ei îmi înșfăcă bagajul. Rămăsei liniștită, așteptînd. Dar cînd un altul puse mîna pe mine, eu prinsei glas și, scuturîndu-mă de atingerea lui, pașii neîntîrziat într-o barcă, comandai cu severitate să mi se lase cufărul alături în aceeași ambarcațiune — „chiar în locul acesta” — ceea ce se și făcu de îndată, iar proprietarul bărcii pe care o alesesem îmi deveni pe dată aliat, și începu să vislească.

Fluviul era negru ca un torent de cerneală. Pe suprafața lui se frîngeau luminile de la clădirile din jur. navele se legănau mai spre larg. Trecurăm astfel vislînd pe lîngă asemenea vase, citii la lumina lanternelor numele lor vopsite în litere uriașe, albe pe fondul negru al cernelor. *Oceanul, Phoenix, Prințul Consort, Delfinul* rămăseră pe rînd în urma noastră însă vasul meu se numea *Vioiul* și se părea că acostase mai departe.

Alunecam astfel pe valurile întunecate, îmi alerga gîndul la apele Styxului și la Charon, care să poarte un suflet însingurat înspre Țara Umbrelor. În toiul acestei întîmplări ciudate, cu un vînt înghețat suflîndu-mi în față și cu norii miezului de noapte lăsîndu-și ploaia asupra capului meu, cu doi vislași brutali și grosolani drept tovarăși, ale căror blesteme îmi răneau urechile, mă întrebai dacă eram pierdută de oboseală, nefericită sau pradă spaimii. Nu eram nici una, nici alta. Deseori în viață mi s-a întîmplat să mă simt mult mai înfricoșată, chiar în împrejurări mai sigure în comparație cu aceasta. „Cum așa, îmi spusei. Mi se pare că sînt însuflețită și plină de viață în loc să mă simt îngrijată și deznădăjduită?” Nu-mi explicam deloc de ce mă simțeam astfel.

Vioiul se arătă în fața noastră în cele din urmă, alb strălucitor, din întunecimile nopții.

— Ați ajuns ! îmi spuse luntrașul și-mi pretinse pe loc suma de șase șilingi.

— Îmi ceri prea mult, i-am răspuns.

Pe loc se îndepărtă de vas și-mi jură că nu avea să mă lase să mă imbarc pînă nu aveam să-i plătesc. Un tinerel — stewardul, după cum aveam să aflu mai târziu — stătea privind la noi peste balustrada punții, rînjea de la început așteptînd urmarea conflictului. Ca să-l dezamăgesc, mă hotărîi să plătesc suma cerută. De trei ori în după-amiaza aceea plătisem cîte o coroană acolo unde ar fi trebuit să nu dau mai mult de o treime din această sumă, însă mă mîngîiai cu reflecția : „Lasă, asta se cheamă să capeți experiență“. „Te-au tras pe sfoară !“ îmi spuse stewardul încîntat, cînd mă urcai pe bordul navei. I-am răspuns flegmatic „știu“, și am coborît spre cabină.

O femeie voinică, bine făcută și cochetă se afla în cabina doamnelor. O rugai să-mi arate culcușul meu. Ea mă privi aspru, mormăi ceva în sensul că era cu totul neobișnuit ca pasagerii să se imbarce la asemenea ore, și păru chiar dispusă să se arate și mai puțin politicoasă încă. Ce chip atrăgător avea, și în același timp cîtă insolență și cît egoism îi erau înscrise pe trăsăturile feței !

— Acum, că tot sînt pe bord, puteți fi încredințată că am să și rămîn, fu răspunsul meu. Am să vă deranjez să-mi spuneți care este culcușul meu.

Se supuse, însă cu vădită neplăcere. Îmi scoase boneta, îmi aranjă lucrășoarele și mă întinsei. Trecusem prin oarecare dificultăți, cîștigasem un soi de victorie, ființa mea, pînă acum fără adăpost, fără ancoră, fără sprijin își găsisese iarăși un scurt răgaz. Pînă cînd vasul avea să ajungă în portul de destinație, nu avea să mi se mai ceară nici o inițiativă, însă atunci... o, nu-mi venea să mă mai gîndesc la asta. Hărțuită, istovită, zăceam astfel într-o semitrezie.

Îngrijitoarea aceea vorbi toată noaptea, nu cu mine, ci cu tînărul steward, fiul ei care-i semăna ca o picătură de apă. Acela intra și ieșea fără întrerupere din cabină ; se contraziceau, se certau, se împăcau, și făcură asta de douăzeci de ori în acea noapte. Ea îl anunțase că scrie o scrisoare acasă — după cum spunea ea — către tatăl său ; citi cu voce tare pasaje din această epistolă, fără să se sinchisească cîtuși de puțin de prezența mea, poate că

mă credea adormită. Mai multe din aceste pasaje păreau să se refere la anumite secrete de familie, și se refereau mai ales la o anumită Charlotte, o soră mai tînără care, după cîte se putea înțelege din cuprinsul scrisorii, părea să se afle pe punctul de a contracta o căsătorie romantică și imprudentă. Ce zgomotos era protestul mai vîrstnicei doamne împotriva acestei uniri nerecomandabile ! Îndatoritorul ei fiu își bătu joc cu mari hohote de rîs de corespundența maică-si. Ea își apăra punctul de vedere și stilul și țipa în gura mare la el. Alcătuiau o pereche stranie. Ea părea să aibă treizeci și nouă sau patruzeci de ani, însă era trupeșă și înfloritoare ca o fată de douăzeci. Aspră, bună de gură, vanitoasă și vulgară, mintea ca și trupul îi erau grosolane și agresive. Bănuiesc că încă din copilărie trebuie să-și fi petrecut viața în localuri publice, și era cît se poate de probabil că în tinerețe fusese slujitoare de bar.

Către dimineață conversația ei se îndreptă spre noi teme : Watsonii, o anumită familie, cunoscută de ea, pe care îi aștepta să se imbarce și pe care se părea că-i stimează mult pentru bacșișurile grase așteptate din partea lor. Spunea că „a fost de fiecare dată o adevărată plească frumoasă cînd familia asta a făcut traversarea pe vasul nostru“.

În zori, totul se trezi pe vas, iar la răsăritul soarelui pasagerii suiră pe bord. Îngrijitoarea făcu familiei Watson o primire zgomotoasă și în cinstea lor nu se sfii să facă un mare tărăboi. Erau cu totul patru persoane, doi bărbați și două femei. În afară de ei nu mai era decît un singur alt pasager, o tînără pe care o escortase un bărbat cu aspect elegant dar cam obosit. Cele două grupuri ofereau un adevărat contrast. Watsonii erau fără îndoială oameni bogați, căci în comportamentul lor se citea încrederea de sine pe care o dă conștiința averii, femeile — amîndouă tinere, și una dintre ele desăvîrșită în ce privește frumusețea fizică — erau îmbrăcate fastuos, în culori vesele și de-a dreptul absurd de nepotrivite pentru împrejurările respective. Bonetele lor împodobite cu flori vii, mantilele lor de catifea și rochiile de mătase păreau mult mai potrivite pentru parc sau promenadă decît pentru o punte umedă de vapor. Bărbații erau scunzi, simpli, grași și vulgari. Cel mai în vîrstă, mai simpluț la înfățișare, mai soios și mai lat în burtă era, după cum

constatai în curînd, soțul, de curînd, presupun, căci ea era foarte tinăra, al fetei celei frumoase. Mare îmi fu uimirea cînd făcui această descoperire, și încă și mai mare cînd mă convinsei că în loc să fie deznădăjduită și cu totul nefericită de o astfel de căsătorie era veselă chiar pînă la exuberanță. Rîsul ei, reflectam eu, năstrea fără îndolală din frenezia disperării. Și chiar în clipa cînd îmi trecea acest gînd prin minte, cum stam sprijinindu-mă, liniștită și solitară de balustrada punții, ea se îndreptă cu pas săltăreț spre mine — care-i eram o străină desăvîrșită —, ținînd în mînă un scaun pliant și adresîndu-mi un suris a cărui frivolitate mă puse în încurcătură și mă uimi, chiar dacă îmi arăta în schimb o dantură desăvîrșită, și-mi oferi scaunul respectiv. Refuzai, firește, cu toată politețea pe care o putui găsi în cuvinte. Ea se îndepărtă atunci, bine dispusă și ușurică, în pasul ei de dans. Trebuie să fi fost din firea ei o ființă îndatoritoare, dar ce Dumnezeu o putuse convinge să se mărite cu individul acela care semăna mai mult cu un butoi de ulei decît cu un bărbat ?

Cealaltă doamnă din acest grup de pasageri, cea însoțită cum am mai spus de un domn, era o fată blondă și drăguță. Rochia ei simplă imprimată, boneta de stambă netivită și șalul larg pe care-l purta cu grație, alcătuiau un vestmînt de o simplitate care te ducea cu gîndul la cei din secta quakerilor, dar care i se potrivea de minune. Văzui că, înainte ca să o părăsească, însoțitorul ei aruncă o privire scrutătoare înspre ceilalți pasageri, ca și cum ar fi vrut să se convingă în ce tovărășie o lasă pe cea pe care o adusese pe bord. Își îndepărtă privirile cu un aer cît se poate de nemulțumit de la doamnele cu flori viu colorate ; mă privi pe mine și-i vorbi apoi fiicei, nepoatei, sau ce i-ar fi putut fi tinăra, ea privi de asemenea către mine și-și strîmbă buzele subfiri, drăgălașe. S-ar fi putut să fie persoana mea chiar, sau poate rochia mea simplă de doliu cea care provocase acest semn de dispreț, mai probabil este că ambele. Sună clopotul. Tatăl ei (mai tîrziu aveam să aflu că-i era tată) o sărută și coborî pe țarm. Pachebotul se desprinsese de lîngă chei.

Străinii spun că tinerele englezoaice sînt singurele fete care pot să călătorească singure, și mult se minunează de îndrăzneala și încrederea pe care o au în ele părinții și tutorii englezi. Cît despre aceste tinere Miss, unii con-

sideră degajarea lor ca fiind prea băiețoasă și „nepotrivită“, alții le socotesc victime pasive ale unui sistem teologic și de educație care se dispensează în chip prea ușuratic de „supravegherea“ cuvenită. N-aș ști să spun dacă tinăra domnișoară despre care am vorbit era din categoria celor pe care le poți lăsa astfel nesupravegheate, fără să-ți faci griji. Ar fi mai exact să spun că nu știam atunci. Însă curînd se dovedi că demnitatea solitudinii era pe gustul ei. Se plimbă în sus și în jos pe punte de cîteva ori, privi cu un aer acru, disprețuitor, spre mătăsurile și catifelele înfoiate și spre urșii care se învîrteau greoi în jurul acestora, și în cele din urmă se apropie de mine și-mi adresă cuvîntul.

— Vă place să călătoriți pe mare ? a fost întrebarea ei.

I-am explicat că o asemenea plăcere urma să fie verificată prin experiență. Pînă atunci nu mai făcusem nici o asemenea călătorie.

— O, ce încîntător ! strigă ea. Vă invidiez pentru senzația aceasta de noutate, primele impresii, știți și dumneavoastră, sînt atît, atît de plăcute. Eu care am făcut atît de multe voiaje din acestea, nici nu-mi mai aduc bine aminte cum a fost cel dintîi, sînt de-a dreptul *blazată* de mare și de toate astea.

Nu-mi putui stăpîni un suris.

— De ce rideți de mine ? se întoarce ea, cu o iritare atît de sinceră încît îmi plăcu mai mult astfel decît mai înainte.

— Pentru că sînteți prea tinăra ca să fiți *blazată* de ceva.

— Am șaptesprezece ani ! (părea cam jignită).

— Abia s-ar spune că aveți șaisprezece. Vă place să călătoriți singură ?

— Bah ! nici nu-mi pasă. Am traversat pînă acuma de zece ori singură Canalul Mîneicii. Numai că am grijă să nu rămîn multă vreme singură de tot, îmi găsesc întotdeauna prieteni.

— Nu cred că veți avea prilejul să vă faceți multe prietenii în călătoria aceasta, bănuiesc (și arunca o privire către grupul Watsonilor, care acum rideau între ei și făceau mare zarvă pe punte).

— Nu cu persoanele acestea odioase, spuse ea. Oamenii ca aceștia ar trebui să călătorească în vase de animale. Dumneavoastră mergeți la școală ?

— Nu.

— Unde vă duceți ?

— N-am nici cea mai mică idee, adică, vreau să spun; nu știu ce am să fac după ce ajung la portul Boue-Marine.

Mă privi o clipă, și apoi continuă să sporovăiască mai departe, fără grijă :

— Eu merg la școală. Oho, câte școli din astea străine n-am mai văzut eu la viața mea ! Și cu toate acestea, tot o ignorantă am rămas. Nu știu nimic, chiar nimic-nimic, vă asigur. Știu doar să cînt la pian și să dansez, și știu bineînțeles și franceza și germana, le vorbesc, dar nu pot să scriu sau să citesc prea bine în limbile acestea. Știți că m-au pus zilele trecute să le traduc în englezește o pagină dintr-o carte ușoară nemțească și n-am fost în stare. Tăticul a fost foarte nemulțumit, zicea că s-ar putea spune că domnul *de Bassompierre* — nașicul meu care-mi plătește școala peste tot — își aruncă banii pe fereastră cu mine. Și pe urmă la materiile de informare — istorie, geografie, aritmetică și așa mai departe — sînt o nepri-cepută ; și chiar în engleză scriu așa de prost, cu toată ortografia și gramatica pe care mi le bagă ei în cap. Și pe lângă toate astea am uitat și totul la religie. Se zice că aș fi protestantă, știți, dacă stau să mă gîndesc nici nu știu bine dacă sînt cu adevărat așa ceva sau nu. Nici nu știu care e deosebirea dintre un romano-catolic și un protestant. Însă, sincer de tot, nici nu-mi prea pasă de astea. Pe vremuri am fost luterană, la Bonn — ce oraș frumos, încîntător Bonnul ! — și acolo erau studenți așa de sim-patici ! Fiecare fată mai drăguță de la școală de la noi avea un admirator, ei știau la ce ore ieșeam la plimbare și mai totdeauna se potriveau să treacă pe lângă noi pe promenadă. *Schönes Mädchen*¹, îi auzeam cum spun. Am fost așa de fericită la Bonn !

— Și acum unde ești ? am întrebat-o.

— O, la asta... *chose*, îmi răspunse.

Adevărul este că domnișoara Ginevra Fanshawe (acesta era numele tinerei) spusese doar cuvîntul acesta *chose* în locul numelui adevărat pe care-l avea în clipa aceea în minte. Avea obiceiul acesta, *chose* îi revenea mereu în vorbire, ca un substitut comod pentru oricare din cuvîntele ce i s-ar fi întîmplat să le uite din limba în care se

exprima în clipa respectivă. Tinerele franțuzoaice fac astfel adesea, de la ele luase și ea obișnuința aceasta. *Chose* în cazul de față însemna Villette — marele oraș capitală a marelui regat Labassecour.

— Și îți place la Villette ? am întrebat-o.

— Foarte mult. Localnicii, știți, sînt foarte proști și vulgari, dar sînt acolo cîteva familii simpatice de englezi.

— Și mergi la școală ?

— Da.

— E o școală bună ?

— O, nu ! Oribilă, dar cu ies în fiecare duminică, și nu-mi mai pasă de *maitresses*¹, sau de *professeurs*² sau de *élèves*³, și lecțiile le mai dau *au diable*⁴ (în englezește, știți, nici n-ai îndrăzni să spui așa ceva, dar în franțuzește sună tocmai bine) așa că la urma urmelor mă descurc foarte bine... Iar rîdeți de mine ?

— Nu, surid și eu așa... de ce-mi aduc aminte.

— De ce vă aduceți aminte ? Și, fără să aștepte vreun răspuns : Acuma, spuneți-mi și unde vă duceți dumneavoastră ?

— Unde m-o duce soarta. Treaba mea e să-mi caut o slujbă ca să-mi cîștig existența, oriunde ar fi asta.

— Să vă cîștigați existența (consternată) — atunci, sînteți săracă ?

— Săracă întocmai ca Iov.

— Bah ! Ce neplăcut ! Dar și eu știu ce înseamnă să fii sărac — și ai mei de-acasă sînt săraci — tata și mama și toți. Pe tăticul îl cheamă căpitanul Fanshawe ; e un ofițer cu jumătate de soldă, dar dintr-o familie bună și uncle din rudele noastre sînt chiar oameni de seamă ; însă unchiul și nașul meu, *de Bassompierre*, care stă în Franța, e singurul care ne ajută ; are grijă de educația noastră, a fetelor. Eu am cinci surori și trei frați. După o vreme va trebui să ne mărităm, presupun, cu niște domni mai în vîrstă și cu bani, tăticul și cu mămica au să aibă grijă de asta. Soră-mea Augusta s-a și măritat deja cu un domn care pare mult mai bătrîn decît tăticul. Augusta este foarte frumoasă — nu în genul meu — ea e

¹ Profesoare.

² Profesori.

³ Elevi.

⁴ La dracu.

¹ Frumoasă fată (*germ.*).

brunetă, soțul ei, domnul Davies, a suferit de friguri galbene în India, și e și acum galben ca un cobai la față; dar e bogat de tot și Augusta are trăsura ei și după părerea noastră s-a ajuns bine de tot. E mai bine așa decât să trebuiască „să-ți câștigi existența”, cum spuneți dumneavoastră. Dar, ia spuneți-mi, sînteți deșteaptă?

— Nu, deloc.

— Știi să cîntați la pian, sau din gură, vorbiți două sau trei limbi?

— Cîtuși de puțin.

— Dar eu tot cred că sînteți deșteaptă. O pauză, apoi căscînd: O să suferiți de rău de mare?

— Dar dumneata?

— O, groaznic! Imediat ce ajungem în larg. De fapt, chiar de pe acuma încep să-l simt. Am să cobor în cabină, și ai să vezi cum am să ți-o mai frec pe îngrijitoarea aia grasă și scîrboasă. *Heureusement je sais faire aller mon monde*¹.

Si cobori.

Nu trecu mult și ceilalți pasageri o urmară; toată după-amiaza rămăsei singură pe punct. Cînd îmi readuc în amintire starea de liniște și chiar de fericire în care mi-am petrecut acele ceasuri, și mă gîndesc în același timp la situația în care mă aflam, la cît era ea de precară — s-ar fi putut spune chiar disperată — simt că, tot astfel cum „Zidurile de piatră nu-nchipe o temniță. Nici gratiile de oțel — o cușcă” nici primejdia, singurătatea, viitorul nesigur nu sînt niște rele apăsătoare atîta vreme cît ființa ți-este sănătoasă și știi să-ți folosești calitățile, mai ales dacă în vremea aceasta și Libertatea îți dă aripi iar Nădejdea te călăuzește cu steaua ei.

Nu mi-am simțit rău pînă am trecut de Margate și am sorbit cu multă bucurie briza mării; cu o bucurie zeiască priveam valurile legănate ale Canalului Minccii, pescărușii plutind asupra-le, pînzele albe în depărtările lor înălbite, cerul liniștit însă acoperit de nouri boltind peste toate deopotrivă. În reveria mea mi se părea că văd continentul Europei ca pe o țară de vis, departe de tot. Soarele îl scâldea de pretutindeni făcînd din linia coastelor un șirag de aur, dantelările migăloase ale orașelor înghesuie și turnurile albe ca zăpada, formele întunecate

¹ Din fericire, știu să-i pun în mișcare pe cei cu care am de-a face

ale pădurilor, colinele senine, pășunile moi și rîurile ramificate, împodobindu-l ca pe o gravură. Ca fundal se întindea cerul, solemn și adînc albastru, și — măreț ca o promisiune împăratească, scînteind blînd cu spulberări de vrajă — se arcuia dinspre miazănoapte către miazăzi curcubeul.

Treci peste aceste cuvinte, dacă dorești, cititorule, sau mai bine lasă-le aici pe filă și desprinde din ele o învățătură — ca un vers moral dintr-o carte de citire:

Visele-n lumina zilei sînt înșelăciuni de demoni.

Începînd să mă simt covîrșită de răul de mare, mă tîrîi jos în cabină.

Patul domnișoarei Fanshawe se întîmplă să fie alături de al meu. Și îmi pare rău că trebuie să spun că ea mă chinui cu un egoism nemilos în tot timpul suferințelor prin care am trecut împreună. Nimic n-ar fi putut fi mai obositor decât nerăbdarea și răzgîielile ei. Watsonii, care se simțeau și ei foarte rău, și de care îngrijitoarea s-a ocupat toată vremea cu o parțialitate nerușinată, erau niște adevărați stoci în comparație cu ea. De multe ori am observat de atunci, la persoane cu temperamentul ușuratic și neglijent și cu genul de frumusețe dulceagă și fragilă ca ale Ginevrei Fanshawe, această incapacitate de a îndura suferința; asemenea oameni par că se înălesc în fața contrarietăților, ca berea proastă în sticle. Bărbatul care-și ia drept soție o asemenea femeie ar trebui să se îngrijească să-i asigure o existență cu totul lipsită de umbră. Indignată în cele din urmă de cicălelile ei răutăcioase, îi cerui cu asprime „să-și țină gura”. Bruscheța aceasta îi făcu bine, și putui să constat că nu-mi purtă deloc pică după aceea.

Pe măsură ce se lăsa noaptea, marea devenea tot mai violentă, valuri mari se spîrgeau de flancurile vasului. Te cuprindea un sentiment straniu gîndindu-te că în jurul nostru nu era decît întunecime și apă, și să știi că nava își croiește astfel un drum fără urme în pofida vîietului, talazurilor și vîntului tot mai aspru; diferite mobile începură să se răstoarne în jurul nostru în cabină și a trebuit să le ținim locului; pasagerii se simțeau tot mai rău; domnișoara Fanshawe declară printre gemete că simte că moare, negreșit.

— Nu, lasă, mititico, spuse îngrijitoarea. Ajungem acum în port.

După încă un sfert de oră, liniștea se lăsă asupra noastră, și cam pe la miezul nopții călătoria luă sfârșit. Mie îmi păru rău, da, cu adevărat îmi păru rău. Răgazul care-mi fusese hărăzit se terminase, dificultățile aspre cărora trebuia să le fac față aveau să reînceapă.

Cînd am urcat pe punte, aerul rece și suflul negru al nopții păreau că mă ceartă pentru îndrăzneala pe care mi-o luasem venind aici unde mă aflu acum. Luminile unui oraș străin sclipind în portul necunoscut mă întîmpinau ca o mulțime de ochi amenințători. Grupul familiei Watson fu întîmpinat de niște prieteni care urcară acum pe bord. O întreagă familie de prieteni o înconjură și o luă sus pe domnișoara Fanshawe. Iar eu — dar eu nici nu mai îndrăzneau în clipele acelea să compar situația mea cu a altora.

Și totuși, încotro să mă îndrept ? Trebuia să merg și eu undeva. Necesitatea nu îngăduie să așteptăm situații prielnice. Pe cînd îi înmînam îngrijitoarei bacșiful ei — și păru surprinsă primind mai mult decît așteptase, în calculele ei grosolane, de la una ca mine — i-am spus :

— Fii bună, te rog, și îndreaptă-mă spre vreun han liniștit, respectabil, unde aș putea să-mi petrec noaptea. Nu numai că-mi dădu îndreptările cerute, ci chemă chiar și un hamal și-l îndemnă să-mi poarte de grijă — mie, nu și cufărului meu, căci acesta fusese dus la vamă.

L-am urmat pe omul acela pe o stradă grosolan pietruită, luminată acum de scînteierea șovăielnică a clarului de lună ; m-a dus pînă la ușa hanului. I-am oferit șase pence pe care el refuză să-i primească, și eu, închipindu-mi că atîta nu-i de ajuns, îi schimbai cu un șiling, însă el mă refuză și acum vorbindu-mi cu oarecare asprime într-o limbă necunoscută mie. Un chelner, care ieșise în gangul luminat de lanterne al hanului, îmi atrase atenția într-o englezească stricăcă că banii mei erau bani străini care nu aveau aici circulație. Îi dădui lui atunci o monedă de o liră cerîndu-i să mi-o schimbe pe bani franțuzești. Odată rezolvată această chestiune, am cerut o cameră. O cină n-aș fi putut să înghit, eram încă stăpînită de răul de mare, deprimată și tremurînd din toate încheieturile. Cît de ușurată m-am simțit cînd ușa unei

cămaruțe micuțe de tot se închise în sfîrșit în urma mea și a chinurilor mele ! Puteam să mă odihnesc iarăși, chiar dacă norul gros al indoieleilor avea să mă apese a doua zi la fel de amenințător ca și înainte, aducînd cu el nevoia unor eforturi și mai grabnice, aducînd primejdia sărăciei totale mai aproape, făcînd lupta pentru existență și mai grea.

7

VILLETTE

Cînd m-am trezit, dimineața, îmi revenise curajul și-mi recîștigasem puterile. Acum, cînd nu mai eram atît de obosită fizic încît să nu pot judeca limpede, gîndurile îmi erau vii și clare.

Cînd îmi terminam tocmai toaleta, auzii o bătaie la ușă. Spusei „Intră“, și mă așteptam s-o văd pe cameristă. Își făcu însă apariția un bărbat cu înfățișare grosolană care spuse :

— Dădeți-mi cheile, dom'șoară.

— De ce ? întrebai eu.

— Dădeți-le, spuse el nerăbdător și, cînd aproape că mi le smulse din mînă, adăugă : E-n regulă, acușica vă vine și cufăru'.

Din fericire lucrurile ieșiră pînă la urmă bine : era vorba de un om de la vamă. Unde aveam să mă duc să-mi iau micul dejun, n-aș fi știut să spun nici eu, însă mă hotărîi, nu fără ezitări, să cobor.

Am remarcat acum un lucru pe care în extrema mea oboseală din noaptea precedentă nu-l observasem, și anume că hanul meu era în realitate un hotel foarte mare, și pe cînd coboram scara cea largă, oprindu-mă la fiecare treaptă (căci nu mă grăbeam cîtuși de puțin să ajung jos) priveam tavanul înalt deasupra capului meu, pereții zugrăviți frumos în jur, ferestrele largi care umpleau clădirea de lumină, marmura străbătută de vine peste care păseam (căci treptele erau din marmură, deși fără covoare și nici foarte curate) și mă gîndeam la contrastul dintre toate acestea și dimensiunile cămaruței care-mi fusese dată

și modestia extremă a mobilierului — și gândurile acestea mă făcură să cad într-o stare de spirit visătoare.

Mult mă minunai de pildă de ingeniozitatea chelnerilor și cameristelor atunci când trebuiau să potrivească cele necesare confortului diferitelor categorii de clienți. Cum le puteau servitorii de la hanuri și îngrijitoarele de pe corabie să spună, dintr-o singură privire că eu, de pildă, eram o persoană fără nici o însemnătate socială și prea puțin împovărată de bani? Era limpede că știau lucrul acesta, vedeam bine că mă apreciau cu toții, după o singură clipă de calcule, pînă la o fracțiune de centimă. Faptul mi se părea și curios și semnificativ; nu vroiam să-mi ascund nici mie însămi ce însemnau toate-astea, însă izbutii să mă stăpînesc.

Ajungînd în sfîrșit în holul cel mare, scaldat în lumină, am reușit să găsesc drumul spre locul care era destinat micului dejun. N-aș putea nega faptul că atunci cînd am pătruns în acea încăpere simțeam oarecare neliniște; eram nesigură, singuratică, deprimată; aș fi dat orice să știu dacă fac gesturile pe care se cuvine să le fac, simțeam cu toată convingerea că nu fac bine însă n-aș fi putut să fac altminteri. Acționînd deci în spiritul și cu liniștea unui fatalist, mă așezai la o măsuță la care un chelner îmi aduse curînd micul dejun și eu mă împărtășii din această hrană într-o stare de spirit nu întru totul menită să-mi favorizeze digestia. Mai erau în acea încăpere mulți alți oameni care-și luau micul dejun la alte mese, m-aș fi simțit ceva mai bine dacă aș fi putut vedea printre ei și vreo femeie, însă nu era nici una, toți cei de față erau bărbați. Însă nimeni nu părea să considere că eu aș fi făcut ceva straniu; unul sau doi domni îmi aruncau uneori cîte o privire, însă nici unul nu mă fixă în chip stînjenitor; îmi închipuii că, chiar dacă vedeau ceva excentric în toată împrejurarea, închiseseră pur și simplu problema prin cuvîntul „englezoaică“.

Terminîndu-mi micul dejun, trebuia să pornesc din nou — dar încotro? „Îndreaptă-te către Villette“, îmi spunea o voce lăuntrică, stîrnită fără îndoială de amintirea unei propozițiuni pronunțată cu neglijență și desigur din întîmplare de către domnișoara Fanshawe atunci cînd își luase rămas bun de la mine:

— Aș vrea să veniți și dumneavoastră la *Madame Beck*; are acolo niște micuți de care s-ar putea să vă în-

grijiți dumneavoastră; are nevoie de o guvernantă englezoaică, sau avea nevoie în orice caz acum una sau două luni.

Cine era această *Madame Beck*, unde locuia ea, nu știam. Întrebasem, însă această întrebare rămăsese neluată în seamă, domnișoara Fanshawe, zorită de prietenii ei, o lăsase fără răspuns. Îmi închipuiam că reședința acesteia doamne trebuia să fie Villette — astfel că-mi spusei că trebuie să mă îndrept spre Villette. Distanța era de patruzeci de mile. Știam că mă agăț de un fir de pai, însă, în abisurile adînci și clocotitoare în care mă găseam eu atunci, m-aș fi agățat chiar și de o pînză de păianjen. Interesîndu-mă despre mijloacele de călătorie înspre Villette, și obținînd un loc în diligență, purcesei călăuzită doar de această umbră, de umbra unui proiect. Înainte de a afirma că o astfel de inițiativă ar fi fost poate ușuratică, cititorule, aruncă-ți privirile îndărăt spre locul de unde plecasem, gîndește-te la pustietatea pe care o lăsam în urmă, observă cît de puțin aveam de riscat. Eram prinsă într-un joc în care n-aveam ce pierde dar în schimb aveam o șansă să cîștig ceva.

Am să neg întotdeauna că aș fi un temperament artistic. Cu toate acestea trebuie că stăpînesc ceva din capacitatea unui artist de a scoate cît mai mult din plăcerea momentului, atunci cînd asemenea plăceri se potrivesc înclinațiilor mele. M-am bucurat de ziua aceea, deși diligența înainta încet, deși era frig, deși ploua. Ținutul pe care-l străbăteam era pustiu, un șes fără arbori, niște canale greoaie se tirau, asemenea unor șerpi pe jumătate amorțiți, pe alături de drum, sălcii scheletice mărgineau cîmpurile plate arate asemenea unor răsaduri de grădină. Și cerul era de un cenușiu monoton, atmosfera era stătută și umedă; și totuși în toată această ambianță deprimantă gândurile mi se păreau că înmuguresc și inima mi-era scaldată în soare. Simțămintele acestea erau stăpînite de conștiința tainică, dar care nu mă părasea nici o clipă, a nesiguranței care-mi pîndea plăcerea, ca un tigru încordîndu-se pentru salt prin desigurile junglei.

Sperasem că vom ajunge la Villette înainte de lăsarea nopții și că aveam să scap astfel de încurcăturile mai rele pe care le sporește și mai mult întunecimea la soarea într-un loc necunoscut. Însă, înaintasem ca melcul și făcusem popasuri dese. Ne însoțise apoi o ceață deasă

și o ploaie mărunță, insistentă. Un întuneric, pe care-l simțeam apăsându-ne aproape, se lăsase asupra orașului încă de cum intrarăm în suburbii.

Știu că am trecut printr-o poartă unde se aflau soldați de pază — lucrul acesta îl văzui la lumina torțelor —, și apoi, lăsând în urma noastră șoseaua noroioasă, auzirăm roțile rostogolindu-se peste un pavaj ciudat de aspru și de lucios, cum e cremenea. Diligența se opri în fața unui birou și aici pasagerii coborîră. Prima mea preocupare fu să-mi regăsesc cufărul; o preocupare poate nu prea importantă pentru alții, însă pentru mine foarte însemnată. Înțelegând că era mai prudent să nu mă arăt prea insistentă sau prea nerăbdătoare în legătură cu bagajul, și că era mai bine să stau să aștept liniștită pînă aveau să se descarce celelalte cufere, pînă aveam să-l văd pe al meu, și atunci de abia să mi-l reclam și să intru în posesia lui, mă trăsei mai la o parte. Îmi țineam privirile ațintite asupra acelei părți din vehicul în care-mi văzusem legat micul meu cufăr și unde se mai aflau acum depozitate grămezi de geamantane și lădițe. Unul cite unul, le văzui și pe acestea descărcate și luate în primire. Eram incredințată că este timpul să iasă la vedere și cufărul meu și totuși nu se arăta. Bilețelul cu adresa îl legasem de el cu o bucătică de panglică verde pe care aş fi recunoscut-o dintr-o privire. Dar nu se vedea deloc nici o fișie sau panglicuță verde. Ultimele bagaje fură descărcate, ultimele lădițe sau pachete legate în hîrtie cafenie, și se mai ridică și pînza care le acoperise pînă atunci; văzui atunci cit se poate de limpede că nu mai era acolo nici o singură umbreluță, mantie, cutie de pălării sau cufăr.

Și cufărul meu, cu puținele mele vestminte și portmoneul meu micuț cuprinzînd ce mai rămăsese din cele cincisprezece lire, unde era?

Acum pot pune această întrebare, atunci însă n-am fost în stare s-o fac. Nu mai puteam scoate nici o vorbă, nefiindu-mi cu putință să scot o singură propozițiune în franceză — și în limba franceză, și numai în franceză păreau să sporovăiască toți în jurul meu. Ce puteam face? Apropiindu-mă de vizitiu, îmi lăsai doar mîna pe brațul lui, arătai spre un cufăr și de acolo spre acoperișul diligenței și încercai să-mi exprim întrebările numai din priviri. El mă înțelese greșit, apucă atunci cufărul spre

care arătasem eu și se pregătea tocmai să-l cocoaște peste vehicul.

— Lasă asta acolo — ce faci? spuse un glas, într-o engleză limpede, și apoi, corectîndu-se: „*Qu'est-ce que vous faites donc? Cette malle est à moi*”¹.

Însă eu auzisem glasul patriei mele, și asta îmi înviorase inima. Mă întorsei într-acolo.

— Domnule, spusei — apelînd la străinul pe care nici nu-l văzusem bine la față — eu nu vorbesc franțuzește. V-aș putea ruga să-l întrebați pe omul acesta ce a făcut cu cufărul meu?

În clipa aceea nu deosebeam lămurit cum arată chipul spre care-mi ridicasem privirile pline de speranță. Simții în atitudinea lui pe jumătate surpriza față de rugămintea mea și pe jumătate îndoiala dacă ar fi bine să se amestece.

— Întreabă-l, te rog. Aș face și eu la fel pentru dumneata, spusei.

Nu știu dacă surise, însă îmi răspunse cu o voce de gentleman, adică nici aspru, nici într-un fel care să mă intimideze:

— Ce fel de cufăr aveți dumneavoastră?

Îl descrisei, adăugînd la această descriere și panglicuța cea verde. Și atunci el îl luă la o parte pe vizitiu și-mi putui da seama din torentul de vorbe franțuzești care se revărsară că nu se sfia să-l scuture puțin. Curînd se întoarse iarăși spre mine.

— Omul acesta declară că diligența era supraîncărcată și că a dat jos cufărul dumneavoastră după ce v-a văzut că l-ați urcat sus acolo și l-a lăsat la Boue-Marine împreună cu alte pachete; mi-a promis însă că vi-l trimite mîine dimineață, poimîine deci îl veți putea găsi cu toată certitudinea la biroul acesta.

— Vă mulțumesc, spusei, însă inima mi se strînse de tot.

Între timp, ce puteam face? Probabil că domnul acesta englez văzu după chipul meu că-mi pierise curajul. Se interesă deci cu bunătate:

— N-aveți prieteni aici în oraș?

— Nu, și nici nu știu încotro să mă îndrept.

Urmă o scurtă pauză în cursul căreia, intrucît el își întoarse fața mai din plin la lumina felinarului de dea-

¹ Ce faci acolo? E cufărul meu.

supra, văzui că era un bărbat tânăr, bine făcut și cu înfățișare distinsă. Natura îl dăruise cu o înfățișare demnă de un prinț. Mă gândii privindu-l. Avea un chip foarte plăcut, părea mîndru, însă nu arogant, era bine făcut ca bărbat însă nu supărător, nu brutal. Mă pregăteam tocmai să mă întorc și să-l părăsesc, adînc convinsă că nu am nici un drept de a mai pretinde ajutor din partea unuia ca el.

— Toți banii dumneavoastră erau în cufăr ? mă întrebă el, oprindu-mă.

Cît de recunoscătoare am fost că-i puteam răspunde cu toată sinceritatea !

— Nu, mai am destui aici în geantă (aveam acolo aproape douăzeci de franci) ca să-mi ajungă să stau într-un han liniștit două zile, dar sînt străină aici la Vilette și nu cunosc nici străzile și nici hanurile.

— Vă pot da eu adresa unui han întocmai cum doriți, spuse el — și nici nu e departe, după cum vă îndrept eu îl găsiți cu ușurință.

Scoase o foaie din carnetul său, scrise cîteva cuvinte și mi-o dădu. Îi mulțumii cu toată căldura. Și gîndul că s-ar fi putut să nu am încredere în el, în sfaturile sau îndreptările sale, nu mi-ar fi trecut prin minte cum nu m-aș fi gîndit să nu mă încred în cuvîntul Scripturii. Înfațișarea sa respira bunătate, iar ochii lui limpezi vorbeau numai despre respectul onoarei.

— Drumul cel mai scurt ar fi să mergeți în jos pe bulevard și apoi să traversați parcul, urmă el, însă e prea întuneric și prea tîrziu pentru o femeie să treacă singură prin parc. Am să vă conduc eu pînă acolo.

Porni, și eu îl urmai prin întuneric și prin ploaia subțire dar pătrunzătoare. Bulevardul era cu totul pustiu, drumul alunecos, ploaia picura din pomi, parcul era negru ca un miez de noapte. În întunecimea sporită a copacilor și a ceții nici nu-l mai vedeam pe însoțitorul meu, puteam doar să-i urmez pașii. Nu mi-era însă deloc frică. Cred că aș fi fost în stare să urmez pasul acela sigur prin noaptea veșnică, pînă la capătul lumii.

— Acum, spuse el după ce trecuserăm cu bine prin parc, mergeți pe strada aceasta largă pînă ajungeți la niște trepte, sînt acolo două felinare care au să vi le arate limpede ; veți coborî pe aceste trepte, și jos veți găsi o stradă mai îngustă ; mergînd mai înainte pe ea, la capăt

veți găsi hanul. Acolo se poate vorbi în limba engleză, astfel că atunci greutățile dumneavoastră vor fi ca și sfîrșite. Noapte bună.

— Noapte bună, domnul meu, spusei eu, și primiți vă rog cele mai vii mulțumiri.

Și astfel ne despărțirăm.

Amintirea purtării lui din acea seară — care sînt încredințată că a constituit întotdeauna o ușurare pentru cei fără prieteni, așa ca mine — sunetul glasului său în urechi, vorbele sale care arătau un caracter gata să sară în ajutor celor în nevoie și celor slabi, cît și tinerețea și frumusețea lui, au constituit o îmbărbătare pentru mine multă vreme după aceea. Era cu adevărat un gentleman ireproșabil.

Am mers mai departe, trecînd printr-o stradă și o piață magnifice, printre case dintre cele mai impunătoare în spatele cărora străjuiau edificii și mai grandioase, care puteau fi palate sau biserici, nu știam nici eu. Tocmai cînd treceam printr-un portic, doi bărbați mustăcioși ieșiră pe neașteptate din spatele unor stîlpi ; fumau țigări de foi, îmbrăcăminte lor arăta că ar fi putut avea pretenții la titlul de oameni din lumea bună însă, sărmanii de ei ! aveau un suflet cu totul vulgar. Vorbeau cu o insolentă groaznică, și oricît de repede înaintam ei se țineau după mine multă vreme. În cele din urmă întîlnii un fel de patrulă și înfricoșătorii mei urmăritori fură siliți să se retragă, însă mă abătuseră de la drumul meu ; cînd izbutii să-mi revin în fire nu mă mai puteam descurca deloc, trecusem fără îndoială de mult de treptele pe care ar fi trebuit să cobor. Rătăcită, cu respirația pierdută, cu vinele zbătîndu-mi-se de atîta agitație, nici nu mai știam încotro să mă întorc. Era înspăimîntător gîndul că i-aș fi putut întîlni iarăși pe prostănacii aceia bărboși și rinjitori, însă, oricum, trebuia să fac calea întoarsă și să caut iarăși treptele.

Am ajuns în cele din urmă la o scară de piatră tare roasă, și, încredințată că despre ea mi se vorbise, coborîi. Strada în care răspundea era într-adevăr îngustă, însă nu se vedea acolo nici un han. Rătăcii mai departe. Într-o stradă foarte liniștită și relativ curată și foarte bine pietruită, văzui o lumină aprinsă deasupra porții unei case mai degrabă mari, mai înaltă cu un col decît cele din jur. Acesta trebuia să fi fost hanul căutat. Mă grăbii într-acolo,

îmi tremurau acum genunchii de oboseală, îmi pierdeam cu totul puterile.

Însă nu era han. O plăcuță de alamă era fixată alături de ușă. *Pensionnat de Demoiselles*¹ scria acolo și, dedesubt, un nume : *Madame Beck*.

Tresării. Gânduri nenumărate îmi străbătură mintea într-o singură clipă. Însă nu aveam nici un plan, nu hotărâsem nimic, nici n-aș fi avut timp pentru așa ceva. Providența îmi șopti : „Oprește-te aici, aici este hanul pe care-l cauți“. Soarta mă împinse cu mâinile ei puternice, îmi stăpini cu totul voința. Sunai la clopoțelul de la poartă.

Pe cînd așteptam, mă străduiam să nu mă gîndesc la nimic. Priveam fix pietrele străzii peste care lucea lumina felinarului de la ușă, le număram, le observam formele și licărul de umezeală pe la colțuri. Sunai iarăși. Ușa se deschise în sfîrșit. O bonă în scufie albă strînsă pe creștet îmi sta în față.

— Aș putea s-o văd pe *Madame Beck* ? întrebai.

Cred că dacă aș fi vorbit franuzește nu m-ar fi primit ; însă pentru că-i adresasem cuvîntul în englezește, își închipui fără îndoială că eram o profesoară din străinătate sosită pentru o chestiune privind pensionul, și mă lăsă deci să intru chiar la acea oră tirzie, fără un cuvînt de împotrivire sau o clipă de ezitare.

În clipa următoare eram așezată într-un salon friguros, scînteind de lumină, cu soba de porțelan rece, cu mobilă ornamentată și dușumele lustruite. O pendulă bătea pe consolă ceasurile nouă.

Trecu un sfert de ceas. Ce iute îmi simțeam fiecare bătaie de puls în trup ! Cum mă lua cînd cu cald, cînd cu frig ! Ședeam acolo cu ochii ațintiți asupra ușii, o ușă mare cu canaturi care se puteau trage într-o parte, cu ornamente lustruite, așteptam să-i văd canaturile trase într-o parte, deschizîndu-se. Totul rămăsese cufundat în tăcere, nu mișcase un șoarece, ușile cele albe erau închise și neclintite.

— Sînteți englezoaică ? spuse deodată o voce lîngă mine.

Sării aproape în sus de pe scaun, căci mă luase pe neașteptate, atît de sigură fusesem că mă aflu în singurătate.

¹ Internat de domnișoare.

Nu răsărise alături de mine nici o fantasmă, nici o arătare cu aspect spectral, era doar o femeie micuță, durdulie, cu înfățișare maternă, înfășurată într-un șal mare, într-un halat larg și purtînd pe cap o scufie de noapte curată, scrobîtă.

I-am răspuns că sînt englezoaică, și de îndată, fără nici un alt preambul, intrarăm într-o conversație dintre cele mai uluitoare. *Madame Beck* (căci ea era într-adevăr *Madame Beck* — intrase în încăpere printr-o ușă mică din spatele meu, și, fiind încălțată cu papuci moi, n-o auzisem nici pătrunzînd, nici apropiindu-se) își epuizase cunoștințele în limba noastră insulară odată cu întrebarea de la început și acum continuă să-mi vorbească sirguincioasă în limba ei maternă. Eu îi răspundeam într-a mea. Ea mă înțelegea în parte, dar cum eu n-o înțelegeam deloc pe ea — deși amîndouă la un loc făceam un vacarm teribil (nu mai auzisem niciodată pînă atunci pe cineva cu un dar de vorbire atît de pătrunzător ca *Madame* și nici nu-mi închipuisem c-ar fi putut exista o asemenea ființă) — nu reușeam să înaintăm prea mult. Sună, în cîrînd, după ajutoare, care se înfățișară, în persoana unei *maîtresse* cu ceva pregătire într-o mînaștire irlandeză și care era considerată o expertă desăvîrșită în limba engleză. Profesoara aceasta era un personaj micuț, o *labassecourienne* din creștet pînă-n tălpi, și cum se mai pricepea să masacreze limba Albionului ! Îi expusei totuși cît mai simplu povestea mea pe care ea o traduse. Îi povestisem că îmi părăsisem țara dorînd să-mi sporesc cunoștințele și să-mi cîștig pîinea ; că eram gata să-mi aduc contribuția la orice treabă utilă cu condiția să nu fie vorba de ceva josnic sau degradant ; că puteam să fiu, deopotrivă, guvernantă de copii sau damă de companie și nu aș fi refuzat nici treburile menajere potrivite cu puterile mele. *Madame* ascultă toate acestea ; și, privindu-i fața, mă gîndeam că povestea aproape o cucerise.

— *Il n'y a que les Anglaises pour ces sortes d'entreprises*, spuse, *sont-elles donc intréprides ces femmes-là !*¹

Mă întrebă de nume, de etate, și rămase apoi pe scaunul ei privindu-mă, nu cu milă, nici cu interes ; nici o scînteiere de simpatie sau o umbră de compătimire nu-i trecură pe față în cursul acestei întrevederi. Simțeam că e

¹ Numai englezoaicele se apucă de așa ceva, [...] tare mai sînt descurcărețe femeile astea !

o femeie pe care n-ai fi putut-o abate nici cu un deget de la simțămintele ei ; gravă și cumpănită, sta acolo judecînd singură totul și gîndindu-se la cele ce-i povestisem eu. Sună clopotul.

— *Voilà pour la prière du soir !*¹ spuse ea și se ridică în picioare.

Prin interpretă îmi comunică doar că puteam pleca acum dar că trebuia să mă întorc a doua zi dimineată ; însă lucrul acesta mie nu-mi convenea, nu puteam suporta gîndul să mă reîntorc la primejdiile străzii și ale nopții. Cu energie, și în același timp vorbindu-i stăpînit și calm, îi spusei, de data aceasta adresîndu-i cuvîntul ei și nu profesoarei :

— Fiți încredințată, doamnă, că dacă vă asigurați de pe acum de serviciile mele, interesele dumneavoastră vor fi mai bine slujite și nu știrbite. Veți găsi în mine o ființă care va dori întotdeauna să dea în munca sa valoarea întreagă a ceea ce primește ca salariu. Și dacă mă angajați ar fi mai bine pentru mine să-mi petrec noaptea aici. Neavînd nici o cunoștință în Villette și nefiind în măsură să vorbesc limba dumneavoastră cum aș putea să-mi procur locuință ?

— E adevărat, spuse ea, dar cel puțin mi-ai putea arăta vreo referință ?

— Nu.

Se interesă de bagajul meu ; îi spusei cînd avea să-mi parvină. Ea rămase pe gînduri. În clipa aceea se auzi pasul unui bărbat în vestibul, grăbindu-se către ușa de afară (am să-mi continui acum partea aceasta din povestire ca și cum aș fi înțeles de atunci cele ce se petreceau, căci, deși atunci nu-mi era cu puțință să înțeleg, mi s-au tradus mai apoi vorbele schimbate).

— Cine pleacă acum ? întrebă *Madame Beck* ascultînd pașii.

— *Monsieur Paul*, răspunse profesoara. A venit în seara asta să țină o lecție la clasa întâi.

— Este exact omul pe care aș vrea să-l văd în clipa aceasta. Cheamă-l încoace.

Profesoara alergă spre ușa salonului. *Monsieur Paul* fu rugat să poștească. Intră — era un omuleț scund, negricios și slăbuț, purtînd ochelari.

¹ Iată că e vremea rugăciunii de seară !

— *Mon cousin*¹, începu *Madame*. Aș vrea să am părerea dumitale. Îți cunoaștem toți pătrunderea cu care analizezi fizionomiile ; exercită-ți-o acum. Citește-ne chipul domnișoarei.

Omulețul își fixă ochelarii asupra-mi. Felul în care-și strînse buzele cu toată hotărîrea și-și încreți fruntea păreau să spună că avea într-adevăr intenția să citească în mine și că nici un vâl n-ar fi putut fi de ajuns de des pentru ochii lui.

— O citesc foarte limpede, se pronunță.

— *Et qu'en dites-vous ?*

— *Mais — bien des choses*², fu răspunsul lui, oracular.

— Rele sau bune ?

— Din fiecare, fără îndoială, continuă ghicitorul.

— Putem să avem încredere în cuvintele ei ?

— Tratezi cu dînsa o chestiune importantă ?

— Îmi cere să o angajez ca bonă sau ca guvernantă. Ce-mi spune pare cîstit, însă nu are referințe.

— E o străină ?

— Englezoaică, așa cum vezi.

— Franțuzește vorbește ?

— Nici un cuvînt.

— Înțelege franceza ?

— Nu.

— Putem deci să vorbim deschis în prezența ei ?

— Fără îndoială.

Mă privi drept în ochi, apoi reluă convorbirea :

— Și dumneata ai nevoie de serviciile ei ?

— Aș avea nevoie. Știi că m-am saturat de tot de *Madame Svine*.

El continua să mă privească atent. Aprecierea lui, cînd o pronunță în cele din urmă, fu la fel de cețoasă ca și cele spuse mai înainte.

— Angajează-o. Dacă binele va predomina în firea ei, gestul dumitale își va găsi sigur răsplata. Dacă va izbîndi răul, *eh bien ! ma cousine, ce sera toujours une bonne oeuvre*³.

¹ Verișorule.

² — Și ce spui ? — De, multe...

³ Ei bine, verișoară, înseamnă că tot ai făcut o faptă bună.

Și cu o plecăciune și un *bonsoir*, acest atît de vag arbitru al destinului meu se retrase.

Și *Madame* mă angajă chiar în seara aceea. Cu ajutorul lui Dumnezeu am fost cruțată de obligația de a mai străbate iarăși străzile singuraticе, posomorite, ostile.

8

MADAME BECK

DATA ÎN GRIJA PROFESOAREI, AM fost apoi condusă printr-un coridor lung într-o bucătărie ciudată, foarte curată însă foarte ciudată. S-ar fi zis că nu închide între pereții ei nici un fel de ustensilă de gătit, nici cămin, nici plită, nimic. N-am înțeles atunci că cuptorul cel mare și negru care ocupa în întregime un colț al încăperii constituia un substitut eficient pentru acestea. Desigur, mîndria nu-și începuse șoaptele în inima mea, totuși simții un fel de ușurare atunci cînd, în loc de a fi lăsată în această bucătărie cum aproape că mă temusem, fusei condusă mai departe într-o cămăruță despre care se spunea că este „cabinetul“. O bucătăreasă îmbrăcată într-o jachetă, încinsă cu un șorț scurt și saboți în picioare, îmi aduse cina, adică o bucată de carne de un fel necunoscut servită într-un sos ciudat și acrisor, însă plăcut la gust, cîțiva cartofi fierți stropiți cu nu știu ce anume, poate oțet sau zahăr, o tartină, sau altfel spus o felie de piine unsă cu unt și o pară coaptă. Fiind înfometată, mîncai totul și mă simții plină de recunoștință.

După *prière du soir*¹, *Madame* în persoană veni să mă mai examineze o dată. Își exprimă dorința ca s-o urmez în apartamentele sale. Trecînd printr-un șir de dormitoare mici și nostime, care, după cîte am auzit mai tîrziu, fuseseră chiliile călugărițelor, căci construcția era în parte de origine străveche și apoi prin oratoriu — o încăpere lungă, joasă și posomorită, unde se afla atîrnat pe un perete, palid, un crucifix și unde două lumînări mai vegheau la fel de palide — ea mă conduse într-un

apartament unde, în trei pătucuri, dormeau trei copii mici. O sobă încinsă făcea ca în toată încăperea aerul să pară apăsător, și, pentru a drege lucrurile se aprinseseră niște mirodenii mai degrabă pătrunzătoare decît delicate: un parfum, la drept vorbind, cu totul surprinzător și neașteptat în asemenea împrejurări, semănînd parcă mult cu o combinație între fum și anumite esențe spirtoase — un miros, pe scurt, de whisky.

Alături de o masă pe care mai fumegau resturile unei luminări picurîndu-și ceara în sfeșnic, stătea pe scaun o femeie grosolană, îmbrăcată în vestminte care nu se potriveau unele cu altele — o rochie de mătase largă, cam tipătoare, în dungi și un șorț țeapăn — și care dormea adînc. Pentru a completa această imagine și a nu mai lăsa nici o îndoială în ce privește adevărata stare de lucruri, la îndemîna acestei frumoase adormite se aflau o sticlă și un pahar gol.

Madame contemplă această imagine remarcabilă cu cel mai mare calm. Nici nu surise, nici nu se irită, nici o expresie de minie, de dezgust sau de surprindere nu tulbură liniștea trăsăturilor ei grave. Nici măcar n-o deșteptă pe femeia aceea. Arătînd doar cu seninătate spre un al patrulea pat îmi comunică faptul că acela avea să-mi aparțină mie, pe urmă, după ce stinse lumînarea și o înlocui cu o lampă de noapte, se strecură printr-o ușă pe care o lăsa întredeschisă, era intrarea spre o încăpere mare, frumos mobilată, după cum se putea întrezări — probabil camera sa.

În noaptea aceea rugăciunile mele au fost numai de mulțumire. Abia îmi venea să cred că nu trecuseră nici patruzeci și opt de ore de cînd părăsisem Londra, fără altă apărare decît cea care protejează păsările călătoare, fără nici o perspectivă decît dantelăriile noroase, îndoelnice ale nădejzii.

Am avut întotdeauna un somn ușor. În puterea nopții am fost pe neașteptate deșteptată. Domnea tăcerea în jur, însă în cameră se afla o siluetă albă, *Madame* în cămașa ei de noapte. Deplasîndu-se fără a scoate vreun sunet, ea îi cercetă pe cei trei copii adormiți în paturile lor. Se apropie și de mine, eu mă prefăcui că sînt adormită și ea mă privi îndelung. Urmă apoi o mică pantomimă ciudată la oulme. Aș putea spune că a stat astfel, așezată pe marginea patului meu, privindu-mi cu atenție

¹ Rugăciunea de seară.

fața. Se apropie apoi și mai mult, apăsându-se asupra-mi, îmi ridică încetitor scufia și-i răsfrinse în lături marginile astfel ca să-mi vadă părul, îmi privi mina lăsată peste pătură. După acestea se întoarse spre scaunul pe care-mi lăsasem vestimintele, aflat la picioarele patului. Auzind-o că le atinge și le ridică de acolo îmi deschisei cu precauție ochii, căci eram curioasă să aflu cit de departe avea s-o împingă gustul ei ciudat de cercetare. O duse îndea ajuns de departe : îmi inspectă fiecare dintre vestiminte. Îi ghi-ceam motivul acestei curiozități, adică vroia să-și formeze din aceste vestiminte o părere cu privire la situația, mijloacele, curățenia celei ce le purta. Scopul nu era necurat, însă mijloacele nu s-ar fi putut spune că erau cinstitute sau justificate. În rochia mea se afla un buzunar ; ea îl întoarse literalmente pe dos, îmi numără banii din pungă, deschise un carnețel cu însemnări, îi citi cu toată răceala cuprinsul și scoase dintre filele lui o mică buclă împletită din părul cărunt al domnișoarei Marchmont. Acordă o atenție deosebită unei legături cu trei chei, de la pupitru și cutiuța mea de lucru ; cu acestea chiar se și retrase câteva clipe în camera ei. Mă ridicai binișor din pat și o urmării cu privirile. Aceste chei, cititorule, nu fură aduse înapoi pînă cînd nu-și lăsară pe toaleta din camera alăturată contururile în ceară. Toate acestea fiind astfel îndeplinite în liniște și cu grijă, obiectele din proprietatea mea fură puse la locul lor, hainele îmi fură împăturite cum se cuvine. Care să fi fost concluziile acestei cercetări ? Favorabile sau dimpotrivă ? O întrebare vană. Fața de piatră a venerabilei *Madame* (căci arăta ca de piatră în înfățișarea ei nocturnă ; mai devreme, în salon, fusese omenească și, după cum am mai spus, chiar maternă) nu trăda nici un răspuns.

Datoria ei odată îndeplinită — simțeam că în ochii ei toate acestea constituiseră o datorie — ea se ridică, la fel de tăcută ca o umbră, purcese către propria ei cameră, la ușă se întoarse ținîndu-și privirea asupra eroinei cu sticla, care dormea mai departe și sforăia zgomotos (presupuneam că aceasta era *madame* Svini, în forma englezească sau spaniolă *Sweeny*). Soarta doamnei *Sweeny* se citea în privirile pe care i le acorda *Madame Beck* și ochii ei vorbeau despre o hotărîre nestrămutată. Pedepsele acordate de *Madame* pentru greșeli puteau să vină încet, însă veneau sigur. Toate acestea erau desigur cu

totul neenglezești ; se putea spune, în adevăratul înțeles al cuvîntului, că mă aflu într-o țară străină.

Dimineața mă făcu să o cunosc mai îndeaproape pe doamna *Sweeny*. Se pare că ea se înfățișase actualei ei patroane drept o doamnă de lume englezoaică silită să trăiască în împrejurări vitrege, zicea că ar fi fost născută în *Middlesex* însă pretindea că vorbește limba engleză cu cel mai pur accent metropolitan. *Madame* — încrezîndu-se cu totul în expedientele ei infailibile pentru a descoperi adevărul cu timpul — se pricepea de asemenea să-și găsească ajutoarele pe neașteptate (așa cum părea dealtfel să o dovedească cu prisosință cazul meu).

O angajase pe doamna *Sweeny* ca guvernantă pentru cei trei copii ai ei. Nu mai e nevoie să-i explic cititorului că această doamnă era în realitate născută în Irlanda, situația ei socială nu mai încerc s-o precizez. Ea declara cu îndrăzneală că „avusese în grijă educarea unui fiu și a unei fiice de marchiz“. Personal, eu cred că se putea să fi fost doică, femeie de serviciu sau spălătoreasă în vreo familie de irlandezi. Vorbea cu accent molatec presărat în mod ciudat cu inflexiuni din vorbirea periferică a Londrei. Într-un fel sau altul dobîndise, și acum stăpînea în continuare, o garderobă de o splendoare cam dubioasă pentru una ca ea — mantii de mătase mai țepănă și costisitoare care i se potriveau la întimplare și care fuseseră după toate aparențele făcute pentru alte proporții decît cele pe care le îmbrăcau acum, scufii cu tivuri de dantelă adevărată — și, detaliu de seamă în acest inventar, podoaba cu care inspira un adevărat respect în rîndurile personalului domestic (potolindu-i pe profesorii și profesoarele altminteri dispuse la ironii și dispreț la adresa ei și chiar, atîta vreme cît umerii ei largi purtau această maiestuoasă învăluire, influențînd-o chiar pe *Madame* însăși) — un șal indian veritabil, „un adevărat cașmir“, cum spunea *Madame Beck* cu respect și uimire neprefăcute. Sînt sigură că dacă nu ar fi avut un asemenea cașmir nu și-ar fi putut menține situația în pension nici două zile, grație lui și numai grație lui reușise să și-o mențină timp de o lună.

Dar atunci cînd doamna *Sweeny* află că venisem să-ii iau locul, atunci se arată în adevărata ei înfățișare, atunci se ridică cu toate puterile împotriva doamnei *Beck*, atunci se pogori asupra mea în toată greutatea ei. *Madame* su-

portă această schimbare la față și această încercare atît de bine și cu atît stoicism încît, măcar de rușine, eu însămi n-o putui îndura decît tot cu calm. O singură clipă, scurtă, lipsi *Madame* Beck din încăpere. Zece minute mai târziu un agent de poliție se afla în mijlocul nostru. Doamna Sweeny și toate bunurile ei fură făcute să dispară. În tot timpul acestei scene, fruntea venerabilei *Madame* nu se tulbură nici o singură clipă, de pe buzele ei nu ieși o vorbă mai aspră.

Toată această treabă a concedierii fu rezolvată înainte de micul dejun : ordinul de plecare fusese dat, polițaiul chemat, răzvrătita expulzată, la *chambre d'enfants*¹ curățită și parfumată din nou, ferestrele larg deschise, și orice urmă a dispărutei doamne Sweeny — chiar pînă și miresmele de spirt și de esențe fine care-i îmbibaseră încăperea cu o atmosferă atît de subtilă și întunecată, atît de elocventă pentru ființa și înclinațiile celei care n-o respectase — fusese eliminată din *rue Fossette*. Toate acestea, după cum spun, se înfăptuiseră între momentul cînd *Madame* Beck răsărise asemenea Aurorei din iatacul său și cel în care luase loc, senină, să-și toarne cea dintîi ceașcă de cafea.

Pe la amiază mă chemară s-o îmbrac pe *Madame* (se părea că locul meu în casă avea să fie cam la mijloc între guvernantă și cameristă). Pînă la amiază bîntui casa înfășurată în halatul ei, cu șalul și papucii ei moi, tăcuți. Cum ar fi privit o directoare de școală englezească asemenea comportamente !

Coafarea ei deveni pentru mine un prilej de încurcătură : avea un păr foarte bogat — castaniu neamestecat cu fire cărunte, deși împlinise patruzeci de ani. Văzîndu-mă nedumerită, îmi spuse : „N-ai fost *femme de chambre*² în țara dumitale ?” Și, luînd peria din mîinile mele și împingîndu-mă la o parte, fără grabă sau lipsă de respect, și-l aranjă singură. Îndeplinindu-și alte operațiuni de toaletă proprie, pe jumătate mă dirijă și pe jumătate mă ajută fără să dea cel mai mic semn de nerăbdare sau iritare. Și, *nota bene* — atunci a fost singura dată cînd mi-a cerut s-o îmbrac. De atunci, această sarcină îi reveni Rosinei, portăreasa.

¹ Camera copiilor.

² Cameristă.

Îmbrăcată, *Madame* Beck arăta mai degrabă scurtă și corpulentă, dar nu-i lipsea o anumită grație, decurgînd din proporțiile părților. Tenul îi era proaspăt și sănătos, nu prea rubicond, ochii albaștri și sîniși, rochia de mătase neagră i se potrivea pe corp așa cum se mulează vestmintele lucrate de croitoresele franțuzoace. Arăta bine, deși puțin cam burgheză, cum dealtfel și era. Un nu știu ce armonios îi domina întreaga făptură, și cu toate acestea chipul ei făcea un contrast cu restul înfățișării, trăsăturile nu i se potriveau deloc cu un asemenea ten proaspăt și odihnit, contururile îi erau grave, fruntea, înaltă însă îngustă, exprima oarecari capacități intelectuale și o oarecare bunăvoință, însă nu din belșug, și nici ochii ei liniștiți dar atenți nu cunoșteau focul acela care se aprinde în inimă sau blindețea care de acolo izvorăște. Gura ei era aspră, poate chiar puțin severă, buzele subțiri. Dacă s-ar fi pus problema cîntăririi sensibilității și bune dispoziții, cu tot ce decurge de aici în ce privește tandrețea și sensibilitatea, ceva îmi spunea că *Madame* ar fi fost exact judecătorul nimerit, un adevărat Minos în fuste.

Cu timpul urma să mă conving că mai era și altceva în vestmintele-i de femeie. Numele îi era Modeste Marie Beck, născută Kint dar ar fi trebuit să fie Ignacia. Era o femeie miloasă și făcea mult bine în jur. N-am întîlnit niciodată o stăpînă care să se poarte mai blind cu supușii săi. Mi s-a și spus că nu o certase niciodată pe doamna Sweeny, în ciuda viciului, neglijențelor și dezordinii de care dădea dovadă. Și, totuși, doamna Sweeny fusese făcută să dispară atunci cînd această dispariție devenise posibilă. Mi s-a mai spus că nici profesorilor sau pedagogilor nu li se găsea niciodată vreun cusur în acest pension, și cu toate acestea atît profesorii cît și ceilalți erau deseori schimbați, dispăreau și alții le luau locul, fără ca cineva să fi putut explica bine de ce anume.

Stabilimentul în care mă aflam era în același timp pension și externat ; elevii externi sau zilierii depășeau numărul de o sută, internii erau cam douăzeci. *Madame* trebuie să fi fost înzestrată cu minunate calități administrative : conducea toate aceste treburi, ca și pe cei patru profesori, opt pedagogi, șase slujitori și trei copii, reușind în același timp să-i îmbuneze pe părinții și prietenii elevilor, și toate acestea fără nici un efort aparent, fără levatură, agitație, enervare sau vreun alt semn de chel-

tuială inutilă de forțe. Era ocupată întotdeauna cu ceva — preocupată, niciodată. E adevărat că *Madame* avea felul ei de a-și controla și organiza mulțimea aceasta de ocupații, și era chiar deosebit de eficientă. Cititorul a avut un exemplu grăitor în această privință fiind amintit despre controlarea buzunarelor și citirea însemnărilor mele. *Surveillance*, *espionage*¹, acestea erau devizele ei.

Cu toate acestea *Madame* știa ce înseamnă onestitatea și o aprecia — cel puțin atunci când aceasta nu-și băga măruntele ei scrupule în calea voinței și intereselor ei proprii. Avea mult respect pentru *Angleterre*², iar cât despre *les Anglaises*³, n-ar fi vrut să aibă femei din nici o altă țară pe lângă odraslele ei, dacă i-ar fi stat în putință.

Adeseori seara, după ce pusese lucrurile la cale, după ce spionase și primise rapoartele spionilor ziua întreagă, venea în camera mea — cu o urmă de adevărată oboseală pe chip — și se așeza să asculte, în vreme ce copiii își spuneau în fața mea rugăciunile în limba engleză. Tatăl nostru și imnul care începea cu vorbele „Dulce Isuse“ li se permitea acestor micuți catolici să le recite pe genunchii mei. Și apoi, după ce îi culcam, ea se mai oprea să stea de vorbă cu mine (am învățat curînd destul de bine limba franceză pentru a fi în stare s-o înțeleg. și chiar să-i răspund) despre Anglia și despre englezoaice, despre ceea ce ea numea cu încintare inteligență superioară a acestora și probitatea lor. Descori dădea dovadă de un foarte sănătos bun simț, de multe ori emitea judecățile cele mai sănătoase, părea să-și dea seama că a ține tinerele fete într-o supraveghere neîncercătoare, în ignoranță oarbă și sub un control care să nu le lase răgaz și loc pentru reculegere nu reprezintă cel mai bun mijloc de a face din ele femei în toată firea cinstite și modeste. Însă era în același timp de părere că dacă s-ar încerca orice alte metode cu copiii din țările continentale nu s-ar fi ajuns decît la niște rezultate catastrofale, aceștia erau atît de obișnuiți cu restricțiile încît un regim de mai mare libertate, oricît de strict ar fi fost controlat, ar fi fost greșit înțeles și ar fi dat naștere la mari greșeli. Era sătulă, declara ea, de mijloacele la care era silită să recurgă, însă trebuia să le folosească. Și, după ce perora astfel,

¹ Supraveghere, spionaj.

² Anglia.

³ Englezoaicele.

adesea cu demnitate și delicatețe, în fața mea, se depărta în ai săi *souliers de silence*⁴ și luneca asemeni unei fantome prin întreaga clădire, pîndind și spionînd pretutîndeni, privind prin orice gaură de cheie, ascultînd pe după fiecare ușă.

La urma urmei sistemul său nu era rău, trebuie să fiu corectă și s-o recunosc. Nimic nu putea fi mai potrivit decît ce alesese ea pentru bunăstarea fizică a elevilor. Mințile nu le erau supraîncărcate, lecțiile erau bine organizate și făcute cît se poate de simple pentru profesori, exista multă libertate în discuții și relaxare și multe prilejuri de exercițiu fizic, astfel că elevele erau totdeauna sănătoase, hrana era din belșug și bună, nu se vedeau deloc în *rue Fossette* chipuri palide sau slăbite. Nu se împotriva niciodată unor scurte vacanțe, lăsa timp din belșug pentru somn, îmbrăcat, spălat, pentru mese, metodele sale în toate aceste chestiuni erau raționale, liberale, sănătoase, numeroase profesoare mai austere din Anglia ar fi făcut cît se poate de bine să o imite, și cred că multe ar face-o bucuroase, dacă pedanții părinți englezi le-ar permite-o.

Întrucît *Madame Beck* conducea folosindu-se de spionaj era firesc să aibă la dispoziție o armată întreagă de spioni. Cunoștea cît se poate de bine calitatea celor care-i slujeau drept unelte, și, chiar dacă nu ar părea să aibă scrupule să se folosească de cele mai joșnice dintre aceste unelte pentru scopuri mai întunecoase, — aruncîndu-le apoi la o parte ca pe niște coji după ce fructul fusese bine stors — am văzut-o fiind și cît se poate de pretențioasă cînd își căuta instrumente curate pentru treburi curate, și, dacă-și găsea un asemenea instrument nepătat și nemîncat de rugină, se ocupa cu toată grija să-l mențină curat și-l păstra în vată și mătase, cum s-ar zice. Dar vai de cel sau cea care s-ar fi bizuit pe ea cu un deget mai departe de punctul în care interesele ei îi dictau să răsplătească o asemenea încredere. Interesul era cheia principală a ființei care era *Madame*, resortul tuturor acțiunilor ei, alfa și omega vieții ei. Am văzut cum se făcea uneori apel la *simțămîntele* ei și mi-a venit să surîd, jumătate cu milă și jumătate cu ironie, la adresa celor care apelau astfel. Nici unul dintre aceștia nu i-a cîștigat atenția prin asemenea demersuri, nici nu a clintit-o din

⁴ Papuci tăcuți.

hotărârile ei prin astfel de mijloace. Dimpotrivă, să fi încercat să-i atingi inima ar fi însemnat calea cea mai sigură de a-i trezi antipatia, și de a câștiga în ea un dușman nemărturisit. Așa ceva îi dovedea că ea nu are inimă care să simtă vreo emoție, îi amintea de partea din ea care rămânea insensibilă și moartă. Niciodată nu s-a ilustrat mai bine deosebirea dintre caritate și îndurare. Fiind lipsită de simpatie, avea întrucîtva o bunăvoință pe care și-o impunea rațional, — din aceasta putea da oricînd și numai decît unor oameni pe care nu-i văzuse niciodată — dar mai degrabă gîndindu-se la oameni abstracti decît la persoane anume. *Pour les pauvres*¹ își deschidea ușor băierile pungii, dar față de un om sărac și le ținea de obicei strînse. La acțiunile de binefacere în folosul societății ea participa cu plăcere, însă suferințele personale nu o atingeau, nici o intensitate sau acumulare de suferințe concentrate într-o singură inimă nu avea tăria să străbată pînă la propria ei inimă. Nici suferințele din grădina Gethsimani, nici moartea de pe Golgotha n-ar fi smuls din ochii ei nici o lacrimă.

Repet, *Madame* era o femeie impunătoare și foarte capabilă. Școala reprezenta pentru forțele ei o arie de acțiune prea limitată, ea ar fi trebuit să influențeze o națiune întreagă, ar fi trebuit să fie conducătoarea unei adunări legislative dintre cele mai turbulente. Nimeni nu i-ar fi putut sta împotrivă, nimic nu i-ar fi putut pune la încercare nervii sau epuiza răbdarea, nimic nu s-ar fi arătat mai presus de ascuțimea minții ei. În persoana ei singură ar fi putut strînge laolaltă puterile unui prim-ministru și ale unui șef de poliție. Înțeleaptă, fermă, lipsită de credință; tainică, vicleană, lipsită de pasiuni, atentă și de nepătruns pentru ceilalți, pătrunzătoare și fără să se lase dominată de sensibilitate — toată vremea păstrînd aparențele exterioare — ce ar fi fost de dorit mai mult?

Cititorul cu bun-simț n-are să-și închipuie că am căpătat toate cunoștințele concentrate aici în folosul lui într-o singură lună sau într-o jumătate de an. Nu! Ceea ce am văzut dintru început a fost doar exteriorul activ al unei mari și înfloritoare instituții de învățămînt. Era o casă mare, plină de fete sănătoase, vioaie, toate bine îmbrăcate și multe dintre ele frumoase, căpătînd cunoștințe printr-o metodă minunată de ușoară, fără străduințe obositoare

sau pierderi inutile de energie, poate nu realizînd progrese prea grabnice în toate domeniile, progresînd într-un ritm potolit, dar în permanență ocupate și niciodată încărcate peste puterile lor. Era un corp de profesori și supraveghetori atent verificați și puși la treabă, întrucît toată munca mai importantă trebuia făcută de ei spre a-i cruța pe elevi, dar avînd toate sarcinile astfel organizate încît se puteau înlocui neîntîrziat unul pe altul atunci cînd munca lor devenea prea obositoare; era, pe scurt, în fața ochilor mei, o școală străină, a cărei viziune, mișcare și varietate o pune în contrast total și fermecător cu multe instituții englezești de aceeași categorie.

În spatele casei se afla o grădină mare și vara elevele își petreceau aproape tot timpul printre boschetele de trandafiri și arborii fructiferi de acolo. Sub bolta vastă umbrită de viță-de-vie, *Madame* lua loc în după-amiezele de vară și dădea dispoziții ca pe rînd elevele din toate clasele să se așeze și să-și vadă de lucrul lor de mîină în jurul ei. Între timp profesorii se succedau pronunțînd mai degrabă conferințe vioaie și scurte decît lecții propriu-zise, iar elevele își luau notițe după instrucțiunile lor, sau mai bine zis nu și le luau, sigure în orice caz că, chiar dacă ar fi neglijat s-o facă puteau să-și copieze notele de la tovarășele lor. Pe lingă obișnuitele *jours de sîrbîntă*¹, sărbătorile catolice le mai dăruiau un șir de zile libere în tot cursul anului, și uneori, în cîte o dimineață frumoasă sau o seară blîndă de vară, internele erau scoase la cîte o plimbare mai lungă la țară și tratate cu *gaufres* cu *vin blanc* sau cu lapte proaspăt, cu *pain bis* sau *pistolets au beurre*² și cafea. Toate acestea păreau foarte plăcute și *Madame* părea bunătața întrupată, iar profesorii nu erau prea răi, și elevele, chiar dacă poate puțin cam prea zgomotoase și încă neșlefuite, erau adevărate modele de sănătate și bună dispoziție.

Cam așa arătau lucrurile văzute prin voalul, care le îndulcește toate, al depărtării, însă sosi o vreme cînd această distanță avea să se topească pentru mine, cînd aveam să fiu chemată să cobor din turnul meu de fildeș al camerei copiilor de unde-mi făcusem pînă atunci obser-

¹ Zile libere, zile de ieșire din internat.

² Gogoși [...] vin alb [...] piine de seară [...] prăjiturile cu unt.

¹ Pentru săraci.

vațiile, și aveam să fiu silită să intru într-un contact mai strins cu mica lume din *rue Fossette*.

Ședeam într-o zi în camera mea de la etaj, ca de obicei, ascultându-i pe copii la lecțiile lor de limba engleză, și în același timp lucrind la o rochie de mătase albă pentru *Madame*, când ea intră repede în cameră cu aerul ei absorbit și fruntea încrețită de gânduri, așa cum mi se arăta uneori, ceea ce îi dădea o înfățișare atît de puțin atrăgătoare. Lăsîndu-se să cadă pe un scaun în fața mea, rămase acolo cîteva momente păstrînd tăcerea. *Désirée*, fata cea mai mare. Îmi citea tocmai dintr-un eseu de doamna Barbauld și eu o îndrumam să traducă pe cît se pricepea ea mai fluent din engleză în franceză pentru a mă convinge că înțelege ceea ce citește. *Madame* asculta.

Curînd, fără vreo introducere în materie, ea spuse, aproape cu tonul cuiva care formulează o acuzație :

— Domnișoară, dar dumneata în Anglia ai fost guvernantă.

— Nu, *Madame*, spusei surîzînd, aici greșiți.

— E asta prima dumitale încercare de a preda lecții — ce faci acum cu copiii mei ?

O încredințai că da. Ea tăcu iarăși. Însă, atunci cînd îmi ridicai ochii să scot un ac din pernă, constatai că eram obiectul cercetării ei atente. Mă fixa intens, și părea să mă întoarcă pe toate părțile în gândurile ei, cîntărindu-mă să vadă dacă sînt potrivită pentru un anumit scop, întrebîndu-se de valoarea mea într-un anumit plan. Și înainte de aceasta *Madame* cercetase cu ochii ei toate bunurile mele și sînt convinsă că acum considera că știe multe despre persoana mea. Însă din ziua aceea, timp de aproape două săptămîni, mă puse la noi încercări. Asculta la ușa camerei de copii atunci cînd eu eram închisă acolo cu copiii, mă urmărea la o distanță precaută atunci cînd ieșeam la plimbare cu ei, furișîndu-se pînă cînd putea trage cu urechea ori de cîte ori copacii din parc sau de pe bulevard îi ofereau o ascunzătoare potrivită. După ce respectă o asemenea procedură preliminară strictă făcu o nouă mișcare mai departe.

Într-o dimineață, veni la mine direct, și, pîrînd foarte grăbită, îmi mărturisi că se găsea într-o mică dilemă. Domnul Wilson, profesorul de engleză, nu se prezentase la ora sa și ea se temea că s-ar fi îmbolnăvit, elevele îl așteptau în clasă și n-avea cine să le facă lecția. Aș fi

avut obiecții ca acum. în mod excepțional, să fac cu elevele o scurtă dictare. așa, doar ca elevele să nu poată spune că au rămas fără lecție ?

— În clasă, *Madame* ? întrebai eu.

— Da, în clasa a doua.

— Unde sînt șazeci de elevi, spusei eu, căci le știam numărul, și cu obiceiul meu de a mă simți lipsită de curaj, mă retrăsei în lenevia mea ca un melc în căsuța lui și evocai nepriceperea și lipsa de practică drept pretext pentru a scăpa.

Dacă aș fi fost de capul meu este sigur că aș fi lăsat să treacă această ocazie. Neavînd dorința aventurii, lipsită de imboldurile ambiției practice, aș fi fost în stare să rămîn timp de douăzeci de ani să-i învăț pe copiii cei mici să citească, lucrînd la rochiile de mătase ale doamnei și croind șortulețele elevelor. Nu că aș fi simțit că asemenea renunțări orgolioase mi-ar fi dat vreo satisfacție, căci munca pe care o făceam nu avea nici farmec pe gustul meu și nici nu-mi reținea interesul, însă mi se părea că e bine să trăiesc fără griji prea mari și fără răspunderi și încercări incomode, lipsa suferințelor și necazurilor era tot ce credeam eu atunci că se apropie cel mai mult de fericire. Pe lingă aceasta, mi se părea că duc o viață dublă, viața gândurilor mele și cea a realității. și, cu condiția ca prima să fi fost hrănită din belșug de bucuriile ciudate și poate nesănătoase ale închipuirii, privilegiile celei de-a doua puteau foarte bine să rămînă limitate la piinea cea de toate zilele, la munca de fiecare ceas și la adăpostul și acoperișul deasupra capului.

— Haide, spuse *Madame* pe cînd eu mă aplecam, cu mai multă silință decît oricînd, asupra unui șortuleț de copii, lasă treaba asta.

— Dar Fifine o așteaptă, *Madame*.

— Foarte bine, Fifine o așteaptă, dar eu te aștept pe dumneata.

Și cum *Madame Beck* într-adevăr voia și era și hotărîtă să mă obțină — deoarece de multă vreme era nemulțumită de profesorul de engleză, mai ales pentru lipsa de punctualitate și neglijențele în metodele de predare — și cum ea însăși nu era lipsită de fermitate în hotărîri și în aplicarea lor practică, fie că eu aș fi avut sau nu ase-

menea calității, mă obligă, fără să mai piardă vremea, să las deoparte acul și degetarul, îmi prinse mîna într-a ei și mă trase jos pe scări. Cînd ajunserăm în sala cea mare, pătrată, care se afla între clădirea dormitoarelor și sălile de cursuri, ea se opri locului, îmi lăsă mîna, se întoarse cu fața spre mine și mă scrută atentă. Eram roșie și tremuram din cap pînă-n picioare, cred că plîngeam chiar. De fapt dificultățile pe care le aveam în față erau departe de a fi imaginare, unele dintre ele erau cît se poate de reale; și nu în ultimul rînd conta faptul că nu stăpîneam prea bine limba pe care eram acum chemată s-o folosesc pentru a preda elevelor. E adevărat că studiasem franceza cu sîrguință de la sosirea mea la Villette, învățînd din practică în timpul zilei și teoretic în toate clipele libere, seara pînă la ora cea mai tîrzie cînd regulamentul pensionului mai îngăduia să se țină lămpile aprinse. Însă eram departe de a mă încrede în forțele mele în ce privește exprimarea corectă.

— *Dites donc*, spuse *Madame* cu toată seriozitatea, *vous sentez-vous réellement trop faible ?*¹

Aș fi putut răspunde „Da“, și atunci m-aș fi întors la obscuritatea camerei copiilor să rămîn acolo, poate, toată viața; însă, privind-o pe *Madame*, văzui pe fața ei ceva care mă făcu să mă gîndesc bine înainte de a-i răspunde. În clipa aceea, ea nu mai avea o înfățișare de femeie, ci părea chiar un bărbat. O forță de un fel deosebit se înscrisese cu putere pe trăsăturile chipului ei și nu era deloc o forță pe care aș fi putut-o stăpîni eu; nu stîrnea nici simpatie, nici sentimentul de aprobare și participare și nici de supunere. Îi stam înainte, nici atrasă, nici dominată, nici cîștigată de partea ei. Mi se părea că se desfășoară o luptă între calități diferite și dintr-o dată simții tot ce era dezonorant în ezitățile mele — lășitatea cu care mă resemnam să nu aspir mai sus.

— Te întorci sau mergi înainte? și-mi arată cu mîna întii spre ușa micuță de comunicare cu clădirea de locuit, și apoi spre portalul înalt, dublu al claselor.

— *En avant*², spusei eu.

— Însă, urmă ea, pierzîndu-și parcă entuziasmul, pe măsură ce eu însămi mă înfierbîntam, și continuînd să

¹ Spune-mi, [...] te simți cu adevărat prea nepregătită?

² Înainte.

arboreze expresia ei dură din a cărei forță de respingere îmi trăgeam eu forțele și hotărîrea, poți să faci față elevelor sau ești prea tulburată?

Surise ușor disprețuitor spunînd aceasta; sensibilitatea nervoasă excesivă nu prea era pe gustul ei.

— Nu sînt mai tulburată decît piatra aceasta, spusei, ciocnînd cu tocul pantofului lespede de jos, sau decît dumneavoastră, adăugai, întorcîndu-i privirea.

— *Bon !* Dar trebuie să-ți mai spun că nu te vei înțîlni cu niște fete liniștite, cu simțul măsurii, ca englezoaicele. *Ce sont des Labassecouriennes, rondes, franches, brusques, et tant soit peu rebelles*¹.

Spusei :

— Știu asta, și mai știu și că, deși am studiat limba franceză din greu de cînd am ajuns aici, o vorbesc și acum cu prea multe ezitări, prea puțin corect ca să le impun respectul; am să fac greșeli care au să mă expună ironiilor din partea celor mai ignorante dintre ele. Cu toate acestea vreau să țin lecția.

— Ele le dau întotdeauna peste cap pe profesoarele timide, spuse ea.

— Știu și asta, *Madame*, știu cum s-au răzvrătit și-au intimidat-o pe domnișoara Turner (aceasta era o engleză săracă și fără prieteni, profesoară de engleză și pe care *Madame* o folosisese un timp apoi o concediasese fără scrupule; îi aflasem mai de mult povestea tristă).

— *C'est vrai*², spuse ea cu răceală. Domnișoara Turner nu reușea să le stăpînească mai bine decît ar fi făcut-o femeia de ajutor de la bucătărie. Era o femeie slabă și șovăielnică, n-avea nici tact nici inteligență, era lipsită și de fermitate și de demnitate. Domnișoara Turner nu era potrivită absolut deloc pentru fetele astea.

Nu-i răspunsei nimic, dar făcui un pas către ușa clasei.

— Nu trebuie să te aștepti la ajutor din partea mea, sau din a altcuiva, spuse *Madame*. Un asemenea ajutor te-ar face neîntîrziat să apari ca necorespunzătoare pentru funcția dumentală.

Deschisei ușa, o lăsai cu toată politetea pe ea să treacă înainte și o urma. Erau trei săli de clasă, toate foarte

¹ Sînt labassecourienne, înfipite, dintr-o bucată, nestăpînite și cam răzvrătite.

² E adevărat.

încăpătoare. Cea rezervată clasei a doua, unde trebuia să-mi țin eu ora, era de departe cea mai mare dintre ele și aici se afla un grup de eleve mai numeros, mai turbulent și cu mult mai greu de stăpinit decât celelalte două. Mai tirziu, cînd aveam să cunosc mai bine situația, mă gîndeam uneori (dacă mi se permite o asemenea comparație) că clasa întii, liniștită, supusă, pe de-a întregul mai calmă, era, față de ocupantele robuste, zgomotoase, expansive din cea de a doua, ceea ce Camera Jorziilor în Anglia este față de Camera comunelor.

Cea dintii privire asupra lor îmi arată că multe dintre elevele mele erau ceva mai mult decât fete de școală — erau niște tinere femei în toată firea. Știam că unele dintre ele sînt de familie nobilă (în măsura în care exista o nobilime în Labassecour) și eram convinsă că nici una dintre ele nu ignora situația mea de subordonată în casa doamnei Beck. Cînd mă urcai pe estrada (o platformă joasă, înălțată cu o singură treaptă deasupra dușumelei) unde se aflau catedra și scaunul profesorului, văzui în fața mea șiruri de ochi și frunți care-mi prevedeau vreme furtunoasă, — ochi plini de o lumină insolentă și frunți aspre și parcă niciodată atinse de roșeața timidității — albe ca marmora. „Femeia“ de pe continent este cu totul deosebită de cea insulară de aceeași vîrstă și din aceeași categorie socială, n-am întîlnit niciodată asemenea priviri și asemenea chipuri în Anglia. *Madame Beck* mă prezentă cu o singură frază, rece, și ieși din încăpere lăsîndu-mă singură cu bruma mea de autoritate.

Nu voi uita niciodată acea primă lecție și nici învățămintele despre viață și caracterul omenesc pe care eu însămi am început să le dobîndesc atunci. Atunci abia am început să disting cum se cuvine deosebirea imensă dintre *la jeune fille*¹ a romancierului și poetului ca personaj ideal și aceeași *jeune fille* așa cum arată ea în realitate.

Se pare că trei frumoase de familie nobilă se așezaseră în banca întii hotărîte de la început să nu tolereze ca o *bonne d'enfants*² să le predea lor lecții de engleză. Știau că mai reușiseră să expulzeze anumite profesoare de engleză indezirabile. Știau bine că *Madame* avea să arunce peste bord fără ezitare o profesoară care ar fi ajuns ne-

populară în școală, că n-avea să ajute niciodată o profesoară slabă să-și păstreze locul, că, dacă o asemenea profesoară n-avea forțe destule sau tact suficient să-și apere pozițiile, era sortită pieirii; privind-o acum pe „domnișoara Snowe“ își închipuiseră că le stătea în față o victorie ușoară.

Domnișoarele Blanche, Virginie și Angélique își începură atacul printr-o serie de chicoteli și șoapte; acestea crescuseră pînă ajunseră murmure și risete pe care cele din băncile din spate le reluară și le repetară mai tare, ca un ecou. Această revoltă tot mai puternică a șaizeci de ființe împotriva uneia singure produse curînd o atmosferă apăsătoare, mai ales că eu stăpîneam franceza atît de nesigur și eram silită să-mi exercit acum această stăpînire în condiții atît de vitrege.

Dacă aș fi putut să mă exprim în limba mea maternă eram convinsă că aș fi reușit să-mi cîștig asistența; căci, în primul rînd, chiar dacă știam că arăt ca o ființă pricajită (și în multe privințe chiar așa și eram) firea mă înzestraseră cu o voce care se putea face auzită dacă o ridicam plină de iritare sau mi-o însuflețea emoția. În al doilea rînd, chiar dacă în împrejurări normale elocvența mea nu s-ar fi putut asemăna cu revărsarea unui rîu, ci doar cu șipotul unui pîrîiaș, totuși — atunci cînd era stimulată, cum ar fi fost cazul cu adversitățile de acum — aș fi fost în stare ca în englezește să rostogolesc cu promptitudine fraze care să le înfieraze comportarea așa cum merita să fie stigmatizată; mi se părea că apoi, cu ajutorul sarcasmului, condimentat cu puțin dispreț față de conducătoarele rebeliunii, și mai îndulcit cu muștrări mai ușoare pentru aliatele lor mai slabe și mai puțin uricioase, mi-ar fi fost cu puțință să cîștig controlul asupra acestei turme sălbătice și s-o mai îmblînzesc cît de cît. Tot ce-am putut face însă acum a fost să mă îndrept spre Blanche, *Mademoiselle de Melcy*, o tină ră baroneasă — cea mai vîrstnică, mai înaltă și mai frumoasă dintre cele mai turbulente — să mă opresc în fața băncii ei, să-i iau caietul din mînă, să urc din nou pe estradă, să citesc cît mai liniștită compoziția pe care o scrisese, și pe care o găsi de-a dreptul stupidă, și, cu aceeași liniște și în fața clasei întregi, să rup în două fila plină de pete de cerneală.

¹ Domnișoară

² Guvernantă.

Acțiunea aceasta avu ca rezultat că le atrase atenția și le mai domoli vacarmul. O singură față, chiar în fundul clasei, își continuă tapajul, cu o energie nestăvilită. O privii cu atenție. Avea o față palidă, părul negru ca pana corbului, sprincene groase, puternice. trăsături ferme. ochii întunecați, răzvrățiți, neliniștitori. Remarcai că era așezată în apropiere de o ușiță care, după cum știam, dădea spre un mic cabinet în care se păstrau cărțile. Se ridicase în picioare ca să-și desfășoare acțiunile turbulente cu mai multă energie. Îi măsurai din ochi statura și-i apreciai forțele fizice. Părea să fie și înaltă și puternică, însă, știind că ciocnirea avea să fie scurtă și atacul dat pe neașteptate, îmi spusei că voi fi în stare să o stăpinesc.

Străbătui încăperea, luându-mi un aer cât mai indiferent și mai neglijent, pe scurt *ayant l'air de rien*. Împinsei ușor ușa și constatai astfel că era descuiată. Într-o singură clipă și cu toată energia m-am aruncat asupra ei. După încă o clipă, ea era în iatacul de care am vorbit, ușa era încuiată și cheia se afla în buzunarul meu.

Se întâmplă că această față, Dolores pe nume și spaniolă din naștere, avea o fire și temută și urită de toate colegele ei. Actul de justiție sumară descris mai sus se dovedi pe gustul lor, nici una din cele de față nu s-ar fi putut spune că nu-l aprobă din adâncul inimii. O clipă rămaseră tăcute, apoi un suris — nu un ris adevărat — trecu de la o bancă la alta; apoi — pe cînd eu mă întorceam gravă și calmă pe estrada mea, le cerui cu toată politețea să păstreze tăcere, și începui, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat, o dictare — penițele începură să alunece liniștite peste filele caietelor și restul lecției se desfășură în ordine și cu toată sirguința.

— *C'est bien*, îmi spuse *Madame Beck*, cînd, înfierbîntată și obosită, ieșii din clasă. *Ca ira*¹.

Ascultase și urmărise toată scena printr-o găurică anume făcută în ușă.

Din acea zi încetai să mai fiu guvernantă în camera copiilor și ocupai funcția de profesoară de engleză. *Madame* îmi urcă salariul, însă obținu de la mine de trei ori mai multă muncă decît de la domnul Wilson, cheltuind de două ori mai puțini bani.

¹ E bine. [...] Are să meargă.

IMI FOLOSEAM ACUM TIMPUL PE de-a întregul și cu folos. Ținînd seama că trebuia să-i învăț pe alții și că trebuia să învăț și eu însămi, abia dacă mai aveam un moment liber. Era plăcut astfel. Simțeam că merg înainte, că nu mai sînt o pradă inertă pentru rugină și moliciune sufletească, că-mi șlefuiesc înzestrările și că le ascut tot mai mult printr-o folosire continuă. Îmi stătea în față o experiență deloc neglijabilă. Villette este un oraș cosmopolit, și în școala aceasta se aflau fete din aproape toate națiunile europene cit și din pături sociale foarte variate. În Labassecour egalitatea socială nu este o literă moartă; deși țara nu este în mod formal o republică, în substanță este foarte aproape de a fi așa ceva, și în băncile instituției conduse de *Madame Beck* luat loc laolaltă tinăra contesă și tinăra burgheză; și nici n-ai fi fost în stare să spui, luîndu-te după aspectul lor exterior, care dintre ele era nobila și care plebeea, decît doar după faptul că aceasta din urmă avea adesea comportări mai deschise și mai politicoase, în vreme ce primă se distingea mai mult printr-un echilibru instabil de insolență și viclenie. În cele dintîi sîngele francez era adesea amestecat cu adausuri din regiunile de frontieră teutone. Regret că trebuie să spun că efectul acestui amestec părea să fie mai degrabă o onctuoasă înclinație spre lingușeală și minciună și o purtare mai ușuratică și mai vioaie, dar cu totul lipsită de inimă și de sinceritate.

Ca să fim drepti pe de-a întregul, și cinstitele labassecouriene get-beget aveau o anumită ipocrizie a lor, dar era de un fel mai grosolan care n-ar fi putut înșela pe prea mulți. Ori de cîte ori le era necesară cîte o minciună, o și produceau, cu o fluență și seninătate neglijentă, fără să le-ncerce vreo mustrare de conștiință. Nu exista suflet în toată casa *Madamei Beck*, de la ultima slujnică și pînă la directoarea pensionului însăși, care să se fi rușinat de o minciună. Nu le supăra cu nimic necesitatea de a spune una, poate că se gîndeau că născocirea n-ar fi fost chiar cea mai mare dintre virtuți, în orice caz

în ochii lor era cea mai mică dintre vini. „*J'ai menti plusieurs fois*“¹ era o frază nelipsită din confesiunea lunară a oricărei fete tinere sau femei, preotul o auzea fără emoție și o ierta fără nici o rețineră. Dacă ar fi scăpat o liturghie sau ar fi citit un capitol de roman, asta ar fi fost cu totul altceva, acestea păreau crime pentru care răscumpărarea necesară erau în orice caz dojana și penitența.

Deși nu devenisem încă pe de-a întregul conștientă de această stare de lucruri și nu prea cunoșteam rezultatele ei practice în viața de toate zilele, eu însămi îmi vedeam de treabă îndeajuns de bine. După primele câteva lecții mai dificile, predate în miezul unei atmosfere primejdioase și pe gura unui vulcan moral care tremura sub picioarele mele și-și trimitea scintele și fumul înfierbîntat în fața mea, spiritul eruptiv păru să se mai ostiească, în ce mă privește pe mine. Mă deprinsesem acum să mă aștept la succese, n-aș fi putut suporta gîndul de a fi înfrîntă de o simplă insolentă rebelă și de o îndocilitate ușuratică în această primă încercare pe care o făceam de a realiza un progres în viață. Noaptea stăteam ceasuri întregi trează, gîndindu-mă ce planuri aș putea adopta mai bine pentru a căpăta controlul asupra acestor spirite răzvrătite, pentru a supune acest trib de încăpățîinate unei influențe mai statornice. În primul rînd, vedeam limpede că nu mă pot aștepta la ajutor sub nici o formă de la *Madame*, planul ei neabătut fiind de a-și păstra o popularitate neștirbită în fața elevelor, oricît ar fi afectat asta dreptatea sau liniștea sufletească și trupească a profesorilor. Dacă un profesor i-ar fi cerut ajutorul în cazul că n-ar fi fost în stare să stăpînească elevele, putea să fie sigur că va fi concediat. În contactele ei cu elevele, *Madame* își rezerva adesea ceea ce era plăcut, prietenos și nesilit, cerînd însă cu rigiditate colaboratorilor ei să se arate la înălțime în cazurile cînd orice acțiune mai promptă a ei i-ar fi scăzut din popularitate. Astfel că trebuia să mă bizui numai pe mine însămi.

Trebuia deci să înțeleg: era limpede ca lumina zilei că această mulțime nu poate fi condusă cu forța. Fetele trebuiau mîenajate, tratate cu multă răbdare; o atitudine mai curtenitoare, chiar dacă fermă, le impresiona; cite

¹ Am mințit de mai multe ori.

o undă de linguseală, rar de tot, avea rostul ei în contactele cu ele. Ele nu puteau sau nu vroiau să îndure o concentrare mintală mai severă sau continuă; pretenții mai susținute la memoria, judecata, atenția lor — așa ceva respingeau de-a dreptul. Într-un caz în care o fată englezoaică cu înzestrări și docilitate medii și-ar fi primit liniștită tema și s-ar fi străduit să o înțeleagă și s-o rezolve, o labassecouriană ți-ar fi ris în față și ți-ar fi dat-o pur și simplu îndărăt cu vorbele: „*Dieu, que c'est difficile! Je n'en veux pas. Cela m'ennuie trop!*“¹.

Un profesor care-și înțelege rostul ar primi înapoi de îndată această temă respinsă, fără ezitare, contrazicere sau rugăminți, ar purcede, chiar cu o grijă exagerată, să-i atenueze orice dificultate, să o reducă la nivelul înțelegerii lor și le-ar da-o apoi iarăși spre rezolvare, astfel modificată, adăugînd nemilos și sfichiuirea sarcasmului. Ele simțeau aceste sarcasme, le venea greu să îndure o asemenea ironie, însă fără să nutrească resentimente față de o asemenea dojană, dacă ironia nu era acră, ci cordială, și le era spusă distinct, limpede și pe înțelesul lor, astfel ca cele în cauză să-și poată pricepe incapacitatea, ignoranța și lenea. Elevele mele s-ar fi răzvrătit pentru un adaus de trei rînduri la tema lor, dar nu le-am văzut niciodată indignîndu-se dacă se simțeau atinse în orgoliul lor; puținul pe care-l aveau din această calitate le era deprins cu ironiile, și preferau ca asemenea ironii să se facă fățiș.

Treptat, pe măsură ce-mi cîștigam fluență și libertate de exprimare în limba lor și puteam folosi și un limbaj mai energic adecvat lor, fetele mai vîrstnice și mai inteligente începură să mă simpatizeze în felul lor. Observai că, ori de cîte ori o elevă era făcută să simtă în adîncul sufletului impulsul unei emulații cinstite sau usturătura rușinii meritate, din chiar clipa aceea era cîștigată de partea mea. Dacă puteam să le fac măcar o dată ca urechile lor (de obicei cam mari) să ardă sub părul lor des și lucios, totul mergea relativ bine. Cu timpul începură să apară buchețele de flori pe catedra mea dimineața. Spre a le mulțumi, pentru această mică atenție, așa cum o înțeleg străinii îmi luasem obiceiul să fac o mică plimbare cu unele dintre ele în timpul recreației. În cursul conver-

¹ Doamne, ce greu e! Nu vreau așa ceva. Prea mă plictisește!

sațiilor ce se înfiripau astfel am făcut, o dată sau de două ori, o încercare cu totul nepremeditată de a le curăța câte unele din prejudecățile sau opiniile lor mai greșite; îmi exprimam mai ales ideile cu privire la răul și josnicia minciunii. Într-un moment necontrolat făcui chiar observația că eu consideram falsitatea ca mai rea decât o lipsă întâmplătoare de la biserică. Sărmanele fete erau învățate să raporteze urechilor catolice tot ceea ce le spunea profesoara lor protestantă. De aici, o urmare plină de învățăminte. Ceva — o nuanță invizibilă, nedefinită, fără nume — se strecură între mine și aceste câteva dintre elevele mele cele mai bune. Îmi fură oferite mai departe buchețele de flori, însă de atunci încolo conversațiile nu mai fură cu puțință. Pe când mă plimbam prin aleile grădinii sau stam sub boltă, nu se întâmpla ca vreo fată să-mi apară alături fără ca o profesoară să nu-și facă și ea apariția, ca prin farmec, de cealaltă parte. De asemenea, oricât de ciudat ar părea, papucii tăcuți ai lui *Madame* mi-o aduceau continuu în spate, tot atât de grabnică, de neașteptată și de neașteptată ca și adierile zefirului.

Părerile catolicilor din jurul meu cu privire la perspectivele mele spirituale îmi fură exprimate, cu oarecare naivitate, într-o împrejurare. O elevă internă căreia îi făcusem un serviciu mărunț, exclamă într-o zi pe când luase loc alături de mine:

— *Mademoiselle*, ce păcat că sînteți protestantă!

— De ce, *Isabelle*?

— *Parce que, quand vous serez morte, vous brûlerez tout de suite dans l'Enfer.*

— *Croyez-vous?*

— *Certainement que j'y crois, tout le monde le sait, et d'ailleurs le prêtre me l'a dit*¹.

Isabelle era o ființă ciudată, nu prea ascuțită la minte. Adăugă, acum *sotto voce*²:

— *Pour assurer votre salut là-haut on ferait bien de vous brûler toute vive ici-bas*³.

Am ris, dealtminteri era și cu neputință să fac altceva.

¹ — Pentru că, după ce muriți, veți arde de îndată în focul iadului. — Crezi? — Sigur că așa cred, o știe toată lumea, și de altfel mi-a spus-o și preotul.

² Cu voce scăzută (ital.).

³ — Ca să vă asigurați mîntuirea acolo în cer, ar fi mai bine să fiți arsă de vie aici, pe pămînt.

A uitat-o care cititorul pe domnișoara *Ginevra Fanshawe*? Dacă da, trebuie să mi se permită să o prezint din nou pe această tinăra domnișoară ca pe o elevă sigură de sine a institutului condus de *Madame Beck*. căci așa și era. La sosirea ei în *rue Fossette*, două sau trei zile după neașteptata mea stabilire aici, ea mă înîlni cu foarte puțină surprindere. Trebuie să fi avut singe pur de tot în vine, căci nu cred să fi existat vreo ducesă mai desăvîrșită și mai sincer *nonchalante*¹ decât ea; o curiozitate palidă, cu totul trecătoare fu toată manifestarea ei de uimire. Cele mai multe din facultățile ei păreau să fie în aceeași stare de fluiditate; simpatiile și antipatiile ei, iubirea și ura ei erau ușuratică și nesigure ca pinza de păianjen sau funigiei; însă exista în ființa ei și ceva de ajuns de puternic și de statornic, și anume egoismul ei.

Nu era o ființă mîndră și — chiar așa *bonne d'enfants* cum eram eu — ar fi vrut încă de la început să facă din mine un fel de prieten și confidentă. Mă agasa cu mii de plîngerii frivole în legătură cu certurile ei în școală și cu economiile din gospodărirea institutului; bucătăria nu era pe gustul ei, oamenii din jurul ei, profesori și eleve, erau după părerea ei demni de dispreț pentru că erau străini. Suportai criticile ei la adresa peștelui sărat și ouălelor tari din zilele de vineri, invectivele ei la adresa supei, pîinii, cafelei, și asta, o vreme, cu oarecare răbdare; însă, în cele din urmă, scoasă din răbdări de repetarea lor nesfîrșită, îmi pierdui firea și o pusei la punct, lucru pe care ar fi trebuit să-l fac de la bun început, căci măsurile salutare de admonestare i se potriveau cel mai bine întotdeauna.

Mult mai multă vreme trebui să suport avansurile ei în privința ajutorului la lucrul pe care îl avea de făcut. Garderoba ei, în ce privește hainele de ieșit în lume, îi era bine asortată și chiar elegantă; însă cu alte vestminte nu era chiar atât de bine înzestrată și avea în permanență nevoie de reparații. Ea însăși nu se împăca deloc cu lucrul de mină și-și aducea astfel pantalonașii și celelalte vestminte cu grămada la mine să i le cîrlesc. Cîteva săptămîni am cedat acestor rugăminți însă lucrurile amenințau să se transforme într-un necaz permanent

¹ Nepăsătoare.

pentru mine, astfel că, în cele din urmă, i-am spus răspicat că trebuie să se hotărască să-și cîrpească singură vestimentele. A plîns cînd a primit această înștiințare și m-a învinovățit că nu mai sînt prietena ei, însă eu am rămas neclintită în hotărîrea mea și am lăsat-o să-și consume crizele de isterie cum s-o pricepe mai bine.

În ciuda acestor manii — și a altora de alt fel pe care nu mai are rost să le pomenesc aici, dar care nici ele nu erau mai în măsură să pledeze în favoarea caracterului ei — cît era de drăguță ! Ce fermecătoare era cînd cobora în hol duminica dimineața, gătită și bine dispusă, îmbrăcată în rochia de mătase palid-liliachie și cu buclele-i lungi și blonde căzîndu-i pe umerii albi ! Duminica era ziua liberă pe care și-o petrecea întotdeauna cu niște prieteni care locuiau în oraș. Și, printre acești prieteni, cum m-a lăsat repede să înțeleg, era unul anume care s-ar fi părut că are să devină ceva mai apropiat. Din aluzii și subînțelesuri mi s-a dezvăluit, și din vivacitatea nestăpînită a felului ei de a fi și de a se comporta am priceput în scurtă vreme că admirația fierbinte — poate chiar și iubirea reală — erau sentimente pe care le putea ușor controla. Îi spunea adoratorului ei „Isidore” însă m-a făcut să pricep că acesta nu era numele său real, ci doar unul cu care îi plăcea ei să-l numească — numele lui adevărat nefiînd, zicea ea, „prea drăguț”. Odată, pe cînd se lăuda astfel cu vchemența sentimentelor lui „Isidore”, am întrebat-o dacă și ea, la rîndul ei, îl iubea.

— *Comme cela*, îmi răspunse ; este un bărbat bine, și mă iubește la nebunie, așa că mă amuz bine. *Cela suffit* ¹.

Constatînd că împingea lucrurile mai departe decît aș fi bănuît avînd în vedere gusturile ei frivole la culme, preluai într-o bună zi asupra mea sarcina de a face cercetări serioase pentru a afla dacă acel domn avea o situație pe care părinții ei, și mai ales unchiul — de care se părea că depinde ea — ar fi fost dispuși s-o accepte. Ea recunoscuse de la început că lucrul era îndoielnic, întrucît nu credea că „Isidore” ar avea bani prea mulți.

— Și tu îl încurajezi ? o întrebai.

— *Furieusement* ², uneori, spuse ea.

— Fără să fii cu totul sigură că are să ți se permită să te măriți cu el ?

— O, ce cicălitoare ești ! Eu nici nu vreau să mă mărit, sînt încă prea tînără.

— Dar dacă el te iubește atît de mult cît spui tu, și pînă la urmă n-are să iasă nimic de aici, are să sufere foarte mult !

— Sigur că are să i se frîngă inima. Aș fi foarte surprinsă și dezamăgită dacă nu s-ar întîmpla așa.

— Mă întreb atunci dacă acest domn Isidore nu este un prostănac, spusei eu.

— Este în ce mă privește, însă este destul de deștept în alte privințe, *à ce qu'on dit* ¹. Doamna Cholmondeley îi consideră chiar extrem de deștept. Zice că el are să-și facă drum în viață prin talentele sale ; tot ce știu e doar că, atunci cînd sînt eu de față, nu prea face altceva decît să ofteze, și că pot să-l răsucesc după degetul meu cel mic.

Dorînd să-mi fac și eu o idee mai precisă despre acest îndrăgostit domn Isidore, a cărui situație mi se părea foarte puțin sigură, îi cerui să-mi facă hatîrul să mi-l descrie la față. Însă ea nu era în stare să facă o descriere. n-avea la îndemînă nici cuvintele necesare și nici capacitatea să le îmbine spre a face fraze elocvente. S-ar fi părut chiar că nici nu-l observase bine, nimic din aspectul său exterior, din schimbările comportamentului său fizic nu o impresionaseră și nu-i rămăseseră în amintire — că era *beau, mais plutôt bel homme que joli garçon* ² asta era tot ce putea să afirme. Mi-aș fi pierdut de mai multe ori răbdarea, sau mi-ar fi pierit tot interesul ascultînd-o astfel, dacă nu m-ar fi oprit un lucru. Toate aluziile pe care mi le făcea ea și toate amănuntele pe care le enumera îmi dovedeau, fără voia ei, că, după părerea mea, domnul Isidore își oferea omagiile cu cea mai mare delicatețe și respect. O informai deci cu toată sinceritatea că îl găseam mult prea bun pentru ea, și o lăsaî să înțeleagă fără echivoc că, după impresia mea, ea nu este decît o cochetă vanitoasă. Ea rîse, își scutură buclele care îi cădeau în ochi și se îndepărtă în pas de dans, ca și cum i-aș fi făcut cine știe ce compliment.

În ce privește studiile, domnișoara Ginevra nu se împărtășea din ele decît prin simpla prezență. Nu erau decît trei materiile pe care le lua în serios, și anume,

¹ După cît se spune.

² Frumos, dar mai degrabă un bărbat bine decît un tînăr frumos.

¹ Așa și așa. [...] Asta ajunge.

² Foarte tare.

muzica, dansul și cîntul. De asemenea, se mai descurca și la brodatul batistelor, pe care nu-și putea permite să le cumpere gata lucrate. Însă bagatele, cum ar fi fost lecțiile de istorie, geografie, gramatică și aritmetică și le lăsa pur și simplu nefăcute sau îi punca pe alții să i le facă. Cea mai mare parte din timp și-o petrecea în vizite. *Madame*, care-și dăduse seama că prezența ei la școală era acum limitată la o perioadă anume pe care n-avea s-o depășească, fie că ar fi realizat vreun progres sau nu, îi acorda multă libertate în privința aceasta. Doamna Cholmondeley, care-i ținea loc de tutore — o doamnă veselă, totdeauna în pas cu moda — o invita ori de cîte ori se întrunea lumea la ea acasă și uneori o lua cu ea la recepțiile oferite de prieteni. Ginevra se complăcea perfect într-o asemenea viață, și nu exista decît un singur inconvenient în aceasta — era obligată să fie totdeauna bine îmbrăcată — și ea n-avea bani să-și cumpere tot felul de rochii trebuincioase. Toate gîndurile i se întorceau la această dificultate, își puna tot sufletul pentru a găsi expediente prin care să rezolve problema. Era plăcut să urmărești activitatea pe care o depunea în această direcție mintea ei, altminteri indolentă, și să-i vezi inițiative pline de îndrăzneală spre care era minată de simțămîntul necesității și de dorința de a străluci.

Se ruga cu toată îndrăzneala de doamna Cholmondeley, cu îndrăzneală, spun, și nu cu reținere și rușine, și cam în felul următor :

— Scumpa mea doamnă C., n-am nimic potrivit să îmbrac la recepția pe care o dai dumneata săptămîna viitoare. Trebuie să-mi dăruiești o rochie de muselină, și pe urmă și o *ceinture bleu céleste*¹ — ești un înger, îmi dai ?

Scumpa doamnă C. acceptă o vreme. Dar, constatînd că asemenea pretenții sporeau pe măsură ce erau satisfăcute, fu în curînd silită, ca de altfel toți prietenii domnișoarei Fanshawe, să opună rezistență acestor insistențe. După un timp nu mai auzii nimic despre darurile primite de la doamna Cholmondeley, însă cu toate acestea vizitele se țineau lanț mai departe și vestmintele trebuitoare nu-i lipseau, ca și o mulțime de alte nimicuri costisitoare : mănuși, buchețele de flori, chiar și unele imitații de bijuterii. Aceste lucruri — contrar obiceiului ei, și chiar firii

ei, căci, nu era deloc ascunsă — și le ascundea cu grijă numai pentru ea, departe de ochii lumii. Însă într-o seară, cînd se ducea la un bal mai acătării la care se cerea o eleganță deosebită, ea nu rezistă să intre la mine în cameră să mi se arate în toată splendoarea.

Arăta superb : tină, proaspătă și cu o delicatețe a tenului și o subțirime a siluetei cu totul englezești, cum nu se întîlnesc pe lista farmecelor la fetele continentale. Rochia ei era nouă, luxoasă, desăvîrșită. Văzui dintr-o privire că nu-i lipsea nici unul din detaliile atît de costisitoare care s-o facă perfectă, și care să creeze impresia de farmec fără pată.

O privii din creștet pînă-n tălpi. Ea se învîrtea, ușoară, prin cameră, ca eu s-o pot examina din toate părțile. Conștientă de farmecul ei, era în dispoziția cea mai bună, ochii ei albaștri, puțin cam prea mici, îi scînteiau plini de voioșie. Era tocmai pe punctul să-mi dea o sărutare, arătîndu-și astfel, în felul ei, ca o școlăriță, încîntarea, însă eu îi spusei :

— Stai un pic. Să stăm nițel să vedem exact despre ce e vorba aici și să ne lămurim ce e cu toată eleganța asta teribilă.

Și astfel am țintuit-o o clipă departe de mine cu mină întinsă ca să-i fac o inspecție mai riguroasă.

— Sint perfectă ? fu întrebarea ei.

— Perfectă ? spusei eu. Sint mai multe feluri de perfecțiune. Și-ți spun drept, nu te înțeleg deloc.

— Dar cum arăt ?

— Arăți îmbrăcată foarte frumos.

I se păru că nu era o laudă destul de vie și continuă să-mi atragă atenția asupra diferitelor puncte de atracție din găteala ei.

— Uită-te la această *parure*¹, spunea. Broșa, cerceii, brățările — nimeni la școală la noi n-are un asemenea set — nici chiar *Madame*.

— Le văd cu bine pe toate. (Pauză.) Domnul de Bassompierre ți-a dat gătelile astea ?

— Unchiul nici nu știe că le am.

— Atunci sînt daruri de la doamna Cholmondeley ?

— Nu, astea nu. Doamna Cholmondeley este o ființă meschină, uricioasă. Ea nu-mi mai dăruiește nimic.

¹ Cordon albastru ca cerul.

¹ Coafură.

Nu crezui că e cazul să-i mai pun alte întrebări, și m-am întors cu bruscete cu spatele la ea.

— Haide, haide, uscătură bătrână, Diogene (acestea erau denumirile pe care îi plăcea să mi le dea când nu ne înțelegeam). ce mai e acuma ?

— Pleacă de aici. Nu-mi face nici o plăcere să mă uit la tine sau la această *parure* a ta.

O clipă păru luată prin surprindere.

— Ce s-a mai întâmplat acuma, Înțeleapta Pământului ? N-am intrat la datorii pentru ele — nici pentru bijuterii, nici pentru mănuși, nici pentru buchetul de flori. E ade-vărat că rochia nu e încă plătită, dar unchiul de Bassompierre are s-o plătească atunci când face socoteala. El nici nu se uită la ce scrie pe note, numai la suma totală, și e un om atît de bogat că n-avem de ce să ne pese de cîteva guinee în plus, acolo.

— Vrei să pleci ? Uite, aștept să închid ușa... Ginevra, s-ar putea ca alții să-ți spună că ești minunată în găteala asta de bal, dar în ochii mei n-ai să arăți niciodată mai drăguță decît erai în rochia de stambă și cu bonețica aceea simplă pe care le-aveai atunci cînd te-am văzut prima dată.

— Alții n-au gusturile tale puritane, fu răspunsul ei mînios. Și, pe lîngă asta, nici nu văd ce drept ai tu să-mi faci mie morală.

— Desigur ! Nu am nici un drept, și poate că tu ai chiar și mai puține drepturi să vii să te foiești prin camera mea, ca o cioară în penele furate. N-am nici cel mai mic respect pentru împopoțonările tale, domnișoară Fanshawe ; și mai ales pentru coada asta de păun pe care o numești *parure* ; ar fi fost niște lucruri foarte frumoase dacă ți le-ai fi cumpărat cu bani care să fie ai tăi, și pe care să-i fi putut cheltui cum vrei tu, dar, așa cum stau lucrurile, nu sînt deloc drăguțe.

— *On est là pour Mademoiselle Fanshawe !*¹ anunță portăreasa și ea se duse.

Misterul, așa pe jumătate cît era, al *parure*-ei fu dez-văluit abia două sau trei zile mai tîrziu, cînd veni ea însăși să-mi facă o mărturisire spontană.

— Nu trebuie să fii supărată pe mine, începu ea, la gîndul că aș băga pe cineva, pe tata sau pe domnul de

¹ — Domnișoara Fanshawe e așteptată !

Bassompierre, la datorii pentru mine. Te asigur că n-a mai rămas nimic neplătit decît cele cîteva rochii din ultima vreme, restul e achitat.

„Tocmai, mă gîndii eu, aici e și taina, ținînd seama că nu ți le-a dăruit doamna Cholmondeley și că mijloacele tale sînt restrînse la cîteva șilingi cu care știu eu bine că ești cît se poate de zgîrcită.“

— *Écoutez !*¹ continuă ea, trăgîndu-se mai aproape și vorbindu-mi pe tonul cel mai confidențial și lingusitor — căci „supărarea“ mea era pentru ea cît se poate de stînjenoare, îi plăcea să mă aibă lîngă ea gata să stau de vorbă cu ea și s-o ascult, chiar dacă eu îi vorbeam numai ca s-o cert și o ascultam numai ca s-o ironizez — *écoutez, chère grogneuse*². Am să-ți spun tot ce și cum, și atunci ai să vezi singură nu numai cît de bine e totul, ci mai ales cît de bine s-au aranjat lucrurile. În primul rînd, eu trebuie să ies în lume. Tăticul însuși mi-a spus că dorește ca eu să capăt experiența lumii, a făcut chiar de față cu doamna Cholmondeley odată observația că deși eu sînt fată foarte drăguță am totuși înfățișarea unei fete de școală care abia are cu ce să mănînce piine cu unt, și că el ar dori foarte mult să scap cît mai repede de aerul ăsta, și pentru asta să fiu prezentată societății aici înainte de a-mi face debutul în lumea bună în Anglia. Ei, și-atunci, dacă ies în lume, trebuie să mă și îmbrac. Doamna Cholmondeley s-a făcut o zgîrcită și nu mai vrea să-mi dea nimic. Ar fi prea de tot să-l pun pe unchiul să plătească toate lucrurile de care am eu nevoie, asta nu poți s-o negi, e chiar foarte în ton cu tot ce-mi spui tu. Da, dar cineva care m-a auzit (chiar din întîmplare, te asigur) plîngîndu-mă la doamna Cholmondeley despre strîmtorarea în care mă aflu și cît sînt de necăjită că-mi lipsește și mie o găteală acolo, cineva, departe de gîndul de a se supăra că mi-ar putea face daruri, a fost chiar încîntat la ideea că i s-ar permite să-mi dăruiască cîteodată așa ceva. Ar fi trebuit să-l vezi cum arăta ca un *blanc-bec*³ atunci cînd mi-a vorbit prima dată despre asta, cum șovăia și cum se roșise la față și cum nu mai putea de frică la gîndul că l-aș putea refuza.

¹ Ascultă !

² Ascultă, scumpa mea cusurgioaică.

³ Ageamiu.

— Ajunge, domnișoară Fanshawe, presupun că trebuie să înțeleg că domnul Isidore este acest binefăcător, că de la el ai acceptat aceste găтели costisitoare, că el îți oferă buchetele de flori și mânușile.

— Te exprimi într-un chip atât de dezagreabil, spuse ea, că aproape nu mai știe omul ce să-ți răspundă; ce vreau eu să spun este că din cînd în cînd îi permit lui Isidore plăcerea și onoarea să-și exprime omagiul față de mine oferindu-mi cîte o bagatelă.

— Exact ce spuneam și eu... Acuma, Ginevra, să le spunem lucrurilor pe nume, eu nu prea mă pricep la treburile din astea, însă cred că faci foarte rău, foarte, foarte rău. Poate că totuși acum te simți încredințată că ai să poți să te măriți cu domnul Isidore. Părinții și unchiul și-au dat consimțămîntul și, din partea ta, și tu îl iubești din toată inima?

— *Mais pas du tout!* (Recurgea întotdeauna la limba franceză cînd voia să spună ceva deosebit de crud și dezagreabil.) *Je suis sa reine, mais il n'est pas mon roi*¹.

— Iartă-mă atunci. Dar eu cred că felul acesta de a vorbi este doar o prostie și o cochetărie. N-ai nimic deosebit în făptura ta, și ești cu totul nedemnă să profiți de bunele intenții și de banii unui bărbat față de care simți o indiferență desăvîrșită. Îl iubești pe domnul Isidore mult mai mult decît crezi singură, sau decît ești dispusă să recunoști?

— Nu. Noaptea trecută, la un bal, am dansat cu un ofițer tînăr pe care-l iubesc de o mie de ori mai mult decît pe el. Mă mir și eu de ce sînt cu adevărat atât de rece față de Isidore, pentru că toată lumea spune că e un bărbat bine și alte doamne îl adoră. Pe mine însă, nu știu de ce, mă plictisește. Stai să vedem chiar, de ce...

Și păru să facă un efort să reflecteze la asta. O încurajai:

— Da! Caută și fă-ți o idee limpede de ce e cu adevărat în capul tău. Mi se pare că e acolo o mare învălmășeală, un haos ca într-o traistă cu cirpe aruncate talmeș-balmeș.

— Cam așa ceva, strigă ea nu peste multă vreme, omul ăsta e prea romantic și mi-e prea devotat și se așteaptă din partea mea să fiu mai grozavă decît îmi convine mie

¹ Dar deloc! [...] Eu sînt regina lui, dar el nu e regele meu.

să fiu. El crede că aș fi perfectă, înzestrată cu tot soiul de calități nemaipomenite și cu virtuțile cele mai de preț, cum eu n-am avut niciodată și nici nu intenționez să am vreodată. Și vezi, cînd ești în prezența lui nu te poți împiedica să cauți să întărești într-un fel sau altul părerea asta bună a lui. Și e atât de obositor să fii bună și să vorbești numai lucruri de bun simț — el chiar crede că eu aș fi o ființă plină de bun simț. Mă simt mult mai în largul meu cu tine, așa posomorită cum ești, tu, care mă crezi o proastă, și știi că sînt cochetă, ignorantă, o ușuratică, și proastă, și egoistă și în toate felurile în care tu și cu mine sîntem de acord că sînt eu cu adevărat!

— Foarte bine, spusei, făcînd un mare efort să-mi păstrez gravitatea și severitatea pe care le simțeam amenințate de atîta candoare, însă asta nu schimbă nimic din ce am spus în ce privește darurile astea. Stringe-le frumos într-un pachet, Ginevra, ca o fetiță bună și cinstită, și trimite-i-le îndărăt.

— Asta chiar n-am s-o fac, spuse ea, mîndră.

— Atunci înseamnă că-l înșeli pe domnul Isidore. El împede ca lumina zilei că, primind daruri de la el, îl lași să înțeleagă că va primi într-o bună zi ceva ca răsplată de la tine...

— Dar deloc, mă întrerupse ea, el își are răsplată în plăcerea că mă vede pe mine cum i le port, pentru el asta e prea de ajuns, el nu e decît un biet burghez.

Spusele acestea, cu toată aroganța lor lipsită de orice bun simț, mă lecură cu totul de slăbiciunea temporară care mă făcuse să-mi mai imblinzesc tonul și înfățișarea. Ea pălăvrăgea mai departe:

— Treaba mea acuma, în momentul de față, este să mă bucur de tinerețea mea și să nu mă leg singură cu promisiuni sau angajamente, față de un bărbat sau altul. Cînd l-am întîlnit la început pe Isidore m-am gîndit că el are să fie alături de mine cînd mă distrez și eu așa. M-am gîndit că el are să se mulțumească cu mine, eu fiind o fată drăguță, și că ne vom întîlni, ne vom despărți, ne vom zbenguî împreună ca doi fluturi, și că o să fim fericiți. Și cînd colo, îl văd cîteodată grav ca un judecător, și cu sentimentele cele mai serioase și gînditor de tot. Bah! *Les penseurs, les hommes profonds et passionnés ne sont pas à mon goût.* Colonelul Alfred de Hamal e mult mai pe gustul meu. *Va pour les beaux fats et les*

*jolis fripons ! Vives les joies et les plaisirs ! A bas les grandes passions et les sévères vertus !*¹

După o astfel de tiradă, aștepta de la mine un răspuns. Nu-i dădui nici un fel de replică.

— *J'aime mon beau Colonel*, continuă ea, *je n'aimerais jamais son rival. Je ne serai jamais femme de bourgeois, moi*².

Îi comunicai de îndată că era imperios necesar ca apartamentul meu să fie lipsit de prezența ei. Plecă râzînd cu hohote.

10

DOCTORUL JOHN

MADAME BECK ERA UN CARACTER consecvent : răbdătoare și iertătoare cu toată lumea dar tandră față de nimeni în această lume. Propria ei copilărie o învățase să nu facă nici o abatere de la desfășurarea egală a acestui calm stoic. Era plină de solitudine față de propria ei familie, atentă față de interesele și bunăstarea fizică a membrilor acestei familii, însă s-ar fi spus că nu cunoscuse niciodată dorința de a-i ridica pe copiii mici în poală, de a le săruta buzele mici și trandafirii, de a-i strînge în brațe, de a revărsa asupra lor mîngîierile binefăcătoare, cuvintele iubitoare.

Am urmărit-o adesea cum stătea în grădină, privindu-i pe micuți de departe pe cînd aceștia se plimbau împreună cu Trinette, bona lor, pe vreo alee, mai încolo. În întreaga ei înfățișare se vedeau grija și prudența. Știu că adesea reflecta la ceea ce ea numea „*leur avenir*”³, dar dacă cel mai mic dintre copii, o fetiță slăbuță și delicată însă fermecătoare, se întîmpla s-o zărească și se smulgea

¹ Gînditorii, bărbați serioși și pasionați, nu sînt pe gustul meu. [...] Eu sînt pentru încrezuții frumoși și pentru păcătoșii care arată bine. Trăiască bucuriile și plăcerile ! Jos cu marile pasiuni și cu virtutea încruntată !

² Eu îl iubesc pe colonelul meu cel frumos. Niciodată n-am să-l iubesc pe rivalul lui. Eu nu voi fi niciodată nevasta unui burghez.

³ Viitorul lor.

din brațele guvernantei ca să alerge spre ea încîntată, rîzătoare și gîfîind ca să-i îmbrățișeze genunchii, *Madame* întindea doar, cît se poate de calmă, mîna ca și cum ar fi vrut să se apere de năvala prea impetuoasă a copilului. „*Prenez garde, mon enfant*”¹, spunea doar, cu răceală, răbdînd-o lîngă ea cîteva clipe, și apoi, fără să-i dăruie vreun sărut sau suris, sau vreo vorbă de mîngîiere, se ridica de la locul ei și o conducea îndărăt la Trinette.

Comportarea ei cu fata cea mai mare era deopotrivă caracteristică, însă într-alt fel. Era vorba aici de un copil rău. „*Quelle peste que cette Désirée ! Quel poison que cet enfant-là !*”² erau expresiile cu care se vorbea despre ea, atît în bucătărie cît și în camera unde copiii își făceau lecțiile. Printre celelalte calități pe care le stăpînea, avea și un adevărat talent de a scoate pe alții din sările, uneori făcînd-o pe bonă și pe servitori să-și piardă cu totul cumpătul. Se furișa în mansarda unde erau camerele servitorilor, deschidea sertarele și cutiile acestora, le sfîșia cu răutate scufiile cele mai bune și le murdărea șalurile ; pîndea ocazia să găscască deschis o clipă bufetul din sufragerie, și atunci spargea vasele de porțelan și de sticlă sau dulapul din cămară, unde jefuia proviziile, bea vinul dulce, spargea borcanele și sticlele, și-și aranja isprăvile acestea în așa fel încît să arunce bănuielile asupra bucătăresei și a fetelor din bucătărie. Cînd *Madame* vedea asemenea pozne, sau cînd i se aduceau la cunoștință, singura ei observație, făcută cu un calm fără pereche, era : „*Désirée a besoin d'une surveillance toute particulière*”³. În consecință, o ținea pe această rămurică de măsline atît de promițătoare cît mai multă vreme pe lîngă ea. Nici o singură dată, după cîte am eu cunoștință, nu i-a vorbit acestei făpturi despre păcatele ei, nu i-a explicat ce este rău în asemenea deprinderi, și nu i-a atras atenția asupra rezultatelor care trebuiau în mod necesar să decurgă de aici. Supravegherea reprezenta, din punctul ei de vedere, singurul leac pentru această boală. Un asemenea leac nu a dat, desigur, rezultatele așteptate. *Désirée* era ținută astfel, într-o oarecare măsură, mai departe de servitori, însă acum o jefuia și o urmărea cu răutățile ei pe maică-sa. Pe oricare dintre obiectele de pe

¹ Fii atentă, copila mea.

² Ce pacoste și *Désirée* asta ! Ce năpîrcă mai e și copilul ăsta !

³ *Désirée* trebuie supravegheată în mod deosebit.

masa de lucru sau de pe Țoalele *Madamei* reușea să pună mina, ea îl fura și îl ascundea. *Madame* vedea toate acestea, desigur, dar se prefăcea mai departe că nu vede. Nu avea tăria de caracter să-l pună pe copilul acesta față în față cu păcatele și viciile sale. Când dispărea cite un obiect a cărui valoare făcea ca restituirea să fie neapărat necesară, ea se prefăcea că ar crede că *Désirée* l-ar fi luat doar așa, în joacă, și se ruga de ea să-l dca înapoi. *Désirée* nu se lăsa păcălită, învățase să invoce și minciuna în ajutorul furtului, și nega cu seninătate că s-ar fi atins de broșa, inelul sau foarfecile despre care era vorba. Ducându-și mai departe politica de spionaj, mama ei își lua cu toată seninătatea aerul că o crede, însă după aceea o urmărea și o pîndea fără încetare pe fetiță pînă cînd îi descoperea ascunzișul — cite o crăpătură în zidul grădinii sau vreo scorbură.

Îndată ce constata aceasta, *Madame* o trimitea pe *Désirée* la plimbare cu bona ei, și profita de absența ei ca să o fure pe hoată. *Désirée* se dovedea a fi o fiică demnă de o asemenea mamă vicleană, și nu lăsa nici o clipă, prin aerul sau prin comportarea ei, să se vadă nici cel mai mic semn de resentiment atunci cînd își descoperea pierderea.

Cea de a doua fată, *Fifine*, îi semăna, după cît se spunea, răposatului ei tată. Era sigur, cu toate că maică-sa îi dăruise făptura sănătoasă, ochii albaștri și obrajii îmbujorați, că nu de la ea își moștenise și alcătuirea morală. Era o ființă cinstită, plină de bună dispoziție; era de asemenea și o creatură plină de patimi, cu un temperament înfierbîntat, extravertit, din familia celor care intră adesea în încurcături și primejdii. Într-o zi și-a pus de pildă în gînd să se lase să lunece în jos de pe prima pînă pe ultima treaptă a unei scări de piatră foarte abrupte, și cînd *Madame*, auzind zgomotul (ea auzea întotdeauna orice zgomot) ieși din sufragerie și o ridică de pe jos spuse doar, calmă:

— *Cet enfant a un os de cassé*¹.

La început am nădăjduit dar nu era cazul. Din nefericire, ce spusese *Madame* era prea adevărat, unul din brațele ei micuțe și durdulii îi atîrna moale.

¹ Copilul acesta și-a frînt un os.

— Dați-o în grija domnișoarei (aceasta eram eu) spuse *Madame*, et qu'on aille tout de suite chercher un fiacre¹.

Și în acest fiacre, fără întîrziere, însă cu o răceală și o stăpînire de sine admirabile, ea plecă să-l caute pe medic.

Se pare că nu-l găsisese acasă pe medicul familiei, însă aceasta n-o descumpăni deloc, căută mai departe pînă găsi un altul după gustul ei și-l aduse la pension cu ea. Între timp, eu tăiasem mineca rochiței micuței accidentate, o dezbrăcasem și o suisem în pat.

Îmi închipui că nici una dintre noi (prin noi vreau să mă refer la bonă, bucătăreasă, portăreasă și la mine însămi, personaje care, toate, ne aflam strînse în camera micuță și bine încălzită) nu-l privirăm prea cercetător pe noul doctor atunci cînd acesta își făcu apariția în încăperea. Eu cel puțin eram prinsă cu totul de sarcina care-mi revenise, de a o liniști pe *Fifine*, ale cărei țipete — căci avea niște plămîni foarte sănătoși — erau teribil de auzit. Țipetele acestea cîștigă încă o dată pe atît în tărie atunci cînd străinul se apropie de patul ei. „Dă pace!“ striga cu furie, în engleza ei stricată (căci se exprima în engleză, ca toți ceilalți copii). „Nu te vreau pe tine, îl vreau pe doctorul *Pillule*!“

— Și doctorul *Pillule* este un prieten de al meu foarte bun, fu răspunsul, într-o engleză perfectă. Însă acum el este ocupat, undeva într-o casă la trei leghe depărtare de aici, și a trebuit să vin eu în locul lui. Haide acum, cînd ne mai liniștim puțin să începem să ne vedem de treabă, și acuși-acuși brațul ăsta micuț care n-a avut noroc are să fie bandajat frumos și pus la punct.

Și comandă pe dată să i se aducă un pahar cu apă îndulcită, îi dădu pacientei cîteva lingurițe din această băutură (adevărul e că *Fifine* era o mare pofticioasă; oricine putea să-i cîștige inima ispitindu-i simțul gustului), îi mai promise altele după ce operația va fi fost îndeplinită și se apucă de treabă. Întrucît avea nevoie de un ajutor, i-l ceru bucătăresei, o femeie robustă, cu brațe puternice, însă și ea și portăreasa și guvernanta dădură pe dată bir cu fugiții. Mie nu-mi făcea deloc plăcere să ating mădularul acela micuț și chînuț, însă, constatînd că nu exista altă soluție, întinsesem mina să fac ce avea să mi se ceară. Altcineva mi-o luase însă înainte, *Madame*

¹ Mergeți îndată să căutați o trăsură.

Beck întinse și ea mâna, a ei era sigură, în vreme ce a mea tremura.

— *Ça vaudra mieux*¹, spuse doctorul, întorcându-se de la mine către ea.

Dădu dovadă de înțelepciune făcând această alegere. Din partea mea ar fi avut numai un stoicism prefăcut, un curaj silit. Al ei nu era nici prefăcut, nici silit.

— *Merçi, Madame, très bien, fort bien!* spuse chirurgul când termină operația. *Voilà un sang froid bien opportun, et qui vaut bien mille élans de sensibilité déplacée*².

El era încântat de curajul ei, ea de complimentul lui. Este probabil de asemenea că aspectul lui, vocea, aerul și comportarea lui îi lăseseră o impresie favorabilă. Adevărul e că, atunci când îl priveai bine la față, mai ales când se aduse și o lampă — căci era seară și se lăsase întunericul — înțelegeai că lucrurile nici n-ar fi putut sta altfel, decît doar dacă *Madame Beck* n-ar fi fost femeie. Tînărul medic (căci era într-adevăr tînăr) nu avea o înfățișare obișnuită. Statura lui părea și mai impunătoare în cămăruța aceasta mică, și în mijlocul grupului de femei care păreau desprinse dintr-o pictură olandeză, profilul lui era limpede, fin și expresiv. Poate că privirile îi treceau cu prea multă vioiciune de la o față la alta, prea grăbite și prea schimbătoare, însă avea o expresie dintre cele mai plăcute, ca și cea a buzelor, bărbia îi era plină, frumos modelată, grecească, desăvîrșită. Cît despre surisul lui, n-ai fi putut să găsești dintr-o dată un epitet care să-l descrie cum merita; era ceva care te cîștiga dar în același timp și ceva care făcea să-ți răsară în minte toate slăbiciunile și punctele slabe, tot ceea ce te-ar fi putut face vulnerabil față de surisul altuia. Și totuși se vedea bine că lui *Fifine* îi plăcea surisul acesta îndoielnic și că-l consideră pe cel care suride astfel simpatic. Deși o făcuse să sufere îi întinse mâna să-i ureze din inimă noapte bună. El îi mîngîie mînuța cu bunătate, și apoi el și cu *Madame* coborîră împreună, ea vorbindu-i vioaie, plină de bună dispoziție, el ascultînd-o cu un aer de prietenie amabilă, nuanțată de acea ironie abia simțită pe care văzusem că e atît de greu să mi-o descriu.

¹ — E mai potrivită a doamnei.

² Mulțumesc, doamnă, foarte bine. [...] Aveți un sînge rece foarte bine venit și care face mai mult decît o revărsare de sensibilitate nelalocul ei.

Remarcasem că deși vorbea franceza bine, se exprima și mai curgător în limba engleză. Avea de asemenea ceva de englez în toate, ochii, forma feței. Ceva mai mult. Cînd trecu pe lângă mine să iasă din cameră, și își întoarse fața o clipă spre mine — fără să mi se adreseze, ci răspunzîndu-i ceva doamnei, însă oprindu-se astfel lângă mine încît eram aproape silită să-mi ridic privirile către el — o amintire nelămurită care se muncea să capete formă în mintea mea încă din prima clipă cînd îi auzisem glasul, mi se limpezi deodată. Era chiar domnul căruia îi adresasem cuvîntul cînd coborîsem din diligență, care mă ajutase în problema cufărului, care-mi fusese călăuză prin parcul întunecos și umed. Ascultîndu-l acum pe cînd străbătea holul cel lung de jos să iasă în stradă, îi recunoscui pină și pasul, era același mers ferm și egal pe care-l urmasem pe sub copacii picurînd de ploaie.

S-ar fi putut crede că această primă vizită a tînărului medic în *rue Fossette* avea să fie și ultima. Respectabilul doctor *Pillule* era așteptat să se întoarcă a doua zi, astfel că n-ar mai fi fost nici un motiv pentru înlocuitorul său temporar să-l mai reprezinte. Însă soarta hotărîse altfel.

Doctorul *Pillule* fusese chemat la un bătrîn și bogat ipohondru în străvechiul oraș universitar *Bouquin-Moisi*, și atunci cînd îi prescrise drept medicamente o schimbare de aer și o călătorie, fu reținut de fricosul său pacient ca să-l însoțească în această călătorie de cîteva săptămîni; astfel că nu-i rămase noului medic decît să-și continue asistența în *rue Fossette*.

Îl vedeam adesea cînd venea la vizită, căci *Madame* nu voia s-o lase pe micuța bolnavă în grija *Trinettei*, ci îmi cerea mie să-mi petrec o mare parte din timpul meu în camera copiilor. Cred că era un medic foarte priceput. *Fifine* se restabilea repede sub îngrijirile lui, însă convalescența ei nu-l scuti de la început de obligația de a-și continua vizitele. Destinul și *Madame Beck* păreau să se fi aliat întru aceasta, și amîndouă hotărîseră ca el să trebuiască să lege o cunoștință strînsă cu vestibulul, scara și camerele de la etaj.

Aproape îndată ce *Fifine* fu declarată vindecată. Dcsirée anunță că s-a îmbolnăvit și ea. Copilul acesta atît de neastîmpărat avea un adevărat geniu în ce privește prefăcătoria, și, fascinată de atențiile și indulgența care observase că se acordaseră din plin bolnavei, ajunse la

convingerea că o boală s-ar fi potrivit minunat cu gusturile ei, astfel că se așternu la pat fără să mai piardă vremea. Ea își jucă bine rolul, și *Madame Beck* pe al ei și mai bine, căci deși toată înscenarea era limpede ca lumina zilei pentru *Madame*, ea luă lucrurile cu un aer firesc de gravitate și bună credință.

Ce mă surprinse pe mine fu faptul că doctorul John (căci așa o învățase pe *Fifine* tinărul englez să i se adreseze, și noi luarăm cu toții de la ea obiceiul de a-i spune astfel, pînă cînd nu mai fu cunoscut altfel în *rue Fossette*), faptul că doctorul John consimți în chip tacit să accepte tactica aplicată de *Madame* și să se complacă în manevrele acesteia. La început trădă, e adevărat, câteva momente de indoială comică, aruncă una sau două priviri grăbite de la copil la maică-sa, își acordă un moment pentru consultație, însă în cele din urmă se resemnă cu bunăvoință să-și joace rolul care-i revenea în această comedie. *Désirée* minca precum un lup, se zbenguia zi și noapte în pat, făcea corturi cu cearceafurile și păturile ei, se cuibărea ca un turc prin perne, se distra aruncînd cu pantofii după bonă și strîmbindu-se la surorile ei — era, pe scurt, o imagine a sănătății și răutății, lăsîndu-se să pară mai molatică doar atunci cînd doctorul și maică-sa își făceau vizitele zilnice. Știam bine că *Madame Beck* era dispusă la orice sacrificii ca să o aibă pe fiică-sa în pat și deci ceva mai puțin în stare să-și facă de cap cum știa ea, dar mă minunam doar că doctorul John nu se plictisea de toată mascarada aceasta.

În fiecare zi, folosindu-se doar de acest palid pretext, își făcea vizitele cu punctualitate. *Madame* îl primea întotdeauna cu aceeași deferență, cu aceeași bună dispoziție însoțită pentru el, cu același aer de îngrijorare simulat pentru copila ei. Doctorul John scria rețete inofensive pentru pacientă și o privea pe mama acesteia cu ochi strălucind de malicie. *Madame* observa aceste priviri fără să-și piardă cumpătul, avea mult prea mult bun simț pentru așa ceva. Oricît părea de docil medicul, n-ai fi putut totuși să-l disprețuiești — atitudinea aceasta atît de maleabilă era, și lucrul acesta se vedea limpede, adoptată pentru a cîștiga favorurile clienței sale. Deși era clar că-i făcea plăcere să-și continue aceste vizite zilnice la pension, și întîrzia în chip ciudat în *rue Fossette*, comportarea lui aici era plină de independență, chiar neglijentă; și cu toate acestea, părea adesea gînditor și preocupat.

Poate că nu era treaba mea să-i remarc partea misterioasă a comportamentului său, sau să-i caut explicațiile sau scopurile urmărite, însă prin situația ce o aveam în casă mi-era greu să n-o fac. El mi se oferea deschis observațiilor, acordînd prezenței mele în încăpere exact atîta atenție și considerație cît ar fi fost de așteptat să-i acorde unei persoane de rangul meu; cam atît cît se acordă, adică, unor mobile neaspectuoase, unor scaune simple, unui covor fără nimic neobișnuit în desenul său. Adesea, așteptînd-o pe *Madame*, stătea pe gînduri, surîdea, privea atent cîte ceva, sau părea să asculte ceva, ca unul care se crede singur. În vremea aceasta eu eram liberă să reflectez pe marginea comportamentului și gesturilor sale, și să mă întreb care ar fi explicația acestui interes și acestei preocupări speciale, ce îl atrăgea pe el în această așezare aproape monahală, izolată în inima unei capitale. Lui însuși, cred, nici nu-i trecea prin cap că aveam și eu ochi, și cu atît mai puțin o minte în spatele acestor ochi. Și nici n-ar fi descoperit așa ceva, dacă într-o bună zi, pe cînd el era așezat în bătaia soarelui și eu observam culoarea pe care i-o căpătaseră părul, favoriții, tenul — așa cum lumina puternică o scotea poate prea puternic în relief (la drept vorbind, fusesem împinsă să-i compar în gîndul meu capul înflăcărat de lumină cu cel al „chipului de aur“ pe care-l crease regele Nabucodonosor) un gînd nou, brusc și surprinzător, îmi țintui atenția cu o forță și o putere de fascinație irezistibile. Nu știu nici pînă în ziua de azi cum anume stam să-l privesc, forța surprizei și intensitatea cu care trăiam clipa mă făcuseră să uit de mine, și nu-mi recîștigai luciditatea obișnuită decît cînd îmi dădui seama că-i atrăsesem atenția și că el îmi surprinsese imaginea într-o oglindă mică, ovală, prinsă în firida ferestrei, cu ajutorul căreia *Madame* îi spiona adesea în taină pe cei care se plimbau prin grădina de jos. Deși avea o fire veselă și plină de viață, nu era totuși lipsit de o anumită sensibilitate nervoasă care-l făcea să se simtă stînjinit sub priviri prea stăruitoare și cercetătoare. Surprinzîndu-mă că-l studiez astfel, se întoarse spre mine și-mi spuse, pe un ton care, chiar dacă politicos, păstra totuși o anume uscăciune ca pentru a trăda o urmă de plictiseală, ca pentru a da spuselor lui înțelesul unei muștrări :

— *Mademoiselle* nu mă cruță deloc. Nu sînt de ajuns de vanitos ca să-mi închipui că meritele mele sînt cele care i-ar atrage atenția. Trebuie așadar să fie vorba de vreun defect. Pot îndrăzni să întreb, care anume?

Eram în culmea încurcăturii, cum poate ușor să ghidească cititorul, dar nu era totuși o încurcătură care să mă covârșească, eram perfect conștientă că nu-mi atrăsesem acest reproș nici prin vreun exces de admirație și nici din vreo curiozitate nejustificată. Aș fi putut să mă dezvinovățesc pe loc, însă nu voiam s-o fac. Nu spusei nimic. Nu aveam obișnuința să-i vorbesc. Lăsîndu-l deci să gindească ce vrea și să mă acuze de ce dorea să mă acuze, îmi reluai lucrul de mină pe care-l lăsasem în poală și-mi ținui privirile plecate asupra-i tot timpul cît mai rămase el aici. Există o anume stare de spirit cînd te simți mai degrabă mîngîiat decît iritat de părerile greșite ale celorlalți și, în acele părți ale personalității noastre în care nu putem fi cunoscuți cum trebuie, ne bucurăm, cred, cînd sintem înțeleși greșit sau ignorați. Care om cîștit, cînd e luat din greșeală drept un răufăcător, nu se simte mai degrabă amuzat decît mîhnit de această greșeală?

11

IATACUL DIN FORTAREATĂ

ERA VARĂ ȘI FOARTE CALD. Georgette, cea mai mică dintre fetițele doamnei Beck, făcu deodată febră. *Désirée*, care se vindecase deodată de maladiile ei, fu trimisă, împreună cu *Fifine*, la țară la *Bonne-Maman*, ca o măsură de precauție împotriva contagiunii. Asistența medicală era acum necesară cu adevărat, și *Madame*, preferînd să ignore reîntoarcerea doctorului *Pillule*, care revenise de o săptămînă, îl conjură pe rivalul său englez să-și continue vizitele. Una sau două dintre elevele interne se plîngeau și ele de dureri de cap și păreau să se fi molipsit de boala de care suferea *Georgette*. „Acum, în sfîrșit, mă gîndeam eu, va trebui rechemat doctorul *Pillule*. Directoarea noastră atît de prudentă nu

se va aventura să permită unui om atît de tînăr să-i îngrijească elevele.“

Directoarea era într-adevăr foarte prudentă, dar putea în același timp să dea dovadă de un spirit de întreprinditate foarte riscant. Ea îl aduse pe doctorul *John* în incinta pensionului și-l institui ca medic curant al mîndrei și încîntătoarei *Blanche de Melcy* și al vanitoasei și cochetei *Angélique*, prietena ei. Mi se păru că doctorul *John* manifestă oarecare satisfacție față de această dovadă de încredere, și dacă discreția comportării sale meritase o asemenea distincție, probabil că acum se simțea pe deplin răsplătit. Însă în țara aceasta a confesionalelor și restricțiilor monahale, o prezență ca a lui nu putea fi tolerată într-un „*pensionnat de demoiselles*.“ În școală începură clevetirile. În bucătărie șoaptele, în oraș zvonul se întinse, părinții începură să scrie scrisori și să facă vizite de protest. Dacă *Madame* ar fi fost o ființă slabă, acum ar fi fost pierdută: o duzină de institute de educație rivale erau gata să profite de pe urma acestei măsuri greșite — dacă era într-adevăr o măsură greșită — și s-o împingă pe ea în ruină. Însă *Madame* nu era o ființă slabă, și oricît mi se părea de ascunsă și prefăcută, nu puteam decît să o aplaud în inima mea și să exclam „bravo!“ cu glasul conștiinței mele.

Îi întîmpină pe părinții alarmați cu o nonșalanță plină de bună dispoziție, căci nimeni nu s-ar fi putut măsura cu ea în ce privește, nu știu dacă ar trebui să-i spun stăpînirca sau simularea unei „*rondeur et franchise de bonne femme*“¹, care în anumite prilejuri își atingeau scopul cu un succes imediat și deplin. acolo unde o gravitate severă și o seriozitate rațională ar fi dat probabil greș.

— *Ce pauvre docteur John*, spunea, chicotind și frecîndu-și veselă miinile mici, grăsuțe, albe, *ce cher jeune homme! la meilleure créature du monde!*² și explică în continuare cum se întîmplase să-l folosească pentru propriii ei copii care ajunseseră să-l îndrăgească atîta încît acum țipau de mama focului numai la gîndul că ar fi putut să fie văzuți de un alt doctor; cum, în cazul în care avea o desăvîrșită încredere pentru propriii ei copii găsea

¹ Bună dispoziție și franchețe de femeie cumsecade.

² Doctorul *John*, săracul [...] acest tînăr drăguț! creatura cea mai încîntătoare de pe fața pămîntului!

firesc să manifeste aceeași încredere pentru copiii altora, și că *au reste*¹, era vorba numai de un expedient cu totul temporar. Blanche și Angélique aveau doar o simplă mi-grenă; doctorul John le scrisese o rețetă, *voilà tout*!².

Le liniști astfel temerile părinților, Blanche și Angélique o scutiră de orice altă osteneală când începură să cînte osanale noului medic, celelalte eleve le ținură isonul declarînd în unanimitate că, dacă s-ar fi îmbolnăvit, n-ar fi acceptat în ruptul capului pe nimeni altcineva decît pe doctorul John, și *Madame* rîse, iar părinții începură și ei să rîdă. Locuitorii acestei țări, Labassecour, au fără indoială o sensibilitate deosebită la capriciile copiilor, cel puțin indulgența față de progeniturile lor e împinsă pînă la exces, în cele mai multe căminuri legea este dictată de voința copiilor. *Madame* își văzu acum sporit creditul pentru că acționase în această împrejurare cu spirit de răspundere maternă. Ea își consolida și mai mult pozițiile, oamenii o apreciau acum mai mult ca oricînd pentru calitățile ei de directoare de pension.

Nici pînă în ziua de azi nu înțeleg bine de ce și-a riscat interesele proprii de dragul doctorului John. Ce spun ceilalți știu desigur foarte bine: toată casa — elevele, profesoarele, pînă și servitoarele — afirmău că avea de gînd să se mărite cu el. Așa stabiliseră toți; diferența de vîrstă părea să nu aibă nici o importanță în ochii lor, așa trebuiau să se petreacă lucrurile.

Trebuie să recunoaștem că aparențele nu contraziceau cu totul această părere, *Madame* părea hotărîtă să-i folosească în continuare serviciile, și să fi uitat de vechiul ei protejat, Pillule. Își făcea de asemenea un punct de onoare în a-l întîmpina personal la vizitele sale, și era întotdeauna bine dispusă, veselă, prevenitoare în comportarea față de el. Mai mult, la vremea aceea, acorda o atenție deosebită îmbrăcămînții; capotul în care apărea dimineața, scufița de noapte și șalul fură date uitării; vizitele de dimineață ale doctorului John o găseau întotdeauna cu pieptănătura ei castanie frumos aranjată, cu rochia de mătase bine potrivită, cu încălțămîntea corect încheiată în locul papucilor de casă, pe scurt, în întreaga ei toaletă desăvîrșită pusă la punct ca un manechin și proaspătă ca o floare. Nu cred totuși că intențiile ei în această privință mergeau

mai departe de dorința de a-i dovedi unui bărbat foarte prezentabil că ea însăși nu era o femeie chiar lipsită de atractivitate. Și, într-adevăr, nu era deloc neatractivă. Fără o frumusețe deosebită în trăsăturile feței și eleganță în siluetă, ea plăcea ochiului. Fără a avea tinerețe și farmecul vesel al tinereții, încînta privirile. Nu osteneai niciodată privind-o, nu era niciodată monotonă sau insipidă sau plată sau lipsită de culoare. Părul ei neasprit de vîrstă, ochii ei cu lumina blînd albastră, obrații ei cu îmbujorarea lor sănătoasă de fructă, toate acestea plăceau, toate cu moderațiune, dar constant.

Nutrea ea cu adevărat speranțe nemărturisite de a-l cîștiga pe doctorul John drept soț, de a-l atrage în casa ei bine mobilată, de a-l înzestra cu economiile ei despre care se spunea că se ridică la o sumă bunicică și de a-l face să ducă pentru tot restul vieții o existență tihnită? O bănuia oare doctorul John de asemenea închipuiri? L-am întîlnit ieșind de la cite o întrevedere cu ea păstrînd cite o umbră malițioasă de surîs pe buze și în ochi o expresie de vanitate masculină stîrnită și satisfăcută. Cu tot aspectul lui prezentabil și buna-dispoziția lui permanentă, nu era o făptură perfectă, trebuie să fi fost chiar o ființă foarte nedesăvîrșită dacă va fi încurajat cu viclenie niște planuri pe care nu se gîndea să le vadă duse la îndeplinire. Dar oare chiar nu le dorea duse la îndeplinire? Se spunea că nu are bani deloc și că depinde cu totul de practica profesiei sale. *Madame*, — chiar dacă poate cu vreo paisprezece ani mai în vîrstă decît el — era totuși tipul de femeie care nu îmbătrînește niciodată, care nu se ofilește, care nu se dă bătută niciodată. Este sigur că erau în relațiile cele mai bune. Poate că el nu era îndrăgostit, dar cîți oameni iubesc oare cu adevărat, sau cel puțin se căsătoresc din dragoste, în lumea asta? Așteptam să vedem cum se vor termina lucrurile.

Ce aștepta el, nu știu, nici ce anume urmărea el. Însă ce era ciudat în comportarea lui, expresia lui plină de așteptare, atentă, absorbită, intensă rămînea aceeași, chiar s-ar fi putut spune că se accentua. Nu reușisem dealtfel să-l înțeleg pe de-a întregul niciodată, și cred că acum scăpa tot mai mult puterii mele de înțelegere.

Într-o dimineață, micuța Georgette se simțea ceva mai rău și în consecință era mai răutăcioasă decît de

¹ Dealtminteri.

² Asta era tot.

obicei, plingea și nu se lăsa cu nici un chip mîngîiată. Îmi făcusem părerea că un anumit medicament care-i fusese prescris nu i se potrivea, și mă îndoiam mult că ar fi trebuit să continui să i-l administrez. Așteptam deci cu nerăbdare sosirea doctorului pentru a mă putea consulta cu el.

Sună clopoțelul de la ușă ; i se deschise ; eram sigură de aceasta căci îi auzeam glasul cînd i se adresă portăresei. Avea obiceiul să urce direct în camera copiilor, suind scara cîte trei trepte deodată și dînd buzna peste noi ca o surpriză plină de bună dispoziție. Trecură cinci minute — apoi zece — și nici urmă de doctor. Ce putea să facă oare ? Poate aștepta jos în coridor. Micuța Georgette scîncea mai departe, chemîndu-mă cum avea obiceiul, „Minnie, Minnie, tare rău !“ că mi se strîngea inima. Coborîi să văd de ce nu se arăta. Coridorul era pustiu. Unde dispăruse ? Era oare cu *Madame* în sufragerie ? Imposibil, o părăsisem cu cîteva minute înainte, pe cînd se îmbrăca încă în iatacul ei. Rămăsei să ascult. Trei eleve exersau cu toată sîrguința în trei dintre încăperile învecinate — în sufragerie și în salonașul mic și cel mare — între acestea și coridor neaflîndu-se decît camera portăresei care comunica cu aceste saloane și care de fapt ar fi trebuit inițial să constituie un fel de budoar. Mai departe, în oratoriu, o clasă de douăsprezece eleve sau mai mult se afla la ora de cînt, și-și uniseră tocmai glasurile într-o „barcarolă“, cum cred că denumeau ele cîntecul, din care îmi amintesc și acum cuvintele „*fraîche brise*“ și „*Venise*“¹. Astfel că ce-aș fi putut auzi cu adevărat ? Multe, desigur, numai că nu ceea ce încercam eu să aud.

Ba da, auzeam un rîs tremurat în cămăruța despre care am vorbit adineaori, chiar lîngă ușa unde mă oprisem eu — ușa aceea pe jumătate întredeschisă —, un glas de bărbat vorbind pe un ton coborît, rugător, pronunțînd cîteva vorbe dintre care înțelesei doar implorarea „Pentru numele Domnului !“ Pe urmă, după o pauză de o clipă ieși de acolo doctorul John, cu ochii strălucindu-i tare, însă nici de bucurie, nici de sentimentul victoriei, cu obrajii lui colorați de englez și mai îmbujorați, cu o expresie

¹ Briză răcoroasă (și) Veneția.

perplexă, chinuită, frămîntată, dar în același timp și îmblînzită pe chip.

Ușa astfel deschisă îmi sluji drept paravan dar chiar dacă i-aș fi stat de-a dreptul în drum cred că ar fi trecut pe lîngă mine fără să mă observe. O contrarietate, o neplăcere puternică pusese cu totul stăpînire pe el, sau mai degrabă, ca să-mi transcriu acum sentimentele exact așa cum le trăiam atunci, aș spune o îndurerare, un simțămînt puternic de nedreptățire. Nu cred atît că i-ar fi fost jignită mîndria, cît că sentimentele sale îi fuseseră rănite, greu rănite. Dar cine să fi fost făptura care făcuse asta ? Care dintre cei aflați în casa noastră avea o asemenea putere asupra lui ? Pe *Madame* o bănuiam încă în iatacul ei, camera din care ieșise el era rezervată doar portăresei, și aceasta, Rosine Matou, era o micuță franțuzoaică lipsită de suflet, chiar dacă drăguță, cochetă, frivolă, lacomă și ușuratică. Desigur că nu de la ea putea să vină chinul prin care părea el să fi trecut.

Chiar pe cînd îmi treceau asemenea gînduri prin minte, vocea ei, limpede deși cam ascuțită, răsună deodată într-un cîntecel franțuzesc ușuratic, răzbătînd prin ușa încă întredeschisă. Aruncaî o privire înăuntru, și nu-mi veni să cred ochilor. Era acolo, așezată în fața mesei, îmbrăcată într-o rochie de jaconas roz, cosînd ceva la o scufiță aurie ; în afară de ea nu mai era chiar nimeni în cameră, poate într-adevăr cu excepția unui peștișor auriu într-un bol de sticlă, a unor flori într-o vază și a razelor largi ale soarelui de iulie.

Era într-adevăr un mister. Eu însă trebuia să mă întorc sus, la etaj, să întreb de doctoria aceea.

Doctorul John ședea pe un scaun lîngă patul Georgettei, *Madame* sta în picioare în fața lui, micuța pacientă fusese examinată și plînsetele ei fuseseră potolite și se odihnea acum liniștită în pătucul ei. Cînd intrai eu, *Madame* Beck discuta tocmai cu doctorul despre sănătatea acestuia din urmă, făcînd niște observații cu privire la o presupusă sau reală înfățișare mai proastă a lui, acuzîndu-l că muncește prea mult și recomandîndu-i odihnă și schimbarea de aer. El o asculta cu amabilitate, dar cu o indiferență surizătoare, spunîndu-i că era *trop bonne*¹ dar că se simțea perfect.

¹ Prea amabilă.

Madame făcu un apel la mine, doctorul John urmărindu-i gestul cu o privire leneșă, care părea să exprime o surpriză nepăsătoare față de faptul că se recurgea la o creatură atât de lipsită de importanță.

— Ce crezi, domnișoară Lucie ? întrebă *Madame*. Nu pare mai palid și mai slăbit ?

Foarte rar scoteam mai mult decât câte o monosilabă în prezența doctorului John ; el era genul de om față de care aveam să rămân probabil totdeauna făptura neutră și pasivă care-și închipuie el că sînt în realitate. Acum însă îmi luai libertatea să răspund printr-o frază mai lungă, și anume o frază pe care dinadins o făcui cît mai plină de înțelesuri :

— Pare bolnav în clipa aceasta, dar poate că asta se datorează unei cauze de moment. S-ar putea ca doctorul John să fie necăjit sau preocupat de ceva.

N-aș putea spune cum a primit el această replică, deoarece nu i-am cercetat fața să văd aceasta. În clipa aceea *Georgette* începu să mă întrebe în englezeasca ei stîlcită dacă n-ar putea bea un pahar cu *eau sucrée*¹. Îi răspunsei în engleză. Pentru prima dată, cred, remarcă și el atunci că cu vorbeam această limbă ; pînă atunci mă luase drept o străină și mi se adresase întotdeauna cu *Mademoiselle*, dîndu-mi totdeauna în limba franceză instrucțiunile cu privire la îngrijirile acordate copiilor. Păru pe punctul de a face o remarcă, însă se răzgîndi apoi și rămase tăcut.

Madame reîncepu să-i dea sfaturi. El clătină din cap rîzînd, se ridică în picioare și-și luă rămas bun, curtenitor, însă tot indiferent, ca unul care consideră că i se acordă prea multă atenție și se simte stîngenit de aceasta.

Cînd el plecă, *Madame* se lăsă să cadă pe scaunul pe care el tocmai îl părăsise, își sprijini bărbia în palmă, tot ceea ce fusese pînă atunci însuflețit și cochet în înfățișarea ei îi pieri de pe față. Părea împietrită și gravă, aproape posomorită și rănită. Oftă, un singur suspin, însă adînc. Clopotul sună pentru orele de dimineață. Ea se ridică în picioare, cînd trecu pe lîngă o măsuță de toaletă unde se afla o oglindă își privi acolo răsfrîngerea. Un singur fir de păr alb îi răsărea în părul bogat castaniu, și-l smulse cu

¹ Apă îndulcită.

un fior. În lumina deplină, văratcă, chipul său care-și păstra culorile se vedea cu toată limpezimea a-și fi pierdut tinerețea ; și, la urma urmelor, unde sînt fruntariile tinereței ? O, *Madame*, așa, înțeleaptă cum ești, cunoști și domnia-ța slăbiciunile ! Niciodată pînă atunci nu o compătimisem pe *Madame*, însă acum mi se înmuie inima prîvind-o cînd o văzui întorcîndu-se întunecată din fața oglinzii. O lovise o adevărată nefericire. Zgripturoaica numită Dezamăgire o atacase cu țîpătul ei mohorît, și suflul ei se înfiora de această atingere.

Însă *Rosine* ! Uimirea cu care aflasem aceasta e cu neputință de descris. În ziua aceea căutai de patru sau cinci ori prilejul de a trece prin fața cămăruței ei, ca să-i contem plu și eu farmecele și să înțeleg taina fascinației pe care ar fi putut-o exercita. Era drăguță, tînără și purta o rochie bine croită. Toate acestea erau în favoarea ei și presupun că erau suficiente pentru a explica, oricărui cu înclinații filozofice, chinurile și deznădejdea unui bărbat tînăr cum era doctorul John. Totuși nu-mi puteam izgoni o dorință pe jumătate mărturisită ca sus-zisul medic să fi fost fratele meu, sau cel puțin ca el să aibă o soră sau o mamă care să-l mustre. Spun o dorință pe jumătate mărturisită ; mi-o înăbușii și mi-o alungai înainte ca să apuce să se formeze pe de-a întregul, descoperindu-i la vreme desăvîrșita nebunie. Mai degrabă, mă gîndeam, cineva ar trebui s-o dojenească pe *Madame* pentru medicul acesta tînăr al ei. Dar chiar și așa, la ce ar folosi asta ?

Cred că *Madame* s-a dojenit singură. Fapt e că nu s-a purtat deloc ca o ființă slabă și nici nu s-a lăsat pradă ridicolului. E adevărat că n-avea nici simțăminte prea puternice de înfruntat, și nici simțăminte prea duioase pentru care să i se poată plînge de milă. E adevărat de asemenea că avea la dispoziție o preocupare importantă, o treabă reală cu care să-și umple timpul, care să-i abată gîndurile și să-i solicite deopotrivă intercsul. Este mai ales adevărat că avea și un autentic bun simț, cum nu li se dăruie tuturor femeilor sau tuturor bărbaților. Cu ajutorul acestor calități se comportă înțelepțește, se comportă cît se poate de bine. Bravo încă o dată, *Madame Beck* ! Te-am văzut în luptă cu fantasma unci slăbiciuni, ai dus o luptă vitează și ai izbindit !

CUTIUȚA

IN SPATELE CASEI DIN RUE FOS-sette, era o grădină — mare, dacă ținem seama de faptul că se afla în inima unui oraș —, și pînă și în ziua de azi îmi aduc aminte de ea cu un simțămînt de plăcere; însă timpul, ca și distanța, are asupra anumitor scene o înrîurire binefăcătoare; și acolo unde totul în jur este piatră, zid orb și caldarim înfierbîntat, cît de prețios apare și un singur boschet, cît de încîntător un singur petic de pămînt, unde apucă să se arate vreo floare!

Se spunea că Institutul condus de *Madame Beck* fusese pe vremuri o mînaștire. Că în ani care trecuseră de mult — cît de demult n-aș putea spune, dar cred că era vorba de cîteva secole — înainte ca orașul să se fi extins asupra acestor locuri, și pe cînd aici erau pămînturi semănate și alei, și un loc de reculegere adîncit printre frunze, așa cum și trebuie să fie cel care adăpostește o așezare religioasă, se petrecuse ceva în aceste ținuturi, ceva care, stîrnind spaima și născînd oroarea, lăsase locurilor ca moștenire fiorul care de obicei bîntuie în poveștile cu stafii. Exista o poveste nelămurită despre o călugăriță în alb și negru, care uneori, într-o anume noapte sau anume nopți ale anului, putea fi văzută pe undeva prin vecinătate. Fantoma aceasta trebuie să fi fost alungată de aici încă de demult, căci acum se înălțau pretutindeni în jur case; însă ce mai rămăsese din vechea mînaștire, măcar sub chipul unor arbori fructiferi, bătrîni și uriași, mai înfrumuseța locurile; și la picioarele unuia dintre aceștia, un adevărat Matusalem al copacilor, — un păr, uscat dar ale cărui puține crengi încă își mai reinnoiau cu credință primăvara ninsoarea înmiresmată a florilor, și globurile dulci-ca-mierea atîrnîndu-i prin frunze toamna — încă mai puteai zări, dacă ai fi rîciit pămîntul acoperit de mușchi, printre rădăcinile pe jumătate dezgolite, luciul cite unei lăspezi, lustruite de vreme, aspre și innegrite. Legenda, neconfirmată și căreia nu i se prea mai dădea crezare, dar care mai dăinuia încă, spunea că acestea ar fi alcătuit portalul unei cripte, întemnițînd adînc sub pămîntul acela pe a cărui întindere

creștea iarba și înfloreau florile, osemintele unei fete pe care conclavul neomenesc al întunecatelor vremuri medievale o osîndiseră să fie îngropată de vie acolo pentru cine mai știe ce păcate împotriva juruîntelor sale. De umbra ei se temuseră cei mai slabi de înger, de-a lungul multor generații după ce trupul ei nefericit se făcuse pulbere, și sutana ei neagră și vâlul alb erau cele care se lăsaseră închipuite din clarul de lună și umbră pentru ochii înfricoșați plutind prin vîntul de noapte prin grădinile de legume de astăzi.

Dincolo de fleacurile acestea romantice însă, grădina cea veche își avea farmecul ei. Îmi făcusem obiceiul să mă trezesc devreme în diminețile de vară ca să mă pot bucura singură de ea, iar în serile de vară căutam să întîrziu singuratică aici, să aștept întîlnirea cu luna răsărind, să simt sărutul brizei de seară, sau să-mi închipui — mai degrabă decît să simt cu adevărat —, prospețimea picăturilor de rouă care se așterneau pe iarbă. Iarba era ca de smarald, aleile pietruite erau albe, năsturașii, lucind în scare, se strîngeau în ciorchini încîntători pe la rădăcinile uriașilor din livadă. Era și o boltă mare, deasupra căreia se întindea umbra unui salcîm, era și o alta mai mică, mai retrasă, cuibărită prin vița care se întindea de-a lungul unui zid înalt și cenușiu, lăsîndu-și apoi ciorchinii cu o risipă iubitoare peste locurile privilegiate, unde iasomia și iedera se uneau îmbînîndu-se.

Se înțelege că, în crucea amiezei, în miezul deplin, vulgar al zilei, în școala condusă de *Madame Beck* suna o clipă de odihnă și elevele, externe sau interne, se răs-pîndeau pe alei, cochetînd cu elevii de la colegiul de băieți din apropiere și dîndu-și friu liber glasurilor și jocurilor neastîmpărate, și fără îndoială că în asemenea clipe grădina devenea un loc de ajuns de meschin și de frecventat. Însă la apusul soarelui și la ceasul slujbei de seară, cînd externele plecaseră pe la casele lor, iar cele din internat se așezau liniștite la lecțiile lor, era cît se poate de plăcut să rătăcești prin aleile domoale și să ascuți clopotele de la biserica Sfîntul Ioan Botezătorul răsunînd cu chemarea lor dulce, blindă, exaltată.

Mă plimbam, astfel într-o seară, lăsîndu-mă atrasă tot mai departe spre zările amurgului, mai departe decît obișnuiam, chemată de calmul tot mai profund, de pros-

pețimea blindă a aerului, de suflul înmiresmat cu care florile care nu se lasă cucerite de strălucirea soarelui răspundeau acum la mângâierile picăturilor de rouă. Vedeam, după lumina de la fereastra oratorului, că elevele catolice se strânseseră acolo la ruga de seară, un ritual de la care din cînd în cînd, eu, ca protestantă, îmi permiteam să absentez. „Încă o clipă, îmi șopteau singurătatea și luna de seară, mai stai puțin cu noi, totul este acum cu desăvîrșire calm, încă un sfert de oră și nu ți se simte lipsa; forfotul și îmbulzeala de peste zi te-au istovit, mai bucură-te de clipele acestea prețioase“.

Pereții din spate ai caselor vecine, fără ferestre, împrejmuiu această grădină, care pe o latură era mărginită de spatele unui șir lung de clădiri — dormitoarele colegiului învecinat. Pereții aceștia erau însă din piatră oarbă, cu excepția citorva răsufclători de mansardă, aflate sus de tot, la dormitoarele servitoarelor, și a unei ferestre cu grilaj de la un etaj mai jos, despre care se spunea că luminează camera sau iatacul de studiu al unui profesor. Dar, chiar așa izolată, aleea de aici, paralelă cu zidul foarte înalt dinspre această parte a grădinii, era oprită accesului elevelor. I se și spunea *l'allée défendue*¹ și oricare ar fi fost fata care s-ar fi încumetat să se aventureze aici, s-ar fi făcut prin aceasta pasibilă de pedeapsa cea mai severă pe care o permiteau regulamentele atît de blinde ale Institutului condus de *Madame Beck*. Profesorii puteau intra aici, însă, cum aleea era îngustă și boschetele, neglijate aici, crescuseră foarte dese și sălbatice de o parte și de alta împletind pe deasupra un acoperiș de ramuri și de frunze atît de des încît razele soarelui pătrundeau doar în petice rare, pe aleca aceasta se circula prea puțin chiar și ziua, iar după lăsarea serii era chiar evitată.

De la început fusesem ispitită să devin o excepție la această regulă de prudență. Izolarea, atmosfera tainică, întunecoasă a aleii mă atrăgeau. Multă vreme teama de a părea eu însămi ciudată mă speria și pe mine; însă, treptat, pe măsură ce ceilalți se obișnuiau cu mine, cu felul meu de a fi, cu ciudățeniile firii mele — ciudățeniile desigur nu îndeajuns de pronunțate ca să intereseze pe alții, și poate nici de ajuns de siranii ca să supere, dar

¹ Aleea interzisă.

care se născuseră odată cu mine și în mine și de care nu mă puteam despărți, cum nu mă puteam despărți de propria mea persoană — treptat devenisem o obișnuită a acestei cărări înguste și drepte. Îmi asumasem rolul de grădinar pentru cele cîteva floricele care creșteau printre boschetele înghesuite aici, curătasem și resturile frunzelor din toamna trecută care acoperiseră banca rustică de la capătul cel mai depărtat al aleii. Împrumutînd de la Goton, bucătăreasa, o găleată cu apă și o perie de frecat dușumeaua, curățisem cum trebuie banca. *Madame* mă văzuse lucrînd acolo și-mi aprobase cu un suris truda. Dacă o făcuse cu sinceritate sau nu, nu știu, părea în orice caz sinceră.

— *Voyez-vous, strigase, comme elle est propre cette demoiselle Lucie? Vous aimez donc cette allée, Meess?*¹.

— Da, i-am spus, este liniștită și umbroasă.

— *C'est juste*², exclamase ea cu un aer plin de bună-tate, și-mi recomandase chiar, cu aceeași bunăvoință, să mă retrag aici oricînd aș fi dorit, adăugînd că, intrucît nu eram însărcinată cu supravegherea elevelor, nu trebuia să mă mai obosesc să le însoțesc pe eleve în plimbarea lor. Puteam doar să le permit fetițelor ei să mă întovărășească aici și să discutăm împreună în englezește.

În noaptea despre care e vorba ședeam pe banca pe care o eliberasem de mușchi și putregaiuri, ascultînd ceea ce mi se părea a fi zgomotul îndepărtat al orașului. Prea depărtat, la drept vorbind, nu era, școala aflîndu-se în centrul orașului, de aici nu aveai de făcut decît cinci minute de plimbare pe jos pînă în parc, și abia zece minute pînă la palatele cu o atît de splendidă înfățișare. Foarte aproape erau străzi largi luminate din plin, forfotind în clipa aceea de viață, străbătute de trăsuri care se îndreptau spre baluri sau spre spectacolele de la Operă. Același ceas care suna stingerea pentru claustrarea noastră, care stingea toate lămpile și trăgea draperiile în jurul fiecărui pat, suna pentru orașul stăpînit de veselie din jur chemarea la distracțiile sărbătorești. Nu mă gîndeam însă la aceste contraste, nu eram din fire o ființă

¹ Ia vedeți [...] ce îngrijită este domnișoara Lucie. Îți place alea asta, domnișoară?

² E drept.

prea veselă, la baluri sau la Operă nu mă dusesem pînă atunci și chiar dacă adesea îmi fuseseră descrise și dorisem să le cunosc și eu, nu era dorință după vreo plăcere pe măsura mea — nu era dorința cuiva care să se vadă strălucind într-o lume depărtată și luminoasă pînă la care să-și poată face drum, nu era o dorință spre care să năzuiesc, pe care să mi-o închipui satisfăcută —, ci doar dorința calmă de a privi cu ochii mei un lucru necunoscut.

Luna se ridicase pe cer, nu era luna plină, ci un subțiratic crai nou. O vedeam printr-o deschizătură în crenștile de deasupra mea. Ea și stelele, pe care le vedeam alături, nu-mi erau străine aici, unde toate cele din jur îmi erau astfel, le cunoscusem încă din copilărie. Văzusem însemnul acesta de aur cu globul întunecat în curbura lui aplecîndu-se îndărăt pe azurul cerului, alături de un bătrîn scaiete pe un cîmp străvechi, dincolo, în bătrîna Anglie, în zilele de demult trecute, tot astfel cum îl vedeam înclinîndu-se alături de turnul înalt în această capitală continentală. O, copilăria mea! am cunoscut și eu sentimentele, oricît am trăit de retrasă, de tăcută, oricît de rece m-am arătat totdeauna. Cînd mă gîndeam la zilele de demult îmi trăiam adînc sentimentele. În ce privește prezentul, preferam să rămîn închisă în stoicismul meu. În ce privește viitorul — viitorul la care una ca mine se putea aștepta — era mai bine să rămîn insensibilă, moartă. Și astfel, într-o moarte vie, într-o amorteală, îmi păstram cu grijă stăpînită firea.

Îmi amintesc bine că, la vremea aceea, orice m-ar fi putut stirni din această amorteală — anumite schimbări neașteptate ale vremii, de pildă —, constituia pentru mine motiv de teamă, pentru că trezea ființa pe care mă străduiam s-o mențin adormită și deștepta un strigăt de dorință pe care nu mi-l puteam mulțumi. Într-o noapte se dezlănțui o furtună cu tunete, un fel de uragan ne zgîlții în paturile noastre. Catolicele se sculară cuprinse de spaimă și începură să se roage de sfinții lor. Cît despre mine, furtuna puse stăpînire pe făptura mea cu o putere tiranică, eram dintr-o dată, cu brutalitate, trezită la viață și silită să trăiesc. Știu că m-am dat jos din pat și m-am îmbrăcat și, strecurîndu-mă în firida feres-trei de lîngă patul meu, mă așezai afară, cu picioarele sprijinite pe acoperișul unei clădiri mai scunde, înveci-

nate. Era umed, era sălbatic, era un întuneric desăvîrșit. Înăuntru, în dormitor se strînseseră toate, înspăimîntate, în jurul lămpii, rugîndu-se cît le ținea gura. Nu puteam intra, prea irezistibilă era dorința de a rămîne afară, voluptatea de a mă contopi în dezlănțuirea nestăpînită a acestui ccas, întunecat, străbătut de tunete, slobozind o vorbire cum niciodată nu-i mai fusese adresată omului — era prea înspăimîntător și plin de slavă spectacolul norilor întunecați și sfîșiați de fulgerele orbitoare.

Am jînduit atunci, pînă la îndurerare, atunci și în cele douăzeci și patru de ore care urmară, după ceva care să mă smulgă din viața mea de pînă în clipa aceea, care să mă poarte înspre mai sus și mai departe. Dar, într-o asemenea dorință și în tot ce-i era asemenea trebuia să lovesc fără cruțare. Ceea ce și făcui, după chipul lui Iaela, cum s-ar spune, bătîndu-le cuie prin tîmple. Însă nu ca Sisera, dorințele acestea nu mureau; erau doar vremelnice amorțite și, cînd și cînd, se întorceau cu smucituri viguroase împotriva acestor piroane, și atunci tîmplele sîngerau, iar creierul pînă-n adîncuri tremura îndurerat.

În noaptea aceea nu eram însă atît de răzvîrțită, atît de chinuită. Partea din mine pe care o asemui lui Sisera se retrăsese liniștită în cortul său, așipită. Și dacă chinurile îi străbăteau ațipeala, o înfățișare ca a unui inger — idealul — ingenunchind alături, picurînd balsam peste tîmplele-i îndurerate, alinîndu-i durerea, ridicîndu-i în fața ochilor pecetluite o oglindă magică ale cărei răsfrîngeri suave, solemne, se repetau la nesfîrșit în vise, revărsînd de pe aripile-i și vestimintele-i țesute din raze de lună alte răsfrîngeri peste cel adormit, peste pragul cortului, peste întreaga întindere în jur. Iaela, femeia cea solitară, ședea deoparte, parcă îmblînzită de soarta captivului, dar mai dornică să viseze la așteptarea lui Heber care trebuia să se întoarcă acasă. Prin aceste cuvînte vreau să spun că liniștea răcoroasă și dulceața înmiresmată de rouă a nopții mă umplea cu un simțămînt de speranță, nu speranță de ceva anume, ci un simțămînt de încurajare și ușurare al întregii ființe.

N-ar fi trebuit ca un asemenea simțămînt, atît de dulce, atît de liniștit, atît de neobișnuit să fi fost prevestitorul a ceva bun? Vai mie, nimic bun nu s-a răsărit de aici. Cîrînd realitatea avea să năvălească cu toată bru-

talitatea peste mine — cu toate relele ei tulburi și respingătoare, cum se înfățișează prea adesea.

În tăcerea intensă a acestui perete de piatră care domina aleea, copacii, zidul înalt, am auzit un sunet. O fereastră (toate ferestrele din partea aceea erau prinse în firide adânci, deschizându-se în canaturi) scîrîi. Înainte de a fi avut timp să-mi ridic privirile să observ unde, la ce cat, sau de cine fusese deschisă, un copac deasupra capului meu fremătă, ca și cum ar fi fost izbit de un proiectil, și un obiect căzu la picioarele mele.

Ceasurile nouă băteau la clopotnita bisericii Sfântul Ioan Botezătorul. Ziua scăzuse de tot însă nu era cu totul întuneric. Luna nouă ajută și ea puțin, însă lucirea adîncă din acea parte a cerului unde fusese soarele și limpezimea cristalină a spațiilor largi de deasupra mai păstrau amurgul luminos, de vară. Chiar și în aleca mea întunecată aș fi putut, dacă m-as fi apropiat de o deschidere prin arbori, să citesc literele mici ale unui text tipărit. Mi-a fost ușor să văd că proiectilul este o cutiuță de ivoriu alb și colorat, capacul ei nu destul de bine închis mi se deschise în mîini. Înăuntru erau niște violete înconjurînd o bucatică strîns împăturită în hîrtie, un bilet pe care scria: „*Pour la robe grise*”¹. Eram îmbrăcată într-adevăr cu o rochie cenușie.

Bun. Era un bilet de dragoste? Iată un lucru despre care auzisem dar pe care pînă atunci nu avusesem onoarea să-l văd sau să-l țin în mînă. Acesta era obiectul pe care îl țineam acum între degete!

Nu, n-am visat nici o singură clipă la așa ceva. Nici măcar în cele mai vâgii visuri nu-mi închipuisem vreun îndrăgostit sau admirator. Toate profesoarele hrăneau vise despre cîte un iubit. Una dintre ele (dar aceasta era din fire o ființă tare credulă) credea chiar într-un viitor soț. Toate clevele care trecuseră de paisprezece ani știau că le așteaptă undeva un soț, probabil două sau trei fuseseră chiar logodite de părinți și încă din copilărie. Însă în acest tărîm al simțămîntelor și speranțelor nu avusesem niciodată temei să pătrund și eu. Dacă celelalte profesoare ieșeau în oraș, sau făceau cîte o plimbare pe bulevarde, sau măcar se duceau la biserică, erau cu totul încredințate (așa cum spuneau în povestirile lor la întoarcere) că se vor întîlni cu vreo ființă de „sexul

¹ Pentru rochia cenușie.

opus” a cărei privire gravă, extatică, le va încredința de puterea lor de a impresiona și de a atrage. N-aș fi putut spune că experiența mea se măsoara cu a lor în această privință. Mă duceam și eu la biserică sau ieșeam la plimbare, dar sînt cît se poate de convinsă că nimeni nu mă lua în seamă. Nu exista fată sau femeie în *rue Fossette* care să nu poată mărturisi — și o și făceau toate — că au primit într-un moment sau altul cîte o rază plină de admirație din ochii albaștri ai tinărului doctor. Sînt constrînsă, oricît de umilitor ar suna aceasta, să afirm că eram o excepție, în ce mă privește ochii aceștia erau nevinovați și liniștiți ca și cerul cu a cărui nuanță păreau înrudiți. Astfel că se întîmpla să le aud pe celelalte vorbind, mă minunam adesea de veselie, siguranța și mulțumirea lor de sine, dar nu-mi dădeam osteneala să-mi ridic privirile și să contemplan drumul pe care ele erau atît de sigure că-l străbat. Obiectul acesta deci nu putea fi un bilet amoros. Cu această convingere nestrămutată, îl deschisei deci cu toată liniștea. Iată ce spunea — îi traduc textul:

„Înger al viselor mele! O mie, o mie de mulțumiri pentru că ți-ai ținut promisiunea, abia dacă îndrăzneam să nădăjduiesc că o vei face. Credeam, drept să-ți spun, că glumești pe jumătate; și pe urmă, părea că vezi atîtea primejdii în aceasta — ceasul atît de neprimnic, aleea atît de strict oprită accesului — adesea cum mi-ai spus, bîntuită de balaurul acela, profesoara de engleză — *une véritable bégueule britannique à ce que vous dites — espèce de monstre, brusque et rude comme un vieux caporal de grenadiers, et revêche comme une religieuse*”¹ (cititorul îmi va ierta modestia cînd permit acestei măgulitoare schițe a amabilei mele persoane să păstreze voalul subțire al limbii originale). „Bine știi, continua această plăcută efuziune sentimentală, că micul Gustave a fost mutat, din cauza bolii sale, în camera unuia dintre profesori, cămăruța aceea privilegiată a cărei fereastră răspunde spre grădina temnitei tale. Acolo eu, care sînt cel mai bun unchi din lume, am permisiunea să-l vizitez din cînd în cînd. Cît am tremurat, apropiindu-mă de fereastră, de dorința să arunc o privire în paradisul nos-

¹ O adevărată scorpie englezească, după cîte îmi spui, un fel de monstru, aspră și necioplită ca un bătrîn caporal de grenadiers și poscă precum o călugăriță.

tru — un paradis pentru mine, chiar dacă pînă tîne un pustiu arid ! — cum mă temeam să nu întîlnesc decît pusticiata, sau pe dragonul mai sus-pomenit ! Cum mi-a tresăltat inima de bucurie, cînd, prin întredeschizăturile crengilor uricioase, am zărit dintr-o dată licărirea grațioasei tale pălării de paie, și unduirea rochiei tale cenușii, rochie pe care aș reunoaște-o dintr-o mie ! Dar de ce, îngerul meu, nu vrei să-ți ridici privirile spre mine ? Crudo, să-mi refuzi astfel o rază măcar din privirea ochilor tăi adorabili ! Cum m-ar fi reînsuflețit o singură privire ! Îți scriu rîndurile acestea cu grabă febrilă, în vreme ce doctorul îl examinează pe Gustave, profit de ocazie ca să închid în această cutiuță, laolaltă cu un buchet de flori, cele mai dulci flori care au înflorit vreodată, și cu toate acestea mai puțin dulci decît tine, zîna mea ! — fermecătoarea mea pentru totdeauna, pentru totdeauna al tău — știi tu bine cine.“

„Aș vrea chiar să știi cine“, a fost comentariul meu. Și dorința aceasta se referea încă și mai mult la persoana căreia îi era adresat acest document de preț decît la cel care-l scrisese. Poate că era de la logodnicul vreuneia dintre fetele logodite, și în cazul acesta răul făcut sau încercat nu era prea mare, — ar fi fost doar o abatere mărunță de la regula pensionului. Multe din fete, de fapt majoritatea, aveau frați sau verișori la colegiul de alături. Însă, *la robe grise, le chapeau de paille*¹, aici era într-adevăr un indiciu — dar un indiciu puțin lămuritor. Pălăria de paie era un acoperămint de cap obișnuit pentru grădină, comun pentru vreo douăzeci de fete în afară de mine. Despre rochia cenușie nu s-ar fi putut spune de asemenea că ar fi constituit o indicație mai lămurită ; *Madame Beck* însăși purta în mod obișnuit la vremea aceea o rochie cenușie, o altă profesoară și trei dintre elevele interne își cumpăraseră rochii din același material și aceeași nuanță cu a mea ; era un fel de uniformă de toate zilele care se întîmpla pe atunci să fie la modă.

Între timp, așa cum stam pe gînduri, știam că va trebui să mă întorc în școală. Luminile care se aprinseseră în dormitoare arătau că se terminase rugăciunea de seară și că elevele se duceau la culcare. Încă o jumătate de oră și toate ușile aveau să se încuie, toate luminile să

¹ Rochia cenușie, pălăria de paie.

se stingă. Ușa din față mai rămăsese deschisă ca să permită aerului răcoros de afară să pătrundă în sălile încălzite. Dinspre cămăruța portăresei, de alături, lucea lumina unei lămpi care arăta vestibulul cel lung cu ușile cu două canaturi ale salonului într-o parte și ușile mari dinspre stradă închizînd perspectiva.

Și, dintr-o dată, clopotelul sună grăbit-grăbit, dar nu prea tare — un clinchet precaut — un fel de șoaptă metalică, preventivoare. Rosine țîșni din cămăruța ei și alergă să deschidă. Persoana căreia îi deschise întîrzie de vorbă cu ea citeva clipe. S-ar fi spus că e acolo o ezitare, o întîrziere deliberată. Rosine se îndreptă apoi spre ușa dinspre grădină, cu lampa în mînă. Rămase acolo în susul treptelor, ridicîndu-și lampa, privind la întîmplare în jur.

— *Quel conte !* strigă cu un rîs cochet. *Personne n'y a été*¹.

— Lasă-mă să trec, se rugă o voce pe care eu o cunoșteam. Nu-ți cer decît citeva clipe, și o siluetă familiară, înaltă și superbă (cum o vedeam noi toți aici în *rue Fossette*), ieși din casă, și înaintă printre răsăturile de flori și boschete. Era un adevărat sacrilegiu intrarea unui bărbat în locul acesta, la ceasul acesta. Însă el se știa privilegiat, și poate că se mai și încredea în întinericul, prietenos pentru el, al nopții. Înaintă pe alce privind într-o parte și într-alta, se pierdu printre boschete, strîvind florile și rupînd crengile în cercetarea lui, pătrunse în cele din urmă pînă la alea interzisă. Aici îi ieșii cu înaintea, îmi închipui asemenea unei fantome.

— Doctore John. A fost găsit !

Nu întrebă cine îl găsisese, căci, cu o privire grăbită, înțelese că eu însămi țineam biletul în mînă.

— Nu o trăda, spuse, privindu-mă ca și cum cu adevărat aș fi fost un balaur.

— Chiar dacă aș fi înclinată să făptuiesc o trădare, tot nu pot trăda pe cineva pe care nu-l știu, fu răspunsul meu. Citește și dumneata biletul și ai să vezi ce puține lucruri dezvăluie.

„Poate că l-ai și citit“, mă gîndii în sinea mea. Și totuși nu-mi venea să cred că el îl scrisese, nu părea deloc să fie stilul lui. Pe lingă aceasta mă mai gîndeam că ar fi prea brutal din partea lui să se exprime astfel în ce mă

¹ Ce mai e și povestea asta ! [...] N-a fost nimeni aici.

privește. Dealtfel înfățișarea îl trăda, se înfierbîntă deodată și se înroși tot la față pe cînd îl citea.

— Este cu adevărat prea mult. Este o cruzime, este umilitor, fură vorbele care-i căzură de pe buze. Am înțeles și eu că era o cruzime cînd îl văzui atît de impresionat. Nu mai avea importanță acum dacă el era cel care trebuia condamnat, cineva, mi se părea acum, trebuia să fie condamnat pentru biletul acesta.

— Ce ai de gînd să faci ? mă întrebă. Îi vei spune doamnei Beck ce-ai găsit, chiar cu riscul de a se isca un scandal ?

Mă gîndisem că ar fi trebuit să-i spun doamnei, și chiar asta îi comunicai și lui, adăugînd însă că nu credeam că ar fi ieșit de aici o tulburare sau un scandal ; *Madame* este o ființă mult prea prudentă ca să dea în vileag un fapt ca acesta legat de bunul renume al Institutului său.

Rămase locului cu privirea coborîtă și dus pe gînduri. Era și prea mîndru și prea cîstit ca să-mi ceară să tăinuiesc un lucru asupra căruia datoria mea îmi dicta să nu păstrez tăcerea. Eu însămi doream să fac ceea ce era drept din partea mea să fac, și în același timp n-aș fi vrut să-l mîhnesc sau să-i fac lui vreun rău. Tocmai în clipa aceea Rosine aruncă o privire în grădină din ușa rămasă deschisă. Ea nu putea să ne vadă deși eu o puteam zări foarte bine printre arbori. Avea și ea o rochie cenușie, întocmai ca a mea. Acest amănunt, pe care-l pusei în legătură cu altele mai dinainte, mă făcu să mă gîndesc că poate împrejurarea aceasta, oricît ar fi fost de deplîns din punctul meu de vedere, nu era de natură să mă privească în nici un fel pe mine însămi. În consecință, îi spusei :

— Dacă mă puteți asigura că nici una dintre elevele de sub supravegherea *Madamei* Beck nu e implicată în treaba aceasta, aș fi cît se poate de fericită să nu am nici un amestec. Luați cutiuța, buchetul și biletul. În ce mă privește, am să uit bucuroasă totul.

— Fii atentă ! șopti el deodată, pe cînd mîna i se întindea peste obiectele pe care i le dădeam, și în același timp îmi arată ceva printre ramuri.

Privii și eu într-acolo. O văzui pe *Madame* Beck, în capotul și papucii ei, coborînd încetîșor treptele și furișîndu-se ca o pisică în grădină. În cîteva clipe ar fi ajuns lingă doctorul John. Dacă însă ea semăna cu o pisică,

atunci el semăna și mai mult cu un leopard, nimic nu putea fi mai ușor și neauzit decît pasul lui cînd se urni de lingă mine. O pîndi, și cînd ea trecu după o cotitură a aleii, el străbătu grădina din două salturi tăcute. Cînd ea reapăru, el nu mai era de văzut. Rosine îl ajută dealtfel, interpunînd cît ai clipi ușa între el și cea care-și închipuise că-l poate prinde. Și eu aș fi putut să mă fac nevăzută, însă preferai să-i fac față deschis, doamnei.

Deși era obiceiul meu bineștiut de ceilalți să-mi petrec adesea amurgul în grădină, nu mai întîrzasem niciodată atîta pînă atunci. Eram sigură că *Madame* știa că dăduse greș, venise să mă surprindă și mai ales să surprindă pe cineva în greșală. Mă așteptam să mă mustre. Însă nu. *Madame* era bunătatea personificată. Nu pronunță nici o vorbă de reproș, nu trădă umbra nici unei surprize. Cu tactul ei desăvîrșit, în care cred că nici o ființă de pe fața pămîntului n-ar fi putut-o întrece, declară doar că ieșise ca să guste o clipă la *brise du soir*¹.

— *Quelle belle nuit !*² exclamă, ridicîndu-și privirea către stele — luna dispăruse acum după turnul cel gros al bisericii Sfîntul Ioan Botezătorul. *Qu'il fait bon ! que l'air est frais !*³

Și în loc de a mă expedia înăuntru, mă mai reținu să fac împreună cu ea cîțiva pași pe aleea principală. Cînd, în cele din urmă, intrarăm amîndouă în casă, se sprijini afectuoasă pe umărul meu ca pentru a urca mai bine treptele de la ușa de întîrare. La despărțire îmi întinse obrazul să i-l sărut și *Bonsoir, ma bonne amie, dormez bien !*⁴ fură cuvintele ei de rămas bun în seara aceea.

Mă surprinsei rîzînd pe cînd stăteam întinsă în culcușul meu, încă trează și gînditoare, cu gîndul la *Madame*. Afecțiunea, suavitatea purtării ei arătau clar, pentru oricine o cunoștea bine, că o bănuială anume îi răsărise în minte. Din cine știe ce ungher sau post de observație, printre crengile binîșor date la o parte sau de la vreo fereastră întredeschisă, prinsese fără îndoială ceva, de departe sau mai de aproape, ceva înșelător sau dimpotrivă

¹ Briza seară.

² Ce noapte frumoasă !

³ Ce bine e ! Ce aer proaspăt !

⁴ Noapte bună, buna mea prietenă, somn ușor !

elocvent, despre cele ce se petrecuseră în grădină în seara aceea. Desăvîrșită cum era ea în arta supravegherii, ar fi fost aproape cu neputință ca o cutiuță să i se arunce în grădină, sau ca un străin să se strecoare să o caute prin aleile grădinii, fără ca ea, după tremurul crengilor, după trecerea umbrelor, după sunetul unor pași neobișnuiți, sau după murmure oricît de înăbușite (și chiar dacă doctorul John pronunțase cu voce foarte scăzută cele cîteva cuvinte pe care mi le adresase, totuși sunetul unui glas de bărbat se revărsase, cum îmi venea și mie să cred, peste toată această reclusiune monahală) fără ca ea, cum spuneam, să nu fi desprins un indiciu despre ceva neobișnuit petrecîndu-se prin locurile de sub oblăduirea ei. Ce anume, ea nu văzuse, și nici nu fusese în stare să descopere deocamdată. Însă exista un anume mister, poate mărunț, dar delicios, așteptînd-o să-l dezvăluie, și în mijloc, învăluită ca în fire subțiri de pînză de păianjen, nu o surprinsese pe domnișoara Lucie cea stîngace, prinsă acolo, ca o muscă proastă, cum și era în realitate?

13

UN STRANUT ÎNTR-UN MOMENT NEPOTRIVIT

AM MAI AVUT PRILEJUL SĂ SURID

— de fapt, chiar să și rîd — iarăși de *Madame* în mai puțin de douăzeci și patru de ore după mica scenă despre care a fost vorba în capitolul precedent.

Villette are o climă la fel de variabilă, chiar dacă nu și la fel de umedă ca orice oraș din Anglia. După amurgul acela blînd urmă o noapte cu vînt furios și toată ziua următoare a bîntuit o adevărată furtună uscată — cu cer întunecat, noros, chiar dacă fără ploaie — străzile erau împînzite de praf și nisip purtat în vârtejuri de pe bulevard. Nici vremea frumoasă nu cred însă că m-ar fi ispitit să-mi petrec seara ceasurile de studiu și recreație în locul unde fusesem cu o seară înainte. Aleea mea, ca dealtfel toate cărările și boschetele grădinii prezentau anume pentru mine un interes nou însă nu plăcut, re-

tragerea pe care mi-ar fi putut-o oferi devenise precară și liniștea lor nesigură. Fereastra aceea adîncă de unde plouau astfel de bilete făcuse ca bolta odinioară scumpă să mi se pară vulgară, și chiar în alte locuri ochii florilor căpătaseră privire și nodurile din trunchiurile copacilor ascultau acum ca niște urechi la pîndă. Unele dintre plante fuseseră de fapt strivite și călcate în picioare în cercetările lui și în graba lui imprudentă și așa fi vrut să le îndrept la loc, să le ud și să le reînvioresc. Mai lăsase dealtfel și urme de pași prin răsaduri, însă pe acestea, în ciuda vîntului puternic, găsii răgazul prielnic pentru a le șterge devreme de tot, dimineața, înainte de a fi descoperite de ochii celorlalți. Cu o mulțumire cam îngîndurată mă așezai așadar la pupitrul și la manualul meu de germană, în vreme ce elevele se apuaseră de lecțiile lor de seară, iar celelalte profesoare își vedeau de lucrul lor de mină.

Încăperea în care elevele își făceau așa-numitele *études du soir*¹ era întotdeauna refectoriul, o încăpere cu mult mai mică decît celelalte trei săli de clasă, unde nu erau admise decît internele pensionului și acestea nu depășeau numărul de douăzeci. Două lămpi atîrnau din tavan deasupra celor două mese; acestea erau aprinse la lăsarea amurgului și lumina lor era semnul ca manualele de studiu să fie lăsate deoparte, ca elevele să-și ia un aer solemn, să se aștearnă o tăcere generală și să înceapă apoi *la lecture pieuse*². Această așa-numită *lecture pieuse* era considerată, cum am constatat repede, mai degrabă ca o mortificare sănătoasă a Intelectului, o umilire utilă a Rațiunii, adăugîndu-i-se și o doză de Bun simț spre a putea să o digere în tihnă.

Cartea scoasă cu acest prilej (nu era schimbată niciodată, și cînd o terminam o luam iarăși de la început) era un volum venerabil, bătrîn ca dealurile din jur și cenușiu ca primăria orașului.

Aș fi dat bucuros doi franci pentru prilejul de a ține și eu o dată în mîini cartea aceasta, să-i întorc și eu filele scure și îngălbenite, descifrîndu-i titlul și citind cu ochii mei închipuirile de litere de acolo pe care, ca o nedemnă eretică ce eram, nu mi se permitea decît să le sorb cu mîzul uimit. Cartea aceasta cuprindea legende cu sfinți,

¹ Studii de seară.

² Lectura cu voce tare la religie.

Doamne Dumnezeu (spun cuvintele acestea cu toată pietatea), și ce mai legende erau acestea! Ce păcătoși fanfaroni trebuie să mai fi fost și sfinții aceștia, dacă ei cei dintii s-au lăudat cu asemenea isprăvi sau au născocit asemenea miracole! Aceste legende, însă, nu erau altceva decât niște extravagante ale călugărilor, de care-ți venea să rizi în sinea ta. Însă mai erau pe lângă acestea și unele treburi preoțești, și partea preotească în cartea aceasta era cu mult mai rea decât cea călugărească. Mi se aprindeau urechile, pe când stam și ascultam astfel, silită, poveștile acestea cu chinurile morale impuse de Roma, lăudăroșenia deșantată a confesorilor, care profitaseră cu nerușinare de funcția lor, împingând în cea mai adâncă degradare doamne de naștere aleasă, făcând din contese și prințese sclavele cele mai chinuite de pe fața pământului. Istorisiri precum cea a lui Conrad și Elizabetha a Ungariei reveneau iarăși și iarăși cu tot cortegiul lor de răutate înfricoșătoare, asuprire dezgustătoare și impietate neagră. Povestirile erau adevărate coșmaruri despre opresiune, privațiuni și chinuri.

Am asistat la asemenea *lectures pieuses* câteva nopți, cu toată răbdarea de care eram în stare și căutând să fiu cât mai liniștită; o singură dată mi s-a întâmplat să rup virfurile forfecuțelor de lucru când le-am înfipt fără să vreau prea adânc în lemnul mâncat de cari al mesei din fața mea. Însă, în cele din urmă, lectura aceasta mă făcea să mă aprind atât de tare la față, și timplele, inima, pulsul îmi zvicneau atât de grăbite, iar somnul după aceea îmi era atât de tulburat încât n-am mai putut suporta mai departe. Prudența îmi recomanda deci să mă fac nevăzută cât mai grabnic de la fața locului din clipa în care această vechitură păcătoasă de carte era adusă în încăpere. Nici Mause Headrigg însăși nu se simțise mai îndemnată să depună mărturie împotriva sergentului Bothwell, ca să mă exprim și eu astfel după asemănarea acestei *lecture pieuse* papistașe. Cu toate acestea reușii într-un fel sau altul să mă înfrinez și să-mi țin firea. Și chiar dacă de atunci încolo, de îndată ce Rosine sosea să aprindă lămpile, eu țîșneam din cameră afară, o făceam totdeauna pe tăcute, profitând de clipa prielnică pe care mi-o oferea foiala dinainte de a se lăsa liniștea și dispărînd în vreme ce internele își lăsau deoparte cărțile de studiu.

Cînd dispăream astfel, o făceam totdeauna în cel mai adînc întuneric. Nu ni se dădea permisiunea să umblăm cu luminări aprinse, iar profesoara care părăsea refectoriul n-avea la dispoziție, ca să se poată refugia, decît holul, sala de clasă sau dormitoare, toate neluminate. Iarna căutam sălile cele lungi de clasă și mă plimbam prin ele cît mai grăbită, ca să mă încălesc. fericită atunci cînd era lună sau cînd măcar străluceau stelele, căci mă obișnuiam curînd cu licărirea lor tulbure. Vara nu era niciodată întuneric de-a binelea, și atunci urcam în ungherul meu din dormitorul cel mare, îmi deschideam fereastra mea adîncă (încăperea aceasta primea lumina de la cinci asemenea ferestre, toate mari cît o ușă) și, aplecîndu-mă în afară, priveam către orașul de dincolo de grădină și ascultam muzica fanfarei din parc sau din piața palatului, ocupîndu-mă în vremea aceasta cu propriile mele gînduri, trăindu-mi viața mea în lumea mea, tăcută de umbre.

În seara aceasta, fugind ca de obicei din fața papei și a operelor inspirate de puterea lui, urcai scara, mă apropiai de dormitor și deschisei încetîșor ușa care era întotdeauna închisă cu grijă și care, asemenea oricărei alte uși din casa aceasta, se mișca fără zgomot pe balamalele ei bine unse. Înainte de a vedea, simții că era ceva, cineva, în marea încăpere, de obicei la ora aceasta deșartă. Nu că ar fi fost vreun foșnet sau vreo respirație sau vreo umbră de zgomot, însă Golul nu se făcea simțit, Singurătatea nu era, aici, la locul ei. Toate paturile cele albe — *lits d'anges*¹ cum erau în chip poetic numite — puteau fi cuprinse dintr-o singură privire; toate erau goale, nici o ființă nu dormea în ele. Zgomotul unui sertar tras cu precauție îmi izbi urechea, mișcîndu-mă puțin mai într-o parte putui să arunc o privire mai largă, fără să mai fiu împiedicată de draperiile care cădeau în falduri. Îmi vedeam acum propriul meu pat cu masa mea de toaletă, avînd deasupra cutiuța mea de lucru încuiată și dedesubtul tăbliei sertarele mele încuiate.

Pină aici, foarte bine. Un trupușor durduliu, înfășurat într-un șal curățel și avînd pe cap cea mai curățică bonetică, stătea în fața acestei măsuțe de toaletă, trăbind de zor, după toate aparențele urmărind să-mi facă mie serviciul de a-mi pune lucrurile în ordine. Capacul

¹ Paturi de îngerași.

cutiutei era deschis, sertarul cel mai de sus, de asemenea deschis. Pe rând, și fără părtinire, fiecare sertar mai de jos era deschis, nimic din lucrurile dinăuntru nu scăpa fără a fi scos și despăturit, nici o hîrtie nu scăpa fără a fi privită, nici o cutiută care să nu-și aibă capacul ridicat, și încîntătoare era îndeminarea, exemplară grija cu care se efectua această cercetare. *Madame* lucra ca o adevărată vedetă a meseriei, „fără grabă dar și fără odihnă”. N-am să neg că o urmăream cu o anumită bucurie tainică. Dacă eu aș fi fost bărbat, cred că *Madame* ar fi găsit aprobare în ochii mei, atît era de îndeminatică, ordonată, amănunțită în tot ce făcea. Gesturile unora te irită parcă prin lipsa lor de ordine și stîngăcia lor, ale ei te mulțumeau prin meticulozitatea lor desăvîrșită. Pe scurt, stăteam locului, fascinată; însă trebuia să fac un efort și să sfîșii această încîntare, trebuia să bat în retragere. Curioasa și-ar fi putut întoarce capul și atunci m-ar fi surprins, și atunci nimic n-ar mai fi putut împiedica o scenă, și ea și cu mine am fi fost silite să ne ciocnim de-a dreptul, într-o deplină recunoaștere reciprocă. S-ar fi prăbușit toate convenționalismele, ar fi căzut toate măștile și eu ar fi trebuit s-o privesc pe ea în ochi; iar ea pe mine, am fi fost silite să ne dăm seama că nu mai era cu puțință să mai lucrăm împreună și că trebuie să ne despărțim pentru totdeauna, pe toată viața.

Ce rost ar fi avut să provoc eu o asemenea catastrofă? Eu nu eram supărată și nu doream cîtuși de puțin s-o părăsesc. Nu mi-aș fi putut dori un alt patron al cărui jug să fie mai ușor și cu care să mă înțeleg mai bine. Și adevărul este că *Madame* îmi plăcea pentru bunul ei simț, orice aș fi gîndit despre sistemele pe care le folosea ea, și care pe mine nu mă deranjau. Putea să și le aplice asupra mea după pofta inimii, n-avea prin ce să mă supere o asemenea operație. Lipsită de dragoste și neavînd de așteptat nimic în această privință, eram la adăpost față de orice spionaj în sărăcia inimii mele ca și cerșetorul de atacurile hoților asupra pungii sale. M-am întors deci pe călcîie și am fugit, coborînd treptele tot atît de rapidă și de tăcută ca și păianjenul care tocmai în clipa aceea alerga în jos pe balustrada scării.

Cum am mai rîs cînd am ajuns jos în sala de clasă! Știam acum cu certitudine că ea îl văzuse pe doctorul John în grădină, și îi știam și gîndurile. Spectacolul pe

care-l oferea un personaj atît de bănuitor lăsîndu-se înșelat de propriile sale închipuiri mă amuza mult. Cu toate acestea, cînd risul mi se stinse încet pe buze, mă cuprinsese un fel de minie, urmată apoi de un val de amărăciune, ca și cum toiagul ar fi izbit în stîncă și apele Maribei ar fi început să se reverse. Nu mai simțisem niciodată pînă atunci un tumult lăuntric atît de ciudat și de contradictoriu cum simțeam în acel ceas tîrziu de seară: jignirea și risul, și focul și suferința își împărțeau între ele inima mea. Am plîns cu lacrimi fierbinți, nu pentru că *Madame* nu avea încredere în mine — nu-mi păsa de asta nici cît negru sub unghie —, ci pentru alte motive. Gînduri întortocheate, neliniștitoare îmi sfîșiau tihna firii. Totuși, și aceste tulburări se potoliră și a doua zi eram aceeași Lucy Snowe dintotdeauna.

Controlîndu-mi sertarele le găsi bine încuiate. Nici cea mai atentă cercetare nu dădu la iveală vreo modificare sau tulburare aparentă a ordinei vreunui din obiectele dinlăuntru. Puținele mele vestminte erau împăturate așa cum le lăsasem eu. Un anume buchețel de violete albe care-mi fuseseră oferite în tăcere de un străin (un străin mie, căci nu schimbasesm niciodată vreo vorbă unul cu celălalt) și pe care-l presasem și-l păstrasem pentru parfumul lui dulce între faldurile celei mai bune rochii ale mele, era acolo, la locul lui, basmaua mea de mătase neagră, cămășuțele și gulerașele mele de dantelă erau neatînte și neboțite. Dacă mi-ar fi încrețit un singur lucrător, mărturisesc că mi-ar fi fost mult mai greu să o iert; dar, găsind totul la locul lui și în ordine, mi-am spus: „Ce-a fost, a trecut. N-am avut nimic de pierdut; de ce i-aș purta pică?”.

Un lucru însă mă punea în încurcătură, și căutam în minte cheia acestei enigme aproape cu tot atîta stăruință cît depusese *Madame* ca să afle ceva folositor ei în sertarele măsuței mele de toaletă. Dacă n-ar fi fost el însuși implicat în vreun fel în aruncarea acelei cutiute în grădină, cum se făcea că doctorul John a știut că fusese aruncată și a apărut atît de prompt la fața locului să o caute? Atît de puternică era dorința mea de a limpezi amănuntul acesta, încît începui să încurajez în mintea mea acest gînd îndrăzneț: de ce, adică, n-aș putea eu, dacă mi s-ar ivi vreodată prilejul, să-l întreb chiar pe doctorul John și să-l rog să-mi explice această coincidență?

Și, atîta vreme cît doctorul John nu era prezent în fața mea, credeam chiar cu adevărat că voi avea curajul să încerc o asemenea întrebare.

Micuța Georgette intrase în convalescență și, în consecință, medicul își rărise acum vizitele. La drept vorbind și le-ar fi încetat cu totul dacă *Madame* n-ar fi insistat ca el să mai treacă din cînd în cînd pînă cînd copilul avea să fie cu totul restabilit.

Într-o seară, ea intră în camera copiilor chiar după ce eu ascultasem rugăciunea întreruptă și abia șoptită a Georgettei și o urcasem în pat. Luîndu-i mînuța între ale ei, ea spuse :

— *Cette enfant a toujours un peu de fièvre.*¹ Și, curînd după aceea, aruncîndu-mi o privire cu mult mai fugară decît mă obișnuisem să primesc din ochii ei liniștiți : *Le docteur John l-a-t-il vu dernièrement ? Non, n'est-ce-pas ?*² (desigur știa și ea asta chiar mai bine decît oricine altcineva din toată casa). Bun, spuse mai departe, eu ies acum, *pour faire quelques courses en fiacre.*³ Am să trec și pe la doctorul John și am să-l trimit să vadă copilul. Vreau s-o vadă chiar în seara asta, are obrajii îmbujorați și pulsul îi bate repede : ai să-l primești dum-neata, în numele meu. Eu n-am să fiu acasă.

Adevărul este că fetița era bine, doar puțin înfierbîntată de căldura serii de iulie ; n-ar fi avut nevoie de doctor ca să-i mai prescrie vreun leac cum n-ar fi avut nevoie de preot să-i dea ultima împărtășanie ; de asemenea, *Madame* rareori făcea *courses*, cum le spunea ea, seara ; pe lîngă aceasta acum era prima dată cînd alegea ea momentul să lipsească de acasă la vreo vizită a doctorului John. Întregul aranjament arăta că e vorba de un plan ; înțelegeam bine aceasta, dar fără cea mai mică neliniște. „Ha ! Ha ! *Madame*, rîdea în mine sărăntoaca, cu inima ușoară, vicleniile dumitale atît de iscusite sînt pe o urmă falsă !“.

Ea plecă, era gătită cu multă grijă, cu un șal de pref și cu o anume *chapeau vert tendre*⁴, care ar fi fost îndrăzneală în nuanța ei pentru orice ten mai puțin proaspăt decît al ei, însă pentru ea nu era deloc nepotrivită. Mă

¹ Copilul ăsta mereu face temperatură.

² Doctorul John a mai văzut-o în vremea din urmă ? Nu : nu-i așa ?

³ Să fac niște drumuri cu trăsura.

⁴ Pălărie de culoare verde deschis.

întrebam ce avea de gînd, dacă într-adevăr voia să-l trimită încoace pe doctorul John sau nu, sau dacă el avea să vină — s-ar fi putut să fie ocupat.

Madame mă însărcinase să nu o las pe Georgette să adoarmă pînă la sîsirea doctorului. Îmi găsisem deci o ocupație îndeajuns de activă spunîndu-i basme și schimbînd cu ea glume în limbajul ei copilăresc. O îndrăgisem pe Georgette, era un copil plin de sensibilitate și iubitor. S-o țin în poală sau s-o port în brațe era pentru mine o adevărată plăcere. În noaptea aceea, ea dorea cu tot dinadinsul să mă vadă că-mi pun capul pe perna ei în pătucul ei. Mă luă chiar pe după gît cu mînuțele ei. Îmbrățișarea aceasta delicată, și gestul ei plin de iubire cu care-și apăsa obrazul de al meu mă făceau aproape să plîng de induioșare. Sentimentele tandre, oricare ar fi fost ele, nu erau prea des întîlnite în casa aceasta, o picătură atît de pură din izvorășul acesta atît de limpede era neînchipuit de dulce, mă pătrundea pînă-n adîncul inimii, îmi cîștiga iubirea și-mi înroua ochii.

Trecu o jumătate de ceas sau chiar un ceas, Georgette îmi murmura cu glăsciorul ei peltic că-i era somn. Și ai să dormi chiar, mă gîndeam eu, *malgré maman* și *médecin*¹, dacă n-ajung aici pînă în zece minute.

Și iată ! se auzi clopoțelul de la intrare, și apoi un pas care parecă lua cu asalt treptele. Rosine îl pofti înăuntru pe doctorul John și, cu o libertate de purtare care le era comună servitorilor din Villette în general, mai întîrzie să audă și ea ce are el de spus. Dacă *Madame* ar fi fost prezentă, s-ar fi speriat și s-ar fi retras în domeniile ei, în vestibul sau în camera slujitorilor, dar de prezența mea sau a oricăreia alteia dintre profesoare sau eleve nu se sinchisea cîtuși de puțin. Cochetă, țanțoșă și atrăgătoare, stătea acolo cu mîinile virîte în buzunărașele șortului ei, privindu-l pe doctorul John fără sfială ca și cum ar fi fost vorba de o imagine și nu de o făptură în carne și oase.

— *Le marmot n'a rien, n'est-ce-pas ?*² spuse, ară-tînd-o pe Georgette cu un zvicnet din bărbie.

— *Pas beaucoup*³, fu răspunsul, în vreme ce doctorul scria grăbit cu creionul o rețetă oarecare.

¹ În ciuda mămicii (și a) doctorului.

² Mucoasa n-are nimic, nu-i așa ?

³ Nu prea.

— *Eh, bien*¹; continuă Rosine, apropiindu-se tare de tot de el, pe când el își punca condeiul deoparte, cutiuța ați găsit-o? *Monsieur* a plecat ca un *coup de vent*² noaptea trecută, nici n-am avut vreme să-l întreb.

— Am găsit-o, da.

— Și cine a aruncat-o, ei? continuă Rosine pronunțînd cu toată libertatea chiar vorbele pe care aș fi dorit atît de mult, să le spun eu, dar pe care n-avusesem îndeminarea sau curajul să le smulg de pe buzele mele.

— Asta s-ar putea să fie secretul meu, răspunse doctorul John scurt, dar fără nici un fel de superioritate în glas, părea să înțeleagă foarte bine caracterul de cochetă al Rosinei.

— *Mais enfin*³, îi dădea ea înainte, fără să se lase intimidată, *Monsieur* știa că fusese aruncată, din moment ce a venit încoace s-o caute — și de unde știa?

— Eram acolo să-l consult pe un micuț pacient din colegiul de alături, spuse el, și am văzut cum a căzut pe fereastră camerei, așa că am venit s-o ridic de aici.

Ce simplă era întreaga explicație! În bilet se vorbea doar de un doctor care-l examina atunci pe „Gustave“.

— *Ah ça, zise Rosine, il n'y a donc rien là-dessous; pas de mystère, pas d'amourette, par exemple?*⁴

— *Pas plus que sur ma main*⁵, răspunse doctorul, arătîndu-i chiar palma.

— *Quel dommage!* răspunse micuța *grisette* — *et moi — à qui tout cela commençait à donner des idées*⁶.

— *Vraiment? Vous en êtes pour vos frais*⁷, sună cu răceală replica doctorului.

Ea făcu o mutră dezamăgită. Doctorul nu se putu stăpîni să nu rîdă de *acca moue*⁸ pe care o făcuse ea. Când rîdea, el avea în expresia feței o bună dispoziție, o încintare. Îi văzui mîna coborîndu-i spre buzunarul hainei.

— De cîte ori mi-ai deschis ușa în luna asta din urmă? o întrebă.

¹ Ei, bine.

² Val-vîrtej.

³ Dar totuși.

⁴ Ei asta-i, [...] deci aici nu se ascunde nimic, nici o taină, nici un secret de dragoste, de exemplu?

⁵ E totul curat ca în palmă.

⁶ Ce păcat! (răspunse micuța) cochetă — și eu care începusem să intru la idei.

⁷ Chiar? Atunci, uite, ești dezamăgită.

⁸ Mutră, grimasă.

— *Monsieur* însuși ar fi trebuit să țină socoteala, spuse Rosine pe dată.

— Ca și cum n-aș avea altceva mai bun de făcut! răspunse el. Însă îl văzui strecurîndu-i o monedă de aur pe care ea o luă fără să-și facă vreun scrupul, și apoi se îndepărtă în pas de dans ca să răspundă la clopoțelul de la intrare care suna acum la fiecare cinci minute, era ora cînd veneau slujitorii să le ia acasă pe elevele externe.

Cititorul nu trebuie să-și facă o părere prea proastă despre Rosine: nu era o ființă chiar rea dar nici nu-i treccea prin cap că face un lucru urît dacă se grăbește să pună mîna pe orice ar reprezenta pentru ea un cîștig, și nici nu-i era rușine să trîncănească precum o gaiță, fie și cu un domn din lumea cea mai bună.

Mai învățasem ceva din scena povestită mai sus și anume că nu făptura cu rochia trandafirle sau cenușie, și nici chiar cea cu șorțul scrobit și cu buzunărașe nu era vinovată de a fi frînt inima doctorului John, cochetă aceasta cu siguranță că era la fel de nevinovată ca și micuța *Georgette* în uniformă ei albastră. Cu atît mai bine. Dar cine era atunci vinovată? Care era dedesubtul, care erau originile, care era explicația perfectă a întregii chestiuni? Unele amănunte fuseseră limpezite, însă cîte altele rămîneau mai departe la fel de întunecate ca și noaptea! „Totuși, îmi spusese, asta nu e treaba ta“, și, întorcîndu-mă la chipul celui asupra căruia îmi lăsasem, fără să-mi dau seama, să întirzie o privire întrebătoare, privii afară prin fereastră care se deschidea spre grădina de jos. Doctorul John, oprit în picioare lîngă patul fetei, își punca încet mînușile și o privea pe micuța lui pacientă, care-și închidea încet ochii cu buzele abia întredeschise, cuprinsă de ațipeală. Așteptam ca el să plece ca de obicei, cu o plecăciune grăbită și cu un noapte bună abia pronunțat. Tocmai în clipa cînd el își lua pălăria în mînă, ochii mei, fixați pe casele înalte care dominau grădina, văzură acea unică fereastră de care a mai fost atîta vorba deschizîndu-se cu precauție, din deschizătură se arătă o mînă și o batistă albă, amîndouă fluturără o clipă. Nu știu dacă acest semnal primi vreun răspuns de la cineva nevăzut din locul unde ne aflam noi. Însă imediat după aceea zbură de la fereastră deschisă un obiect alb și ușor, biletul al doilea, desigur.

— Ia te uită! exclamai fără să vreau.

— Unde ? întrebă doctorul John cu intensitate. grăbindu-se să se apropie de fereastră. Unde e ?

— Uite că iar au făcut una ca asta. i-am răspuns. S-a fluturat o batistă și pe urmă a căzut un obiect. Și am arătat către fereastra, acum închisă și pârînd, cu multă ipocrizie. mută și nevinovată.

— Mergi numaidecît, ia-l de jos și adu-l aici. au sunat atunci neîntîrziat instrucțiunile lui. și a mai adăugat : Pe dumneata n-are să te ia în seamă. pe mine m-ar remarca.

M-am dus îndată. După puțină cercetare am găsit un bilet împăturit. agățat pe o creangă mai de jos a unui tufiș. L-am luat de acolo și l-am adus fără zăbavă doctorului John. De data aceasta cred că nici măcar Rosine nu m-a văzut.

El a rupt iute biletul în bucățele. fără să-l citească.

— Nu e deloc o greșeală a ei, trebuie să îți bini minte asta. spuse. privindu-mă.

— A cui greșeală ? am întreat. Despre cine e vorba ?

— Nu știi. așadar ?

— Cîtuși de puțin.

— Și nici nu ghicești ?

— Deloc.

— Dacă te-aș cunoaște mai bine. aș putea fi ispitit să îndrăznesc să-ți fac o confidență. și astfel că te cîștig ca o gardiană asupra unei ființe cit se poate de nevinovată și desăvîrșită, doar că într-o oarecare măsură lipsită de experiență.

— Ca un fel de paznic al fecioarei ? am întreat.

— Da. spuse el. cam absent. Ce viclenii se încalcă în jurul ei s-o prindă ! adăugă. gînditor.

Și acum, sînt sigură. pentru prima dată îmi cercetă fața. îngrijorat. fără îndoială. dorind să vadă dacă vrea expresie mai blîndă pe chipul meu l-ar fi putut îndemna să-mi recomande pazei și înțelegerii mele o făptură eterică împotriva căreia complotau puterile întinericului. În ce mă privește. nu simțeam o înclinație deosebită spre a-mi asuma supravegherea făpturilor eterice. însă. amintindu-mi de scena din cabinet. mi se părea că-i datoram o faptă bună. Dacă aș fi putut să-l ajut în vreun fel. eram gata s-o fac. și nu eu eram cea care să hotărască în ce chip anume. Îi spusei deci foarte sincer că eram gata să fac totul spre a avea grijă de orice persoană față de care el ar fi manifestat vreun interes.

— Nu sînt interesat decît ca simplu spectator, spuse, cu o modestie care mi se păru, mie, ca spectatoare, admirabilă. Se întimplă să știu cît de nevrednic este cel care, din casa din fața noastră, a violat în două rînduri liniștea sacră a acestui așezămînt, am întîlnit de asemenea în societate ținta acestor vulgare agresiuni. Superioritatea desăvîrșită și rafinamentul natural al ființei care e obiectul acestei supărătoare atenții ar fi trebuit — așa ar fi de crezut — să înlăture însăși ideea unei asemenea nerușinări. Iată însă că lucrurile nu stau așa. Și, nevinovată, lipsită de orice bănuieți cum este dînsa, aș fi gata să o feresc eu de rele dacă aș putea. Personal însă nu pot face nimic, nu mă pot apropia de dînsa — și aici făcu o pauză.

— Bine, sînt gata să vă ajut, spusei, numai spuneți-mi cum anume. Și îmi trecui grabnic prin minte lista elevelor noastre interne, căutînd un asemenea model. o asemenea perla de mare virtute, un astfel de diamant fără pată. Trebuie să fie *Madame*, conchisei. Ea numai, dintre noi toate, stăpînește măcar arta de a părea superioară. Însă doctorul John n-ar mai trebui să-și facă iluzii că ea ar fi o natură nebănuitoare, fără experiență, și așa mai departe. În sfîrșit, acestea sînt ideile sale, și eu n-am să-l contrazic, să-i facem pe plac, îngerul său n-are decît să rămînă un înger.

— Spuneți-mi doar cine e persoana asupra căreia să-mi îndrept grija. continuai cu toată gravitatea, chicotînd însă în sinea mea la gîndul că aș fi putut fi numită supraveghetorea virtuții doamnei Beck sau a vreuneia din elevele sale.

Adevărul este că doctorul John era un om cu o sensibilitate deosebită, și el simți de îndată, instinctiv, ceea ce orice minte mai puțin ascuțită decît a lui n-ar fi simțit : anume că mă amuzam puțin pe socoteala lui. Obrajii i se colorară. Cu un suris abia schițat se întoarse și-și luă pălăria — plecă. Îmi sări inima.

— Vreau, vreau să vă ajut. spusei. Voi face ce doriți. Am să veghez asupra îngerului dumneavoastră, am să am toată grija de ea, numai spuneți-mi cine este.

— Dar dumneata trebuie s-o știi. spuse el atunci cu gravitate, dar păstrîndu-și glasul foarte coborît. Atît de fără pată, atît de bună, atît de nespuse de frumoasă ! Cu neputință ca sub un singur acoperămint să se poată afla două ființe asemenea ei. Mă gîndesc, bineînțeles...

Aici clanta de la iatacul pe care-l ocupa *Madame Beck* (și care răspundea în camera copiilor) scoase un sunet mic, ca și cum mina care ar fi apăsător s-ar fi contractat ușor. Se auzi izbucnirea înăbușită a unui strănut cu neputință de stăpinit. Asemenea mici accidente ni se pot întâmpla celor mai buni dintre noi. *Madame* — excelentă femeie — era deci la datorie! Se întorsese acasă pe furiș, urcase scările în vârful picioarelor, era acum în camera ei. Dacă n-ar fi strănutat, ar fi auzit totul, și la fel și eu însămi. Însă acel strănut nefericit îl dezorientase pe doctorul John. El se întrerupsese, buimac, și atunci ea își făcu apariția, bine dispusă, calmă, cit se poate de surizătoare și în același timp stăpînindu-se perfect. Cine nu i-ar fi cunoscut deprinderile, ar fi luat ca de la sine înțeles că tocmai revenise și nici n-ar fi visat că stătuse cu urechea lipită de gaura cheii cel puțin zece minute. Se prefăcu iarăși că strănută, declară că este *enrhumée*¹, și apoi își povesti cu volubilitate așa numitele ei *courses en fiacre*. Sună atunci și clopoțelul pentru rugăciunea de seară, și eu o părăsii, lăsînd-o singură cu doctorul!

14

LA FÊTE²

ÎN DATA CE GEORGETTE SE SIMȚI bine, *Madame* o trimise în convalescență la țară. Mie îmi păru rău. Îl iubeam pe copilul acesta, lipsa ei mă făcea să mă simt și mai săracă decît înainte. Însă nu trebuia să mă plîng. Trăiam într-o casă plină de o viață robustă, aș fi putut oricînd să-mi găsesc tovarășe, dar eu eram cea care preferam solitudinea. Fiecare dintre profesoare, pe rînd, mă făcuseră să înțeleg că ar fi fost dispuse să stabilească relații de prietenie cu mine. Le-am încercat pe toate. Una dintre ele mi s-a părut o femeie cinstită, însă cu gîndirea îngustă, cu simțămintele grosolane și egoistă. Cea de a doua era o pariziancă, pe dinafară numai rafinamente, în sinca ei coruptă, fără un crez, fără

¹ Răcită

² Sărbătoarea.

principii, fără nici un fel de afecțiuni. După ce treceai de pojghița exterioară a convenționalismelor găseai o femeie inferioară. Avea o adevărată pasiune pentru daruri. Iar din acest punct de vedere, cea de a treia profesoară — o ființă altminteri lipsită de personalitate și neînsemnată — îi semăna mult. Aceasta din urmă mai înfățișa și o altă trăsătură distinctivă: avariția. În ea domina dragostea de bani de dragul banilor. Vederea unei monezi de aur îi aprindea în ochi o licărire ciudată. Odată, ca o dovadă deosbită de încredere, m-a luat cu sine sus, mi-a deschis o ușiță tănușită, și mi-a arătat o comoară — o grămadă de monede urite, mari — cam vreo cincisprezece guinee în piese de cîte cinci franci. Își iubea această comoară așa cum își iubește o pasăre puii. Erau economiile ei. Venesă să stea de vorbă cu mine despre ele, cu un fel de preocupare senilă, încăpățînată, pe care era ciudat s-o înțilnești la o ființă de nici douăzeci și cinci de ani.

Parizianca, în schimb, era darnică și risipitoare (în înclinații, adică, în fapte nu știu). Acest defect din urmă nu se trădă, asemenea unui șarpe, în fața mea decît o singură dată, și atunci cu cea mai mare precauție. L-am ghicit, ca pe o reptilă ciudată, o singură clipă în această femeie. Ciudățenia aceasta însăși îmi atrase curiozitatea; dacă mi s-ar fi arătat fățiș, poate că aș fi rămas indiferentă, urmărindu-i în spirit filozofic și cu răceală manifestările; însă își arată natura doar pe furiș, ca într-un roman ieftin, și, întîlnind din partea mea o demonstrație nestăpînită de minie, se trase înapoi și se făcu nevăzută, șuierînd. Din ziua aceea, femeia de care e vorba m-a urît.

Parizianca aceasta era întotdeauna datoare cu bani cuiva, cheltuindu-și salariul dinainte nu numai pe vestimente, ci și pe parfumuri, cosmetice, croitorese și dulciuri. Ce epicuree rece, meschină se arăta în toate! O mai văd și acum. Slabă la față și la trup, lividă, cu trăsături regulate, cu dinți desăvîrșiți, cu buzele ca un fir de ață, cu o bărbie mare, proeminentă, cu ochii mari deschiși, însă înghețați, a căror lumină era și pofticioasă și avară. Ura munca din toate puterile, și iubea ceea ce numea ea plăceri, acestea fiind o pierdere de timp insipidă, lipsită de orice înțeles pentru inimă sau pentru minte.

Madame Beck cunoștea perfect de bine caracterul acestei femei. Odată mi-a și vorbit despre ea, cu un amestec straniu de detașare, indiferență și antipatie. Am în-

trebat de ce o mai păstra în școală. Mi-a răspuns simplu : „Pentru că era în interesul ei s-o țină“, și mi-a subliniat un fapt pe care eu îl remarcasem dinainte, și anume că *Mademoiselle* St. Pierre stăpânea într-un grad aproape unic puterea de a păstra ordinea în rândurile nedisciplinatele ei eleve. Un fior de gheață parcă o însoțea și o împrejmuia, fără pasiune, zgomot sau violență. Le ținea pe fete în mină așa cum un suflu de vânt înghețat ar fi încremenit un izvor înspumat. Nu făcea multe parale ca instrument de transmitere a cunoștințelor, însă în ce privește apărarea și impunerea strictă a regulamentelor era neprețuită. „*Je sais bien qu'elle n'a pas de principes, ni, peut-être, de mœurs*“¹, recunosc *Madame*, cu sinceritate, însă adăugă filozoficește : „*son maintien en classe est toujours convenable et rempli même d'une certaine dignité. c'est tout ce qu'il faut. Ni les élèves, ni les parents ne regardent plus loin, ni, par conséquent, moi non plus*“².

Școala noastră era o mică lume ciudată, agitată, zgomotoasă : se depunea multă osteneală pentru ca lanțurile constrîngerii să fie ascunse sub ghirlande de flori, un suflu subtil de romantism învăluia orice măsuri : o mare îngăduință pentru simțuri (ca să spunem așa) era permisă, ca spre a echilibra restricțiile spirituale severe. Mintea fiecăreia dintre eleve era crescută în lanțurile sclaviei, însă, pentru a împiedica reflecțiile asupra acestui fapt, se găseau și se foloseau în cea mai mare măsură toate prilejurile pentru distracții fizice. Aici, ca și în orice alt domeniu, *Biserica* se străduia să-și crească copiii robuști la trup, slăbănogi la suflet, grăsulii, bucălați, căliți în bucuriile naturale, bucuroși, ignoranți, fără putere de a gândi, de a-și pune întrebări. „Mîncați, beți și trăiți ! spunea ea. Ocupați-vă voi de trupul vostru, sufletul lăsați-l pe seama mea. Eu am leacul pentru el, eu îi călăuzesc pașii, eu îi asigur soarta din urmă“. Un tîrg în care orice catolic adevărat se consideră în cîștig. Lucifer însuși nu face decît să ofere aceleași lucruri : „Toată puterea asta îți-o dau eu ție, și gloria care din ea vine, căci ea mi-a

fost dată mie și unicarei ființe aș vrea eu s-o dăruie. Dacă tu, dară, mă idolatrizezi pe mine, a ta are să fie !“

Cam pe la vremea aceasta — în soarele cel mai pîrguit al verii — institutia condusă de *Madame* Beck ajungea să fie cea mai veselă cu puțință pentru o școală. Cît era ziua de lungă, ușile cu canaturi mari și ferestrele cu două aripi erau larg deschise, lumina soarelui părea să se fi stabilit pentru vecie asupra acestor locuri, norii erau departe-depart, călătorind hăt-încolo, peste mare, strîngîndu-se, fără îndoială, în jurul vreunor insule cum ar fi fost Anglia — țara aceasta îndrăgită de ceturi — și retrăgîndu-se de deasupra continentului. Trăiam mult mai multe ceasuri în grădină decît sub acoperișul claselor ; lecțiile se țineau sub marea boltă, unde luam acum și masa de multe ori. Pe lîngă aceasta, domnea pretutîndeni atmosfera de pregătire a vacanței care aproape că preschimba libertățile obișnuite în adevărat desfriu. Mai aveam doar două luni pînă la vacanța cea mare, de toamnă ; însă înainte de aceasta, o zi mare — o ceremonie importantă — nimic altceva decît *la fête de Madame*³, își aștepta celebrarea.

Conducerea acestei întregi serbări îi revenea mai ales domnișoarei St. Pierre ; în ce o privește, *Madame* dorea să lase impresia că ar sta deoparte, lipsită de interes și de cunoștință despre ce s-ar fi putut pregăti în onoarea ei. Mai ales, ea nu știa, nici măcar nu bănuia nici pe departe că în fiecare an se percepea în întreaga școală o listă de subscripție pentru cumpărarea unui dar splendid. Cititorul este rugat să lase cu tact în afara acestei povestiri o scurtă și tăinuită consultație care se desfășura în această privință în iatacul rezervat lui *Madame*.

— Ce doriți anul acesta ? era întrebata de către locotenenta ei pariziancă.

— O, n-are importanță ! Las-o încolo de treabă. Lasă-le banii copiilor, săracii. Și *Madame* își lua un aer plin de bunătate și de modestie.

Aici domnișoara St. Pierre își scotea bărbia în afară. O cunoștea pe *Madame* pe degete, avea obiceiul să denu-mască arele de *bonté*² ale acesteia *des grimaces*³. Nici

¹ Știu că e lipsită de principii și poate chiar de moralitate.

² Păstrarea ei e convenabilă și dă chiar o oarecare prestanță, altceva nici nu trebuie. Nici elevele, nici părinții nu privesc mai departe și, în consecință, nici eu.

³ Sărbătoarea de aniversare a doamnei.

² Bunătate.

³ Strîmbături.

măcar nu-și dădca osteneala să se prefacă a le respecta o singură clipă.

— *Vite!*¹, zicea, cu răceală. Spuneți ce obiect anume. O bijuterie sau un bibelou, porțelanuri sau argintărie?

— *Eh bien ! Deux ou trois cuillers et autant de fourchettes en argent*².

Și rezultatul era o casetă superbă, conținând argintărie în valoare de 300 de franci.

Programul manifestărilor consacrate acestei *fête* cuprindea : prezentarea darurilor, o gustare în grădină, un spectacol dramatic (cu elevele și profesoarele ca actori), dans și cină. Mie, întreaga organizare mi s-a părut splendidă. Zélie St. Pierre se pricepea bine la asemenea lucruri și le organiza cât se poate de bine.

Piesa de teatru era principalul : aici era necesară o lună întrecăgă de repetiții. Alegerea rolurilor necesita de asemenea multă pricepere și grijă ; urmau apoi lecții de elocință, de gesticulație, și apoi istoveala nenumăratelor exerciții. Pentru toate acestea, după cum e de presupus, domnișoara St. Pierre singură nu era de ajuns, se cereau aici alte talente decît ale ei. Ele puteau fi găsite în persoana lui *Monsieur* Paul Emanuel, profesor de literatură. Nu avusesem niciodată privilegiul să asist la lecțiile de actorie ale domnului Paul, dar îl vedeam adesea traversînd așa-numitul *carré* (o sală patrată dintre corpul de locuințe și clase). Îl și auzeam în serile de vară, ținîndu-și lecțiile cu ușile deschise, și numele său, împreună cu tot soiul de povești pe seama lui, îi ajungeau de pretutindeni la urechi. Mai ales cunoștința noastră mai veche, domnișoara Ginevra Fanshawe, care fuscse aleasă să susțină un rol însemnat în piesa jucată, căpătase obiceiul, consacrîndu-mi mie o mare parte din timpul liber, să-și împăneze conversația cu aluzii frecvente la zicerile și faptele acestui domn. Îl găsea o ființă hidoasă și neinteresantă, și se prefăcea a fi înspăimîntată pînă la crize de isterie doar la sunetul pașilor sau vocii sale. Era într-adevăr un om mic și negricios, strepezit și auster. Chiar și mie mi se părea o apariție disonantă, cu barba lui neagră, tunsă scurt, cu fruntea lui largă și palidă, obrajii scofilciți, nările largi și tremurătoare, privirea pătrunză-

¹ Repede.

² Ei bine, două sau trei linguri și cam tot atîtea furculițe de argint.

oare și mișcările grăbite. Era și o persoană iritabilă, ca să te convingi de asta era destul să-l auzi cum își muștruluia cu vehemență stîngaciul grup de actori aflat sub ordinele sale. Uneori izbucnea nerăbdător împotriva acestor actrițe amatoare, iritat de jocul lor fals, de răceala emoției lor, de slăbiciunea elocinței lor. *Écoutez !*¹ striga ; și pe urmă vocea lui răsuna pretutindeni asemenea unei trompete. Și cînd, maimuțărindu-l palid, se auzea piuitul firav al vreunei Ginevra, Mathilde sau Blanche, înțelegeai bine pentru ce un geamăt găunos de dispreț sau un șuierat aprins de minie le răsplătea ecoul lor lipsit de viață :

— *Vous n'êtes donc que des poupées ?* îl auzeam tușînd. *Vous n'avez pas de passions, vous autres ? Vous ne sentez donc rien ? Votre chair est de neige, votre sang de glace ? Moi, je veux que tout cela s'allume, qu'il ait une vie, une âme !*²

Van îndemn ! Și cînd, în cele din urmă, se convingea și el că e van, se năpustea deodată năruind totul în jur. Pînă atunci le învățase ce este o tragedie grandioasă, acum sfîșia tragedia în bucăți și se întorcea a doua zi cu o comedioară mai compactă. La aceasta ele se arătau mai încîntate. Curînd el le sfărîma și această jucărioară în mîini.

Mademoiselle St. Pierre prezida întotdeauna la lecțiile domnului Paul, și mi s-a spus cum comportarea ei desăvîrșită, atenția aparentă cu care urmărea totul, tactul și grația ei l-au impresionat pe acest domn cît se poate de favorabil. Stăpînea într-adevăr arta de a plăcea pentru un timp anume, și aceasta în ochii cui dorea ea, însă sentimentul acesta nu dănuia, într-un singur ceas se usca precum rouă, dispărea ca puful de păpădie.

Ziua care preceda această *fête* era o sărbătoare la fel de mare ca și *la fête* însăși. Era consacrată dereticării, aranjării și împodobirii celor trei săli de clasă. Toată casa intra într-o forfotă din cele mai vesele, nici în camerele de sus, nici la parter nu mai găseai un locșor liniștit. În consecință, eu îmi căutam adăpost în grădină. Toată ziua

¹ Ascultați !

² Nu sînteți decît niște marionete ? [...] Voi n-aveți nici un fel de pasiuni ? Nu simțiți chiar nimic ? Aveți trupul de zăpadă, singele înghețat ? Dar eu vreau ca totul să se aprindă, să fie viață, suflet aici.

am rătăcit sau am stat acolo singură, găsind căldură la lumina soarelui, umbră printre copaci și un fel de alinare a singurătății în propriile mele gânduri. Îmi amintesc bine că toată ziua aceea n-am schimbat decât două propoziții cu vreo viețuitoare, și asta nu pentru că m-aș fi simțit singură. Dimpotrivă, îmi părea mai bine că sînt liniștită. În calitate mea de supraveghetoare, era suficient să trec prin încăperi o dată sau de două ori, să observ schimbările făcute, cum se înjgheba o seră și o cameră pentru îmbrăcatul actorilor, cum se ridica o mică scenă cu decorurile, cum conduceau totul *Monsieur Paul Emanuel* în colaborare cu *Mademoiselle St. Pierre*, și cît de vesele lucrau sub controlul său.

Sosi și ziua cea mare. Soarele răsări fierbinte pe un cer cald și lipsit de orice nori și străluci ziua întreagă pînă seara. Toate ușile și ferestrele casei erau larg deschise și te întâmpina senzația plăcută a aerului proaspăt de vară și libertatea cea mai desăvîrșită părea să constituie deviza pentru întreaga zi. Profesoarele și elevele coborîră la micul dejun în halate de casă și cu părul în cirilionți de hîrtie, anticipînd *avec délices*¹ toaletele somptuoase de seară, păreau să accepte cu o adevărată plăcere să-și petreacă dimineața în neglijeuri, într-un fel ca niște pofcioși consilieri municipali care postesc pregătindu-se pentru un mare *banchet*. Cam pe la orele nouă dimineața sosi un personaj important, *le coiffeur*². El își stabili — sacrilegiu — cartierul general în oratoriu, și acolo, în prezența cristelniței, luminărilor și crucifixului, își desfășură activitatea artistică. Fiecare dintre fete fu chemată pe rînd să treacă prin miinile sale, ieșind dintre ele cu căpșorul lucitor ca o scoică străbătută de linii albe fără greș și încununat de cozi care străluceau ca date cu lac. Trecui și eu la rînd, alături de toate, și abia dacă-mi veni să cred ce-mi spuse oglinda cînd, după aceea, o privii spre a cerceta rezultatul operației: ghirlandele revărsate de cosițe castanii buclate mă uimiră, mă temeam că nici nu e în întregime părul meu și făcui mai multe încercări de a le smulge pentru a mă convinge de contrariul. Recunoscui atunci în acest coafor un adevărat artist de mîna întâi, în orice caz unul care reușea să scoată uimitor de mult din cele mai neinteresante materiale.

¹ Cu încîntare.

² Coaforul.

Oratoriul fiind închis, dormitorul deveni scena abluțiunilor, aranjărilor și pregătirilor deosebit de minuțioase. Pentru mine a fost, și continuă să fie pentru totdeauna, o enigmă cum anume izbuteau să cheltuiască atît de multă vreme pentru a face atît de puțin. Operația era meticuloasă, complicată, prelungită, rezultatele erau simple. O rochie simplă de muselină albă, o fundă albastră (culoarea Fecioarei), o pereche de mănuși de piele albă sau de culoarea paiului — aceasta era uniforma de gală, pentru îmbrăcarea căreia profesoarele și elevele care umpleau această casă folosiră trei ceasuri ucigaș de lungi. Dar, deși simplă, trebuie să recunoaștem că această găteală era perfectă, perfectă în ce privește cochetăria, prospețimea și adaptarea la fiecare persoană, fiecare din căpșoare fiind, de asemenea, coafat cu o delicioasă drăgălășenie, și cu gust sigur, folosindu-se fiecare detaliu potrivit cu frumusețea amplă, fermă, a conturilor femeilor din țara Labassecour, deși poate prea țepene pentru vreun stil de frumusețe mai flexibil și mai fluent. În sfîrșit, efectul ultim era demn de toată lauda.

Contemplînd această revărsare diafană, albă ca neaua, mă simțeam ca o pată umbrăsoasă pe un cîmp de lumină. N-aveam curajul să îmbrac și eu o rochie din acestea albe, transparente. Ceva subțire trebuia în orice caz să port, căci căldura de afară și dinăuntru casei era prea mare pentru ca să fi putut suporta o țesătură mai groasă, astfel că am căutat prin vreo duzină de prăvălii, pînă cînd am dat peste un material purpuriu închis care se-mîna cu crepul, ceva, cum s-ar spune, de culoarea cețurilor întunecate peste un cîmp în floare. Croitoreasa mea se străduise cu bunătate s-o facă așa cum se pricepuse mai bine. Deoarece, cum observase ea cu îndreptățire, era *si triste, si peu voyant*¹, grija deosebită în croirea modelului era cu atît mai necesară. Era bine că ea vedea lucrurile astfel, căci eu n-aveam nici o floare, nici o bijutorie cu care să mai sporesc efectul materialului, și, mai mult, n-aveam nici o strălucire naturală a tenului care să mă ajute.

În rutina de zi cu zi, uităm de existența unor așemenea defecte, însă ele își arată chipul hîd în acele prilejuri mai sărbătorești cînd frumusețea ar trebui să strălucească fără pată.

¹ Așa trist, așa șters,

Cu toate acestea, în rochia mea de umbră, mă simțeam în lumea mea și în largul meu, era un avantaj de care nu m-aș fi putut bucura în nici o altă investimintare mai strălucitoare sau mai atractivă. *Madame Beck* îmi dădea și ea curaj: rochia ei era aproape la fel de discretă ca și a mea, decît că ea mai purta și o brățară și o broșă mare scînteind din montura de aur în care erau puse pietrele prețioase. Se întîmplă să ne întîlnim pe scară, și ea îmi adresă un semn din cap și un suris de aprobare. Nu că ar fi fost de părere că arăt bine — un amănunt de acesta nu era în măsură să-i fi atras ei atenția —, ci doar pentru că mă considera îmbrăcată *convenablement, décentement*¹ iar Convenționalitatea și Decența erau cele două zcîlăți calme pe care le adora *Madame*. Se opri chiar o clipă, își lăsă pe umărul meu mina înmănușată, în care strîngea o batistă brodată și parfumată, și îmi șopti ca pe o confidență la ureche un sarcasm la adresa celorlalte profesoare (pe care, în față, le complimentase). „Nimic mai absurd, îmi spuse, decît ca niște *femmes mûres*² să se îmbrace ca niște fete de cincisprezece ani, *quant à la St. Pierre, elle a l'air d'une coquette qui fait l'ingénue*³.

Pentru că eram gata cu cel puțin două ceasuri înaintea tuturor celorlalte, îmi făcui plăcerea de a mă îndrepta nu spre grădină — unde slujitoarele trebăluiau potrivit mesele lungi, așezînd scaunele și întinzînd fețele de mese pentru gustări —, ci spre sălile de clasă acum deșerte, liniștite, răcoroase și curate cu zidurile lor de curînd văruite, cu dușumelele cu scîndura proaspăt frecată abia uscate, cu florile de curînd culese împodobind firidele.

Retrăgîndu-mă în prima sală de clasă, o încăpere mai mică și mai atrăgătoare decît celelalte, și scoțînd din bibliotecă, a cărei cheie o păstram eu, un volum mai promițător după titlu, mă așezai să citesc. Ușile de sticlă ale acestei săli de clasă se deschideau spre bolta cea mare; crengi de salcîm îi atingeau ușor panelurile de sticlă, întinzîndu-se să se îmbine cu trandafirii de pe un boschet care creștea de cealaltă parte, și în acest boschet zăreau albinele fericite. Am început să citesc. Și tocmai

¹ În chip convenabil, decent.

² Femei coapte.

³ Cît despre *St. Pierre*, parcă ar fi o cochetă care face pe în-genua.

cînd zîmzetul lui, umbra prietenoasă, liniștea caldă, în-singurată a acestor clipe retrase începeau să-mi șteargă înțelesul vorbelor citite pe file, și să-mi lunece vedeniile prin fața ochilor atrăgîndu-mă pe căile reveriei într-o țară ascunsă a visării, tocmai atunci clinchetul clopoțelu-lui atît de încercat de la ușa dinspre stradă mă smulse din îngîndurare, readucîndu-mă la prezent.

Adevărul este că acest clopoțel sunase întreaga dimi-neată în timp ce comisionarii, servitorii, coaforii și croi-toarele veneau și se duceau după diferitele lor treburi. Pe lingă accasta, aveam toate motivele să ne așteptăm ca să sune mai departe și toată după-amiaza, căci mai bine de o sută de eleve externe trebuiau să sosească în trăsurile lor, și nici nu ne-am fi putut aștepta să-l vedem odihnindu-se seara, cînd părinții și prietenii aveau să se strîngă pentru a asista la spectacolul teatral. În asemenea împrejurări, faptul că cineva suna acum — chiar cu atîta insistență — era de la sine înțeles. Și cu toate acestea acum părea să sune altfel, cu un accent care-mi alungă deodată visele și mă făcu să tresar, scăpînd cartea de pe genunchi.

Mă aplecam tocmai să o ridic de pe jos cînd — ferm; grăbit, neabătut — trecînd prin vestibul, prin coridor, prin curtea interioară, prin clasa întâi, a doua, și sala cea mare, răsună un pas rapid, ritmat, apropiindu-se. Ușa închisă a clasei care forma atunci sanctuarul meu nu se dovedi un obstacol și brusc ea sări în lături și un palton și o bonetă grecească se arătară în deschizătură. Odată cu acestea doi ochi, la început cercetînd nehotărîți și apoi, înfometăți parcă, ținîndu-se asupra mea.

— *C'est cela*, spuse un glas. *Je la connais, c'est l'Anglaise. Tant pis. Tout Anglaise et, par conséquent, toute béguele qu'elle soit, elle fera mon affaire, ou je saurai pourquoi*¹.

Apoi, cu un fel de politețe grosolană (își închipuia probabil că nu înțelesesem mormăiala sa jignitoare dinainte) și în jargonul cel mai negramatical care s-ar fi putut în-chipui, adăugă: „Dom'șoară, acum trebuie dumneata ju-cat. Pe mine nu mă scoate de-aici“.

¹ Ea e. [...] O cunosc, este englezoaica. Cu atît mai rău. Oricît o fi ea de englezoaică, și deci de prefăcută, e bună pentru ce mi trebuie mie, sau dacă nu, să-mi spună de ce n-ar vrea.

— Ce pot să fac pentru dumneata, domnule Paul Emanuel ? întrebai, căci Paul Emanuel era, și încă într-o stare de mare tulburare.

— Trebuie să joci. Nu vreau să te văd că dai înapoi, sau că te-ncrunți sau că faci pe modesta. Ți-am văzut talentul din seara cînd ai venit. Îți știi singură posibilitățile, trebuie să joci, trebuie.

— Dar cum așa, domnule Paul ? Ce vrei să spui ?

— N-avem timp de pierdut, continuă el, vorbind acum în limba franceză, și să lăsăm deoparte orice rezervă, orice scuze, orice prefăcătorii de pisică. Trebuie să-ți joci rolul.

— În vodevilul dumneavoastră ?

— În vodevil, așa cum spui.

Am rămas cu gura căscată, cuprinsă de oroare. Ce vroia să spună omulețul acesta, pentru numele lui Dumnezeu ?

— Ascultă ! spuse el. Am să-ți spun cum stau lucrurile, și apoi dumneata ai să-mi răspunzi da sau nu. Și după felul în care ai să-mi răspunzi am să te prețuiesc eu după aceea.

Tulburarea cu greu stăpînită a unei firi cît se poate de impresionabile îi împurpurase obrajii, îi încărca de săgeți usturătoare privirile, era o fire pe care cei prea pripiți, prea prefăcuți, șovăitori, prea posomorîți, mai ales cei care nu i se supuneau prea repede o puteau ușor împinge la excese violente și regretabile. Tăcerea și atenția constituiau cel mai bun leac pentru această iritare de moment. Îl ascultai deci.

— Toată chestia se duce de ripă, începu el. Louise Vanderkelkov s-a îmbolnăvit pe neașteptate, sau cel puțin așa pretinde femeia aceea ridicolă, maică-sa. În ce mă privește, sînt sigur că ar putea foarte bine să-și joace rolul dacă ar vrea, tot ce-i lipsește este bunăvoința. I s-a dat și ei un rol, așa cum știi, sau cum poate că nu știi, n-are a face, și fără rolul acesta toată piesa e-n aer. N-au mai rămas decît cîteva ceasuri în care poate fi învățat, și nici una din fetele din școala asta nu vrea să dea dovadă de bun simț și să accepte să facă așa ceva. La dracu', nu e un rol interesant, și nici prea atrăgător, amorul lor propriu blestemat — calitatea asta josnică din care femeile au întotdeauna atît de mult în firea lor — li se răzvrătește la gîndul acesta. Englezoaicile au fost dintotdeauna

sau cele mai bune sau cele mai rele femei. *Dieu sait que je les déteste comme la peste, ordinairement*¹ (aceste vorbe le scoase printre dinții pe care și-i încheștase). Mă adresez acum unei englezoaice cerîndu-i să mă salveze. Care e răspunsul ei : Da sau Nu ?

O mie de obiecții îmi năpădiră gîndul. Limba străină. timpul limitat pe care-l aveam la dispoziție, faptul că trebuia să mă dau în spectacol în fața lumii... Orice înclinații aș fi simțit îmi piereau la gîndul acesta, calitățile pe care mi le cunoșteam îmi piereau, respectul față de mine însămi (defectul acesta josnic !) dădea îndărăt cuprins de spaimă. Nu. nu. nu ! îmi spuneau toate acestea. Însă, ridicîndu-mi ochii spre *Monsieur Paul* și văzîndu-i ochii tulburați, aprinși, cercetători, cu un fel de rugă dincolo de toate amenințările proferate, de pe buze îmi căzu cuvîntul *Oui*².

— *Vite, à l'ouvrage !*³ Uite aici cartea, iată-ți rolul, citește.

Și începui să citesc. El nu mă lăudă deloc, la anumite pasaje se strîmbă de-a binelea și bătu din picior. Îmi dădu o lecție, eu îl imitai cu toată sirguința. Era un rol dezagregabil — un rol de bărbat — un fel de cochet infumurat și arogant. Nu puteai să pui nici inimă și nici inteligență într-un asemenea rol, era demn de ură. Piesa — un fleac fără pretenții — se ocupa mai ales de eforturile a doi rivali pentru a cîștiga mîna unei cochete frumusele. Unul dintre îndrăgostiți era considerat simpatic, era un bărbat bun și politicos însă lipsit de maniere, un fel de diamant neșlefuit. Celălalt era un fluture, un mare vorbăreț și un om în care nu puteai avea nici o încredere. Și eu trebuia să fiu acest flusturatic, gură-spartă și trădător.

Am făcut tot ce am putut dar asta nu era de ajuns, știam bine. *Monsieur Paul* și-a ieșit din fire, spumega. Străduindu-mă din toate puterile, am căutat să fac mai mult decît merita rolul, și cred că el mi-a apreciat aceste intenții bune. În vorbe, s-a arătat aproape mulțumit. *Ça ira*⁴, strigă, și în clipa cînd glasurile începură să se audă dinspre grădină și rochile albe prinseră să fluture prin-

¹ Dumnezeu știe că le detest ca pe ciumă, indeobște.

² Da.

³ Repede, la treabă !

⁴ Are să meargă.

tre copaci, mai adăugă : Trebuie să te retragi acum, trebuie să fii singură să înveți bine toate astea. Haide cu mine.

Fără să-mi mai lase timp sau prilej să-mi revin, mă trase după sine într-un fel de virtute, sus pe scări, la etaj, la etajul al doilea, de fapt al treilea (căci omulețul acesta febril părea să-și găsească din instinct drumul spre podul izolat și întunecat). Acolo fui dusă, împinsă și încuiată, căci cheia se afla în ușă, și tocmai această cheie el o luă cu sine atunci când se făcu nevăzut.

Podul acesta nu era un loc plăcut, cred că nici omulețul acesta nu știa chiar cît e de neplăcut, căci altminteri nu m-ar fi încuiat acolo cu atîta grabă. Pe vremea aceea, călduroasă de vară, era înăbușitor aici ca într-un cuptor, ca în Africa, tot așa cum iarna era friguros ca o Groenlandă. Lăzi și grămezi de lemne îl umpleau, vestminte vechi îi căptușeau pereții nevăruiți și pînze mari de pânjen acopereau tavanul de multă vreme necurățat. Toată lumea știa bine că este locuit de șobolani, de tot felul de ginganii scîrboase, la care se mai adăuga și faptul că fantoma călugăriței din grădină fusese o dată văzută și aici. Un întuneric aproape total îi ascundea un colț, peste care, parcă spre a-i spori taina, se trăsesse și o draperie veche, asta ca un fel de paravan în dreptul unor haine vechi de iarnă agățate toate de un cuier, asemenea unor răufăcători spînzurați de eșafodul lor. Dintre aceste mantii și în spatele acelei perdele se spunea că-și făcuse apariția călugărița. În ce mă privește eu nu credeam în existența ei și nici nu mă simțeam tulburată de gîndul la ea. Văzui însă un șobolan deosebit de mare și negru și cu coada foarte lungă cum iese din alcovul acela murdar și apoi privirile-mi căzură peste o mulțime de gîndaci care foleau pe dușumele. Această priveștițe mă descumpăni mai mult poate decît aș dori să recunosc, ca și praful, dezordină și căldura sufocantă de acolo. Această din urmă neplăcere ar fi devenit probabil cu neputință de îndurat dacă n-aș fi găsit mijlocul de a deschide și fixa luminatorul făcînd astfel să intre puțin aer proaspăt. Sub această deschizătură salvatoare trăsei o ladă mare goală și, așezînd deasupra o lădiță mai mică, ștergîndu-le pe amîndouă de praf, îmi strînsei bine în jurul trupului rochia (cea mai bună găteală a mea, îl rog pe cititor să-și amintească, și ca atare constituind un obiect legitim de atenție), urcai

pe acest tron improvizat și, instalîndu-mă, mă apucai să-mi iau în stăpînire cît mai bine rolul. Tot buchisindu-l, stam cu frica în sîn de gîndacii și gîngăniile care mă speriau chiar mai mult decît șobolanii.

La început am avut impresia că mă apucasem de o treabă cu neputință de dus la capăt, și mă resemnai pur și simplu să fac tot ce se putea face și să mă aștept cu tot stoicismul la un eșec. Descoperii însă, curînd, că un rol într-o asemenea piesă scurtă nu depășea ce ar fi putut învăța o memorie obișnuită în cîteva ceasuri. Începui deci să învăț replicile treptat, la început în șoaptă și apoi, cu voce tot mai tare. Fiind sigură că nu aveam nici un fel de ființe umane ca spectatori, îmi jucai rolul în fața gîndacilor din pod. Pătrunzîndu-i golițiunea, falsitatea și frivolitatea, însuflețită de dispreț și nerăbdare, mă răzbunai pe personajul ridicol și îngîmfat, care constituia rolul meu, făcîndu-l și mai demn de ris și găunos decît era.

După-amiaza trecu. Ziua începu să alunece către seară, și, cum nu mîncasem nimic de la micul dejun, începu să mi se facă foarte foame. Mă gîndeam acum la gustarea pe care, fără îndoială, o luau acum cu toții jos, în grădină (văzusem în vestibul un coș întreg cu prăjituri cu cremă, pe care le preferam dintre toate produsele de cofetărie). O asemenea prăjitură mi se părea că ar fi fost foarte *à propos*¹ în momentul de față, și, pe măsură ce îmi creștea pofta de o asemenea delicată, îmi venea tot mai greu să îndur această zi de sărbătoare și la post și întemnițată. Oricît ar fi fost de depărtat podul meu de ușă din față și de vestibul, clopoțelul neobosit se auzea și de aici, ca și zgomotul neîncetat al roților peste pietrele caldarimului. Știam că toată casa și grădina erau pline de lume și că jos domnea o atmosferă de bucurie și bună dispoziție ; aici, sus, începea să se facă întuneric, gîndacii începeau să-mi piară din fața ochilor obosiți și tremuram la gîndul că s-ar fi putut întoarce în marș împotriva mea, cîntărîndu-se nevăzuți pe tronul meu și invadîndu-mi pe nesimțite fusta. Nerăbdătoare și înfricoșată începui să-mi repet acum ultima dată rolul, mai mult ca să-mi omor timpul. Tocmai cînd terminam, zgomotul atît de mult amînat al cheii se auzi în broască. *Monsieur Paul* (prin întunecimea din jur mai puteam să văd că era *Monsieur*

¹ Binevenită.

Paul, căci mai dăinuia o rază care să-mi arate negrul catifelat al părului său tuns scurt și ivoriul palid al frunții sale) aruncă o privire înăuntru.

— Bravo ! strigă, ținând ușa deschisă și oprindu-se în prag. *J'ai tout entendu. C'est assez bien. Encore !¹*.

Ezităi o clipă.

— *Encore !* spuse el cu toată gravitatea. *Et point de grimaces ! A bas la timidité !²*

Îmi repetai încă o dată rolul, dar de data asta deloc atât de bine pe cât îl făcusem singură.

— *Enfin, elle sait !*, spuse el aproape dezamăgit acum, și ținând seama de împrejurări, nu ne putem arăta prea pretențioși. Apoi, adăugă : S-ar putea să mai ai încă douăzeci de minute pentru ultimele pregătiri. *Au revoir !³*. Și se pregătea să plece.

— *Monsieur !* strigai, făcându-mi singură curaj.

— *Eh bien. Qu'est-ce que c'est, Mademoiselle ?*

— *J'ai bien faim.*

— *Comment, vous avez faim ! Et la collation ?⁴*

— Nu știu ce-i cu gustarea. Nici n-am văzut-o, de cind stau închiuțată aici.

— *Ah, c'est vrai !⁵* strigă el.

Într-o clipă mă scoase din jilțul meu, și mă sili să evacuez podul. Repetind în sens invers vârtejul care mă adusese aici, sus, în pod, el mă trase dintr-o răsufclare jos, tot mai jos pe scări, până în bucătărie. Îmi venea să cred că nu ne vom mai opri pină în pivniță. Bucătăresei îi puse în vedere pe un ton poruncitor să-mi facă rost de mîncare și mie, la fel de poruncitor, să mîncînc. Spre bucuria mea, masa mea se limită de data asta la cafea și prăjitură, mă temusem de vin și de dulciuri mai consistente, care nu-mi plăceau. Cum de-a ghicit că-mi dorisem *un petit pâté à la crème⁶* n-aș putea să spun : însă se duse personal și-mi procură de undeva. Mîncai și băui cu toată bunăvoința, păstrîndu-mi prăjiturica la urmă.

¹ Am auzit tot. E destul de bine. Încă o dată !

² Încă o dată ! [...] Și fără strîmbături ! Lasă timiditatea !

³ În sfîrșit, știe.

⁴ La revedere.

⁵ Ei bine. Ce mai e, domnișoară ? — Mi-e tare foame. — Cum așa, ți-e foame ! Și gustarea ?

⁶ A, e adevărat !

⁷ O mică prăjiturică cu frișcă.

Monsieur Paul îmi supraveghea masa; și aproape că mă sili să înghit mai mult decît puteam.

— *A la bonne heure¹*, strigă, atunci cînd îl făcui să înțeleagă adevărul că n-aș mai fi putut înghiți nici o îmbucătură și, cu miinile ridicate în aer, imploram să fiu scutită de ultima felioară pe care întinsese unt. Ți-ar conveni să mă consideri drept un soi de tiran și de Barbă Albastră, care ține femeile să moară de foame într-o magherniță. În realitate, nu sînt chiar așa ceva. Acum, *mademoiselle*, te simți destul de curajoasă și în puteri să apari pe scenă ?

Îmi venea să cred că da, deși, la drept vorbind, mă simțeam destul de buimacă și n-aș fi putut spune nici eu singură cit de în puteri mă credeam în realitate. Însă omulețul acesta era dintre fapăturile cu care-ți este cu neputință să te lupți, decît doar dacă simți în tine o forță atotputernică, la fel de mare, cu care s-o supui pe a lui.

— Vino, atunci, îmi spuse, întinzîndu-mi mîna.

Îi dădui mîna, și el porni tot în pas grăbit, silindu-mă să alerg pe lingă el pentru a putea ține pasul. În curtea interioară se opri o clipă, aici erau aprinse niște lămpi mari. Ușile mari spre sălile de clasă erau larg deschise, ca și cele, la fel de mari, spre grădină. Portocali înfloriți în glastre uriașe și flori mari în vase împodobeau aceste portaluri de o parte și de alta, și grupuri de doamne și domni în haine de seară stăteau sau se plimbau printre cle. Înăuntru, sălile de clasă deschizîndu-se dintr-una într-alta ofereau o priveliște încărcată de o mulțime densă, unduitoare, murmurătoare, strălucitoare, în nuanțe trandafirii, albăstriei și albe aproape transparente. Deasupra scînteiau mari lustre, departe în fund era scena, o cortină solemnă verde, un șir de flăcări lucitoare la rampă.

— *N'est-ce pas que c'est beau ?²* întrebă însoțitorul meu.

Aș fi vrut să spun că e frumos, însă inima mi se opri în gît. *Monsieur Paul* își dădu seama de asta și se întoarse spre mine cu o strîmbătură oribilă, scuturîndu-mă de braț să mă facă să-mi vin în fire.

¹ Să-ți fie de bine.

² Nu-i așa că e frumos ?

— Am să fac tot ce-am să pot dar aş vrea atât de mult să se termine toate astea odată, spusei, şi apoi adăugai : Şi trebuie să trecem prin toată mulţimea asta ?

— Ba deloc, ştiu eu să aranjez treburile mai bine. Trecem prin grădină, pe aici.

Într-o clipă ieşisem în grădină. Noaptea liniştită, aerul proaspăt mă mai înviorară. Nu era lună, însă răsfrîngerile luminilor de la nenumăratele ferestre iluminau curtea bine şi chiar, ceva mai nelămurit şi aleile. Cerul era fără nori, măreţ în pulsaţia focurilor lui însufleţite. Ce blinde sînt nopţile pe continent ! Cît de înmiresmate, dulci, tainice ! Nu bîntuie ceturile marine, nici umezeala care să te înfioare, sînt limpezi ca amiezile şi proaspete ca dimineţile în zori.

Traversînd curtea şi grădina, am ajuns la uşile mari de sticlă ale primei săli de clasă. Erau deschise, cum erau deschise toate uşile în noaptea aceea. Trecurăm pe aici, apoi mă duse într-un cabinet micuţ, care despărţea această sală de clasă de sala cea mare. Mă orbi o clipă lumina care domnea în încăpere. Eram asurzită de sunetul atîtor glasuri, mă sufocam aproape, atât era de cald, înăbuşitor, plin de lume.

— *De l'ordre, du silence !*¹ strigă *Monsieur Paul*. Ce-i asta, haos ? întrebă, şi îndată se făcu tăcere. Din cîteva vorbe şi tot atîtea gesturi îi scoase afară pe jumătate din cei prezenţi şi îi obligă pe cei rămaşi să respecte ordinea. Cei rămaşi erau toţi în costumele piesei, erau actorii şi aceasta era cabina de schimb. *Monsieur Paul* mă prezentă. Toate privirile se îndreptară spre mine şi se auziră unele chicoteli. Era cu adevărat o surpriză, nimeni nu s-ar fi aşteptat ca englezoaica să joace într-un vodevil. Ginevra Fanshawe, splendid costumată pentru rolul ei şi arătînd fascinant de frumoasă, întoarse spre mine ochii rotunzi ca mărgelele. Era într-o dispoziţie de zile mari, cituşi de puţin tulburată de trac, încîntată chiar la gîndul că putea străluci în faţa a sute de priviri — însă intrarea mea păru s-o încremenească de uimire. Ar fi exclamat ceva cu glas tare, însă *Monsieur Paul* o făcu pe ea, şi pe toate celelalte, să păstreze tăcerea.

După ce examinase şi criticase înfăţişarea tuturor din trupă, el se întoarse spre mine :

¹ Ordine, linişte !

— Şi dumneata trebuie să te îmbraci pentru rolul dumatăle.

— Să se îmbrace în costum de bărbat ! exclamă *Zélie St. Pierre*, ţîşnind deodată în faţă, şi adăugă, prevenitoare : Am s-o ajut eu să se îmbrace.

Să mă costumez în haine bărbăteşti nu-mi plăcea deloc şi nici nu-mi convenea. Consimţisem să-mi asum numele şi rolul unui bărbat, cit despre hainele lui, *halte là !*¹. Nu, aveam să-mi păstrez propriile mele vestiminte, orice s-ar fi întîmplat. *Monsieur Paul* n-avea decît să tune şi să fulgere, eu aveam să-mi păstrez rochia. Îi spusesei asta, cu o voce pe cit de hotărîtă pe atât de încordată, chiar dacă scăzută, şi poate cam tremurătoare cînd ajunsei să-mi articulez cuvintele.

El nu izbucni numaidecît tunînd şi fulgerînd, așa cum crezusem c-avea s-o facă, rămase tăcut. Însă *Zélie* interveni ea.

— Are să fie extraordinar. Uite aici hainele, toate, toate sînt aici. Puţin cam prea mari, dar aranjez eu asta. Haide, *chère amie* — *belle Anglaise*².

Şi îmi suridea cu falsitate, căci eu nu eram deloc *belle*. Mă apucase de mină şi mă trăgea după ea. *Monsieur Paul* stătea locului, impasibil, neutru.

— Nu trebuie să mi te împotriveşti, continua domnişoara *St. Pierre*, căci într-adevăr mă împotriveam. Vrei să strici totul, ai vrea să ne strici la toate cheful, să dai peste cap toată trupa, să sacrifici totul amorului propriu al dumatăle. Ar fi mai mare păcatul, *Monsieur* n-ar permite să se întîmple așa ceva.

Îi căuta privirea. Eu aşteptam, de asemenea, să-i prind privirea. El îi adresă întîi ei o privire. Apoi se întoarse către mine. „Stai !“ spuse încet, oprind-o pe tinăra *St. Pierre*, care continua să mă tragă după ea. Toată lumea îi aştepta acum hotărîrea. Nu era mînios, doar iritat. Îmi dădeam scama de asta, şi începui să prind curaj.

— Nu-ţi plac hainele acestea ? întrebă, arătînd spre costumul bărbătesc.

— Nu pot spune că obiectez la unele din ele, dar n-am să mi le pun toate astea pe mine.

¹ Pînă aici.

² Scumpa mea prietenă — frumoasă englezoaică.

— Și atunci, cum le vrei ? Cum așa. accepți un rol de bărbat și vrei să ieși pe scenă îmbrăcată ca o femeie ? Este o piesă de amatori. e adevărat, un *vaudeville de pensionnat*¹. Cu unele modificări aş putea și eu să fiu de acord, și totuși trebuie să ai pe dumneata ceva care să arate că aparții de sexul tare.

— O să și am, *Monsieur*, dar doresc să se aranjeze lucrul acesta după cum vreau eu. Nu trebuie să se amestece nimeni, nimeni nu trebuie să încerce să mă constrângă. Lăsați-mă să mă îmbrac așa cum cred eu.

Fără să mai spună o vorbă. *Monsieur* luă costumul din mâinile domnișoarei St. Pierre. mi-l dădu mie și-mi permise să trec dincolo să mă schimb. Rămasă singură, mă mai liniștii, și mă pusei pe treabă. Păstrându-mi vestimentele feminine fără nici un fel de restricții, îmi îmbrăcai doar pe deasupra o mică jachetă, un guler și o cravată și o manta de dimensiuni mici — toate alcătuiau costumul frățiorului unei eleve. Desprinzându-mi părul din coadele în care era prins, îl strinsei la spate într-un coc mare și mi-l pieptănai într-o parte în față. Îmi luai apoi într-o mână pălăria și mănușile și trecui în camera de alături. *Monsieur* Paul mă aștepta, ca și toate celelalte. Mă privi.

— Poate să meargă, ținând seama că sîntem într-un pension, spuse. Apoi adăugă, nu fără bunătate : *Courage, mon ami ! Un peu de sang froid, un peu d'aplomb, Monsieur Lucien, et tout ira bien*².

Tinăra St. Pierre chicoti iarăși cu răceala ei de șarpe.

Eram nervoasă, auzind-o mă enervai și nu mă putui împiedica să nu mă întorc spre ea spunându-i că, dacă ea n-ar fi fost o doamnă și eu un domn, aş fi poftit-o pînă afară.

— După spectacol, după spectacol, spuse *Monsieur* Paul. După aceea, am să-mi impart perechea de pistoale între dumneavoastră două, și veți reglementa cearta asta după toate regulile. N-are să fie altceva decît vechea ceartă dintre Franța și Anglia.

Se apropia momentul cînd trebuia să înceapă spectacolul. *Monsieur* Paul, adunîndu-ne pe toate în fața lui, ne ținu o scurtă cuvîntare, ca un general adresîndu-se soldaților în preajma atacului. Nu mai știu, din tot ce

ne-a spus, decît că ne-a recomandat să ne pătrundem de sentimentul propriei noastre lipse de importanță. M-am gîndit că un asemenea sfat era de prisos pentru unele dintre noi. Sună un clopoțel. Eu și alte două actrițe ne-am trezit împinse spre scenă. Clopoțelul sună din nou. Eu trebuia să pronunț primele cuvînte.

— Nu privi spre public, nu te gîndi deloc la spectatori, îmi șopti *Monsieur* Paul la ureche. Închipuie-ți că ești în pod și că joci în fața șobolanilor.

Dispăru. Cortina se ridică, se trase pînă în tavan, luminile strălucitoare, camera imensă, mulțimea de vestimente vesele, izbucniră deodată în fața noastră. Mă gîndii la gîndacii cei negri de sus, la lăzile cele vechi, la mobilele mincate de cari, îmi spusei rolul prost, dar de spus îl spusei. Prima replică păru cea mai grea, îmi arătă că nu de public mă temeam cel mai mult, ci de propria mea voce. Alcătuit din necunoscuți și din străini, publicul nu însemna nimic pentru mine. Și nici nu m-am mai gîndit la ei. Cînd mi s-a dezlegat limba și cînd vocea și-a recîștigat volumul obișnuit, nu m-am mai gîndit la nimic altceva decît la rolul pe care trebuia să-l joc, la personajul pe care-l reprezentam — și la *Monsieur* Paul, care asculta, urmărea totul, sufla replici din culise.

Curînd, sentimentul propriei mele puteri mă cîștigă, izvorul cîștigă forță și se revărsă în mine. Îmi recăpătai în suficientă măsură încrederea și calmul ca să-i pot examina pe ceilalți în jurul meu. Unii dintre ei jucau foarte bine, mai ales Ginevra Fanshawe, care trebuia să cocheteze între doi rivali, și reușea s-o facă în chip admirabil. De fapt, era în elementul ei. Observai că o dată sau de două ori își sublinie cu o căldură mai deosebită replicile și dădu semne de parțialitate în felul ei de a fi față de mine — cochetul îngîmfat. Mă favoriza cu atîta emfază și însuflețire, arunca priviri atît de focose spre publicul care asculta și aplauda, încît mie — care o cunoșteam bine — îmi deveni curînd de tot limpede că juca anume pentru cineva. Atunci îi urmării privirile, surîsul, gesturile și nu după multă vreme descoperii că își alesese o țintă mai atrăgătoare și ispititoare pentru săgețile farmecelor sale : chiar în calea acestor săgeți, mai înalt decît ceilalți spectatori, și deci mai sigur că le putea primi din plin, într-o atitudine calmă însă plină de

¹ Vodevil de pension.

² Curaj, prietene ! Puțin sînge rece, puțină prezență de spirit, domnule Lucien, și totul are să meargă bine.

atenție, vedeam o siluetă bine cunoscută, cea a doctorului John.

Spectacolul mi se părea îndeajuns de elocvent. Expresia doctorului John spunea multe, deși nu știam ce anume. Pe mine mă fascina, mă făcea să-mi închipui o întreagă poveste, intrasem și eu cu tot sufletul în rolul pe care-l jucam, spre a o câștiga pe Ginevra. În rolul simpatice, adică al îndrăgostitului adevărat, îl vedeam pe doctorul John. Îmi mai făcea oare milă, ca înainte? Nu. Îmi înăsprii inima și mă străduiam din toate puterile să-l înfring în rivalitatea dintre noi. Știam bine că nu sint decât un cochet găunos, dar în rolul care îi revenea lui, eu aș fi putut plăcea mai mult decât el. Acum știu că am jucat atunci ca și cum aș fi dorit și aș fi fost hotărâtă să câștig și să cuceresc. Ginevra m-a ajutat și ea. Noi amîndouă am schimbat cu totul rolul, îmbunătățindu-l ca și cum l-am fi poleit din creștet pînă-n tălpi. În pauza dintre acte, *Monsieur Paul* ne-a spus că are impresia că ne-am ieșit din minți și aproape că s-a rugat de noi să ne venim în fire. *C'est peut-être plus beau que votre modèle*, ne-a spus, *mais ce n'est pas juste*¹. Nici eu nu știu ce pusese stăpînire pe mine, însă, într-un fel sau altul, doream cu toată ființa să-l eclipsez pe personajul simpatice, adică pe doctorul John. Ginevra era tandră cu mine, cum aș fi putut eu deci să fiu altfel decât un adevărat galant? Păstrînd litera rolului, i-am schimbat cu totul spiritul. Fără a-mi fi pus inima, fără a-mi fi dăruit interesul, n-aș fi putut juca rolul. Și pot spune că l-am jucat cu toată pasiunea.

Adevărul este că nici nu mă așteptasem să simt și să fac ceea ce trebuia să simt și să fac în seara aceea — cum nu m-aș fi așteptat să mă înalț la al șaptelea cer. Cu răceală, fără entuziasm, cu îngrijorare, acceptasem un rol pentru a face plăcere altcuiva. Curînd însă, încălzindu-mă, începuse să mă intereseze sarcina pe care mi-o asumasem, și, prinzînd curaj, jucam astfel ca eu însămi să fiu mulțumită. Cu toate acestea, a doua zi, cînd am stat să mă gîndesc la toate, pot spune că am dezaprobat cu totul întreaga idee a unui spectacol de amatori. Și, deși îmi părea bine că îi făcusem pe plac lui *Monsieur Paul* și-mi încercasem și eu odată puterile, am luat hotărîrea

fermă să nu mă mai las altădată atrasă într-o asemenea încercare. Aveam sentimentul că aș fi putut într-adevăr trăi emoția exprimării în teatru, în spectacole dramatice și chiar că o asemenea emoție ar fi corespuns înclinațiilor mele, și gîndul că mi-aș fi putut cultiva acest talent descoperit acum mă umplea de o lume de bucurii, însă nu mi se părea că se potrivește cu o ființă care-și rezervase doar rolul de spectatoare la spectacolul vieții. Puterea aceasta nouă și dorințele legate de ea trebuiau lăsate la o parte, și eu le-am lăsat deoparte și le-am legat sub pecetea unei hotărîri pe care nici Timpul, nici Ispitele nu au mai atins-o de atunci.

Abia se sfîrșise spectacolul, se sfîrșise adică de-adevăratelea, că *Monsieur Paul*, de obicei atît de imprevizibil și de iute la mînie, suferi o metamorfoză. Îndată ce momentul său de răspundere regizorală trecuse, el își părăsi fără întîrziere austeritatea profesională și într-o clipă apărui în mijlocul nostru, bine dispus, blînd, sociabil, strîngîndu-ne mîna la fiecare dintre noi pe rînd, mulțumindu-ne la fiecare în parte și anunțîndu-ne hotărîrea sa ca fiecare dintre noi să fie, rînd pe rînd, partenera sa la balul care avea să înceapă. Cînd îmi ceru și mie asentimentul îi răspunsei că eu nu dansez. De data asta va trebui s-o faci, fu răspunsul lui. Și dacă nu m-aș fi strecurat pe nesimțite și nu aș fi avut grijă ca el să nu mă mai vadă, m-ar fi silit fără îndoială să mă dau și în acest fel în spectacol. Însă consideram că jucasem îndeajuns teatru pentru o singură seară, era vremea să mă retrag în viața mea de toate zilele. Haina mea cenușie mai mergea poate sub o manta pe scenă, însă nu ar fi fost potrivită într-un vals sau un cadril. Retrăgîndu-mă deci într-un colîșor liniștit, de unde, fără a fi eu însămi observată, puteam să-i urmăresc pe ceilalți, lăsaî balul, cu plăcerile și splendorile sale, să-mi treacă asemenea unui alt spectacol prin fața ochilor.

Și de data aceasta Ginevra Fanshawe era vedeta, cea mai frumoasă și cea mai veselă dintre toate frumusețile de față. Fusese aleasă să deschidă balul, arăta cu adevărat încîntătoare, dansa cu toată grația imaginabilă, surîdea cu toată buna dispoziție din lume. Asemenea prilejuri constituiau pentru ea adevărate triumfuri, era ca un copil care trăiește numai pentru plăcere. Munca sau suferința o făceau să se simtă nerăbdătoare sau deprimată,

¹ E poate mai frumos decât în rolul vostru [...] însă nu se potrivește.

fără de putere și gata să tînjească, în timp ce bucuria o făcea să-și deschidă aripile ca un fluture, îi aprindea peste tot, în toată ființa, puncte de aur și pete de lumină, o făcea să scînteieze ca un diamant și să freamete ca o floare. Hrana obișnuită și băuturile simple o făceau să se enerveze, se hrănea însă cu înghețată și dulciuri ca o păsărică cu grăunțele cele mai de soi. Vinul dulce era elementul ei și prăjitura pîinea ei cea de toate zilele. Ginevra își trăia cu adevărat viața în sala de bal, oriunde în altă parte se ofilea vîzînd cu ochii.

Să nu crezi, cititorule, că înflorea sau scînteia în felul acesta numai de dragul lui *Monsieur Paul*, partenerul său, sau că-și revărsa astfel grațiile cele mai alese în seara aceea doar pentru a le impresiona pe tovarășele ei sau pe părinții și bunicii care umpleau sălile de clasă prefăcute acum în săli de bal; pentru împrejurări atît de insipide Ginevra abea dacă ar fi consimțit să danseze un singur cadril; oboseala și plictiseala i-ar fi înlocuit însuflețirea și buna dispoziție. Ea vedea însă anume motive care s-o indemne să-și dea la iveală cele mai ascunse farmece.

Este adevărat, în toată sala balului nu se vedea nici un singur participant de parte bărbătească care să nu fi fost căsătorit și tată de familie, cu excepția lui *Monsieur Paul*, acest domn fiind, de asemenea, și singura făptură de sex masculin căreia i se permitea să invite la dans o elevă, și această favoare îi era acordată în parte în virtutea unui obicei de mult statornicit (căci el era rudă cu *Madame Beck* și se bucura de toată încrederea ei), și își putea îngădui să facă tot ce vroia, și de asemenea în parte pentru că — așa capricios, pătimaș, parțial cum era uneori — el era în același timp și onoarea întruchipată și i s-ar fi putut oricînd încredința un regiment de fete frumoase și pure cu certitudinea că, sub supravegherea lui, acestora nu li s-ar fi putut întîmpla niciodată nimic rău. Multe dintre fete — am putea adăuga acum ca o paranteză — nici nu erau dealtfel atît de pure în ce privește gîndurile, poate chiar dimpotrivă; însă nici una dintre ele n-ar fi îndrăznit să-și arate firea mai puțin curată în prezența lui *Monsieur Paul* cum n-ar fi îndrăznit niciodată să-l calce dinadins pe picior, să-i ridă în față atunci cînd el și-ar fi ieșit din fire și ar fi tipat la ele sau să-i răspundă ceva cu glas tare atunci

cînd, în vreun moment de iritare, fața lui ar fi căpătat înfățișarea unui tigru inteligent. *Monsieur Paul* putea deci să danseze cu cine vroia, și vai de acela care ar fi încercat să se amestece și să-l facă să piardă ritmul dansului.

Mai erau și alții admiși în calitate de spectatori chiar dacă fără prea mult entuziasm, și mai mult pe calea intervențiilor, rugămintilor, prin influențe, sub anumite rezerve, prin favoruri speciale, greu acordate, smulse bunătații doamnei Beck, persoane pe care, supraveghindu-le personal, le ținea departe, în cel mai îndepărtat, mohorit, rece și întunecos colț al sălii patrate. Aceștia constituiau un fel de grupare dezorientată de *jeunes gens*¹, toți dealtfel din cele mai bune familii, băieți mai vîrstnici ai mamelor prezente și ale căror surori erau elevele pensionului. *Madame* însăși făcea de gardă întreaga seară pe lîngă acești *jeunes gens*, atentă cu ei ca o mamă, însă în același timp severă ca un balaur. Se așeza în fața lor un fel de cordon sanitar prin care ei se străduiau, cu rugăminți repetate, să treacă pentru a se înviora măcar un dans cu acea *belle blonde*² sau *jolie brune*³ sau cu *cette jeune fille magnifique aux cheveux noirs comme le jais*⁴.

— *Taisez-vous*, răspundea *Madame*, eroică și neîndurătoare. *Vous ne passerez pas à moins que ce ne soit sur mon cadavre, et vous ne danserez qu'avec la nonnette du jardin*⁵ (asta, făcînd aluzie la legenda povestită mai sus) și se plimba mai departe maiestuoasă prin șirurile lor nerăbdătoare și dezolate, ca un micuț Bonaparte într-o rochie cenușie ca șoarecele.

Madame se pricepea bine la treburile lumești. *Madame* înțelegea multe din caracterul și firea omenească. Nu cred că o altă directoare de școală din Villette să fi îndrăznit să primească între zidurile instituției sale vreun *jeune homme*⁶, însă *Madame* știa că, acordînd o asemenea permisiune într-o împrejurare ca cea de față putea să

¹ Tineri.

² Frumoasă blondă.

³ Brunetă frumoasă.

⁴ Fata aceasta splendidă cu părul negru ca de jad.

⁵ Tăceți [...] Nu veți trece decît cel mult peste cadavrul meu și nu veți dansa decît cu călugărița din grădină.

⁶ Tinăr.

se mîndrească în același timp cu o mișcare strategică inteligentă și îndrăzneată și cu un punct cîștigat.

În primul rînd, părinții erau transformați în adevărați complici, căci o asemenea permisiune se traducea în fapt numai prin mijlocirea lor. În al doilea rînd, primirea în școală a unor asemenea șerpi cu clopoței, atît de fascinanți și atît de primejdioși, slujea în a scoate și mai mult în evidență personalitatea doamnei Beck sub aspectul ei cel mai impresionant, ca o *surveillante*¹ de prim ordin. În al treilea rînd, prezența lor dădea un plus de picanterie întregii sărbători. Elevele știau asta și înțelegeau exact în felul acesta lucrurile, și vederea unor asemenea mere de aur strălucind în depărtare le umplea de o însuflețire pe care nici o altă împrejurare n-ar fi reușit să le-o inspire. Plăcerea copiilor se transmitea apoi și părinților, însuflețirea și buna-dispoziție circula în toată libertatea prin sala balului. Chiar și acei *jeunes gens*, chiar dacă ținuți astfel în frîu, se însuflețeau, căci *Madame* nu le-ar fi permis niciodată să se arate plictisiți sau mohorîți și astfel sărbătoarea de fiecare an în cinstea scumpei *Madame Beck* își asigura un succes cum nu cunoșteau sărbătorile nici unei alte directoare de școală din partea locului.

Remarcasem faptul că la început doctorului John i se permisese să se plimbe prin sălile de clasă. Persoana sa degaja un aer bărbătesc și plin de simțul răspunderii care-i răscumpăra vîrsta tînără și făcea aproape uitată frumusețea sa fizică. Însă îndată ce începu balul, *Madame* se grăbi înspre el.

— Haide, haide, lupule, spuse rîzînd, vei fi purtînd dumneata piele de oaie, însă trebuie cu toate acestea să părăsești stîna. Haide, am aici, în sala pătrată, o adevărată menajerie, lasă-mă să te așez și pe domnia-ta printre ei.

— Însă permiteți-mi întîi să dansez o singură dată cu o elevă la alegerea mea.

— Ai curajul să-mi ceri așa ceva? E o adevărată nebunie, e o blasfemie. *Sortez, sortez au plus vite*².

Îl împinse de la spate scoțîndu-l afară din sala balului și curînd reuși să-l treacă în spatele cordonului sanitar.

Ginevra declarîndu-se la un moment dat obosită de dans — sau așa cel puțin îmi închipui — mă căută în

colțul meu retras. Se lăsă să cadă pe bancă alături de mine și (o demonstrație de afecțiune de care m-aș fi putut lipsi foarte bine) își petrecu brațele pe după gîtul meu.

— Lucy Snowe ! Lucy Snowe ! strigă, cu un glas cam frînt, parcă suspinînd, parcă puțin cam isteric.

— Ce Dumnezeu s-a întîmplat ? o întrebai cu răceală.

— Cum arăt, cum arăt în seara asta ? întrebă ea.

— Ca de obicei, răspunsei, de o cochetărie de care ți-e și rușine.

— Sarcastică făptură mai ești ! N-ai niciodată nici cel mai mic cuvînt bun pentru mine dar în ciuda dumi-tale și a tuturor celor care mă invidiază și mă vorbesc de rău, știu bine că sînt frumoasă. Simt asta, o văd, căci, uite, e o oglindă mare în salon în care pot să mă văd din cap pînă-n picioare. Vrei să vii cu mine acuma pînă acolo și să ne așezăm amîndouă, una lingă alta, în fața ei ?

— Vreau, domnișoară Fanshawe. Am să-ți fac și gustul acesta.

Salonul de care vorbea ea era foarte aproape și ne îndreptarăm într-acolo. Petrecîndu-și brațul pe după al meu, ea mă trase în fața oglinzii. Fără să-i rezist, s-o' dojenesc sau să-i mai fac vreo observație, mă lăsai atrasă și-i lăsai amorul propriu să guste și acest triumf. Eram curioasă să văd cît putea să se mai bucure de asemenea vanități — dacă i-ar fi fost cu putință să se sature de așa ceva vreodată — dacă vreo umbră de considerație pentru alții nu putea într-adevăr să pătrundă pînă în inima ei și să-i mai îmblînzească asemenea bucurii egoiste.

Cituși de puțin. Mă întoarse pe mine și se întoarse și ea în toate părțile, ne privi pe amîndouă dintr-o parte și din alta, surîse, își zburli zulfii, își aranjă mai bine cutele fundei, își netezi rochia, și, în cele din urmă, dîndu-mi drumul de braț și făcîndu-mi o reverență plină de un respect ironic, îmi spuse :

— N-aș vrea să fiu în locul dumitale nici pentru un regat.

Remarca aceasta era prea naivă ca să-mi trezească minia. Îi răspunsei doar :

— Foarte bine.

¹ Supraveghetoare.

² Ieși, ieși cît mai repede.

— Și dumneata, ce-ai da să fii în locul meu ? se interesează ea.

— Nici o para chioară oricât de ciudat ți s-ar părea asta, răspunsei. Nu ești decît o făptură demnă de milă.

— În inima dumitale nu crezi deloc ce spui.

— Nu, pentru că în inima mea n-ai nici cel mai mic locșor. Abia dacă mă gîndesc uneori la dumneata.

— Da, însă, insistă ea, ascultă numai puțin care este deosebirea între situațiile noastre, și atunci ai să vezi cît de fericită sînt eu și cît de nenorocită ești dumneata.

— Foarte bine, ascult.

— În primul rînd, eu sînt fata unui domn de familie bună, și chiar dacă ȋata nu e prea bogat am speranțe mari dinspre partea unchiului meu. Pe urmă, n-am decît optsprezece ani, vîrsta cea mai frumoasă pe care poți să ți-o închipui. Mi-am făcut școala pe continent, și chiar dacă nu scriu prea ortografic, am o mulțime de talente. Sînt drăguță, asta nu poți s-o negi, aș putea să am la admiratori cîți mi-aș dori. Chiar în seara asta am și frînt inimile la cel puțin doi tineri domni, și privirea aceea languroasă, ca de pe patul morții, pe care mi-a aruncat-o unul din ei mă și face să fiu acum așa de bine dispusă. Îmi place așa mult să-i văd cînd se fac cînd roșii, cînd palizi la față, cum se strîmbă și-și aruncă priviri chiorîșe unul altuia și priviri geloase mie. Asta sînt eu — sînt fericită. Și acuma, despre dumneata, sāraca de dumneata. Îmi închipui că te tragi dintr-o familie oărecare, pentru că te-am văzut că tot ai grijă de copii mici încă de cînd ai ajuns aici la Villette. N-ai nici un fel de relații. Tînără nu mai poți să spui c-ai mai fi la douăzeci și trei de ani. N-ai nici un fel de talente care să atragă și nici nu ești frumoasă. Cît despre admiratori, cred că nici nu știi ce înseamnă asta, nici nu poți să discuți măcar despre subiectul acesta. Stai și dumneata acolo, mută, cînd profesorele celelalte se laudă cu cuceririle lor. Cred că nici n-ai fost îndrăgostită vreodată, și nici n-ai avea cum să fii de acum încolo. Nici nu cunoști asemenea sentimente, și cu alît mai bine pentru dumneata, căci chiar dacă dumitale ți s-ar frînge vreodată inima, n-ai fi niciodată în stare s-o frîngi pe a altuia. Nu sînt toate astea adevărate ?

— Multe din ele sînt adevărate ca litera de evanghelie, și mai sînt și bine gîndite. Probabil că mai e ceva bun în

ține, Ginevra, dacă ești în stare să vorbești atît de sincer. Șerpoaica aceea de St. Pierre n-ar putea să spună ce-ai spus tu acuma. Și cu toate acestea, domnișoară Fanshawe, așa nenorocită cum sînt eu, în felul în care m-ai descris tu, n-aș da nici o para ca să te cumpăr pe tine, cu trupul și cu sufletul tău.

— Asta numai pentru că eu nu sînt deșteaptă, și dumneata nu te gîndești la altceva decît la deșteptăciune. Dar nimeni pe lumea asta nu-și mai bate capul cu deșteptăciunea, în afară de dumneata.

— Dimpotrivă, eu cred că și tu ești deșteaptă — în felul tău — și chiar foarte isteată. Dar tu vorbeai de felul cum frîngi inimile altora, un anumit fel de distracție plăcută în care eu una nu găsesc nici un fel de merit. Spune-mi, te rog, pe cine te face vanitatea asta a ta să crezi că l-ai făcut nefericit în seara asta ?

Ea își apropie buzele de urechea mea :

— Isidore și Alfred de Hamal sînt amîndoi aici, îmi șopti.

— Zău ? Sînt ? Aș vrea să-i văd și eu.

— Scumpa de ea ! Ți-am stirnit și eu o dată curiozitatea. Haide cu mine, am să ți-i arăt. Mi-o luă înainte, zicînd cu toată trufia : Numai că nu poți să-i vezi bine de aici, din sălile de clasă. *Madame* prea îi ține la distanță. Să trecem prin grădină, să intrăm prin coridor și să ne apropiem de ei pe la spate. O să ne certe dacă ne prinde, dar n-are a face.

De data asta nu-mi păsa nici mie. Am mers deci prin grădină, am pătruns în coridor printr-o ușită retrasă și, apropiindu-ne de sala cea pătrată, dar ținîndu-ne mereu în umbra coridorului, am ajuns să vedem îndeaproape grupul de *jeunes gens*.

Cred că aș fi fost în stare să-l identific pe cuceritorul De Hamal chiar fără să-mi fie arătat. Era un mic *dandy* cu nasul drept și cu trăsăturile foarte regulate. Spun „mic *dandy*“ deși nu era sub media obișnuită în ce privește statura, însă dimensiunile la care era croit erau tare mărunte, mîinile și picioarele îi păreau micuțe. Era drăgălaș și neted la față ca o păpușă, și în același timp îmbrăcat frumos, pieptănat frumos, cu ghetele lustruite, cu mînușile și cravata bine puse la punct, era, într-un cuvînt, încîntător. „Ce personaj încîntător !“ am și exclamat, și am lăudat cu toată căldura gustul Ginevrei. Am

întrebat-o ce anume credea că ar mai putea face De Hamal cu resturile prețioase ale inimii pe care ea o frînsese, le păstra cumva într-o sticlă de parfum și le conserva în ulei de trandafiri ? Am mai remarcat, de asemenea, cu aprobare și încintare, că mîinile colonelului abia dacă erau mai mari decît cele ale domnișoarei Fanshawe, și am și sugerat că această împrejurare este favorabilă întrucît ar fi însemnat că, la nevoie, el i-ar fi putut purta mînușile ei. Mă și îndrăgostisem de buclisoarele lui, i-am mai spus. Cît despre fruntea lui joasă, grecească și capul său cu trăsături dulci, clasice, am mărturisit că n-aveam cuvinte să le laud așa cum s-ar fi cuvenit.

— Și dacă el s-ar fi îndrăgostit de dumneata ? mi-a sugerat cu o bucurie crudă Ginevra.

— O, Dumnezeule, ce fericire ar fi ! spusei. Dar nu fi inumană, domnișoară Fanshawe : Să-mi mai bagi asemenea gînduri mie în cap ar fi ca și cum i-ai arăta nefericitului Cain de departe de tot priveliștea Paradisului.

— Îți place, atunci ?

— Așa cum îmi plac dulciurile, și marmelada și prăjiturile și florile de seră.

Ginevra îmi admiră gustul, pentru că toate aceste lucruri constituiau pentru ea obiecte de adorație. Îi venea deci ușor să creadă că și pentru mine erau la fel de prețioase.

— Și acuma, Isidore, spusei.

Mărturisesc că eram și mai curioasă să-l văd pe el decît pe rivalul său. Însă Ginevra era încă absorbită complet de celălalt.

— Alfred a fost primit aici în seara asta, spuse, prin stăruințele mătușii sale, *Madame la Baronne* de Dorlodot ; și acuma, cînd l-ai văzut, poți să înțelegi de ce am fost așa de bine dispusă toată seara și de ce am jucat așa de bine și am dansat cu atîta viață și de ce sînt acuma fericită ca o regină ? *Dieu ! Dieu !*¹ Era așa de amuzant să mă uit întîi la el și pe urmă la celălalt și să-i înnebunesc pe amîndoi !

— Dar celălalt unde e ? Arată-mi-l pe Isidore.

— Nu vreau.

— De ce nu ?

— Mi-e rușine cu el !

— Din ce cauză ?

¹ Doamne, doamne !

— Pentru că... pentru că... (într-o șoaptă) are niște favoriți portocalii — roșii — uite !

— Ai dat cărțile pe față ! I-am răspuns. Nu-i nimic, arată-mi-l și mie. Îți promit că n-am să leșin cînd îl văd.

Privi în jurul ei. Exact în clipa aceea o voce englezască se făcu auzită în spatele ei și al meu.

— Stați amîndouă în curent. Ar trebui să plecați de aici de pe coridor.

— Dar nu e deloc curent, doctore John, spusei, întorcîndu-mă spre el.

— Ea răcește atît de ușor, continuă el, privind-o pe Ginevra cu o blîndețe extraordinară. E delicată, trebuie să avem grijă de ea, să-i aducem un șal.

— Permiteți-mi să apreciez și singură, spuse domnișoara Fanshawe, cu aerul ei de superioritate. N-am nevoie de nici un șal.

— Rochia dumitale e subțire, ai dansat, te-ai încălzit toată.

— Mereu predicile astea, răspunse ea, mereu cu gura pe mine, gata să-mi facți morală.

Răspunsul pe care doctorul John ar fi trebuit să i-l dea nu veni. Că sentimentele îi fuseseră rănite se vedea limpede pe fața lui. Întunecat la față și întristat, cu aerul unuia care a fost jignit, se întoarse puțin într-o parte, însă continua să arate plin de răbdare. Eu știam unde erau, foarte aproape, o mulțime de șaluri. Alergai deci și adusei unul din ele.

— Are să-l țină pe ea, mă angajez eu s-o silesc, am spus, înfășurîndu-l bine peste rochia ei de muselină, acoperîndu-i cu grijă gîtul și brațele. El e Isidore ? o întrebai apoi, într-o șoaptă cam înfierbîntată. Ea își repezi în afară buza de sus, surise și dădu din cap a aprobare. El e Isidore ? repetai eu, zgîlțînd-o puțin. Aș fi fost în stare s-o scutur de-a binelea.

— *C'est lui-même*¹, spuse ea. Ce grosolan pare, în comparație cu colonelul-conte ! Și pe urmă — oh ciel !² — favoriții ăștia !

Doctorul John se îndepărtase acum.

— Colonelul-conte ! repetai eu ca un ecou. Păpușica, marioneta, omulețul, făptura aceea degenerată ! Un biet lacheu pe lingă doctorul John. Valetul lui, rîndașul lui !

¹ Chiar el.

² Cerule !

Este cu putință ca domnul acesta frumos, generos — frumos ca o icoană — să-ți ofere mina lui onorabilă și inima lui alit de mare, să-ți promită că-ți va apăra făptura asta ușuratică și mintea ta fără nici o valoare, printre furtunile și bătăliile vieții, și tu să te dai îndărăt, să-ți bați joc de el, să-l rănești, să-l chinuiești? Ai cu adevărat putere să faci așa ceva? Cine ți-a dat ție puterea asta? Și unde e? O ții ascunsă în frumusețea asta a ta, în tenul ăsta trandafiriu și alb și în părul ăsta galben? Asta îi apleacă sufletul la picioarele tale și-i îndoaie gîtul sub jugul tău? Asta atrage afecțiunea, tandrețea, speranțele, însuflețirea, iubirea lui nobilă, din inimă — pentru tine — și tu nu vrei să le primești? Îl nesocotești? Glumești, fără doar și poate, nu poți să vorbești serios. Îl iubești, tinjești după el, dar te joci numai cu inima lui ca să-l cișligi și mai mult?

— Bah! Ce tot spui! Nu înțeleg nici jumătate din ce spui aici.

O trăsese afară în grădină, înainte de a-i răspunde. Am împins-o pe o bancă și am anunțat-o că n-are să se miște de acolo pînă n-are să afirme răspicat pe cine intenționează să accepte în cele din urmă: bărbatul adevărat sau maimuța.

— Cel pe care îl numești un bărbat adevărat, spuse ea, este burghezul, acela cu părul ca nisipul, și care se numește John? *Cela suffit! je n'en veux pas!* Colonelul De Hamal este un domn din lumea bună, cu relații excelente, maniere desăvîrșite, aspect cît se poate de plăcut, cu o față palidă și interesantă, și cu părul și ochii unui italian. Și, pe urmă, el mai e și însoțitorul cel mai încîntător pe care ți l-ai putea dori, un bărbat exact așa cum mi-l doresc. Nu cu „bun simț“ și serios ca celălalt, ci un om cu care să pot să stau și eu de vorbă pe picior de egalitate, care nu mă cicălește și nu mă tot plictisește, care nu mă hărțuiește cu lucruri înalte și adinci și cu pasiuni și talente pentru care eu nu am nici un fel de gusturi. Așa să știi. Și nu mă mai strînge așa.

Slăbii strînsoarea în care o țineam, și ea țîsni din mîinile mele. Nu mă mai ostentii s-o urmez.

Într-un fel sau altul, nu m-am putut stăpîni să nu mă mai întorc o dată pe coridor să mai arunc o privire asupra doctorului John. L-am întîlnit pe treptele dinspre grădină,

„Ajunge! Nu vreau așa ceva.

oprit într-un loc pe care bătea din plin lumina unei ferestre. Nu mă puteam înșela. Îi cunoșteam bine statura frumos proporționată, căci mă indoiesc că în toată adunarea de acolo mai era cineva care să-i fie deopotrivă. Își lăsa pălăria în mînă, capul său descoperit, fruntea și chipul lui nobile erau frumoase, exprimînd bărbăția. Trăsăturile lui nu erau reci, ușuratece sau trădînd slăbiciunea. Deși bine modelate, nu erau nici îndulcite și nici vagi ca să-și piardă forța și semnificația prin vreo simetrie cochetă. Multe simțăminte exprimau uneori aceste trăsături și încă și mai multe rămîneau tăcute dar vizibile în ochii lui. Cel puțin acestea erau gîndurile pe care mi le stîrnea vederea lui. Mie mi se părea că el este așa cum îl văd eu. Un sentiment inexprimabil de uimire mă stăpînea pe cînd îl priveam pe bărbatul acesta și îmi spuneam că este cu neputință ca unul ca el să poată fi respins în simțămintele lui.

N-aveam deloc intenția să mă apropiu de el sau să-i adresez cuvîntul acolo, în grădină, căci relațiile de simple cunoștințe dintre noi nu-mi permiteau o asemenea inițiativă. Vroiam doar să-l mai privesc acolo în mijlocul mulțimii, eu însămi rămînînd neobservată, astfel că acum, dînd peste el, mă trăseai îndărăt. Însă el mă căuta, sau mai bine zis o căuta pe cea care fusese împreună cu mine. Coborî astfel treptele și mă urmă pe alee.

— O cunoști pe domnișoara Fanshawe? Adică, am vrut să te întreb, o cunoști de mult? spuse.

— Da, o cunosc.

— Îndeaproape?

— Exact atît de îndeaproape cît aș dori.

— Ce-ai făcut cu ea acum?

„Sînt eu guvernanta ei?“ mă simțeam inclinată să-l întreb, însă îi răspunsei numai:

— Am scuturat-o numai nițel dar aș fi zgîlțuit-o și mai mult, doar că mi-a scăpat printre degete și a fugit.

— Ai vrea dumneata să-mi faci favoarea, îmi ceru el, să fii cu ochii pe ea în seara asta și să ai grijă să nu facă vreo imprudență, de pildă, să nu iasă așa repede în aerul acesta rece de afară îndată după ce a dansat?

— Aș putea, la urma urmelor, să-mi mai arunc privirile spre ea, dacă dumneata îmi ceri asta. Însă ea e o ființă prea independentă ca să se supună ușor controlului meu.

— E atît de tînă ră și nespuse de naivă, spuse el.
— Pentru mine, ea este o enigmă, răspunsei eu.
— Este ? întrebă el, foarte interesat deodată. În ce fel ?

— Mi-ar fi greu să spun în ce fel anume, greu, cel puțin să-ți spun dumitale în ce fel.

— Și de ce tocmai mie ?

— Mă întreb de ce nu e mai încîntată că dumneata îi ești un prieten atît de bun.

— Dar ea n-are nici cea mai vagă idee cît de bun prieten îi sînt eu. Tocmai asta nu pot eu s-o fac să înțeleagă. Pot să te întreb dacă ți-a vorbit și dumitale vreodată despre mine ?

— Sub numele de Isidore, mi-a vorbit adesea despre dumneata, dar trebuie să mai adaug că doar de zece minute încoace am aflat că dumneata și Isidore sînteți una și aceeași persoană. Și de tot atît de puține minute, domnule doctor John, am aflat că Ginevra Fanshawe este persoana de sub acoperișul acesta față de care de atîta vreme manifesti domnia-ta acest interes, că ea este magnetul care te atrage pe *rue Fossette*, că de dragul ei te aventurezi aici în grădină și cauți casetele pe care le aruncă aici rivalii dumitale.

— Știi totul ?

— Știu toate acestea.

— De mai bine de un an mă obișnuisem s-o întîlnesc în societate. Doamna Cholmondeley, prietena ei, este și cunoștința mea. În felul acesta o întîlnesc în fiecare duminică. Însă ai băgat de seamă că vorbește adesea despre mine numindu-mă Isidore. Aș putea — fără să-ți cer să dai dovadă de indiscreție — să te întreb care este tonul, care este înțelesul spuselor ei ? Stau tot într-o încordare întrebîndu-te aceasta, căci sînt frămîntat de nesiguranță în ce privește stadiul exact al relațiilor mele cu ea.

— O, ea e schimbătoare de felul ei, își schimbă dispozițiile după cum bate vîntul.

— Dar, totuși, ai putut să-ți faci o oarecare idee ?

„Pot, mă gîndeam în sinea mea, dar n-ar avea nici un rost să-ți spun și dumitale care este ideea pe care mi-am făcut-o. Și pe lingă asta, chiar dacă ți-aș spune că nu te iubeste, tot nu m-ai crede“.

— Taci, continuă el. Îmi închipui că n-ai să-mi comunici vești bune. N-are importanță. Chiar dacă ea simte

pentru mine de-a dreptul răceală și aversiune, asta nu e decît un semn că eu n-o merit.

— Te îndoiesti de dumneata însuși ? Te consideri inferior colonelului De Hamal ?

— O iubesc pe domnișoara Fanshawe cu mult mai mult decît poate iubi De Hamal vreo ființă omenească, și aș putea să am grijă de ea mult mai bine decît ar face-o el. Cînd îl respectă pe De Hamal, tare mi-e teamă că ea își hrănește doar o iluzie. Eu cunosc firea omului acesta, îi știu toate antecedentele și aventurile lui. Nu este demn de frumoasa dumitale prietenă.

— Această „frumoasă prietenă a mea“ ar trebui să știe și ea asta și să mai știe sau să simtă și cine e demn de ea. Dacă frumusețea sau mintea n-o ajută în privința aceasta, atunci merită orice lecție, oricît de aspră.

— Nu ți se pare că ești cam severă ?

— Sînt excesiv de severă, mai severă decît doresc să te las pe dumneata să vezi. Ar trebui să mă auzi vorbindu-i „frumoasei și tinerei prietene“, numai că ai fi cît se poate de tulburat de lipsa mea de considerație și de blîndețe față de firea ei atît de delicată.

— E atît de frumoasă ! Nu poți să simți față de ea nimic altceva decît iubire. Dumneata, de pildă, sau orice femeie mai în vîrstă decît ea, nu poți simți față de o zîină atît de naivă, nevinovată, feciorelnică, decît o dragoste de mamă sau de soră mai mare. Ce înger plin de grație ! Nu ți se înmoaie inima cînd își revărsă în urechea dumitale confidențele ei pure, copilărești ? Cît ești dumneata de privilegiată ! oftă el.

— Mi se întîmplă să-i tai scurt asemenea confidențe din cînd în cînd, spusei. Însă, iartă-mă, domnule doctor John, mi-ai da voie să schimb subiectul discuției o clipă ? Ce ființă divină este acest De Hamal ! Ce nas are în mijlocul feței — desăvîrșit ! Încearcă numai să modelezi unul ca al lui din lut sau plastilină, și n-ai putea să-l faci mai frumos sau mai drept sau mai clasic. Și pe urmă, buzele și bărbia — clasice — și prestanța lui subtilă !

— De Hamal este o marionetă nesuferită, pe lingă faptul că este și un soldat cu totul lipsit de curaj.

— Dumneata, domnule doctor John, și oricare alt bărbat care se vede alcătuit după tipare mai puțin rafinate decît el, ar trebui să simți față de dînsul o

afecțiune plină de admirație, așa cum Marte și alți zei mai grosolani trebuie să-i fi purtat grațiosului Apolo.

— Un pungaș nenorocit, lipsit de orice credință, și care mai joacă și cărți pe deasupra ! spuse doctorul John cam scurt, pe care aş putea să-l ridic de jos cu o singură mină dacă-l apuc de cingătoare, să-l las pe urmă în troaca porcilor unde e locul lui.

— Pe un inger dulce ca el ! spusei. Ce idei îți umblă prin cap ! Nu ți se pare că ești cam sever, domnule doctor John ?

Și aici am făcut o pauză. Pentru a doua oară în seara aceea exagerasem, mă aventurasem dincolo de ceea ce consideram eu a fi obișnuințele firii mele, și vorbeam cu o încordare spontană, impulsivă, care mă surprinse și pe mine cînd mă oprii să mă gîndesc puțin la ce spuseseam. Cînd mă treziseam dimineata, aş fi putut să-mi închipui că înainte de lăsarea nopții aveam să joc rolul unui îndrăgostit cochet într-un vodevil, ca apoi, un ceas mai tîrziu, să discut cu doctorul John cît se poate de sincer povestea iubirii sale nefericite și pe deasupra să-l mai și ironizez în legătură cu iluziile pe care și le făcea singur ? Nu mi-aș fi închipuit asemenea excese cum nu m-aș fi văzut făcînd o ascensiune cu balonul sau o călătorie la Capul Horn.

După ce străbătusem aleea, doctorul și cu mine ne reîntorceam acum spre casă. Răsfrîngerile dinspre fereastra luminată cădeau iarăși pe fața lui. Surîdea, însă își păstra aerul melancolic. Cum aş fi vrut să-l văd recîștigîndu-și liniștea sufletească ! Cît mă durea să-l văd apăsător de o asemenea suferință, și mai ales o suferință avînd asemenea cauze ! El, cu marile lui calități, tocmai el să iubească fără șansă ! Nu știam pe vremea aceea că tristețea născută din asemenea eșecuri este pentru unele minți cea mai bună hrană, și nici nu mă gîndeam la faptul că unele plante, „deși fără miros cînd sînt întregi, își dezvăluie mireasma cînd le rupi“.

— Nu mai fi necăjit, nu te lăsa să suferi, izbucni eu. Dacă există în Ginevra o singură scînteie care să merite dragostea dumitale, pînă la urmă va simți — va trebui să simtă — recunoștință pentru aceasta. Fii curajos, păstrează speranța, doctore John. Cine să mai nădăjduiască dacă dumneata n-ai face-o ?

Ca răsplată pentru această declarație am primit — ceea ce, s-ar zice, și meritam — o privire plină de

surpriză. Am crezut de asemenea că deslușese în ea și oarecare dezaprobare. Ne-am despărțit și am intrat în casă, care mi s-a părut deodată foarte rece. Ceasurile băteau, și clopotele bisericilor odată cu ele, miezul nopții. Invitații își luau în grabă rămas bun, sărbătorirea se terminase, lămpile începeau să se stingă. Încă un ceas și pensionul, ca și toate camerele din clădire, aveau să fie întunecate și tăcute. Eu însămi la ora aceea eram în patul meu, doar că nu adormisem. Pentru mine nu era ușor să adorm după o zi atît de plină de lucruri tulburătoare și neobișnuite.

15

VACANȚA MARE

DUPĂ SĂRBĂTORIREA ANIVERSĂRII doamnei Beck, precedată de cele trei săptămîni de slăbire a disciplinei, după cele douăsprezece ceasuri de bună dispoziție și petrecere și ziua următoare consacrată odihnei cerută de starea de apatie normală după asemenea excese, urmă o perioadă diferită : două luni de străduințe reale, de studiu încordat, neabătut de nimic. Aceste două luni, fiind și ultimele din anul școlar, erau de fapt și singurele luni de lucru activ și adevărat ale anului. În ele își concentră — deopotrivă profesorii, pedagogii și elevii — munca cea mai grea pentru pregătirea examenelor de dinaintea distribuirii premiilor. Cele care candidau pentru asemenea recompense lucrau acum din toate puterile. Profesoarele și supraveghetorele puneau și ele umărul ca să le îndemne pe cele rămase în urmă și ca să le încurajeze și ajute cum se cuvine pe cele merituoase. Trebuia să facem totul pentru a arăta publicului — cît mai elocvent cu putință — că se muncește și toate mijloacele erau bune pentru atingerea acestui scop.

Personal nu prea aveam vreme să văd cum se achită celelalte profesoare de această sarcină, eu însămi eram destul de preocupată de ce-mi pusesem în gînd. Și n-aș fi putut spune că munca mea ar fi fost mai ușoară, căci ea consta în a convinge vreo nouăzeci de capete să-și

însușească ceea ce ele considerau a fi știința cea mai complicată și greu de pătruns, cea a limbii englezești, și de a struni nouăzeci de limbi spre a pronunța cum se cuvine ceea ce lor li se părea cu neputință de pronunțat: suierul și fricativele silabelor insulare.

Sosi și ziua examenelor. Teribilă zi! Elevele erau pregătite cu cea mai mare grijă, îmbrăcate cât mai sobru, nu mai erau de văzut toalete vaporoză sau fluturătoare și nici voaluri albe sau panglică azurii. Uniforma gravă, strictă, severă era la ordinea zilei. Mie mi se părea că mai ales asupra mea cădea greutatea unei asemenea zile, că eu singură dintre toate profesoarele eram aleasă să îndur apăsarea și necazurile acestor ceasuri de încercare. Celorlalte profesoare nu li se cerea să examineze ele însele materiile pe care le predaseră, căci profesorul de literatură, *Monsieur Paul*, lua asupra sa această îndatorire. El, autocratul școlii, strîngea într-o singură mînă toate frînele școlii, respingea orice fel de ajutor, nu tolera să fie ajutat de nimeni. *Madame* însăși, care — era limpede — ar fi dorit să precia ea însăși sarcina de a asculta elevele la geografie — materia ei favorită și pe care se pricepea să o predea cât se poate de bine — fu silită să renunțe și să se supună voinței despotice sale rubedenii. El înălțura superb tot statul major al profesoarelor și profesorilor și urca singur-singurel pe estrada examinatorului. Îl necăjea faptul că era silit să facă o excepție la această normă, însă adevărul este că el nu stăpînea limba engleză, astfel că trebuia să lase această ramură a disciplinelor școlare în mîinile profesoarei de engleză, ceea ce și făcu dar nu fără o urmă de gelozie destul de naivă.

Ceea ce constituia caracteristica acestui omuleț, capabil însă pasionat și acaparator, era o permanentă cruciadă îndreptată împotriva amorului propriu al oricărei alte ființe în afară de el însuși. Avea o slăbiciune deosebită de a participa la orice fel de manifestări la care ar fi urmat să participe oricine altcineva. Căuta să se stăpînească pe cât îi era cu putință, și atunci cînd nu mai putea s-o facă fumega ca o oală în fierbere.

În scara din ajunul examenelor mă plimbam prin grădină, ca dealtfel toate celelalte profesoare și eleve. *Monsieur Emanuel* mi-a apărut alături pe așa numita *allée défendue*. Își ținea țigara între buze, haina — o

manta cît se poate de caracteristică pentru el, fără o formă anume — îi atîrna întunecat și amenințător, bereta pe care o purta de obicei îi umbrea tîmpla stîngă, favoriții negri i se încîrligau ca mustățile unui motan furios, ochii săi albaștri ascundeau un nor în scînteierea lor.

— *Ainsi*, începu el dintr-o dată, încruntîndu-se și oprindu-mă din plimbarea mea, *vous allez trôner comme une reine, demain — trôner à mes côtés. Sans doute vous savourez d'avance les délices de l'autorité. Je crois voir un je ne sais quoi de rayonnant, petite ambitieuse!*¹.

De fapt greșea într-un tot. Nu prețuiam — nici n-aș fi putut-o face chiar dacă aș fi vrut — admirația sau bunele păreri ale publicului de-a doua zi în aceeași măsură cu el. Dacă în acest public s-ar fi numărat la fel de mulți prieteni personali sau măcar cunoștințe de ale mele, cum era cazul cu prietenii lui, atunci nu mai știu cum ar fi stat lucrurile. Vorbesc însă de situația care mi se prezenta mie atunci. Asupra mea triumfurile repurtate în școală nu aruncau decît o strălucire rece. Mă minunam încă de pe atunci — și mă minunez și acum — cum se făcea că pentru el asemenea succese păreau să reverse o căldură și o strălucire ca aceea a focului din cămin. Poate că el aprecia asemenea triumfuri cam prea mult, eu, în orice caz, prea puțin. Cu toate acestea, aveam și eu închipuirile mele, ca și el. Îmi plăcea, de exemplu, să-l văd pe *Monsieur Paul* gelos. Un asemenea sentiment îi colora firea și îi trezea la viață spiritul, arunca tot miul de lumini și umbre ciudate peste fața sa posomorită și în ochii lui violenți, azurii (el însuși obișnuia să spună că părul său brun și ochii săi albaștri constituiau *une de ses beautés*²). Mînia sa avea ceva plăcut, era excesivă, gravă, cu totul nerațională dar niciodată ipocrită. N-am văzut deci nici un cuvînt spre a-i nega acuzațiile. L-am întrebat doar unde avea să se desfășoare examenul de limba engleză, la începutul sau la sfîrșitul zilei rezervate pentru ascultarea elevelor?

— Ezit încă, spuse el, dacă e cazul să-l așez chiar la început, înainte ca să vină chiar foarte multă lume și cînd firea dumitale ambițioasă n-are să aibă mulțumirea

¹ Așadar [...] ai să tronezi asemenea unei regine, mîine — alături de mine? Fără îndoială, săvurezi de pe acum desfătările puterii. Mi se pare că și văd ceva strălucindu-ți pe chip, micuță ambițioasă!

² Unul din farmecele lui.

unui public foarte numeros, sau chiar la sfârșit, cînd eu toții au să fie obosiți și are să ți se mai acorde doar o atenție plictisită și distrată.

— *Que vous êtes dur, Monsieur*¹ spusei, prefăcîndu-mă consternată.

— Așa și trebuie, să fii aspru cu dumneata. Dumneata ești dintre ființele acelea care trebuie reprimăte. Te știu eu ! Te cunosc. Alții, aici, în casă, te văd cum treci de colo pînă colo și-și închipuie că nu ești decît o umbră fără viață. Dar eu ți-am scrutat fața o singură dată și mi-a ajuns...

— Și crezi cu adevărat acum că mă cunoști ?

Fără să-mi răspundă direct la întrebare, continuă :

— N-ai fost încîntată atunci cînd ai avut succes în vodevilul acela ? Te-am urmărit și am văzut că ardeai toată să triumfi, ți se citea asta pe față. Ce foc aveai în priviri ! Nu doar o licărire, ci o flacără, *je me tiens pour averti*².

— Sentimentele pe care le-am avut atunci, *Monsieur* — și iartă-mă dacă-ți spun că exagerezi cît se poate de tare atît calitatea cît și cantitatea acestor sentimente — erau cu totul abstracte. Nici nu-mi păsa de vodevilul acela. Mi-era silă de rolul pe care m-ai pus să-l joc. N-am simțit nici un fel de simpatie față de publicul din fața scenei. Sînt oameni cumsecade, fără îndoială, dar cît îi cunosc eu ? Înseamnă ei ceva pentru mine ? Mi-au păsa cît de cît dacă aș mai da ochii cu ei mîine ? Poate însemna examenul de mîine altceva decît o sarcină pentru mine — o sarcină de care aș vrea să mă văd cruțată ?

— Ai vrea să preiau eu sarcina aceasta ?

— Din toată inima, dacă dumitale nu ți-e teamă că ai să dai greș.

— Dar eu aș da greș. Eu nu știu decît trei propozițiuni în limba engleză și cîteva vorbe doar, de pildă ; soare, luna, stele — *est-ce bien dit* ?³ După părerea mea ar fi mai bine dacă am renunța cu totul la treaba asta, dacă n-am mai ține deloc examen la limba engleză, eh ?

— Dacă *Madame* consimte, eu nu pot decît să fii de acord.

— Din toată inima ?

¹ Ce aspru ești, domnul meu.

² Cred că sînt lămuît.

³ E bine spus ?

— Din toată inima.

El își fumă o vreme țigara în tăcere. Deodată se întoarse spre mine :

— *Donnez-moi la main*¹, spuse, și pizma și gelozia l se topiră de pe chip, iar în locul lor străluci o clipă acolo o bunătate generoasă : Haide, să nu mai fim rivali, să fim prieteni. Examenul are să aibă loc, și am să-ți aleg un moment cît mai bun. Și, în loc să mă supăr și să caut să-ți pun bețe în roate cum mă simțeam înclinat, s-o fac acum cîteva minute — căci am și eu clipele mele de răutate, dintotdeauna le-am avut, din copilărie — am să te ajut din toată inima. În fond, dumneata ești singură și ești străină aici, și trebuie să-ți faci un drum în viață și să-ți cîștigi singură piinea de toate zilele. Ți-ar prinde bine să ajungi să fii cunoscută. Să fim prieteni, vrei ?

— Din toată inima, *Monsieur*. Sînt bucuroasă să-mi găsesc un prieten. Sînt mai mulțumită decît de un triumf oarecare.

— *Pauvrette* !² spuse, și se întoarse pe călcîie și mă părăsi pe alee.

Examenul trecu cu bine. *Monsieur* Paul se ținu de cuvînt și făcu tot ce-i stătea în putință ca să-mi ușureze sarcina. A doua zi urmă împărțirea premiilor. Trecu și asta cu bine. Școala intră în vacanță. elevele se duseră la casele lor și începu cu adevărat vacanța mare.

Vacanța aceea ! Am s-o uit vreodată ? Cred că nu. *Madame* Beck plecă, din prima zi de vacanță, la mare după copiii săi. Toate cele trei profesoare aveau rude sau prieteni la care își găsiră refugiu, toți profesorii părăsiră orașul, unii îndreptîndu-se spre Paris, alții spre Boue-Marine ; *Monsieur* Paul porni într-un pelerinaj la Roma. Casa rămase cu totul pustie în afară de persoana mea, a unei servante și a unei eleve infirme și cam înapoiate în minte, un fel de cretină pe care maică-sa vitregă aflată undeva, într-un fund de provincie, nu voia s-o ia acasă.

Inima mi se strînse, doruri nelămurite și nefericite mă strălăbeau fără încetare. Cît de lungi mi se păreau zilele de septembrie ! Cît de tăcute, cît de lipsite de viață ! Ce viute și goale păreau sălile acelea pustii ! Cît de posomorîtă era grădina căzută în paragină. cenușie toată de pra-

¹ Dă-mi mîna.

² Săracuța.

ful zilelor de vară ce trecuseră peste oraș ! Stringându-mi gândurile, atunci, la începutul acelor opt săptămâni de vacanță, nu-mi venea deloc să cred c-aveam să mai apuc să le văd capătul. Curajul mă părăsise cu totul, și acum, cînd mi se răpise și ocupația cu care să-mi umplu răgazurile, mă simțeam cu totul descurajată. Gîndurile la viitor nu-mi mai aduceau nici un fel de nădejde. Viitorul acesta nu-mi promitea nici un fel de mîngîiere, nu-mi oferea nici o promisiune, nu-mi aducea nici o ușurare pentru a mă face să îndur mai ușor răul prezent în speranța unui mai bine așteptat. O tristă indiferență față de viață în general mă apăsa adesea — o resemnare des-nădăjduită care mă împingea parcă spre sfîrșitul tuturor celor pămîntești. Vai mie ! Acum, cînd aveam răgaz deplin să privesc viața așa cum una ca mine trebuia s-o privească, nu vedeam în fața mea decît un pustiu lipsit de orice speranță, nisipuri nesfîrșite, nici un cîmp verde, nici un palmier, nici o oază cît vedeam cu ochii. Speranțele pe care atît le îndrăgește tinerețea, care o înviează și o împing mai departe în viață, mie îmi erau necunoscute și nu mai îndrăzneam să le caut. Chiar dacă uneori îmi băteau la poarta inimii, știam că trebuie să mi-o zăvorăsc cu toată asprimea. Nu îndrăzneam deloc să ofer găzduire unor asemenea oaspeți. Mi-era frică de moarte, de slăbiciuni și de tot răul pe care mi l-aș fi putut face singură.

Cititorule cu înclinații creștinești, știu că ai de gînd să-mi ții o predică în legătură cu cele scrise mai sus, ca și dumneata, moralistule, ca și domnia ta, înțeleptule grav. Dumneata, stoicule, te vei încrunta, dumneata, cinicule, vei rîde rău, tăios, ca și dumneata, epicurianule. Foarte bine, luați-o fiecare dintre domniile voastre așa cum credeți. Accept predica, severa încruntare, rîsul rău și hohotul de rîs. Poate că aveți cu toții dreptate, și poate că, în împrejurări ca acelea pe care le-am cunoscut eu și domniile voastre ați fi căzut în aceeași greșeală. Adevărul este că prima lună a fost pentru mine interminabilă, neagră, apăsătoare.

Cretina nu părea deloc nefericită. Eu făceam tot ce-mi stătea în putință s-o hrănesc cît mai bine și s-o îngrijesc cum se cuvine, și ea nu cerea altceva decît de mîncare și lumina soarelui sau, dacă aceasta din urmă se întîmpla să lipsească, căldura focului. Facultățile ei debile se com-

plăceau în inerție, creierul, ochii, urechile, inima ei dormeau liniștite, nu se puteau trezi la viață astfel că pentru ea letargia întruchipa Paradisul.

Trei săptămîni din vacanța aceea vremea fu caldă, frumoasă și uscată, însă a patra și a cincea săptămînă au fost furtunoase și ploioase. Nu mai știu de ce schimbarea climatei mi-a produs atunci o senzație atît de neplăcută, de ce furtuna dezlănțuită și ploaia torențială mi-au stîrnit o demobilizare mai uricioasă decît cea pe care o cunoscusem cînd vremea rămăsese senină. Însă așa s-a întîmplat și sistemul meu nervos aproape că nu mai putea suporta ceea ce trebuia să îndure în cursul acelor multe zile și nopți petrecute în casa pustie și uriașă. Cum mă mai rugam cerului să-mi dea mîngîiere și sprijin ! Cu ce putere mă stăpînea convingerea că soarta era dușmana mea neîmpăcată pe care prin nimic n-aș fi putut-o îndupleca !

Am simțit o oarecare ușurare atunci cînd o mătușă a sărmanei eleve înapoiate, o bătrinică foarte cumsecade, sosi într-o zi și o luă cu sine pe această ciudată și infirmă lovarășă a singurătății mele. Nefericita creatură devenise în unele clipe o sarcină grea pentru mine : n-o puteam scoate dincolo de zidurile grădinii și nici n-o puteam lăsa singură nici o clipă, căci mintea ei sărmană (ca și trupul de altfel) îi era betegită și înclinațiile ei instinctive o împingeau la rău. O abia ghicită înclinare către rău, o reavoință inconștientă impuneau supravegherea ei continuă. Cum rareori se întîmpla să vorbească și ședea cearșuri întregi văicărindu-se și gemînd și strîmbîndu-și fața în cele mai oribile grimase, mi se părea mai degrabă că sînt întemnițată cu un animal ciudat și neîmblînzit decît cu un semen. În plus, trebuia să-i acord îngrijiri de o natură mai specială care cereau nervii de fier ai unei infirmiere de spital și fermitatea îmi era atît de des pusă la o grea încercare încît uneori mă simțeam pur și simplu bolnavă de moarte. În mod obișnuit asemenea îndatoriri nu-mi reveneau mie. O servantă anume, care acum era plecată, le îndeplinise pînă atunci și în graba cu care toată lumea plecase în vacanță nu se mai gîndise nimeni să-i găsească o înlocuitoare. Încercările și istovirea pe care le-am cunoscut atunci n-au fost dintre cele mai ușoare pe care le-am suportat în viață. Cu toate acestea, oricît de tulburătoare și neplăcute erau ele, tot

chinurile pe care le îndura mintea mea erau mai istovitoare și mai apăsătoare. Asistența pe care trebuia să i-o acord sărmanei imbecile mă făcea deseori să-mi pierd orice dorință de a mai înghiți propria mea hrană și mă împingea, de abia ținându-mă pe picioare, la aerul curat din curte și la prospețimea fântinii din grădină. Însă pot spune că toată această suferință nu mi-a frânt inima, nu mi-a încetșat ochii și nu mi-a scaldat obrajii în lacrimi fierbinți.

Cînd sărmana cretină îmi fu luată de pe umeri am rămas liberă să mă plimb în voie. La început îmi lipsi curajul să mă aventurez prea departe de *rue Fossette*, însă, treptat, cercetai porțile orașului și trecui chiar de ele, și apoi continuai să mă plimb pe drumul mare, pe cîmpuri, dincolo de cimitirul catolic și cel protestant, dincolo de fermele țărănești, pe ogoare și prin pădurice, și nici eu singură nu mai știam pe unde. Era ceva care mă împingea înainte, o febră care mă împiedica să mă opresc locului și lipsa oricărei tovarășii întreținea în sufletul meu o foame și mai ucigătoare. Adesea umblam așa ziua întregă, prin ceasurile înăbușitoare ale amiezii și cele pustii ale după-amiezilor, pînă tîrziu în amurg, și mă reintorceam abia odată cu răsăritul lunii.

Pe cînd rătăceam astfel în singurătate, mă amuzam uneori să-mi închipui ce vor mai fi făcînd ceilalți, cunoștințele pe care mi le făcusem la școală. *Madame Beck* era într-o veselă localitate de pe coastă împreună cu copiii, cu mama ei și cu un grup de prieteni care căutaseră aceleași locuri de distracție. *Zélie St. Pierre* era la Paris la rude. Celelalte profesoare erau fiecare acasă la ele. În sfîrșit, mai era *Ginevra Fanshawe*, pe care niște cunoștințe o luaseră cu ele într-o călătorie de plăcere spre miazăzi. Dintre toate, *Ginevra* mi se părea cea mai fericită : călătorea acum prin peisajele cele mai încîntătoare, soarele de septembrie strălucea pentru ea peste cîmpurile mănoase, unde recoltele se pîrguiau sub razele-i aurii. Amiezile cristaline îi salutau privirile îndreptate spre zăările albastre legănate de contururile unduitoare ale munților.

Pentru mine toate acestea nu însemnau nimic. Și eu simțeam soarele de toamnă și clarul de lună al anotimpului recoltei, însă aproape că mi-aș fi dorit ca pămîntul și iarba să mă acopere și să mă ascundă în adîncuri de

atingerea lor. căci nu-mi mai venea să trăiesc în lumina și farmecul lor. căci nu mi le puteam face prietene și nici nu găscam la ele afecțiune și apărare. *Ginevra*, în ce o privește, avea un alt fel de temperament, care o făcea să dăruiască și ea căldură și putere altora, să bucure și pe alții de lumina zilei și de mireasma nopților. Geniile cele bune care apără stirpea omenească o protejau cu aripile lor și-i umbreau fruntea cu duhul lor apărător. Pretutindeni *Ginevra* era însoțită de dragostea adevărată și nicăieri nu s-ar fi putut spune că este singură. Era oare cu putință să rămînă ea nesimțitoare la asemenea influențe binefăcătoare ? Mie mi se părea imposibil. Nu mi-o puteam imagina într-o atare stare de apatie. Mi-o închipuiam recunoscătoare în taină, dăruindu-și pentru moment dragostea cu rezerve dar propunîndu-și ca într-o bună zi să arate tuturor cît de mult știa ea să iubească. Mi-l închipuiam pe credinciosul ei îndrăgostit înțelegîndu-i pe jumătate timiditatea și găsind în această vagă înțelegere o oarecare alinare. Îmi închipuiam că între ei există o legătură ca și electrică de simpatie, un lanț fin cizelat de înțelegerea reciprocă menținîndu-i legați chiar de la o depărtare de o sută de leghe. făcîndu-le cu puțință, peste munți și văi, comunicarea pe calea rugăciunilor și a dorințelor. Treptat, *Ginevra* deveni pentru mine un fel de eroină. Într-o zi, dîndu-mi seama de iluzia aceasta care cîștiga mereu puteri în mine, îmi spusei : „Încep să cred cu adevărat că nervii mi-s prea încordați, mintea mea a suferit, fără îndoială, prea mult în ultima vreme, a prins o boală — ce e de făcut ? Cum să mă însănătoșesc ?“

De fapt se părea că nu e nici o cale să mă însănătoșesc în împrejurările în care mă aflam. În sfîrșit, după o zi și o noapte de deprîmare deosebit de chinuitoare, am priceput că sînt fizic bolnavă, și am simțit nevoia să mă aștern la pat. Cam la vremea aceea se termină și vara tîrzie care durase pînă atunci și începură furtunile echi-noctiului de toamnă. Nouă zile întregi, întunecoase și umede, de-a lungul cărora ceasurile se fugăreau tulburi, surzitoare, dezlănțuite, zăcui — amețită de vuietul vîntului — într-o fierbințeală stranie a singelui și a minții. Somnul îmi fugise cu totul. Mă ridicam uneori noaptea în capul oaselor căutîndu-l, rugîndu-l cu glas tare să se reîntoarcă cu uitarea lui spre mine. Nu-mi răspundea decît

zăgănitul geamurilor, țipătul furtunii. Somnul însă nu revenea.

Mă abat de la povestirea mea. O dată, de fapt, tot veni, dar și atunci minios și tulbure. Nerăbdător la rugămințile mele, aduse atunci cu sine un vis răzbunător. După ceasul bisericii Sfântul Ioan Botezătorul, acest vis mă stăpîni doar cincisprezece minute, un timp scurt însă deajuns pentru a-mi zdruncina întreaga ființă cu o spaimă nemaîstiută. Și spun astfel pentru a da acelui simțămînt fără nume ceva din nuanțarea, înfățișarea, spaima pe care le-ar fi adus cu sine o viziune a veșniciei. În noaptea aceea, între miezul nopții și ceasul unu, mi-a fost dus la buze un pahar întunecat, plin cu o băutură puternică, stranie, din nici un izvor scoasă — era o licoare răsărită din adîncurile unei mări fără de fund și fără margini. Suferințele, care le sînt date muritorilor în timpul lor măsurat și socotit după ceas, nu pot avea gustul acelor suferințe. Sorbind din acest pahar și apoi trezindu-mă îmi venea să cred că totul se terminase, că sosise sfîrșitul. Tremurînd și plină de spaimă — pe măsură ce îmi recîștigam stăpînirea asupra mea însămi — gata să chem în ajutor orice făptură care m-ar fi putut susține, dar știind bine că nici un semen nu era pe aproape ca să-mi audă chemarea, căci slujnica aceea, Goton, era prea departe în iatacul ei din pod ca să mă poată auzi, m-am ridicat în genunchi în patul meu. Ceasuri de spaimă au alunecat peste mine, eram sfișiată de chinuri de nedescris, cu mintea tulbure și apăsată. Cred că dintre toate ororile pe care le-am cunoscut în noaptea aceea, acestea au fost cele mai chinuitoare. Mi se părea că pînă și ființele scumpe, acum moarte, și care în viață mă iubiseră atît, mă așteptau în altă parte, înstrăinate de mine, ființa mea cea mai lăuntrică mi-era otrăvită de un sentiment de nedescris în ce privește viitorul. Nu mai vedeam nici o rază de speranță care să mă îndemne să caut sănătatea sau să-mi trezească dorința de a trăi, și cu toate acestea nu puteam îndura glasul nemilos și fioros al Morții care îmi spunea că trebuie să mă aventurez pe cărările ei necunoscute, de spaimă. Cînd am încercat să mă rog n-am fost în stare să scot decît aceste cuvinte :

— Încă din zilele tinereții mele ți-am îndurat spaimele cu mintea asta a mea, tulbure.

Și era adevărul-adevărat.

Dimineața, cînd îmi aduse ceaiul, bătrîna Goton îmi ceru cu insistență să chem un doctor. Nu m-am învoit, mă gîndeam că nici un doctor nu m-ar fi putut ajuta.

Într-o seară — și trebuie să spun că nu eram deloc pradă delirului, ci dimpotrivă. cît se poate de lucidă — m-am sculat și m-am îmbrăcat. așa cum eram, tremurătoare și abia ținîndu-mă pe picioare. Singurătatea și tăcerea imensului dormitor nu mi se mai păreau cu puțință de suportat, paturile albe și sinistre mi se păreau că se preschimbă sub ochii mei în adevărate spectre — căpățiul fiecăruia dintre ele se prefăcea într-un cap de mort, uriaș și ars de soare — vise fantomatice dintr-o lume mai bătrînă și venind de la o stirpe de făpturi mai impunătoare mă priveau înghețate din orbitele lor căscate. În seara aceea mi s-a întipărit în suflet, mai puternică decît oricînd, convingerea că soarta este nemiloasă cu mine și că speranța nu este altceva decît un idol mincinos, orb, lipsit de viață și cu inima ca o stană de piatră. Simțeam de asemenea că încercările își atîna seră punctul cel mai înalt și că acum îmi stătea mie în puțință să le risipesc cu propriile mele mîini. așa cum erau — arse de febră, slabe, tremurătoare. Mai ploua încă și bătea vîntul. însă cu mai puțină sălbăcie — sau cel puțin așa mi se părea — decît în timpul zilei. Se lăsa amurgul și doream să cred că are să aducă după sine o mai blîndă înfrîmîntare. De la fereastra adîncă din dreptul patului meu vedeam norii de seară alunecînd jos de tot pe cer asemenea unor stîndarde plecate. Mi se părea că în ceasul acesta era în cerul de deasupra capului și afecțiune și jale pentru toate suferințele îndurate aici jos, pe pămînt, apăsura visului meu de spaimă se mai alină, odată cu el și gîndul acela de nesuportat că nu există nici o ființă pe lume care să mă îndrăgească — care să mă ia în stăpînire, și aproape că simțămîntul acesta mi se preschimbă într-un altul, contrar — simțeam că nădejdea avea să-mi încolțească mai limpede în minte dacă aș ieși de sub acoperișul acesta care mă apăsa asemenea lespezii unui mormînt, dacă aș fi putut ieși afară din oraș pe un deal liniștit pe care-l știam departe, pierdut între cîmpuri. Înfășurată într-o mantie (știu că nu eram pradă delirului, pentru că am avut grijă să mă îmbrac în vestminte călduroase) am pornit la drum. Clopotele unei biserici m-au oprit din drum,

păreau să mă cheme la slujba de seară, și am intrat. Orice ritual solemn, orice gest sincer de adorație, orice înălțare a privirilor și rugilor spre Dumnezeu îmi erau atunci deopotrivă de binevenite, ca piinea pentru un înfometat. Am ingenuncheat alături de ceilalți pe lespezile de piatră. Era o biserică veche și solemnă, și semiîntunericul ei nu era aurit, ci împurpurat de lumina care se strecura prin vitralii.

Prea puțini credincioși erau strînși acolo și, după slujbă, jumătate dintre ei plecară. Am văzut în curînd că cei rămași întîrziu acolo pentru a se spovedi. Nu m-am clintit de la locul meu. Ușile bisericii fură închise cu grijă una cîte una și o umbră plină de solemnitate se lăsă asupra noastră. După un timp, pe care și-l petrecuse adîncit în rugăciune, o siluetă se apropie de confesional. O privii. Își șopti spusele, i se șopti ca răspuns absolută, și se întoarse mîngîiată. Mai veni una, și apoi alta. O doamnă palidă, ingenuncheată, alături de mine, spuse cu o voce joasă, blîndă :

— Du-te dumneata acum, eu nu sînt încă pregătită.

Ascultînd-o mecanic, mă ridicai și mă îndreptai și eu spre confesional. Știam ce fac. Un asemenea pas nu m-ar fi putut face mai nefericită decît eram, ar fi putut cel mult să mă mîngîie.

Preotul din confesional nu-și întoarse nici o clipă ochii spre mine să mă privească, își plecă doar încet urechea spre buzele mele. S-ar fi putut să fi fost un om bun, însă îndatorirea aceasta a lui devenise acum pentru el o simplă formă, și-o ducea pînă la capăt cu indiferența obișnuinței. Ezitai, nu cunoșteam formula de confesiune. În loc de a mi-o începe cu spusele obișnuite, zisei :

— *Mon père, je suis protestante*¹.

El se întoarse deodată. Nu era un preot de prin partea locului, aceștia sînt ușor de identificat după fizionomie, arată aproape întotdeauna a oameni lipsiți de elevație sufletească ; după profilul și fruntea lui văzui că este francez. Deși cărunt și de o vîrstă înaintată nu era, cred, lipsit de sensibilitate sau de inteligență. Întrebă, nu fără bunătate, de ce anume venisem la el dacă eram protestantă ?

¹ Părinte, sînt protestantă.

Spusei că mă stingeam dacă n-aș fi auzit un cuvînt de încurajare sau o vorbă de mîngîiere. Trăiam de cîteva săptămîni cu desăvîrșire singură, fusesem bolnavă, și-mi simțeam pe suflet o apăsare căreia nu-i mai puteam îndura greutatea.

— Ai săvîrșit vreun păcat, vreo crimă ? întrebă, oarecum surprins.

L-am liniștit în această privință și i-am descris, cum mă pricepeam mai bine, viața mea de pînă atunci.

Păru îngîndurat, uimit, pus în incurcătură.

— Mă iei pe nepregătite, spuse, nu mi s-a mai întîmplat să înlînesc pînă acum un asemenea caz. În mod obișnuit ne cunoaștem calea și sîntem pregătiți, însă ce spui dumneata se abate cu totul de la confesiunile pe care le aud eu. N-aș putea spune că am acum la îndemînă un sfat potrivit pentru împrejurarea aceasta.

Bineînțeles, nu mă așteptasem la asta, însă simplul fapt că-mi spusesem chinul unei ființe gata să mă asculte, chiar dacă era vorba de un slujitor al bisericii, simplul fapt că-mi revărsasem cît de puțin din suferința de atîta vreme strînsă, și închisă în mine ca într-un vas de unde nu s-ar mai fi putut revărsa în altă parte, îmi făcuse bine. Începusem să mă simt mîngîiată.

— Trebuie să plec, părinte ? l-am întrebat văzînd că tace.

— Flica mea, spuse el cu bunătate — și sînt sigură că era un om bun, căci avea o privire plină de milă — acum este mai bine să te duci, dar te încredințez că vorbele tale m-au emoționat. Ca orice alt lucru, și confesiunea poate deveni un simplu gest formal prin puterea obișnuinței. Ai venit să-ți reverse inima, și acesta e un lucru care nu se face prea adesea. Am să mă gîndesc mult la ce mi-ai spus și am să duc cu mine gîndurile acestea în rugăciunile mele. Dacă ai fi de credința noastră, aș și ti ce să-ți spun, o minte astfel încercată nu-și poate găsi liniștea decît în deplină izolare și în practicarea cu strictețe a credinței. Lumea, și lucrul acesta e binecunoscut, nu are ce satisfacție oferi unor asemenea firi. Sfinții părinți i-au sfătuit pe penitenții asemenea ție să-și grăbească drumul spre înălțimi prin căință, sacrificii și fapte bune greu de tradus în viață. Pentru asemenea oameni lacrimile sînt piinea cea de toate zilele — piinea

suferinței și apa căinței — răsplata lor vine după aceea. Părerea mea este că ceea ce îți produce impresii atât de chinuitoare nu sînt altceva decît mesageri ai Domnului care caută să te aducă îndărăt în sinul bisericii adevărate. Ai fost făcută pentru o singură credință, crede-mă, nu-mai credința noastră te poate alina și ajuta, protestantismul e prea uscat, prea rece și prozaic pentru firea ta. Cu cît scrutez mai adînc lucrurile, cu atît vîd mai limpede că e ceva cu totul ieșit din ordinea firească. N-am să te pierd din minte în nici un caz. Du-te acum, fiica mea, însă reîntoarce-te curînd la mine.

M-am ridicat în picioare, mulțumindu-i. Mă îndepărtam deja cînd el mă chemă înapoi.

— Nu trebuie să vii în biserică aceasta, îmi spuse. Văd că ești bolnavă și biserică aceasta e prea rece. Poți să vii acasă la mine. Eu locuiesc... (și-mi dădu adresa). Fii acolo mîine dimineață la ceasurile zece.

Ca răspuns la această indicație m-am mulțumit să mă înclin în fața lui și, trăgîndu-mi vîlul pe față și strîngîndu-mi mantia în jurul trupului, m-am strecurat afară.

Crezi oare, cititorule, că m-am gîndit o clipă măcar să mă mai aventurez în preajma acestui vrednic preot? Mai degrabă mi-aș fi pus în gînd să intru într-unul din cuptoarele Babilonului. Preotul acela stăpînea arme care m-ar fi putut influența. Era un om bun prin firea lui, cu o bunătate sentimentală, franțuzească, la a cărei blîndețe știam bine că nu sînt cu totul indiferentă. Fără a mă gîndi la soluțiile obișnuite de blîndețe și bunătate, eram sigură că era vorba aici de o anumită bunătate nu întru totul legată de realitate și căreia știam că nu i-aș fi rezistat prin puterile mele. Dacă m-aș fi dus să-l vîd, mi-ar fi adus în fața ochilor tot ce era dulce și mîngietor și blînd în onorabila superstiție papistasă. Apoi ar fi căutat să însuflețească în mine, ca să aprindă și mai mult, zelul pentru lapte bune. Nici nu știu cum s-ar fi putut sfîrși toate acestea. Fiecare dintre noi ne credem puternici în anumite privințe, cu toții ne știm slabi în multe altele. E foarte probabil că, dacă aș fi vizitat casa din *rue des Mages* cu numărul 10 la ora și în ziua indicate, acum, în loc de a scrie această povestire creștîcă, aș fi stat să-mi depăn mătăniile într-o chilie a unei anumite

minăstiri de carmelite de pe bulevardul Crécy din Villette. Acel cumsecade și bătrîn preot avea ceva din F  nelon. Și, oricum ar fi cei mai mulți dintre frații săi și orice aș putea gîndi eu despre biserică și credința lui (și nu-mi plac nici una, nici alta), lui însuși trebuie să-i păstrez pentru totdeauna o amintire plină de recunoștință. S-a arătat bun cu mine atunci când aveam nevoie de bunătate, mi-a făcut bine. Să-l binecuv  nteze Dumnezeu !

Amurgul se pierduse în beznele nopții și felinarele se aprinseseră pe străzi c  nd ieșeam din acea întunec  t   biserică. Îmi era cu putință acum să mă întore spre casă, dorința nest  p  nit   de a respira vîntul de octombrie pe delușorul acela aflat departe de zidurile orașului încetase să mai constituie pentru mine o poruncă irezistibilă și se preschimbase acum, indulc  t  , într-o năzuință căreia rațiunea îi putea face față ușor. Rațiunea o și domoli cu totul astfel că îmi îndreptai pașii, aș   cum credeam, către *rue Fossette*. Însă ajunseseam într-o parte a orașului pe care nu o cunoșteam, era orașul vechi, plin de străduțe înguste cu case pitorești, vechi și căzute în ruină. Eram prea slăbită de boală ca să mai am prea mare grijă de mine însămi și prea indiferentă față de propria mea soartă ca să fiu prea atentă. M-am rătăcit, m-am incurcat într-o rețea de străzi și colituri neștiate. Mă pierdusem și nu mă puteam hot  r  i să întreb pe vreun trecător de drumul cel bun.

După ce furtuna se mai domolise la apusul soarelui, acum se grăbea parcă să-și rec  știgel timpul pierdut. Rafalele de v  nt se dezl  nțuiau cu putere în valuri orizontale trec  nd dinspre nord-vest către sud-est și aduc  nd cu ele o ploaie spulberată și, uneori, c  te o improșc  tur   ca de alic  . Frigul mă pătrunsese p  n   la oase. Îmi plecasem capul în piept să înfrunt vîntul, însă eram mereu împinsă îndărăt. N-aș putea spune că sufeream în lupta aceasta. Aș fi dorit doar să am aripi să urc mai presus de această furtună, să-mi desfac larg faldurile odihnindu-mi-le în furia ei, să mă las purtată de v  nt ori incotro bătea el. Dorindu-mi aceasta mă simțeam dintr-o dată și mai înfrigorată dec  t înainte și încă și mai fără putere. Mă străduiam să ajung până la portalul unei clădiri înalte din preajmă, însă fațada împodobită și săgeata din v  rf îmi pieriră din fața ochilor. În loc să mă prăbușesc pe trep-

tele din față așa cum încercasem s-o fac cu ultimele puteri, aveam impresia că sînt zvîrlită cu capul înainte într-un abis fără fund. Și nu-mi mai amintesc nimic după aceea.

16

E MULT DE-ATUNCI

PRIN CE HAURI MI-A RĂTACIT sufletul din clipa cînd am zăcut fără cunoștință — n-aș putea spune. Oricum a văzut făptura mea atunci și pe oriunde va fi rălăcit în spaimele acelei nopți nefirești — ea a păstrat taina. N-a șoptit amintirii nici un cuvînt despre toate acestea și îmi tulbură și acum închipuirea cu o tăcere care nu se mai risipește. Se prea poate să fi urecat în înalături să-și vadă sălașul vesprie, nădăjduind că are să-și găsească acolo odihna, și că legătura dureroasă cu materia pămîntească va fi în sfîrșit dezlegată. Poate chiar cînd nutrea asemenea speranțe un înger a abătut-o din chiar pragul cerurilor și, așa zguduită de plînsute, a împins-o iarăși, legînd-o din nou, tremurătoare și împotrivindu-se, de sărmanul ei trup, înghețat și istovit, de tovarășia căruia era alit de obosită.

Știu că a pătruns iarăși în temnița ei lumească nu de bună voie, ci jeluindu-se și tremurînd toată. Tovarășii aceștia despărțiți o clipă, sufletul și substanța, erau greu de reîmpăcat. S-au salutat unul pe altul nu cu o îmbrățișare, ci cu o chinuitoare împotrivire. Simțul vederii mi s-a reintors, roșiatic, năclăit de sînge rece. Auzul, o vreme întrerupt, m-a năpădit asurzitor, ca un tunet, cunoștința mi s-a trezit cuprinsă de spaimă, m-am ridicat în capul oușelor buimacă, întrebîndu-mă unde, printre ce străni făpturi revenisem la viață. La început nu știam nici cu pe ce îmi căzuseră ochii : zidul din fața mea nu mai era un zid, felinarul nu era doar un felinar. Dacă ar fi fost vorba de ceea ce numim noi fantomă, aș fi înțeles, tot așa cum aș fi înțeles oricare dintre obiectele obișnuite dacă mi-ar fi stat în față. Ce vreau să spun acum e că toate cele pe care îmi cădeau privirile în clipele acelea

mi se păreau a fi spectrale. Curînd însă facultățile mi-au revenit fiecare la locul lor, mașinăria vieții și-a reluat mersul obișnuit și regulat.

Nu știam însă nici acum unde mă aflu. Cu timpul mi-am dat seama că fusesem luată din locul în care-mi pierdusem cunoștința : nu mai zăceam pe treptele porticului, noapte și furtună îmi erau ascunse privirilor și auzului de niște ziduri, de ferestre și tavane. Fusesem dusă într-o casă, însă în care casă anume ?

Nu eram în stare să mă gîndesc la altceva decît la pensionul din *rue Fossette*. Încă pierdută în vis, încercam să-mi dau seama în ce cameră anume fusesem transportată. Nu pricepeam dacă era vorba de dormitorul cel mare sau de unul din micile iatacuri. Eram buimăcită pentru că nu izbuteam să fac să se potrivească fărîmele de mobilier pe care le zăream cu cele cunoscute din școală. Lipsau paturile albe, pustii, și șirul cel lung de ferestre imense. „Doar nu m-or fi dus chiar în camera rezervată pentru *Madame Beck* !“ mă gîndeam. Și chiar în clipa aceea, ochii-mi căzură pe un fotoliu acoperit în damasc albastru. Treptat, privirile îmi deslușiră și alte fotolii și scaune capitonate în același fel, și în cele din urmă îmi dădui seama că mă aflu într-un salon cit se poate de plăcut, cu un foc de lemne într-un cămin uriaș, lucitor, cu un covor pe care arabescuri în albastru deschis mai îndulceau un fond umbrît, cu pereți palizi peste care ghirlande subțiri, nesfîrșite, de nu-mă-uita azurii se impleteau și se învălmășeau printre nenumărate frunze și circei aurii. O oglindă cu rama aurită umplea spațiul dintre două ferestre, peste care cădeau bogate draperii albastrii. În această oglindă mă vedeam pe mine însămi întinsă, nu pe un pat, ci pe o sofa. Arătam întocmai ca o fantomă cu ochii mai mari și mai adînciți în orbite, cu părul mai întunecat decît de obicei în contrast cu fața mea trasă și cenușie. Era limpede, nu numai după așezarea mobilor, ci și după cea a ferestrelor, ușilor și căminului că mă aflu într-o încăpere necunoscută dintr-o casă necunoscută.

Tot alit de limpede era că nu-mi revenisem cu totul în simțire, căci, pe măsură ce priveam mai mult la fotoliul albastru, cu atît mi se părea mai familiar. Și tot astfel, mereu mai cunoscute mi se păreau o anumită canapea, ca și măsuța rotundă din mijlocul încăperii cu

față de masă albastră și lucrătură de frunze ruginii pe margine, și, mai presus de toate, două taburete cu învelișul lucrat de mină precum și un scaun cu spetează ivoriu pe a cărui pernă și spătar erau de asemenea brodate flori luminoase pe un fond întunecat.

Izbită de aceste amănunte, mă străduiam să caut mai departe. Ciudat, mi se părea că mă înconjoară din toate părțile cunoștințe vechi și un ecou ca dintr-un cîntec de altădată îmi surîdea din fiecare colțisor. Erau deasupra căminului două miniaturi ovale cărora le știam pe dinafară perlele ce le împodobeau pieptănăturile pudrate, colanele de catifea înconjurîndu-le gaturile albe, corsajul bombat de muselină, descnul minicilor de mătase brodată și dantelată. Pe consola căminului se aflau două vase de porțelan, resturi mărunte dintr-un anume serviciu de ceai, lucitor ca emailul și tot alit de subțire ca o coajă de ou, și în centru un bibelou alb, un grup clasic în alabastru păstrat sub un clopot de sticlă. Tuturor acestor obiecte le-aș fi putut descrie cu ochii închiși particularitățile, le-aș fi putut enumera crăpăturile și ciobiturile. Mai mult decît toate, era un evantai, cu niște desene complicate în peniță, meticolos executate, ca pe o gravură; privindu-l pe acesta, mi se strînse inima căci îmi aminteam ceasurile cînd urmărisem, linie după linie și punct după punct, penița nesigură, atît de puțin iubită, școlărească pe care o strîngeam în degetele acestea, acum scheletice.

Unde mă aflu? Nu numai în ce loc anume pe lume, ci și în ce an al Domnului? Căci toate obiectele acestea din jur erau ale trecutului și ale unei țări îndepărtate. Cu zece ani în urmă le spusese adio, de cînd împlinisem paisprezece ani nu le mai văzusem în ochi. Am scos un suspin abia auzit: „Unde sînt?”

O formă pe care pînă atunci n-o remarcasem se clintii, se ridică de pe un scaun, înaintă spre mine, o siluetă care nu se potrivea cu cele din jur, fiind acolo parcă numai pentru a complica și mai mult enigma în fața căreia mă găseam. Era doar un fel de slujitoare ca cele de prin partea locului, cu o scufie obișnuită de slujnică și cu o rochie simplă imprimată. Nu vorbea nici franțuzește, nici englezește, și nu puteam afla nimic de la ea și nici să-i înțeleg spusese în dialect. Însă îmi răcori timplele și fruntea cu o apă rece și parfumată, și-mi ridică puțin perna pe care mă sprijinisem, îmi adresează cîteva

semne că nu trebuie să vorbesc și apoi își reluă postul la picioarele canapelei.

Împletea ceva, astfel că nu mă privea și eu o puteam urmări cu privirile fără a-mi fi teamă că sînt surprinsă. Mă minunam cum de putuse ajunge ea acolo sau ce avea ea de-a face cu scenele și zilele copilăriei mele. Și încă și mai mult mă întrebam ce anume mai aveau de-a face aceste scene și zile de demult cu mine cea de acum.

Prea slăbită ca să mă mai pot apleca multă vreme asupra acestei taine, încercai să-mi lămuresc lucrurile spunîndu-mi că era o greșeală, un vis, rodul unui acces de febră. Și totuși știam bine că nu poate fi vorba de o greșeală, că nu dormeam și, mai mult, că sînt sănătoasă la minte. Aproape îmi doream ca încăperea în care mă aflu să nu fi fost atît de bine luminată, ca să nu fi văzut atît de deslușit miniaturile, ornamentele, evantaiel, scaunele cu speteze brodate. Toate aceste obiecte, ca și mobilele căptușite în damasc albastru, erau cu adevărat aceleași, pînă în cele mai mărunte amănunte, cu cele de care-mi aminteam atît de bine și de care fusesem pe vremuri atît de strîns legată, în salonul nașci mele de la Bretton. Îmi făcea impresia că numai încăperea era alta, căci proporțiile și forma îi erau schimbate.

Îmi veni în minte Bedreddin Hassan, cel care fusese purtat în somn de la Cairo pînă la porțile Damascului. Și pogorîse care un duh aripile întunecate prin furtuna de afară cărcia îi căzusem eu victimă mai devreme și, culegîndu-mă de pe treptele bisericii, „ridicîndu-mă în înaltul cerului”, cum se spunea în acea povestire orientală, mă dusesse, peste mări și țări, așezîndu-mă binișor în fața unui cămin primitiv din Bătrîna Anglie? Dar nu, aflam bine că focul din acul cămin nu mai putea arde în fața vechilor săi lari, se stinsese de demult, și zeii acelei case de mult se îndreptaseră în alte părți.

Slujnica se întoarse iarăși spre mine să-mi arunce o privire și, văzîndu-mă cu ochii mari deschiși și — mai mult — judecînd după expresia lor că eram tulburată și agitată, își lăsă deoparte lucrul de mină. O văzui o clipă trebulînd în fața unei măsuțe, turnă apă într-un pahar și turnă în el niște picături dintr-o sticlută, și apoi, cu paharul în mină, se apropie de mine. Ce era licoarea aceea întunecată pe care mi-o întindea acum? Era vreun elixir

al duhurilor din poveste sau vreo băutură distilată prin puterea vrăjilor ?

Era prea tirziu să mă mai întreb asemenea lucruri, o și înghițisem, fără să mă împotrivesc, dintr-o singură sorbitură. Un val de gânduri liniștite se lăsă peste mintea mea. Tot mai blind, dușumeaua părea să urce spre mine cu undiri dulci, mai adormitoare chiar decât acea licoare. Suferința slăbiciunii îmi părăsi mădularele, mușchii mi se destinseră. Îmi pierdusem puterea de a mă mai clinti din loc, însă în același timp pierdusem și dorința de a o mai face, nu simțeam nici o încătușare. Buna slujnică așeză un paravan între culcușul meu și lampă. O văzui cum se ridică iarăși să facă aceasta, însă nu-mi mai aduc aminte s-o fi văzut cum își reia locul : în răstimpul dintre aceste două gesturi „am căzut în somn“.

„Și când m-am deșteptat, iată ! totul se schimbase iarăși. Lumina zilei mă impresura din toate părțile. Nu era de fapt o lumină caldă, de vară, ci licărirea greoaie a toamnei înaintate. Eram sigură acum că mă aflu iarăși la pension ; sigură — după cum suna ploaia izbînd în ferestrele adînci ; sigură — după vuietul vîntului prin crengi, spunîndu-mi că afară, dincolo de ferestre, era o grădină ; sigură — după frigul, albeața, singurătatea în care zăceam acum. Spun albeața, căci niște draperii trase în fața unui pat franțuzesc îmi limitau privirile.

Mi-am ridicat ochii. Am privit în jur. Ochiul meu, pregătit să întîmpine camera lungă, largă, cu pereții albi, clipi buimac întîlnind doar suprafața restrînsă a unui iatac, un iatac cu pereții verzi ca marea. De asemenea, în locul celor cinci ferestre largi și golase era una singură. Înaltă, umbrită de perdele de muselină, în locul a cinci mici suporturi de lemn pictat, fiecare cuprinzînd cîte un lighean și un urcior, era o măsuță de toaletă, pregătită asemenea unei doamne de neam pentru un bal, cu o rochiță albă peste o fustă roșie, o oglindă lucioasă și mare în ramă ornamentată și cu perniță de ace în josul ramei. Măsuța aceasta de toaletă, împreună cu un fotoliu micuț, scund, îmbrăcat în creton verde și alb, un lavoar cu o etajeră de marmură prevăzut cu vase de porțelan verde deschis, împodobeau cît se poate de plăcut această încăpere micuță.

Cititorule, pot să-ți spun că m-am speriat cu adevărat ! De ce ? vei întreba poate. Ce ar fi putut, în acest iatac simplu, drăgălaș, să sperie chiar și pe cele mai timide ființe ? Doar atît : mobilele acestea nu puteau fi adevărate, nu erau fotoliu, oglindă, lavoar reale, trebuiau să fie doar fantasmеle acestor obiecte ; sau, dacă înlăturam această ipoteză, nu-mi mai rămînea decît să cred că eu însămi intrasem într-o stare de spirit nefirească. Pe scurt, că eram foarte bolnavă, pradă delirului, delirul cel mai straniu care ar fi putut să cuprindă pe vreo ființă omenească.

Cunoșteam — eram silită să-l recunosc — cretonul verde de pe scăunașul acela, chiar fotoliul însuși, rama sculptată, lustruită, înfioată a oglindei, luciul lăptos, verzui al vazelor de pe policioarele lavoarului, însuși micul lavoar cu placa sa de marmură cenușie, ciobită într-un colț. Toate acestea eram silită să le recunosc și să le salut iarăși, așa cum noaptea trecută recunoscusem și salutasem lemnul de trandafir, draperiile, porțelanurile din salon.

Bretton ! Bretton ! Vremurile de acum zece ani se răsfrîngeau în aceeași oglindă. Și de ce mă bîntuiau, ca niște fantome, Brettonul și copilăria mea de la paisprezece ani ? De ce mai tremurau acum, în fața ochilor mei teraători, mobilele de atunci, de vreme ce încăperile și locurile de atunci pieriseră ? Cît despre pernița cu ace, făcută din satin purpuriu, împodobită cu perle aurii și cu dantelării migălos lucrate, aveam același drept s-o recunosc ca și evantaiеle dinainte — o lucrasem eu cu mina mea. Ridicîndu-mă cu o tresărire din pat, luai pernița în mîini și o privii cu atenție. Erau inițialele L.L.B. scrise cu perle de aur și înconjurate cu o cununie ovală brodată în mătase albă. Erau inițialele nașei mele, Louisa Lucy Bretton.

„Mai sînt oare în Anglia ? Sînt la Bretton ?“ murmurai. Și, fiind grabnic în lături storul din fața ferestrei, căutai să arunc o privire afară să descopăr unde mă aflu, pe jumătate pregătită să regăsească casele vechi, liniștite, frumoase și caldarîmul curat, cenușiu de pe strada St. Anne, și la capătul ei, turnurile bisericii.

Priveam, dîmpotrivă, printr-un cadru de frunziș, îngrijunîndu-se în jurul ferestrei mele înalte, și mai departe întinzîndu-se sub cerul de iarnă, o pajiște în

pantă, mai departe cu pomi — arbori înalți de pădure, cum nu mai văzusem de mult. Gemeau acum sub vîntul lui octombrie, și printre trunchiurile lor distingeam o alee unde frunzele vestede zăceau în grămezi sau se învîrtejeau singuratec în vîntul dinspre apus. Oricum va fi arătat peisajul mai departe, trebuie să fi fost un șes și mestecenii aceștia înalți îl ascundeau. Locul unde mă aflam părea izolat, închis, și mie îmi era necunoscut, nu-l mai văzusem niciodată.

M-am întins iarăși. Patul meu era într-un micuț alcov. Întorcîndu-mi capul către perete, încăperca cu toate obiectele neliniștitoare din ea îmi pîerea ca și cum n-ar fi fost. Ca și cum n-ar fi fost? Nu, căci pe cînd mă întorsesem în încăpere cu nădejdea aceasta, iată, în spațiul verzui dintre perdelele despărțite acolo și strînse în fald, se afla o ramă de tablou, largă, aurită, închizînd în ea un portret. Era desenat, și frumos desenat, deși abia o schită, o acuarelă : un cap, un cap de băiat, proaspăt, viu ca în viața adevărată, cu buzele întredeschise, vorbind însuflețit. Părea să fie un adolescent de șaisprezece ani, cu tenul luminos și cu roșul sănătății în obraz, cu părul lung, dar nu întunecat, și chip aurit de soare, ochii pătrunzători, gura arcuită într-un suris plin de viață. Un chip pe care îți făcea plăcere să-l privești, mai ales pentru cei care ar fi avut dreptul să ceară afecțiunea acestui tinerel — părinții, de pildă, sau surorile lui. Orice elevă mai romantică s-ar fi putut îndrăgosti chiar de cel din ramă. Ochii lui parcă spuneau că, atunci cînd va mai înainta în ani, va putea răspunde unei scăpărări de iubire. N-aș fi putut spune dacă mai păstrau și o rază de credință în plus. Căci, oricare ar fi fost simțămîntul pe care l-ar fi întîmpinat, buzele lui aduceau, frumoasă dar cu certitudine, amenințarea capriciilor și a lipsei de prețuire.

Străduindu-mă să înțeleg cit mai liniștită fiecare dintre aceste noi descoperiri, mi-am șoptit :

„O, dar portretul acesta era atîrnat în sufrageria, unde ne luam micul dejun, deasupra căminului, poate chiar puțin cam prea sus, după cum mă gîndeam eu pe atunci. Îmi aduc bine aminte cum trebuia să mă urc pe un taburet ca să-l desprind din cui, cum îl luam în mînă și-i scrutam fîntîile acelea fermecate ale ochilor, a căror strălucire printre genele castanii părea ca un zîmbet schițat dintr-o trăsătură de penel, și cum mă îmbătam

de culoarea obrazilor și de expresia gurii. Nu-mi venea să cred că puterea închipuirii ar fi putut face mai perfectă linia arcuită a buzelor sau a bărbiei. Chiar și în ignoranța mea știam bine că acestea sînt frumusețea însăși și mă opream plină de îndoială pe acest gînd : cum de se putea ca un lucru care fermeza atît de mult să dea naștere în același timp la atîta suferință ?” Odată, parcă pentru a-mi pune la încercare simțămintele, știu că am ridicat-o în brațe pe micuța domnișoară Home și l-am cerut să privească acest portret.

— Îți place, Polly ? am întrebat-o.

Ea nu mi-a răspuns, dar l-a privit îndelung, și în cele din urmă o umbră i-a trecut tremurătoare prin ochii ei care se pricepeau atît de bine să înțeleagă, și mi-a spus : „Lasă-mă jos”. Așa că am lăsat-o jos din brațe spunîndu-mi în sinea mea : „Copilul acesta simte la fel cu mine !”.

Toate lucrurile acestea îmi treceau prin minte acum, pe cînd mai adăugam : „Are și el defectele lui, dar greu ei putea găsi o fire mai frumoasă, suavă, spontană.” Și reflecțiile mele se încununară cu un cuvînt care-mi țîșni de pe buze : Graham.

— Graham ! sună ca un ecou, deodată, o voce lingă patul meu. Ai vrea să vină Graham ?

Mi-am îndreptat într-acolo privirile. Povestea se complica tot mai mult, buimăcea mea creștea. Dacă mi se păruse atît de ciudat să văd acel chip atît de bine reamînit în imaginea de pe perete, încă și mai ciudat era acum să-mi întorc privirile și să văd în carne și oase o siluetă la fel de bine știută în amintire : o femeie, o doamnă, că se poate de adevărată și întrupată, înaltă, bine îmbrăcată, purtînd vestimle de văduvă și o scufie cum se potrivea cu cozile ei de femeie matură și maternă. Și fața ei era expresivă, poate prea marcată de trecerea anilor pentru a mai fi frumoasă, dar nu într-atît pentru a-și fi pierdut aerul și caracteristicile. Se schimbaseră prea puțin, puțin mai gravă, puțin mai trupeșă, însă era ea, nașa mea, chipul viu al doamnei Bretton.

Am păstrat tăcere, însă în sinea mea eram foarte agitată, pulsul îmi bătea nebunește, și singele îmi părăsi obrazii care îmi înghețară parcă.

— Doamnă, unde sînt ? am întrebat.

— Într-un adăpost cît se poate de sigur, pentru moment bine apărută. Liniștește-te pe deplin pînă te mai întremezi puțin, în dimineața asta nu arăți prea bine.

— Sînt atît de buimacă, nici nu mai știu dacă să-mi cred ochilor, sau dacă nu mă înșeală întru totul. Însă vorbiți englezește, nu-i așa doamnă ?

— Credeam că-ți dai seama ușor de asta. Aș fi în prea mare încurcătură dacă ar trebui să vorbesc mai îndelung în limba franceză.

— Nu veniți din Anglia ?

— Am sosit de curînd de acolo. Dumneata ești de multă vreme în țara asta ? S-ar zice că-l cunoști pe băiatul meu.

— Că-l cunosc, doamnă ? Poate că da. Fiul dumneavoastră — din portretul de acolo ?

— Acela-i portretul lui din adolescență. Îl priveai și te-am auzit pronunțîndu-i numele.

— Graham Bretton.

Ea încuviință din cap.

— Atunci eu stau acum de vorbă cu doamna Bretton, care pe vremuri a locuit în Bretton — în comitatul... ?

— Întocmai. Și dumneata ești, mi s-a spus, profesoară de engleză într-o școală de aici. Fiul meu te-a recunoscut.

— Cum am fost găsită, doamnă, și de către cine ?

— Fiul meu are să-ți spună și asta la vremea sa, spuse ea. Însă acum ești prea obosită și slăbită ca să mai putem sta de vorbă, încearcă să mănînci ceva și apoi caută să dormi nițel.

În ciuda tuturor încercărilor prin care trecusem — is-toveala fizică, tulburarea gîndurilor, ceasurile petrecute în frig și ploaie — se părea că starea mea era mai bună. Febra, care îmi chinase trupul, începuse să cedeze. Dacă în ultimele două zile nu luasem nimic în gură și suferisem continuu de sete, în dimineața aceasta, cînd mi se oferi ceva de mîncare am simțit deodată încercarea foamei: era o slăbiciune lăuntrică îndemnîndu-mă cu stăruință să gust din ceaiul pe care mi-l oferea doamna, și să îmbuc și fărîma de piine uscată pe care mi-o adăugă ea. Era doar o bucatică, însă a fost de ajuns ca să mă țină în puteri încă două sau trei ceasuri pînă cînd slujnica îmi aduse o ceșcuță de supă și un biscuit.

Cînd începu să se lase seara, și vîntul continua să sufle sălbatic și înghețat, iar ploaia curgea mai departe ca

un potop, mă simții cuprinsă de oboseală, eram obosită mai ales de șederea în pat. Camera, deși drăgălașă, era micuță, o simțeam apăsîndu-mă, jinduiam după o schimbare. Frigul care sporea afară și umbrele tot mai dese mă deprimau și ele. Voiam să văd, să simt lumina focului. Pe lingă aceasta, gîndul îmi revenea mereu la fiul acestei bătrîne doamne. Cînd aveam să-l văd oare ? Sigur că nu înainte de a fi în stare să-mi părăsesc patul.

În sfîrșit, slujnica veni să-mi primenească așternutul pentru noapte. Se pregătea să mă înfășoare într-o pătură și să mă poarte pe brațe pînă la fotoliu, însă, refuzîndu-i aceste ajutoare, începui să mă îmbrac singură. Terminasem tocmai, și mă așezasem să-mi recîștig răsufliarea, cînd apărură iarăși doamna Bretton.

— Cum, te-ai îmbrăcat ? exclamă ea, surîzînd cu surisul acela pe care-l știam atît de bine, un suris plăcut, deși nu prea blînd. Te simți mai bine, așadar ? Chiar în puteri, cum s-ar zice.

Îmi vorbea parcă atît de asemena cu felul în care mi se adresa pe vremuri, încît aproape că-mi venea să cred că începuse să mă recunoască. Era în glasul și în comportarea ei față de mine aceeași notă protectoare pe care o cunoscusem cînd eram fetiță, o protecție căreia îi cedasem pe vremuri și chiar îmi plăcea. Nu se întemeia pe convenționalismele unei averi sau situații sociale mai bune decît ale mele (în această din urmă privință nici nu fusese vorba despre vreo inegalitate între noi, rangul ei social era și al meu), ci pe rațiunile firești ale avantajului în vîrstă. Era adăpostul pe care arborele îl acordă plantei. I-am adresat atunci, fără întîrziere, o rugămintă :

Lăsați-mă să vin și eu jos, doamnă. Mă simt atît de înfrigurată și apăsată aici.

— Nici eu n-aș dori altceva, cu condiția să fii destul de în puteri ca să trecem la această schimbare, îmi răspunse ea. Haide atunci, iată brațul meu să te sprijini.

Îmi oferi brațul și am coborît astfel scările acoperite de un covor pînă la un palier, unde era o ușă mare deschisă prin care am intrat în salonașul cel albastru. Cît de lucioasă era încăperea aceasta cu acrul ei de liniște desăvîrșită, casnică ! Cît de caldă în lumina chiblimburii și în licărirea adîncă a focului ! Ca să întregesc această imagine, ceaiul se afla pregătit acolo pe o măsută, un ceai englezesc, servit într-un serviciu

strălucitor care mă întâmpina ca pe o cunoștință veche, cu samovarul de argint masiv, împodobit cu ornamente de modă veche, cu ceainicul greci din același metal, cu ceștile de porțelan subțire cuprinzând lichidul purpuriu aurit. Recunoșteam chiar și prăjitura de o anumită formă crescută într-un anumit tipar care-și avea întotdeauna locul pe masa de ceai de la Bretton. Graham o prețuia mult, și iat-o aici ca pe vremuri — așezată în fața farfuriilor lui Graham, laolaltă cu furculița și cuțitașul de argint. Așadar, Graham era așteptat la ceai. Graham poate că se și afla în casă, curînd poate că aveam să-l văd.

— Stai, stai aici, spuse călăuza mea, cînd pașii îmi șovăiră nesiguri atunci cînd trecui prin fața căminului. Mă așeză pe sofa dar m-am mutat curînd mai la o parte, căci focul din cămin mi se părea prea încins : în umbra canapelei găsii o banchetă unde mă simțeam mai bine. Doamna Bretton nu avusese niciodată obiceiul să-și impună vederile nimănui în vreo privință sau alta. Mă lăsă și acum să mă instalez cum vroiam, fără să-mi spună nimic. Prepară ceaiul și apoi se apucă să-și citească ziarul. Îmi plăcea să urmăresc astfel gesturile nașei mele, toate mișcărilor ei erau atît de tinerești ! Adevărul e c-ar fi putut avea cam cincizeci de ani, și totuși nici trupul și nici spiritul nu-i păreau atinse de rugina vîrstei. Deși planturoasă, era totuși sprintenă, și chiar dacă de un temperament slăpînit, uneori era impetuoasă, sănătatea de care se bucura și excelența ei bună dispoziție o mențineau tinără ca în floarea vîrstei.

Am băgat de seamă că, citînd, asculta totuși atentă, — asculta semnele apropierii băiatului ei. Nu era o făptură care să se arate prea ușor neliniștită de ceva, dar vremea rămăsese mai departe rea, și dacă Graham era încă pe undeva prin vîntul de afară, vîntul care continua să sufle neîndurător, știam bine că inima mamei lui nu se va liniști pînă la sosirea lui.

— A întîrziat cu zece minute, spuse, privindu-și ceasul.

Apoi, după un alt minut, ridicîndu-și ochii de pe filă și inclînîndu-și ușor capul spre ușă, arătă că auzise un sunet cunoscut. Curînd fața i se luminează, și apoi chiar și auzul meu, mai puțin deprins cu aceste sunete, distinse zgomotul unei porți de fier trîntindu-se, al unor pași pe pietrișul aleii, și în cele din urmă al clopoțelului de la

ușă. Sosise și el. Maică-sa umplu ceainicul de la samovar, trase mai aproape de gura căminului fotoliul cel albastru capitonat cu perna lui cea moale — de fapt era fotoliul ei, dar îmi dădeam seama că era un fotoliu pe care el îl putea oricînd uzurpa nepedepsit. Apoi, cel așteptat urcă scările, curînd după ce, îmi închipui, acordase înfățișării sale atenția pe care noaptea umedă și vîntoasă de afară o făceau necesară, și intră în cameră.

— Tu ești, Graham ? spuse maică-sa, ascunzîndu-și un suris, un suris plin de bucurie sub stilul ei laconic.

— Cine să fie altcineva, mamă ? întrebă întîrziatul, înstăpînîndu-se fără prea mult respect în tronul de la care ea abdicase.

— Nu meriți să-ți dau ceaiul rece pentru că ai întîrziat ?

— Am să primesc ce nu merit căci, uite, samovarul zumzăie cît se poate de vesel.

— Trage-te mai lingă măsută, leneșule. S-ar zice că nici un seaun nu-i de ajuns de bun pentru tine decît acesta al meu. Dacă ai avea o scînteie de bună-cuviință ai lăsa fotoliul acesta pentru Bătrîna Doamnă.

— Așa aș și face, doar că Bătrîna Doamnă insistă să mi-l cedeze mie. Ce mai face bolnava noastră, mamă ?

— Vine ea singură aici, la lumină. să-ți răspundă în persoană ? spuse doamna Bretton, întorcîndu-se spre colțul meu.

La invitația aceasta, am ieșit la lumină. Graham se ridică în picioare, curtenitor, ca să mă salute. Se opri în fața căminului, era un flăcău îndreptățind în toate privințele mîndria neascunsă a mamei sale.

— Ați coberit, așadar, spuse, vă simțiți desigur mai bine, mult mai bine. N-aș fi îndrăznit să nădăjduiesc să ne întîlnim astfel, sau aici. Noaptea trecută eram chiar îngrijorat, și dacă n-aș fi fost silit să mă grăbesc spre un pacient pe moarte, nu v-aș fi lăsat singură. însă și mama este aproape un medic, iar Martha e o infirmieră excelentă. Mi-am dat seama că era vorba de un leșin, nu prea primejdios. Ce l-a provocat trebuie să vă întreb abia de acum înainte, în toate amănuntele. Pînă atunci trag nădejde că vă simțiți cu adevărat mai bine.

— Mult mai bine, spusei calmă. Mult mai bine, vă mulțumesc, domnule doctor John.

Căci, cititorule, acest tânăr înalt, acest fiu iubit, gazda aceasta a mea, acest Graham Bretton, era cu adevărat doctorul John. El, și nu altul, deși s-ar fi putut spune că-l recunoașteam abia acum. De fapt încă atunci când auzisem pașii lui Graham pe trepte, știusem cine anume avea să intre în cameră și pentru ce înfățișare să-mi pregătase privirile. Descoperirca aceasta nu era chiar de astăzi, începusem să bănuiesc cîte ceva de multă vreme. Bineînțeles, îmi aduceam bine aminte de tânărul Bretton, și deși trecera a zece ani (de la vîrsta de șaisprezece la cea de douăzeci și șase) pot schimba mult un adolescent prefăcîndu-l într-un tânăr bărbat, totuși n-ar fi putut aduce atîtea schimbări încît să-mi orbească privirile sau să-mi tulbure amintirile. Doctorul John Graham Bretton păstra încă asemănări cu tinerelul de șaisprezece ani. Avea aceeași ochi, și chiar unele din trăsăturile de demult, adică întreaga jumătate inferioară a feței, atît de frumos modelată. Îl recunoscusem de mult. Îl recunoscusem, mai bine zis, înții și întii cu prilejul, povestit într-un capitol din urmă, cînd atenția pe care mi-o îndreptasem cu atîta lipsă de prevedere spre el îmi atrăsese din partea lui o dejană abia ascunsă. Ori de cîte ori mai avusesem după aceea ocazia să-l mai observ, mi se confirmaseră întru totul primele impresii. Regăsisem în gesturile, comportamentul, felul de a fi al omului matur, toate promisiunile pe care le prevăzusem la tânărul de odinioară. Auzeam acum în tonurile adînci ale glasului său accentele vocii de altădată. Anumite întorsături de frază, caracteristice lui atunci, îi erau și acum firești, ca și multe din expresiile ochilor și buzelor și multe sufluri, țîșnindu-i din ochi asemenea unor raze pe sub fruntea înaltă.

Să fi spus ceva despre aceasta, să fi făcut măcar o aluzie la această descoperire, n-ar fi intrat în obișnuințele mele, nu s-ar fi potrivit deloc cu felul meu de a simți. Dimpotrivă, preferasem să păstrez totul pentru mine. Îmi plăcea să pătrund în atmosfera lui învăluită parcă într-o ceață prin care el nu distingea înfățișarea mea reală, în timp ce el stătea în plină lumină, lumina care strălucea cu osebire în jurul frunții lui și îi tremura în jurul pașilor fără să-și arunce razele mai departe.

Știam bine că pentru el n-ar fi însemnat mare lucru dacă aș fi făcut un pas înainte să-i spun : „Iată-o pe Lucy Snowe !” Așa că îmi păstrasem locul meu de umilă pro-

fesoară și, cum el nu mă întrebese niciodată de nume, eu nu i-l spusese niciodată. Auzise spunîndu-mi-se „domnișoară” și „domnișoara Lucy”, dar niciodată și numele Snowe. Iar ca să mă recunoască de la sine — deși poate că eu mă schimbasesm mai puțin decît el — așa ceva nici nu-i trecuse vreodată prin gînd, și atunci de ce i-aș fi sugerat eu o asemenea idee ?

În timp ce-și bău ceaiul, doctorul John fu curtenitor, așa cum îi stătea în fire. Cînd se termină această gustare și se strînse masa, el aranjă un culcuș confortabil de perne într-un colț al canapelei și mă sili să mă instalez acolo. El și cu maică-sa se traseră de asemenea mai aproape de gura căminului, și după mai puțin de zece minute am surprins privirile acesteia din urmă ațintite cu stăruință asupra-mi. Femeile sînt în mod firesc mai pătrunzătoare în unele privințe decît bărbații.

— Ia te uită ! exclamă ea curînd, rareori mi s-a întîmplat să văd o mai mare asemănare ! Graham, tu n-ai băgat de seamă ?

— Să bag de seamă ce ? Ce-o mai tulbură acum pe Bătrîna Doamnă ? Ce-ai rămas așa cu ochii țintă, mamă ? S-ar zice c-ai avut vreun soi de revelație.

— Spune-mi, Graham, de cine-ți aduce aminte această tinără doamnă ?

— Mamă, dar o descumpănești cu totul. Ți-am spus mereu că manierele astea prea bruște sînt cusurul duminale. Adu-ți și dumneata aminte că este o străină și că nu e obișnuită cu felul duminale de a fi.

— Uite, acum cînd își lasă ochii în jos. Dar acum, cînd se întoarce într-o parte, cu cine seamănă, Graham ?

— Dar, dragă mamă, dacă dumneata ne propui ghici-toarea asta, cred că cel mai bine ar fi să răspunzi tot dumneata.

— Spui că o cunoști de mai multă vreme — de cînd ai început să mergi la școala aceea din *rue Fossette* — și cu toate acestea nu mi-ai pomenit niciodată despre asemănarea asta !

— Nu puteam să-ți pomenesc despre un lucru la care nu m-am gîndit niciodată și pe care nu-l recunosc nici acum. Ce vrei să spui ?

— Prostule ! Uită-te bine la ea !

Graham mă privi cît putu mai bine, însă eu nu puteam îndura așa ceva. Îmi dădeam seama cum aveau să sfir-

șcasă toate acestea, astfel că mă gândii s-o iau cu înaintea.

— Doctorul John, spusei, a avut atâtea lucruri de făcut și atât de multe lucruri la care să se gândească de când dumnealui și cu mine ne-am strîns mîinile la despărțire pe strada *St. Anne*, încît, chiar dacă eu l-am recunoscut repede pe domnul Graham Bretton, de acum cîteva luni, lui nu i-a trecut prin minte că ar fi putut recunoaște în mine pe Lucy Snowe.

— Lucy Snowe ! Mă gîndeam eu ! Știam eu ! strigă doamna Bretton.

Și străbătu dintr-o dată cei cîțiva pași dintre noi în fața căminului, și mă sărută. Unele doamne ar fi făcut poate mare zarvă după o asemenea recunoaștere, fără ca evenimentul să le bucure prea mult. Însă nu intra în obișnuințele nașei mele să facă paradă de simțăminte și prefera orice manifestare sentimentală redusă, cum s-ar spune, la un basorelieu. Astfel că ea și cu mine trecurăm peste această surpriză doar cu cîteva vorbe și cu un singur salut. Cu toate acestea aș îndrăzni să spun că era bucuroasă, și eram și eu. În vreme ce noi două refăcăm cunoștința, Graham, care ședea în fața noastră, își trăi în tăcere momentul de surpriză.

— Mama spune despre mine că sînt un prost, și cred și eu că sînt, spuse el în cele din urmă, căci, pe cîntea mea, deși te-am întîlnit adesea n-am bănuț nimic. Dar acum totul îmi pare limpede Lucy Snowe ? Sigur că da ! Îmi amintesc perfect de ea, și iată-o acum în fața mea, nu-i nici o îndoială. Însă, adăugă, e sigur că dumneata nu m-ai recunoscut ca o veche cunoștință în toată vremea asta, căci n-ai spus nici un cuvînt despre așa ceva.

— Te-am recunoscut, i-am răspuns.

Doctorul John nu mai făcu nici un comentariu. Se gîndea probabil că faptul că eu păstrasem tăcerea era o ciudățenie din partea mea, dar s-a abținut de la orice mustrare. Bănuiesc că ar fi considerat drept o impertinență să mă chelionceze mai îndeaproape despre motivele rezervei mele, și chiar dacă ar fi simțit oarecare curiozitate, importanța pe care o atribuia cazului nu era, oricum, de natură să-l împingă la o atare impertinență.

În ce mă privește, m-am limitat să-l întreb doar dacă-și mai amintea împrejurarea cînd îl privisem o dată mai

lung, căci ușoara plictiseală pe care o manifestase atunci îmi dănuia în amintire.

— Cred că-mi amintesc, spuse, cred chiar că am fost supărat pe dumneata.

— M-ai considerat poate puțin prea îndrăzneță ? I-am întrebă.

— Deloc. Numai că, știindu-te atât de timidă și retrasă în comportarea dumitale obișnuită, mă întrebam ce strîmbătură grozavă pe fața mea s-ar fi dovedit atât de fascinantă pentru ochii matala care mă evitau mereu.

— Acum înțelegi despre ce era vorba.

— Perfect.

Și aici, doamna Bretton ne întrerupse cu multe, multe întrebări despre vremurile de demult. Și, pentru a o mulțumi, a trebuit să revin la necazurile mele trecute pentru a-i explica motivele aparentei mele înstrăinări, și-i amintii astfel de luptele pe care le dusesem de una singură cu Viața, cu Moartea, cu Suferința, cu Soarta. Doctorul John asculta intervenind doar rar cu cîte o vorbă. Ei îmi vorbiră apoi despre schimbările pe care le cunoscuseră la rîndul lor. Nici cu ei nu merseseră lucrurile prea ușor și norocul își mai retrăsese din darurile lui edinioară bogate. Însă o mamă atât de curajoasă cu un apărător atât de vrednic ca băiatul ei aveau toate înzeștrările pentru a putea lupta bine cu lumea și pentru a izbîndi în cele din urmă. Doctorul John era una dintre ființele la a cărui naștere era sigur că stelele cele bune surisescră. Adversitatea n-avea decît să îndrepte spre el cea mai posomorită față a ei, el era bărbatul în stare să o dea la o parte cu un surîs. Puternic și plin de viață, ferm și curtenitor, nepripindu-se și păstrîndu-și curajul, el era omul care să ciștige favorurile Destinului și care să smulgă din ochii săi de gheață o rază, aproape, de iubire.

În profesiunea pe care și-o alesese, succesul îi era acum aproape asigurat. De mai puțin de trei luni își luaseră această casă (un mic castel, îmi spuseră, situat la vreo jumătate leghe de Poarta Crécy). Își alesese o locuință la țară gîndindu-se la sănătatea mamei, căreia nu-i pria aerul de oraș. O chemase aici pe mama sa care, venind, adusese cu ea ce mai avea din mobilierul fostei reședințe din strada *St. Anne*, adică ce nu se îndurase să vîndă.

De aici uimirea mea cînd îmi căzuseră ochii pe fantasmelor fotoliilor, pe imaginea oglinzilor, ceainicului, ceștilor de altădată.

Cînd ceasul bătuse orele unsprezece, doctorul John o întrerupsese pe mamică-sa :

— Domnișoara Snowe trebuie să se retragă la culcare acum. Iată, începe să arate foarte palidă la față. Mîine am să-mi iau îndrăzneala să-i pun cîteva întrebări cu privire la cauza pentru care și-a pierdut sănătatea. S-a schimbat mult, într-adevăr, din iulie cînd am văzut-o jucînd, cu mult temperament, rolul unui foarte cuceritor tinăr de familie bună. Cit despre necazul de astă-noapte, sînt sigur că e și asta o poveste, dar nu mai discutăm despre acest subiect în seara asta. Noapte bună, domnișoară Lucy.

Și astfel mă conduse plin de bunătate pînă la ușă și, ridicînd o luminaare în mîini, îmi lumină drumul în sus pe scări.

După ce mi-am spus rugăciunile și m-am dezbrăcat să mă întind în pat, am început să simt că mai aveam încă prieteni. Prieteni care să nu declare sus și tare că ar simți vreun atașament deosebit față de mine și nici să-mi ofere mîngîierea unor relații bine potrivite și alese ; de la care deci nu puteam cere decît puțină afecțiune, și despre care nu puteam nutri decît iluzii modeste, însă față de care simțeam că mă îndeamnă inima și simțeam o recunoștință poate incomodă pentru ei și pe care încercam să-mi pun rațiunea s-o strunească.

— Fă-mă, Doamne, să nu mă gîndesc la ei prea adesea, prea mult, cu prea multă dragoste, nuă rugai, să mă mulțumesc cu un firisor mai micuț din riul acesta de viață și iubire, să nu simt prea multă însetare, să nu sorb prea mult din apele lui binevenite, să nu aștept de la ele un gust mai dulce decît cel al fîntînilor lumești. O, dae-ar da Dumnezeu să mă simt îndeajuns de întărită doar de o privire prietenoasă, din cînd în cînd coborînd spre mine, rareori, o privire scurtă, care să nu mă tulbure, să mă lase liniștită, liniștită cu totul.

Repetîndu-mi încă vorbele acestea, îmi lăsaî capul pe pernă, și iarăși repetîndu-le mi-am udat această pernă cu lacrimi.

INCERCĂRILE ACESTEA DE A lupta cu alcătuirea firească, cu impulsurile puternice ale inimii ar putea părea zadarnice și nerodnice, însă în cele din urmă ele fac bine. Ele caută, oricît de neputincioase ar fi, să împingă faptele, comportarea, pe o cale pe care Rațiunea să o aprobe și căreia Simțirea, poate prea adesea, i se împotrivesc. Sigur e că ele schimbă întrucîtva înfățișarea generală a unei vieți, și o fac mai stăpînită, mai calmă, mai liniștită la suprafață — și numai pe suprafață cad privirile întîmplătoare ale celorlalți. Cit despre ceea ce se petrece în adîncuri, să lăsăm acestea pe seama Domnului. Omul, semenul tău, slab ca și tine însuși, și care nu este îndreptățit să-ți fie judecător, poate fi ținut la o parte de aceste profunzimii.

Dimineața următoare am încercat să mă dau jos din pat dar pe cînd mă îmbrăcam, sorbind din cînd în cînd o gură de apă rece din carafa de alături spre a-mi mai potoli tremurul de slăbiciune, intră în cameră doamna Bretton.

— Ia te uită ce prostie ! fu salutul ei de dimineață. N-ai să faci una ca asta ! adăugă și, purtîndu-se cu mine în felul ei nestăpînit, energic — purtarea pe care pe vremuri mă distra să văd cum o aplică fiului ei și căreia el îi rezista cu toată tăria — în două minute mă readuse, captivă, în patul meu.

— Aici ai să stai pînă după-amiază, spuse. Băiatul meu a lăsat poruncă în privința aceasta, înainte de a pleca, și pot să te încredințez că fiul meu este stăpîn aici și trebuie să i se dea ascultare. Curînd ți se aduce micul dejun.

Îmi aduse într-adevăr curînd hrana — cu mîinile ei — nemai lăsîndu-mă pe seama slujitorilor. Se așeză pe marginea patului în timp ce mîncam. Adevărul este că nu ne place să avem în preajmă nici chiar pe acei dintre prietenii noștri cei mai respectați și din cunoștințele pe care le stimăm cel mai mult, să-i vedem urmărindu-ne cu privirile, îngrijindu-ne, apropiindu-se de noi ca niște infirmieri de bolnavul lor. Nu orice prieten aduce în

privirile sale o lumină în camera noastră de boală, și nu orice prezență e în asfel de împrejurări pentru noi o mângâiere. Însă doamna Bretton era pentru mine și una și alta. Fusesse astfel dintotdeauna. Mincarea sau băutura nu mi se păruseră niciodată atât de bune ca atunci când veneau din mâinile ei. Nu-mi amintesc de vreo împrejurare în care intrarea ei într-o încăpere să nu fi făcut această cameră mai luminoasă. În firea noastră intră uneori preferințe și antipatii deopotrivă de ciudate. Sint ființe în fața cărora ne retragem în taină, pe care, dacă ar depinde de noi, le-am evita, deși rațiunea ne spune că sint oameni de treabă. Sint alții cu neajunsuri de caracter îndeajuns de vizibile dar alături de care trăim totuși mulțumiți, ca și cum lingă ei aerul ne-ar fi mai prielnic. Ochii negri, vioi ai nașei mele și tenul ei limpede de brunetă, mâinile ei calde și mereu gata să te ajute, starca ei de spirit vioaie, comportarea ei hotărâtă îmi erau binefăcătoare ca și atmosfera unor locuri cu clima sănătoasă. Fiul ei obișnuia s-o numească Bătrîna Doamnă. Pe mine mă umplea de uimire, de încintare să văd vioiciunea și puterea unei fete de douăzeci și cinci de ani respirînd încă în toată ființa ei și în jurul ei.

— Mi-aș aduce lucrul de mîna aici, spuse, pe cînd îmi lua din mîini ceașca de ceai goală, și aș sta cu tine toată ziua, dacă nesuferitul acesta de John Graham nu s-ar fi opus la așa ceva. „Ascultă, mamă — mi-a spus cînd a plecat astăzi dimineață — bagă de seamă, nu trebuie s-o obăsești pe fina dumitale cu vorbărie multă“. Și mi-a atras în mod deosebit atenția să rămîn în camera mea și să te scutesc de tovărășia mea. El zice, Lucy, că suferi de o febră nervoasă, judecînd după felul în care arăți, așa să fie ?

I-am răspuns că nu știam nici eu bine ce boală căpătăsese, dar că, în orice caz, suferisem mult, și mai ales mintea mea. Mai multe în privința aceasta n-am găsit cu cale să-i povestesc, căci amănunte despre cele prin care trecusem lineau de o perioadă din viața mea la care nu m-aș fi așteptat niciodată s-o văd pe nașa mea că ia parte. În ce tulburări neștiute ar fi împins-o pe această ființă cu o fire atât de senină și împăcată ! Deosebirea dintre dînsa și mine poate fi închipuită mai bine prin cea dintre o navă împunătoare străbătînd în siguranță o mare lină,

cu deplina înzestrare a echipajului, cu un căpitan brav și bine dispus, întreprinzător și capabil și o barcă de salvare care, cele mai multe zile din an, stă uscată și în-singurată într-un hangar vechi și întunecos, aventurîndu-se în larg numai atunci cînd valurile se înalță pe vreme rea, cînd norii se pogoară peste ape, cînd primejdia și moartea își împart între ele stăpînirea peste întinsele adîncuri. Nu, *Louisa Bretton* n-ar fi ieșit niciodată în larg pe o astfel de noapte și pe o astfel de vreme, echipajul ei nu și-ar fi putut imagina asemenea scene. Așa că omul care cîrmuiește barca de salvare pe jumătate cuprinsă de ape își știe locul lui și nu stă la povești.

Mă părăsi, și eu m-am întins, mulțumită, la loc în pat. Îmi făcea bine gîndul că Graham își amintise de mine înainte de a pleca de acasă.

Ziua mi s-a scurs în singurătate, însă așteptarea serii o mai scurtă și o mai lumină. În plus, mă mai simțeam slăbită încă, așa că odihna mi se părea binevenită. Și, după ce trecui de ceasurile dimineții — ceasurile care întotdeauna aduc chiar și celui fără ocupație sentimentul că are ceva de făcut, că există sarcini de care urmează să se ocupe, și astfel impresia, cît de vagă, că trebuie să se ocupe de ceva — cînd ceasurile acelea mai insufletește trecuță și pogorîrea tăcută a după-amiezii mai potoli pașii slujitorilor pe scări și prin camere, m-a cuprins și pe mine o stare de visare, deloc neplăcută.

Linistita mea odăiță mi se părea asemenea unei peșteri marine. Nu erau culori vii în ea, decît acel verde palid și albul, care aminteau de apa mării și de spuma valurilor. Cornișele lustruite erau împodobite cu ornamente în chip de scoici și la colțurile tavanului erau forme de ghips ca niște deifini. Chiar și unda de culoare, care singură se vedea în pernița de ace de satin roșu te ducea cu gîndul la corali, chiar și oglinda cu luciul întunecat ar fi putut răsfrînge o sirenă. Cînd îmi închideam ochii, auzeam vîntul, care se potolea în sfîrșit, vîind încă la ușa din față ca un val îmbrățișînd stîncă. Îl auzeam, vîind și revenînd, departe, departe, ca fluxul bătînd pe țărmul unei lumi, undeva sus, într-o lume atât de sus încît valurile celei mai mari spărgîndu-se, talazurile cele mai tumultuoase n-ar mai fi răzbătut aici, în acest sălaș subacvatic, decît ca niște murmure îmbiindu-te spre somn.

Cu astfel de vise sosi și scara, și Martha aduse lampa. Cu ajutorul ei m-am îmbrăcat repede și, mai în puteri decât dimineață, îmi luai singură, neajutată, drumul pe scări în jos spre salonașul albastru.

Se pare că doctorul John își terminase mai devreme în seara aceasta turneul de vizite profesionale. Silueta lui a fost primul lucru care-mi întâmpină privirile când intrai în încăpere : era în picioare lângă fereastra din fața ușii, citind tiparul mărunț de pe filele unui ziar la lumina tulbure pe care i-o mai oferea căderea serii. Focul ardea viu în cămin însă lampa era neaprinsă pe masă și ceaiul nu fusese adus încă.

Cit despre doamna Bretton, ea era întinsă în fotoliul ei cu perne adinci, ațipită. Fiul ei, zărindu-mă, îmi veni întru întâmpinare. Băgai de seamă că pășea cu grijă să n-o trezească, îmi vorbi de asemenea cu voce scăzută. Glasul lui blind nu avea de altminteri niciodată vreo notă mai aspră. Și acum, modulat și mai mult, părea mai degrabă menit să mângâie decât să tulbure vreun somn.

— Aici e un castel micuț, observă el, după ce mă invitase să mă așez în firida ferestrei. Nu știu dacă ți s-a întâmplat să-l vezi vreodată în vreuna din plimbările dumitale. Dealtfel, din șosea nici nu poate fi văzut ; cam la o milă de la Poarta Crécy o iei pe o cărare care se lărgeste treptat într-o alee și ea te duce mai departe peste cîmpuri și în umbra copacilor pînă la poarta vilioarei noastre. Nu e o casă prea modernă, mai degrabă e clădită în stilul vechi din *Basse Ville*. E mai mult un conac decât un castel. I se spune *La Terrasse* pentru că fațada este mai ridicată ceva de la pajiștea din față, de unde duc niște trepte spre panta cu iarbă a aleii. Privește ! Răsare luna, iată ce frumos se vede printre crengile pomilor.

De altminteri, unde și cînd nu se arată frumoasă luna ? Care poate fi scena, închisă între ziduri sau în afară, pe care să n-o scalde în farmec globul ei ? Traudăfirie și parcă și aprinsă, urca acum dinspre un mal nu prea depărtat și, chiar pe cînd îi mai priveam încă urcușul incandescent, se preschimbă într-o sferă de aur pentru ea apoi, după foarte scurtă vreme, să plutească, fără pată, pe un cer acum cu totul liniștit. Clarul acesta de lună îl mîngîia sau îl întrista pe doctorul Bretton, îl împingea spre gînduri romantice ? Cred că da. Deși nu era un bărbat care să

ofteze ușor, acum suspină privind-o. Oftă reținut, abia auzit. Nu aveam deloc nevoie să mă mai gîndesc la cauza sau la ținta unui asemenea suspin, știam că fusese stîrnit de o anume frumusețe, știam că era îndreptat către Ginevra. Știind aceasta, îmi trecu prin minte că era într-un fel de datorie mea să pronunț cu glas tare numele celui la care se gîndea el. Bineînțeles, era gata oricînd să discute despre acest subiect, îl simțeam dintr-o dată că fierbe de curiozitate și e gata să-și reverse întrebările. Își stăpinea simțămintele doar pentru că nu știa cum să înceapă. Să-l scutesc de o asemenea încurcătură era lucrul cel mai bun, și de fapt singurul pe care-l puteam face. Nu aveam decât să pronunț numele idolului, și litania clocotitoare a iubirii avea să înceapă să se reverse. Găsisem tocmai o propozițiune care se potrivea : „Știi că domnișoara Fanshawe e plecată într-o excursie cu soții Cholmondeley ?”, și-mi deschisesem buzele s-o pronunț, cînd el îmi zădărnici planul aducînd vorba despre altceva.

— Primul lucru pe care l-am făcut astăzi dimineață — spuse el punîndu-și în buzunar, ca să zic așa, sentimentalismele, întorcînd spatele clarului de lună și așezîndu-se — a fost să mă duc în *rue Fossette* și să-i spun bucătăresei că ești în siguranță și pe mîini bune. Știi că am constatat că nici măcar nu observase lipsa dumitale din casă, te credea bine instalată în dormitorul dumitale. Ce multă grijă au acolo de dumneata !

— A, toate astea sînt ușor de înțeles, spusei eu. Bătrîna Goton n-ar putea face nimic pentru mine decât să-mi aducă puțină supă și o coajă de pîine, și am refuzat ambele aceste alimente de atît de multe ori săptămîina trecută, că bătrînica a și obosit de toate drumurile astea zadarnice de la locuința ei în bucătărie pînă la dormitoarele școlii, și mai vine doar o dată pe zi, la amiază, să-mi facă patul. Crede-mă, însă, e o femeie foarte cumsecade și ar fi fost încîntată să-mi facă cotlete de miel numai dacă eu aș fi fost în stare să le mănînc.

— Dar de ce te-a lăsat oare *Madame Beck* așa, singură ?

— *Madame Beck* n-avea de unde să prevadă că eu am răi mă îmbolnăvesc.

— Sistemul dumitale nervos este în vreo măsură sau alta de vină pentru boala asta ?

— Nu știu cum o fi sistemul meu nervos, dar știu bine că am fost teribil de deprimată.

— Ceea ce mă împiedică acum să încerc să te tratez cu hapuri sau picături. Medicina nu poate da nimănui buna-dispoziție pe care n-o are. Toată știința mea se oprește în pragul Ipohondriei, nu poate decât să arunce o privire înăuntru și să vadă acolo o adevărată cameră de tortură, dar nu poate nici să spună nici să facă prea multe. Ce ți-ar folosi în cazul ăsta ar fi o societate agreabilă. Trebuie să rămii singură cât mai puțin posibil. Ar mai trebui să faci multă mișcare.

Am fost de acord. O scurtă pauză urmă după aceste cuvinte care, mă gîndeam eu, sunau cît se poate de nimerit, și se potriveau și cu ce ne învățau obișnuințele noastre și cu cele ce se spuneau de mult în asemenea cazuri.

— Domnișoară Snowe — reîncepu doctorul John — și am constatat spre ușurarea mea că starea sănătății proprii mele persoane era acum, după ce fusese luată în discuție, trecută la o parte — îmi este permis să te întreb de ce confesiune ești ? Ești catolică ?

Îmi ridicai ochii spre el cu oarecare surpriză :

— Catolică ? Nu ! Ce te face să crezi așa ceva ?

— Felul în care mi-ai fost dată în grijă noaptea cealaltă m-a făcut să stau la îndoială.

— Ți-am fost eu dată în grijă ? Dar, chiar așa, uitasem : nu mi-ai spus încă în ce fel am căzut în miinile dumitale.

— Să vezi, în împrejurări care m-au pus în incurcătură. Toată ziua aceea fusesem reținut la patul unui pacient care suferă de o boală deosebit de interesantă și se află și într-o stare critică, asta pentru că boala de care suferă e rară și tratamentul ei încă nesigur. Am mai văzut un caz oarecum asemănător într-un spital la Paris — dar lucrurile astea nu te interesează pe dumneata acum. În sfîrșit, o ușurare a suferințelor mai îngrijorătoare ale acestui pacient (durerile fizice atroce sînt unul din simptome) mi-a redat libertatea și am pornit spre casă. Drumul cel mai scurt trece prin *Basse Ville*, și cum noaptea era foarte întunecoasă, umedă și rece, m-am folosit de acesta. Pe cînd treceam prin fața unei biserici care aparține comunității Béguinelor, am văzut o lampă aprinsă deasupra arcului adînc de la portal și un preot care ridica

ceva în brațe. Lampa era destul de luminoasă ca să-mi arate limpede trăsăturile preotului și l-am recunoscut. Era un om pe care l-am întîlnit adesea la paturile bolnavilor, și bogați și săraci — mai ales ale acestora din urmă. Este, cred eu, un bătrîn foarte de treabă, cu mult mai bun decît majoritatea celor din categoria lui din țara aceasta, superior acestora, la drept vorbind, în toate privințele, mai cultivat și mai devotat chemării sale. Ni s-au întîlnit privirile ; mi-a cerut să mă opresc ; ce ținea ei în brațe era o femeie, leșinată sau pe moarte. Am coborît din trăsură. „Făptura aceasta este o compatriotă de-a dumitale, mi-a spus ; salveaz-o, nu e moartă“. Compatriotă mea, atunci cînd o privii mai bine, se vădi a fi profesoara de engleză de la pensionul condus de *Madame Beck*. Își pierduse cu totul cunoștința, era palidă ca o moartă și aproape înghețată. „Ce s-a întîmplat ?“ am întrebat. El mi-a spus atunci o poveste stranie, că ai fi fost la confesional la el în seara aceea, că păreai istovită și bolnavă, și că aceasta împreună cu unele din lucrurile pe care i le-ai spus...

— Lucrurile pe care i le-am spus ? Mă întreb ce lucruri.

— Niște crime groaznice, fără îndoială, însă nu mi-a spus ce, în privința asta, după cum știi, pecetea spovedaniei i-a stăvilit lui vorbele și mie curiozitatea. Confidențele dumitale totuși nu-ți făcuseră un inamic în bunul părinte. Se pare că fusese atît de impresionat și îi părea atît de rău că te vede rătăcind singură pe străzi pe o astfel de noapte, încît a socotit de datoria lui de creștin să te urmărească atunci cînd ai părăsit biserica și să se străduiască să nu te piardă din ochi pînă aveai să ajungi acasă. Poate că vrednicul părinte, fie și fără să-și dea nici el prea bine seama, a fost îndemnat și de o mică violență proprie tagmei din care face parte : poate că se hotărîse să afle unde-ți este casa. I-ai spus cumva adresa la spovedanie ?

— Nu i-am spus-o, dimpotrivă, am evitat cu toată grija să-i dau cea mai mică indicație în privința aceasta. Cît despre confesiunea mea, doctore John, cred că mă socotești o nebună că am recurs la un asemenea pas, însă nu mă mai puteam stăpîni. Aș zice că e vina a ce numești dumnea-ta „sistemul meu nervos“. Nu-ți pot explica în cuvinte, însă zilele și nopțile mele au ajuns ceva cu neputință de îndurat. Un simțămînt groaznic de deznădejde îmi stringe inima, un simțămînt care căuta să-și croiască drum cu

orice preț, să se reverse în afară, căci altminteri avea să mă ucidă asemenea (și aici ai să mă înțelegi, doctore John) unui curent care-ți trece prin inimă și care, dacă vreun anevrism sau vreo altă boală oarecare îi împiedică cursul normal, își caută o ieșire altminteri. Aveam nevoie de tovarășie, aveam nevoie de prietenie, aveam nevoie de un sfat. Nu puteam găsi nici una dintre acestea în iatacul meu sau în școală, așa că m-am dus să le caut la biserică și în confesional. Cît despre ce i-am spus — n-a fost nici o confidență, nici o povestire. N-am făcut nimic rău. Viața mea n-a fost de ajuns de activă ca să pot îndeplini vreo faptă neagră, fie imaginată fie reală. Tot ce i-am spus acolo a fost o plîngere mohorită, fără speranță.

— Lucy, dumneata ar trebui să pleci într-o călătorie de vreo șase luni. Firea dumitale atît de liniștită a ajuns acum să cadă pradă tulburării ! Dracu' s-o ia pe *Madame Beck* ! Văduva asta durdulie chiar n-are deloc inimă de-și lasă profesoara cea mai bună în temnița asta pustie ?

— *Madame Beck* n-are nici o vină, am spus. Nu e vina nimănui și nu vreau să aud că i se aduce cuiva vreo vină.

— Și atunci cine e vinovat, Lucy ?

— Eu, doctore John, eu și o anume ființă abstractă pe ai cărei umeri largi aș vrea să las poverile de vinovăție pe care au fost meniți să le poarte. Eu și Soarta.

— Această ființă ar trebui să fie mai atentă pe viitor, spuse doctorul John surîzînd, probabil, de vorbirea mea bombastică. Schimbare de aer, schimbare de scenă, acestea sînt prescripțiile mele, continuă tînărul medic. Dar să ne reîntoarcem la oile noastre, Lucy. Pînă acum, părintele Silas (se spune că e iezuit), cu tot planul lui subțire, nu știe mai mult decît i-ai spus. Căci, în loc să te întorci la *rue Fossette*, rătăcirile febrei, căci aveai febră mare...

— Nu, doctore John, febra mă lăsase în noaptea aceea, acum să nu-mi spui că aș fi fost în delir, căci eu știu că nu e așa.

— Foarte bine. Erai la fel de lucidă cum sînt eu acum, fără îndoială ! Ai rătăcit într-o direcție opusă pensionului. Pe lîngă *Béguinage*, în ploaia și furtuna dezlănțuită, buimăcită de întuneric, ți-ai pierdut cu totul puterile și ai leșinat. Preotul ți-a sărit într-ajutor, și pe urmă doctorul, cum ai văzut, i s-a alăturat. Amîndoi am reușit să găsim o trăsură și te-am adus aici. Părintele Silas, bătrîn cum

ei, a ținut morțiș să te poarte el însuși în brațe sus pe scări și te-a instalat el însuși pe patul acela. E sigur că ar fi rămas cu dumneata pînă cînd ți-ai fi venit în fire, și la fel aș fi făcut și eu, însă tocmai atunci a sosit în toată graba un trimis de la bolnavul pe care tocmai îl părăsisem și care acum se afla pe moarte — se cereau ultimele ajutoare : ultima vizită a medicului și, ultimele ritualuri ale preotului, nu se mai putea amîna maslul. Părintele Silas și cu mine am pornit împreună, mama nu era acasă în noaptea aceea. Te-am dat în grija Marthei și i-am lăsat ei instrucțiuni pe care se pare că le-a urmat întocmai. Acum spune, ești catolică ?

— Nu încă, spusei cu un zîmbet, și să nu-l lași pe părintele Silas să afle unde locuiesc, pentru că atunci ar încerca să mă convertească. Transmite-i însă cele mai sincere și calde mulțumiri cînd îl vezi, și dacă am să mă îmbogățesc vreodată, am să-i trimit o mulțime de bani pentru operele lui de binefacere. Iată, doctore John, se trezește mama dumitale, ar trebui să suni să aducă ceaiul.

Ceea ce el și făcu ; și atunci cînd doamna Bretton se ridică — uimită și indignată pe sine însăși pentru că se lăsase pradă acestei slăbiciuni și tocmai pregătindu-se să nege că ar fi adormit cu adevărat — fiul ei se și repezi cu tot curajul la atac :

— Ușurel, mămico ! caută să mai dormi nițel. Arăți ca o imagine a inocenței, așa adormită !

— Adormită, John Graham ! Ce vorbe sînt astea ? Știi că eu nu dorm niciodată ziua. A fost doar așa, o așteptare.

— Tocmai, un zbor lin de serafim, un vis de zîna. Mamă, să știi că în asemenea momente îmi aduci întotdeauna aminte de *Titania*.

— Asta pentru că tu ești un adevărat Bottom.

— Domnișoară Snowe, ai mai întîlnit o femeie atît de spirituală ca mama ? E femeia cea mai tînără la vîrsta și corpolența ei.

— Păstrează-ți complimentele pentru dumneata, domnul meu, și nu trece cu vederea propria ta corpolență, care mi se pare că a avansat mult în ultima vreme. Lucy, nu ți se pare că începe să semene cu caricaturile lui John Bull ? Pe vremuri era zvelt ca un țipar, și acum vîd la el

un fel de trușenie ca de balaur — uite ce ți se întâmplă când măninci multă carne. Graham, bagă de seamă, ai să te îngrași — și atunci am să te reneg.

— Mai ușor ai putea să-ți renegi propria dumitale personalitate! Eu sînt cu totul indispensabil fericirii Bătrînei Doamne, Lucy. Ar cădea într-o tinjeală verde și în gălbeneală dacă n-ar avea la îndemînă statura mea de doi metri, plină de obraznicie, pe care s-o tot cicălescă. Asta o face să fie în permanență vioaie, e ca un ferment sănătos pentru spiritul ei tînăr.

Erau acum amîndoi unul în fața altuia, de o parte și de alta a căminului. Cuvintele lor nu păreau din cale afară de tandre însă privirile pe care le schimbau între ei compensau totul. Îți era clar că cea mai scumpă comoară a doamnei Bretton se află în caseta prețioasă care este fiul ei, pulsația cea mai plină de viață a inimii ei venea din pieptul lui. Cît despre el, desigur exista o altă iubire care împărțea simțămintele lui cu cele filiale, și, fără îndoială, întrucît pasiunea cea nouă era cea mai de curînd născută, deținea în inima lui partea rezervată lui Benjamin, celui mai tînăr și mai iubit copil. Ginevra! Ginevra! Aflase oare doamna Bretton la picioarele cărei ființe își depusese omagiile tînărul ei idol? Ar fi aprobat ea o asemenea alegere? N-aș fi putut să spun, dar puteam să ghicesc ca dacă ar fi știut de purtarea domnișoarei Fanshawe față de Graham, de trecerile ei de la răceală la cochetărie, de la respingerea fătășă la dorința de a-l atrage iarăși, dacă ar fi bănuit suferințele pe care i le provoca, și ar fi văzut, cum văzusem eu, frumoasa lui minte luată în stăpînire de altă și felul în care ea îi prefera pe fața un inferior, cum unul care-i era în toate privințele inferior reușea să-i treacă înainte — să ajungă instrument al umilirii lui — atunci doamna Bretton ar fi spus fara înlînzire că Ginevra e nălingă sau perversă sau amîndonă. În ce mă privește, eu așa gîndeam.

Acum a doua seară trecu la fel de frumos ca și cea dintîi. De fapt în chip și mai încîntător. Gîndurile pe care le schimbăram au fost și mai frumoase. La vechile necazuri nu ne-am mai întors de data aceasta, prietenia dintre noi s-a întărit și mai mult. Mă simțeam acum tot mai fericită,

tot mai în largul meu, tot mai acasă la mine. În neaptea aceea — în loc de a mai adormi în pîiasete — am coborît în țara viselor pe o alee umbrită cu cele mai plăcute reverii.

18

NE CERTĂM

ÎN TIMPUL PRIMELOR ZILE ALE sederii mele în *La Terrasse*, nu s-a întîmplat ca Graham să se așeze vreodată alături de mine, sau ca în plimbările lui frecvente prin cameră să se apropie de locul unde ședeam eu, nu s-a întîmplat să-l văd preocupat sau mai serios decît de obicei fără să mă ducă gîndul la domnișoara Fanshawe sau să mă aștept să-i aud numele pe buzele lui. Îmi țineam auzul și gîndurile meru pregătite pentru această delicată temă de discuție, răbdarea mi-era chemată toată vremea sub arme, și resursele mele de simpatie erau în permanență gata să se reverse. În cele din urmă, și după o mică luptă lăuntrică pe care eu o observai și o respectai, el se aventură într-o bună zi în această direcție. Tema a fost introdusă cu delicatețe, pe nesimțite.

— Prietena dumitale își petrece vacanța călătorind, așa am auzit.

„Prietena mea! ce să spun!“ mă gîndii în sinca mea, însă nu se făcea să-l contrazic, trebuia să-i fac pe voie, să-i tolerez acest ușor neadevăr — prietenă să fie. Totuși, așa ca o încercare, nu mă putui stăpîni să-l întreb:

— Ce prietenă?

El se așezase aiături de măsuta mea de lucru. Acum își lăsă degetele peste un scul de ață pe care se apucă să-l deșire în neștire.

— Ginevra — domnișoara Fanshawe, nu-i însoțește pe soții Cholmondeley într-o excursie în sudul Franței?

— Ba da.

— Sînteți în corespondență, dumneata și cu dînsa?

— Te-ar uimi poate să afli că nici nu mi-a trecut vreodată prin gînd să-i cer o asemenea onoare.

— Dar ai văzut scrisori scrise de mina dumneaei ?

— Da, mai multe, adresate unchiului ei.

— Cred că nu sînt lipsite de spirit și de naivitate ; e atîta scînteiere, și atît de puțină prefăcătorie în sufletul ei !

— Se exprimă foarte pe înțeles, atunci cînd îi scrie domnului de Bassompierre. Cînd își dă osteneala poate s-o citească (de fapt, epistolele Ginevrei către bogata ei rubedenie erau de obicei documente de afaceri, cereri fără nici un echivoc pentru sume de bani).

— Și scrisul ei ? Trebuie să fie frumos, ușor, ca al unei domnișoare nobile, îmi închipui ?

Era, și chiar îi spusei asta.

— Cred cu adevărat că tot ceea ce face dînsa este bine făcut, spuse doctorul John, și, cum eu nu mă grăbeam să-i țin isonul, adăugă : Dumneata, care o cunoști, ai putea spune o singură privință în care să arate vreun neajuns ?

— Face unele lucruri foarte bine („printre acestea cochetăriile cu bărbații“, adăugai în gînd).

— Cînd crezi că se va întoarce aici în oraș ? mă mai întreabă el.

— Iartă-mă, doctore John, dar trebuie să-ți explic ceva. Îmi faci o cinste prea mare atunci cînd îmi atribui un grad de intimitate cu domnișoara Fanshawe de care eu în realitate nu am fericirea să mă bucur. Nu am fost niciodată beneficiara tainelor și planurilor domniei sale. Ai să-i găsești prietenii mai apropiați decît mine în alte cercuri, printre cei din familia Cholmondeley, de pildă.

Se gîndea de fapt că aș fi fost victima unei crize de gelozie asemănătoare cu cea prin care trecea el.

— Iartă-mă, spuse, dar judec-o cu mai multă indulgență, scînteierea modei o înșală poate, dar curînd are să-și dea seama că oamenii aceștia sînt găunoși, și se va întoarce la dumneata cu un atașament sporit și cu o încredere statornică li cunosc oarecum pe acești Cholmondeley : oameni superficiali, prețioși, egoiști. Fii sigură, în sinea ei Ginevra te prețuiește pe dumneata mai mult decît pe o duzină dintre aceștia la un loc.

— Ești prea bun, îi răspunsei scurt. Ardeam să-l încredințez că nu meritam deloc asemenea sentimente însă m-am gîndit să rabd. Am acceptat să fiu privită drept o umilă și o abandonată, care tinjeam să devin confi-

denta distinsei domnișoare Fanshawe. Însă, cititorule, crede-mă, îmi venea tare greu.

— Totuși, vezi dumneata, continuă Graham, în vreme ce eu te consolez astfel pe dumneata, nu pot să găsesc aceeași mîngiere și pentru mine, nu pot să nădăjduiesc că are să-mi facă dreptate. De Hamal este cu totul lipsit de valoare, cu toate acestea mi-e teamă că ei îi place. Ce iluzie teribilă !

Răbdarea m-a părăsit atunci pe neașteptate. mi-am pierdut-o dintr-o dată. Presupun că boala și slăbiciunea mi-o tociseră în mare măsură.

— Doctore Bretton, îl întrerupsei, nimeni nu nutrește o iluzie mai teribilă decît dumneata însuși. În toate privințele, în afară de una singură, ești un adevărat bărbat, sincer, plin de viață, cu minte dreaptă, cu vederea lucidă. Dar în această privință, care constituie excepția, nu ești decît un sclav. Îți afirm că, în ceea ce o privește pe domnișoara Fanshawe, nu meriți să fii respectat, și în orice caz nu ai respectul meu.

M-am ridicat și am părăsit încăperea foarte tulburată.

Această mică scenă a avut loc dimineața. A trebuit să-l întîlnesc din nou seara, și atunci am constatat că făcusem foarte rău. Nu era deloc un bărbat făcut din calități comune și nici din materiale și simțăminte vulgare. Așa cum firea îi fusese desenată în trăsături viguroase și sigure, în amănunte trăsăturile acestea erau continuate cu o delicatețe aproape feminină : erau mai fine, mult mai fine decît te-ai fi așteptat să le vezi, decît ai fi crezut cu puțință să întîlnești la el, chiar dacă îl cunoșteai de ani de zile. Într-adevăr, pînă cînd un contact prea brutal cu nervii lui nu ar fi trădat, prin efecte, sensibilitatea lor acută, această particularitate ar fi rămas neobservată, și asta cu atît mai mult cu cît nu sentimentul simpatiei predomina în el. Să simți tu și să simți repede simțămintele altei persoane, sînt lucruri și însușiri diferite, unele firi le posedă pe amîndouă, altele pe nici una din ele. Doctorul John stăpînea una din aceste calități cu o perfecție ascuțită, și dacă eu am recunoscut că nu era înzestrat și cu cealaltă în egală măsură, am să-l rog pe cititor să nu treacă el însuși în cealaltă extremă și să-l creadă un om lipsit de afecțiune, incapabil de a simți : dimpotrivă, era un om bun, generos. Cînd te aflai într-o lipsă, mîinile i se și deschideau să dăruiască. Dacă-ți exprimai

suferințele în cuvinte. el nu-ți intercea o ureche surdă. Dar dacă te așteptai la rafinamente de percepție, la miracole de intuiție — ai fi fost dezamăgit. În seara aceea, când doctorul John pătrunse în salon și i-am privit fața în lumina lămpii, am văzut bine și dintr-o singură privire întregul său mecanism sufletesc.

Față de cineva care îi spusese în față că e un sclav și care, în indiferent ce privință, îi refuzase respectul, ar fi trebuit să manifeste anumite simțăminte. Ca epitetul să fi fost just, și refuzul respectului îndreptățit, se prea poate. Nici n-a încercat să neghe că lucrurile ar fi stat așa. mintea sa respinse desigur această posibilitate. Căutase în acuzația mea cauza insuccesului care produsese o înjurare atât de dureroasă asupra liniștii sale sufletești. Din cauza încordării gândurilor sale, în care se condamnă pe sine însuși, comportarea lui în acea seară părea gravă. poate chiar rece, atât față de mine cât și față de mama lui. Și totuși nu era nici o urmă de resentiment, de răutate, de ranchiună, de meschinărie pe fața lui, atât de bărbătește frumoasă chiar și acum. în clipele de depresiune prin care trecea. Când îi trăsei scaunul în fața mesei, ceea ce mă grăbii să fac eu însămi luând-o înaintea sînjinei, și când îi întinsei ceașca de ceai, lucru pe care-l făcu cu grijă și cu mîna ușor tremurîndă, el îmi spuse : „Îți mulțumesc. Lucy”, cu un glas la fel de blind, cu tonurile adînci și plăcute pe care le cunoștea și le saluta auzul meu de atîta vreme.

Din partea mea, nu aveam decît un singur plan : trebuia să-mi cer iertare pentru vchemența vinovată cu care-i vorbisem, căci dacă n-aș fi făcut-o n-aș mai fi putut închide ochii în noaptea aceea. Lucrurile nu mai puteau să rămînă așa, eu nu puteam suporta această situație : n-aveam nici pretenția și nici puterea să duc un război pe asemenea poziții. Singurătatea de la școală, tăcerea și muzezeala într-o minăstire, orice mi se părea preferabil decît să trăiesc certată cu doctorul John. Cît despre Ginevra. n-avea decît să-și ia aripi de porumbel, sau de orice altă orătanie zburătoare, și să se înalțe pînă în cele mai înalte înălțuri, pînă la cele mai de sus stele, unde cele mai avîntate elanuri de fantezie ale celui ce o înbea așezase constelația farmecelor ei ; eu n-aveam de acum încolo să-mi mai asum vreodată sarcina de a pune la îndoială această imagine.

Multă vreme am încercat să-i prind privirile. Iarăși și iarăși ochiul lui îl întâlnea pe al meu însă, neavînd nimic să-mi spună, aluneca în altă parte și eu rămîneam amuțită. După ceai, rămase pe fotoliu, trist și tăcut. citind o carte. Aș fi vrut să-mi iau îndrăzneala să mă duc și să mă așez alături de el, însă mi se părea că dacă aș fi făcut așa ceva mi-ar fi răspuns negreșit cu ostilitate și indignare. Mă ardeau buzele să vorbesc însă nu îndrăzneam nici măcar să scot o șoaptă. Măică-sa părăsi camera, și atunci, împinsă de remușcările pe care nu le mai puteam îndura, am murmurat doar : „Doctore Bretton !”

El și-a ridicat privirile de pe carte. Ochii nu-i erau reci sau răuvoitori, gura nu-i era ironică. Era pregătit și dornic să audă ce am să-i spun. Sufletul lui era dintr-un aluat prea blind și generos pentru a se tulbura dintr-o singură contrarietate.

— Doctore Bretton, iartă-mi vorbele acelea pripite, te rog mult, iartă-mi-le.

El surise chiar în clipa în care începusem să-i vorbesc.

— Poate că le-am meritat, Lucy. Dacă dumneata nu mă respecti, sînt sigur atunci că motivul este că eu nu sînt demn de respect. Mi-e teamă că sînt un mare nătîng, e ceva nercușit în mine, căci tocmai atunci cînd doresc mai mult să plac s-ar zice că nu plac deloc.

— De asta nu poți să fii sigur. Și chiar dacă așa ar sta lucrurile, să fie vina caracterului dumitale, sau a înțelegerii altora ? Dar acum lasă-mă să-mi iau înapoi cuvintele pe care ți le-am spus la minie. În toate privințele ai respectul meu cel mai adînc. Dacă dumneata ai o părere prea modestă despre dumneata și prea bună despre alții, ce poate să fie asta decît o calitate ?

— Voi fi avînd eu o părere prea bună despre Ginevra ?

— Eu cred că da. *dumneata* crezi că nu. Să ne înțelegem să lăsăm asta în suspensie. Iartă-mă acum, asta îți cer.

— Crezi că aș putea păstra resentimente din cauza unor vorbe atât de pline de căldură ?

— Văd că nu o faci și că nici n-ai putea-o face, dar spune-mi totuși : „Lucy, te iert.” Spune asta, ușurează-mă de povara asta care-mi strînge inima.

— Lasă-ți deoparte stringerea aceasta de inimă, așa cum am s-o las și eu pe a mea — căci puțin tot m-ai rănit,

Lucy. Acum, cînd durerea a trecut, fac mult mai mult decît să te iert, îţi sînt recunoscător, cum i-aş fi unuia care-mi vrea binele.

— Eu îţi doresc din toată inima binele, aici ai dreptate. Astfel luă sfîrşit cearta dintre noi.

Cititorule, dacă în timpul acestei povestiri găseşti că părerea mea despre doctorul John suferă modificări, iartă o asemenea aparentă inconsecvenţă. Eu îţi descriu felul în care înţelegeam caracterul lui aşa cum îmi apărea pe măsură ce-l descopeream eu înşămi.

Nobleţea firii lui se vădi iar, arătîndu-se şi mai bun cu mine după această neînţelegere decît fusese înainte. Adevărul este că incidentul însuşi care, după teoria mea, ar fi trebuit să ne înstrăineze într-o oarecare măsură, a schimbat de fapt întrucitva relaţiile dintre noi, însă nu în sensul în care mă temusem eu. Ceva nevăzut, rece, abia simţit, foarte străveziu, însă îngheţat, un fel de paravan de gheaţă incremenise pînă atunci sub o pojghiţă lucitoare viaţa noastră, gîndurile şi vorbele noastre. Acele cîteva vorbe pline de căldură, chiar dacă fusese căldura miniei, suflaseră peste pojghiţa fină de reţinere, şi acum dădea semne că ea se topeşte. Cred că din ziua aceea, atîta vreme cît am continuat să fim prieteni el n-a mai fost niciodată ceremonios în convorbirile cu mine. Părea să simtă că dacă ar fi consimţit să vorbească despre sine şi despre lucrurile care-l interesau cel mai mult, aceasta ar fi însemnat că înseşi aşteptările mele ar fi primit răspuns. că dorinţele mele ar fi fost satisfăcute. Urmează deci, ca ceva de la sine înţeles, că am continuat să aud multe despre Ginevra.

Ginevra! El o vedea atît de frumoasă, atît de bună, vorbea cu atîta dragoste despre farmecul ei, despre dulceaţa, inocenţa ei, încît, în ciuda faptului că eu nu aveam decît o cunoaştere prozaică a realităţii, un fel de răsfrîngere venind de la el începea să se așeze chiar şi pentru mine asupra imaginii ei. Sigur, cititorule, pot să-ţi mărturisesc că adesea spunea de-a dreptul prostii însă mă străduiam să fiu mereu plină de răbdare cu el. Îmi învăşasem lecţia: învăşasem cît de aspră ar fi fost pentru mine durerea dacă l-aş fi necăjit sau dezamăgit în credinţa lui. Într-un fel nou şi ciudat, mi-era pur şi simplu imposibil să-mi refuz plăcerea de a-l urma în dispoziţia lui şi de a mă pleca voinţei sale. Mi se părea în continuare

cît se poate de absurd atunci cînd îl vedeam îndoindu-se cu toată încăpăţînarea şi deznădejdea că i-ar sta în puteri să cîştige în cele din urmă atenţia domnişoarei Fanshawe. Se înrădăcinase mai vie decît oricînd în mîntea mea ideea că ea nu făcea altceva decît să cocheteze pentru a-l cîştiga mai sigur, că se juca doar cu el şi că, în adîncul inimii ei, ea jînduia după fiecare vorbă, fiecare privire de a lui. Uneori mă aducea la capătul răbdării, în ciuda hotărîrii mele de a îndura şi auzi totul. Tot îndirjindu-se astfel să-mi procure plăcerea de nedeseris dulce-amară de a-l răbda şi asculta, el izbea cu atîta hotărîre în cremenca fermităţii mele, atît cîtă era ea, încît scotea scînteii. Mi s-a întîmplat, de pildă, într-o zi, să afirm, în dorinţa de a-i potoli oarecum deprimarea, că în sinea mea eram convinsă că domnişoara Fanshawe nutreşte în mod sigur gîndul de a-l accepta pe el pînă la urmă.

— Convinsă! E uşor să spui asta, dar eu am vreun temei pentru asemenea convingere?

— Cele mai bune temeiuri.

— Haide, Lucy, spune-mi care anume!

— Le cunoşti şi dumneata la fel de bine ca şi mine; si eu cunoscîndu-le de asemenea, doctore John, sînt chiar uimită că nu ai şi dumneata cea mai mare siguranţă în ce priveşte fidelitatea ei. Să te mai îndoieşti de asta e aproape o insultă la adresa bunului simţ.

— Acuma, iar începi să vorbeşti prea repede şi îţi se taie respiraţia, dar ai să vorbeşti şi mai repede şi ai să sufli tot mai greu pînă cînd ai să-mi dai o explicaţie, o explicaţie deplină. Îmi e necesară.

— O vei avea, doctore John. În unele cazuri dumneata eşti un om darnic, generos, eşti un adevărat adept al cultului dărniciiei. Dacă s-ar întîmpla ca părintele Silas să te convertească, e sigur că i-ai da din belşug bani pentru săracii lui, i-ai acoperi altarele cu luminări şi ai face tot ce ai putea ca să îmbogăţeşti racla sfîntului dumitale favorit. Ginevra, doctore John...

— Opreşte-te, zise el, nu mai spune nimic.

— N-am să mă opresc deloc, dimpotrivă, am să spun totul: Ginevra şi-a văzut mîinile încărcate de daruri din partea dumitale de atîtea ori că nici nu le mai ştiu eu numărul. Ai căutat pentru ea florile cele mai scumpe, ţi-ai chinuit mîntea să găseşti darurile cele mai delicate. Domnişoara Fanshawe are acum bijuterii pentru cumpărarea

cărora generozitatea dăruită a ajuns de-a dreptul nescolită.

Modestia de care Ginevra însăși nu dăduse dovadă niciodată în privința aceastei coloră acum dintr-o dată chipul admiratorului ei.

— Prostii ! spuse, distrugându-mi cu foarfecele o fișie de voal de mătase. I le-am dăruit numai ca să-mi fac mie o plăcere. Am simțit întotdeauna că ea îmi face mie un hatîr primindu-le.

— Ți-a făcut mai mult decît un hatîr, doctore John. Și-a angajat însăși onoarea ei că-ți va dăruia ceva în schimb. Și, dacă nu-ți poate plăti cu afecțiunea ei, ar trebui să-ți dea o echivalență, ca la afaceri, sub forma unor fișicuri de monezi de aur.

— Dar dumneata n-o înțelegi : ea e mult prea dezinteresată ca să atribuie darurilor mele vreo însemnătate și prea naivă ca să le cunoască valoarea.

Am izbucnit în ris. O auzisem prețuind fiecare dintre juaierile acelea la valoarea exactă și știam bine că, așa tinăra cum era, jena financiară, planurile pentru a face rost de bani, valoarea banului și străduințele de a realiza cît mai mult constituiseră stimulentele cel mai frecvent al gândurilor ei de ani de zile.

El urmă :

— Ar fi trebuit s-o vezi ori de cîte ori depuncam în poala ei vreun nimic dintre acestea : era atît de rece, de netulburată, nici o grabă în a ridica obiectul, nici măcar vreo expresie de plăcere privindu-l. Doar din dorința plină de considerație de a nu mă răni pe mine consimțea să păstreze buchetul alături de ea și chiar accepta să-l ia cu ea la plecare. Sau, dacă reușeam să prind vreo brățară pe brațul ei de ivory, oricît de frumoasă ar fi fost bagatela aceea (și eu alegeam întotdeauna cu cea mai mare grijă ce mi se părea mie drăguț, și nu era, desigur, chiar fără valoare) scînteierea ei nu-i uimea ochii strălucitori, abia dacă arunca vreo privire spre darul meu.

— Și atunci, desigur, dacă nu-l prețuia, îl scotea de po încheietura ei și ți-l restituia ?

— Nu, pentru așa ceva e prea bună. Consimțea să se prefacă doar că a uitat ce făcusem și păstra darul cu superioritatea liniștită și plină de grație a unei adevărate doamne. Și, ținînd seama de toate acestea, cum ai mai putea crede că dacă ea a primit niște daruri, aceasta ar

fi un indiciu favorabil ? În ce mă privește, chiar dacă i-aș oferi tot ce am și ea ar primi, ea rămîne cu neputință de influențat astfel, în chip atît de sordid, și nu m-aș aventura să cred că o tranzacție ca asta m-ar face să înaintez cu un singur pas spre ceea ce doresc.

— Doctore John, începui eu. Iubirea e oarbă... Și chiar în clipa aceea o rază albastră, fină, țîșni pieziș din ochii doctorului John ; îmi aduse aminte de zilele de demult, mă făcu să mă gîndesc iarăși la portretul său, aproape că mă împinse să mă gîndesc o clipă că o parte, cel puțin, din convingerea, atît de viguros afirmată, în naivitatea domnișoarei Fanshawe era simulată : mă făcu chiar să cumpănesc plină de îndoială dacă nu cumva, în ciuda pasiunii cu care-i admira frumusețea, nu s-ar fi putut ca înțelegerea slăbiciunilor ei să fie mai puțin greșită, mai lucidă decît puteai deduce din vorbele lui.

Dar, la urma urmei, dacă era vorba doar de o privire cu totul întâmplătoare, sau, cel mult, mărturia unei impresii de o singură clipă ? Fie că a fost o întâmplare, fie că nu, fie că a fost ceva real sau o simplă închipuire, conversația noastră s-a oprit aici.

19

CLEOPATRA

ȘEDEREA MEA ÎN LA TERRASSE
s-a prelungit cu două săptămîni după sfîrșitul vacanței. Intervenția plină de bunătate a doamnei Bretton îmi acordase acest răgaz. Auzindu-și într-o zi fiul că slobozește sentința : Lucy nu e încă destul de în putere ca să se întoarcă în peștera aceea de pension, ea se transportă de îndată cu trăsura în *rue Fossette*, avu o întrevvedere cu directoarea și obținu îngăduința ei, invocînd necesitatea odihnei prelungite și a schimbării de mediu pentru a-mi asigura o restabilire completă. De aici urmă însă o dovadă de atenție de care m-aș fi putut lipsi foarte bine, anume o vizită de politețe din partea amabilei *Madame Beck*.

Intr-o bună zi această doamnă veni în persoană cu o trăsură pînă în fața micului nostru castel. Presupun că o împinsese mai ales dorința de a vedea în ce fel de casă locuia doctorul John. După toate aparențele, peisajul plăcut din jur și interiorul cît se poate de plăcut îi depășiră așteptările : lăudă de îndată tot ce-i căzu sub ochi, declară că salonul albastru este *une pièce magnifique*¹, mă felicită din belșug pe mine pentru că știusem să-mi fac asemenea prieteni *tellement dignes, aimables et respectables*², mai emise și un compliment drăguț la adresa mea. Atunci cînd doctorul John intră în încăpere, se repezi la el cu cea mai mare expansivitate și, deschizînd în același timp un adevărat tir susținut de elocvență precipitată, cu o cascadă de felicitări și extazieri față de acest *château — madame sa mère, la digne châtelaine*³ cît și despre felul în care se înfățișa el însuși, care era cu adevărat foarte înfloritor și, mai mult încă, în clipa aceea și mai atrăgător datorită surisului amuzat și blind cu care asculta întotdeauna franțuzeasca fluentă și împodobită a lui *Madame*. Pe scurt, *Madame* străluci în cea mai atrăgătoare înfățișare a ei, în ziua aceea, și pătrunse în casă și ieși de acolo ca o adevărată flașnetă de complimente, afabilități și expresii de încîntare. Pe jumătate pentru a face față conveniențelor, pe jumătate pentru a-i adresa unele întrebări despre școală, am urmat-o pînă la trăsura ei și am mai aruncat o privire înăuntru cupeului după ce ea se instalase acolo și închisese portiera. În acest scurt interval de timp ce transformare se desăvîrșise ! O clipă înainte era numai scînteieri și glume, iar acum se înfățișa mai solemnă decît un judecător și mai gravă decît un înțelept. Ciudată femeiușcă !

M-am întors în casă și am căutat să-l necăjesc puțin pe doctorul John în legătură cu sentimentele pe care *Madame* le nutrea față de dînsul. Cum a mai ris ! Ce ironic amuzată îi strălucea în priviri pe cînd își aducea aminte despre unele din frazele ei pedante și le repeta imitîndu-i volubilitatea ! Avea un, simț al umorului foarte dezvoltat și era cel mai bun tovarăș de discuție pe care ți l-ai fi putut dori — cînd putea s-o uite pe domnișoara Fanshawe.

¹ O încăpere magnifică.

² Atît de demni, prietenoși și respectabili.

³ Castel — mama sa, nobila castelană.

Să stai în „lumina de soare liniștită și dulce“ este, se spune, o recomandare excelentă pentru cei slăbiți de boală, asta le redă ceva din forța vitală. Cînd micuța Georgette Beck își începuse convalescența după boala ei, o luam în brațe și mă plimbam cu ea prin grădină, uneori cîte un ceas întreg, pe lingă un zid acoperit de viță-de-vie pe care soarele sudic o maturiza încet. Soarele acela îi inviora chipul micuț și palid, la fel cum întărea și dădea în pîng ciorchinii de poame.

Există anumite firi omenești binefăcătoare, strălucitoare și pline de viață sub a căror influență este la fel de bine pentru cei săraci cu duhul să trăiască după cum e bine pentru cei firavi de trup să se aciuască la lumina amiezii. Printre aceste făpturi alese se numărau fără îndoială atît doctorul Bretton cît și mama lui. Lor le plăcea să transmită fericirea, așa cum altora le place să provoace nefericirea. O făceau din instinct, fără zarvă și în aparență fără să fie conștienți că o fac. prilejurile de a face altora o bucurie le veneau spontan în minte. În fiecare zi, în perioada cît am stat cu ei, se propunea cîte un plan menit să aducă o bucurie folositoare. Oricît era de ocupat, doctorul John găsea timp să ne însoțească în mici excursii. Nu știa cum făcea față obligațiilor sale profesionale, erau numeroase. Însă printr-un sistem al lui le aranja astfel ca să-și asigure în fiecare zi și un pic de libertate. L-am văzut adesea obosit de muncă, dar rareori istovit, și niciodată iritat, confuz sau deprimat. Tot ce făcea el era realizat cu ușurința și grația unei forțe care-și ajunge sie însăși, și cu buna dispoziție euceritoare a unei energii senine și neabătute. Sub călăuzirea lui am cunoscut în acea fericită perioadă de două săptămîni mai mult din Villette, din împrejurimile și locuitorii orașului, decît în toate cele opt ale șederii mele de pînă atunci în această regiune. M-a dus în oraș să văd locuri pline de interes de care nici măcar n-auzisem, îmi povestea cu bună dispoziție și plin de umor tot felul de lucruri interesante. Nu s-ar fi părut niciodată că ar fi o corvoadă pentru ei să stea astfel de vorbă cu mine și, în ce mă privește, e sigur că n-a fost nici o povară pentru mine să-l ascult. Nu era un om care să vorbească despre ceva cu răceală și vag, rareori generaliza, niciodată nu făcea

literatură. Se părea că și lui îi plăceau amănunțele pitorrești aproape la fel de mult ca și mie; se arăta a fi un observator de caracter și nu un observator superficial. Asemenea însușiri făceau ca spusele lui să fie întotdeauna interesante, și faptul că venea cu propriile sale constatări sau reflecții, neîmprumutînd sau nepreluînd niciodată din cărți — aici un fapt pur și simplu, acolo o frază oarecare și dincolo o părere răsuflată — toate acestea asigurau vorbelor lui o prospețime cu atît mai binevenită cu cît ea este rară de obicei. Sub ochii mei se părea că dispoziția lui intra mereu într-o altă înfățișare, trecea într-o lumină nouă, se înălța spre noi și nobile descoperiri.

Mama lui era o făptură cu mari resurse de bunătate, însă el stăpînea această calitate și mai profund, și mai din belșug. Întovărașită de el în *Basse Ville* — cartierul sărac și aglomerat al orașului — am descoperit că vizitele lui medicale acolo erau deopotrivă ale unui filantrop și ale unui medic. Am înțeles curînd cum, ca un lucru cu totul obișnuit și fără să se gîndească vreo clipă că ar face vreo faptă bună, răspîndea în lumea acelor săraci nenorociți nenumărate binefaceri. Oamenii de jos îl iubeau, pacienții săraci din spitale îl primeau cu un fel de entuziasm.

Însă trebuie să mă opresc, nu am voie să mă schimb din rolul meu de povestitor fidel în cel de apolog al uneia din părți. Știu prea bine că doctorul John nu era perfect, cum nici eu nu sînt desăvîrșită. Vulnerabilitatea omenească la greșală îi găsea punctele slabe. Nu a existat ceas, și aproape nici o clipă, din timpul pe care l-am petrecut alături de el în care, prin fapte, vorbe sau priviri, să nu trădeze ceva care nu s-ar fi cuvenit să țină de făptura unui zeu. Un zeu nu ar fi avut vanitatea teribilă a doctorului John și nici ușurătatea sa într-o clipă sau alta. Un nemuritor nu ar fi putut să-i semene cînd, uneori, uita totul în afară de prezent, se dăruia cu atîta patimă clipei, nu cu grosolănie însă cu egoism, scoțînd din prezent tot ce putea fi hrană pentru orgoliul său masculin. Plăcerea lui era să-și hrănească acest simțămînt năvalnic fără să se gîndească la prețul acestor stimulente și fără să-i pese de sacrificiile necesare pentru a întreține un asemenea simțămînt.

Cititorul este aici rugat să țină seama de aparenta contradicție între cele două imagini ce i-au fost oferite despre Graham Bretton — cea publică și cea particulară — personajul în viața lui exterioară și cea din sinul familiei sale. În prima, cea publică, el se arăta a fi un om care știe să uite de sine însuși, modest atunci cînd își folosește propria energie, serios în exercitarea acesteia. În cea de a doua — imaginea personajului așezat la gura focului — el vedește conștiința deplină a ceea ce este și ceea ce stăpînește el, gustă cu plăcere omagiile ce i se adresează, caută chiar cu o oarecare insistență aceste omagii și chiar le primește cu anume vanitate. Ambele portrete sînt exacte.

Aproape că nu era cu puțină să-i dăruiești ceva doctorului John în taină. Cînd îți venea să crezi că ai reușit să duci pînă la capăt alcătuirea unui fleac oarecare anume pentru el și asta fără ca el să te fi observat, și credeai că, asemenea altor bărbați, avea să-l folosească pur și simplu atunci cînd îl găsea la îndemînă fără să se întrebe de unde venea, te uimea cu o observație surîzătoare care arăta că te urmărise cu privirea încă de la început, că intuise planul, constatase înfăptuirea și-i notase desăvîrșirea. Îi plăcea să fie servit astfel și lăsa această plăcere să-i strălucească în priviri și să i se arate pe buze în surîsuri.

Toate acestea ar fi fost bune dacă nu ar fi adăugat la asemenea dovezi pline de bunătate și la urma urmelor neostentative, o anumită exagerare atunci cînd trebuia să plătească ceea ce el considera a fi datoriile lui. Cînd măicică-să făcea ceva pentru el, o răsplătea revărsîndu-și asupra ei buna sa dispoziție cuceritoare, chiar mai expansiv decît îi era obiceiul, vesel, plin de iubire și cu puțină ironie. Dacă se vedea și că Lucy Snowe colaborase la o asemenea atenție, el și punea la cale drept recompensă cite o distracție plăcută și cit mai neașteptată.

Adesea eram uimită de felul desăvîrșit în care el cunoștea Villette, o cunoaștere care nu se mărginea doar la străzile orașului, ci pătrundea în toate galeriile, sălile și cabinetele de artă. Dincolo de orice poartă închizînd vreun obiect demn de admirație, în orice muzeu, în orice instituție de artă sau știință el știa să treacă grație unui

„Sesam, deschide-te!“ Eu n-am avut niciodată un cap de om de știință, doar instinctul, ignorant, orb, însă însuflețit de iubire, mă împingea către artă. Îmi plăcea să vizitez expozițiile de pictură și îmi plăcea și mai mult să rămân singură acolo. Cînd eram însoțită de cineva, o timiditate nfericită mă împiedica să văd sau să simt prea multe. Dacă se întîmpla să fie și o tovărășie nefamiliară mie, cînd era necesar să mai întretin și cite o conversație cu privire la cele expuse, o jumătate de ceas ajungea să mă istovească ca sub apăsarea, deopotrivă, a oboselii fizice și a unei epuizări mintale. Chiar și un copil bine pregătit, și cu atît mai mult un adult cu oarecare cultură m-ar fi făcut să mă simt rușinată prin cunoștințele și inteligența de care puteau da toată vremea dovadă la vizitarea unor muzee, a locurilor istorice sau altor monumente de interes general. Doctorul Bretton era însă o călăuză după inima mea. El obișnuia să mă ducă în asemenea locuri devreme, înainte ca galeriile să se fi umplut de lume, să mă lase acolo două sau trei ceasuri și să vină să mă ia atunci cînd își încheia propriile lui treburi. Între timp eu eram fericită, fericită nu numai admirînd, ci examinînd, punîndu-mi întrebări, trăgînd concluzii. Cînd începusem asemenea expediții de cultură se iveau unele neînțelegeri și, în consecință, conflicte între Voința și Capacitatea mea de a înregistra. Cea dintîi dintre aceste calități îmi cerea să admir ceea ce se considera just și demn de admirație, cea de a doua gema sub neputința de a-și îndeplini o asemenea obligație, și atunci se vedea ironizată, împinsă, brutalizată pentru a-și rafina gustul și înțelul zelul. Dar, cu cît era mai tiranizată, cu atît se împotriva să laude. Dîndu-mi seama treptat că o mare senzație de obosală se naștea din asemenea eforturi pe care le depuncam cu toată conștiințiozitatea, stam pe gînduri dacă n-aș face mai bine să mă lipsesc de o atare muncă și în cele din urmă convingîndu-mă că într-adevăr așa ar fi mai bine, rămîneam să mă desfăt în liniște cu nouăzeci și nouă la sulă din comorile înrămate acolo în fața-mi.

Mi se părea anume că o pictură originală și bună este la fel de rară ca și o carte originală și bună. Acum nu mai tremuram spunîndu-mi, oprită în fața anumitor capodo-

pere semnate de nume răsunătoare: „Nu seamănă nici pe departe cu ce se vede în natură, lumina zilei în natură n-are deloc o asemenea nuanță, niciodată n-a fost așa tulbură, de furtună sau de nori, cum se arată aici sub un asemenea cer de indigo. Indigoul de aici nu e cerul și nici ierburile negre boite acolo nu sînt copaci“. Unele femei grase, de altminteri foarte bine executate și cu expresii multumite de ele însele, nu mi se păreau deloc a fi zeitele care s-ar fi zis că-și inchipuie ele că sînt. Multe duzini de tablouri miciute flamande, minunat executate, precum și schițe excelente pentru albumele de modă expunînd diferite costume din cele mai frumoase materiale, vedeau o artă miraculoasă aplicată fără sistem. Și totuși, ici și colo, înțilneam fragmente de adevăr care-mi multumeau conștiința și licăriri de lumină care-mi luminau ochii. Aici forța Naturii răzbătea prin cite o furtună de zăpadă în munți, dincolo se arăta sclava ei în cite o zi însoțită sudică. Expresia cutărui portret îmi oferea o înțelegere limpede a firii modelului: cite un chip într-o compoziție istorică prin asemănările-i vii, familiare. Îți amintea cu toată puterea că îl zugrăvisse un artist de mare talent. Îndrăgeam mai ales asemenea excepții și ajunseră să-mi fie dragi ca niște prieteni.

Într-o zi, la o oră matinală, liniștită, mă găseam aproape singură într-o anume galerie, în care se afla un tablou de proporții gigantice așezat în cea mai bună lumină, cu un cordon de protecție înainte și o banchetă capitonată în față pentru cunoscătorii dornici să-l admire și care, obosind poate de a-l contempla în picioare, ar fi vrut să-și continue plăcerea odihnindu-și trupul. Tabloul acesta, spun, părea să fie considerat drept regina întregii colecții.

Reprezentă o femeie, cu mult mai mare, după cum socoteam eu, decît în mărime naturală. Socotisem că o asemenea doamnă transpusă în scara de mărimi potrivită pentru a primi corpolența obișnuită a muritorilor ar fi cîntărit fără greș între nouăzeci și o sută de kilograme. Era, într-adevăr, extrem de bine hrănită. Foarte multă carne de măcelărie — ca să nu mai vorbim de pîine, legume, lichide — trebuia să fi consumat pentru a ajunge această înălțime și grosime a trupului, această

bogație de mușchi, asemenea afluență de carne. Era întinsă voluptuos pe un culcuș, de ce anume, ar fi fost greu de spus, căci în jur strălucea cu toată puterea lumina zilei, ea însăși părea să fie cât se poate de sănătoasă, destul de în puteri ca să facă cu ușurință munca a două bucătărese; nici nu părea că ar fi avut vreun beteușug la șira spinării; ar fi trebuit deci să stea ca lumea în picioare, sau cel puțin în capul oaselor, n-avea nici un rost să-și piardă timpul ziua în amiaza mare stînd tolănilă pe o sofa; de asemenea, ar fi trebuit să poarte vestimente mai cuviințioase, o rochie care s-o acopere cum se cuvine — dar nici gînd de așa ceva; dintr-o adevărată risipă de material — vreo douăzeci și șapte de metri buni de draperie, aș spune — reușea să facă un acoperămint dintre cele mai insuficiente. Și pe urmă, pentru toată dezordinea teribilă din jurul ei nu se putea găsi nici o scuză. Oale și urcioare — poate că ar fi trebuit să spun vase și cupe — se aflau rostogolite la întimplare în primul plan; o adevărată clădăraie de flori se amesteca printre ele și o revărsare absurdă și dezordonată de draperii inunda canapeaua și cădea peste tot pe podea. Uitîndu-mă la catalogul colecției, constatai că această remarcabilă creație purta numele de „Cleopatra“.

Cum spuneam, stam acolo și mă minunam cu ochii țintă la ea (pentru că tot era așezată acolo bancheta, mă gîndisem că pot să profit de prezența ei) și mă gîndeam că, chiar dacă unele detalii — cum ar fi fost trandafirii, cupele de aur, juvaierurile și așa mai departe — erau foarte bine pictate, privită în totul nu era decît o mare și ieftină vulgaritate. Încăperea, aproape pustie atunci cînd intrasem eu, începuse să se umple. Neluînd în seamă asta (căci, la urma urmei, nici nu prezenta vreun interes pentru mine) rămăsesem mai departe așezată pe banchetă, mai mult ca să mă odihnesc decît ca s-o studiez pe masivă, întunecată la culoare regină țigancă. De altminteri mă și plictisise curînd de ea și mă întorsesem ca să-mi înprospătez privirile spre niște mici tablouri delicioase cu naturi moarte: flori sălbatice, fructe pădurețe, cuiburi acoperite de mușchi ca niște ouă de păsări arătîndu-se asemenea unor perle prîvite prin apele limpezi și verzi ale mării, toate fiind atîrnate,

modest, sub grosolana și uricioasă pictură de care am vorbit mai sus.

Dintr-o dată simții o ușoară bătaie pe umăr. Tresărind și întorcîndu-mi capul, întîlnii o față apîecată spre a mea, un chip încrunțat, exprimînd aproape stupefacția surprizei.

— *Que faites-vous ici ?* spuse o voce.

— *Mais, Monsieur, je m'amuse.*

— *Vous vous amusez ! et à quoi, s'il vous plaît ? Mais d'abord, faites-moi le plaisir de vous lever, prenez mon bras, et allons de l'autre côté¹.*

Am făcut cum mi se ceruse. *Monsieur* Paul Emanuel (căci el era) se reîntorsese de la Roma și, fiind acum un om umblat în lume, putea să se arate mai tolerant față de nesupunere decît înainte ca o asemenea experiență de viață să-i fi acoperit cu lauri tîmplele.

— Dă-mi voie să te conduc pînă la însoțitorii dumitale, spuse, pe cînd traversam încăperea.

— Nu sînt însoțită de nimeni.

— Doar nu ești singură ?

— Ba da, *Monsieur*.

— Ai venit aici neînsoțită ?

— Nu, domnule. M-a adus doctorul Bretton.

— Doctorul Bretton și *Madame* mama dumisale, fără îndoială.

— Nu, numai doctorul Bretton.

— Și el ți-a spus să te uiți la tabloul *acela* ?

— Ba deloc, l-am găsit cu singură.

Părul domnului Paul era tuns scurt ca puful corbului, căci altminteri cred că i s-ar fi zbirlit de-a dreptul. Începusem acum să-mi dau seama ce simțea, astfel că începui și eu să simt o oarecare plăcere în a-mi păstra răceala și în a-l ațîța.

— Ce nemaipomenită îndrăzneală au și insularii ăștia ! strigă profesorul. *Singulières femmes que ces Anglaises !²*

— Ce s-a întîmplat, domnul meu ?

— Întîmplat ! Cum îndrăznești dumneata, o fată tînără, să stai aici cu toată liniștea, netulburată ca un băiat, și să te uiți la tabloul *acela* !

¹ — Ce faci aici ? [...] — Ce să fac, domnule, mă distrez și eu. — Te distrezi ! și cu ce, mă rog ? Dar întîi, fă-mi plăcerea și ridică-te de aici, acceptă-mi brațul și să mergem în partea cealaltă.

² Neobișnuitele femei și englezoaicele astea !

— E un tablou foarte urit, dar nu văd deloc de ce n-ar trebui să mă uit și eu la el.

— Bine, bine ! Să lăsăm asta. Dar n-ar trebui să fii singură aici.

— Și dacă n-am nici o societate, nici un însoțitor, cum spui dumneata ? Și, la urma urmei, ce poate să însemne dacă sînt sau nu singură sau însoțită de cineva ? Nimeni nu are treabă cu mine.

— *Taisez-vous et asseyez-vous là — là !*¹ Și zise asta, trăgînd cu ostentație un scaun și așezîndu-l într-un colț deosebit de urit, în fața unei serii de tablouri cu totul mohorîte.

— *Mais, monsieur...*

— *Mais, mademoiselle, asseyez-vous et ne bougez pas. entendez-vous ? jusqu'à ce qu'on rienne vous chercher, ou que je vous donne la permission*².

— *Quel triste coin, strigai eu, et quelles laids tableaux !*³

Și chiar că erau *laids*. Ele alcătuiau de fapt un set de patru picturi intitulate în catalog „*La vie d'une femme*”⁴. Erau niște picturi remarcabile prin urîtenia lor : plate, moarte, palide, formale. Primul reprezenta o *jeune fille*⁵ ieșind pe ușa unei biserici cu o carte de rugăciuni în mînă, cu rochia cît se poate de corectă, cu privirile plecate, cu buzele strînse — imaginea unei cît se poate de respingătoare micuțe ipocrite precoc pentru anii ei. Cel de al doilea o „*Marjée*”⁶, cu un voal lung alb, ingenuchind pe un *prie-dieu*⁷ în camera ei, cu miinile lipite una într-alta, deget peste deget și arătîndu-și albul ochilor într-un fel care te scolea de-a dreptul din sărute. În cel de-al treilea era o *jeune mère*⁸, plecîndu-se neconsolată asupra unui bebeluș cu fața pămîntie și buhăită ca o lună plină și nesănătoasă. Cel de al patrulea, o *venue*⁹, înfățișa o femeie neagră, ținînd de mînă o fetiță neagră, amîndouă

¹ — Taci din gură și așează-te aici — aici.

² — Dar, domnule... — Nici un dar, domnișoară. Așează-te și nu te mișcă de aici, pînă nu vine cineva să te ia, sau pînă nu-ți dau eu voie.

³ Ce colț urît [...] și ce tablouri urîtoase !

⁴ Viața unei femei.

⁵ Fată.

⁶ Mireasă.

⁷ Scaunul de rugăciune.

⁸ Mamă tinăra.

⁹ Văduvă.

contemplînd cu sîrguință un monument francezesc elegant așezat în vreun colț al vreunui cimitir Père Lachaise. Toți acești patru îngeri erau posomorîți și cenușii ca niște filhاري, și reci și inconsistenti asemenea unor fantome. Ce femei trebuie să fi fost în viața de toate zilele ! nesincere, prost dispuse, fără viață, fără minte, adevărate non-entități ! La fel de rele în felul lor ca și țiganca uriașă și leneșă. Cleopatra, în felul ei.

Era cu neputință să-ți menții atenția fixată prea mult asupra acestor capodopere, astfel că, treptat, m-am întors și am început să privesc în sala muzeului.

O adevărată mulțime se strînsese acum în jurul Le-oaicei din a cărei vecinătate eu fusesem izgonită. Aproape jumătate din aceste personaje erau doamne însă, așa cum domnul Paul avea să-mi spună mai tîrziu, erau *des dames*¹ și pentru ele era tocmai potrivit să contemple ceea ce o *demoiselle*² n-ar fi trebuit niciodată să privească. L-am asigurat răsplat că nu puteam fi de acord cu o astfel de concepție și că nici nu-i vedeam rostul, la care, cu obișnuitul lui absolutism, el mi-a cerut să tac din gură condamnîndu-mi dintr-o aceeași răsufelare ignoranța și impertinența. *Monsieur* Paul era omulețul cel mai despotic pe care l-am văzut ocupînd vreo catedră profesorală. Dealtminteri, am remarcat de îndată că el însuși a admirat tabloul cu toată liniștea și încă îndelung, fără să uite însă să arunce din cînd în cînd cîte o privire spre mine ca să se încredințeze, presupun, că-i ascultam porunca și nu mă mișcam de la locul meu. Nu după multă vreme însă s-a apropiat iarăși de mine.

Nu cumva fusesem bolnavă ? dorea acum să afle. Așa i se spusese parcă.

Da, însă acum eram bine.

Unde-mi petrecusem vacanța ?

Mai mult în *rue Fossette*, apoi cu *Madame* Bretton.

Auzise că fusesem lăsată singură în *rue Fossette*.

Așa să fie oare ?

Nu chiar singură, *Marie Broc* (aceasta era cretina) rămăsese cu mine.

Ridică din umeri, expresii diverse și contradictorii îi trecură repede pe chip. *Marie Broc* îi era bine cunoscută domnului Paul. Ori de cîte ori preda cîte o lecție în clasa

¹ Femei măritate.

² Domnișoară.

a treia, cuprinzând elevele cele mai puțin evaluate, ea îi priețuia un adevărat conflict violent între impresii contrarii. Înfățișarea ei fizică, comportările ei respingătoare, dispozițiile ei adesea nestăpinite, îl iritau și-i inspirau o vie antipatie, sentiment pe care el era susceptibil deseori să-l resimtă atunci când i se jigneă gustul sau își vedea voința contrariată. Pe de altă parte, nefericirea acestei creaturi îi solicita mult mila și compasiunea — era o solicitare pe care firea lui nu o putea refuza. De aici decurgeau lupte aproape zilnice între nerăbdare și dezgust pe de o parte, milă și simțul dreptății pe de alta, bătălii în care, fie spus spre meritul lui, foarte rareori biruiau sentimentele întii numite. Când, totuși, se întâmpla aceasta, domnul Paul arăta o latură a caracterului său care inspira spaimă. Pasiunile sale erau puternice, aversiunile și afecțiunile sale deopotrivă de vii, forța care-i era necesară pentru a le stăpîni pe unele sau pe altele nu scădea în ochii privitorilor nimic din vehemența dezlănțuirii lor. Cu asemenea tendințe este ușor de presupus că el trecea adesea în mințile obișnuite teama și neplăcerea. Însă ar fi fost o greșală să te temi de dînsul. Nimic nu-l scotea din sările ca tremurul unei minți pe care o simțea neîncrezătoare sau neliniștită, nimic nu-l alina mai mult decît încrederea și atitudinea prietenească. Pentru a trezi la dînsul asemenea sentimente însă era necesară o înțelegere desăvîrșită a firii sale, și firea sa era rareori înțeleasă așa cum trebuie.

— Cum te-ai înțeles cu Marie Broc ? întrebă, după cîteva momente de tăcere.

— Domnule, am făcut tot ce am putut. Însă a fost teribil să mă știu singură cu ea.

— Ai, deci, o inimă slabă ! Îți lipsește curajul, și poate și mila. N-ai deloc însușirile care ar face din dumneata o soră de caritate.

(În felul lui era un omuleț religios ; aspectele religiei catolice care preamăreau sacrificiul și jertfa de sine îi câștigau admirația sufletească.)

— Nu știu nici eu. M-am îngrijit de ea cum am putut mai bine dar cînd a venit matusa ei s-o ia de acolo a fost pentru mine o mare ușurare.

— A, ești deci o egoistă ! Există femei care au îngrijit spitale întregi pline cu asemenea nefericite. Dumneata n-ai putea să faci așa ceva ?

— Dar dumneata, domnule, ai putea ?

— Femeile care sînt demne de numele acesta ar trebui să întreaacă înfinit de mult pe cei din sexul nostru, mai grosolani, mai susceptibili de greșală, mai dispuși să cedeze comodității, să-i întreaacă atunci cînd e vorba de puterea de a înfăptui asemenea fapte bune.

— Am spălat-o, am curățat-o, i-am dat de mîncare, am încercat să mă joc cu ea dar ea se strîmba tot timpul la mine în loc să-mi vorbească.

— Și crezi că ai făcut cine știe ce lucru mare ?

— Nu, dar cît de mare am putut eu.

— Atunci ai niște puteri foarte limitate, dacă numai îngrijind o singură idioată te-ai și îmbolnăvit.

— Nu din cauza asta, domnule. Am avut o febră nervoasă, mintea mi-a fost bolnavă.

— *Vraiment ! Vous valez peu de chose* ! Nu ești făcută după un tipar eroic, curajul dumitale nu-ți ajunge să te susțină în singurătate, nu-ți dă decît temeritatea asta să te uiți cu singe rece la o imagine a Cleopatrei.

Mi-ar fi fost ușor să mă arăt minioasă de tonul cică-litor, jignitor al acestui omuleț. Nu mă supărasem însă niciodată pe el pînă atunci și n-aveam chef să încep acum.

— Cleopatra ! am repetat liniștită. Și dumneata, domnul meu, te-ai uitat la Cleopatra. Ce crezi dumneata despre ea ?

— *Cela ne vaut rien*, îmi răspunse. *Une femme superbe — une taille d'impératrice, des formes de Junon, mais une personne dont je ne voudrais ni pour femme, ni pour fille, ni pour soeur. Aussi vous ne jeterez plus un seul coup d'oeil de sa côté* ?

— Dar m-am tot uitat la ea o mulțime, în vreme ce-mi vorbeai dumneata, domnule. Pot s-o văd foarte bine de aici, din colțul acesta.

— Întoarce-te cu fața la peretele ăsta și studiază astea patru tablouri cu viața unei femei.

— Iartă-mă, domnule Paul, astea prea sînt hidoase. Dar dacă domnia ta le admiri atît, atunci dă-mi voie să

¹ — Așa ? Nu e mare lucru de capul dumitale.

² — Nu face nici doua parale [...] O femeie superbă — are o statură de împărăteasă, forme de Junonă, dar e o prădană pe care nu mi-ai dori-o nici ca nevastă, nici ca fiică, nici ca soră. Așa că ai să ai bunătatea să nu mai arunci nici o privire spre ea.

mă scol de pe scaunul meu și să te las pe dumneata să le contempli.

— *Mademoiselle*, spuse el, schițând o jumătate de suris, sau ce vroia el să fie un suris, deși era o manifestare întinsecă și repede ștearsă. Dumneavoastră, cei crescuți în confesiunea protestantă, mă uimiți. Dumneavoastră, englezoaicele astea așa calme vă plimbați cu toată liniștea printre fiare înroșite de foc și nu vă algeți cu nici o arsură. Îmi vine să cred că dacă pe unele din dumneavoastră le-am arunca în cuptoarele cele mai înroșite ale lui Nabucodonosor, ați ieși de acolo fără măcar să mirosiți a fum.

— Vreți, domnul meu, să aveți bunătatea să faceți un singur pas la o parte ?

— Ce ? La ce te mai zgilești acum ? Nu cumva recunoști pe cineva cunoscut din grupul de tineri de acolo ?

— Așa cred — da, văd acolo o persoană pe care o cunosc.

De fapt, avusesem o clipă imaginea unui chip prea drăgălaș ca să fie al altcuiva decât al reductibilului colonel De Hamal. Ce căpșor desăvârșit cizelat, ce bine lustruit era ! Ce siluetă, drăgălașă și cochetă ! Ce piciorușe și minute de femeie ! Cu ce prețiozitate își ridica o lentilă spre unul din organele sale de vedere ! Cu ce admirație o privea pe Cleopatra, și apoi cât de convingător se aplecă să chicotească și să șoptească la urechea unei făpturi de alături ! O, ce om de bun simț ! Ce om de lume, rafinat, plin de euget și de tact ! Îl observai vreo zece minute și văzui că era foarte prins de această tuciurie și trupeșă Veneră a Nilului. Atât de interesată eram de comportarea lui, atât de absorbită în citirea caracterului său după aspectul și gesturile lui, încât o vreme am uitat de domnul Paul. În acest răstimp un grup de vizitatori trecea printre noi, sau poate că serupulele sale fuseseră din nou și încă mai grav rănite de absența în care căzuseră eu, și aceasta îl determinase să se retragă. Oricum, atunci când privii din nou în jurul meu, el dispăruse.

Ochii mei, continuându-și căutarea, nu-l mai întâlniră pe el, ci o altă siluetă, care nu-i semăna, dar care se distingea bine în mulțime, căci și statura și felul de a se mișca îi acordau, deopotrivă, distincție sporită. Doctorul John era atât de deosebit la chip, la siluetă, la nuanțe,

față de micuțul acerb și caustic profesor, pe cât pot fi de neasemănătoare fructele hesperide față de poama dintr-un tufiș sălbatic, sau cum arabul nobil și curajos nu seamănă deloc grosolanului și încăpăținatului ghiaur. Mă căuta, dar nu ajunsese încă la colțisorul în care mă exilase profesorașul. Rămăsei la locul meu ; mai puteam să-l urmăresc cu privirile câteva minute.

Se apropie de De Hamal ; trecu chiar pe lângă acesta ; mă gindeam că simte desigur o oarecare satisfacție în faptul că e mai înalt cu un cap decât ofițerul ; apoi și doctorul Bretton o privi pe Cleopatra. Mă îndoiesc că o găsi pe gustul său. Nu se lăsă covârșit ca micuțul conte, gura lui căpătă o expresie de silă, ochiul îi rămase rece și fără nici un fel de demonstrație vizibilă se dădu la o parte lăsând loc altora să se apropie. Vedeam acum că așteaptă, așa că mă ridicai și mă apropiai de el.

Am făcut apoi împreună un ocol prin galerie. Cu Graham era cât se poate de plăcut să faci asta. Îmi plăcea întotdeauna mult să aud ce are el de spus despre tablouri sau despre cărți, pentru că, fără a pretinde că ar fi fost cunoscător, spunea întotdeauna ce gindește, și întotdeauna avea un gând original, corect și adinc. Era o plăcere să-i spui unele lucruri pe care el nu le cunoștea, asculta cu atita bunăvoință, atât de gata să primească, fără să se teamă de prejudecata că, aplecându-și capul frumos și inteligent pentru a asculta explicațiile mai curind obscure și biuguite ale unei femei, și-ar pune cumva în primejdie prestanța. Când el transmitea în schimb vreo cunoștință, o făcea cu atita inteligență și limpezime încât vorbele lui se întipăreau clare în memorie. Nici una din explicațiile date de el, nici unul din faptele povestite de el nu le-am uitat vreodată.

Când am părăsit galeria, l-am întrebat ce gindea despre Cleopatra (după ce-l făcusem să ridă povestindu-i cum mă certase profesorul Emanuel pentru el și-l dusesem să vadă cele patru tablouri dulcege recomandate de acesta atenției mele).

— Bah, îmi spuse. Mama este o femeie care arată mai bine ca ea. Am auzit niște caraghioși de franțuji acolo care spuneau despre ea c-ar fi *le type voluptueux*¹. Dacă-i adevărat, tot ce pot eu să spun e că *le voluptueux* nu e pe gustul meu. Compar-o pe mulatresa asta cu Ginevra !

¹ Prototipul voluptății.

CONCERTUL

INTR-O DIMINEAȚĂ, DOAMNA

Bretton intră grăbită în camera mea și-mi ceru să-mi deschid sertarele și să-i arăt rochiile pe care le aveam, lucru pe care-l făcui fără vorbă.

— Merg, spuse, după ce le întoarse pe o parte și pe alta. Dar trebuie să-ți faci una nouă.

Ieși. Curînd se întoarse însoțită de o croitoreasă. O puse să-mi ia măsură. „Am de gînd, zise, să-mi urmez în treaba asta gustul meu și să-mi văd respectat punctul meu de vedere“.

Două zile mai tîrziu, sosi pe numele meu acasă o rochie trandafirie !

— Așa ceva nu e pentru mine, spusei eu în grabă, simțindu-mă în sinea mea ca și cum mi s-ar fi cerut să mă îmbrac în rochia de ceremonii a unei doamne de rang înalt din China.

— Vedem noi dacă e sau nu pentru tine, răspunse nașa mea, adăugînd, cu aerul ei de hotărîre irezistibilă : Ține minte ce-ți spun, ai să porți rochia asta chiar diseară !

Eu credeam că n-am s-o îmbrac. Îmi spuneam că nici o putere pe lume n-ar izbuti să mă forțeze. O rochie trandafirie ! N-aveam nimic comun cu ea. Și nici ea cu mine.

Nașa mea decretă în continuare că în seara aceea trebuia să merg împreună cu ea și cu Graham la un concert, care concert, îmi explică, urma să constituie principalul eveniment organizat în sala cea mare a Societății filarmonice locale. Aveau să se producă cei mai avansați dintre elevii conservatorului, după care avea loc o loterie *au bénéfice des pauvres*¹, și, pentru a încununa totul, regele, regina și prințul din Labassecour aveau să fie de față. Cînd trimisese biletele, Graham atrăsese atenția că trebuia acordată toată atenția gătelii, ca un omagiu acordat regalității locale. Recomandase de asemenea ca toată lumea să fie gata la orele șapte seara.

Pe la orele șase, fui chemată sus. Fără nici o putere, mă trezii condusă și influențată de voința altuia. Fără a fi nici o clipă întrebată, fără a fi convinsă, dar dominată

¹ În folosul săracilor.

cu totul și fără multă vorbă. Pe scurt, mă îmbrăcară cu rochia trandafirie, oarecum atenuată de o bordură de dantelă neagră. Afirmară că eram *en grande tenue*¹ și mi se ceru să mă privesc în oglindă. Făcui aceasta cu spaimă și tremurături vizibile. Cu și mai multă spaimă și tremurînd și mai tare mă întorsei de la oglindă. Bătura ceasurile șapte. Doctorul Bretton sosise, nașa mea și cu mine coborîrăm. Ea era îmbrăcată în catifea cafenie. Mergînd alături de ea, cum o mai invidiam pentru falduile întunecate de o atît de maiestuoasă gravitate ! Graham ne aștepta în pragul salonului. „Nădăjduiesc din toată inima să nu-și închipuie că m-am gătit ca să atrag atenția asupra mea“, îmi spuneam eu, neliniștită.

— Uite, Lucy, flori, îmi spuse el, întinzîndu-mi un buchet.

Nu băgă în seamă rochia mea altminteri decît se cuvenea, printr-un surîs amabil și un semn de mulțumire din cap, care-mi liniștiră deopotrivă senzația de rușine și teama de ridicol. Dealtfel, rochia fusese făcută cu cea mai mare simplitate, neprihănită de vreo ornamentație sau cochetărie. Doar țesătura fragilă și nuanța țipătoare mă speriaseră, dar intrucît Graham nu găsea nimic absurd, ochii mei consimțiră curînd să se resemneze.

Îmi închipui că acei care frecventează în fiecare noapte locurile de amuzament public pot cu greu să mai re trăiască senzația proaspătă de sărbătoare cu care asistă la o operă sau la un concert acei pentru care un astfel de spectacol constituie o raritate. Nu cred că așteptam mare lucru de la acest concert intrucît n-aveam decît o noțiune foarte nelămurită despre ce înseamnă așa ceva, însă drumul cu trăsura pînă acolo mi-a plăcut mult. Senzația confortabilă de a sta bine apărută într-un cupeu, alunecînd printr-o noapte rece dar frumoasă, plăcerca de a ieși cu niște însoțitori atît de binedispusi și de prietenoși, licărirea revenind la intervale a stelelor printre crengile copacilor în timp ce înaintam de-a lungul bulevardului : pe urmă bolta înaltă a cerului noptatic atunci cînd am ieșit la șoseaua deschisă, trecerea prin porțile orașului, făclile aprinse, gărziile în uniformă, simulacru de inspecție la care am fost supuși și care ne-a amuzat atîta, toate aceste nimicuri aveau pentru mine, în nouătatea lor, un farmec de-a dreptul îmbătător. Cît din aces

¹ În mare ținută.

farmec venea din atmosfera de prietenie de care eram înconjurată, nu știu, doctorul John ca și măică-sa erau în cea mai bună dispoziție, prefăcându-se tot drumul că se ceartă și purtându-se atît de deschis față de mine ca și cum aș fi făcut parte din familie.

Drumul nostru trecea prin unele din străzile cele mai elegante din Villette, străzi puternic luminate și mult mai animate acum decît în plină zi. Cît de strălucitoare păreau prăvăliile ! Ce vesel, viu și bogat pulsa cursul vieții pe trotuarele largi ! Pe cînd priveam astfel, mă duse gîndul la *rue Fossette* : grădina închisă în ziduri și clădirea școlii, și clasele mari, întunecoase, unde chiar la ceasul acesta aveam obiceiul să rătăcesc, singură de tot, privind stelele prin ferestrele înalte, fără obloane, și ascultînd glasul depărtat al celui care citea în refectoriu exercitîndu-se monoton în așa-numita *lecture picuse*. În curînd trebuia să ascult iarăși glasurile și să rătăcesc astfel, și umbra aceasta a viitorului se abătu cu o sobrietate venită la timp peste strălucitoarele clipe ale prezentului.

Între timp intrasem într-un șir de trăsuri, toate îndreptîndu-se în aceeași direcție și curînd fațada unei clădiri imense, iluminate, scînteie în fața noastră. Despre ceea ce urma să văd în interiorul acestei clădiri nu aveam, așa cum am spus mai înainte, decît o idee nelămurită, căci nu-mi fusese dat pînă atunci să calc într-un loc de distracții publice.

Descinserăm sub un portic unde domnea multă agitație și se strînsese o mulțime de lume, însă nu-mi amintesc lămurit alte amănunte pînă în clipa cînd mă revăd urcînd o scară maiestuoasă, largă și cu treptele scunde, bogat și moale acoperită cu un covor stacojiu, ducînd spre niște uși mari închise solemn și ale căror panouri erau capitonate, de asemenea, în stacojiu.

Nici nu-mi dădui seama cînd aceste uși se traseră în lături ca prin farmec — doctorul John se ocupase de aceasta —, iar înăuntru ni se înfățișa sala — uriașă, largă și înaltă —, ai cărei perți rotîndu-se larg și al cărui plafon înalt boltîndu-se mi se părură cu totul și cu totul din aur mort (căci altfel era aurit totul cu o artă desăvîrșită), luminată de cornișe, ornamente și ghirlande, unele scînteietoare, ca aurul aprins, altele albe ca zăpada, asemenea alabastrului, sau încă, aurul și albul îmbinîndu-se în cununi de frunze poleite și crini fără pată ;

oriunde atîrnau draperiile, oriunde erau întinse carpetele sau așezate pernele. Singura culoare folosită era stacojiu aprins. Din centrul cupolei atîrna o străfulgerare care mă orbi — o masă, parcă, de cristale de stîncă, scînteind în fațete, curgînd în picături înghețate, clipocind în stele și superb improscată cu boabe de geme topite sau fulgi de curcubee tremurătoare. Erau numai candelabre, cîlilorule, și mie mi se părea a fi opera unor genii orientale ; aproape că-mi ridicai privirile să văd dacă vico mîină uriașă, neagră, noroasă — cea a Slavului Lămpii — nu tremura prin aerul lucitor și parfumat al cupolei păzindu-și această minunată comoară.

Am trecut înainte — nu mai știam acum deloc unde — însă la o anume cotitură am întîlnit deodată un grup care se apropia de noi din direcția opusă. Văd și acum grupul acela de persoane așa cum mi-a zvîcnit o clipă în față. O doamnă de vîrstă mijlocie, frumoasă încă, îmbrăcată în catifea întunecată, un domn care putea fi fiul ei — cel mai frumos chip, cea mai impunătoare statură pe care o văzusem vreodată, mă gîndeam — și o a treia persoană într-o rochie trandafirie și cu o mantie de dantelă neagră.

Îi vedeam bine pe toți trei — pe cea de a treia persoană la fel de bine ca și pe celelalte două — și o fracțiune de secundă i-am crezut străini, astfel că mi-am făcut o impresie imparțială despre înfățișarea lor. Însă această impresie, de abia o simții fără să mi-o fixez în minte înainte de a-mi da seama că eram în fața unei oglinzi uriașe, acoperind peretele între doi stîlpi, și de a mi-o risipi astfel — grupul acesta era propriul nostru grup. Astfel, pentru prima și poate unica dată în viața mea m-am bucurat de darul de a mă vedea pe mine însămi așa cum mă văd alții. Nu e nici o nevoie să mai explic cu ce rezultate. Clipa aceea adusese o notă discordantă, un fior de regret. Nu fusese o imagine care să mă fleteze, și totuși, la urma urmei, ar fi trebuit să fiu recunoscătoare, căci putea fi și mai rău.

În cele din urmă, ne aflam așezați pe scaune, de unde ne bucuram de o priveliște cuprinzătoare a sălii, uriașă și orbitoare, însă caldă și veselă în același timp. Era plină, plină de o mulțime splendidă. Nu mai știu dacă femeile erau cu adevărat frumoase, însă rochiile lor erau desăvîrșite. Și străinele, chiar cele care se arată lipsite

de grație în viața lor particulară, par să stăpânească arta de a se arăta pline de grație în public. Oricît de boante și de zgomotoase ar fi gesturile de fiecare zi din casă — cînd sînt puse în legătură cu capodolele și moațele din pâr —, există o lunecare, o aplecare, un port al capului și brațelor, o expresie a gurii și a ochilor, păstrate întotdeauna în rezervă pentru a fi folosite în ocaziile de gală, și care sînt întotdeauna scoase la vedere odată cu toaleta de ocazii mari.

Erau și unele chipuri frumoase ici și colo, modele ale unui anumit tip de frumusețe, un stil, cred, cum nu vedem niciodată în Anglia: un stil solid, bine dăltuit, sculptural. Formele acestea nu au unghiuri, sînt aproape la fel de flexibile ca o cariatidă de marmură, o zeiță de Fidias nu poate fi mai perfectă în felul ei încremenit și somptuos. Au trăsături de felul celor pe care pictorii olandezi le dau madonelor lor, trăsături clasice pentru Țările de Jos, regulate dar rotunjite, directe, însă apatice, și pentru adincimile lor de calm lipsit de expresie, de pace lipsită de pasiune, doar o cîmpie de zăpadă polară poate să ofere asemănare. Femeile de acest tip n-au nevoie de ornamente și rareori, chiar, le poartă. Părul, lucios, strîns în cozi, oferă un contrast suficient pentru obrazul și fruntea și mai lucioase, rochia poate fi oricît de simplă, brațele rotunjite și gîtul perfect n-au nevoie nici de brățară nici de colier.

Cu una din frumusețile acestea am avut odată cîntec și încîntarea de a face cunoștință apropiată. Forța inertă a iubirii adînci și bine stabilite pe care și-o purta sieși era minunată, n-ar fi putut fi depășită decît de mîndra ei neputință de a simți ceva, indiferent ce, pentru vreo altă viețuitoare. Singe nu trecea nici o picătură prin vinele ei înghețate, doar o limfă plăcidă îi umplea și aproape îi astupa arterele.

O asemenea Junonă, cum am descris-o tocmai, sta chiar la vederea noastră, un fel de țintă pentru toate privirile și pe deplin conștientă de aceasta, dar imună la forța magnetică a vreunei priviri sau contemplații. Rece, rotunjită, blondă și splendidă ca și coloana albă, cu un capitel aurit care se înălța alături de ea.

Observînd că atenția doctorului John era atrasă cu insistență de dînsa, l-am rugat cu voce scăzută „pentru numele cerului să-și păzească bine inima.“

— Nu trebuie să te îndrăgostești de doamna *aceasta*; i-am spus, pentru că, te avertizez de la început, ai putea să mori la picioarele ei și ea nu te-ar putea iubi la rîndul ei.

— Foarte bine, spuse el, și de unde știi că spectacolul acestei grandioase insensibilități a ei n-ar putea fi pentru mine cel mai puternic stimulent ca să-i dedic omagiile mele? Spinul disperării este, îmi vine să cred, un iritant minunat pentru emoțiile mele, doar că (și aici ridică din umeri) dumneata nu te pricepi deloc la asemenea treburi. Am să mă adresez mamei. Mamă, crezi că sînt în primejdie?

— Ca și cum așa ceva m-ar interesa pe mine, răspunse doamna Bretton.

— Vai! Ce soartă crudă! răspunse fiul ei. Nu există om care să aibă o mamă mai lipsită de sentimentalism decît mine, nici nu-i trece prin cap că ar putea-o pîndi nefericirea în persoana unei nore.

— Nu-mi trece, nu din cauză că nu mi-ar sta o asemenea nefericire atîrnată asupra capului. Mă tot ameninți cu asta de zece ani de zile. „Mamă, să știi că în curînd mă însor!“ — asta-mi tot aud urechile de cînd încă nici nu ieșiseși din pantalonășii scurți.

— Dar vezi, mamă, într-una din zilele astea are să se și împlîmple. Așa, dintr-o dată, tocmai cînd ai să te aștepti mai puțin, odată mă vezi că pornesc ca Iacob sau Esau, sau mai știu eu ce patriarh, să-mi iau o nevastă, și poate chiar din astea de prin partea locului.

— Pe riscul tău, John Graham. Eu atîta-ți spun!

— Mama asta a mea ar vrea să rămîn toată viața un holtei bătrîn. Ce bătrînă doamnă geloasă! Dar uită-te nițel la creatura asta splendidă în rochia de satin albastru, și cu părul de un blond mai palid, cu *reflets satinés*¹, ca ale rochiei. N-ai fi mîndră, mamă, dacă într-o zi ți-aș aduce acasă zeița asta și ți-aș prezenta-o drept doamna Bretton junior?

— N-ai să aduci nici un fel de zeiță în *La Terrasse*. castelul nostru n-are să aibă niciodată două stăpîne, mai ales dacă aceasta a doua ar fi de înălțimea, proporțiile și rotunjimea păpușii ăsteia din lemn și ceară, din piele de mînușă și de mătase.

¹ Răsfrîngerii mătăsosae.

— Mamă, dar gîndește-te ce bine are să umple fotoliul tău albastru !

— Să-mi umple fotoliul ? O sfidez pe uzurpatoarea asta venetică. ar fi pentru ea ca o bancă de tortură. Dar acum taci din gură, John Graham ! Închide-ți pliscul și deschide-ți ochii !

În vremea celei de mai sus, sala care, crezusem eu, părăsise plină pînă la refuz, continua să primească grupuri după grupuri, pînă cînd în hemiciclu din fața scenei se înfățișa acum asemenea unei mase uniforme de capete unduind într-un singur val de la dușumea pînă la tavan. Acum și scena, sau mai degrabă uriașa platformă, mai largă decît orice scenă, pustie acum o jumătate de oră, se revărsa și ea de viață. În jurul a două plane mari așezate în centru, un grup alb de fete, elevele conservatorului, se așezase fără zgomot. Remarcasem intrarea lor în vreme ce Graham și maică-sa o discutau pe frumoasa în satin albastru, și urmărisem cu interes felul în care erau conduse și dispuse pe scenă. Doi domni, în care recunoșteam cunoștințe de ale mele, serveau drept paznici pentru această trupă virgină. Unul din ei, bărbat cu înfățișare de artist, cu barbă și păr lung, era un pianist cunoscut și profesorul de muzică cel mai de seamă din Villette ; venea de două ori pe săptămînă la pensionul condus de *Madame Beck* să dea lecții celor cîteva eleve ai căror părinți erau destul de bogați să le poată permite copiilor lor privilegiul de a primi de la el instrucțiuni în materie de muzică ; se numea Josef Emanuel și era frate vitreg cu domnul Paul, a cărui puternică personalitate se arăta acum vederii sub înfățișarea celui de-al doilea domn.

Monsieur Paul mă amuza. Îmi venea să surîd urmărindu-l, căci părea să se simtă în elementul său, acolo, la vedere, în mijlocul unei adunări mari și grandioase, aranjînd, controlînd, inspirînd spaimă unui număr de peste o sută de tinere domnișoare. Și, dealtfel, era cu totul și cu totul serios în rolul lui — atît de energic, de absorbit și mai ales de dominator. Cu toate astea, ce căuta el acolo ? Ce avea el de-a face cu muzica sau cu conservatorul — el care de abia era în stare să deosebească o notă de alta ? Știam că numai plăcerea lui de a se arăta autoritar și a se da în spectacol îl adusese aici — o pasiune care nu ajungea să fie agresivă doar

pentru că era atît de naivă. Curînd deveni evident pentru toată lumea că și *Monsieur Josef* se afla tot atît de mult sub stăpînirea sa ca și tinerele domnișoare. Nu mai văzusem pînă atunci un om mai energic ca *Monsieur Paul* ! În curînd, cîțiva cîntăreți și muzicanți cunoscuți își făcură de asemenea apariția pe scenă. Cînd aceste stele apărură, come a pe care o închipuia profesorul apuse. Lui îi erau nesuferite toate notorietățile și celebritățile și, acolo unde nu putea să strălucească mai tare decît toți, fugea.

Și acum totul era pregătît. Un singur compartiment din uriașa sală mai aștepta să-și primească ocupanții, un compartiment drapat în stacojiu, ca și scările și marile uși, înzestrat cu bănci capitonate și perne de o parte și de alta a celor două scaune rezervate personajelor regale, plasate cu solemnitate sub un baldachin.

Se auzi un semnal, ușile se dădură într-o parte, toți cei de față se ridicară în picioare, orchestra izbucni în acorduri solemne și în uralele tuturor intră regele, însoțit de regină și de oficialitățile Curții din Labassecour.

Pînă în clipa aceea nu dădusem ochii cu vîlstară regale. E ușor de închipuit deci cum mi-am încordat privilegiile, aflîndu-mă față în față cu regalitatea europeană. Oricare ar fi cel care ajunge să dea ochii pentru întîia dată cu o maiestate în felul acesta, e sigur că prima sa reacție va fi de uimire și dezamăgire pentru faptul că o asemenea lumină nu se înfățișează așezată la vedere pe un tron, încununată cu coroană și ținînd în mînă, cum se cuvine, un sceptru. Eu însămi, așteptîndu-mă să văd un rege și o regină, și întîlnind în schimb doar un militar de vîrstă mijlocie și o cucoană mai degrabă tinerică, mă simții pe jumătate înșelată în așteptările mele, și pe jumătate încîntată totuși de ce-mi văzură ochii.

Pe rege mi-l amintesc bine — era un bărbat de vreo cincizeci de ani, cam cocîrjat, cam încărîunțit. Nu era în toată adunarea de față vreun chip să-i semene. Nu citisem, nu mi se spusese niciodată nimic despre firea sau obișnuințele sale. La început, ridurile adînci, parcă gravate cu un stilet de oțel pe fruntea și în jurul ochilor lui, sau pe lîngă arcul buzelor, mă puseră în incercătură. Curînd însă, chiar dacă nu ajunsei să deslușesc, cel puțin îmi imaginai că ajung să simt înțelesurile acestor riduri scrise nu de o mînă, ci de vreme. Era vorba de un om care suferea în tăcere — un bărbat melancolic, plin de

nervozitate. Ochii aceștia priviseră o fantasmă, urmăriseră îndelung drumurile, sosirile și plecările unui spectru cu numele de Ipohondrie. Poate că o simțea și acum în preajmă, alături de el, în mijlocul mulțimii strălucite care-l înconjura. Ipohondria obișnuiește să se arate în mijlocul mulțimilor — întunecată precum Soarta, palidă ca și Boala, și aproape la fel de puternică precum Moartea.

Unii ar putea susține că pentru îngîndurarea de pe fruntea monarhului și acea mohorîre de pe chip de vină era coroana străină, alții ar putea vorbi despre urmările oboselii timpurii. S-ar fi putut să fie ceva din amandouă, însă erau, ambele, întunecate și mai mult de cel mai puternic vrăjmaș al oamenilor — melancolia firească. Regina, soața lui, îi cunoștea mteahna aceasta, mi se părea că văd cum o răsfringere a jalei de pe chipul bărbatului aluneca, asemenea unei umbre posomorite, pe fața ei, altminteri frumoasă. Era o femeie blindă, gînditoare, plină de grație — sau așa se infățișa cel puțin. Nu frumoasă, deloc asemenea femeilor cu caracter dur și cu simțăminte aspre descrise cu o pagină sau două îndărăt. Era o făptură mai degrabă firavă. Trăsăturile ei, deși distinse, te trimiteau prea tare cu gîndul la casele dinastice și la familiile domnitoare ca să te lase să o privești în tihnă. Expresia care învăluia profilul ei era de ajuns de plăcută la prima vedere, însă nu te puteai opri să nu o legi de amintirea altor ofigii în care trăsături de același fel își făceau apariția în chip mai grosolan, vorbind despre firi slabe sau senzuale sau viclene, după cum se întimpla. Însă ochii acestei regine erau numai ai ei, și compasiunea, bunătatea, simpatia cea mai călduroasă suflau în ei o lumină candidă. Se mișca nu asemeni unei suverane, ci ca o doamnă — superioară, plină de iubire, elegantă. Micul ei fiu, prințul de Labassecour, tinărul duce de Dindonneau, o însoțea; se sprijinea acum de genunchii mamei sale, și am urmărit-o în mai multe rînduri, în seara aceea, cum își îndrepta privirile spre rege, alături de ea, simțîndu-i îngîndurarea noroasă și căutînd să-l distragă de la gîndurile lui, și să-i îndrepte atenția spre copilul lor. Își apleca adesea capul să asculte ce-i spunea băiatul și-i repeta apoi, zîmbind, seusele către rege. Îngînduratul suveran tresărea, asculta, surîdea, însă recădea de fiecare dată în gîndurile sale de îndată

ce soața sfîrșea de vorbit. Întristător și semnificativ era spectacolul pe care-l oferea această familie! Și cu atît mai ciudat cu cît nici aristocrația și nici burghezia din Labassecour nu părea să acorde nici o atenție acestei tristeți, n-am văzut nici o ființă printre cele prezente care să pară impresionată sau emoționată de îngîndurarea regelui lor.

Odată cu regele și regina își făcură apariția și toți cei care constituiau Curtea țării, printre ei, doi sau trei ambasadori străini, și apoi elita străinilor din Villette. Aceștia se instalară pe banchetele de catifea, doamnele ocupară loc, cei mai mulți dintre bărbați rămaseră în picioare alături, șirul lor de siluete în haine negre părea ca o înnegurare a culorilor vii ale rochiilor doamnelor. Toată această splendoare sărbătorească nu era lipsită de nuanțe și gradații. La mijloc, de pildă, vedeai matroane în catifele și satinuri, și acoperite de giuvaieruri, băncile din fund, din dreapta reginei, păreau rezervate exclusiv tinerelor, floarea — n-aș îndrăzni să spun mugurii — aristocrației din Villette. Aici nu întîlneai giuvaieruri, pieptănături impresionante, falduri de catifea sau nuanțe vii de mătăsuri: puritatea, simplitatea și o grație eterică domneau în acest grup de fecioare. Aveau pieptănături simple, strînse în cocuri, și siluete frumoase — eram pe punctul să scriu siluete de silfide, dar așa ceva ar fi fost chiar neadevărat, multe din aceste *jeunes filles* care nu numărau mai mult de șaisprezece sau șaptesprezece ani înfățișau contururi deopotrivă de robuste și solide ca o englezoaică plăcută de douăzeci și cinci de primăveri —, siluete frumoase investimîtate în alb sau trandafiriu palid sau în albastru placid, ducîndu-te cu gîndul la paradis și la îngeri. Cunoșteam și eu vreo două dintre aceste specimene *roses et blanches*¹ ale umanității. Erau două dintre fostele eleve de la Madame Beck — *Mesdemoiselles* Mathilde și Angélique —, eleve care ar fi trebuit să fie în ultima clasă, dar pe care mintea nu le ajutase să treacă dincolo de clasa a doua. Ca profesoară de engleză le avusesem eleve și cu greu reușisem să le fac să traducă mai ca lumea cîte o pagină din „Vicarul din Wakefield“. De asemenea, timp de trei luni una din ele îmi fusese repartizată la masa mea și cantitățile de pîine de casă, unt și gem pe care le consuma de obicei la al doilea mic

¹ Trandafirii și albe.

dejun erau cu adevărat minunate, și nu erau întrecute decât de numărul feliilor de pâine pe care și le strecura în buzunarele șorțului când vedea că nu mai e în stare să înghită. Trebuie să știm să recunoaștem adevărul — oricât de dur ar fi.

Mai cunoașteam și pe alta dintre aceste serafime — cea mai draguță, sau, în orice caz, cea mai puțin mohorită și ipocrită din toate. Ședea alături de fiica unui nobil englez, și ea o fată cumsecade deși cam afectată. Amin-două își făcuseră apariția în lojă în suita ambasadorului britanic. Aceasta (adică fata pe care o cunoașteam eu) avea o siluetă mai suplă, cu totul deosebită de ale domnișoarelor de prin partea locului. Nici părul nu-i era prea strâns și lins, ca o scoică sub bonețica de satin, semăna chiar cu un păr de femeie și i se bucla frumos pe cap, cîrlionțat, fluid, lung. Vorbea cu multă volubilitate și părea încântată și mulțumită de sine însăși. Nu-l privea pe doctorul Bretton, dar simțeam că și el o văzuse pe Ginevra Fanshawe, devenise deodată tăcut, de abia mai răspundea scurt la replicile mamei sale, adesea îl simțeam înăbușindu-și un suspin. Dar de ce ar fi suspinat la urma urmei? Își mărturisise singur dorința de a-și urma valurile iubirii în mijlocul contrarietăților, avea acum de ajuns de multe contrarierări ca să fie mulțumit. Iubita sa își răspindea razele asupra-i dintr-o sferă aflată cu totul în afara lumii sale. El nu se putea apropia de ea, nici nu știa măcar dacă i-ar fi putut câștiga vreo privire. Eu însămi așteptam să văd dacă ea îi va face hatîrul acesta. Locul nostru nu era prea departe de banchetele stacojii. Era limpede că puteam fi văzuți ușor de ochii atît de cercetători și pătrunzători ai domnișoarei Fanshawe, și chiar foarte curînd luminile ochilor ei se abătura asupra noastră, sau cel puțin asupra doctorului și doamnei Bretton. Eu mă țineam mai în umbră și mai la o parte nedorind să fiu chiar imediat recunoscută. Ea îl privea în față pe doctorul John, apoi își ridică lorneta la ochi ca s-o examineze pe mama acestuia. Cîteva clipe mai tîrziu se adresă rîzînd în șoaptă vecinei sale, și apoi, cînd începu spectacolul, atenția ei se îndreptă spre scenă.

Despre concert în sine nu aș vrea să vorbesc acum, cititorul nu are nevoie de impresiile mele în această privință, și dealtfel nici n-ar avea rost să le împărtășesc, întrucît nu puteau fi decât impresiile unei ignorante de-

săvîrșite. Tinerele cleve de la conservator, foarte intimidată, se produsese cu mari emoții la cele două mari pianiste. *Monsieur* Josef Emanuel le stătu alături în vremea cînd ele își executară piesele, însă el nu avea nici tactul, și nici influența fratelui său, care, în împrejurări asemănătoare, ar fi știut să le silească pe elevele sale să se achite cu eroism și calm de sarcinile lor artistice. *Monsieur* Paul ar fi plasat pe tinerele debutante între două focuri — spaima de public și spaima de el însuși — și le-ar fi însuflețit curajul disperării, făcînd ca această a doua spaimă să fie mult mai apăsătoare. *Monsieur* Josef nu era în stare să facă așa ceva.

După pianistele în rochiile lor albe de muselină, se arătă o doamnă frumoasă, înaltă, cam posomorită, îmbrăcată în satin alb. Felul în care ea cîntă mă impresiona exact ca trucurile unui scamator. Mă întrebam cum reușește să-și urce și să-și coboare vocea și să producă asemenea efecte, chiar și o simplă melodie scoțiană, executată de un oarecare flașnetar de stradă mă impresionase adesea mai mult.

După aceea s-a înfățișat un domn care, încovoindu-și trupul în repetate rînduri în direcția regelui și reginei, și apropiindu-și frecvent mina în alb înmănușată de regiunea inimii, dădu glas unei plîngerii amare la adresa unei anume *fausse Isabelle*¹. Îmi făcea impresia că în primul rînd căuta să-și atragă simpatia reginei, însă, dacă nu mă înșel foarte, grațioasa suverană îi acorda această atenție mai degrabă cu calmul politeței decât cu gravitatea unui interes regal. Starea de spirit a acestui gentilom era însă deprimantă și trebuie să mărturisesc că am fost mult ușurată cînd și-a încheiat versiunea muzicală a durerii sale.

Cîteva piese corale mi s-au părut a constitui partea cea mai atractivă a spectacolului. Și-au dat concursul cele mai bune ansambluri corale din toate provinciile ducatului: labassecourieni adevărați, cu trupul ca niște butoaie, dintr-o bucată. Acești vrednici cetățeni își dădură frîu liber vocilor fără nici o rețineră, iar eforturile lor sincere avură cel puțin un efect pozitiv — urechile ascultătorilor rămîneau cu o robustă senzație de putere.

De-a lungul întregului spectacol — la duetele instrumentale mai reținute, la afectatele solouri vocale, la coru-

¹ Prefăcută Isabelle.

rile amoroase, ieșite din piepturi de metal — atenția mea nu se îndreaptă decât cu o singură ureche și un singur ochi către scenă, celelalte fiind îndreptate către doctorul Bretton. Nu-l puteam uita, și nici nu mă puteam împiedica să mă întreb în permanență ce simțea, ce gîndea el, dacă se distra bine sau tocmai dimpotrivă. În cele din urmă el vorbe.

— Cum îți place tot spectacolul acesta, Lucy? Ești foarte liniștită — îmi spuse, pe tonul său obișnuit, plin de voioșie.

— Sînt liniștită, i-am răspuns, pentru că mă interesează foarte, foarte mult, nu numai muzica, ci totul în jurul meu.

El continuă să-mi împărtășească tot felul de observații, cu atîta calm și stăpînire de sine încît începui să cred că nu văzuse ceea ce văzusem eu. Astfel că îi șopti:

— Domnișoara Fanshawe este și ea aici, n-ai văzut-o?

— O, da, și am observat că și dumneata ai văzut-o.

— Crezi că a venit cu doamna Cholmondeley?

— Doamna Cholmondeley este aici cu un grup mai mare de persoane. Da, Ginevra era cu dînsa, și doamna Cholmondeley era în suita doamnei..., care ea însăși face parte din suita reginei. Dacă n-am fi aici la una din curțile regale cele mai neînsemnate din Europa, unde situațiile oficiale sînt doar puțin mai importante decît simplele acte de prezentă familială, și unde formalismele nu sînt decît biete sărbătoriri casnice, de duminică după-amiază — toate ar fi bune și impozante într-adevăr.

— Ginevra te-a văzut, cred eu.

— Așa cred și eu. Mi-am aruncat privirile asupra ei în mai multe rînduri de cînd ai privit-o dumneata ultima oară, și am avut și onoarea de a asista la un mic spectacol de care dumneata ai fost cruțată.

Nu l-am întrebat ce spectacol anume. Am așteptat să mă informeze el, din proprie inițiativă, ceea ce dealtfel și făcu în curînd.

— Domnișoara Fanshawe, spuse el, este însoțită de cineva — o doamnă din înalta societate, îmi închipui. Se întîmplă să o cunosc pe această doamnă Sara din vedere, nobila ei mamă m-a consultat odată în calitatea mea de medic. Este o fată mîndră, dar deloc insolentă, și mă îndoieste că Ginevra a crescut în ochii ei atunci

cînd și-a luat drept țintă a ironiilor ei pe vecinii din sală.

— Care vecini?

— Nici mai mult nici mai puțin decît eu și cu mama. În ce privește persoana mea era cît se poate de firesc: nimic nu e mai ușor de ironizat, îmi închipui, decît un medic tînr din clasa burgheză. Dar mama! N-am mai văzut pînă acum ca ea să fie luată drept țintă a ironiilor! Știi, schima buzelor ei și felul sarcastic în care și-a ridicat lorneta spre ochi în direcția noastră, mi-a stîrnit o senzație dintre cele mai curioase.

— Nu te mai gîndi la toate astea, doctore John, nu merită să-ți faci singe rău pentru așa ceva. Dacă Ginevra ar fi cu adevărat într-o dispoziție ușuratică, așa cum pare să fie în seara asta, nu și-ar face nici un scrupul să ridice și de regina aceasta gînditoare și blindă sau de melancolia regelui. Nu o împinge spre aceasta răutatea, ci doar ușurința ei nesăbuită. Pentru o școlăriță cu capul în nori e normal să nu aibă nimic sfînt.

— Uii că eu nu sînt obișnuit să o consider pe domnișoara Fanshawe pur și simplu o școlăriță ușuratică și cu capul în nori. N-a fost ea divinitatea mea — ingerul vieții mele?

— Hm! Asta a fost greșeala dumitale.

— Ca să-ți spun adevărul adevărat, și fără să mă laud acum și fără să mă complac în romantisme, a fost chiar un moment, acum șase luni, cînd o credeam divină. Mai îți minte conversația noastră despre darurile pe care i le oferam? N-am fost chiar sincer de tot cu dumneata cînd am stat de vorbă despre asta: căldura cu care ai intrat atunci în discuție m-a amuzat. Ca să pot să te fac să spui chiar tot ce ai pe suflet m-am prefăcut mai naiv decît eram în realitate. Adevărul este că tocmai felul în care ea îmi primea darurile mi-a schimbat în rău, într-o măsură, părerea despre Ginevra. Și, cu toate acestea, frumusețea ei și-a păstrat fascinația pentru mine. Acum trei zile, acum trei ceasuri chiar, mai eram încă sclavul ei. Cînd a trecut pe lîngă mine în seara asta, atît de splendidă în frumusețea ei, îi aduceam încă omagiul simțămîntelor mele, și dacă n-ar fi fost surîsul acesta nefericit, plin de sarcasm, al ei, aș mai fi fost și acum cel mai umil dintre servitorii dînsi. De mine ar fi putut să ridice liniștită și în gura mare, și, oricît m-ar fi rănit, nu m-ar fi

indepărtat de ea prea curînd, lovînd în mine însumi n-ar fi reușit nici în zece ani să facă ce a făcut într-o singură clipă întorcîndu-se împotriva mamei.

Păstră apoi tăcere un timp. Niciodată pînă atunci nu mai văzusem atîta patimă și atît de puțină lumină în ochii albaștri ai doctorului John.

— Lucy, reluă el, uită-te bine la mama, și spune-mi, fără teamă că ai să mă superi, și fără dorința de a-mi face pe plac, în ce lumină ți se înfățișează ea acum?

— Întocmai ca întotdeauna: o doamnă englezoaică din păturile mijlocii, investmintată bine, chiar dacă oarecum prea sever, ca de obicei fără nici o prefăcătorie, plină de stăpînire prin firea ei și bine dispusă.

— Așa mi se pare și mie — Dumnezeu s-o binecuvînteze! Vezi, cei cu inima veselă pot să ridă împreună cu mama, dar numai cei răutăcioși au să se gîndească să ridă de ea. Nimeni n-are să-și ridă vreodată de ea, în nici un caz nu cu consimțămîntul meu, și nu fără... fără disprețul, fără antipatia mea — fără...

Se opri, și era și timpul să se oprească, deoarece se înfierbîntase — mai mult, mi se părea mie, decît o cereau împrejurările. Nu știam atunci că avusese prilejul să-și vadă și în a doua privință îndreptățite resentimentele sale față de domnișoara Fanshawe. Obrajii care i se înroșiseră, nările deodată dilatate, arcuirea înăspriță pe care disprețul i-o imprima buzei sale inferioare atît de bine desenate, îl arătau într-o înfățișare nouă și impresiionantă. Însă izbucnirile acestea rare de patimă ale celor care prin firea lor sînt de obicei senini și blînzi, nu constituie un spectacol plăcut, și nici nu pot spune că-mi făcea plăcere să văd înfiorarea de care era cuprinsă statura lui tinăra și robustă.

— Te sperii cumva, Lucy? mă întrebă.

— Nu înțeleg de ce ești atît de furios.

— Din următorul motiv, îmi murmură el la ureche, — Cinevra nu este nici un înger curat și nici o femeie cu cugetul pur.

— Prostii, exagerezi! N-are ea atîta răutate.

— Are prea multă pentru gustul meu. Eu văd mai bine acolo unde dumneata ești oarbă. Dar acum să lăsăm subiectul acesta. Haide să ne mai distrăm puțin necăjînd-o pe mama. Am să-i spun că am surprins-o că așipește. Mamă dragă, trezește-te!

— John, am să te trezesc eu acumă dacă nu stai liniștit. Tu și cu Lucy ați face mai bine să tăceți din gură să aud și eu ce se cîntă.

În clipa aceea tuna un cor masiv la adăpostul căruia tocmai putuse avea loc dialogul de mai sus.

— Dumneata să ascuți muzică, mamă! Uite, sînt gata să pariez pe butonii mei de manșetă, care sînt pietre prețioase adevărate, contra broșei tale false...

— Broșa mea falsă! Graham! Obraznicule! Știi foarte bine că e o piatră de mare valoare.

— O-ho! Asta e doar credința dumitale, mamă. Te-au păcălit cînd ai cumpărat-o.

— Pe mine mă păcălește mult mai puțină lume decît îți închipui tu. Cum se face că ai ajuns să cunoști tinerele doamne de la curte, John? Le-am văzut pe vreo două dintre ele că-ți acordă cam prea multă atenție de vreo jumătate de oră încoace.

— Ai face mai bine să nu te mai uiți la ele.

— De ce nu? Pentru că e una acolo care tot ridică din sprîncene cu ironie cînd se uită la mine? E o fetiță drăguță și proastă. Ce, nu cumva ți-e teamă că chicotelile ei au s-o necăjească pe bătrîna ta mamă?

— Ce minunată și deșteaptă bătrînă doamnă! Mamă dragă, tu-mi ești mai dragă și-acumă decît zece neveste.

— Nu te lăsa dus de vorbe, John, dacă nu vrei să mă vezi că-mi pierd cunoștința și atunci are să trebuiască să mă scoți pe brațe de aici din sală. Și atunci, dacă ar trebui să cari o asemenea povară, ai fi în stare să întorci pe dos declarația asta a ta de la urmă, și să spui: „Mamă dragă, zece neveste de-abia dacă ar fi mai grele pentru mine decît ești tu!”

Concertul terminîndu-se, se anunță că începe loteria *au bénéfice des pauvres*. Pauza dintre aceste două manifestări fu dedicată reluării micilor conversații plăcute. Stîlul de zeițe albe se risipi de pe scenă, o adunătură agitată de domni le luă locul, pregătind tragerea la sorți. Și printre aceștia — și chiar cel mai activ dintre ei — își făcu reapariția acea binecunoscută siluetă, nu înaltă, ci agitată, însuflețită de energie cît trei bărbați de statură uriașă. Cum se mai învîrtea *Monsieur Paul*! Cum mai dădea instrucțiuni, și în același timp puneă el însuși umărul la treabă! Jumătate de duzină de ajutoare îi

urmau directivele in treburi cum ar fi scoaterea pianelor si asa mai departe, dar cu toate acestea se simtea si el impins sa-si dea concursul cu propriile sale forte. Priosul acesta de energie era suparator, dar parca si ridicol : in sinea mea trebuia si sa dezaproba si sa surida la atita tevatura. Si totusi, chiar in toiul acestei plictiseli prilejuite de agitatiia lui, nu ma puteam opri, privindu-l, de a constata o anume naivitate, nu dezagreabila, in tot ceea ce facea si spunea el, si nici nu puteam sa fiu oarbă față de anume trăsături puternice ale fizionomiei sale ce izbeau acum cu mai multă tărie prin contrast cu chipurile mai puțin energice care-l înconjurau. Concentrarea adincă, atentă a privirilor sale, forța care se desprindea din fruntea sa, înaltă, palidă și nobilă, mobilitatea gurii sale extrem de expresive. Ii lipsea calmul forței, însă însuflețirea și avântul forței le avea din belsug.

Între timp sala se însuflețise, cei mai mulți se ridicaseră în picioare și rămăseseră astfel, ca să se mai destindă. Alții se plimbau de colo până colo, toți conversau cu însuflețire și rideau. Loja cea stacojie prezenta o imagine deosebit de animată. Grupul cel compact de domni se risipise acum în atomi, amestecându-se cu arcuirea de curcubeu a rochiilor doamnelor. Doi sau trei bărbați care păreau să fie militari se apropiaseră de rege și începuseră o conversație cu dînsul. Regina, părăsindu-și scaunul, aluneca pe lingă șirul doamnelor tinere care se ridicau în picioare cînd ea trecea prin dreptul fiecăreia, și o văzui cum acorda fiecăreia, pe rînd, cite un semn de amabilitate — un cuvînt, o privire, un suris plin de grație. Celor două tinere englezoaice, Lady Sara și Ginevra Fanshawe, le adresa mai multe fraze, și cînd ea trecu mai departe, amîndouă, și mai ales cea din urmă, păreau să radieze de mulțumire. Fură de altminteri înconjurate de mai multe doamne, și un mic cerc de domni se formă, de asemenea, în jurul lor. Printre aceștia, și cel mai aproape de Ginevra, se afla și De Hamal.

— E înăbușitor de cald aici, spuse doctorul Bretton, ridicîndu-se în picioare deodată, cu toate semnele nerăbdării. Lucy, mamă, nu vrei să ieșim puțin în aer ?

— Du-te tu cu el, Lucy, spuse doamna Bretton. Eu prefer să stau aici, la locul meu.

Și eu aș fi preferat să stau pe scaunul meu, însă dorințele lui Graham aveau întotdeauna prioritate. L-am însoțit, deci.

Aerul nopții era răcoros, cum am constatat repede, sau cel puțin astfel mi se păru mie. El nu părea să aibă aceeași impresie. Era, oricum, foarte multă liniște și cerul presărat de stele se arăta fără nori. Am făcut amîndoi cîteva ocoluri pe trotuar în fața teatrului. Cînd am trecut la un moment dat pe sub un felinar, privirile lui Graham le-au întîlnit pe ale mele.

— Pari îngîndurată, Lucy, nu cumva din cauza mea ?

— N-aș vrea să te știu că suferi.

— Cîtuși de puțin. Poți să fii cît de bine dispusă vrei — cum sînt și eu. Oricînd are să-mi vie rîndul să mor, crede-mă, Lucy, am convingerea că n-are să fie de inimă rea. S-ar putea să fiu rănit, s-ar putea să par că bolesc o vreme, însă nu există durere sau boală sentimentală care să mă fi covîrșit pînă acuma. Acasă doar m-ai văzut întotdeauna voios.

— În general, da.

— Îmi pare mai bine că am văzut-o rîzînd de mama. N-aș da-o pe bătrîna mea doamnă pentru o duzină de frumuseți din astea. Rînjetul acela al ei mi-a făcut tot binele din lume. Îți mulțumesc, domnișoară Fanshawe ! Și-și ridică pălăria de pe părul buclat executînd o reverență ironică. Da, spuse, îi mulțumesc. M-a făcut să constat că nouă părți din zece din inima mea au fost dintotdeauna sănătoase la culme, și că acea a zecea parte bolnavă n-a sîngerat altminteri decît dintr-o simplă zgîrietură, o împunsătură cu bisturiul, care se va vindeca cît ai clipi.

— Dar ești furios la culme și acum, înfierbîntat și plin de indignare. Ai să gîndești și ai să simți cu totul altfel mîine.

— Eu, înfierbîntat și plin de indignare ! Nu mă cunoști. Dimpotrivă, toată căldura mi-a pierit. Sînt rece ca noaptea aceasta care, fiindcă veni vorba, s-ar putea să fie cam prea răcoroasă pentru dumneata. Să ne întoarcem.

— Doctore John, văd că-ți schimbi repede gîndurile.

— Ba deloc. Sau, chiar dacă ar fi așa, există motive întemeiate — două asemenea motive ; unul dintre ele îl l-am spus. Dar acuma, hai să intrăm înăuntru.

Nu ne-a fost ușor să revenim la locurile noastre — loteria începuse și totul în jur era o îmbulzeală plină de însuflețire. O mulțime de oameni blocau coridorul prin care ar fi trebuit să trecem, astfel că ne-am oprit locului un timp. Întîmplîndu-mi-se să-mi arunc privirile în jur — pentru că mi se păruse că-mi aud numele pronunțat de cineva — îl văzui foarte aproape de noi pe atotprezentul, inevitabilul *Monsieur* Paul. Privea, grav și încordată, la mine, sau mai bine zis la rochia mea trandafirie — și un comentariu sardonice la adresa acestui vestiment îi licărea în priviri. Adevărul este că avea obiceiul să-și permită aprecieri restrictive cu privire la îmbrăcămintea, atât a profesoarelor, cît și a elevelor de la pensionul condus de *Madame* Beck — obicei pe care, cel puțin primele dintre acestea, îl considerau drept o impertinență agresivă, dar de pe urma căruia eu pînă atunci nu avusesem încă de suferit — vestimentele mele obișnuite, atât de sobre, nefiind de natură să-i atragă atenția. În seara aceea nu mai aveam răbdare să-i ascult muștrările, decît să-i mai rabd cîcăleala mă pregăteam să-i ignor prezența, și în consecință, îmi întorsei cu toată hotărîrea fața către mîneca hainei doctorului John, găsind în această mînecă neagră de stofă o priveliște mai dătătoare de plăcere și liniște sufletească, mai veselă și mai prietenească, mă gîndeam eu, decît mi-ar fi oferit chipul întunecat și lipsit de frumusețe al micului profesor. Doctorul John păru să-mi aprobe fără să-și dea seama această preferință, căci privi în jos spre mine și-mi spuse cu vocea sa plină de blîndețe :

— Așa, stai aici, lîngă mine, Lucy, burghezii ăștia care se tot înghesuie nu-ți prea respectă liniștea.

Însă nu eram în stare să fiu consecventă cu mine însămi. Cedînd unei anume influențe, fie ea mesmerică sau de altă natură —, o influență nepotrivită, neplăcută, însă irezistibilă — mai aruncaii o privire în jur să văd dacă *Monsieur* Paul plecase. Nu, rămăsese locului, privindu-mă încă, dar cu alți ochi parcă : îmi ghicise gîndurile și înțelesese dorința mea de a-l evita. Privirea lui ironică însă deloc răuvoitoare se preschimbăse acum într-o încruntare întunecată, și cînd eu mă înclinai ca să-l împac astfel, primii drept răspuns doar un semn șteapăn și rece din cap.

— Pe cine ai supărat, Lucy ? îmi șopti doctorul Bretton surîzînd. Cine e prietenul ăsta al dumitale care pare deodată așa de pornit ?

— Unul dintre profesorii de la *Madame* Beck, un omuleț foarte supărăcios.

— Acum pare să fie supărat rău de tot. Ce i-ai făcut ? Despre ce mai e vorba ? A, Lucy, Lucy ! Spunc-mi, ce mai înseamnă și asta ?

— Nu-i nici o taină, te asigur. *Monsieur* Emanuel e un om foarte exigent și pentru că eu mi-am îndreptat privirile spre mîneca hainei dumitale în loc să-i fac o plecăciune și să casc ochii la el, își închipuie acum că nu sînt destul de respectuoasă cu domnia sa.

— Ce om... începu doctorul John...

Dar nu știu ce ar mai fi vrut să adauge, căci în aceeași clipă fui aproape aruncată sub picioarele mulțimii. *Monsieur* Paul își făcuse drum cu toată brutalitatea, și trecea acum făcîndu-și loc cu coatele cu atîta dispreț față de securitatea și liniștea celorlalți din jur, încît se iscă o înghesuială dintre cele mai supărătoare.

— ...Aș zice că-i un om, cum ar spune el însuși, *méchant*¹, spuse doctorul Bretton.

Și eu eram de aceeași părere.

Încet și cu mare dificultate ne croirăm un drum prin mulțime și în cele din urmă ajunserăm la scaunele noastre. Loteria dură aproape o oră. Era un spectacol animat și distractiv. Și, cum aveam și noi, fiecare, cîte un bilet, am trăit alternanțele de speranță și temere trezite de orice rotire a roatei norocului. Două felițe, de vreo cinci-șase ani, scoteau numerele cîștigătoare și premiile erau strigate cu voce tare de pe scenă. Aceste premii fură numeroase, deși nu de mare valoare. Se întîmplă că atît doctorul John cît și eu cîștigăram cîte unul : eu o tabacheră și el o pălărioară de doamnă, un foarte frivol turban albastru și argintiu cu un nor de pene într-o parte, asemenea unui nor de zăpadă. Era cît se poate de dornic să facă schimb cu mine, însă eu nici n-am vrut să aud și păstrez și pînă în ziua de azi acea tabacheră. Mă ajută, de cîte ori o privesc, să-mi aduc aminte de timpurile de demult și de o seară fericită.

Doctorul John, în ce-l privește, își ținea turbanul cît mai departe de trup, între degetul arătător și cel gros

¹ Răutăcios.

și îl privea cu un amestec de respect și jenă care-ți stîrnea risul. După ce-și termină contemplarea se pregăti să-l lase pe podca la picioarele sale. Părea să nu-i treacă prin gînd ce întrebuintare i-ar fi putut da, și dacă măică-sa nu i-ar fi venit în ajutor presupun că pînă la urmă l-ar fi strivit sub braț ca pe un joben care se strînge. Ea i-l luă din mîini și-l depuse în cutia de pălării de unde ieșise.

Graham fu cît se poate de bine dispus toată seara și această bună dispoziție părea firească și cu totul nesilită. Comportarca, înfățișarea lui de atunci nu sînt ușor de descris, aveau ceva deosebit și într-un fel original. Citeam în el o stăpînire neobișnuită asupra pasiunilor și o forță reală și sănătoasă care, fără efort prea mare, era în stare să înfrîngă Dezamăgirea și să-i smulgă colții veninoși. Felul lui de a fi în acele clipe îmi aducea aminte de calitățile pe care le remarcasem la el cînd îl văzusem îndeplinindu-și profesia de medic printre săraci și nevoiași, în Basse Ville. Părea în același timp hotărît, răbdător și stăpîn pe sine însuși. Cine s-ar fi putut opri să-l îndrăgească? El nu trăda nici una din slăbiciunile care te chinuiesc mereu cu îndoieli și te fac să te gîndești să-l menajezi, de la el nu te așteptai la izbucniri de minie care să tulbure această bună dispoziție calmă și egală, de pe buzele lui nu cădeau ironii care să te usture pînă la singe, ochii lui nu trimiteau săgeți care să te înghețe sau care să-ți pătrundă, înghețate și otrăvite, în inimă, în preajma lui găscăi odihnă și refugiu — în jurul lui domnea lumina soarelui.

Și cu toate acestea, nici n-o uitase și nici n-o iertase pe domnișoara Fanshawe. Odată miniat, mă îndoiesc că doctorul Bretton era dintre cei care pot fi curînd împăcați — și, odată înstrăinat, nu știu dacă putea fi re-cîștigat vreodată. O privi în mai multe rînduri, nu pe furiș sau cu umilință, ci cu o privire îndrăzneală, de scrutare fățișă. De Hamal se postase acum în preajma ei, doamna Cholmondeley îi sta alături, toți trei erau cu totul absorbiți în conversațiile, veselia și agitația care domneau deopotrivă pe băncile cele stacojii, ca și în părțile mai plebeie ale sălii. În cursul unei discuții animate, Ginevra își ridică o dată sau de două ori mîna și brațul. O brătară minunată scînteia pe acesta din urmă. Văzui bine că scînteierea ei atîrse privirile doctorului

John — aprinzînd în ele o altă scînteie disprețuitoare, parcă miniată. Îl auzii apoi rîzînd :

— Cred, spuse el, că am să-mi depun turbanul pe obișnuitul meu altar de jertfe. Acolo, în orice caz, e sigur că va găsi prețuire, nu cunosc nici o altă cochetă care să aibă darul acesta de a primi atît de ușor. Ciudat, căci în fond știu că e o fată de familie bună.

— Dar nu-i cunoști educația, doctore John, spusei eu. Toată viața a fost silită să treacă de la o școală la alta în străinătate, așa că, la urma urmelor, ar putea cere îngăduință pentru că nu-și dă seama de propriile ei păcate. Și, pe urmă, după cîte spune ea, aș zice că și tatăl și mama ei au fost crescuți cam tot așa ca și ea însăși.

— Am înțeles dintotdeauna că nu are avere, și odinioară mă bucura gîndul acesta, spuse el.

— Ea spune că ai ei sînt oameni săraci. Vorbește întotdeauna cu toată sinceritatea despre lucrurile acestea, n-ai s-o prinzi niciodată mințind, cum se întîmplă adesea cu străinii. Părinții ei au o familie numeroasă pe cap, ocupă o anume poziție socială și au legături care, după părerea lor, le cer să se arate în public. Împrejurările cu totul nefavorabile, la care se adaugă și o fire de oameni care nu-și cumpănesc bine traiul, au născut la ei un fel de lipsă de scrupule în ce privește mijloacele cu care să-și susțină aparența asta de trai bun. Așa stau lucrurile, și așa au stat lucrurile totdeauna în jurul ei de cînd era ea mică și pînă astăzi.

— Cred — dar mă gîndisem că aș fi în stare s-o educ pentru simțăminte mai bune. Însă, Lucy, ca să-ți spun adevărul, am simțit ceva nou în seara asta privindu-i, pe ea și pe De Hamal. Simțisem asta și mai devreme, cînd băgasem de seamă obrăznicia cu care se uita la mama. Am surprins cum au schimbat între ei o privire îndată după ce-au intrat în sală, și privirea asta mi-a deschis ochii într-un fel cu totul neplăcut.

— Ce vrei să spui? Doar știi de multă vreme că cochetază așa unul cu altul.

— O, cochetază! Asta putea să fie un vicleșug nevinovat de fetiță, ca să-l ațîțe mai bine pe iubitul ei adevărat, dar asta nu e o cochetărie nevinovată : era o privire care vădea o înțelegere tainică între ei — nu un joc nevinovat, de adolescentă. Nici o femeie, chiar de-ar

fi frumoasă ca Afrodita, care ar putea adresa altcuiva o asemenea privire, n-are să fie vreodată cerută în căsătorie de mine. Mai degrabă m-aş nunti cu o ţărăncuţă cu şorţuleţ şi bonetă — atunci aş fi sigur că e vorba de o femeie cinstită.

Nu mă putui împiedica să surid. Eram sigură acum că exagera. Ginevra — de asta eram încredinţată — era o fată cinstită, în ciuda frivolităţii ei. Îi spusei asta. El clătină doar din cap şi-mi răspunse că nu era el bărbatul care să-şi dea onoarea pe mâinile ei.

— Este singurul lucru — răspunsei — pe care i l-ai putea încredinţa cu toată liniştea. Ar da iama fără nici un scrupul în punga şi în proprietăţile soţului, i-ar pune la încercare cu toată uşurătatea răbdarea şi stăpânirea de sine. Însă nu cred că ar atinge măcar cu o suflare — sau că ar lăsa pe altul să atingă — cinstea bărbatului.

— Acuma te-ai preschimbato în avocata ei, spuse el. N-ai vrea cumva să mă vezi legat iarăşi în lanţuri ?

— Nu, îmi pare bine că te văd liber şi cred că vei şti să rămii liber multă vreme de acuma încolo. Totuşi, în acelaşi timp, trebuie să ştii să fii drept.

— Sint la fel de drept ca şi Radamante, Lucy. Când s-a întâmplat să mă înstrăinez o dată cu totul de cineva nu mă mai pot împiedica să nu fiu sever. Dar iată ! regele şi regina s-au ridicat. Îmi place regina ; are o faţă de femeie bună. Mama a obosit şi ea, n-o s-o mai putem duce pe bătrîna doamnă acasă dacă mai întîrziem aici.

— Eu, obosită, John ? strigă doamna Bretton, care arăta cel puţin la fel de însufleţită şi bine dispusă ca şi fiul ei. Aş putea oricînd să mă iau la întrecere cu tine : cine stă mai tîrziu în seara asta. N-avem decît să stăm amîndoi pînă mîine dimineaţă şi atunci o să vedem care din noi arată mai năruit la lumina zilei.

— N-aş vrea deloc să încerc experienţa asta, căci, spun adevărul adevărat, dragă mamă, eşti cea mai dăinuitoare dintre imortele şi cea mai proaspătă dintre doamne. Trebuie, atunci, să-ţi cer ca din milă pentru nervii delicaţi şi constituţia firavă a băiatului tău să te gîndeşti să ne ridicăm şi noi cît mai degrabă.

— Tinereţea asta insolentă ! Jinduieşti după patul tău, fără îndoială, şi cred că n-am de ales şi trebuie să-ţi fac gustul. Şi uite-o şi pe Lucy ce obosită arată. Ruşine, Lucy ! Cînd eram de vîrsta ta, chiar dacă aş fi stat seară

de seară o săptămînă la rînd la petrecere n-aş fi arătat nici cu o iotă mai palidă. Haide să mergem atunci, luaţi-o voi înainte, şi n-aveţi decît să rîdeţi cît poţiţi de bătrîna doamnă, dar am să iau cu cutia asta de pălării cu turbanul.

Ceea ce şi făcu. Mă oferii să-i duc eu această povară, dar mă înlătură cu un dispreţ plin de bunătate. Naşa mea era de părere că trebuie să-mi adun toate puterile ca să mă ţin pe mine însămi în picioare. Fără să mai dea vreo atenţie ceremoniilor acum, în toiul unei înghesuiei mai mari decît cea care urmase plecării suitei regale, doamna Bretton ne precedă în drumul spre ieşire şi-şi croi acest drum prin mulţime cu toată autoritatea. Graham o urma, sîcîind-o şi spunîndu-i că e cea mai înfloritoare cochetă pe care avusese norocul s-o vadă vreodată purtînd o cutie de pălării. Îmi ceru şi mie să remarc afecţiunea pe care doamna o purta turbanului azuriu şi-şi anunţă convingerea că bătrîna doamnă avea intenţia să-l poarte într-o bună zi.

Noaptea se făcuse acum foarte rece şi întunecată, însă pînă la urmă am izbutit să găsim o trăsură. Curînd eram instalaţi la căldură şi confortabil ca la gura căminului ; şi drumul spre casă păru, aş spune, chiar mai plăcut decît cel de venire. Plăcut chiar dacă vizitiul — care chefuisse la un *marchand de vin*¹ o parte a timpului petrecut de noi în sala de concert — ne conduse pe şoseaua întunecoasă şi singuratică mult mai departe de cotitura dinspre *La Terrasse*. Prinşi în conversaţia noastră atît de veselă, n-am băgat de seamă această greşeală decît cînd doamna Bretton se întrebă, deodată, dacă într-adevăr reşedinţa ei, chiar aşa izolată cum e, ajunsese acum la capătul lumii, căci avea impresia că trecuse o oră şi jumătate şi nu eram încă la cotitura spre alee. Atunci Graham scoase capul pe portieră şi, observînd doar un cîmp deschis, cu şiruri necunoscute de ploi şi tei de-a lungul gardurilor pitice îngropate în pămînt, înţelese cum stau lucrurile şi ceru să se oprească şi coborî. Urcă pe capră şi luă hăţurile în mâinile sale. Mulţumită lui ajunserăm în sfîrşit acasă cam cu un ceas şi jumătate mai tîrziu decît s-ar fi convenit.

Martha nu ne uitase. Un foc înveselitor ardea şi o cină atrăgătoare era întinsă în sufragerie. Le-am onorat

¹ Negustor de vinuri.

pe amîndouă. Zorile de iarnă tocmai se arătau cînd ne-am retras în iatacurile noastre. Mi-am scos rochița trandafirie și mantia ei de dantelă cu simțăminte mai fericite decît avusesem cînd le îmbrăcasem. Nu toate cele care străluciseră atît de orbitor la concert ar fi putut, credeam eu, să spună același lucru : nu toate fuseseră atît de înconjurate de prietenie — cu tihna ei liniștită și nădejile ei modeste.

21

REAȚIA

MAI ERAU ÎNCĂ TREI ZILE PÎNA cînd aveam să mă reîntorc la pension. Număram aproape fiecare clipă din aceste zile pe ceas. Mult aș fi vrut să le întîrzii zborul, însă ele alunecau pe măsură ce le priveam. Pieriseră chiar pe cînd eu trăiam spaima că le văd ducîndu-se.

— Lucy nu ne părăsește astăzi, anunță la micul dejun doamna Bretton, doar ca să mă necăjească. Știe ea bine că-i mai putem obține încă o ăminare.

— N-aș mai cere vreuna chiar dacă aș ști că o pot căpăta cu o singură vorbă, spusei. Vreau chiar să trec de clipa despărțirii și să mă văd iarăși instalată în *rue Fossette*. Trebuie să plec în dimineața asta, trebuie de fapt să plec chiar în clipa aceasta. Cufărul meu e făcut și gata legat.

Se vădi însă că plecarea mea depindea de Graham. Spusese că vrea să mă însoțească și se întimplă să fie ocupat toată ziua astfel că nu se întoarce acasă decît la lăsarea serii. Și după aceea am mai fost nevoită să mă zăbovesc discutînd cu ei. Doamna Bretton și fiul ei insistau să mai petrec o noapte în casa lor. Mie îmi venea să plîng, atît eram de enervată și de dornică să plec odată. Dorcam să-i părăsesc așa cum criminalul urcat pe eșafod aștocpăta din tot sufletul căderea securii, doream să văd trecut tot chinul acesta. Cit de mult mi-o doream; ei n-ar fi avut de unde s-o știe. Din acest punct de vedere starea mea de spirit era ceva necunoscut pentru ei.

Se făcuse deja întuneric cînd doctorul John mă ajută să cobor din trăsură la poarta pensionului condus de *Madame Beck*. Felinarul de deasupra ușii era aprins. Simțeam pe față aceeași ploaie subțire de noiembrie care începuse încă de dimineață, lumina strălucea pe caldarîmul ud. Era o noapte aidoma celei în care, cu mai puțin de un an înainte, mă opriseam pentru întîia dată în fața aceluiași prag. Era parcă aceeași scenă. Îmi aduceam aminte pînă și de formele pietrelor de pe pavaj pe care le privisem cu ochi absenți atunci, așteptînd, cu inima bătînd să-mi spargă pieptul, să se deschidă aceeași ușă în fațe căreia stam acum — singuratică, cerșind un adăpost. Și în noaptea de atunci îl întîlnisem pentru o clipă pe cel care-mi sta acum alături. Îi amintisem oare și lui de acea întîlnire, i-o explicasem ? Nu, și nici nu simțisem dorința s-o fac. Era o amintire frumoasă, pusă deoparte în memoria mea, și păstrată cu toată grija acolo numai pentru mine.

Graham sună. Ușa se deschise imediat, căci era tocmai ceasul cînd elevele externe plecau spre casă — așa că Rosine era promptă la datorie.

— Nu mai intra, îi spusei.

El pătrunse totuși în vestibulul luminat din belșug. N-aș fi vrut să vadă cum „mi se înrouaseră ochii“, căci avea o fire prea delicată și blindă, și ar fi fost nelalocul lor asemenea semne ale suferinței. El dorea întotdeauna să vindece, să aline, chiar și atunci cînd, oricît de bun doctor era, nici leacul și nici ușurarea suferințelor nu-i stăteau în puteri.

— Păstrează-ți curajul, Lucy. Gîndește-te că mama și eu îți sîntem prieteni adevărați. Noi nu te uităm.

— Și nici eu n-am să te uit, doctore John.

Mi se aduse și bagajul. Ne strînsesem miinile și el se întorsese să plece, însă nu părea mulțumit cu atît. Nu făcuse sau nu spusese de ajuns ca să-și liniștească inima sa bună.

— Lucy — și făcu cîțiva pași spre mine — ai să te simți chiar atît de însingurată aici ?

— La început, da.

— Uite, mama are să vină curînd de tot să te vadă, și pînă atunci să-ți spun ce am să fac : am să-ți scriu — orice prostie mai veselă care mi-o trece prin cap — vrei ?

„Ce inimă bună și frumoasă !” mă gândii, însă clătinai din cap surizînd, și-i spusei :

— Nici să nu te gîndești la așa ceva, nu-ți mai lua și povara asta. Dumneata să-mi scrii mie — nici n-ai să ai timp de așa ceva !

— O, găsesc sau îmi fac timp pentru asta. La revedere !

Plecă. Ușa cea grea se trînti în urma lui. Securea căzuse — îmi trăisem suferința pînă la capăt.

Nelăsîndu-mi timp să gîndesc sau să simt ceva — înghițîndu-mi lacrimile ca și cum ar fi fost vin — trecui în salonul rezervat lui *Madame Beck* să-mi fac cuvenita vizită de ceremonie și de reverență. Mă primi cu o cordialitate perfect de bine jucată — chiar ostentativă — deși se strădui să scurteze scena. Cînd — după citeva minute — am primit permisiunea s-o părăsesc, m-am îndreptat către refectoriu, unde profesoarele și elevele erau adunate pentru studiile de seară. Și aici mă bucurai de o manifestare de bun sosît, și încă una, cred, nu atît de găunoasă. După ce trecusem și prin asta eram liberă să mă retrag în dormitor.

„Și chiar are să-mi scrie Graham ?” mă întrebai, pe cînd mă lăsam să cad, obosită, pe marginea patului.

Rățiunea, strecurîndu-se pe furiș spre mine prin semi-întunericul acelei încăperi lungi și mohorite, îmi șopti cu întregul ei bun simț :

„S-ar putea să-ți scrie o dată. Are o fire atît de bună încît l-ar putea îndemna să facă o dată efortul acesta. Dar nu se poate să și continue — nu e cu putință să mai repete gestul acesta. Mare ar fi nebunia care te-ar lăsa să clădești ceva pe o asemenea promisiune — nebunească credulitatea care să te facă să iei o simplă băltoacă cu apă de ploaie, trecătoare ca ploaia însăși, drept izvorul veșnic, care duce în undele sale apele primăverii.

Îmi aplecai fruntea. Am stat așa, pe gînduri. Încă un ceas. Rățiunea încă-mi șoptea vorbele ei, lăsîndu-și mîna uscată pe umărul meu și atingîndu-mă înghețată în căușul urechii cu buzele ei reci și albastrii ca de stafie.

— Și chiar dacă — șoptea — chiar dacă ți-ar scrie, ce înseamnă asta ? Gîndești c-ai să ai vreo plăcere răspunzîndu-i ? Nebuno — îți spun ! Răvașul de răspuns să-ți fie scurt. Nu nădăjdui în nici o încîntare a inimii, în nici o bucurie a minții, nu-ți da cituși de puțin frîu liber simțămîntelor — nu te lăsa în voia nici unui

impuls. Să nu crezi că-i cu putință vreun schimb mai cald de cuvinte, să nu sădești cumva în inimă iluzia vreunei mai dăinuitoare apropieri...

— Dar am stat de vorbă cu Graham, și atunci tu nu m-ai certat, m-am rugat de ea.

— Nu, îmi răspundea — n-aveam voie s-o fac. Conversația prin viu grai e o bună disciplină pentru una ca tine. Nu te prea pricepi la așa ceva. Cînd deschizi gura să vorbești, nu poți să nu-ți uiți inferioritatea — n-are ce să te încurajeze să te înșeli singură. Suferințele, lipsurile, sărăcia își lasă pecetea pe vorbele tale...

— Dar — o întrerupeam eu iarăși —, cînd prezența trupeză e nedeșăvîrșită și vorbirea neajutorată, nu-i desigur o greșeală să cauți scrisul ca să te mărturisești mai bine decît cu buzele astea care uite cum îți tremură ?!

Și Rățiunea nu-mi răspundea decît :

— Tu te expui pericolelor dacă mai nutrești asemenea gînduri sau dacă le lași să te împingă să scrii.

— Dar dacă simt ceva, n-am voie să și exprim ce simt ?

— Niciodată ! declară Rățiunea.

Îmi venea să plîng sub apăsătoarea ei severitate. Niciodată — niciodată — o, ce trist cuvînt ! — zgripțuroaica asta, Rățiunea, nu-mi permitea să-mi înalț ochii, să surîd, să nădăjduiesc, n-avea odihnă pînă ce nu mă vedea cu totul strivită, încovoiată, zdrobită, la pămînt. După spusele ei, mă născusem doar ca să muncesc din greu să-mi cîștig pîinea, să-mi aștept suferințele morții și, fără încetare, întreaga mea viață, să fiu pradă deznădejdiei. S-ar putea ca Rățiunea să aibă dreptate, dar nu e de mirare că uncori ne simțim bine să o sfidăm, să ne scuturăm de jugul ei și să ne lăsăm cîte o clipă duși de Imaginație — dușmana ei atît de blîndă și frumoasă, ajutorul nostru atît de dulce, speranța noastră cerească. Putem și trebuie ca, din cînd în cînd, să ne scuturăm lanțurile, în ciuda pedepsei groaznice care ne așteaptă la întoarcere. Rățiunea e răzbunătoare ca un demon și pentru mine ea a fost întotdeauna veninoasă ca o mamă vitregă. Dacă i-am dat ascultare, am făcut-o mai ales cu supunerea spaimii și nu a iubirii. E multă vreme de cînd m-aș fi stîns sub chinurile ei, sub arsura, înghețul, stearpa ei apăsare, în culcușul de gheață pe care mi-l pregătea, sub loviturile ei sălbătice, neîncetate, dacă n-ar fi fost

cealaltă, puterea mai blindă care și-a câștigat supunerea mea tainică și veșnică. Adesea Rațiunea m-a izgonit noaptea, în miezul iernii, în zăpada înghețată, și nu mi-a lăsat, ca să-mi țin zilele, decât niște oase desgolite pe care și cîinii ajunseseră să le disprețuiască, și Ea mi-a spus cu toată asprimea că în cămărilor sale nu sînt merinde pentru mine — și mi-a respins fără milă dreptul de a cere pentru mine lucruri mai bune... Pe urmă, îmi ridicam ochii, și atunci vedeam, printre stelele rătăcitoare în cercuri, un chip care își trimitea din strălucirea lui o rază caldă și înțelegătoare. Un duh, mai blind și mai bun decât cel al Rațiunii omeneste, cobora în zbor liniștit către pustii, aducînd suflu din vara veșnică, mi-reasma florilor care nu se ofilesc nicicînd — înmiresmarea pomilor ale căror roade sînt viața însăși, brize limpezi dintr-o lume unde, veșnică, lumina zilei nu are nevoie de razele soarelui pămîntesc. Și îngerul acesta bun îmi potolea foamea cu hrană dulce și străină, aleasă din cetele îngerilor, și care-și aleg prinosul imaculat de roua din primele ceasuri limpezi ale zilei cerești. Cu multă blîndețe îmi ștergea lacrimile nesuferite în care-mi plîngeam posomorîta viață, dăruind tihnă alinătoare pentru obosala de moarte, cu neistovită generozitate aducînd speranță și însuflețire pentru deznădejdea și incertă mea. Divină, miloasă, atît de alinătoare ajutorare!... Temple au fost înălțate în cinstea soarelui, altare au fost sfințite pentru stăpînitoarea Lună. Dar, cu mult mai mare slavă întru cinstirea ta, nici mîinile nu alcătuiesc, nici buzele nu ridică imnuri, ci inimile, de-a lungul veacurilor, îți sînt credincioase adorării tale. Un sălaș ai, prea încăpător pentru a-l cuprinde zidurile, prea înalt pentru a-l încununa vreun dom — un templu ale cărui lespezi sînt spațiile —, rituri ale căror taine se vădesc în prezența, în însuflețirea, în armonia luminilor!

Desăvîrșită suverană! ai, ca să dăinui, armia ta nesfîrșită de martiri, pentru izbînzii cetele, alege, de vrednici. Zeitate fără de prihană, adevărul tău e mai presus de orice e pieritor!

Această luminoasă fiică a cerului și-a amintit de mine în seara de care vorbesc. M-a văzut vărsînd lacrimi și s-a îndreptat către mine cu liniștea și mîngîierea ei. „Dormi! — mi-a spus — dormi în pace — eu am să-ți dăruiesc visele!”

Și-a ținut cuvîntul și m-a vegheat de-a lungul nopții dăruindu-mi tihnă. În zori însă Rațiunea și-a luat din nou în primire postul. M-am trezit tresărind, ploaia lovea în geamuri și din cînd în cînd se auzea șipătul răutăcios al vîntului. Lampa de noapte murea pe pedestalul ei rotund, negru, din mijlocul dormitorului. Se arătasera zorii. Cît îi plîng pe cei pe care suferința gîndurilor îi amorțește în loc să-i împingă în neliniște! În dimineața aceea, durerea pe care am simțit-o din prima clipă, trezindu-mă, m-a smuls din așternut cu strînsoarea unei miini urieșești. Cît de repede m-am îmbrăcat în frigul usturător al ceasului de dimineață! Cu ce sete am sorbit apa rece ca gheața din carafa mea! Ea îmi era dintotdeauna băutura întăritoare către care, asemenea celor care caută în sorbiturile lor uitarea, mă îndreptam cu toată ființa cînd eram tulburată de necazuri.

Curînd, clopotul sună deșteptarea pentru întreaga școală. Pentru că eram îmbrăcată, am coborît în refectoriu, unde focul ardea în sobă și aerul se încălzise. În restul casei domnea frigul aspru al iernii continentale. Deși nu era decât începutul lui noiembrie, crivățul adusese deja dinspre miazănoapte o boare înghețată pentru întreaga Europă. Îmi aminteam cît de puțin îmi plăcuseră sobele masive și întunecoase din casa aceasta atunci cînd dădusem ochii cu ele la venire, însă acum începusem să leg de prezența lor simțămîntul căldurii și le iubeam așa cum în Anglia iubim gura largă a căminului.

Așezîndu-mă în fața acestei vetre liniștitoare însă întunecate am ajuns în curînd să mă întreb pe mine însămi despre soartă și hotărîrile ei. Mintea mea, mai liniștită și mai întărită acum decât în seara din ajun, își stabili singură cîteva norme imperioase, punînd, sub pedeapsă strașnică, opreliște asupra oricărei amintiri a slăbiciunilor și fericirii de altădată.

Treptat, un simțămînt confuz — de putere și suferință totodată — mi se împleti în jurul inimii, susținîndu-i, sau cel puțin înfrînîndu-i bătaile furtunoase și mă făcu să pot întîmpina munca mea de toate zilele. Îmi ridicai capul.

Cum am spus mai sus, ședeam lingă sobă, care, spre a ajunge să încălzească amîndouă aceste încăperi, era îngropată în zidul dintre refectoriu și sala pătrată interioară. Străpungînd același perete, chiar lingă sobă, era o fereas-

tră ce se deschidea și ea spre camera cea pătrată. Când îmi ridicai ochii văzui o bonetă, o frunte, doi ochi lipiți de unul din panelurile acestei ferestre și privirea fixă a acestor doi ochi răspunzând privirii mele: mă pindeau. Nu-mi dădusem seama pînă în clipa aceea că îmi alunecau lacrimile pe obraji, însă acum le simții.

Era o casă ciudată pensionul acela, unde nici un colțisor nu rămânea la adăpost de indiscreții, unde nu puteai vărsa o lacrimă, nu puteai întirzia asupra unui gând, fără ca un spion din preajmă să nu remarce și să nu ghicească motivele. Și acum, pe acest nou spion necunoscut, de afară, ce treabă atât de importantă îl adusesese aici la un ceas neobișnuit? Ce drept avea să-și țin-tuiască astfel atenția asupra mea? Nici un alt profesor n-ar fi îndrăznit să traverseze sala cea pătrată dintre pension și sălile de curs înainte de a suna clopoțelul de începerea orelor. *Monsieur Emanuel*, doar, nu ținea niciodată seama de ore sau de convenții. Era vorba de o anume carte de referință, care se găsea în clasa întâia și pe care el avea nevoie s-o consulte tocmai atunci. Venise deci să o caute, și în drum trecuse pe lângă refectoriu. Avea de asemenea în cel mai înalt grad obiceiul să-și țină bine deschiși ochii în fața, în spatele și într-o parte și într-alta a persoanei sale. Mă văzuse pe mine prin acea mică fereastră, deschise acum ușa spre refectoriu, și iată-l oprit în prag.

— *Mademoiselle, vous êtes triste.*

— *Monsieur, j'en ai bien le droit.*

— *Vous êtes malade de coeur et d'humeur*¹, continuă el. Ești deopotrivă îndurerată și răzvrătită. Văd pe obrazul dumitale două lacrimi pe care le știu fierbinți ca două scinte și sărate ca două cristale din adîncul mării. Când îți vorbesc te uiți la mine ciudat de tot. Să-ți spun la ce mă faci să mă gîndesc cînd mă uit astfel la domnia-ta?

— *Monsieur*, voi fi chemată curînd la rugăciunea de dimineață. Timpul pe care-l am pentru conversații e deci foarte scurt și ceasul acesta nepotrivit — iartă-mă!

— Nu iert nimic — mă întrerupsese el. Dispoziția mea e atât de blindă în momentul acesta încît nici împotrivirea și nici toate insultele nu mi-ar putea-o tulbura. Îmi amin-

tești, deci, cum îți spuneam, de o creatură tinărară, sălbatică, de curînd prinsă, neîmblînzită încă, și care primește cu un amestec de minie și teamă prima intrare a îmblînzitorului în cușca ei.

Ce amestec nemaipomenit în gîndurile altuia — ar fi fost impertinent și brutal chiar dacă și l-ar fi îngăduit față de un elev. Față de o profesoară era de-a dreptul inadmisibil. Se gîndea că-mi va provoca un răspuns însuflețit, îl mai văzusem și înainte de asta cum se pricepe să-i scoată din sărite pe cei ușor iritabili. Cu mine însă răutatea lui n-avea să-și găsească satisfacție. Rămăsei tăcută.

— Arăți — spuse el mai departe — ca o făptură care arde de dorința de a-ți smulge din mină o fiolă de otravă dulce și care ar respinge cu dispreț o băutură amară însă dătătoare de sănătate.

— La drept vorbind mie nu mi-au plăcut niciodată băuturile amare și nu le-am socotit niciodată aducătoare de sănătate. Și oricărui lucru care e dulce, fie el otravă sau doar hrană, nu-i poți, cel puțin, nega o calitate plăcută — dulceața. Mai bine e poate să mori repede de o moarte plăcută, decît să trăiești mai departe o viață lipsită de farmec.

— Cu toate acestea, spuse el, dumneata ar trebui să-ți iei zi după zi doza de băutură amară, dacă ar fi după mine și așa avea eu puterea să ți-o administrez. Cît despre otrava asta atât de iubită de domnia-ta poate că eu ți-ăș smulge cupa ce-o conține din mîini și ți-ăș sfărîma-o.

Îmi întorsei repede capul într-o parte, și pentru că prezența lui îmi era cu totul neplăcută dar și pentru că doream să evit alte întrebări, ca nu cumva, în dispoziția în care mă aflam acum, efortul de a-i răspunde să nu mă facă să-mi ies din fire.

— Haide, reluă el cu o voce ceva mai blindă, spune-mi adevărul — te doare că te-ai despărțit de prietenii dumitale, nu-i așa?

Blindețea aceasta insinuantă nu-mi era deloc mai pe plac decît curiozitatea lui inchizitorială. Păstrai mai departe tăcerea. El intră în încăpere, se așeză pe banchetă la cîțiva centimetri de mine și perseveră multă vreme și — pentru unul ca el — cu multă răbdare, în încercările de a mă atrage într-un schimb de cuvinte, încercări desigur zadarnice pentru că, pur și simplu, mi-era cu ne-

¹ — Domnișoară, ești tristă. — Domnul meu, am și eu dreptul să fiu. — Suferi cu inima și cu spiritul.

putință să scot un singur cuvînt. În cele din urmă l-am rugat să mă lase singură. Adresîndu-i această rugămintă, vocea îmi tremura, capul îmi căzu pe brațe și peste tăblia mesei. Am început să plîng amar, liniștit. Mai rămase un timp alături de mine. Nu mi-am ridicat ochii și nici n-am scos o vorbă pînă cînd am auzit ușa închizîndu-se și sunetul pașilor săi îndepărtîndu-se. Lacrimile acelea mi s-au părut o ușurare.

Am mai avut vreme să mă spăl pe ochi înainte de micul dejun și cred că la masă am arătat la fel de senină ca și celelalte persoane reunite acolo, nu însă și deopotrivă de bine dispusă ca tînăra domnișoară care se așeză pe scaunul din fața mea, mă fixă cu niște ochi cam mici dar strălucind plini de veselie și-mi întinse cu toată sinceritatea o minuță albă să i-o string într-ale mele. Călătoriile, petrecerile și cochetăriile se potriveau cît se poate de bine cu firea domnișoarei Fanshawe. Căpătase forme durdulii de-a binelea, obrăjorii îi erau rotunzi ca niște mere. Ultima oară o văzusem în eleganțele-i vestiminte de seară, dar n-aș fi zis că arăta mai puțin încintătoare acum în rochița de școlăriță — un fel de rochie de casă, neglijentă, dintr-un material albastru închis cu un tiv îngust și negru. Cred chiar că îmbrăcămintea aceasta întunecată îi făcea să triumfe și mai bine farmecele, sporindu-i prin contrast albața pielii, prospețimea tenului, frumusețea aurie a buzelor.

— Îmi pare așa de bine că te-ai întors, Timon, spuse. (Timon era unul din cele vreo zece nume pe care le găsisese ea pentru mine.) Nici nu știi cît de des mă gîndeam că abia aștept să te văd îndărăt în vizuina asta urcicioasă.

— Da ? Atunci e sigur că dacă mă doreai îndărăt înseamnă că vrei să mă pui să-ți fac vreo treabă : niște ciorapi de cirpit poate.

Nici nu-mi trecea vreo clipă prin gînd să cred că Ginevra ar fi dat dovadă de dezinteresare în ce mă privește.

— Posomorîta și scortoasă ca întotdeauna ! spuse ea. Mă și așteptam la asta, nici n-ai fi dumneata dacă nu m-ai repezi de la început. Dar haide acum, bunicuțo, sper din toată inima că-ți place cafeaua la fel de mult ca și înainte și pistoletele la fel de puțin, n-ai vrea să facem un troc ?

— Cum ți-e voia.

Cererea ei îmi convenea. Nu-i plăcea deloc coașca de cafea de dimineață, băutura aceasta nefiind la școală destul de tare și nici destul de dulce pentru gustul ei. În schimb avea o poftă grozavă, ca oricare altă școlăriță de vîrsta ei, de pistoletele sau ruladele de dimineață proaspăt ieșite din cuptor și din care ni se dădea fiecare cîte o porție. Această porție fiind mai mult decît îmi trebuia mie, îi păstram întotdeauna jumătate Ginevrei, care era mereu favorizată de mine, deși multe altele jînduiau după prisosul acesta al meu. Ea, în schimb, îmi ceda cîteodată din cafeaua ei. În dimineața aceasta îmi părea bine să pot primi din băutura ei : foame nu-mi era deloc, în schimb mă ardea setea. Nu știu nici eu de ce o alesesem tocmai pe Ginevra pentru a-i da din prăjitura mea, și nu pe oricare alta, și nici de ce, dacă trebuia cîteodată ca două dintre noi să-și împartă vasul cu băutură — cum era cazul uneori cînd făceam cîte o plimbare mai lungă la țară și ne opream pentru a gustare la vreun han — aranjam astfel întotdeauna ca tovarășa mea să fie Ginevra și-mi convenea chiar ca ea să-și oprească partea leului, fie din berea blondă, din vinul dulce sau din laptele proaspăt. Așa stăteau însă lucrurile, și ea știa bine aceasta, deci, oricît ne ciorovăiam noi în fiecare zi, nu ajungeam niciodată să ne înstrăinăm una de alta.

După micul dejun, obișnuiam să mă retrag în prima sală de clasă, să stau să citesc acolo, sau mai adesea să mă gîndesc singură, pînă cînd clopotelul de ora nouă deschidea toate ușile, primind năvala externalor și a semi-internelor. Și dădea semnalul de începere pentru animația și activitatea care, pînă la ceasurile cinci după-amiază, nu mai cunoștea odihnă.

Ședeam astfel acolo în dimineața aceea, cînd se auzi o bătaie în ușă.

— *Pardon, mademoiselle*¹, spuse o elevă internă, intrînd încetîșor și, luîndu-și de pe un pupitru o carte sau un caiet de care avea nevoie, se retrase în vîrfurile picioarelor, murmurînd cînd trecu pe lîngă mine : *Que mademoiselle est appliquée !*²

¹ — Tertați-mă, domnișoară.

² — Cît singurîcioasă este domnișoara !

Appliquée, chiar ! Cele necesare pentru a-mi exersa sirguința erau răspindite în fața mea pe masă, însă eu nu făceam nimic, nu făcusem nimic până atunci și nici n-aveam de gînd să fac ceva de acum înainte. Astfel ne acordă lumea laude pentru merite pe care nu le avem. *Madame Beck* însăși mă socotea o adevărată *bas-bleu*¹, și deseori mă sfătuia să nu mai lucrez atît din greu, „ca nu cumva să mi se urce singele la cap“. Într-adevăr, cam toată lumea acolo, pe *rue Fossette*, nutrea un fel de respect superstițios închipuindu-și că „domșoara Lucie“ era o mare învățată ; cu excepția, semnificativă, a domnului Emanuel care, prin mijloace proprii, rămase pentru mine neînțelese, își formase o impresie nu inexactă despre realele mele calități și obișnuia să profite de mici prilejuri mai neobservate de ceilalți pentru a-mi șopti cu un suris la ureche ironiile lui răutăcioase despre firavele cuprinderi ale științei mele. Din partea mea, nu-mi prea făceam griji în legătură cu sărăcia mea de cunoștințe. Îmi place și mi-a plăcut totdeauna să-mi gîndesc propriile mele gînduri. Citisem cu mare plăcere cîteva cărți, nu prea multe, preferîndu-le întotdeauna pe cele originale prin stil și sentimentele autorului, trecînd peste cărțile lipsite de individualitate, oricît de subtile și meritorii ar fi fost, înțelegînd că, în ce mă privește pe mine și mintea mea, Dumnezeu îmi limitase puterile și sfera de cunoaștere, și mulțumită — sînt convinsă că pot spune astfel — de darurile ce-mi fuseseră acordate, dar lipsită de dorința unor înzestrări mai ambițioase și fără să-mi caut cu tot dinadinsul o cultură mai nobilă.

Politicoasa elevă de abia ieșise cînd, fără ceremonii, și fără să bată la ușă, dădu năvală o a doua persoană care mă întrerupse. Chiar dacă aș fi fost oarbă tot aș fi știut bine cine era această persoană. Firea și felul meu de a fi rezervate avuseseră la vremea aceea o influență convingătoare și, pentru mine, comodă asupra comportării colegilor și elevilor mele, rareori mi se mai întîmpla acum să am de suferit de pe urma unei indiscreții sau a vreunei insistențe supărătoare. Imediat după sosirea mea, mi se mai întîmpla uneori ca vreo nemțoaică mai grosolană să mă bată viguros pe umăr și să mă provoace să mă iau la întrecere cu ea, sau ca vreo *labas-securiană* mai zgomotoasă să mă apuce de braț și să

¹ Intelctuală pedantă.

mă tragă spre terenul de sport. Propuneri mai insistente să mă alătur și cu la vreo plimbare în *pas de géant*¹ sau de a intra în vreo partidă mai istovitoare dintr-un soi de de-a v-ați-ascunselea chemat *un, deux, trois*² îmi mai erau adesea adresate atunci. Însă toate aceste mici atenții încetaseră cu totul de cîtăva vreme — și chiar fără ca eu să-mi fi luat osteneala să le întrerup. Nu mai aveam acum să mă tem sau să îndur demonstrații de familiaritate decît de la o singură persoană, și cum această persoană era englezoaică, le puteam îndura. *Ginevra Fanshawe* nu-și făcea scrupule dacă, pe cînd treceam prin sala cea pătrată, mă prindea de mijloc și mă rotea pe călcîie tirîndu-mă în pas de vals și se bucura din inimă de descumpănirea fizică și psihică pe care mi-o provocau asemenea ieșiri. *Ginevra Fanshawe* era persoana care acum dădu buzna în „tîhna mea de învățată“. Ducea sub braț un uriaș caiet de note muzicale.

— Du-te să exersezi, i-am spus imediat, piei de-aici și du-te în salonul cel mic.

— Nu înainte de a avea o conversație cu dumnicaia, *chère amie*³. Știu eu bine unde ți-ai petrecut această mică vacanță și cum ai început să jertfești cochetărilor și să te bucuri de viață ca orice altă frumusețe. Te-am văzut seara trecută la concert și erai chiar îmbrăcată ca oricine altcineva. Care ți-este croitoreasa ?

— Haide să ne aflăm în treabă ! Frumoasă conversație — n-am ce spune ! Croitoreasa mea — ce prostie ! Haide, ia-o din loc, *Ginevra*. N-am deloc poftă acum de tovărășia ta.

— Dar, cînd eu o vreau atît de mult pe a dumitale; *ange farouche*⁴, ce mai poate să însemne puțină rezervă din partea dumitale ? *Dieu merci*⁵ — știm noi mai bine cum să manevrăm cu înzestrata noastră compatrioată — *crudita ourse britannique*⁶. Și-așa *Ourson*⁷, îl cunoști deci pe *Isidore* ?

— Îl cunosc pe *John Bretton*.

¹ Pas de uriaș.

² Unu, doi, trei.

³ Scumpă prietenă.

⁴ Înger sălbatic.

⁵ Slavă Domnului.

⁶ Ursoaică britanică.

⁷ Ursuliche.

— O, șșșt! (și-și astupă urechea cu degetele), îmi pleznești timpanele cu grosolancele dumitale anglicisme. Și cum o mai duce iubitul nostru John? Povestește-mi ceva despre el. Săracul de el, tare trist trebuie să fie. Ce spunea despre purtarea mea de seara trecută? N-am fost crudă, crudă?

— Îți închipui c-am stat să mă uit la tine?

— A fost o seară încântătoare. O, divinul De Hamal! Și să-l mai văd și pe celălalt cum se îmbufnează și moare de necaz dincolo; și pe bătrina doamnă — viitoarea mea soacră! Mi-e teamă că eu și cu Lady Sara am fost cam prea uricioase că ne-am hlizit așa la ea.

— Lady Sara nu s-a hlizit deloc. Cît despre ce-ai făcut tu, n-are rost să simți vreo remușcare, doamna Bretton are să supraviețuiască foarte bine rînjitelor tale.

— Se poate: doamnele astea bătrîne au pielea tare. Dar băiatul ei, săracul! Spune-mi, spune-mi ce zicea, am văzut eu că era teribil de jignit.

— Zicea că arăți ca și cum în gîndul tău ai fi de pe acuma doamna De Hamal.

— Așa zicea? strigă ea încîntată. A băgat de seamă? Ce noslim! Mă gîndeam cu că înnebunește de gelozie!

— Ginevra, spune, ai terminat de-a binelea cu doctorul Bretton? Vrei chiar ca el să renunțe la tine?

— Oho! Știi foarte bine că nu-i în stare să facă așa ceva. Dar nu era înnebunit de tot?

— Înnebunit — i-am răspuns — nebun de legat.

— Așa. și ia spune, cum l-ai dus pînă acasă?

— Chiar cum! Nu ți-a fost deloc milă de mama lui săraca și de mine? Ia gîndește-te, noi două abia ținîndu-l acolo în trăsura, și el delirînd, și cu spume la gură între noi, o priveliște să bage frica în oricine. Pînă și vizitiul s-a rătăcit și ne-am pierdut cu toții pe cîmp.

— Nu mai spune! Rizi de mine. Ascultă, Lucy Snowe...

— Te asigur că așa e — și la fel de adevărat e că doctorul Bretton nici n-a mai vrut să stea în trăsura. S-a smuls din brațele noastre și a ținut morțiș să stea afară, pe capră.

— Și după asta?

— După asta — cînd am ajuns acasă — aici scena nici nu se poate descrie.

— O, descrie-mi-o — știi bine că mă amuză atîta!

— Pe tine poate te amuză, domnișoară Fanshawe, însă (și aici îi vorbii cu toată gravitatea) știi și tu proverbul — ce-l bucură pe unul s-ar putea să-l usture pe altul.

— Haide, Timon dragă, spune mai departe.

— Cu toată sinceritatea îți spun că nu pot, decît dacă mă asigur că mai ai puțină inimă.

— Am, am — și ce inimă încă — dac-ai știi!

— Bun! În cazul acesta ai să fii în stare să ți-l închipui pe doctorul Graham Bretton lăsîndu-și supeul în primul rînd — puiul fript, pînca de casă, pregătite anume pentru el, neatinse pe masă. Pe urmă... — dar n-are nici un rost să mai întîrziem asupra acestor amănunte chinuitoare. Ajunge să spunem că niciodată, nici în crizele și în clipele cele mai furtunoase din copilărie, n-a trebuit scumpa lui mamă să-l învelească atît de grijulie cînd s-a retras, în pătucul lui.

— Nu stătea deloc liniștit?

— Nu putea să stea locului, asta e. Oricît i-a potriovit ea păturile să-i țină de cald, n-a reușit să-l facă să stea locului.

— Și ce spunea?

— Ce să spună? Nu ți-l închipui deloc invocînd-o pe divina lui Ginevra, aruncînd anateme asupra demonului acela, De Hamal — delirînd cu vorbe fără șir despre bucle aurii, ochi albaștri, brațe albe, brățări scînteietoare?

— Nu, chiar așa? A văzut brățara?

— Dac-a văzut brățara? De, la fel de limpede cum am văzut-o și eu. Și, poate pentru prima oară, a văzut și urma pe care strînsoarea ei ți-a lăsat-o pe încheietură. Ginevra (și aici m-am ridicat în picioare, și am schimbat tonul), haide, să terminăm cu toate astea. Du-te și fă-ți gamele.

Și am deschis ușa.

— Dar nu mi-ai povestit totul.

— Mai bine să n-astepti să-ți povestesc chiar totul. Dacă aș fi chiar așa de vorbăreată s-ar putea să nu-ți prea facă plăcere. Ia-o din loc!

— Uricioaso! spuse, însă trebui să mă asculte, căci adevărul e că înția sală de clasă era teritoriul meu și ea nu se putea împotrivi poruncii mele de a o părăsi.

Și totuși, ca să spun drept, parcă niciodată nu fusese mai puțin nemulțumită de ea decât în clipa aceea. Îmi făcea plăcere să mă gândesc la contrastul dintre realitate și felul în care eu descriesem această realitate — să-mi amintesc de buna dispoziție arătată de doctorul John în drum spre casă în seara aceea, de pofta cu care-și mîncase cina tîrzie și de liniștea creștinească în care se retrăsese la culcare. Însă, cînd îl vedeam pe el cu adevărat nefericit mă scotea din sărute cauza atît de frivolă a suferințelor lui.

Trecură două săptămîni. Mă obișnuisem tot mai bine cu asprile vieții de școală și trecusem de la suferința ascuțită a primelor ceasuri de schimbare la amorteala obișnuinței. Într-o după-amiază, traversînd sala cea pătrată în drum spre prima sală de clasă unde urma să asist la o oră de „stil și literatură“, o văzui, stînd în picioare, lingă una din ferestrele înalte și mari, pe Rosine, portăreasa. Ca de obicei avea o atitudine de totală nepăsare, ea se arăta întotdeauna „în largul ei“. Acum, una din mîini i se odihnea într-un buzunar al șortului în timp ce cu cealaltă ridicase spre ochi o scrisoare a cărei adresă această domnișoară o citea cu toată imperținenta studiîndu-i cu grijă pecetea.

O scrisoare — o asemenea epistolă, de forma aceasta, îmi bîntuise imaginația fără încetare în ultimele șapte-opt zile. Chiar în noaptea trecută visasem o asemenea scrisoare. O atracție puternică mă împingea acum spre documentul acesta, și totuși nu știu dacă aș fi riscat măcar să o întreb pe Rosine sau să-i cer să mă lase să arunc o singură privire la plicul cel alb cu pata de ceară roșie în mijloc. Nu, cred mai degrabă că aș fi vrut să mă strecur mai departe cu spaima în suflet că aș putea să-mi văd înșelate nădejtile. Însă inima îmi bătea să-mi spargă pieptul cînd i-am auzit pașii apropiindu-se de mine. De fapt însă mă înșelaseră nervii încordați la culme: erau pașii grăbiți ai profesorului de literatură care măsura în sus și în jos coridorul. Am fugit. Dacă aș fi apucat măcar să mă instalez liniștit la pupitrul meu înainte de a intra el poate că, avînd înainte-mi pe elevele clasei supuse și gala de lecție, poate că m-ar fi scutit de observațiile lui, dar așa, dacă m-ar fi prins aici prin sălile acestea, era sigur că mi-aș fi atras o predică

specială. Am avut totuși timp să mă așez, să le impun tăcere elevelor, să-mi scot cartea și să încep lecția în mijlocul unor șoapte abia auzite, înainte ca *Monsieur Emanuel* să-și facă apariția zguduind ușa și ferestrele, și executîndu-și plecăciunea de care n-ar fi fost nici o nevoie, dar care prevestea o izbucnire de mînie.

Ca de obicei se pogorî asupra noastră asemenea unui trăsnet, însă în loc de a săgeta ca fulgerul între ușă și catedră, mersul i se opri la jumătatea drumului, lingă pupitrul meu. Postîndu-se acolo, cu fața la mine și la fîrcastră, și cu spatele spre eleve și spre cameră, îmi dăruî o privire — o privire care m-ar fi îndreptățit poate să mă ridic în picioare și să-l întreb ce însemna asta — o privire de profundă și sarcastică neîncredere.

— *Voilà, pour vous!*¹ spuse scoțîndu-și mina din buzunarul de la piept al jilecii și plasînd pe pupitrul meu o scrisoare — chiar aceea pe care o văzusem în mîinile Rosinei — scrisoarea al cărei chip de email alb cu unicul ochi sîngeriu de ciclop mi se întipărise atît de limpede și desăvîrșit pe retina ochiului meu lăuntric. O știam, o simțeam că este scrisoarea speranțelor mele, rodul dorințelor mele, eliberarea de toate îndoielile mele, rîscumpărarea spaimelor mele din ultimele zile. Această scrisoare *Monsieur Paul*, cu obiceiul lui nesuferit de a se amesteca în orice, o luase de la portăreasă și mi-o adusesese el în persoană.

Ar fi trebuit poate să mă înfurii, însă nu mai aveam răgaz pentru asemenea simțăminte. Era cît se poate de adevărat: țineam acum în mîini nu un simplu bilet, ci un plic care trebuia să închidă cel puțin o coală de hîrtie. Nu-l simțeam firav și subțire, ci dens, substanțial, promițător. Și iată și adresa, „Domnișoarei Lucy Snowe“ scrisă cu o mînă clară, limpede, hotărîtă, ordonată, și pecetea rotundă, desăvîrșită, ordonat depusă la locul ei de degete netremurătoare, purtînd inițialele distincte „J.G.B.“ Eram pradă unui sentiment de fericire — o emoție plină de bucurie care-mi încălzea inima și-mi alerga prin vene. Îmi vedeam și eu o dată realizată o speranță. Țineam în mîini o fărîmă adevărată de bucurie, nu un vis, nu o închipuire a minții, nici vreuna din imaginiile umbroase, întîmplătoare ale fanteziei după care unduiește omenirea fără să le poată cuprinde. Nu era o

¹ Iată, penru dumneata!

distilare a acelei mane cerești pe care doar cu puțin înainte mi-o dorisem fără speranță și care, într-adevăr, la început ni se topește pe buze cu o dulceață de nespus și nefirească, dar de care pină la urmă sufletele noastre ni se îngreșează. Căci oricât am dori, purtați de exaltare, o asemenea hrană, ne reîntorcem cu patimă spre hrana firească, pămînteană, și ne rugăm de duhurile cerești să-și ia îndărăt roua și esențele înalte, hrana accastă divină, însă pentru muritori ucigătoare. Nu primisem nici sămînță divină, nici licoare pogorită din înalturi, nici împărtășanie ușoară și nici miere aurie, era doar o bucată din ce găsește infometat vînătorul, hrană nutritivă și salubră, rod al pădurii sau odraslă muncită a deșertului, însă proaspătă, sănătoasă și dătătoare de viață. Era ce-și dorea bătrînul patriarh muribund de la fiul său Esau, făgăduindu-i ca răsplată binecuvîntarea ultimei suflări...

Îi mulțumii, spunînd : „Mulțumesc, mulțumesc, *Monsieur*“.

Monsieur își strîmbă expresiv buzele, îmi aruncă o privire rea și pași mai departe spre estrada catedrei. *Monsieur* Paul nu era un omuleț chiar bun de tot la suflet, chiar dacă avea părțile lui bune.

Mi-am citit oare scrisoarea atunci, pe loc ? Mi-am duminat degrabă vînatul, așa cum Esau își trimitea zi de zi după el săgețile-i înaripate ?

Aveam destulă minte să nu fac asta. Plicul cu adresa lui, pecetea cu inițialele-i limpezi, mi-crau belșug și răsplată de ajuns pentru moment. M-am furișat afară din cameră, mi-am procurat cheia dormitorului cel mare care stătea încuiat în timpul zilei. M-am îndreptat spre biroul meu, cu un fel de grabă și tremurînd ca nu cumva *Madame* să nu se strecoare sus pe scări să mă spioneze, am deschis sertarul, am descuiat o cutiuță, am scos de acolo o casetă și — după ce mi-am desfătat ochii și apoi am mai aruncat încă o singură privire și mi-am apropiat cu un amestec de spaimă și rușine și încîntare pecetea de buze — am împăturit comoara încă nedesfăcută, încă pură și neviolată, în hîrtie subțire, am așezat-o cu grijă în casetă, am închis la loc cutiuța și sertarul, am închis totul, am încuiat la loc dormitorul, și m-am întors în sala de clasă, simțindu-mă fericită ca și cum poveștile cu zîne ar fi fost adevărate și darurile acestor zîne ar fi

fost aievea și nu vise. Ce ciudată, dar și ce dulce nebunie ! Și scrisoarea aceasta, izvorul bucuriei atît de nesăbuite, nici măcar n-o citisem, nici nu știam măcar cîte rînduri avea !

Cînd am pătruns iarăși în sala de clasă l-am regăsit pe *Monsieur* Paul tunînd și fulgerînd ! Una dintre eleve nu vorbise destul de tare sau destul de distinct ca să fie pe gustul lui sau potrivit cu auzul său, și acum atît ea cit și celelalte plîngeau amar, iar el vocifera de la catedră, aproape livid la față. Și fapt curios, de abia dădu ochii cu mine că se repezi asupra mea. Eu eram profesoara fetelor ăstora ? Îmi închipuiam că le învăț comportarea cuvenită unor viitoare doamne ? Și așa le permitam eu — dealtfel, nu se îndoia, chiar le încurajam — să-și stîlcească limba maternă în gîtlej, s-o maimuțarească din virful limbii ea și cum ar fi avut vreun motiv să le fie rușine de cuvintele pe care le scot din gură ? Asta era modestie ? Știa el mai bine. Era doar maimuțărirea respingătoare a unor sentimente, odrasla sau emisara pervertirii. Decît să se mai preteze la gingăveala și sîsîiala asta, la strîmbăturile și schelălăiturile astea, la schilodirea unei limbi nobile, la afectarea de care se molipseau toate ca de o molimă și la încăpățînarea dezgustătoare a elevelor din clasa întîi, prefera să le lase în plata Domnului ca pe niște duduțe nesuferite și să se limiteze să le învețe alfabetul pe cele mai mici și mai cuminți.

Ce puteam spune eu la toate astea ? Chiar nimic, și nădăjduiam că mă va lăsa să păstrez tăcerea. Furtuna reîncepu însă. Așadar, aveam să mă încăpățînez să nu răspund nimic la întrebările lui ? În locul acesta — în budoarul acesta cochec din clasa întîi, cu vitrinele astea pretențioase, cu pupitrele cu fundulițe verzi, cu vasele astea delicate de flori, cu gravurile și hărțile în rame fistichii, și cu pedagoga și supraveghetoarea străină — așa-zisa supraveghetoare —, în locul acesta deci pare a se aprecia că profesorul de literatură nu merită nici să primească răspuns la întrebările sale ! Iată niște idei noi, importate, el nici nu se îndoia, direct din „La Grande Bretagne“ ; miroseau de la o poștă a insolență și aroganță insulară !

Aici, pauza a doua : fetele, dintre care nu se mai poimenise ca vreuna să verse măcar o lacrimă la dojenile

altor profesori, topindu-se cu toatele ca niște oameni de zăpadă la văpaia dezlănțuită a miniei lui *Monsieur Emanuel*, iar eu nu prea tulburată așezându-mă la locul meu și îndrăznind chiar să-mi reiau lucrul.

Ceva — poate tăcerea mea persistentă sau mișcarea miinii mele purtând acul, căci îmi luasem lucrul de mină — îl împinse pe *Monsieur Paul* dincolo de ultima limită a răbdării. Țișni literalmente de la catedră, se năpusti asupra sobei, care era alături de pupitrul meu. Mica ușiță de fier fu smulsă aproape din țișni, cărbunii fură azvîrliți cît colo.

— *Est-ce que vous avez l'intention de m'insulter?*¹ îmi spuse, cu o voce scăzută, furioasă, pe cînd scormonea crîncen focul prefăcîndu-se că-l ațîță.

Era timpul să-l liniștesc, pe cît îmi sta în putință.

— *Mais, Monsieur?*², spusei, nu v-aș insulta pentru nimic în lume. Îmi amintesc foarte bine că mi-ați spus odată că ar trebui să fim prieteni.

Nu avusesem intenția să las să-mi tremure vocea, însă se întîmplă astfel — mai mult, cred, de tulburarea de adineaurei decît de frică. Era însă ceva în mînia lui *Monsieur Paul* — un fel de patimă încordată — care părea menită anume să stîrnească lacrimile. Nu eram nefericită, nici prea speriată, cu toate acestea am izbucnit în lacrimi.

— *Allons, allons?*³, spuse el deodată, întorcîndu-și capul și constatînd în jurul lui un potop general de lacrimi. Hotărit lucru, sînt un monstru și o fiară. N-am decît o singură batistă, continuă, dar dacă aș avea douăzeci v-aș oferi la fiecare cîte una. Profesoara voastră are să vă fie reprezentantă. Uite, *Miss Lucy*.

Și scoase și-mi întinse o batistă imaculată de mătase. Acum, o făptură care să nu-l fi cunoscut pe *Monsieur Paul*, care să nu fi avut obișnuința felului lui de a fi și a ieșirilor lui, ar fi stricat totul la această ofertă generoasă, ar fi refuzat batista întinsă, și așa mai departe. Însă eu simțeam limpede că așa ceva nu ar fi deloc bine, cea mai mică ezitare era fatală încercării de a face pace. M-am ridicat și am întins și eu mîna spre batistă, i-am acceptat-o din aer cu o plecăciune, mi-am șters ochii și, reluîndu-mi

locul și păstrînd acest steag de armistițiu în mîna și în poala mea, am avut grijă în chip deosebit ca în timpul care mai rămăsese din ora de curs să nu mă mai ating nici de ac și nici de degetar, nici de foarfecă și nici de muselina din fața mea. *Monsieur Paul* avca obiceiul să arunce multe priviri încărcate de gelozie spre aceste ustensile, le ura de moarte, considerînd că ele ar fi abătut atenția care i se cuvenea lui însuși. Ne-a ținut o lecție plină de elocință, și spre sfîrșit a fost cît se poate de bun și prietenos. Înainte de a slîrși, norii se risipiseră și soarele strălucea iarăși — lacrimile făcuseră loc surisurilor.

Părăsind încăperea, se mai opri o clipă lîngă pupitrul meu.

— Și scrisoarea aceea? spuse, de data asta nu chiar atît de fioros.

— N-am citit-o încă, *Monsieur*.

— Aha! e prea grozavă ca s-o citești dintr-o dată; o păstrezi, așa cum făceam eu cînd eram mic, și-mi țineam deoparte cît mai mult o piersică mai zemoasă?

Presupunerea aceasta se apropia atît de mult de adevăr încît nu putui împiedica o roșeață bruscă să mi se ridice în obraji și să mă trădeze.

— Îți făgăduiești niște clipe plăcute, spuse el, în lectura acestei scrisori. Ai s-o deschizi cînd rămîi singură, *n'est-ce pas?*¹ Mda, uite un suris care-mi răspunde. La urma urmelor, foarte bine, nu trebuie să fim prea aspri: *la jeunesse n'a qu'un temps*².

— *Monsieur, Monsieur!* strigai, sau mai bine zis șoptii după el, cînd se întoarse să plece, nu mă părăsi cu o impresie greșită. Este doar o scrisoare din partea unui prieten. Pot să jur asta chiar și fără s-o citesc.

— *Je conçois, je conçois, on sait ce que c'est qu'un ami. Bonjour, mademoiselle*³.

— Dar, *Monsieur*, luați-vă înapoi batista.

— Păstrează-o, păstrează-o, pină-ți citești scrisoarea; și apoi, dacă acea să mi-o aduci. Am să citesc cuprinsul biletului în ochii dumitale.

¹ Ai de gînd să mă insultî?

² Dar, domnule...

³ Hai, hai...

¹ Nu-i așa?

² Nu sîntem tineri decît o singură dată.

³ Înțeleg, înțeleg, știm noi ce înseamnă asta, prieten. Bană-luă, domnișoară.

Cînd el plecă, și după ce elevele ieșiseră și ele din sala de clasă îndreptîndu-se spre boltă și de acolo spre grădină, în recreația lor obișnuită dinaintea gustării de ora cinci, eu mă oprii o clipă pe gînduri, încolăcindu-mi absentă batista pe după braț. Dintr-un motiv sau altul — înveselită, cred, de o amintire scurtă a licăririlor aurii ale copilăriei, stîrnită de o atît de neobișnuită pentru mine reînsuflețire a revărsărilor tinerești, bucuroasă poate de libertatea pe care mi-o aducea ora de sfîrșit a lecțiilor, și mai ales cu inima luminată de conștiința plină de bucurie că aveam o comoară în cutiuța din sertarul de sus — începui să mă joc cu batista ca și cum ar fi fost o minge, aruncînd-o în sus și prinzînd-o în cădere. Jocul acesta mi-l curmă o altă mină decît a mea — o mină ieșind dintr-o mîncă de palton și întinzîndu-mi-se peste umăr. Îmi prinse jucăria asta de-o clipă și mi-o răpi cu aceste vorbe posomorîte :

— *Je vois bien que vous vous moquez de moi et de mes effets*¹.

Într-adevăr, omulețul acesta era groaznic : o veșnică fierbere de capricii care-și făceau cînd nu te aștepți apariția. Nu știai niciodată nici care-i era dispoziția, nici ce anume are să i-o provoace.

22

SCRISOAREA

CÎND TOTUL SE LINIȘTISE ÎN CASA, cînd cîna luase sfîrșit și ora zgomotoasă de recreație trecuse, cînd tăcerea coborîse pretutindeni și strălucirea liniștită a lămpii de studiu se aprinsese în refectoriu, cînd elevele externe porniseră spre casele lor și ușile trînlite și clopoțelul răsunînd se potoliseră în liniștea serii, cînd *Madame* se instalase confortabil în sufragerie în tovărășia mamei sale și a cîtorva prietene, atunci eu m-am strecurat în bucătărie, am cerut să mi se împrumute pentru o jumătate de ceas o luminare pretextînd o împrejurare cu totul deosebită, și această cerere îmi fu

satisfăcută de către prietena mea bătrîna Goton, care-mi răspunse : *Mais certainement, chou-chou, vous en aurez deux, si vous voulez*¹. Și cu lumina accasta aprinsă în mîna ureai fără zgomot scările spre dormitor.

Mare mi-a fost neplăcerea să găsesc în această încăpere o elevă care se retrăsese la culcare mai devreme fiind bolnavă, și încă și mai mare cînd recunoscu prin panglicuțele bonetei de muselină figura „sifonată“ a domnișoarei Ginevra Fanshawe, ațipită în clipa aceea, e drept, dar gata cu siguranță să se trezească și să mă asalteze cu sporovăiala ei atunci cînd o asemenea întrerupere mi-ar fi fost cel mai puțin dorită. La drept vorbind, pe cînd o priveam așa, o tresărire abia simțită a pleoapelor mă avertiză că aparenta ei ațipeală ar putea fi doar o șiretanie la care să fi recurs pentru a urmări pe furiș pe „Timon“ în toate mișcărilor sale. Nu trebuia să-i acord nici cea mai mică încredere. Și atît dorisem să fiu singură, să-mi pot cînti prețioasa scrisoare în liniște !

Așadar, eram silită să mă reîntorc în sala de clasă. Căutînd și scoțînd comoara din casetă, am coborît apoi scările. Ghinionul mă urmărea însă. În sălile de clasă se făcea curățenie la lumina luminărilor, potrivit unui obicei săptămînal. Scaunele fuseseră urcate pe pupitre, aerul era îngreunat de praf, un zăf umed de cafea (folosit de slujnicele labassecouriene în loc de frunze de ceai) înne-grea dușumeaua, totul era într-o dezordine desăvîrșită. Înfrîntă și aici, dar necapitulînd, mă retrăsei, la fel de hotărîtă ca mai înainte, să-mi găsesc undeva singurătatea.

Luînd o cheie din ascunzătoarea mie cunoscută, ureai atunci trei etaje, ajungînd la un palier întunecos, îngust, tăcut, deschisei acolo o ușă mineată de cari și pătrunsei în podul adînc, întunecos, înghețat. Aici nu mă mai putea urmări nimeni, nu mă mai putea întrerupe nimeni — nici chiar *Madame* în persoană. Închisei ușa podului, îmi așezai lumina pe o comodă șubrezită și năpădită de mușegai, îmi petrecui pe după umeri un șal, căci domnea acolo un frig de gheață, îmi scosei scrisoarea, tremurînd toată de o nerăbdare delicioasă, îi rupsei pecetea. „Are să fie lungă — are să fie scurtă?“ mă gîndeam, trecîndu-mi mîna peste ochi ca să alung încețoșarea argintie ca a unei boare suave de briză.

¹ Văd eu bine că-ți bați joc de mine și de lucrurile mele.

¹ Dar bineînțeles, dragușo, poți să iei și două dacă vrei.

Era lungă.

„Are să fie pe un ton reținut — are să fie prietenoasă și bună?”

Era plină de bunătate.

Pentru așteptările mele de atita vreme reprimată, strînse în chingile disciplinei, scrisoarea părea foarte prietenoasă; pentru gândurile mele jinduitoare și infometate, părea poate și mai bună decât era în realitate.

Mă așteptasem la atât de puțin, mă temusem atât de mult, că era acum un belsug de bucurie în această primă apariție — cum poate multe ființe omenești trec prin viață fără să fi cunoscut vreodată. Sărmana profesoară englezoaică refugiată în podul înghețat, citind, la lumina palidă a unei luminări, care picura în acru iernatic, o scrisoare care nu e decât expresia unei bunătați prietenești — nimic mai mult, deși această bunăvoință mică mi se părea în ceasul acela divină — era atunci mai fericită decât multe regine în palatele lor.

Desigur, o fericire cu izvoare atât de firave nu putea fi decât de scurtă durată, dar atita vreme cât a dăinuit a fost adevărată și inexprimabilă în vorbe: o boabă irizată — dar strălucitor irizată — de rouă adevărată. Doctorul John îmi scrisese mult, îmi scrisese cu plăcere reală, îmi scrisese fiind într-o dispoziție frumoasă, oprindu-se cu o mulțumire însoțită asupra unor scene care se petrecuseră prin fața ochilor lui și alor lui, — scria despre locuri pe care le vizitasem împreună, despre convorbiri între noi doi, într-un cuvânt despre toate micile și neimportantele întâmplări din acele binecuvântate ultime câteva săptămâni. Însă ce mă bucura atât era convingerea pe care mi-o insuflau, generoase, vorbele lui pline de voieșie și bună dispoziție, că aceste amintiri erau depănate acum nu numai ca să mă mulțumească pe mine, ci ca să le retrăiască cu plăcere și el însuși. Poate că aceasta era o mulțumire pe care el n-avea s-o mai dorească, s-o mai caute niciodată apoi — și din toate punctele de vedere puteam fi sigură de asta — însă gândul ăsta puteam să-l las pentru mai târziu. Clipa de acum din fața mea nu încheia nici o suferință, nici o pată, nici o scădere, era deplină, pură, desăvârșită, era pentru mine cu adevărat ca o binecuvântare. Se părea că un serafim își oprise zborul o clipă alături de mine, aplecându-se către inima mea și liniștindu-i bătăile înflorate cu o aripă blândă, răcoroasă,

alinătoare, sfântă. Doctore John, m-ai făcut să sufăr mult, mai târziu. Dar iertate să-ți fie toate răutățile — cu desăvârșire iertate — în numele celui bine unic, pe care mi-l amintesc cu atita drag.

Să existe oare cu adevărat puteri rele, neomenești, care privesc cu invidie spre fericirea omenească? Există oare influențe rele care bîntuie văzduhul și-l otrăvesc suflările pentru buzele omului? Ce pindea acum lângă mine?

Era ceva în mansarda aceasta însingurată care-și făcea simțită prezența stranie. Acum eram sigură de tot că auzisem ceea ce mi se părea să fi fost un pas furiaș pe dușumea, un fel de alunecare, dinspre colțul cel întunecos, unde erau mantiile întunecate. M-am întors într-acolo, lumina mea nu arunca destulă lumină, încăperea era prea mare — dar martor mi-e cerul! am văzut în mijlocul acestei încăperi fantomatice o siluetă, toată în negru sau în alb, o robă dreaptă, îngustă, întunecoasă, cu capul strîns în văluri albe.

Spune acum ce vrei cititorule — spune-mi că eram nervoasă sau nebună, arată-mi că eram tulburată adînc de agitația stîrnită de scrisoarea aceea, afirmă-mi că am visat, dar am să răspund pe ce-am mai scump că asta am văzut — am văzut acolo — în încăperea aceea... în noaptea aceea... o făptură, o călugăriță.

Am scos un țipăt, m-a cuprins greața. Dacă silueta aceea s-ar fi apropiat atunci de mine mi-aș fi pierdut cunoștința. Ea s-a tras înapoi, eu m-am năpustit către ușă. Cum am coborît toate scările acelea, nu mai știu. Din instinct am ocolit refectoriul și m-am îndreptat către camera unde era *Madame*. Am dat buzna acolo înăuntru. Am spus:

— E ceva sus, în pod. Am fost acolo, am văzut acolo ceva. Duceți-vă să vedeți, duceți-vă cu toții!

Am spus „cu toții”, căci camera mi se părea plină de lume, deși de fapt erau cu totul doar patru persoane: *Madame Beck*, mama ei, *Madame Kint*, care nu se simțea prea bine și se afla acum în vizită la noi, fratele ei, domnul Victor Kint, și încă un domn care, atunci cînd eu mi-am făcut apariția în încăperea, sta de vorbă cu bătrîna doamnă și se afla cu spatele către ușă.

Spaima prin care trecusem și amețeaua mă făcuseră probabil albă la față. Mă simțeam înghețată și tremurînd din cap pînă în picioare. S-au ridicat cu toții consternați

și m-au înconjurat. Eu îi imploram să meargă în pod să vadă și ei. Faptul că erau și domni de față mă mai încurajase, mi se părea că acum, dacă erau bărbați de față, ar fi fost cu puțință să capăt un ajutor, să mai am o speranță. M-am înfors spre ușă, făcându-le semn să mă urmeze. Au vrut să mă rețină, însă eu insistam ca ei să vină să vadă cu ochii lor ce văzusem și eu — ceva ciudat, arătându-se acolo în mijlocul mansardei. Și atunci mi-am amintit de scrisoarea mea, pe care o lăsasem pe comodă, acolo sus, alături de luminare. Scrisoarea mea atât de prețioasă ! Orice ar fi fost lucrul acela, un trup din carne și oase sau un duh — trebuia să-l înfrunt în numele ei. Am zburat în sus pe scări, grăbindu-mă acum cu atât mai mult cu cât știam că sînt urmată. Erau obligați să vină și ei.

Și iată ! cînd am ajuns la ușa podului, totul înăuntru era cufundat în beznă neagră, lumina se stinsese. Din fericire cineva — *Madame*, cred, cu obișnuitul ei calm plin de bun simț, adusese din camera de jos o lampă. Curînd deci, pe măsură ce ureau și ei treptele, o rază străpunsese întunecimea din jur. Am văzut lumina stinsă, acolo pe comodă. Însă unde era scrisoarea ? Mă uitam disperată în jur după ea, uitasem de călugăriță.

— Scrisoarea mea ! Scrisoarea mea ! mă înecam cu, gîfîind printre suspine, aproape ieșită din minți. Pipăiam în jur, pe jos, frîgîndu-mi mîinile, pradă spaimii. Crîncenă, crudă soartă ! Fărîma aceasta de liniște sufletească să-mi fie astfel smulsă, înainte de a fi apucat să-i gust virtuțile îmbătătoare !

Nu știu ce-au făcut ceilalți, n-aveam vreme să-i priveșc pe ei ; mi-au pus tot felul de întrebări la care nici nu le-am răspuns, au cotrobăit prin toate colțurile, au discutat între ei despre dezordinea în care vedeau mîntiile, despre o spîrtură în geamul luminatorului — nu știu. „Ceva sau cineva a fost aici“, a spus un glas înțelept.

— O, mi-au luat scrisoarea mea ! gîfîia în vremea asta ființa aceea înnebunită care pipăia orbește în jur.

— Ce scrisoare, Lucy ? Draga mea fetiță, ce scrisoare ? întrebă un glas cunoscut aproape de urechea mea.

Puteam oare să văd ce-mi auzeau urechile ? Nu, așa că mi-am ridicat ochii. Puteam să mă încred ochilor ? Recunoscușem glasul ? Priveam acum chiar chipul celui care scrisese scrisoarea aceea ? Domnul care se afla acum lângă

mine în mansarda aceasta întunecoasă, era John Graham — doctorul Bretton însuși ?

Da, el era. Fusese chemat chiar în seara aceea să prescrie un medicament pentru o neașteptată criză a doamnei Kint. El fusese cel de-al doilea domn prezent în sufragerie atunci cînd mă năpustisem înăuntru.

— Era scrisoarea mea, Lucy ?

— A dumitale — scrisoarea pe care mi-ai trimis-o mie. Venisem aici s-o citesc în liniște. N-am găsit nicăieri un alt loc în care să fiu liniștită, numai eu și cu ea. Am ținut-o deoparte toată ziua, nici n-am deschis-o pînă acuma seara, și de abia am apucat să arunc o privire peste ea ; nu mă pot împăca la gîndul că am pierdut-o. O, scrisoarea mea !

— Taci ! nu mai plînge, nu te mai necăji atîta ! Ce însemnătate are ? Taci ! Haide să ieșim din camera asta înghețată. Vom trimite după poliție să vină să facă cercetări. Noi nu mai avem de ce să mai stăm aici — haide, să mergem jos.

O mină caldă, care-mi prinsese în ea degetele înghețate, mă conduse jos, într-o cameră unde ardea focul. Doctorul John și cu mine ne-am așezat lângă sobă. Mi-a vorbit și m-a consolată cu o bunătate de nespus, promișîndu-mi douăzeci de scrisori în schimbul celei pierdute. Dacă există cuvinte și nedreptăți care taie asemenea unor cuțite și care aduc răni adînci și care nu se vindecă niciodată — insulte și nedreptăți usturătoare și deschise ca niște plăgi sîngerînde — tot astfel există și mîngîieri în inflexiunile unui glas, prea fine pentru ca urechea să nu le păstreze cu credință și pentru totdeauna ecoul ; mîngîieri pline de bunătate — iubite, reluate în amintire o viață întreagă, rechemate în minte cu o tandrețe care nu se șterge, și răspunzînd acestei chemări cu o strălucire nepătată pînă și din noul întunecat ca pana corbului care vestește moartea. De atunci mi s-a spus că doctorul John nu era nici de departe alit de desăvîrșit pe cît îl crezusem eu, că în realitate caracterul său era lipsit de adîncimea și noblețea și strălucirea dăinuitoare pe care o avea în mintea și gîndurile mele. Nu știu, pentru mine el a fost bun cum este izvorul pentru drumetel ars de sete — cum este soarele pentru înfiorata pasăre captivă. Mi-l amintesc cu adevărat ca pe un crou de legendă. Și un crou îl socotesc a fi pînă în clipa aceasta.

M-a întrebat surizînd de ce acord o asemenea importanță teribilă scrisorii lui. Mă gîndeam, dar nu i-am spus asta, că o prețuiam ca pe însăși sîngele ce-mi curgea în vine. I-am răspuns doar că aveam alît de puține scrisori la care să pot ține.

— Sînt sigur că n-ai apucat s-o citești, mi-a spus, căci altminteri n-ai mai face atîta caz de ea.

— Am citit-o, dar numai o dată. Vroiam s-o mai citesc o dată. Mă doare atîta că am pierdut-o !

Și nu m-am putut împiedica să izbucnesc iarăși în lacrimi.

— Lucy, Lucy, sărmana mea surioară după nașe (dacă pot spune că există o asemenea rudenie) — uite, uite-ți scrisoarea. De ce nu e oare cu adevărat mai vrednică de asemenea lacrimi și de o credință atît de frumoasă și exagerată ?

Ce ciudată manevră — și cît de caracteristică pentru el ! Ochiul său ager văzuse scrisoarea pe dușumea în vreme ce eu o căutam de zor peste tot. Mina lui, la fel de ageră, știuse s-o ridice pe furiș. O ascunsese în buzunarul de la piept al hainei. Dacă tulburarea mea ar fi fost doar cu o fărîmă mai puțin pătimașă și adevărată mă îndoiesc că mi-ar mai fi redat-o. Niște lacrimi mai puțin fierbinți decît cele pe care le vărsasem eu l-ar fi amuzat doar pe doctorul John, fără să-l înduplece.

Bucuria cu care mi-am regăsit comoara m-a făcut să uit de reproșurile pe care le merita pentru chinurile ce mi le prilejuise. Mare îmi era bucuria aceasta și nu mi-o mai puteam ascunde, dar cred că ea și-a arătat chipul mai mult pe fața mea decît în vorbe. N-am putut să spun prea multe.

— Te-ai liniștit acum ? întrebă doctorul John.

I-am răspuns că da — eram liniștită și fericită.

— Bine, atunci, continuă el — și cum te simți ? Te-ai mai calmat ? Nu prea mult, s-ar zice, căci tremuri încă și acum ca o frunză.

Mie mi se părea însă că eram de ajuns de liniștită. Cel puțin nu mă mai simțeam cuprinsă de spaimă. I-am răspuns că m-am calmat.

— Atunci, poți să-mi povestești ce ai văzut, la drept vorbind ? Ce ne-ai spus adineauri era cam vag, nu crezi ? Erai albă la față ca perețele, dar nu spuneai decît ceva

despre un lucru, fără să poți să ne spui ce era lucrul acela. Era un om ? Era un animal ? Ce era anume ?

— N-am să pot spune niciodată întocmai ce am văzut, decît dacă-l mai vede încă altcineva, și atunci aș putea cel mult să întăresc ce zice acela. Altminteri, nu m-ar crede nimeni și m-ar acuza cu toții că am visat.

— Spune-mi, continuă doctorul Bretton. Eu am să te ascult acum ca medic. Ca medic mă uit acum la dumneata și citesc pe fața dumitale tot ceea ce poate ai vrea să-mi ascunzi — în ochii devcniți deodată ciudat de vii și de neliniștiți, în obraji pe care i-a părăsit de tot sîngele, în mîinile astea cărora nu le poți opri tremurul. Haide, Lucy, spune, povestește-mi.

— Ai să rîzi de mine...

— Dacă nu-mi povestești, n-ai să mai capoți nici o scrisoare.

— Vezi, și acuma rîzi de mine.

— Am să-ți iau înapoi și scrisoarea asta unică. Este scrisă de mine și am tot dreptul să ți-o cer înapoi.

Simțeam risul sub vorbele lui ; asta m-a făcut să devin dintr-o dată gravă și liniștită ; însă scrisoarea am împăturit-o și am ascuns-o de privirile lui.

— Poți s-o ascunzi cît vrei, însă știi că o pot lua înapoi oricînd aș vrea. Nu-mi cunoști încă priceperea în trucurile acestea de îndeminare, aș putea să fac și pe scamatorul dacă vreau. Mama îmi spune uneori că mă pricep să mă slujesc la fel de abil și de ochii și de limba mea — așa ceva n-ai remarcat pînă acuma niciodată la mine — nu-i așa, Lucy ?

— La drept vorbind — da, ba da — de mult, cînd erai copil, un băiețaș de abia, ți le-am văzut, mult mai mult atunci decît acum, căci acum ești puternic, și puterea nu mai are nevoie de asemenea subtilități și viclenii. Dar și acum, doctore John, ai ce numesc oamenii de pe aici un *air fin*¹ și pe care nimeni nu s-ar putea împiedica să-l observe. Madame Beck ți l-a văzut și...

— Și ei i-a plăcut, mă completă el rîzînd, pentru că așa ceva are și dînsa. Dar acuma, Lucy — dă-mi înapoi scrisoarea aceea — adevărul e că nici nu-ți pasă de ea.

La această provocare nu i-am răspuns nimic. Cînd era prea bine dispus, lui Graham nu trebuia să i se facă chiar toate gusturile. În clipa aceea îi apăruse de fapt

¹ Un aer subtil.

un fel nou de suris pe buze — un suris foarte dulce; dar care mie, într-un fel, îmi făcea rău — era o licărire nouă strălucindu-i în ochi, nu ostilă, dar nici liniștitoare. M-am ridicat să plec, i-am urat noapte bună puțin cam tristă.

Sensibilitatea lui — aceea inzeestrare deosebită, pătrunzătoare care îi permitea să le vadă pe toate atât de bine — pricepu instantaneu motivul meu tăinuit de nemulțumire — reproșul la care doar mă gândisem. M-a întrebat încet dacă sînt supărată pe el. Am clătinat din cap ca să-i răspund că nu.

— Atunci dă-mi voie să-ți vorbesc puțin mai serios înainte de a te retrage. Ești acum într-o stare de mare nervozitate. Sînt convins din ce citești pe fața și în comportarea dumitale, oricît de bine știi să ți le controlezi, că atunci cînd te aflai singură în seara aceasta în podul acela prăpădit, neguros, rece ca un mormint — în temnița aceea de sub birne, cu miros de umezeală și de putregai, și cu unde stătute ca ale fizici și catarului, un loc, adică, în care n-ar mai trebui să pui piciorul niciodată — ai văzut sau ai crezut că vezi o apariție totmai potrivită să-ți impresioneze imaginația. Știu că nu ești și că n-ai fost niciodată o fată care să cunoască spaimile materiale, frica de hoți și așa mai departe —, dar nu sînt chiar atât de sigur că o înfățișare ca asta, mai fantomatică, nu ți-ar zdruncina de-a dreptul mințile. Fii calmă, acum. E doar ceva nervos, știu asta..., dar spune-mi exact ce era lucrul acela pe care l-ai văzut.

— N-ai să mai spui la nimeni ?

— La nimeni — sigur de tot. Poți să ai încredere în mine, la fel cum ai avut atunci în părintele Silas. La drept vorbind, doctorul e poate un confesor mai sigur decît un preot, deși în cazul de față n-are păr cărunt.

— N-ai să rîzi ?

— Poate că da, dar numai ca să-ți fac și dumitale un bine și nu cu ironie. Lucy, eu îți sînt prieten, deși firea asta timidă a dumitale ajunge încet să capete încredere în cineva.

Arăta într-adevăr ca un prieten : surîsul și licărirea aceea indescriptibilă pieriseră, arcurile înfricoșătoare ale buzelor, nărilor, sprîncenelor se înnuiaseră, liniștea i se întipărise pe chip, atenția îl făcea să fie sobru. Pentru că-mi câștigase încrederea, îi spusei exact ce văzusem.

Încă dinainte îi vorbisem despre legenda casei — petrecîndu-ne atunci, cu povestirea aceea, o anume după-amiază blîndă de octombrie, cînd el și cu mine făcusem o plimbare prin *Bois l'Étang*.

El rămase gînditor, și pe cînd se gîndea încă la ce-i spusese eu, îi auzii pe ceilalți coborînd scările.

— Au să vină să ne întrerupă ? spuse el, aruncînd o privire plictisită spre ușă.

— N-au să intre aici, îi răspunsei, căci ne aflăm în salonașul cel mic, unde *Madame* nu ședea niciodată seara, și unde doar printr-o întîmplare se făcuse focul în sobă. Trecură prin fața ușii și intrară în sufragerie.

— Acum, spuse el mai departe, au să stea să vorbească despre hoți, tilhari și așa mai departe. N-au decît — dumneata vezi, ai grijă să nu spui nimic și respectă-ți hotărîrea să n-o mai descrii pe călugărița asta nimănui altcuiva. S-ar putea să ți se mai arate o dată. Stai, nu tresări așa.

— Crezi, așadar, spusei cu o spaimă tăinuită, că ea a ieșit din mintea mea, și că a intrat la loc acolo, și că s-ar putea să se mai strecoare de acolo afară într-o clipă și într-o zi cînd nici nu mă gîndesc eu ?

— Cred că e vorba de un caz de iluzie spectrală, și mi-e teamă că asta se datorește și urmează dintr-o îndelungă luptă cu dumneata însăși pe care o duci în minte.

— O, doctore John — tremur gîndindu-mă că aș putea fi în stare să am asemenea iluzii ! Mi se părea ceva atît de real. Și nu e nici un remediu, nici un medicament ?

— Fericirea este cel mai bun medicament și o stare plină de bună dispoziție cel mai bun prevenitor. Încearcă să ți le cultivi pe amîndouă.

Nici o ironie răutăcioasă nu mi se pare mai găunoasă decît sfaturile acestora date altuia de a-și cultiva fericirea. Ce înseamnă la drept vorbind un asemenea sfat ? Fericirea nu e un cartof, să-l plantezi în pămînt și să-l hrănești cu îngrășămintă. Fericirea este o slavă care strălucește de undeva de sus și coboară asupra noastră din ceruri. Este o rouă divină pe care sufletul, în anume dimineți de vară, o simte picurîndu-i din înflorirea de amarant și din roadele de aur ale paradisului.

— Să cultiv fericirea ! i-am răspuns scurt doctorului. Dumneata îți cultivi fericirea ? Cum reușești să faci așa ceva ?

— Eu sînt un om bine dispus prin firea mea, și, pe urmă, nenorocul nu m-a doborît niciodată. Adversitățile s-au întîmplat să ne atingă din cînd în cînd pe mine și pe mama, însă noi le-am sfidat, sau mai degrabă am ris de ele, și ele s-au retras.

— În asta n-ai cum să cultivi ceva.

— Dar nu mă las doborît de melancolie.

— Ba da. Te-am văzut covîrșit de asemenea simțăminte.

— În legătură cu Ginevra Fanshawe, nu ?

— Nu te-a făcut ea uneori să suferi teribil ?

— Bah ! Ce prostie ! Vezi și dumneata că acum am vindecat.

Dacă expresia surizătoare a ochilor și privirea lor luminoasă, precum și chipul plin de o iradiantă și sănătoasă energie ar fi putut constitui o dovadă de vindecare, atunci într-adevăr el era lecuit.

— Nu pari prea nefericit sau prea serios descumpănit, am recunoscut eu.

— Și atunci, Lucy, de ce nu poți să arăți și să te simți și tu cum mă simt eu — insuflețită, curajoasă și gata să înfrunți toate călugărițele și cochetele din întreaga creștinătate ? Aș da tot aurul pe care-l am eu ca să te văd cum te desprinzi cu un singur pocnet din deget de toate astea. Ia încearcă.

— Dacă, adică, aș aduce-o pe domnișoara Fanshawe aici, în fața dumatăle, acum ?

— Îți jur, Lucy, că n-ar fi în stare să mă emoționeze nici atît. Sau poate numai într-un singur fel — cu prețul iubirii adevărate și plină de pasiune. Nu i-aș acorda iertarea pe un preț mai mic în nici un caz.

— Chiar ? Mai adineauri, un singur suris al ei te-ar fi putut face fericit.

— M-am schimbat, Lucy, m-am schimbat cu totul ! Amintește-ți, tu mi-ai spus de curînd că sînt un sclav. Acum însă sînt un om liber.

Se ridică în picioare. În felul cum își ridicase capul, în ținuta lui întreagă, în ochii și în chipul lui care aruncau o adevărată strălucire, se vădea o asemenea libertate încît mă făcea să cred că e cu totul desprins de trecut.

— Domnișoara Fanshawe, continuă el, m-a împins în ultima vreme într-o stare de spirit pe care acum am

depășit-o. Am intrat într-o cu totul altă viață, și sînt acum dispus să dăruiesc iubirea numai pentru iubire, pasiunea numai în schimbul pasiunii — și asta numai din belșug. Crede-mă.

— O doctore, doctore ! spuneai că e în firea dumatăle să-ți urmezi dragostea în orice prilejuri și greutate — să te lași încîntat de orice insensibilitate mîndră.

El rise și-mi răspunse :

— Firea mea e schimbătoare. Dispoziția în care mă aflu într-un anumit ceas e cu totul alta, chiar o batjocură a celei din clipa următoare. Ei bine, Lucy (și aici începu să-și tragă mînușile), crezi oare că acca călugăriță are să-ți se mai arate în noaptea asta ?

— Eu nu cred că are să mai vină.

— Dacă totuși mai vine, transmite-i complimentele mele — salutul doctorului John — și roag-o să aibă bună-tatea să aștepte o vizită din partea lui. Lucy, spune-mi, este o călugăriță frumoasă ? Avea o față atrăgătoare ? Asta nu mi-ai spus-o, și de fapt aici e partea cea mai interesantă.

— Avea un văl alb peste față, i-am spus, însă ochii îi sînteiau.

— La naiba cu ascunzișurile astea diavolești ale ei ! strigă el cu o totală lipsă de respect. Dar cel puțin știm că avea ochi frumoși — strălucitori și blinzi.

— Reci și ficși, i-am răspuns.

— Nu, nu, atunci nu mai vrem să avem de-a face cu ea, nu mai trebuie s-o lăsăm să te necăjească, Lucy. Strînge-i pur și simplu mîna dacă o mai vezi că vine. Crezi că are să rabde așa ceva, ce spui ?

Eu personal socoteam că o asemenea comportare ar fi fost prea blîndă pentru a face față unei fantome, dar la fel era surîsul lui cu care îmi însoți urarea de „noapte bună“ cînd se despărți de mine.

Fusesse oare într-adevăr ceva în mansardă în clipele acelea ? Ce au mai descoperit cei care au cercetat după aceea ? Bănuiesc că, oricît au căutat de atent, descoperirile lor n-au dat vreun rezultat. Au vorbit la început despre mantiile care ar fi fost deranjate de la locurile lor, însă *Madame Beck* mi-a mărturisit după aceea că ea personal socotea că erau cu toatele la locurile lor, ca de obicei. Cît despre spărtura din geamul luminatorului, tot

ea mi-a spus că asemenea ferestruici rareori se înfățișau fără vreo știrbire în vreun panel sau altul, și pe lângă aceasta, cu o zi sau două înainte se abătuse peste locurile noastre o furtună cu grindină. *Madame* m-a chestionat îndecaproape despre cele ce văzusem sau mi se păruse că aş fi văzut, însă eu i-am descris doar silueta nedeslușită investimintată în negru. Am avut grijă să nu pronunț cuvîntul „călugăriță”, știind bine că o asemenea vorbă i-ar fi adus în minte pe loc gînduri despre exagerări romantice și fantezii ireale. Mă conjură să nu pomenesc nici un cuvînt despre toate astea de față cu vreo slujnică, elevă sau profesoară, și-mi lăudă îndelung discreția de care dădusem dovadă atunci cînd mă îndreptasem spre sufrageria unde era ea, în loc să dau buzna în refectoriu de față cu celelalte eleve și profesoare. Și astfel, subiectul acesta fu cu încetul dat uitării. Am rămas să mă întreb mai departe, în taină și cu tristețe, dacă lucrurile acelea ciudate erau cu adevărat din lumea aceasta de toate zilele, sau dintr-o realitate de dincolo de mormînt, sau dacă erau cu adevărat doar odrasle ale fanteziei și bolii, și eu însămi eram pradă acelei maladii.

23

VASUTE

SĂ MĂ ÎNTREB CU TRISTEȚE, AM spus ? Nu, o influență nouă începuse să se facă simțită în viața mea, și, un timp, tristețea rămăsese deoparte. Închipuiți-vă o vale, adînc ascunsă în taina pădurii ; e acolo îngropată în semiîntuneric și cețuri, iarba îi e umedă, vegetația pălită și pătrunsă de umezeală. Furtuna sau securea pădurarilor croiește o deschizătură largă printre stejari, brizele își găsesc drumul să sufle, soarele își coboară razele, și valea aceasta tristă și rece devine o cupă strălucitoare în rotunjimile ei, vara deplină își revarsă slava albastră și lumina aurie din cerul iradiînd de splendoare, pe care pînă atunci adîncurile ei nu-l priviseră niciodată.

O nouă credință mă pătrundea acum — încrederea în fericire.

Trecuseră trei săptămîni de la întîmplarea din mansardă, și strînsesem, în cutiuța din sertarul de sus, închise laolaltă cu prima scrisoare, alte patru tovarășe ale ei, cu totul asemenea ei, scrise cu aceeași pană sigură, pecetluite cu același sigiliu limpede, pline de aceeași liniște dătătoare de viață. Liniște dătătoare de viață mi se părea atunci. Le-am mai citit în anii de mai tîrziu. Erau, într-adevăr, scrisori pline de bunătate — plăcute, căci erau alcătuite de o ființă mie plăcută. În ultimele două erau trei sau patru rînduri de încheiere pe jumătate vesele, pe jumătate tandre, „suflate cu simțăminte, dar nu covîrșite de ele.” Timpul, scumpul meu cititor, le-a diluat pînă au ajuns o fadă licoare neîmbătătoare, însă atunci cînd am gustat prima dată din băutura aceasta, din elixirul proaspăt revărsîndu-se din izvorul atît de adorat, mi s-au părut distilări dintr-o recoltă divină, o revărsare pe care Hebe însăși ar fi putut-o turna în cupe zeiței, și pe care zeitățile înseși ar fi putut-o sorbi cu încîntare.

Mai dorește oare cititorul, amintindu-și ce am spus cu cîteva pagini în urmă, să întrebe cum am răspuns eu acestor epistole, dacă am făcut-o stăpînită de frînele reei, apăsătoare ale Rațiunii sau lăsîndu-mi drum liber impulsurilor dezlănțuite ale simțămintelor ?

Ca să spun drept, am recurs la un compromis : am slujit la doi stăpîni. M-am plecat și în fața altarelor rezervei și mi-am ridicat inima și spre alți idoli. Am scris două răspunsuri la aceste scrisori — unul pentru a-mi ușura propriile simțăminte, altul pentru *Graham* însuși.

Să începem cu începutul. Simțămintele și cu mine am izgonit la o parte Rațiunea, am zăvorît în fața ei ușile, apoi ne-am așezat la masă, ne-am desfăcut filele în față, am muiat în cerneală o pană nerăbdătoare și, cu o voluptate adîncă, ne-am revărsat acolo adîncurile ascunse ale inimii. Iar cînd terminam cu asta, cînd două file întregi erau acoperite cu expresia unor sentimente puternice și elocvente, a unei recunoștințe adînci și active (și aici, odată pentru totdeauna, în paranteza aceasta, trebuie să resping cu toată hotărîrea orice aluzie, oricît de lateral-nic strecurată, la ceea ce se cheamă „sentimente mai adînci și mai calde” ; nu există femei care să nutrească asemenea simțăminte mai calde atunci cînd, de la început

și în întreaga desfășurare a unei legături și-au păstrat convingerea justificată că asemenea simțăminte sînt fără speranță; nimeni nu se avîntă în iubire dacă nu a văzut cu ochii lui sau dacă nu a visat măcar că vede cum se înalță Stcaua speranței peste apele tulburi ale dragostei), cînd, cum spuneam, îmi descătușasem aceste sentimente dîndu-le glas și aducîndu-i cinstire celorlalte ființe, și cînd, tocmai în clipele acelea, porțile inimii mele se cutremurau gata să se deschidă în lături și zăvoarele păreau că au să cadă. Rațiunea se arăta, viguroasă și răzbunătoare, smulgea filele acestea pline, le citea, rinjea, ștergea, rupea, scria altceva deasupra, împăturea, pecetluia, adresa și trimitea o misivă scurtă, rece, de o singură pagină. Și bine făcea.

Nu trăiam însă numai din scrisori. Primeam vizite, eram îngrijită. O dată pe săptămînă eram luată și dusă în vizită la *La Terrasse*, și întotdeauna îmi lăsau impresia că sînt foarte importantă, doctorul Bretton nu pierdea prilejul să-mi și spună de ce era atît de bun cu mine. Ca s-o țină deoparte pe călugărița aceea, spunea el, era hotărît să-i dispute prada. Căpătase, spunea el mai departe, o adevărată antipatie față de această călugăriță, mai ales din cauza vîlului acela alb de pe față și a ochilor ei reci, cenușii. Din clipa în care auzise de aceste amănunte respingătoare, declarase, un dezgust irezistibil îl împinsese să se opună acestei fantome. Era hotărît să pună la încercare care dintre ei doi, el sau ea, era mai isteț, și nu voia altceva decît ca ea să mai încerce să mi se arate o singură dată atunci cînd avea să fie și el de față. Numai că ea nu a făcut asta niciodată. Pe scurt, mă privea din punct de vedere științific, ca pe un pacient, și își exercita deopotrivă capacitățile profesionale precum își satisfăcea și bunătatea firească printr-un asemenea tratament plin de atenție și cordialitate.

Într-o seară, prima a lunii decembrie, mă plimbam singură prin sala cea pătrată. Erau ceasurile șase, ușile claselor erau închise, însă înăuntru, elevele, aflate în recreație, dezlănțuiseră un mic haos. Sala unde mă aflam cu era cufundată în întuneric, cu excepția unei luminițe roșii care strălucea în jurul sobei. Ușile largi de sticlă și ferestrele cele înalte erau înghețate, strălucirea cristalină a stelelor aprindea ici și colo vîlul pustiit al iernii și, spărgînd cu scînteile-i risipite vîlul palid al broderiilor

ei, arăta că era o noapte liniștită fără lună. Faptul că îndrăznisem să rămîn singură aici, în întuneric, arăta că nervii mi se potoliseră. Mă mai gîndeam la călugăriță, dar n-aș fi putut spune că acum îmi era frică de ea, chiar dacă simțeam în spatele meu scara urcînd prin noaptea neagră și oarbă, palier după palier, spre podul bîntuit de stafii. Cu toate acestea recunosc că mi-a sărit inima și că pulsul mi-a zvicnit deodată cînd am auzit pe neașteptate o suflare și un foșnet și, înțorcîndu-mă, am văzut în umbra adîncă a treptelor o umbră și mai întunecoasă — o siluetă care aluneca ușor coborînd scările. O clipă s-a oprit la ușa sălii de clasă, apoi a alunecat prin fața mea mai departe. În același timp s-a auzit sunetul clopoțelului de la ușa de afară. Sunetele care vin din viață stîrnesc și simțăminte legate de viață. Silueta aceasta era prea durdulie și scundă ca să fie cu adevărat călugărița mea cea uscățivă. Era doar *Madame Beck* făcîndu-si rondul obișnuit.

— *Mademoiselle Lucy* ! strigă Rosine, dînd buzna din spre coridor, cu lampa aprinsă în mînă. *On est là pour vous au salon !*¹

Madame m-a văzut. Eu însămi am văzut-o pe *Madame* privindu-mă. Rosine ne-a văzut și ea pe amîndouă. Nu s-a schimbat însă între noi nici un semn că ne-am fi recunoscut una pe alta. M-am îndreptat pe dată spre salon. Acolo am găsit ceea ce recunosc sincer că mă așteptasem să găsesc — pe doctorul Bretton. Era îmbrăcat în haine de seară.

— Trăsura e la poartă, îmi spuse. M-a trimis înăuntru mama să te iau la teatru. Ar fi mers ea, dar o vizită neașteptată a împiedicat-o să mai iasă. Atunci, pe dată mi-a spus : „Ia-o pe Lucy în locul meu.“ Vrei să mergi ?

— Acum — acum ? Nici nu sînt îmbrăcată, am strigat, privindu-mi consternată rochița neagră de lucru.

— Ai o jumătate de oră să te îmbraci. Ar fi trebuit să te anunț din vreme, dar eu însumi m-am hotărît să merg de abia la ora cinci, cînd mi s-a spus că are să fie un spectacol extraordinar cu participarea unei mari actrițe.

Și spuse un nume care mă înfioră toată — un nume care, în zilele acelea, putea să înfioare întreaga Europă. Acum s-a așternut asupra-i tăcerea, ecourile lui, pe vre-

¹ Vă așteaptă cineva în salon !

muri vii, sînt acum înăbușite. Cea care a purtat numele acesta s-a dus întru odihnă de mulți ani, noaptea și uitarea s-au închis peste ființa ei. Însă pe atunci era amiaza ei — o zi luminoasă ca a lui Sirius — înaltă, revărsîndu-și lumina, strălucirea și căldura.

— Merg, am să fiu gata în zece minute, am promis.

Și am zburat de acolo, deloc oprită, mărturisesc, cititorule, de gîndul care poate te-ar fi oprit acum pe duminecă însuși : anume că a merge undeva numai cu Graham și fără doamna Bretton ar fi putut da naștere la obiecții și vorbe. N-aș fi putut să concep, și cu atît mai puțin n-aș fi putut să-i mărturisesc lui Graham un asemenea gînd — un asemenea scrupul — fără riscul de a simți un covîrșitor dispreț față de mine însămi pentru asemenea gînduri, căci aș fi aprins în mine un foc lăuntric al rușinii atît de mistuitor încît cred că pînă la urmă mi-ar fi pîrjolit însăși viața din vene. Pe lingă aceasta, nașa mea, cunoscîndu-și fiul și cunoscîndu-mă pe mine, s-ar fi gîndit mai degrabă să controleze o soră ieșind cu fratele ei decît să instituie vreo pază asupra felului în care ne-am fi petrecut noi timpul împreună.

Actuala împrejurare nu cerea o gîtcală deosebită. Rochia mea întunecoasă era de ajuns, și pe ea o căutai în dulapul cel mare de lemn de stejar din dormitor, unde atîrnau nu mai puțin de alte patruzeci de rochii. Însă se mai petrecuseră între timp schimbări și reforme și o mîină dornică de inovații mai trecuse prin această garderobă atît de încăreată, ducînd ucele din rochiile acestea spre pod — și rochia mea, de care e vorba, printre ele. Trebuia să mi-o iau de acolo. Înșfăcai deci cheia de la mansardă și pornii să urc scările, fără nici o teamă, și aproape fără să mă gîndesc la ce fac. Descuii ușa și pătrunsei înăuntru. Cititorule poate să mă creadă sau nu, fapt este că, atunci cînd intrai eu acolo, podul nu era cu totul cufundat în beznă, așa cum ar fi trebuit să fie. Dintr-un anumit colț răzbătea o lumină solemnă, ca a unei stele; doar că mai largă. Atît era de luminoasă, încît dezvăluia alcovul cel adînc cu o parte din draperia cea stacojie și roasă trasă asupra-i. Dintr-o dată, pe tăcute, dispăru din fața ochilor mei, și cu ea și draperia și alcovul. Tot colțul acela al mansardei se afundă brusc în întineric. Nu mă aventurai să cercetez ce-i acolo, n-aveam nici vreme și nici dorința s-o fac. Smulgîndu-mi rochia, care era

atîrnată acolo pe perete, din fericire aproape de ușă, mă grăbii să ies, încuiîi la loc ușa cu o grabă febrilă și mă aruncai pe scări în jos, către dormitor.

Însă tremuram prea tare ca să mă pot îmbrăca. Mi-era cu neputință să-mi aranjez părul, să-mi închei coplele și nasturii cu degete atît de nesigure, așa că o chemai pe Rosine și îi dădui o mică sumă de bani ca să mă ajute. Rosine era oricînd dispusă să accepte asemenea atenții, așa că făcu pe dată tot ce-i sta în puteri. Îmi notezi și-mi strînse părul la fel de bine cum ar fi făcut-o un coafor, îmi așeză cu precizie matematică gulerașul de dantelă, îmi legă cum se cuvine panglica la gît — pe scurt, îmi îndeplini rolul întocmai asemenea unei îndeminative Phyllis cum știa s-o facă numai cînd voia. După ce-mi dădu în mîini batista și mănușile, luă lumina și-mi lumină drumul în jos pe scări. Pînă la urmă se vădi că-mi uitasem șalul. Fugi ca să-l aducă, și eu mă oprii o clipă în vestibul împreună cu doctorul John s-o așteptam.

— Ce-i asta, Lucy, spuse el, privindu-mă cu atenție. Văd la tine tulburarea aceea, de mai demult. N-a apărut călugărița cumva iarăși ?

Însă eu respinsei cu tărie această supoziție. Mi-era necaz că aș putea fi bănuită de o repetare a iluziei de atunci. El rămase sceptic.

— Ea a fost, sînt foarte sigur de asta, spuse. Silueta ei, cînd trece prin fața ochilor dumitale, își lasă în ei strălucirea asta deosebită și o expresie pe care nimeni n-ar putea-o interpreta altfel.

— N-a fost deloc, insistai eu (dar, la drept vorbind, nu i-aș fi putut nega cu sinceritate apariția).

— Dar văd toate simptomele vechi, afirmă el. Înfațisarea asta deosebit de palidă și, cum ar spune scoțienii, „zmucită”.

Era atît de încăpățînat în ce spunea încît mă gîndii că e mai bine să-i spun ce văzusem cu adevărat. Bineînțeles, el socoti că și aceasta era doar un efect al aceleiași cauze. Era vorba de o iluzie optică — o maladie nervoasă, și așa mai departe. Nu-l credeam o iotă, însă nu îndrăzneam să-l contrazic, doctorii sînt foarte căpățînoși, cu neputință de clintit din închinuirile lor uscate, materialiste.

Rosine aduse șalul, și mă ajută să urc în trăsura.

Teatrul era plin de spectatori pînă la refuz, se aflau acolo și regalitatea și nobilimea, palatul și casele lumii bune se revărsaseră cu totul în lojile înghesuite pînă la margini. Mă socoteam, pe drept cuvînt, foarte privilegiată că-mi aveam și eu un locșor în fața acestei scene. Jinduisem de mult s-o văd pe ființa aceea despre ale cărei puteri auzisem lucruri de natură să-mi trezească închipuirile cele mai stranii. Mă întrebam dacă avea să-și justifice renumele. Cu o stranie curiozitate, cu sentimente austere și severe, dar și cu interes — e drept că strunit —, mă așezai, așteptînd spectacolul. Avea să mi se înfățișeze acum un obiect de studiu cum ochii mei nu mai întîlniseră încă, era o planetă importantă și necunoscută, dar care avea să-i fie înfățișarea? Așteptam s-o văd răsărind pe cerul meu.

Ea răsări la ceasurile nouă în scara aceea de decembrie. O văzui cum urcă deasupra zării. N-avea decît să strălucească încă de acolo cu măreția ei palidă și cu puterea ei nesmintită, însă pentru mine era o stea care-și atinsese declinul. Văzută de aproape era un haos — găunoasă, pe jumătate consumată de propria-i strălucire, un glob pierit sau pe cale de a se stinge — pe jumătate revărsare de lavă, pe jumătate lucire fără putere.

Auzisem uneori despre această femeie spunîndu-se că e „obișnuită“, și mă așteptam să văd o asprime și o posomorală osoasă — o înfățișare mare, unghiuloasă, lividă. Ce am văzut cu adevărat era umbra unei Vashti regale, o regină care odinioară fusese strălucitoare ca lumina zilei, palită acum asemenea luminii amurgului, și consumată ca ceara unei luminări de mult aprinse.

O clipă — o clipă îndelungă — am socotit că era numai o femeie, chiar dacă o femeie cu adevărat unică, mișcîndu-se cu forță și grație prin fața mulțimii strînse să o privească. Curînd îmi recunosci greșcila. Iată! vedeam în făptura ei ceva care nu ținea nici de făptura femeii și nici de a bărbatului; în fiecare din cei doi ochi ai ei sălășluia diavolul. Puterile acestea rele o susțineau de-a lungul întregii piese tragice. îi mențineau puterile istovite — căci nu mai era decît o creatură firavă —, și pe măsură ce acțiunea se înțețea și freamătul dramatic creștea, trupul întreg i se cutremura de pasiunile acestor demoni. Demonii aceștia ai adîncurilor scriau IADUL pe fruntea ei dreaptă și arogantă. Ei îi ascuțeau glasul în

sunctul chinuit pe care-l auzeam. Ei îi strîmbau fața regească pînă o făceau mască demonică. Se arăta acolo în fața noastră, sub chipul Urii, al Crimei, al Nebuniei.

Era o privire măreață, o revelație covârșitoare.

Era însă un spectacol josnic, oribil, imoral.

Spadasini care să se avînte să-și verse sîngele în nisipul arenei, tauri care să sfirtece sălbatic caii împrăștiindu-le măruntaiele — toate astea ar fi fost spectacole mai blînde pentru ochii publicului, condimente mai puțin apăsătoare pentru gustul lui — decît această Vashti sfîșiată de șapte demoni, demonii care zguduiau temeliiile sălii și năruiau zidurile pe care le bîntuiau, dar pe care nici putere pe lume nu-i putea ostoi.

Suferința o lovide pe împărăteasa aceasta de pe scenă, și ea se înfățișa publicului fără să se plece, fără să simtă această suferință, intrase într-o luptă sălbatică, însă rămînea de neclintit în rezistența ei neomenească. Era acolo nu investimintată, ci dreaptă ca o statuie în falduri palide, antice, prelungi căzîndu-i la picioare. Fondul, decorul din jur și dușumeaua scenei de un stacojiu aprins o scoteau și mai mult în evidență, ca pe o formă de alabastru alb — ca argintul, mai bine zis ca însăși Moartea.

Unde era artistul care zugrăvise acea Cleopatră la mizeu? N-avea decît să vină, să se așeze aici și să privească îndelung această viziune cu totul deosebită. Aici putea să caute schimonoseala grozavă, mușchiul încordat, sîngele îmbelșugat, carnea bine hrănită pe care o idolatriza. Toți cei cu înclinații materialiste aici trebuiau să vină să-și îmbete ochii.

Spuneam că parcă nici nu-și simțea suferințele. Na, cuvîntul acesta al slăbiciunii ar fi o minciună. Pentru că tot ceea ce rănește devenea pe loc o realitate intrupată, arăta într-adevăr ca o ființă care putea fi atacată din toate părțile, trîntită la pămînt, sfîșiată mărunț. Ea însăși, care abia dacă era o substanță concretă, se străduia să intre în conflict cu abstracțiile. În fața calamităților se arăta asemenea unei tigroaice, oferindu-se rănilor, înflorîndu-se sub arsura lor, supusă suferințelor. Însă pentru ea suferința nu naște nimic bun, lacrimile nu adapă răsăritul înțelepciunii; asupra bolii, asupra morții însăși își îndreaptă privirile nesupuse. Poate că era cu adevărat rea pînă în măduva oaselor, dar era și puternică, și puterea ei a învins Frumusețea, a copleșit Grația și le-a lo-

gat pe amîndouă la picioarele ei, captive deopotrivă, frumoase și la fel de supuse pe cît de frumoase. Chiar și în delirul cel mai dezlănțuit al energiei, fiecare din mișcărilor ei e o întrecăgă lume, regală, imperială, înălțîndu-se iradiant spre înalțuri. Părul ei, despletit și fluturîndu-i în răzvrătirile luptei, este și acum tot părul unui înger, scînteindu-și gloria sub aureolă. Căzută, răzvrătită, izgonită; ea își mai amintește încă de ceruri, unde i s-a născut răzvrătirea. Lumina cerească, urmărind-o și în surghiunul ei, îi străbate țărnișurile și îi arată și mai limpede îndepărtata-i dezolare.

Să încercăm s-o așezăm acum pe Cleopatra, sau pe oricare altă faptură bicisnică, drept obstacol în calea ei, și o vom vedea cum își croiește nemiloasă drum prin carne și sînge ca iataganul lui Saladin sfîrtecînd pernele voluptății. Paul Peter Rubens să se trezească din morți, să se ridice din giulgiurile lui și să aducă în fața acestei făpturi armile de femei trupeșe și grase ale lui, puterea lui magică sau virtutea lui profetică dînd viață penelului, și acesta, asemeni toiagului de demult, cu o singură lovitură să dezlănțuie o mare care, unindu-și șuvoaiele o clipă desfăcute, să cotopească hoardele și să năpădească dincolo de digurile sfărîmate.

Vashti nu era o actriță bună, mi se spusese aceasta, și am și spus că nu arăta prea bine. Chiar dacă s-ar fi putut spune că era un duh, era un duh pogorît din Tophet. Dar, la urma urmelor, dacă o putere atît de lipsită de sfințenie se poate urca din adîncuri, nu s-ar putea ca un duh într-aripat și mai sacru să pogoare odată și odată din înălțimi?

Oare ce gîndea doctorul Graham despre ființa aceasta?

Intervale mai lungi de timp uitam să-mi mai întorc privirile spre el, să-l văd ce face sau să mă mai întreb care să-i fie gîndurile. Magnetismul puternic al geniului îmi atrăgea inima în afara orbitei ei obișnuite; era ca o floare a soarelui, care-și întorecea fața dinspre miazăzi spre o lumină orbitoare, dar nu una solară — ci o lumină roșie, comelară, șocantă pentru vedere și pentru oricare alte simțuri. Mai văzusem și înainte pilde de măiestrie actricească, însă nu o demonstrație artistică de natura aceasta; niciodată pînă atunci ceva care să uimească în așa măsură Speranța și să-mi amuțască dorința, care să-mi buimăcească impulsurile, să-mi depășească puter-

rea de înțelegere: ceva care, în loc să mă îndemne să gîndesc la ce aș fi putut încerca, mă chinuia, dimpotrivă, pentru că vedeam că nimic nu-mi era cu putință, ceva care se dezlănțuia cu puterea unui torent înghețat, adînc revărsîndu-și cataractele și purlînd cu sine sufletul, ca pe e frunză, în șuvoiul mării al cursului său.

Domnișoara Fanshawe, cu bine știuta ei putere de judecată, îl calificase pe doctorul Bretton drept un bărbat serios, pasionat, prea grav și prea imprevizibil. Eu nu-l vedeam astfel, nu-i puteam atribui asemenea defecte. Natura sa intimă nu era meditativă și nici dispoziția lui obișnuită nu era sentimentală. Era impresionabil ca oglinda apei, dar aproape deopotrivă neimpresionabil. Briza, soarele îl mișeau — însă metalul nu l-ar fi putut atinge, și nici focul aprinde.

Doctorul John știa să gîndească, și gîndea bine întotdeauna, însă era mai degrabă un om de acțiune decît un reflexiv: putea să simtă — și să simtă cu acuitate în felul lui, însă inima lui nu avea coarde pentru entuziasm; uncer influențe luminoase, blinde, dulci, buzele și ochii lui le acordau o primire deopotrivă de dulce și blindă. Frumoase ca nuanțele trandafirului și argintului, ale perlei și purperei care colorează norii de vară; pentru ceea ce ținea de furtună, pentru ce era sălbatic și intens, primejdios, brusc și inflăcărat, el nu simțea simpatie și nu găsea în sine consonanțe. Cînd am găsit un răgaz să-mi arunc privirile spre el, mă amuză și mă încîntă să constat că o urmărea pe sinistru și atotștiapîntoarea Vashti, nu cu uimire și nici cu adorație, nici chiar cu consternare, ci pur și simplu cu o intensă curiozitate. Chinurile ei nu-l atingeau, gemetele ei profunde, mai rele decît țipetele — nu-l emoționau prea mult, furia ei îl tulbura într-o măsură — dar nu pînă la a-l umple de oroare. Ce englez rece era! Stîncile palide ale Angliei sale nu priveau cu mai mult calm spre apele involburate ale stîmătorii decît urmărea el inspirația pitică a actriței în seara aceea.

Privindu-i fața aș fi vrut mult să-i aflu părerea exactă; și în cele din urmă îi adresai o întrebare. La sunetul glasului meu se trezi parcă din somn, căci căzuse pe gînduri așa cum avea uneori obiceiul și gîndurile acestea îl făceau absent cu totul. Cum îi plăcuse Vashti? voiam eu să aflu.

— H-m-m-m, a fost primul său răspuns, nu prea articulat dar în orice caz expresiv.

Și apoi un suris cu totul straniu îi pluti pe buze, un suris atât de critic încât părea aproape răutăcios. Îmi închipui că față de firile de categoria ei sentimentele lui erau aproape răutăcioase. În câteva fraze scurte îmi comunica părerile și sentimentele sale față de această acțiune. O judeca doar ca pe o femeie, nu ca pe o artistă, și judecata sa era nimicitoare.

Noaptea aceea era însemnată acum în cartea vieții mele, nu cu alb, ci cu o cruce roșie. Însă ea nu se încheiase încă și mai erau încă amintiri menite să fie înscrise acolo cu litere de neșters.

Către miezul nopții, când tragedia evolua către deznodământul ei întunecat, în scena morții, și când cu toții își rețineau respirația, și chiar și Graham își mușca buzele și-și încruntase fruntea, stînd locului, transfigurat, impresionat — când tăcerea se lăsase în sala teatrului, când privirile tuturor ochilor se concentraseră într-un singur punct, când toate urechile se așteptau spre o singură țintă —, când nu se mai vedea decît o siluetă albă prăbușită pe o bancă, tremurînd toată în lupta cu ultimul ei dușman, cel mai neîmpăcat și care o covîrșea treptat —, când nu se mai auzea nimic altceva decît glasul ei tremurător, gîflicile, respirația ei încă neîmblinzită, încă sfidătoare, când, cum se părea, o voință, încă neînvinsă, îi înufleșea trupul muribund, înleștat în lupta cu soarta nemiloasă și cu moartea, luptîndu-se pentru ultimele suflări, pentru ultima picătură de sînge, rezistînd încă cu ultimele puteri ale facultăților ei, să mai vadă, să mai audă, să mai respire încă, să mai trăiască, pînă în ultima clipă, aproape chiar dincolo de această ultimă secundă, când moartea se adresează tuturor simțurilor și întregii ființe — „Pînă aici și nici un pas mai departe!” — în sfîșit, atunci, un freamăt rău-prevestitor se auzi din culise, se auziră pași repezi, glasuri ridicate febril. Ce se întimplase? se întrebau toți în sală. O flacără, un miros de fum ne dădu răspunsul.

„Foc!” se auzi un strigăt la galerie. „Foc!” se repetă ca un ecou, țîșnind din toate părțile. Și apoi, mai repede decît ar putea descrie cuvintele, se declanșă panica, devastatoare, covîrșitoare — un haos, egoist, surd, orb.

Și doctorul John? Cititorule, îl văd și acum cu fața calmă, plină de curaj și liniște.

— Lucy are să rămînă liniștită, știu asta, spuse, privindu-mă cu aceeași bunătate, cu aceeași liniște și fermitate pe care le vădea acasă la mama sa, în fața căminului. Da, astfel sfătuită cred că aș fi rămas netulburată în mijlocul unui cutremur care să răstoarne stîncile, de-așfel, instinctul meu îmi spunea că trebuie să rămîn calmă în împrejurările actuale, și nici cu prețul vieții nu m-aș fi clintit de la locul meu ca să-i adaug tulburărilor lui, să-i înfrîng voința sau să-i abat spre mine atenția. Eram în staluri și cîteva clipe în jurul nostru nu fu decît agitație și tulburare.

— Ce înspăimîntate sînt femeile! spuse el, dar dacă bărbatii n-ar fi și ei speriați, s-ar putea menține ordinea. Ce privilegii urîtă: nu văd în jurul meu decît animale dezlănțuite pe care dacă mi-ar fi la îndemînă i-aș culca cu pumnul meu la pămînt. Văd că sînt femei mai curajoase decît bărbatii. Uite una acolo — Doamne Dumnezeule!

Cînd Graham tocmai îmi spunea acestea, o fată care rămăsese liniștită, agățată de brațul însoțitorului ei, în fața noastră, fu dintr-o dată smulsă din brațul protectorului ei de către o brută care trecu în fugă pe lângă ei și aruncată aproape sub picioarele mulțimii. Dispăruse de o clipă, cînd Graham se și aruncă înainte; unindu-și puterile, el și cu domnul care o însoțea pe fată, un om puternic deși avea părul alb, împinseră în lături mulțimea. Fata rămăsese nemișcată cu capul și părul ei lung alune-cîndu-i pe umăr, părea să-și fi pierdut cunoștința.

— Las-o în grija mea, sînt medic, spuse Graham.

— Dacă dumneata nu însoțești nici o doamnă, am să ți-o las în grijă, spuse celălalt. Susține-o dumneata și eu am să caut să croiesc drum pe aici; trebuie s-o scoatem la aer.

— Eu sînt cu o doamnă, spuse Graham, însă ea nu ne va fi povară.

Mă chemă din ochi. În clipa aceea eram despărțiți de lumea din jur. Hotărîtă să-i ajung alături, pătrunsei prin mulțimea dezlănțuită, strecurîndu-mă cum puteam.

— Agață-te de mine și nu-mi da drumul, spuse el și eu îi dădui ascultare.

Călăuza noastră se dovedi a fi un bărbat puternic și plin de îndemnare. El despică masa de oameni ca pe niște valuri. Cu răbdare și perseverență își croi drum prin stincile de trupuri — atât de dense, de înăbușitoare, de încinse — și ne scoase la aerul proaspăt al nopții.

— Sînteți englez ? spuse, întorcîndu-se o clipă spre doctorul Bretton, cînd ajunserăm în stradă.

— Englez. Vorbesc cumva cu un compatriot ? îi răspunse acesta.

— Da. Fiți bun și așteptați-mă o clipă aici pînă îmi găsesc trăsura.

— Tăticule, nu am fost rănită, spuse atunci o voce de fetiță. Ești aici, tăticule ?

— Ești cu un prieten și tăticul dumitale e aici, aproape.

— Spuneți-i vă rog că n-am nimic, numai umărul mă doare puțin. O, umărul. M-au cîlcat în picioare aici.

— E poate un os dizlocat, murmură doctorul, să nădăjduim că nu s-a întimplat și altceva mai rău. Lucy, ajută-mă te rog o clipă.

Îl ajutai în vreme ce căuta să-i cerceteze umărul rănit. Ea își înăbuși un geamăt și rămase, răbdătoare și liniștită, în brațele lui.

— Ce ușoară e, spuse Graham, parcă-i un copil ! și-mi șopti la ureche : „De fapt e un copil, nu-i așa Lucy ? Cam cîți ani crezi că-ar putea să aibă ?”

— Nu sînt copil — sînt o fată mare, de șaptesprezece ani, răspunse pacienta, cu gravitate și cu demnitate, și adăugă îndată : Spuneți-i lui tăticu să vină, mi-e frică.

Trăsura se apropie. Tatăl ei îl ajută pe Graham, însă atunci cînd trecu din brațele lui în ale celuiilalt, fu lovită și gemu iarăși.

— Scumpa mea ! spuse tatăl ei cu tandrețe, apoi, întorcîndu-se spre Graham : Ați spus că sînteți medic ?

— Da, sînt doctorul Bretton din *La Terrasse*.

— Bun. Vreți să urcați în trăsura mea ?

— Am și eu trăsura aici. Merg s-o iau și vă însoțesc¹.

— Atunci, vă rog să ne urmați.

Și ne dădu adresa : Hôtel Crécy, pe strada Crécy.

Îl urmarăm. Trăsura mergea repede. Eu și cu Graham rămaserăm tăcuți. Totul părea o aventură.

Pierzînd cîtva timp pînă ne găsirăm trăsura, am ajuns la casa indicată cam la vreo zece minute după cei doi

străini. Era ce se cheamă în străinătate un hotel : un șir de locuințe, nu un han propriu-zis, o masă impozantă de construcții cu un arc uriaș la intrarea principală, ducînd printr-un gang boltit într-o curte mică pătrată înconjurată de clădiri din toate părțile.

Am coborît din trăsură, am ureat o scară impunătoare, largă, și ne-am oprit la apartamentul numărul doi, pe al doilea palier. Jos se afla locuința nu știu cărui *prince Russe*¹, cum mă informă Graham. Sunînd la cea de a doua ușă mare, am fost primiți. Am văzut în fața noastră un șir de camere uriașe. Anunțați de un slujitor în livrea, am intrat într-un salon cu un cămin uriaș în care ardea un foc englezesc și ai cărui pereți luceau de oglinzi uriașe. În fața căminului se aflau cîteva persoane : o siluetă firavă ascunsă într-un fotoliu adînc, una sau două femei învîrtindu-se în jur preocupate, domnul cu părul alb privindu-le cu îngrijorare.

— Unde e Harriet ? Aș vrea să vină Harriet, spunea glasul fetei, moale.

— Unde e doamna Harriet ? întrebă nerăbdător domnul cu părul alb, adresîndu-se cu oarecare asprime slujitorului care ne condusesese înăuntru.

— Îmi pare rău că trebuie să vă spun că e plecată din oraș, domnule. Domnișoara i-a dat permisiunea să lipsească pînă mîine.

— Da, i-am dat drumul — s-a dus s-o viziteze pe sora ei. I-am spus eu că poate să se ducă, îmi aduc aminte acum, interveni tinăra, și acum îmi pare rău, căci Manon și Louison nu înțeleg nici o vorbă din ce spun eu și uneori mă tulbură, chiar dacă fără voia lor.

Doctorul John și domnul cel străin schimbă acum un salut și în vreme ce se retrăseseră la o parte să stea de vorbă, eu mă apropiai de fotoliu și, văzînd de ce avea nevoie micuța bolnavă, i-am dat eu o mîină de ajutor.

Eram încă ocupată cu ea cînd Graham se apropie și el. Se pricepea la chirurgie la fel de bine ca și la medicina generală și, examinînd-o cu atenție, constată că nu era necesară o îngrijire mai deosebită pe care el să nu fi fost în măsură să i-o acorde. Dădu dispoziție să fie dusă în camera ei și îmi șopti apoi :

¹ Prinț rus.

— Du-te și dumneata cu cle. Lucy. Par să nu fii prea isteț, dar ai să poți cel puțin să le supraveghezi și astfel s-o ajuți și pe ea. Trebuie să te purtăm cu ea cu se poate mai delicat.

Camera fetei era o încăpere umbrită de draperii albastre, vapoase ca niște voaluri. Patul era sub ca zăpada — nepătat, moale, numai valuri. Spunându-le femeilor să se dea la o parte, o dezbrăcai eu pe stăpîna lor fără ajutorul lor, bine intenționat însă stingaci. Nu eram suficient de liniștită ca să notez prea distinct fiecare din amănuntele gâteli pe care o ajutai pe bolnavă să o dezbracc, dar impresia pe care mi-o făcură în general vestimentele ei fu una de eleganță, delicatețe și gust desăvîrșit, care, mai târziu, cînd am ajuns să mă mai gîndesc la asta, îmi oferiră un contrast ciudat cu detalii cunoscute din înfățișarea domnișoarei Fanshawe.

Fata era o creatură micuță, delicată, dar perfect proporționată. Pe cînd îi pieptănam părul bogat și frumos, atât de strălucitor și de moale și de o nuanță atât de fermecătoare, mi se dezvălui privirilor fața ei tină, palidă, istovită dar frumoasă. Frunza îi era limpede și netedă, sprâncenele bine desenate, însă blînde și pierzîndu-se abia simțit la temple, ochii ei erau un dar splendid al fîii — frumoși și plini, mari, albi, pîrînd să-i stăpînească toate trăsăturile — fără îndoială capabili să exprime multă sensibilitate la alte momente și în alte împrejurări, însă acum bolnavi și plini de suferință. Avea un ten desăvîrșit, gîtul și mîinile strălucite de vine ca petalele unei flori. O lucire de mîndrie înghețată da farmec acestui chip atrăgător și buza avea o arcuire care, dacă aș fi văzut-o în împrejurări normale, mi s-ar fi părut nejustificată și exprimînd la această tină domnișoară o părere cu totul greșită despre viață și treburile omenești.

Comportarea ei sub mîinile doctorului mă făcu la început să surd. Nu era chiar copilărească — mai curînd răbdătoare și fermă — totuși, o dată sau de două ori i se adresa cu vorbele bruște și asprime, comunicîndu-i că o doare și că trebuie să se străduiască să o menajeze. Îi vedeam și ochii mari ațintindu-i-se pe față cu o expresie solemnă, ca ai unui copil uimit. Nu știu dacă Graham fu conștient de această privire și chiar dacă o simți

avu grijă să nu complice lucrurile sau să o descumpănească răspunzînd unei asemenea priviri. Părerea mea e că și-a îndeplinit misiunea medicală cu o grijă și blîndețe deosebite, cruțîndu-i pe cît posibil orice suferință. Dealtfel și ea remarcă aceasta, atunci cînd el termină, spunîndu-i :

— Îți mulțumesc, domnule doctor... și noapte bună.

Îi vorbea cu multă recunoștință, însă am remarcat iarăși privirea aceea gravă, directă, de o gravitate și intensitate care mi se păsură stranii.

Se pare că loviturile nu fuseseră prea serioase. Tatăl ei primi asigurările în această privință cu un suris care mi-l făcu aproape prieten — atât era de deschis și recunoscător. Își exprimă recunoștința față de Graham cu toată seriozitatea, așa cum se cuvenea să se poarte un englez față de cineva care îi făcuse un serviciu dar care îi rămînea totuși străin. Îl rugă de asemenea să-i mai facă o vizită a doua zi.

— Tăticule, se auzi glasul din patul cu draperiile trase — mulțumește-i și tinerei doamne, mai e aici dînsa ?

Deschisci puțin draperiile și-i arunca i o privire și un suris. Se instalase acum comod, arăta frumoasă, deși cam palidă. Fața îi era delicat desenată și dacă la prima privire părea mîndră, bănuiesc că, obișnuindu-te cu ea, o vedeai treptat mai blîndă.

— Îi mulțumesc doamnei din toată inima. Știu că a fost foarte bună cu copilul meu. Nici nu îndrăznesc să-i povestesc doamnei Hunt cine i-a ținut locul și a făcut ce trebuia să facă dînsa, are să se simtă rușinată și puțin geloasă.

Și astfel, cu cea mai mare prietenie, schimbaram salutarile și, după ce ni se oferi cu toată bunătatea ceva de mîncat, ceea ce refuzarăm ținînd seama de ora tîrzie, am părăsit palatul Crécy.

În drumul nostru de întoarcere am trecut din nou prin fața teatrului. Totul era cufundat în tăcere și în întuneric. Mulțimea agitată se risipise, dispăruse — lămpile ca și în timpul de incendiu se stinseseră și erau date uitării. A doua zi, ziarele aveau să arate că nu fusese vorba de alt de o draperie pe care căzuse o scînteie și care luase foc, dar fusese stinsă într-o clipă.

MONSIEUR
DE BASSOMPIERRE

CEI CARE TRĂIESC SINGURATICI, ale căror vieți se desfășoară în liniștea școlilor sau a altor sălașuri retrase între ziduri și departe de lume, sint uneori menși să dispară pe neașteptate și pentru multă vreme din amintirea prietenilor, a celor care își duc viața mai în mijlocul mulțimii. Fără o justificare imediată poate, și urmînd uneori după o perioadă de mai neobișnuită intimitate — după o mulțime de mici împrejurări mai animate a căror urmare firească ar fi părut să fie o înțelegere a relațiilor mai degrabă decît întreruperea lor — se produce o tăcere, o pauză, o liniște fără cuvinte, o perioadă întreagă de uitare. Și o asemenea pauză continuă, deopotrivă de desăvîrșită și de neexplicată. Scrisoarea, comunicarea, odinioară frecventă, sint întrerupte, vizitele, pînă atunci periodice, nu se mai produc. Cartea, scrisoarea, sau orice alte semne care vorbeau amintirii nu mai sosesc.

Întotdeauna există motive cît se poate de îndreptățite pentru asemenea pauze, dar cel părăsit nu le știe. Deși el a rămas nemîșcat în chilia lui, legăturile sale continuă să se rotească în afară, în vălmășagul vieții. Același interval gol, care pentru el trece atît de încet încît pînă și ceasul pare să se fi oprit și orele fără aripi par să se țină asemenea unor pelerini obosiți care se opresc la marginea drumului — același interval colcăie poate de întimplări și pare gîfitor de aventuri pentru prietenii săi.

Ermitul acesta — dacă este un crmit cu scaun la cap — își va stăpîni gîndurile și-și va zăgăzui simțămintele în aceste săptămîni de iarnă lăuntrică. El va ști că Destinul i-a venit să-l imite în anumite clipe pe bursucul adormit și se va cuibări cît mai strîns, refugîndu-se într-o firidă din zidul vieții, supunîndu-se cu răbdare vînturilor care-l bat și curînd îl închid, îmbrăcîndu-l în gheața care-l va păstra în vreme.

Nu-i rămîne decît să spună : „E bine așa, așa trebuie să stea lucrurile, din moment ce așa și stau“. Și poate că într-o zi sepulcrul acesta înzăpezit se va deschide, blîndețea primăverii se va întoarce, soarele și vîntul dinspre

miazăzi vor ajunge iarăși pînă la el, gardurile vii vor înmuguri, trilurile păsărelelor și cîntecul izvoarelor eliberate îl vor chema la o reînviere frumoasă. Poate că așa se va întimpla, poate că nu. S-ar putea și ca înghețul să-i pătrundă pînă în inimă și ea să nu i se mai dezghețe niciodată. Cînd va veni primăvara, poate că o cioară sau o coțofană îi va mai dibui în spărtura din zid doar oasele înghețate. Dar chiar și atunci, totul va fi bine ; trebuie să ne gîndim că el știa de la început că e o ființă muritoare și că într-o zi trebuie să urmeze calea firii. Mai bine mai curînd decît niciodată.

După acea seară de la teatru plină de întimplări, urmară pentru mine șapte săptămîni la fel de pustii ca șapte foi albe de hîrtie. Nici un cuvînt nu se înscrisa pe vreuna din ele, nici o vizită, nici un semn.

Cam pe la mijlocul acestei perioade, mă năpădi gîndul că li se întimplase ceva prietenilor mei din *La Terrasse*. Perioadele acestea pustii sint mai întotdeauna înorate pentru cei singuratici, nervii li se îndurează de încordare îndelungii așteptări ; îndoilele, pînă atunci ținute deoparte, se adună acum compacte și — căpătînd puteri prin acumulare — se revarsă asupra-le cu o forță devastatoare. Și noaptea însăși ajunge să-i fie neprielnică, iar somnul nu se mai împacă acum cu firea lui, tresăriri și tulburări îi bîntuie culcușul, cete sinistre de vise rele cu grozăvii și nefericiri, cu tristețea părăsirii pe frunte își string forțele împotriva lor. Sărmanul însingurat ! Se străduiește din răputeri să facă față nefericirii, însă rămîne slab și fără puteri în pofida acestor străduințe.

Către cea din urmă din aceste șapte săptămîni lungi am ajuns să recunosc ceea ce de-a lungul celorlalte șase mă străduisem din toate puterile să nu recunosc — convingerea că asemenea perioade de tăcere erau inevitabile, rezultatul unor împrejurări anume, o hotărîre a destinului, partea care-mi era mie hărăzită în viață. Înțelegeam mai ales că nu trebuia să-mi pun nici o întrebare, și că nu trebuia să mă plîng de aceasta. Desigur, nu mă condamnam că sufăr, mulțumesc cerului că aveam un simț al dreptății real care nu mă lăsa pradă exagerărilor prostestî ale acuzațiilor împotriva mea însămi ; și, departe de a-i condamna pe ceilalți pentru tăcerea lor, în sinea mea îi știam fără vină și în inima mea îi recunoșteam ca atare, era însă un

timp prin care treceam cu greutate și cu istoveală și
jînduiam în sinca mea după vremuri mai bune.

Am încercat diferite expediente pentru a-mi umple
zilele. Am început o broderie mai complicată, am studiat
cu toată silința limba germană, m-am apucat să citesc cu
sîrg cărțile cele mai groase și mai aride din bibliotecă.
În toate eforturile, mă străduiam să fiu cît mai constantă.
Făceam undeva vreo greșeală? Foarte probabil că da.
Știu doar că rezultatul a fost că mă simțeam ca cineva
care roade o pilă pentru a-și astîmpăra foamea, sau care
soarbe apă sărată pentru a-și potoli setea.

Ceasul chinurilor mele era cel în care sosea poșta. Din
nefericire, știam bine asta și încercam zadarnic să mă fac
să uit lucrul acesta, temîndu-mă de tortura așteptării și de
momentul de dezamăgire amară care zilnic preceda și
urma aceluia moment de durere.

Îmi închipui că animalele captive în cușcă și hrănite
astfel ca întotdeauna să fie pe punctul de a muri de foame
își așteaptă hrana cum așteptam eu o scrisoare. O! — ca
să spun adevărul și să las la o parte tonul acesta de falsă
liniște pe care, ca să mi-l mai impun, ar însemna să-mi
depășesc cu totul puterile — am trecut în aceste șapte
lungi săptămîni prin spaime și suferințe amare, prin
cazne lăuntrice stranii, prin mizerabile pierderi ale spe-
ranței, prin insuportabile clipe de deznădejde. Aceasta din
urmă se apropia uncori atît de mult de mine încît îi
simțeam răsuflarea de gheață. O simțeam ca un suflu
rece care mă pătrunde adînc și-mi oprește orice tresăriri
în inimă și mă aruncă pradă unci apăsări de nesuportat.
Scrisoarea, scrisoarea atît de iubită, nu venea — și ea ar
fi fost singura mîngiere și dulceață pe care aș fi putut-o
aștepta în viață.

În chinurile acestei secete mă reîntorceam iarăși și
iarăși la micul pachetel din caseta mea — cele cinci
serisori. Ce plină de strălucire mi se părea luna aceea de
zile care văzuse răsărind pe cerurile ei aceste cinci stele!
Mă reîntorceam la ele întotdeauna noaptea și, neîndrăznind
să cer în fiecare seară cite o luminare din bucătărie, mi-am
procurat o luminare de ceară și chibrituri cu care să mi-o
aprind, și în ceasul de studiu mă furișam sus în dormitor
și mă ospătam cu ceea ce reprezenta pîinea mea cea de
toate zilele. Nu mă hrănea, sufeream în fața ei și ajun-
sesem slabă ca o umbră, altminteri nu eram bolnavă.

Stăteam acolo și citeam astfel într-o seară — simțind
cum puterea de a mai citi mă părăsea treptat, căci scri-
sorile acestea, citite de atîtea ori, își pierduseră substanța
și înțelesul, aurul mi se pierdea în fața ochilor și mă
jeluia de marea mea dezamăgire — cînd deodată un pas
grăbit s-a auzit alergînd în sus pe scări. Cunoșteam pasul
Ginevrei Fanshaw, fusese invitată la masă în oraș în
seara aceea, revenea acum și venea să-și pună șalul și
haina în garderobă.

Așa și era. Intră investmîntată în mătase viu colorată,
cu șalul alunecîndu-i de pe umeri și cu buclele pe jumătate
desfăcute de umezeala nopții căzîndu-i neglijente și grele
pe git. De-abia avusesem vreme să-mi închid la loc
comoara în casetă, cînd ea ajunsese alături de mine. Părea
să nu se afle în cea mai bună dispoziție.

— A fost o seară stupidă. Oamenii ăștia sînt niște
prostănaci, începu ea.

— Cine? Doamna Cholmondeley? Credeam că găsești
întotdeauna seratele ei încîntătoare.

— N-am fost la doamna Cholmondeley.

— Zău? Ai găsit prieteni noi?

— A venit unchiul meu de Bassompierre.

— Unchiul de Bassompierre! Și nu-ți pare bine?
Credeam că e favoritul tău.

— Ai crezut greșit. Omul acesta e odios. Îl urăsc.

— Pentru că e un străin sau pentru vreun alt motiv
la fel de important?

— Nu e străin. Omul e englez de-a binelea, Dumnezeu
știe, și avea și nume englezesc pînă acum vreo trei-patru
ani. Maică-sa a fost străină, din familia de Bassompierre,
și unele din rudele ei au murit și i-au lăsat lui niște pro-
prietăți, un titlu și numele ăsta. Acum e un om mare.

— Și de asta îl urăști?

— Parcă nu știu eu ce spune mama despre el? Nici
nu e unchiul meu, e înșurat numai cu sora mamei. Mama
îl detestă, zice că a omorît-o pe mătușa Ginevra cu răuta-
tea lui. Parcă e un urs. Ce seară plicticoasă! continuă ea.
Nici nu mă mai duc la palatul ăla al lui. Închipuie-ți că
mă vezi străbătînd o cameră cît toate zilele, singură, și
cum un bărbat masiv de vreo cincizeci de ani se îndreaptă
spre mine, iar după cîteva momente de conversație îmi
întoarce pur și simplu spatele și iese din cameră. Ce
maniere! Cred că-l mustră conștiința, că toți de acasă

spun că semănă leit cu mătușa Ginevra. Mama zice deseori că asemănarea asta e de-a dreptul caraghioasă.

— Tu ai fost singura vizitatoare ?

— Singura ? Da, și mai era și domnișorica, verișoara mea, o micuță răsfățată și răzgîiată.

— Domnul de Bassompierre are o fată ?

— Da, da, nu mă mai plictisi și dumneata cu întrebările. O, Doamne ! Ce obosită sînt ! Căscă și lăsîndu-se să cadă fără ceremonie pe patul meu, adăugă : Se pare că domnișoara asta a fost aproape călcată în picioare la o înghesuială la teatru acum cîteva săptămîni.

— A, da ? Nu cumva au un palat mare pe *rue Crécý* ?

— Chiar. De unde știi ?

— Am fost și eu acolo.

— Da ? Zău ? Ca să vezi. În vremea din urmă ai cam fost peste tot. Mi-nchipui că mama Bretton te-a dus. Ea și cu Esculap au intrare liberă în apartamentele domnului de Bassompierre. Se pare că „băiatul meu John“ i-a dat asistență medicală domnișoarei cu prilejul accidentului de atunci. Accident ? Haida-de ! Numai afectare, așa ! Nici nu cred că ar fi fost strivită cum merită pentru aerele pe care și le dă. Și acum s-a ajuns chiar la o mare intimitate, am și auzit vorbindu-se de una și de alta. O, ce stupizi mai sînt și ăștia cu toții !

— Cu toții ? Parcă spuneai că ai fost singura lor vizitatoare.

— Așa am spus ? Știi și dumneata, nu te mai uiți la ce vorbești cînd e vorba de o bătrînă doamnă și băiatul ei.

— Doctorul și doamna Bretton au fost și ei în seara asta la domnul de Bassompierre ?

— Da, da. În mărime naturală, și domnișoara a făcut pe gazda. Ce păpușică cu aere prețioase mai e și asta !

Acră și negășindu-și locul de supărare, domnișoara Fanshawe începu să dea în vileag cauzele deprimării. Se petrecuse o retragere din funcție a fostului său adorator, o diversiune sau chiar o totală dispariție a atențiilor și omagiilor cu care era obișnuită. Cochetăria ei nu mai avusese efect, vanitatea ei fusese jignită. Spumega acum.

— S-a făcut bine domnișoara de Bassompierre ? am întrebat eu.

— La fel de bine ca și dumneata sau ca mine, fără nici o indoială, dar e afectată, și-și dă aere de bolnavă

ca să-i atragă atenția doctorului. Și s-o vezi pe bătrîna doamnă cum o ajută să se întindă, languros, pe canapea, și „băiatul meu John“ care-i interzice să se tulbure prea tare și așa mai departe — pfui ! o scenă de-a dreptul dezgustătoare.

— N-ai fi zis deloc așa, dacă nu s-ar fi schimbat deodată obiectul atențiilor lui, dacă ai fi fost tu în locul domnișoarei de Bassompierre.

— Crezi ? Nu pot să-l sufăr pe „băiatul meu John“.

— „Băiatul meu John“ ? La cine te referi ? Mama doctorului Bretton nu-i spune niciodată așa.

— Așa ar trebui să-i spună. E un caraghios și un nesuferit, John ăsta.

— Spui un neadevăr cînd vorbești așa, și acum să știi că am ajuns și eu la capătul răbdării. Îți spun cu toată hotărîrea să te ridici de pe patul meu și să părăsești camera asta.

— Ce te-ai infierbîntat așa ? Te-ai făcut ca un mac de roșie la față. Mă și întreb uneori ce te face așa de sensibilă à *l'endroit du gros Jean* ?¹ John Anderson, băiatul meu John ! O, ce nume distins.

Tremurînd de o exasperare pe care ar fi fost o nebunie să mi-o dau în vileag — căci nu mă puteam măsura cu această cochetă, cu acest fluture ușuratic — stinsei luminarea, incuiiai sertarul și o lăsaî singură, întrucît nu vroia să mă lase ea pe mine singură. Oricît era de neînsemnată, ajunsese să mă scoată din sărute.

A doua zi era joi și începea vacanța. După ce am terminat micul dejun m-am retras în prima sală de clasă. Ceasul cel temut, cînd sosea poșta, se apropia, și stam acolo așteptîndu-l așa cum o făptură care vede fantome își așteaptă spectrul. Era mai puțin probabil ca oricînd să fi sosit o scrisoare, dar, oricît mă străduiam să nu mă gîndesc la asta, nu-mi puteam scoate din minte că așa ceva era totuși cu putință. Pe măsură ce trecea vremea, o neliniște, aproape o spaimă, cu totul neobișnuită, puse stăpînire pe mine. Era o zi cu vînt de răsărit, aspru, iernatic, și intrasem de mai multă vreme în acea tovărășie posomorită cu vîntul și cu schimbările vremii, atît de puțin cunoscută și atît de neînțeleasă celor sănătoși. Vîntul dinspre nord și dinspre răsărit aveau o influență

¹ Cînd vine vorba de marele Jean

teribilă asupra mea, făcându-mi toate suferințele mai ascutite, toate tristețile mai apăsătoare. Vântul dinspre miazăzi putea să mă liniștească, cel dinspre apus uneori chiar să mă înveselească, afară, firește, de cazul că aduceau pe aripile lor povara norilor de furtună, sub a căror apăsare și fierbințeală mi se istoveau puterile.

Oricât era de friguroasă și de întunecoasă ziua aceea de ianuarie, îmi amintesc că am ieșit din clasă și am alergat, fără bonetă pe cap, pînă în fundul grădinii, întirziind acolo printre boschetele golașe, în speranța deznădăjduită că, dacă poștașul va suna, nu voi fi acolo să-l aud, și poate astfel aveam să fiu cruțată de acea încordare nervoasă aproape de nesuportat care nu-mi dădea odihnă. Am zăbovit acolo pînă mi s-a făcut teamă că voi atrage atenția asupra mea prin lipsa prea îndelungată. Mi-am îngropat capul în șorț și mi-am astupat urechile de spaima că am să aud soneria aceea chinuitoare care, eram sigură, avea să fie urmată de tăcerea desăvîrșită, de golul acela înspăimîntător pentru mine. În cele din urmă m-am aventurat să pătrund iarăși în prima sală de clasă, unde, cum nu era încă ora nouă, nu intraseră elevele. Primul lucru pe care-mi căzură ochii a fost un obiect alb pe pupitrul meu negru, un obiect plat, alb. Sosise într-adevăr poșta și eu nu auzisem nimic. Rosine îmi vizitase chilia, și, asemenea unui inger, lăsase un semn al trecerii sale. Lucrul acela strălucitor de pe pupitrul meu era într-adevăr o scrisoare, o scrisoare adevărată, am văzut asta de departe, și, cum nu aveam decît o singură persoană pe lume care să-mi scrie scrisori, era sigur că venea de la acea persoană. Își mai amintea deci de mine. Ce tresărire profundă de recunoștință mi-a străbătut atunci întreaga ființă!

Apropiindu-mă, aplecîndu-mă asupra pupitrului, prîvind scrisoarea aceasta, tremurînd dar aproape cu certitudinea că voi vedea un scris cunoscut, mi-a fost dat să văd, dimpotrivă, o scrisoare cu totul necunoscută — cu un scris moale, femeiesc în locul literelor ferme, bărbătești. M-am gîndit atunci că soarta era prea crudă cu mine și am spus, cu glas tare : „Ce cruzime !“

Dar am trecut și peste suferința aceasta. Viața rămîne viață, oricare i-ar fi suferințele, ochii și urechile ne rămîn cu simțurile lor, chiar dacă speranța în ceea ce ar putea

aduce ele plăcut dispăre și sunetul care să mîngîie cade în tăcere.

Am deschis biletul. Recunoaștem bine scrisul. Venea din *La Terrasse*, și spunea :

Dragă Lucy,

Îmi vine acum în minte că trebuie să te întreb ce ai făcut în toată vremea asta, de vreo lună sau două ? Nu că ăș crede că ți-ar fi greu să ne spui în amănunt ce ai făcut, cum ți-ai petrecut timpul. Cred că ești la fel de ocupată și fericită, cum sîntem și noi aici. În ce-l privește pe Graham, relațiile lui profesionale se extind pe zi ce trece. Este atît de căutat, atît de prețuit încît îi spun că are să ajungă să-și dea aere. Ca o mamă bună ce sînt, fac tot posibilul să nu-i hrănesc vanitatea, de la mine nu aude nici o lingușire, cum bine știi. Și totuși, Lucy, e un băiat bun, maică-si îi crește inima cînd îl vede în fața ei. După ce aleargă de colo pînă colo ziua întreagă, și face față la cincizeci de firi deosebite și la o sută de capricii și mai și, trebuie uneori să asiste la multe suferințe mari — poate, chiar, cum îi spun eu citeodată, să le și provoace el însuși — noaptea se întoarce acasă, la mine, cu o dispoziție atît de egală, și bună, încît, cu adevărat, mi se pare că trăiesc la un fel de antipod moral și că ziua mea începe atunci cînd, în asemenea seri de ianuarie, se termină pentru toți ceilalți.

Și totuși, mai are și el nevoie să fie ținut din scurt și corijat și strunit, și eu mă străduiesc să-i fac serviciul acesta, însă băiatul e atît de bine dispus încît nu există nimic care să-l scoată din sările. Cînd îmi vine să cred că l-am supărat de-a binelea, se întoarce spre mine cu cite o glumă să-mi răspundă. Dar tu îl cunoști foarte bine și pe el și stările lui de spirit, și nu sînt decît o bătrînă proastă să fac din el subiectul epistolei mele.

Despre mine — pot să-ți spun că bătrînul meu avocat din Bretton m-a vizitat de curînd și că am intrat o vreme pînă la urechi în tot felul de probleme de afaceri. Doresc din toată inima să recîștig pentru Graham cel puțin, o parte din ce i-a lăsat tatăl său. El rîde de grijile mele în privința asta și-mi cere doar să stau să-l admir cît de bine se pricepe el să aibă grijă de el însuși și de mine, și se întreabă ce și-o mai fi dorind bătrîna doamnă din ce n-are. Tot face aluzii la turbane albastre ca cerul, mă

acuză că aş avea ambiția să port diamante, să țin servitori în livrea, să am un palat ca locuință și să conduc colonia britanică din Villeite.

Pentru că a venit vorba de turbane albastre ca cerul, tare mull aş fi vrut să fi fost cu noi într-una din serile trecute. La drept vorbind a ajuns acasă tare obosit, dar după ce i-am servit ceaiul, s-a așezat pe scaunul meu cu obişnuitul lui egoism. Spre marea mea încântare, l-am văzut cum adoarme. (Știi cum îi place să mă necăjească și tot spune că aş fi somnoroasă, eu, care nu închid nici o clipă ochii în timpul zilei.) Cum mă uitam la el, așa dormind, mi s-a părut deodată frumos de tot, Lucy. Sînt o proastă că mă mîndresc așa cu el, dar cum să evit asta? Arată-mi pe cineva care să i se poată compara. Ori încotro mi-aș întoarce ochii, nu văd pe nimeni asemenea cu el nici la Villeite. Mi-a venit atunci în minte să-i joc o festă: am scos turbanul cel albastru ca cerul, și, umblînd binișor de tot, i-am împodobit fruntea cu podoaba asta. Te asigur că nu-i ședea deloc rău, arăta ca un oriental adevărat, doar că e prea blond. Însă nimeni nu-l mai poate acuza acum că ar fi prea roșcat — părul lui e la drept vorbind castaniu — un castaniu întunecat, strălucitor, și cînd l-am înfășurat în cașmirul acela, era ca un bei sau un pașă tînăr cum nu te-ai fi săturat să vezi.

M-am distrat minunat așa, dar parcă tot numai pe jumătate, căci nu ero nimeni alături de mine. Ar fi fost așa de bine să te afli și tu aici!

Curînd s-a trezit și domnișorul. Oglinda de deasupra căminului i-a arătat repede ce-i cu el. Și, cum poți să-ți închipui, trăiesc acum cu frica și sub amenințarea răzburării.

Dar să ajung la ce vroiam să-ți spun. Știu că joi e un fel de vacanță la școala din rue Forsette; să fii pregătită deci, pe la ceasurile cinci după-amiază, căci am să trimit atunci trăsura să te aducă aici, în La Terrasse. Vino negreșit, s-ar putea să-ți întâlnești niște cunoștințe mai vechi. Pînă atunci, la revedere, înțeleapta, grava, serioasa, scumpa mea fină.

A ta, foarte sinceră,
Louisa Bretton

O scrisoare ca asta era în măsură să-mi mai ridice moralul! S-ar fi putut, desigur, să rămîn tristă și după

ce am terminat-o, însă eu eram mai liniștită. Poate nu chiar înveselită, însă ușurată. Cel puțin, știam că prietenii mei erau sănătoși și fericiți, nu i se întîmplase nici un accident lui Graham, mama lui nu se îmbolnăvisese — acestea fiind calamitățile care-mi obsedaseră atîta vreme visele și gîndurile. Și simțămintele lor pentru mine erau așa cum fuseseră dintotdeauna. Și totuși, ce ciudat era acum să mă gîndesc ce fuseseră aceste șapte săptămîni pentru doamna Bretton și să le compar cu ce însemnaseră pentru mine. Și de asemenea mă gîndeam că e o mare înțelepciune din partea oamenilor aflați într-o situație deosebită să-și țină cumpătul și să nu declare sus și tare cit de mult îi doare o asemenea situație. Lumea poate să înțeleagă foarte bine ce înseamnă să mori din lipsă de hrană. Prea puțini însă pot să te înțeleagă sau să simtă odată cu tine ce înseamnă să înnebunești de prea multă singurătate. Vezi astfel cîte un căptiv de multă vreme îngropat în singurătate cum iese la lumina zilei nebun sau indobitocit, — cum l-au părăsit mințile — cum simțurile, la început iritate, au trecut prin suferințe fără nume și au amorțit cu totul — și iată o temă prea complicată pentru gîndurile simple, prea abstractă pentru înțelegerea obișnuită. Și să mai încerci să vorbești despre asta! E ca și cum te-ai opri într-o piață publică din vreun oraș european și ai încerca să dai glas întunecatelor proverbe cu care nebunul acela împărătesc. Nabucodonosor, încerca să le vorbească caldeenilor lui uimiți. Și poate că multă, multă vreme de acum înainte, mințile pentru care asemenea gînduri nu sînt o taină, care se lasă stăpînite de asemenea reflecții — vor rămîne puține, și greu de întîlnit. S-ar putea prea bine ca multă vreme de acum încolo să se mai creadă că doar lipsurile fizice merită mila, că tot restul e deșertăciune. Cînd lumea noastră era mai tînără și mai curată decît acum, încercările morale erau taine încă și mai greu de înțeles.

Frigul aspru, încremenit, al dimineții, a fost urmat mai tîrziu, în ziua aceea, de un suflu de gheață venit din stopele rusești. Aerul înghețat, suflînd peste întinderile noastre mai temperate, le-a cufundat în înghețuri. Un cer apăsător, posomorit și greu de zăpadă, pogora dinspre miazănoapte așternîndu-se asupra Europei. Către după-amiază a început chinul. Mi-era teamă că n-are să mai vină

trăsura, atît se dezlănțuia de aspră și sălbatică furtuna albă. Însă puteam avea încredere în nașa mea ! Odată ce formulase invitația, dorea să-și și vadă oaspetele. Pe la ceasurile șase, am fost luată pe sus din trăsură, trecută peste treptele acoperite de zăpadă ale micului castel și lăsată în fața ușii din *La Terrasse*.

Trecînd repede prin vestibul și sus pe scări spre salon, am regăsit-o pe doamna Bretton, luminoasă ca o zi de vară. Dacă aș fi fost de două ori mai înghețată decît eram, sărutul ei plin de bunătate și îmbrățișarea din inimă tot m-ar fi încălzit. Obişnuită de atîta vreme cu încăperi reci, cu scînduri goale, cu bănci negre, cu pupitre și sobe întunecate, salonul cel albastru mi se părea o minune. Fie numai și în focul aprins ca pentru sărbătorile Crăciunului era o splendoare limpede și impurpurată care mă amețea.

Nașa mea îmi reținu mîinile într-ale ei și mă certă că eram parcă mai slabă de cînd nu mă mai văzuse. Apoi observă că vîntul de afară îmi ciufulise părul, și mă trimise sus să mă aranjez și să-mi dau jos șalul.

Intrînd în fosta mea cămăruță verde ca marea, constatai că și aici ardea un foc luminos și erau aprinse multe luminări. Cîte o flacără mare ardea de o parte și de alta a oglinzii imense, însă între aceste luminări și în fața oglinzii se arăta o siluetă gătindu-se — o făptură aeriană, pură, mică, subțire, albă — o creatură a iernii.

Mărturisesc că o clipă m-a dus gîndul la ce-mi spusese odată Graham despre iluziile mele spectrale. Cu ochi neîncrezători am cercelat această siluetă. Era îmbrăcată în alb, ici și colo cu cîte un punct de culoare stacojie, cingătoarea îi era roșie, avea în păr ceva ca o floare, strălucitoare, o coroană cu o lucire vie. Spectrală sau nu, făptura aceasta n-avea nimic înfricoșător, așa că am înaintat cu curaj în cameră.

Întorcîndu-se în grabă spre mine, ochii ei mari au sclipit dintre genele ei lungi, către fața mea, intrusa. Genele îi erau întunecate pe cît îi erau de lungi și îmblînzeau sub arcuirea lor globurile care mă priveau de acolo.

— Ah ! ai venit ! spuse ea ca un suflu, cu glas blind, liniștit, și-mi surise încet, cu o intensitate ciudată.

Acum o recunoșteam. Îi văzusem o dată fața cu trăsăturile atît de fine și delicate. Nu s-ar fi putut să n-o recunosc.

— Domnișoara de Bassompierre ! spusei.

— Nu, mi se răspunse, nu sînt domnișoara de Bassompierre pentru dumneata.

N-o mai întrebai atunci cum trebuia să-i spun, ci am așteptat să mă informeze ea însăși.

— Te-ai schimbat, dar ai rămas aceeași, spuse, apropiindu-se și mai mult de mine. Îmi amintesc bine de dumneata — fața, felul în care te miști, culoarea părului, trăsăturile feței...

Înaintasem spre cămin și ea se opri în fața mea privindu-mă, și, pe măsură ce mă privea, propriul ei chip exprima tot mai limpede ce simțea și gîndea ea, pînă cînd ochii i se înrouară.

— Aproape îmi vine să plîng cînd mă gîndesc atît de departe în urmă, spuse, dar să nu crezi că sînt o ființă tristă sau sentimentală, dimpotrivă, acum sînt fericită și veselă.

Interesată, dar neștiind ce să spun, rămăsei tăcută. În cele din urmă, am biiguit :

— Cred că nu te-am mai întîlnit niciodată pînă în scara aceea, acum cîteva săptămîni, cînd ai fost lovită de mulțimea de acolo.

Ea surise.

— Ai uitat așadar că m-ai ținut pe genunchi, că mă duceai în brațe, că am împărțit chiar și perna dumatăle ? Nu-ți mai aduci aminte de noaptea aceea cînd am sosit, plîngînd ca un copil răsfățat, lingă patul dumatăle și m-ai primit alături de dumneata ? Nu-ți mai aduci aminte de consolare și mîngiere cu care ai alinat o deznădejde atît de crudă ? Du-te cu gîndul îndărăt la Bretton. Gîndește-te la domnul Home.

În sfîrșit, am înțeles totul.

— Așadar ești micuța Polly ?

— Sînt Paulina Mary Home de Bassompierre.

Cum poate să ne schimbe trecerea vremii ! Micuța Polly păstra în trăsăturile ei delicate și palide aceeași simetrie frumoasă, aceeași expresie mereu schimbătoare, aceeași sigură făgăduință de grație și farmec. Însă Paulina Mary ajunsese acum frumoasă — nu o frumusețe care să-ți izbească privirile ca un trandafir — rotunjită, desăvîrșită, sănătoasă, nu cu aspectul durduliu și trandafiriu, ca blonda ei verișoară Ginevra. Cei șaptesprezece ani pe care-i avea îi dăruiseră un farmec mai rafinat, mai tandru, care

nu-i stătea nici în tenul — de altminteri limpede și frumos —, nici în trăsăturile feței, — deși avea trăsături frumoase și trupul proporționat admirabil —, ci mai degrabă, cred, în strălucirea care îi iradia dinăuntru. Nu era asemenea unui vas opac, oricât de costisitor și prețios alcătuit, ci ca o lampă cu lucire castă, păzind de atingere, dar neascunzînd din fața adoratorilor o flăcără veselă și plină de viață. Vorbind despre farmecul ei nu exagerez, mi se părea cu adevărat foarte real și cuceritor. Era ceva, chiar dacă de proporții delicate, care îi insufla o demnitate asemenea unei violete delicate și o făcea mai presus de cea mai înflorită camelie — decît dalia cea mai învoaltă pe care ai fi putut-o întîlni.

— A, și-ți mai amintești de vremurile de demult, de la Bretton ?

— Poate mai bine chiar decît dumneata, îmi răspunse. Îmi amintesc totul, pînă în cele mai mici amănunte, nu numai de vremea aceea, ci și de zilele acelor vremuri și de ceasurile acelor zile.

— Dar tot trebuie să fi uitat cîte ceva.

— Foarte puțin, cred.

— Erai pe atunci o făptură micuță cu simțăminte foarte vii. Nu se poate să nu fi depășit de mult impresiile pe care bucuriile și durerile de atunci, afecțiunile de atunci și suferințele de atunci ți le-au întipărit în minte.

— Crezi poate că i-am uitat pe cei pe care i-am iubit atunci și în ce măsură îi iubeam cînd eram copil ?

— Ce era viu atunci trebuie să se fi tocit, ce era pregnant, proaspăt — impresiile acelea puternice —, s-au șters fără îndoială.

— Am păstrat o amintire vie despre zilele de atunci.

Părea să fie sinceră. Ochii ei erau ochii unei ființe care își aduce aminte, ai unei făpturi a cărei copilărie nu se șterge ca un vis și a cărei tinerețe nu pierde asemenea unei raze de soare. Nu era o ființă care să-și ia viața la întîmplare și în chip incoerent, pe fragmente. Era în măsură să rețină și să strîngă laolaltă totul, să-și treacă prin minte totul adesea de la început, și astfel să crească ea însăși în armonie și în consecvență pe măsură ce creștea în vîrstă. Și, cu toate acestea, parcă nu prea credeam cu toată convingerea că chiar toate imaginile care-mi reveneau și mie acum în minte erau deopotrivă de vii și de vizibile și pentru ea. Atașamentul ei puternic de atunci,

capriciile și certurile cu un tovarăș de joacă pe vremuri iubit, devotamentul răbdător și real al inimii ei de copil, temerile ei, rezervele ei atît de delicate, suferințele ei, durerea atît de vie a despărțirii... Mă gîndeam la toate astea și clătinaam fără să vreau din cap, neîncrezătoare. Ea insista.

— Copilul de șapte ani de atunci trăiește și acum în fața de șaptesprezece ani, spuse.

— Pe vremea aceea țineai foarte mult la doamna Bretton, spuseci, vrînd s-o pun la încercare.

Ea mă corectă de îndată.

— Nu excesiv de mult, spuse. Îmi plăcea, o respectam, așa cum sînt gata să fac și acum. Mi se pare foarte puțin schimbată.

— Nu s-a schimbat prea mult, am recunoscut eu.

Am rămas tăcute cîteva clipe. Privind în jurul ei prin cameră, spuse :

— Sînt aici unele din lucrurile care erau pe atunci la Bretton. Îmi amintesc de pernița asta cu ace și de oglinda asta.

Era limpede că nu se înșelase cînd își apreciasse singură atît de exact ținerea de minte sau, cel puțin, nu se înșela prea mult.

— Crezi deci că ai fi recunoscut-o pe doamna Bretton ? urmai eu.

— Îmi aduceam perfect de bine aminte de ea. Trăsăturile ei, tenul ei măsliniu, părul ei negru, înălțimea, mersul, glasul.

— Pe doctorul Bretton, însă, continuai eu, nici nu se pune problema, și dealtfel cum te-am văzut la prima reîntîlnire cu el, am constatat că îți este străin.

— În prima noapte, atunci, am fost și eu încurcată, răspunse ea.

— Cum s-a întîmplat să ajungă să se recunoască, el și cu tatăl dumitale ? am întrebat.

— Au schimbat cărțile de vizită. Numele Graham Bretton și Home de Bassompierre au dat naștere la întrebări și explicații. Asta a fost a doua zi, însă chiar dinainte începusem să înțeleg ceva.

— Cum așa — să înțelegi ceva ?

— Vezi și dumneata. Îmi spuse, ce ciudat e că ațiția oameni par să ajungă atît de încet la înțelegerea adevărului — nu să vadă adevărul, să-l simtă ! Cînd doctorul

Bretton mi-a făcut mai multe vizite, cînd s-a așezat lîngă patul meu și a stat de vorbă cu mine, cînd i-am observat privirea ochilor, expresia buzelor, forma bărbiei, felul în care își ține capul, și tot ceea ce observăm de obicei la oamenii cu care avem de-a face — cum puteam să nu mă las dusă cu gîndul la Graham Bretton? Graham era mai zvelt decît acum, și nu ajunsese atît de înalt, avea o față mai blîndă, și un păr mai lung și mai deschis la culoare și vocea nu prea adîncă, ca a unei fete parcă. Însă totuși el este Graham, așa cum eu sînt micuța Polly și cum dumneata ești Lucy Snowe.

Și eu credeam același lucru, însă mă miram acum să-mi regăsesc gîndurile oglindite cu atîta fidelitate în gîndurile ei. Sînt anumite lucruri în care atît de rar ne întîlnim cu alții încît ni se pare un miracol să se întîmple aceasta.

— Dumneata și cu Graham ați fost pe vremuri tovarăși de joacă.

— Și dumneata mai ții minte asta? mă întrebă ea la rîndul ei.

— Fără îndoială că și el are să-și aducă aminte de asta, spusei.

— Nu l-am întrebat. Puține lucruri m-ar surprinde mai mult decît dacă aș afla că ține și el minte. Presupun că a rămas același om, vesel și bine dispus și lipsit de griji?

— Așa era pe atunci? Așa ți se părea? Așa ți-l aduci aminte?

— Aș putea spune că nici nu mi-l aduc aminte altfel decît așa. Uneori era în dispoziție de studiu, alteori era vesel, dar, fie că era ocupat cu cărțile fie dispus să se joace, se gîndea în primul rînd la cărți sau la joacă, nu prea dădea atenție la cei împreună cu care studia sau care-i erau tovarăși de joacă.

— Dar să știi că avea o slăbiciune pentru dumneata.

— Pentru mine? O, nu! avea alți tovarăși de joacă — colegii lui de clasă. Eu nu prea prezentam importanță pentru el, decît uneori, duminicile. Da, duminicile, era bun cu mine. Îmi amintesc cum mă plimbam cu el, ținîndu-l de mînă, pînă la biserica Sfînta Maria, și cum îmi găsea imnurile în cartea de rugăciuni, și ce bun și liniștit era în serile de duminică! Atît de liniștit pentru un băiat ca el, plin de viață și mîndru altminteri. Era plin de răbdare față de greșelile mele cînd învățam să citesc. Știai că poți

avea oricînd încredere în el, căci niciodată nu pleca în serile acelea de acasă. Mie mi-era mereu frică să nu accepte cine știe ce invitație și să nu ne părăsească, însă nu a făcut-o niciodată și părea că niciodată n-ar avea chef de așa ceva. Acum, bineînțeles că nu mai poate fi la fel. Presupun că duminica e acum ziua cînd doctorul Bretton e invitat la masă în oraș...

— Copii, veniți jos încoace! ne strigă doamna Bretton de jos.

Paulina ar mai fi vrut să zăbovească aici, însă eu preferam să coborîm. Am pornit spre salonul de jos.

25

MICUȚA CONTEȘĂ

ORICÎT ERA DE VESELĂ DE FELUL ei nașa mea, și oricît se străduia să ne facă să ne simțim cît mai bine, în seara aceea peste *La Terrasse* nu a dormit cu adevărat buna dispoziție pînă cînd, prin vuietul dezlănțuit al nopții de iarnă, nu s-au auzit sunetele vestind sosirea bărbaților. Cît de adesea, cînd femeile și fetele stau comod instalate la gura focului, inimile și închipuirile lor sînt condamnate să se despartă de căldura în care stau așezate, și împinse în noapte să rățăască pe cărări întunecate, să înfrunte vremea rea, să se zbată prin furtuni de zăpadă, să aștepte în fața unor porți singuratice sau să se piardă în urletul vînturilor, pîndind și ascultînd să vadă și să audă pe tatăl, pe fiul, pe soțul lor care se îndreaptă spre casă.

Tatăl și fiul ajunseră și ei în cele din urmă la castel, căci în seara aceea contele de Bassompierre îl însoți pe doctorul Bretton. Nu știu care din noi trei a auzit cea dintîi caî. Asprimea, violența furtunii ne-a îndemnat să alergăm în jos pe scări ca să-i întîmpinăm și să-i salutăm pe cei doi bărbați care soseau, însă ei ne-au atras atenția să ne ținem deoparte: amîndoi erau albi de tot — doi munți de zăpadă. Doamna Bretton, văzîndu-i cum se înfățișează, le porunci să se îndrepte îndată spre bucătărie, interzicîndu-le, sub pedeapsă strașnică, să pună piciorul

pe covorul de pe scara ei pînă cînd n-aveau să lepede înfățișarea aceasta de Moș Crăciun. I-am urmat și noi în bucătărie. Era o bucătărie „olandeză“, pitorească și plăcută. Micuța contesă dansa în cercuri în jurul înălbitului ei tată, bătînd din palme și strigînd :

— Tăticule, tăticule, parcă ești un urs polar, uite așa mare !

Ursul se scutură atunci și micuța silfidă albă se feri înveselită de picăturile înghețate care îi zburară pe alături. Reveni însă curînd de tot, rizînd din toată inima, dornică să-l ajute să iasă din înfățișarea lui polară. În cele din urmă, contele, părăsindu-și șuba, amenință să se răstoarne sub avalanșa ei.

— N-ai decît, spuse ea, gata să accepte revărsarea blăniî pline de zăpadă, și cînd contele o deschise deodată asupra-i, se scutură sărînd departe de el, asemenea unei căprioare.

Mișcările ei aveau suplețea vie, grația catifelată a unei pisicuțe. Rîsul îi era mai limpede decît sunetul argintului sau al cristalului. Cînd luă într-ale ei mîinile tatălui să le încălzească, cînd se ridică în vîrfurile picioarelor să-i ajungă la buze să-i dea un sărut, părea să-i plutească în jurul capului o aureolă de încintare plină de iubire. Seriosul și respectatul ei părinte și stăpîn o privea cum privesc bărbații în toată firea ființele iubite ca pe ochii din cap.

— Doamnă Bretton, spuse el, ce mă fac eu cu fata sau fetișcana asta a mea ? Nu mai crește deloc nici în înțelepciune și nici la statură. Nu ți se pare că a rămas tot același copil de acum zece ani ?

— Nu poate fi mai copil decît băiatul ăsta mare al meu, spuse doamna Bretton, care era în conflict cu fiul său în legătură cu o schimbare de îmbrăcăminte, schimbare pe care ea o considera necesară și la care el se opunea.

El se opri în picioare în fața dulapului olandez din bucătărie, rizînd și ținînd-o departe de el cu brațul întins.

— Haide, mamă, spunea el, ca să ajungem la un compromis, și ca să ne dobîndim căldura lăuntrică și pe dinafara, să umplem o cupă ca de sărbătoare și să bem în cinstea Vechii Anglii aici, în fața căminului.

Astfel, în timp ce contele se opri în fața focului și Paulina Mary mai dansa încă încoace și încolo — fericită și liberă — prin bucătăria imensă cit un hol, doamna Bretton însăși dădu instrucțiuni Marthei să pregătească

castronul de punct și, turnînd apoi băutura într-un urcior din Bretton, ni se servi la fiecare, încă aburînd, cite o sorbitură dintr-un ibric de argint — de fapt o cupă rămasă de la botezul lui Graham.

— În amintirea vremurilor de demult, spuse contele ridicîndu-și cupa strălucitoare spre luminările din înalt. Apoi, privind-o pe doamna Bretton :

*Amîndoi ne-am bălăcit în pîrîu
De la soarele dimineții pînă la cină
Dar apele au țesut între noi un zgomot confuz
Din vremea de altădată.*

*Și desigur că ai să fii însăși cana de o jumătate
Și desigur că vei fi a mea
Și va fi încă timp să gustăm o cupă de bunătate
Din vremea de altădată¹.*

— Scoția ! bătrîna Scoție ! strigă Paulina — tăticul vorbește în dialectul scoțian, el e scoțian, în parte. Sîntem Home și Bassompierre, din neamul caledonian și galic.

— Să fie un dans scoțian acesta pe care-l joci tu acum, zîna din Highland ? o întrebă tatăl ei. Doamnă Bretton, o să vedeți aici, în mijlocul bucătăriei, cum începe să se rotească un inel de lumină verde. Nu m-aș încumeta să spun că e o creatură firească, e ceva ciudat cu fata asta.

— Roag-o pe Lucy să danseze acum cu mine, tată, uite-o aici pe Lucy Snowe.

Domnul Home (mai păstra încă în persoana lui mult din domnul Home, la fel de mult ca din nobilul de Bassompierre), îmi întinse mîna, spunîndu-mi cu bunătate „că-și aducea bine-aminte de mine, și chiar dacă memoria lui n-ar fi fost atît de bună, numele meu revenea atît de des pe buzele fiicei lui și ascultase atîtea povăști despre mine încît îi eram o veche cunoștință“.

Cu toții gustaserăm acum din castronul cu punct, mai puțin Paulina, al cărui pas de dans, de zîna, nimeni nu se gîndea să-l întrerupă, însă ca nu voia să fie trecută cu vederea și nici să-și piardă vreunul din privilegiile ei de ființă ca toată lumea.

¹ Două strofe dintr-un vechi cîntec popular de origine scoțiană, redată de autoare în limba scoțiană.

— Lasă-mă să beau și eu, îi spuse lui Graham când el își așază cupa pe raft mai sus decît putea ea să ajungă.

Doamna Bretton și domnul Home erau acum adînciți într-o discuție. Doctorul John îi urmărise dansul fantastic și era limpede că îi plăcuse. Fără să vorbim de frumusețea și armonia mișcărilor, deosebit de grațioase pentru ochiul lui atît de iubitor de frumos, felul ei liber de a se purta aici, în casa mamei lui, îl încînta. I se părea iarăși că ea e un copil — devenise din nou, aproape, vechea lui tovarășe de joacă. Mă întrebam acum cum avea să i se adreseze, pînă acum nu-l auzisem spunîndu-i ceva. De la primele lui cuvinte se vădi că „micuța Polly“ din zilele de altădată îi revenise în amintire, poate și ca urmare a buneii ei dispoziții copilărești din scara aceasta.

— Vrea oare domnișoara cupa aceasta de băutură ?

— Parcă ți-am spus. Credcam că te-am făcut să înțelegi dorința asta a mea.

— N-aș putea pentru nimic în lume să consimt la așa ceva. Îmi pare sincer rău. Însă îmi este cu neputință.

— De ce ? Acuma m-am făcut bine de tot. Un singur pahar n-are cum să-mi strice. E vin ?

— Nu, și nici rouă.

— Nici nu vreau rouă, nu-mi place roua. Ce este atunci ?

— Bere — bere tare — de octombrie ; fermentată cred cînd eu nici nu mă născusem.

— Ce interesant. E bună ?

— Extrem de bună.

Și își coborî cupa, își mai administră sieși încă o măsură din acest concentrat elixir, cu expresie de o mare mulțumire în ochii lui ironici, punînd apoi cu solemnitate cupa la loc pe raftul ei.

— Și mie mi-ar plăcea puțină, spuse Paulina, ridicînd ochii spre el. N-am băut niciodată bere din asta veche de octombrie. E dulce ?

— Primejdios de dulce, spuse Graham.

Ea continuă să-l privească, cu ochii ridicați spre el și exact cu expresia unui copil care jînduiește după o delicatesă ce-i este interzisă. În cele din urmă doctorul se înduplecă, își luă cupa de pe raft și consimți să-i îndeplinească dorința lăsînd-o să guste din miinile lui. Ochii lui, întotdeauna expresivi cînd mărturiseau simțăminte plăcute, luminoși și surîzători, spuneau și acum că e o

mulțumire și pentru el, și-și prelungi această plăcere avînd grijă să nu lase decît cîte o picătură, pe măsură ce înclina cupa, să ajungă pînă la buzele care îmbrățișau marginea vasului de argint.

— Încă puțin — puțin de tot, spunea ea, capricioasă, atingîndu-i mîna cu vîrfurile degetului ca să-l facă să încline tot mai mult cupa, mai generos. Are gust de mirodenii și de zahăr, dar uite că nici nu pot să-i simt gustul. Îți ții încheietura așa de țeapănă și ești atît de colțuros.

El consimți, șoptindu-i însă grav :

— Să nu mă spui mamei sau lui Lucy, s-ar putea ca ele să nu fie de acord.

— Nici eu nu sînt de acord, spuse ea, trecînd la alt ton și la alt fel de a se purta de îndată ce-și făcuse gustul sorbind din cupa ținută de el, ca și cum această licoare ar fi avut efectul s-o dezamăgească, dezlegînd farmecul sub care ar fi stat pînă atunci. Găsesc că are orice fel de gust numai dulce nu. E amară și caldă și mă face să-mi pierd respirația. Berea asta veche de octombrie o doream doar atîta vreme cît mi-era oprită. Mulțumesc, nu mai vreau.

Și, cu o mică plecăciune — neglijentă, dar la fel de plină de grație ca și dansul ei dinainte — se îndepărtă de el și se îndreptă către tatăl ei.

Îmi venea să cred că spusese adevărul. Copilul de șapte ani mai trăia încă în fata de șaptesprezece.

Graham privi în urma ei puțin cam contrariat, puțin cam încurcat. Privirile lui reveniră des spre ea în restul serii, însă ea părea să nu-l mai bage în seamă.

Cînd urcarăm în salon să bem ceaiul, ea îl luă de braț pe tatăl ei. Locul ei firesc părea să fie alături de dînsul. Ochii și uréchile ei îi erau închinat numai lui. El și cu doamna Bretton au susținut dealtfel mai toată conversația în seara aceea, și Paulina era cea mai bună ascultătoare pe care și-ar fi dorit-o ei, cît se poate de atentă la tot ce se spunea, cerînd uneori să i se repete vreun amănunt sau vreo întîmplare din ce povesteau ei. „Și tu unde erai la vremea aceea, tată ?“ „Ce-ai spus tu atunci ?“ „Și i-ai spus atunci doamnei Bretton ce se întîmplase ?“ Astfel insista pe lîngă el să-i explice totul.

În seara aceea nu se mai lăsă cuprinsă de izbucniri de veselie ca mai devreme. Izbucnirile ei copilărești încetaseră pentru moment ; acum era liniștită, gînditoare, do-

cilă. Îți făcea plăcere să o vezi cum le urează la toți noapte bună când a trebuit să mergem la culcare. Felul ei de a fi față de Graham era plin de demnitate, în plecaciunea ei ușoară și în surisul ei abia simțit vorbea contesa și Graham nu putea face altceva decât să pară că se poate de serios și să se încline la fel de grav. Vedeam bine că nu știe nici el cum să-și impace în gând imaginea fetei dansînd cu cea a doamnei plină de noblețe și delicatețe.

A doua zi, cînd ne reîntîlnirăm cu toții la micul dejun, încă proaspeți și înviorați după abluțiunile matinale, doamna Bretton emise ca un decret hotărîrea că nimeni, în afară de cei care nu erau siliți de stricta necesitate, nu avea să părăsească în acea zi casa. Dealtfel, orice încercare de a ieși părea sortită eșecului, zăpada spulberată întuneca geamurile și, aruncîndu-ți ochii afară, vedeai cerul și văzduhul în jur încărcate și posomorîte, vîntul și zăpada războindu-se cu toată puterea. Acum nu mai ninge, însă zăpada căzută peste noapte era purtată de vînt, spulberată de izbucnirile vîntului, care-i dădeau forme fantastice.

Contesa era de aceeași părere cu doamna Bretton.

— Tata nu trebuie să iasă astăzi, spuse ea, așezîndu-și un scaun alături de fotoliul tatălui său. Am să am eu grijă de el. Nu te mai duci astăzi în oraș, nu-i așa, tată ?

— Da și nu, fu răspunsul. Dacă tu și cu doamna Bretton sînteți foarte bune cu mine, Polly — bune de tot, știi, și pline de atenții, dacă o să mă cocoloșiți în toate felurile, s-ar putea să mă convingeți să mai aștept o oră după micul dejun, să văd dacă vîntul acesta ca un tăiș de cuțit se mai potolește. Dar, uită-te și tu, nici nu mi-ai servit micul dejun, nu ai nici un fel de grijă de mine, mă lași pur și simplu să mor de foame.

— Repede ! Vă rog, doamnă Bretton, să-i servim cafeaua ! se rugă Paulina, și în vremea asta o să am grijă de contele de Bassompierre și în alte privințe. De cînd a ajuns conte are nevoie de tot felul de atenții.

Tăie pe dată o felie de piine și pregăti o tartină.

— Uite, tăticle, ai aici și o ruladă gata pregătită, spuse. Și mai e și marmeladă, chiar marmelada pe care o aveam pe vremuri la Bretton și despre care tu spuneai că-i bună de tot, de parcă ar fi făcută în Scoția.

— Și pe care micuța domnișoară de atunci o tot cerea ca să-i ofere băiatului meu — asta mai ții minte ? interveni doamna Bretton. Ai uitat cum veneai pe lingă mine și mă apucau de braț să-mi șoptești : „Vă rog, doamnă, — ceva bun de tot pentru Graham, puțină marmeladă, sau miere, sau dulceață ?“

— Nu, mamă, spuse doctorul John rîzînd, dar cu toate acestea roșindu-se la față, sînt sigur că nu e chiar așa — nu se poate să-mi fi plăcut vreodată asemenea lucruri.

— Îi plăceau sau nu-i plăceau, Paulina ?

— Îi plăceau, afirmă Paulina.

— Nu trebuie să roșești din cauza asta, John, îi spuse domnul Home. Mie îmi plac chiar și acum și mi-au plăcut întotdeauna. Și Polly nu-și arăta decît inima ei bună atunci cînd avea grijă de micile plăceri ale prietenilor ei. Eu am învățat-o bunele maniere și în ce privește nimicurile astea — și nu o las nici acum să le uite. Polly, oferă-mi te rog o felie din limba asta grozavă.

— Poftim, tăticle, dar ține minte, te rog, că ești servit atît de bine numai cu condiția să te lași convins să rămii aici toată ziua.

— Doamnă Bretton, spuse contele, cum să fac să scap de fata asta a mea, — s-o trimitem la școală ? Nu știți dumncavoastră pe aici vreo școală potrivită ?

— Acolo unde este Lucy — pensionul condus de Madame Beck.

— Domnișoara Snowe predă la o școală ?

— Sînt profesoară, spusei eu.

Și eram chiar bucuroasă că mi se oferea prilejul să o spun. De cîtăva vreme mă simțeam parcă într-o situație falsă. Doamna Bretton și fiul ei îmi cunoșteau situația socială, însă contele și fiica lui nu știau nimic despre mine. S-ar fi putut întîmpla ca felul lor de a se comporta cu mine să se schimbe, în unele nuanțe cel puțin, aflînd mai bine ce loc ocup eu în societate. Am spus vorbele de mai sus fără ezitare, însă un roi de gînduri pe care nu le anticipasem și nu mi le evocasem înainte se ridică încețoșat la aceste vorbe făcîndu-mă să suspin fără să vreau. Domnul Home nu-și ridică ochii de pe farfuria cu micul său dejun cam două minute și nici nu spuse vreo vorbă. Poate că nici nu-mi înțelesese cuvintele, poate că se gîndea că față de o mărturisire de acest fel politetea interzicea orice fel de comentariu. Scoțienii sînt oameni cu

o mândrie proverbială, și oricît de nepretențios părea domnul Home în purtarea lui, oricît de simplu în obiceiurile și gusturile lui, eu avusesem de la început impresia că nu-i lipsa cu totul această însușire. Să fi fost vorba la el de o falsă mândrie? Să fi fost o demnitate reală? Las această problemă fără răspuns. Nu pot să răspund decît în ce privește atitudinea lui față de propria mea persoană. Atunci, ca și întotdeauna dealfel, s-a arătat același gentleman în adevăratul înțeles al cuvîntului.

Prin firea lui, era un om sensibil, dar care știa și să cumpănească bine lucrurile. Asupra emoțiilor și reflecțiilor sale se așternea o umbră de melancolie, care, în clipe de tulburare și de contrarietate, devenea chiar un nor. Nu știa prea multe lucruri despre Lucy Snowe, iar ce știa nici nu prea înțelegea exact. La drept vorbind, părerile greșite pe care și le formase despre persoana mea mă făcuseră uneori să surîd. Însă era conștient de faptul că viața mea se desfășura mai mult în locuri lipsite de soare și înțelegea că mă străduiesc să rămîn din toate punctele de vedere onestă și dreaptă. Dacă ar fi putut, ar fi fost gata să mă ajute. Chiar dacă nu avea prilejul să mă ajute, îmi dorea din toată inima numai bine. Cînd își întorcea privirile spre mine, ochii îi erau totdeauna blinzi și buni, cînd îmi adresa cuvîntul, glasul lui era plin de bunăvoință.

— Meseria dumitale, îmi spuse, este grea. Îți doresc sănătatea și puterea de a obține în ea tot succesul.

Micuța și frumoasa lui fată nu primi această informație chiar cu tot atîta liniște. Ea îndreptă spre mine ochii larg deschiși de uimire — aproape chiar de dezamăgire.

— Ești profesoară? strigă. Apoi, după ce se opri un timp asupra acestei idei greu de primit cu calm: Ca să vezi, nici nu m-am gîndit vreodată ce faci cu adevărat în viață, și nici nu mi-a trecut prin cap să te întreb. Pentru mine ai fost întotdeauna Lucy Snowe.

— Și acuma cine sînt? nu m-am putut stăpîni să o întreb.

— Ești tot dumneata însăși, bineînțeles. Dar, chiar, ești profesoară aici, la Villette?

— Chiar așa.

— Și-ți place meseria asta?

— Nu totdeauna.

— Și atunci de ce mai continui?

Tatăl său o privi și, după cum mă temui o clipă, părea că vrea s-o certe, dar nu spuse decît:

— Continuă tu, Polly, continuă cu întrebările astea și arată-te mai departe o prostuță la fel de mare cum ești în realitate. Dacă domnișoara Snowe ar roși acum și ar părea încurcată ți-aș cere pe loc să-ți ții gura, iar tu și cu mine ne-am termina acest mic dejun destul de rușinați. Dar vezi că rămîne surizătoare, așa că poți să insiști, să-ți înmulțești întrebările astea indiscrete. Spune-ne, deci, domnișoară Snowe, de ce continui?

— Mi-e teamă că, mai ales, de dragul banilor pe care-i pot obține astfel.

— Așadar nu din motive de pură filantropie? Polly și cu mine ne agățăm de ideea asta ca justificarea cea mai plauzibilă pentru o asemenea excentricitate din partea dumitale.

— Nu, nu, domnul meu. Apoi — pentru acoperișul pe care în felul acesta îl pot avea deasupra capului, și pentru liniștea sufletească pe care mi-o dă faptul că pot să mă gîndesc că, atîta vreme cît lucrez pentru mine însămi, sînt cruțată de suferința de a fi o povară pentru alții.

— Tăticule, spune ce vrei, dar să știi că mie chiar mi-e milă de Lucy.

— Păstrează-ți cu grijă mila asta, domnișoară de Bassompierre, ține-ți-o bine, cu amîndouă mîinile, și ai grijă să nu-ți picure cît de cît printre degete. Pune-o la loc în cuibul acesta cald al inimii de unde a izvorît și primește în urechile dumitale șoapta asta a mea. Dacă Polly a mea ar ajunge vreodată să cunoască din propria ei experiență cît de nesigure sînt bunurile lumii acesteia, aș vrea s-o văd atunci că procedează cum procedează Lucy, că muncește pentru ea însăși, ca să nu fie povară nimănui din rudele sau apropiații ei.

— Da, tată, răspunse ea gînditoare și supusă, însă — sărmana Lucy! Eu credeam că e bogată și că are prieteni bogați.

— Ai gîndit ca o proastă adevărată. Eu personal n-am gîndit niciodată așa ceva. Cînd am avut vreme să mă gîndesc la felul de a fi și la înfățișarea lui Lucy, ceea ce nu mi s-a întîmplat prea des, mi-am dat seama că este o ființă care trebuie să-și poarte singură de grijă și nu să aștepte ca alții să aibă grijă de ea. O ființă care să

acționeze ea și nu să aștepte să fie slujită. Și soarta asta a ajutat-o, îmi închipui, să cîștige o experiență pentru care, dacă ar apuca să trăiască de ajuns ca să se bucure de roadele ei, ar trebui să-i mulțumească Providenței. Și continuă, trecînd acum de la tonul grav la unul mai vesel : Crezi că *Madame Beck* ar primi-o și pe *Paulina* a mea ?

Îi răspunsei că trebuia încercat cu *Madame* însăși și că avea să constate repede care va fi rezultatul. Dealtminteri, ei îi plăcea să aibă eleve englezoaice.

— Dacă dumneavoastră, domnule, i-am spus, ați lua-o în trăsura dumneavoastră pe domnișoara de Bassompierre chiar în după-amiaza aceasta, eu cred că aș putea garanta că *Rosine*, portăreasa, nu ar întîrzia mult să răspundă la soneria dumneavoastră, și sînt sigură că *Madame* și-ar pune de îndată perechea de mănuși mai bune ca să se înfățișeze în salon să vă primească.

— În cazul acesta, spuse domnul Home, nu văd de ce să mai aminăm lucrurile. Doamna Hurst poate să ne trimită aici ce spune ea că ar fi „lucrurile“ necesare acestei tinere domnișoare. Polly și-ar putea începe școala chiar de azi, și dumneata, domnișoară Lucy, sînt sigur că nu vei neglija să-ți arunci din cînd în cînd privirile asupra ei și să mă anunți și pe mine, tot din cînd în cînd, cum progresează. Sper că ești de acord cu acest aranjament, doamnă contesă de Bassompierre ?

Contesa ezită, dregîndu-și glasul.

— Credeam — spuse ea — credeam că mi-am terminat educația...

— Asta nu face decît să-ți arate cît ne putem înșela în ce credem. Eu am o părere cu totul deosebită, așa cum ar face-o cei mai mulți dintre cei care ar fi avut prilejul în dimineata asta să-ți admire profundele cunoștințe despre viață. Da, scumpa mea fetiță, mai ai multe de învățat, și tătîcul tău ar fi trebuit să te învețe mult mai multe decît a făcut-o. Haide, acum n-avem decît să încercăm și cu *Madame Beck*, căci și furtuna de afară s-a liniștit, iar eu mi-am terminat micul dejun...

— Dar, tată dragă !

— Ce este ?

— Vad o piedică.

— Eu nu văd nici una.

— E o piedică foarte mare, tătîcule. n-o să putem trece de ea. E mare cît șuba ta cu tot muntele acela de zăpadă deasupra.

— Dar, tot ca furtuna asta, se poate spulbera și risipi ?

— Nu, e ceva prea — prea concret, piedica asta ești tu însuși. Domnișoară Lucy, te rog s-o avertizezi pe *Madame Beck* să nu se lase convinsă de nici un fel de insistențe să mă primească, pentru că, pînă la urmă, are să se vădească limpede că primindu-mă pe mine va trebui să-l primească și pe tatăl meu. Pentru că acumă mă necăjește așa, uite, am să-l spun. Doamnă Bretton, și dumneavoastră cu toții, ascultați-mă. Acum vreo cinci ani, cînd tocmai împlinisem doisprezece ani, i-a intrat în cap că mă răsfăță prea mult, că aveam să ajung nepregătită pentru viață și mai știu eu ce, și așa mai departe, și atunci nimic nu-i mai era pe plac pentru că spunea că trebuie neapărat să mă trimită la școală. Am plîns cît am putut, dar domnul de Bassompierre și-a arătat inima neagră, s-a arătat decis și tare ca o cremene — așa că, uite, m-am dus la școală. Și care a fost rezultatul ? În adevăratul și cel mai frumos înțeles al cuvîntului, tătîcul meu a început să meargă și el la școală. Venea în fiecare zi să vadă ce fac. *Madame Aigredeoux* a început să murmure, dar degeaba, așa că pînă la urmă, și eu și tătîcul am fost cu adevărat eliminați. Lucy trebuie să-i povestească acestei *Madame Beck* și amănuntul acesta. Este cinstit din partea noastră să-i spunem la ce trebuie să se aștepte.

Doamna Bretton îl întrebă pe domnul Home ce are de răspuns la această acuzație. Pentru că el nu se putu apăra în nici un fel, sentința se pronunță împotriva lui iar *Paulina* triumfă.

Însă ea mai avea la dispoziție și alte feluri de a se purta decît cel copilăresc și naiv. După micul dejun, cînd cele două persoane mai în vîrstă se retraseră — presupun ca să stea de vorbă despre anumite chestiuni de afaceri ale doamnei Bretton — și contesa, doctorul Bretton și cu mine rămăserăm pentru cîteva momente singuri, tot ce era pueril o părăsi. Cu noi, care eram mai aproape de vîrsta ei, ea redeveni dintr-o dată micuța doamnă, pînă și trăsăturile feței părăură să i se schimbe, mobilitatea trăsăturilor și candoarea expresiei care, atunci cînd vorbea cu tatăl ei, o făcea să pară rotundă și durdulie ca un copil, lăsară locul unei înfățișări mai gînditoare, iar liniile chipului îi deveniră mai distincte și mai puțin mobile.

Fără îndoială, Graham remarcă această schimbare la fel de bine ca și mine. Rămase cităva vreme la fereastră, privind afară în zăpadă. Curînd după aceea se apropie de cămin și intră și el în conversația dintre noi două, însă de data aceasta parcă fără ușurința care-i era obișnuită. Temele potrivite de discuție păreau să nu-i mai vină spontan pe buze, le alegea cu greutate, șovăind, și deci nu erau cele mai potrivite. Vorbi un timp cam la întimplare despre Villette — despre locuitorii orașului, despre priveliștile și monumentele de aici. Domnișoara de Bas-sompierre îi răspunse cu multă feminitate, cu inteligență, și la drept vorbind într-un chip nu cu totul lipsit de personalitate. Un ton, o privire, un gest, din cînd în cînd, mai mult însuflețit și spontan decît măsurat și solemn, ți-o mai aduceau în minte pe micuța Polly, însă acum o grație atît de fină și desăvîrșită, atît de calmă și cumpănită dădea coerență și eleganță acestor calități, încît un bărbat cu mai puțină sensibilitate decît Graham nu s-ar fi aventurat să profite de ele pentru a porni de aici spre o conversație mai intimă.

Însă chiar dacă doctorul Bretton continua acum conversația într-un fel mai stăpînit și mai grav decît îi era obiceiul, rămînea mai departe un atent observator. Nu-i scăpau nici unul dintre impulsurile abia schițate și din izbucnirile spontane ale celeilalte. Nu-i scăpă nici unul dintre gesturile ei caracteristice, din ezităările de exprimare sau din defectele de pronunție. Uneori, cînd vorbea prea repede, ea devenea peltică, însă se colora la față ori de cîte ori i se întîmpla asta, și cu o străduință aproape dureroasă, conștiincioasă, la fel de amuzantă ca și neînsemnata greșeală de dinainte, repeta mai distinct cuvîntul la care greșise.

Ori de cîte ori făcea ea asta, doctorul Bretton surîdea. Treptat, pe măsură ce conversația dintre ei înainta, rezerva celor două părți se mai atenua. Dacă această conversație ar mai fi continuat, cred că ar fi ajuns iarăși plina de voieșie. De pe acum, pe buzele și în obrajii Paulinei se reîntorsea surîsul de copil, o dată mai alunecă în pronunția ei peltică și uită chiar să se mai corecteze. Cît despre doctorul John, nu știu cum aș putea spune că se schimbase și el, însă e sigur că se schimbase. Nu arăta mai vesel — nici ironia și nici frivolitatea nu-i animară vorbele — însă toată comportarea lui părea să arate că

acum găsește o plăcere tot mai mare în discuția aceasta și această plăcere se traducea într-o exprimare mai liberă, în tonuri mai suave. Copii fiind, cu zece ani înainte, ei doi găsiseră o mulțime de lucruri să-și spună, deceniul care se scursese de atunci nici nu le îngustase experiența de viață și nici nu le sărăcise inteligența vreunuia din ei. Pe lingă aceasta, există firi care știu să se influențeze una pe alta, și cu cît își spun mai multe cu atît găsesc mai multe lucruri să-și spună. Pe asemenea firi, fiecare revedere le leagă mai strîns și fiecare apropiere le îmbogățește, pe fiecare.

Însă acum Graham trebuia să plece, profesiunea lui crea obligații care nu mai puteau fi nici ignorate și nici amînat. Părăsi încăperea, dar înainte de a pleca de acasă se mai întoarse o dată în cameră. Sînt sigură că reveni nu pentru hîrtia sau documentul de pe biroul său, așa cum își explică el reîntoarcerea, ci pentru ca să se asigure, cu încă o ultimă privire, că înfățișarea Paulinei era cu adevărat așa cum dorea s-o ia cu el în memorie, că n-o văzuse pînă atunci într-o lumină artificială sau pîrtinitoare și că nu făcea o greșeală sentimentală. Nu! Constată că acea impresie fusese reală — și mai degrabă de natură să se îmbogățească decît să se piardă printr-o nouă examinare. Mai luă cu el la despărțire o ultimă privire — timidă dar foarte caldă — la fel de frumoasă și de nevinovată cum ar fi aruncat o căprioară de sub un desiș sau un mieluț din ieslea sa virgină.

Rămase singure, Paulina și cu mine păstrăm tăcerea o vreme. Ne-am luat amîndouă ceva de lucru și un timp ne-am văzut cu sîrguință de treabă. Coșulețul cu lucrul de mină din zilele de odinioară fusese înlocuit de o casetă cu un mozaic prețios și încrustat cu aur, degetele micuțe și tremurătoare, care pe atunci abia puteau conduce acul, erau repezi și pline de îndemînare. Îi rămăseseră însă aceeași încruntare preocupată, aceleași ticuri pline de farmec, aceleași gesturi grăbite — cînd ea să repună la locul ei o şuviță de păr alunecată, cînd ea să dea deoparte de pe fustă un imaginar atom de praf, sau vreo atîta care se încăpățîna să nu alunece.

În dimineața aceasta eram predispusă să rămîn tăcută, dezlănțuirea austeră a zilei de iarnă de afară avca asupra mea o influență deprimantă, ca o amorțeală. Furia celui ianuarie, albă și lipsită de viață, nu se irosise încă,

furtunii îi răguşise glasul parcă, însă nu părea să se fi istovit de tot. Dacă Ginevra Fanshawe ar fi fost tovarăşa mea de încăpere, e sigur că nu m-ar fi lăsat să mă bucur netulburată de plăcerea meditaţiei sau să ascult vîntul de afară. Persoana celui care tocmai ne părăsise ar fi constituit desigur tema conversaţiei, şi cîte variaţii s-ar fi priceput să facă pe o asemenea temă! Cum m-ar mai fi urmărit şi sîciit cu întrebări şi presupuneri, cum m-ar mai fi apăsător şi hărţuit cu comentarii şi confidenţe pe care nu le-aş fi dorit deloc şi de care n-aş mai fi ştiut cum să scap!

Pauline Mary îmi aruncă, o dată sau de două ori, cîte o privire liniştită însă pătrunzătoare din ochii ei mari şi întunecoşi, buzele i se întredeschiseră parcă pentru a spune ceva, însă înţelese şi-mi respectă cu delicateţe nevoia mea de a păstra tăcere.

„N-are să țină mult“, îmi spuneam în sinea mea, căci nu fusesem pînă atunci obișnuită să întîlnesc la femei sau fete puterea de a se controla astfel sau de a-şi opri vorbele. Aşa cum le cunoşteam eu, pentru asemenea fiinţe, prilejul de a sporovăi despre tainele lor, de obicei neînsemnate, sau despre simţămintele lor, foarte adesea mărunte şi palide, era o bucurie pe care nu le era uşor să şi-o refuze.

Micuţa contesă promitea să constituie o excepţie. Se ocupă de lucrul ei de mină pînă se plictisi să mai coasă şi apoi luă o carte să citească.

Se întîmplă că-şi căută această carte în partea din bibliotecă unde se aflau cărţile doctorului Bretton, şi se mai întîmplă să fie vorba de o carte din Brettonul de odinioară — o lucrare ilustrată de istorie naturală. Adesea o văzusem oprindu-se alături de Graham, sprijinind acest volum de genunchii lui şi citind după îndemnul şi supravoghera lui, şi atunci cînd lecţia se termina, rugîndu-se de el ca, drept răsplată, să-i mai povestească ceva despre pozele de acolo. O urmăream acum cu atenţie, era cel mai bun prilej de a constata dacă memoria ei, cu care se lăudase înainte, era atît de bună cum spunea ea. Aveau să i se dovedească acum atît de vii amintirile de odinioară?

Vii? Nu exista nici o îndoială în privinţa aceasta. Pe cînd întorcea filele, pe faţa ei treceau străluciri care exprimau, chiar şi cele mai mărunte, o adevărată reînnoire

a trecutului. Pe urmă se întoarse la pagina de titlu şi privi numele scris acolo cu mină băiatului de atunci. Îl privi îndelung şi nu se mulţumi numai să-l privească, îşi trecu uşor peste literele de acolo virful degetelor, însoţindu-şi gestul cu un suris inconştient însă plin de tandreţe, care preschimba această atingere într-o mîngiere. Paulina iubea cu adevărat trecutul, însă partea curioasă din toată această scenă era că nu spunea nimic, putea să-şi trăiască simţămintele fără să şi le reverse într-un potop de cuvinte.

Rămase astfel lingă biblioteca aproape o oră, scoţînd de acolo volum după volum şi reînnoindu-şi cunoştinţa cu fiecare. După aceasta, se așază pe un taburet, îşi sprijini obrazul în palmă şi rămase pe gînduri, dar mai departe tăcută.

Sunetul uşii din faţă deschizîndu-se jos, izbucnirea vîntului îngheţat şi glasul tatălui ei adresîndu-se doamnei Bretton în hol o treziră, în sfîrşit. Sări în picioare, într-o clipită fu jos.

— Tăticule! Tăticule! Pleci acuma?

— Scumpa mea, trebuie să plec în oraş.

— Dar uite ce frig e — e prea frig, dragă tată.

Şi pe urmă îl auzi pe domnul de Bassompierre demonstrîndu-i cît de bine era apărat de frigul de afară; adăugîndu-i că în trăsura lui era cu totul la adăpost de vînt, pe scurt făcînd-o să creadă că n-avea de ce să se teamă pentru sănătatea lui.

— Dar ai să-mi promiţi că te întorci aici, în seara asta — pînă nu se face întuneric — şi tu şi doctorul Bretton, amîndoi, cu trăsura? Nu e o vreme potrivită să umble călare.

— Bine, dacă am să-l întîlnesc pe doctor am să-i spun că există o tinăra doamnă care i-a dat poruncă să aibă toată grija de preţioasa lui sănătate şi să se întorcă acasă devreme sub escorta mea.

— Da, să-i spui că e vorba de o doamnă, şi atunci el are să creadă că e mama lui şi are să asculte. Şi tată, ai grijă să te întorci repede, căci, uite, am să stau să ascult şi să te aştept.

Uşa se închise şi trăsura se îndepărtă cu zgomot înăbuşit prin zăpadă, iar tinăra contesă reveni în camera noastră gînditoare şi îngrijorată.

Stătu, într-adevăr, așteptînd și ascultînd în timp ce afară se lăsa seara, dar rămînînd cît se poate de liniștită, plimbîndu-se prin salon cu un pas cu totul și cu totul tăcut. Din cînd în cînd își oprea mersul catifelat, își înclina capul pe un umăr și cerceta zgomotele nopții de afară, aș spune mai bine tăcerea nopții de afară, căci acum se potolise și vîntul. Cerul, ușurat de avalanșa lui, era acum pustiu și palid. Prin crengile golase ale pomilor de pe alee îl vedeam bine și vedeam, de asemenea, și splendoarea polară a lunii timpurii — un glob alb ca o lume de gheață. Și de altminteri nici nu se făcuse prea tîrziu cînd auzirăm trăsura reîntorcîndu-se.

În seara aceea Paulina nu-și mai dansă dansul de salut. Dimpotrivă, îl luă în stăpînire pe tatăl ei cu un fel de gravitate atunci cînd acesta reveni, dar îl luă în stăpînire cu totul și cu totul, îl conduse pînă la fotoliul pe care i-l alese ea, și pe cînd făcea să ningă asupra lui cuvinte dulci de laudă pentru că fusese atît de bun și se întorsese acasă devreme, ți-ar fi venit să crezi că numai prin puterea mîinilor ei micuțe îl vedeai pe bărbatul acesta mare instalat în fotoliu, căci părea să simtă o adevărată plăcere lăsîndu-se cu totul în stăpînirea acestei puteri — a cărei influență adevărată era cea a iubirii.

Graham apărui la numai cîteva minute după conte. Paulina se întoarse pe jumătate spre el cînd îi auzi pasul. Vorbiră unul cu altul, însă numai unul sau două cuvinte, degetele li se întîlniră o clipă, dar fără să se strîngă între ele. Paulina rămase mai departe alături de tatăl ei, Graham se lăsă să cadă într-un fotoliu, într-un colț opus al camerei.

Era de fapt mai bine că doamna Bretton și domnul Home aveau multe lucruri să-și comunice unul altuia — aproape o inepuizabilă revărsare de vechi amintiri, căci altminteri cred că societatea noastră ar fi fost foarte tăcută în seara aceea.

După ceai, acul cel grăbit și degetarul aurit al Paulinei trebăluiră asiduu la lumina lămpii, însă buzele ei se odihniră și ochii ei păreau să nu mai dorească să-și ridice pleoapele atît de molatice și frumos împodobite cu gene lungi. Se părea că și Graham e obosit de munca lui de peste zi. Îi asculta cu deferență pe cei mai în vîrstă

decît el, dar el însuși vorbea prea puțin și urmărea din priviri scînteierea de aur a degetarului Paulinei ca și cum ar fi fost un fluture lucitor pîlpîindu-și zborul prin cameră sau capul de aur al unui șarpe micuț și neliniștit.

26

O ÎNGROPĂCIUNE

DIN ZIUA ACEEA, VIAȚA MEA NU a mai fost lipsită de varietate. Ieșeam mult acum, cu deplinul consimțămînt al doamnei Beck, căci aceasta din urmă aproba întru totul noile mele relații. Această vrednică directoare nu mă tratase niciodată, de la începutul relațiilor noastre, altfel decît cu respect și, cînd constată că primeam invitații frecvente de la un castel și de la un mare palat din oraș, respectul cu care mă privea creștea și mai mult.

Nu s-ar fi putut spune însă că exagera în privința asta. În toate lucrurile lumesti *Madame* se pricepea să nu arate vreo slăbiciune, avea o măsură și un simț al proporțiilor chiar și în cele mai vii manifestări ale intereselor ei proprii, un calm și o cumpănire chiar și atunci cînd era mai atentă să-și asigure vreun cîștig. Astfel că, fără să se expună disprețului meu arătîndu-se o snoabă sau o profitoare, lăsă să se înțeleagă cu tact că era încîntată că persoane legate de pensionul ei frecventează oameni de natură să distingă și nu pe cei care ar dăuna sau degrada. Nu mă lăudă niciodată pe mine sau pe prietenii mei. O singură dată, pe cînd ședea la soare în grădină, cu o ceașcă de cafea alături și cu gazeta în mînă, foarte comod instalată, și eu mă apropiam de ea ca să-i cer permisiunea să ies în seara aceea, ea se exprimă direct, cu toată grația :

— *Oui, oui, ma bonne amie, je vous donne la permission de coeur et de gré. Votre travail dans ma maison a toujours été admirable, rempli de zèle et de discrétion; vous avez bien le droit de vous amuser. Sortez donc*

*tant que vous voudrez. Quant à votre choisi de connaissance, j'en suis contente, c'est sage, digne, laudable*¹.

Apoi își strinse buzele și-și reluă lectura gazetei.

Cititorul poate că nu va considera ca un lucru prea grav faptul că, pe la vremea aceasta, pachetul cu cele cinci scrisori ale mele dispărea vremelnice din biroul meu. Spaima și dezamăgirea au fost în chip firesc primul meu simțămînt cînd am făcut această descoperire, însă după o clipă am căutat să-mi fac curaj.

— Răbdare! mi-am șoptit. Să nu spun nimic și să aștept în liniște. Au să apară iarăși.

Și, într-adevăr, își făcură iarăși apariția. Lipsiseră pentru o scurtă vizită în iatacul ocupat de *Madame*. După ce-și trecură acest examen, se întoarseră neatinse, le regăsi la locul lor a doua zi.

Mă întreb ce gîndea femeia aceasta despre corespondența ce-mi fusese adresată. Ce apreciere și-a formulat în sinea ei despre calitățile de epistolier ale doctorului John Bretton? În ce lumină îi apăreau gîndurile, adesea foarte adînci, părerile în general juste și uneori originale, expuse fără pretenții, într-un stil curgător și spiritual, aproape umoristic, care pe mine mă încînta atîta? Ce gîndea ea despre cele cîteva cuvinte bune risipite ici și colo — nu din belșug așa cum sînt răspîndite diamantele în valea străbătută de Sindbad, ci sărăcăcioase, cum se întîlnesc uneori giuvaierurile în culcușuri de care nu se vorbește în povești? O, *Madame Beck*! Cum îți se păreau toate acestea?

Cred că în ochii acestei *Madame Beck* cele cinci scrisori ale mele au fost destul de bine primite. O zi după ce le împrumutase astfel de la mine (căci vorbind despre o femeiușcă atît de suavă trebuie să folosim cuvinte suave) am surprins-o examinîndu-mă cu ochi gînditori, puțin cam perplexă, însă în nici un caz răuvoitoare. Aceasta s-a petrecut în mica pauză dintre ore, cînd elevele ics în recreația de un sfert de ceas în curte, și ea și cu mine eram singure în prima sală de clasă. Cînd

¹ Da, da, buna mea prietenă, îți acord cu plăcere învoirea. Ai lucrat întotdeauna aici, la școală, admirabil, cu tot zelul și cu toată discreția. Ai și dumneata, firește, dreptul să te distrezi. Poți să ieși în oraș oriînd vrei. În ce privește felul în care îți alegi prietenii, eu sînt mulțumită, procedezi înțelept, cu demnitate, într-un total laudabil.

mi-a întîlnit privirile, gîndurile i s-au format în parte în cuvinte.

— *Il y a*, spuse, *quelque chose de bien remarquable dans le caractère anglais*¹.

— Cum așa, *Madame*?

Ea îmi adresă un mic rîs repetîndu-mi cuvintele mele rostite în engleză.

— *Je ne saurais vous dire „cum așa”, mais, enfin, les anglais ont des idées à eux, en amitié, en amour, en tout. Mais au moins il n'est pas besoin de les surveiller*², adăugă, ridicîndu-se și tropotînd afară din cameră cu mersul ei de căluț.

— Atunci sper, murmurai eu pentru mine, că pe viitor îmi veți lăsa în pace scrisorile care-mi sînt adresate mie personal.

Însă vai! ceva îmi năvăli în ochi, întorcîndu-le cu totul vederea, ștergîndu-mi din față sala de clasă, grădina, soarele strălucitor de iarnă, cînd pricepui că nicidecum asemenea scrisori ca cele pe care ea mi le citise n-aveau să-mi mai fie adresate. Pentru mine trecuse vremea lor. Cursul acela de apă divin pe ale cărui maluri mă oprisem o clipă, din ale cărui valuri cîteva picături îmi atinseseră buzele, înviorîndu-mă, își găsise acum o altă albie, lăsa coliba mea micuță și cîmpul meu năpădit de nisipuri uscate, ducîndu-și bogăția de apă în altă parte. Schimbarea aceasta era dreaptă, cuvenită, firească, n-aveam dreptul să spun nici un singur cuvînt împotriva-i, însă eu iubisem fluviul acesta asemănător Rinului, Nilului, îi idolatrizasem aproape ca pe fluviul sfînt al Gangelui, și mă durea acum că aceste valuri îmi erau înstrăinate și aveau să dispară asemenea unui miraj. Deși cu înclinații spre stoicism, nu eram o stoică adevărată, picături nenumărate îmi alunecară pe mîinile, pe pupitrul meu. Am plîns o clipă, un plîns greu și amar.

Curînd însă îmi spusei: „Speranța a cărei pierdere o jeluiesc acum m-a mai făcut să sufăr mult; a murit atunci cînd i-a venit vremea, și după o agonie atît de chinuitoare, moartea ar trebui să mi se pară binevenită”.

Și m-am străduit chiar s-o fac binevenită. Suferința îndelungată făcuse din răbdare o obișnuință. Pînă la

¹ Există [...] ceva cu totul remarcabil în caracterul englezesc.

² N-aș putea să-ți spun [„cum așa”] dar, în sfîrșit, englezii își au ideile lor, în ce privește prietenia, dragostea, totul. Dar cel puțin nu e nevoie să-i supraveghezi.

urmă am închis ochii nădejzii mele moarte, i-am acoperit fața și i-am așezat frumos mădulele cu mai multă liniște.

Scrisorile totuși trebuiau ascunse, puse deoparte. Toți cei care au suferit o pierdere își strâng cu toată iubirea, laolaltă și undeva într-un loc ascuns, amintirile. Nu e de îndurat să te lași în fiecare clipă străpunsă pînă în inimă de izbucnirile crude ale regretului.

Intr-o după-amiază cînd nu se țineau cursuri (joia) revenind la comoara mea, acum hotărîtă să o pun deoparte, am remarcat — și de data aceasta cu un puternic simțămînt de neplăcere — că fusese din nou atinsă. E adevărat, pachetul era tot acolo, însă panglica în care era legat fusese desfăcută și legată la loc, și după încă alte semne văzui că se umblase la sertarul meu.

Începea să fie cam prea mult. *Madame Beck* era un suflet discret, pe lingă faptul că avea o minte și o judecată prea sănătoasă. Că ea luase cunoștință de conținutul casetei mele nu era un lucru prea plăcut, dar îl puteam suporta. Chiar așa, mică iezuită plină de curiozitate cum era ea, era în stare să vadă lucrurile de felul acesta în adevărata lor lumină și să le înțeleagă fără să le pervertească înțelesul. Însă gîndul că poate avusese îndrăzneala să vorbească despre asta altora, că poate se distrase cu încă altcineva citind aceste documente care în ochii mei erau prea sfînte, mă lovi foarte dureros. Și totuși vedeam motive să mă tem că așa se întîmplase, credeam chiar că ghicesc cine fusese confidentul ei. Ruda ei, *Monsieur Paul Emanuel*, petrecuse seara din ajun împreună cu ea. Ea avea de mult obiceiul să se consulte cu el și să discute cu dînsul probleme pe care nu le-ar fi încercîntat nimănui altcuiva. Chiar în dimineața aceasta, domnul în chestiune mă favorizase cu o privire pe care părea să și-o fi împrumutat de la *Vashti*, actrița. Pentru moment nu înțelesesem fulgerul acela albastru dar minios din ochiul său iritat, însă acum îi descifram înțelesul. Pe dînsul nu-l consideram în măsură să aprecieze lucrurile care mă priveau pe mine dintr-un unghi obiectiv și nici să mă judece cu spirit de toleranță și înțelegere. Din totdeauna îl considerasem un om bănuitor și sever. Gîndul că aceste scrisori, chiar simple scrisori de prietenie cum erau, căzuseră o dată și ar mai fi putut cădea vreodată în minile lui, îmi rănea sufletul.

Ce puteam face ca să împiedic asta? În ce colț din casa aceasta ciudată mi-ar fi fost cu putință să găsesc siguranță și discreție? Unde o simplă cheie putea fi o certitudine sau un lacăt un obstacol în calea altora?

În pod? Nu, nu-mi plăcea deloc mansarda aceea. Pe lingă aceasta, cele mai multe din sertarele și lăzile de acolo erau năpădite de mucegai și nu se încuia, șobolanii își rodeau căi de trecere prin lemnul putred, iar șoarecii se cuibăriseră prin gunoaiile dinăuntru. Scumpele mele scrisori ar fi putut fi roase. Și era sigur că scrisul însuși are să fie șters de umezeală. Nu, nu în mansardă — dar atunci unde?

Pe cînd meditam la această întrebare, mă așezai pe bancheta de sub pervazul ferestrei. Era o după-amiază senină, geroasă, soarele iernatic, care apunea tocmai, mai licărea palid peste boschetele golașe ale grădinii în așa-numita *allée défendue*. Un păr bătrîn — părul călugăriței — își mai înălța un schelet de driadă, cenușiu, slăbănog, înalt. Și atunci îmi trecu un gînd prin minte — unul din gîndurile ciudate, fantastice care le vin uneori singuraticilor. Mi-am îmbrăcat boneta, mantia, blana și am pornit spre oraș.

Îndreptîndu-mi pașii către vechiul cartier istoric, ale cărui colțuri umbrite și posomorîte le căutam întotdeauna din instinct în stările mele de spirit melancolice, rătăcii astfel din stradă în stradă, pînă cînd, după ce traversasem o *place* (sau piață) pe jumătate pustie, mă găsii în fața unui fel de dughene de anticar, o prăvălioară plină de vechituri.

Ce căutam eu era o cutiuță de metal care să poată fi închisă ermetic sau un borcan de sticlă groasă care să poată fi pecetluit. Printre tot felul de lucruri vechi de tot felul, am găsit obiectul pomenit la urmă.

Am strîns sul scrisorile mele, le-am înfășurat în pînză cerată, le-am legat cu sîrmă și, introducîndu-le în recipientul de sticlă, l-am rugat pe bătrînul anticar evreu să-mi sigileze ermetic totul. În vreme ce-mi asculta cererea el mă privea din cînd în cînd pe sub genele lui albe ca zăpada. Cred că și-a închipuit că e vorba de ceva neobișnuit. În tot acest timp simțeam ceva tulbure — nu o plăcere, ci un fel de satisfacție tristă. Impulsul care mă făcuse să acționez astfel, starea de spirit care mă stăpînea acum erau asemănătoare cu impulsul și cu dispozi-

ția care mă împinseseră pe vremuri să intru în confesional. Mergînd repede, am revenit apoi la pension tocmai la vreme pentru masa de seară.

La ceasurile șapte răsări luna. La șapte și jumătate, cînd elevele și profesoarele erau la studiu și *Madame Beck* era împreună cu mama sa și cu fetițele în sufragerie, cînd elevele externe plecaseră cu toatele acasă, iar Rosine părăsise vestibulul și totul era cufundat în tăcere — mi-am pus șalul și, luînd sticla pecetluită, m-am strecurat prin sala de clasă sub bolta de afară și de acolo în faimoasa *allée défendue*.

Matusalem, părul cel bătrîn, se înălța la capătul cel mai depărtat al aleii, aproape de bancheta unde mă opream eu de obicei. Se vedea, posomorît și cenușiu, mai înalt decît tufișurile din jur. Acest Matusalem, deși atît de bătrîn, era încă un copac viguros, doar că avea o gaură, o scorbură adîncă jos, lingă rădăcină. Știam că există o asemenea scorbură, în parte ascunsă de mușchi și de iedera care crescuseră dese în jur. Acolo mă gîndisem să-mi ascund comoara. Însă nu mă gîndeam numai să ascund o comoară — era vorba, de asemenea, să îngrop și jalea mea. Suferința aceasta, care mă făcuse atîta să plîng, și peste care și adineauri vărsasem lacrimi amare cînd o înfășurasem în giulgiul ei de pînă ceruită, trebuia acum îngropată.

Am înlăturat așadar iedera și am descoperit scorbură. Era de ajuns de încăpătoare să-mi primească sticla și am îndesat-o acolo, cît mai adînc. Într-o magazie, în fundul grădinii, se aflau niște resturi de materiale de construcții folosite pe vremuri pentru unele reparații la clădirile școlii. Am luat de acolo o lespede și niște ciment, am așezat lespeda peste scorbură, am prins-o cu ciment, am acoperit totul cu mușchi și putregai și la urmă am răsfiat deasupra de tot și iedera. Cînd am terminat, m-am odihnit un timp rezemată de copac, întîrziînd încă, asemenea celor care-și jeleasc o pierdere, alături de un mormînt de curînd acoperit.

Aerul nopții era încă foarte liniștit, dar tulburat de o ceață ciudată care schimba clarul de lună într-o boare luminiscentă. În aerul, în ceața aceasta dăinuia ceva — un fel de însușire parcă electrică — și care avea o influență stranie asupra mea. Mă simțeam acum întocmai cum mă simțisem cu un an în urmă în Anglia — într-o noapte cînd Aurora boreală se revărsa cuprinzătoare peste tot

cerul, cînd, întîrziînd pe niște cîmpuri străine, mă oprisem să cuprind cu privirea această armată cu stindardele desfăcute — acele lăncii tremurătoare —, urcarea grăbită a acelor mesageri dinspre Steaua Nordului către înălțimi, către bolțile înalte ale cerului. Nu mă simțeam fericită cîtuși de puțin, dar parcă mă înviorau puteri noi.

Dacă viața era o luptă, atunci știam că trebuie să duc această luptă singură. Mă gîndeam acum cum să fac să ies din asediul acesta de iarnă, să părăsesc o fortificație în care hrana și proviziile deveneau tot mai sărăcicioase. Poate, pentru a ajunge la această schimbare, va mai fi fost necesară o altă bătălie: prea săracă să mai am ce pierde, s-ar fi putut ca Dumnezeu să mă fi sortit să cîștig. Însă ce cale mi-era deschisă, ce plan anume puteam traduce în faptă?

Întîrziam încă asupra acestor întrebări cînd luna, atît de tulbure pînă atunci, mi se păru că începe să strălucească mai limpede, o rază se alungi, albă, chiar în fața mea, și o umbră începu să se precizeze distinct. Privii mai atentă să încerc să văd ce anume face acest contrast să apară atît de precis definit deodată pe aleea întunecată. Devenea tot mai albă aleea și tot mai neagră umbra. Căpătă formă printr-o preschimbare bruscă. Mă aflam la vreo trei metri de o femeie înaltă, în rochie îndoliată, cu văluri albe.

Trecură cinci minute. Eu nici nu mă clintisem, nici nu scosesem vreun țipăt. Ea rămăsese acolo mai departe. Eu vorbii în cele din urmă.

— Cine ești? Și de ce vii astfel în fața mea?

Ea rămase mută. Nu avea chip — nici trăsături, totul, mai jos de fruntea ei, era acoperit de un văl alb. Însă ochi avea, și acești ochi mă priveau.

Mă simțeam, dacă nu curajoasă, totuși împinsă spre disperare, și disperarea adesea ajunge să facă ce ar fi făcut în alte împrejurări curajul. Înaintai cu un pas. Îmi întinsei mîna, căci aveam de gînd s-o ating. Ea păru să se tragă îndărăt. Eu mă apropiai mai mult. Retragerea ei, tot tăcută, deveni mai grăbită. Un boschet, tisă, laur și cipreși mai deși, se interpușe între mine și forma pe care o urmăream. După ce trecui de acest obstacol aruncaî o privire în jur — dar nu mai văzui nimic. Am așteptat. Am strigat: „Dacă ai ceva de spus vreunei ființe omenesti — întoarce-te și spune“. Nimeni nu-mi răspunse, nimic nu se mai auzi.

De data aceasta nu-l mai aveam pe doctorul John spre care să mă întorc. Nu mai era nimeni căruia să îndrăznesc să-i șoptesc cuvintele: „Am văzut-o iarăși pe călugăriță“.

Paulina Mary îmi căuta acum deseori prezența la palatul din *rue Crécy*. În vechile timpuri, la Bretton, deși nu se arătase niciodată deosebit de iubitoare față de mine, prezența mea îi devenise repede un fel de necesitate de care nici nu-și dădea seama. Remarcasem atunci că, dacă mă retrăgeam în camera mea, ea venea cu toată graba tropăind după mine și, deschizându-mi ușa și aruncînd înăuntru o privire, spunea cu glasul ei micuț, dar hotărît:

— Vino jos, ce stai aici singură? Trebuie să vii jos cu noi în salon.

În același fel mă hărțuia și acum:

— Pleacă de acolo din *rue Fossette*, spunea, și vino să stai cu noi. Tăticul meu ți-ar da mult mai mulți bani decît Madame Beck asta.

Domnul Home însuși îmi oferî o sumă frumoasă — de trei ori salariul meu — dacă acceptam situația de damă de companie pentru fiica lui. Am refuzat. Cred că aș fi refuzat chiar dacă aș fi fost mai săracă decît acum, cu mai puține resurse și cu perspective de viitor și mai neprielnice. Nu aveam o asemenea vocație. Puteam să fiu profesoară, puteam să dau lecții, dar să fiu guvernantă particulară sau damă de companie era nepotrivit firii mele. Mai degrabă decît să fi ocupat primul din aceste posturi într-o casă mare aș fi luat locul unei cameriste, mi-aș fi cumpărat o pereche de mănuși rezistente, aș fi măturat prin dormitoare și pe scări, aș fi curățat sobele și dulapurile, dar aș fi fost liniștită și independentă. Și mai degrabă decît să fiu damă de companie aș fi ales să mă fac modistă sau să mor de foame.

Nu eram făcută să fiu umbra unei doamne bogate — nici chiar a domnișoarei de Bassompierre. Firea mea mă făcea adesea mohorîtă. Obişnuințele mele erau modeste, însă modestia și deprimarea trebuiau, amîndouă, să fie liber alese — ca cele care mă țineau liniștită la pupitrul meu, în mijlocul elevelor atît de bine cunoscute acum de la pensionul condus de Madame Beck, sau

singură, pe marginea patului meu în dormitor, sau pe aleea și pe banca numite și socotite ale mele din grădina ei; capacitățile mele nu erau de natură să fie schimbate, nici adaptate pentru alte circumstanțe, nu puteau ajunge pietre prețioase false, apanajul nici unei frumuseți, adaosul nici unei măreții de pe lume. Madame Beck și cu mine, fără a ne contopi gusturile, ne înțelegeam una pe alta foarte bine. Eu nu eram dama ei de companie și nici guvernanta copiilor ei. Îmi lăsa libertate, nu mă lega de nimic — nici chiar de ea însăși — și nici de interesele ei. Odată, cînd fusese silită să absenteze două săptămîni de la școală din cauza bolii unei rude apropiate, întorcîndu-se, plină de griji despre mersul pensionului, și constatînd că totul se desfășurase perfect și că nu se vedea nici un semn de neglijență, făcuse tuturor profesoarelor cîte un dar, ca semn al recunoașterii devotamentului lor. Cît despre mine, a venit la patul meu la ceasul douăsprezece din noapte ca să-mi spună că nu are nici un dar pentru mine. „Trebuie să fac în așa fel ca fidelitatea să se dovedească avantajoasă pentru cele de teapa lui Zélie St. Pierre, îmi spuse. Dacă aș încerca să o fac avantajoasă pentru dumneata, atunci s-ar isca neînțelegeri între dumneata și mine — poate chiar am ajunge să ne despărțim. Un lucru însă tot pot să fac să-ți fiu pe plac — să te las în pace în libertatea dumitale. *C'est ce que je ferai*!“.

Se ținu de cuvînt. Orice înlănțuire, cît de slabă, ar fi știut că există de la ea spre mine pînă atunci, din clipa aceea o dezlegă ea însăși cu mina ei sigură. Astfel că-i respectam regulile în deplină libertate, îmi puteam consacra de două ori mai mult timp și mai multă atenție elevelor pe care ea mi le dădea mie în grijă.

În ce o privește pe Mary de Bassompierre, o vizitam cu plăcere, deși n-aș fi vrut să locuiesc împreună cu ea. Vizitele mele îmi arătaseră curînd că era puțin probabil ca prezența mea întîmplătoare și voluntară să-i fi fost multă vreme indispensabilă ei. Monsieur de Bassompierre, în ce-l privește, părea să nu fi înțeles această presupunere a mea, părea orb față de o asemenea judecată, era înconștient, ca un copil, față de indiciile, probabilitățile, începuturile încă nedeslușite ale unui proces pe care, odată ce ar fi ajuns la capăt, el personal nu l-ar fi aprobat.

¹ Și chiar asta voi face.

Ce ar fi putut ajunge el însuși să aprobe din toată inima pînă la urmă, constituia încă pentru mine un obiect de meditație. Era greu să-mi dau seama. Era preocupat în mare măsură de interesele sale științifice. Atent, concentrat și chiar energic oarecum față de asemenea preocupări favorite, răminea pe de altă parte nebănuitor și plin de încredere în treburile obișnuite ale vieții. După cît puteam eu să-mi dau seama, părea să o privească încă pe fetița lui ca pe un copil, și probabil că nici nu-i trecea prin gînd ideea că alții ar fi putut s-o vadă altminteri. Vorbea despre ce ar fi trebuit să se facă atunci cînd Polly avea să ajungă o femeie în toată firea, și Polly, oprită alături de fotoliul lui, surîdea uneori și-i prindea mîna mult iubită între ale ei atît de mici, și-i săruta buclele lui cenușii ca fierul, iar alteori făcea o mutrișoară și-și scutura ea buclele, dar nu spunea niciodată : „Tată dragă, dar uite am crescut și eu mare“.

Ea avea dispoziții deosebite pentru diferitele persoane cu care intra în contact. Cu tatăl ei era într-adevăr un copil, sau copilăroasă, plină de afecțiune, veselă, jucăușă. Cu mine era serioasă, și pe cît cu puțință femeie, cît îi permiteau gîndirea și sentimentele. Față de doamna Bretton era docilă și atentă, dar nu expansivă. Față de Graham era timidă, acum foarte timidă, uneori încerca să fie rece, cîteodată se străduia să-l evite. Pasul lui o făcea să tresară, intrarea lui în cameră o amuțea. Cînd îi vorbea el, răspunsurile ei erau lipsite de fluentă, cînd el își lua adio rămînea iritată și descumpănită. Chiar și tatăl ei remarcă această schimbare de comportament.

— Micuța mea Polly, spuse el o dată, duci o viață prea retrasă. Dacă ai să ajungi o femeie matură, cu asemenea purtări pline de sfială n-ai să fii prea bine înarmată pentru viața în societate. Ai ajuns să-l consideri pe doctorul Bretton cu adevărat un străin. Cum de s-a întîmplat asta ? Nu-ți mai amintești că în copilărie erai, dimpotrivă, mai degrabă legată de el ?

— Mai degrabă, tată, răspunse ea un ecou ea cu glasul ei ușor uscat acum, dar încă blînd și copilăros.

Și acum nu-ți mai place ? Ce ți-a făcut ?

— Nimic. M-da, îmi place și acuma puțin, dar am crescut și ne-am înstrăinat unul de altul.

Atunci leapădă-te de înstrăinarea asta, Polly; leapada rugină și însingurarea asta dintre voi. Spune

ce-ți stă pe inimă și cînd e el aici și nu te mai lăsa intimidată de el.

— El e cel care nu prea vorbește. I-o fi lui frică de mine, crezi, tată ?

— Sigur că da, cărui bărbat nu i-ar fi frică de o domnișoară atît de tăcută ?

— Atunci, spune-i tu într-o zi să nu mă mai ia în seamă dacă sînt prea tăcută. Spune-i că așa sînt eu de felul meu și că nu am deloc intenții neprietenoase față de el.

— Așa ești tu de felul tău, micuță vorbăreață ? Nu e deloc așa, e cel mult un capriciu.

— Ei bine, am să mă fac cuminte, tată.

Și, foarte grațioasă, a doua zi, încercă să se țină de cuvînt. Am văzut-o cum face efortul să converseze cît mai prietenoasă cu doctorul John despre tot felul de lucruri. Această atenție din partea ei trezi o anumită culoare în obrazul oaspetelui ei. Îi răspunse cu precauție și vorbele cu care-i dădea replica erau spuse cu multă blîndețe, ca și cum ar fi fost o ușoară floare asemenea unei pădii în aer între ei și el s-ar fi temut să n-o spulbere dacă ar fi suflat mai tare. Era limpede că acest avans, timid dar sincer din partea ei, spre reinstaurarea prieteniei avea pentru el un farmec delicat.

Cînd doctorul își lua rămas bun, ea s-a apropiat de fotoliul tatălui ei.

— M-am ținut de cuvînt, tată ? M-am purtat mai bine de data asta ?

— Micuța mea Polly s-a purtat ca o regină. Am să ajung să mă mîndresc tare de tot cu ea dacă va continua să se îndrepte așa. Curînd de tot o s-o vedem cum își primește oaspeții cu liniștea și manierele alese ale unei doamne din lumea mare. Domnișoara Lucy și cu mine va trebui să fim atenți bine și să ne revizuim cît putem manicrele ca nu cumva să fim cu toții puși în umbră de strălucirea ta. Și totuși, Polly, mai e o tulburare, un defect de vorbire, cîte o cădere în pronunția ta peltică din cînd în cînd, cum erai, să spunem, peltică pe vremea cînd aveai șase anișori.

— Nu, tată, îl întrerupse ea indignată. Așa ceva nu se poate să fie adevărat.

— Să apelăm atunci la domnișoara Lucy. Nu-i așa că atunci cînd i-a răspuns doctorului Bretton la întrebarea

„dacă a văzut palatul prințului de Bois d'Etang, a spus „sigur, am fost de câteva ori“ ?

— Tată, îți riți de mine, ești *méchant*. Pot să pronunț orice literă din alfabet la fel de limpede ca și tine. Dar spune-mi mai bine, tu, care îți dai toată silința să mă faci să mă port cât mai politicos cu doctorul Bretton, ție de fapt îți place ?

— Sigur că da. Îmi place și de dragul prieteniei de altădată, și pe urmă este un fiu foarte bun cu mama lui, pe lângă faptul că e și un om cu inima foarte bună și competent în profesiunea lui. Da, bilanțul e cu totul în favoarea lui.

— Bilanțul ! Vorbești ca un scoțian. Ia spune, tată, tu ai accent de Edinburgh sau de Aberdeen ?

— De amîndouă, scumpa mea, de amîndouă, și fără îndoială că-l mai am și pe cel de la Glasgow pe deasupra, asta mă și face să pot vorbi franțuzește așa de bine. Un scoțian care-și știe bine limba ajunge întotdeauna să vorbească la fel de bine ca și frantuzii.

— „Franțuzii“ ! Iar vorbești ca un străin, ești inco-rijibil. Și tu, tată dragă, cam ai nevoie să mai faci școală.

— Atunci, Polly, trebuie s-o convingi tu pe domnișoara Snowe să aibă grijă în privința asta și de tine și de mine. Pe tine să te facă consecventă și feminină, pe mine rafinat și mai apropiat de spiritul clasic.

Lumina în care era limpede că mă vedea *Monsieur de Bassompierre* îmi explica uncori multe lucruri. Ce calități și caracteristici contradictorii vedem cîteodată, cum ne sînt atribuite, potrivit cu ochiul care își aruncă privirile asupra noastră ! *Madame Beck* mă considera erudită și atentă la relațiile din lumea bună, domnișoara Fanshawe — caustică, ironică și cinică, domnul Home — o profesoară model, o ființă în esență discretă și la locul ei, întrucitva convențională, poate prea strictă, limitată și scrupuloasă, totuși intruchiparea corectitudinii unei guvernante, în vreme ce o altă persoană, profesorul Paul Emanuel adică, nu pierdea nici un prilej pentru a-și comunica părerea că firea mea ar fi mai degrabă necontrolată și aprinsă, aventuroasă, lipsită de docilitate și îndrăzneală. Surîdeam la toate aceste opinii. Dacă era cineva să mă cunoască, aceea era micuța Paulina Mary

Cum nu acceptam să fiu dama de companie și cu leafă a Paulinei, oricît de armonioase și înviorătoare începusem să găsesc relațiile cu ea, ea mă convinge să mă asociez ei în anumite studii, ca mijloc de a stabili între noi mijloace de comunicare regulate și stabile. Îmi propuse să învățăm împreună limba germană, pe care ea o găsea, ca și mine, greu de stăpînit. Am stabilit să luăm lecții în *rue Crécy* de la aceeași profesoară. Aranjamentul acesta făcea să petrecem împreună câteva ceasuri în fiecare săptămînă. *Monsieur de Bassompierre* părea încîntat și aproba întru totul ca *Madame Minerva Gravity* să-și dăruiască o parte din timpul ei liber tovărășiei cu frumosul și scumpul lui copil.

Cealaltă persoană care se instituisese singură în funcția de judecător asupra faptelor mele, profesorul din *rue Fossette*, descoperind prin mijloacele unei supravegheri furise că nu mai eram ființa atît de retrasă dinainte, ci lipseam la anumite ore în anumite zile, își luase asupra lui sarcina de a mă pune sub observație. Se spunea că *Monsieur Emanuel* crescuse sub paza iezuiților. Aș fi dat mai multă crezare acestor zvonuri dacă manevrele lui ar fi fost mai bine ascunse. Așa cum stăteau lucrurile, mă îndoiam de adevărul acestor zvonuri. N-am întîlnit niciodată un complotist mai inabil, un intrigant mai nemascat și neglijent. Își analiza singur propriile mașinații, punca la cale planuri complicate și după aceea își acorda satisfacția de a se lăuda cu ingeniozitatea lor. Nu știu dacă am fost mai degrabă amuzată sau iritată cînd, într-o dimineață, veni la mine ca să-mi șoptească cu toată solemnitatea că avea ochii pe mine. El, cel puțin, avea să se achite de îndatoririle sale de prieten și n-avea să mă lase cu totul de capul meu. Comportamentul meu părea în clipa de față foarte tulbure, el personal nu-l mai înțelegea deloc. Considera, oricum, ca un lucru foarte condamnable din partea verișoarei sale Beck faptul că tolera utilitatea ușurătății din partea unei profesoare angajate la școala ei. Ce avea de-a face o persoană cu o vocație serioasă, cea a educării altora, cu conți și contese, palate și castele ? Lui personal toate astea i se păreau cu totul *en l'air*¹. Pe cuvîntul lui, avea impresia că eu ieșeam acum ase zile din șapte.

¹ În aer.

I-am spus că *Monsieur* exagerează. E drept că în ultima vreme m-am bucurat de avantajele unei mici schimbări în felul meu de viață, dar asta nu înainte ca ea să fi devenit necesară, și privilegiul acesta nu se extinsese niciodată astfel ca să se ajungă la excese. Necesară? Ce înseamnă asta, necesară? Mă simțeam de ajuns de bine, îșiCHIPUIA el. O schimbare necesară? Putea să-mi recomande să mă gândesc la acele *religieuses*¹ catolice și să studiez viețile lor. Ele n-avuseseră nevoie de nici o schimbare.

Nu pot judeca expresia care-mi trecu pe față când îl auzii vorbind astfel, însă e sigur că mimica mea l-a provocat. M-a acuzat că aș fi nehibzuită, înclinată spre plăcerile lumești, epicuree, ambițioasă, setoasă de măriri și însetată până la delir de vanitățile vieții. Se părea că n-aveam nici un fel de *dévouement*², nici *recueillement*³ în caracterul meu, nici un fel de înțelegere pentru har, credință, sacrificiu, modestie. Simțind că ar fi fost inutil să-i răspund la aceste acuzații, continuai să corectez în tăcere un teanc de teze de limba engleză.

El nu reușea să vadă nimic creștinesc la mine. Ca și mulți alți protestanți, mă bălăceam în mândria și orgoliul de voință al păgânismului.

M-am întors pe jumătate de la el, cuibărindu-mă și mai strâns sub aripa tăcerii.

Un sunet vag mai răzbi dintre dinții lui strânși. E sigur că n-ar fi putut fi o înjurătură, era o persoană prea plină de religiozitate pentru așa ceva, dar sînt sigură că am deslușit cuvîntul *sacré*⁴. Oricît de greu îmi vine să mai adaug, același cuvînt l-am auzit iarăși cu adaosul neechivoc al încă ceva *mille*⁵, cînd am mai trecut pe lângă el, la vreo două ceasuri după aceea, pe coridor, prăgîindu-mă să ies pentru ora mea de germană din *rue Crécy*. Greu ai fi putut găsi un om mai bun decît *Monsieur* Paul în anumite privințe, dar în alte privințe niciodată n-ai fi întîlnit un despot mai plin de venin.

Profesoara noastră de germană, *Fräulein* Anna Braun, era o femeie vrednică, inimoasă, de vreo patruzeci și cinci

¹ Călugărițe.

² Devotament.

³ Reculegere.

⁴ Blestemat.

⁵ Mii (de draci).

de ani. Ar fi fost mai bine pentru ea poate să fi trăit pe vremea reginei Elisabeth, intrucît consuma de obicei, la primul și cel de-al doilea mic dejun, bere și carne de vacă. De asemenea, firea ei directă și de-a dreptul germană părea să suporte cu greu ceea ce numea ea rezerva noastră englezească, deși noi socoteam că ne manifestăm foarte cordial față de ea. E drept însă că n-o băteam pe umăr și, dacă pînă la urmă consimeam s-o sărutăm pe obraz, o făceam fără expansivitate și fără vreun țocăit zgomotos. Asemenea omisiuni o deprimau vizibil. Totuși, în general ne înțelegeam foarte bine. Obișnuită să-și predea lecțiile unor eleve străine care nu prea sînt în stare să gîndească și să studieze singure — care n-au nici un pic de idee cum să facă față unor dificultăți și cum să înfrîngă asemenea greutăți prin reflecții și stăruințe — progresele noastre, care la drept vorbind erau destul de încete, păreau s-o uimească. În ochii ei, noi eram două minuni glaciare, reci, mîndre și supranaturale.

Micuța contesă era într-adevăr puțin cam mîndră, puțin cam prețioasă, și poate, cu delicatetea și frumusețea ei innăscute, avea oarecare drepturi la asemenea comportări. Însă cred că ar fi fost o greșeală totală să-mi fi atribuit și mie asemenea însușiri. Eu nu mă eschivam niciodată de la salutul nostru de dimineață, de la care Paulina se abătea totdeauna cînd putea s-o facă, iar disprețul tăcut nu era o armă în panoplia defensivei mele, pe cîtă vreme această armă Paulina o ținea întotdeauna pregătită, bine lustruită, și ascuțită, și orice dezlănțuire germanică întilnea de îndată lucirea ei metalică.

Onorabila Anna Braun simțea într-o măsură oarecare această deosebire, și în vreme ce pe jumătate se temea și pe jumătate o idolatriza pe Paulina ca pe un fel de nimfă ușoară — o Undină —, se refugia totuși uneori alături de mine, eu fiind o muritoare, cu o dispoziție mai ușor de suportat.

O carte din care ne plăcea mult să citim și să traducem era volumul cu „Baladele” lui Schiller. Paulina învăța repede să le citească foarte frumos. *Fräulein* sta s-o asculte cu un surîs larg de plăcere și spunea că glasul ei era ca o muzică. Le și traducea, într-un limbaj curgător și cu accente de fervoare poetică inrudite cu cele ale textului original. Obrajii i se aprindeau, buzele păreau să-i zîmbească tremurătoare, ochii ei frumoși se aprindeau sau se

îndulceau citind. Le învăță pe cele mai bune din ele pe dinafară și le recitea adesea cînd eram singure. Îi plăcea în mod deosebit *Das Madchens Klage*¹, vreau să spun că-i plăceau cuvintele, găsea că sunetele lor aveau ceva plîngător și melodic, însă înțelesul vorbelor îl critica. Murmura, cînd se așeza cîteodată în fața focului :

*Du Heilige, rufe dein Kind zurück.
Ich habe genossen dar irdische Glück,
Ich habe gelebt und geliebet*² !

— „Am trăit și am iubit !“ spunea, este oare aceasta culmea fericirii lumești, scopul vieții — să iubești ? Eu nu cred. S-ar putea să fie adîncimea mizeriei și nefericirii omenеști, s-ar putea să fie simplă pierdere de vreme și o tortură stearpă a simțămîntelor. Dacă Schiller ar fi spus „am fost iubit“, atunci era poate mai aproape de adevăr. Nu-i așa, Lucy, că e altceva asta, să fii iubită ?

— Îmi închipui că s-ar putea să fie, dar la ce bun să ne gîndim la așa ceva ? Ce înseamnă dragostea pentru tine ? Ce știi tu despre ea ?

Ea se făcu stacojie la față, pe jumătate de iritare, pe jumătate rușinată.

— Lasă, Lucy, spuse. N-am să accept ca dumneata să-mi spui asta. S-ar putea să i se potrivească lui tata să se uite la mine ca la un copil mic, ba chiar îmi și convine ca el să mă privească într-o asemenea lumină. Dar dumneata știi bine și ar trebui să te și obișnuiești să înțelegi că am aproape nouăsprezece ani.

— Chiar dacă ai avea aproape douăzeci și nouă, n-are rost să o luăm înaintea sentimentelor prin discuții și conversații, n-o să stăm acum de vorbă despre dragoste.

— Poate, poate ! spuse — acum grăbită și încălzită — s-ar putea să crezi că mă poți opri, poți s-o crezi cît poțеști. Dar eu am vorbit despre așa ceva, am și ascultat vorbindu-se destule despre asta, chiar în ultima vreme, și încă într-un fel dezagreabil și defavorabil, și într-un fel cu care dumneata n-ai fi de acord.

Și ființa aceasta contrariată, triumfătoare, drăgălașă, răutăcioasă — toate i se citeau acum pe față — izbucni în rîs. Nu înțelegeam ce voia să spună, și nici nu voiam

¹ Tînguira fetei (germ.).

² Freasfuito, cheamă-ți Copilul înapoi, / Eu m-am bucurat de norocul pămîntesc, / Am trăit și am iubit ! (germ.).

s-o întreb. Eram descumpănită. Constatîndu-i însă nevinovăția desăvîrșită a comportărilor — combinată e drept și cu o oarecare răutate și iritare trecătoare — am spus, în cele din urmă :

— Cine-ți vorbește ție dezagreabil și defavorabil despre asemenea lucruri ? Cine din cei care pot să ajungă pînă la tine îndrăznește să facă așa ceva ?

— Lucy, îmi răspunse mai calmă, este o persoană care mă face uneori foarte nefericită, și aș vrea să se țină cît mai departe de mine — eu n-am nevoie de ea.

— Dar cine, Paulina, cine să fie aceasta ? Mă faci să nu mai știu ce să cred.

— Este... este verișoara mea Ginevra. De fiecare dată cînd primește permisiunea s-o viziteze pe doamna Cholmondeley vine aici în vizită, și ori de cîte ori mă găsește singură, începe să-mi vorbească despre admiratorii ei. Ce iubire o mai fi și asta ! Ar trebui să o auzi pe ea spunînd ce crede despre dragoste !

— O, am auzit-o, îi răspunsei cu multă răceală, și dacă stau să mă gîndesc, poate-i chiar mai bine că ai auzit-o și tu. N-avem ce regreta, e chiar mai bine. Dar, cu siguranță, felul de a gîndi al Ginevrei nu te poate influența pe tine. Tu poți să-i înțelegi și să-i judeci și mințea și inima.

— Dimpotrivă, mă înrîurește mult. Ea se pricepe să-mi tulbure fericirea și să-mi cîntească părerile. Mă rănește în sentimentele mele și prin oamenii cei mai scumpi mie.

— Ce-ți spune, Paulina ? Dă-mi o idee. Trebuie să găsim ceva prin care să combatem răul făcut de ea.

— Ființele pe care le stimez de cea mai multă vreme și cel mai mult sînt cu totul degradate prin ea. N-o cruță nici pe doamna Bretton, nu-l cruță nici pe... Graham.

— Da, într-adevăr, cred asta. Și cum îi amestecă ea pe oamenii aceștia cu sentimentele ei și cu... iubirea ei ? Căci de amestecat îi amestecă, nu ?

— Lucy, e insolentă, și, cred, mincinoasă. Dumneata îl cunoști pe doctorul Bretton. Îl cunoaștem amîndouă. S-ar putea să fie neatent și orgolios, dar cînd a fost el vreodată meschin și slugarnic ? Zi după zi mi-l înfățișează ca ingenușchind la picioarele ei, urmărind-o peste tot ca o umbră. Ea — respingîndu-l cu insulte, și el — implorînd-o

innebunit de patimă. Lucy, e adevărat, e ceva adevărat din asta ?

— S-ar putea să fie adevărat că el a crezut-o odată frumoasă. Dar îl mai prezintă ca fiind și acum îndrăgostit de ea ?

— Ea spune că s-ar putea mărita cu el oricând ar dori; și astăzi, că el nu așteaptă decât ca ea să consimtă.

— Și poveștile astea te-au făcut să fii atât de rezervată cu Graham, cum a observat și tatăl tău ?

— M-au făcut în orice caz să am cele mai mari îndoieli în ce privește caracterul lui. E adevărat că, ascultînd-o pe Ginevra, nu pot crede că povestirile ei sînt cu totul și cu totul adevărate. Cred că exagerează — poate chiar născocoște — dar vreau să știu cît de mult.

— Dar ce-ai zice s-o facem pe domnișoara Fanshawe să-și dovedească spusele ? Să-i dăm prilejul de a-și arăta puterile cu care se laudă ?

— Aș putea face asta și mine. Tata a invitat la masă cîțiva domni, niște oameni de știință. Graham, în care tata începe să întrevadă un om de știință, și chiar competent, cum se spune, în mai multe ramuri ale științei, este și el printre aceștia. Dar eu m-aș simți cu totul nenorocită să stau la masă, fără nici un ajutor, într-o asemenea societate. N-aș avea ce să vorbesc cu domnii A sau Z, academicieni de la Paris. Toată reputația pe care mi-am cîștigat-o în ultima vreme s-ar spulbera. Dumneata și cu doamna Bretton trebuie să veniți de dragul meu. Ajunge o vorbă ca să se arate și Ginevra.

— Bine, am să-i transmit această invitație de la tine și arc să aibă prilejul să-și dovedească sinceritatea și caracterul.

27

HÔTEL CRÉCY

ZIUA CARE URMA SE DOVEDI MAI însuflețită și mai plină decât ne așteptasem noi — sau eu cel puțin. Se pare că era ziua de naștere a unuia dintre tinerii prinți ai Labassecourului — cel mai mare, cred, ducele de Dindonneaux, și în cinstea lui se anunță o va-

canță în toate școlile, și mai ales în cea principală, *Athénée*. Tineretul acestei instituții, oarecum universitare, elaborase și urma să și prezinte o moțiune de credință, în care scop urmau să se reunească toți în clădirea unde aveau loc examenele și se împărțeau premiile. După această ceremonie, avea să urmeze o orațiune sau *discours* din partea unuia dintre profesori.

Mai mulți dintre prietenii domnului de Bassompierre — oameni de știință — fiind mai mult sau mai puțin legați de instituția Atencului, fuseseră invitați să participe, împreună cu credincioasele autorități municipale din Villette, *Monsieur le Chevalier* Stass, burgmaistrul, precum și părinții și rudele studenților. *Monsieur* de Bassompierre cedase insistențelor prietenilor săi să-i însoțească acolo. Frumoasa sa fiică avea desigur să fie și ea de față, și ea ne trimise, Ginevrei și mie, un bilet, rugîndu-ne să venim și noi, cît mai curînd, s-o însoțim la acea ocazie oficială.

Pe cînd domnișoara Fanshawe și cu mine ne îmbrăcam în dormitorul pensionului din *rue Fossette*, ca izbucni deodată în ris.

— Ce s-a mai întîmplat ? am întrebat-o, căci se oprise din găteală și sta uitîndu-se la mine.

— Mi se pare atât de ciudat, replică ea, cu obișnuita ei lipsă de rezervă, pe jumătate insolentă, pe jumătate candidă, ca tu și cu mine să fim acum pe picior de egalitate, să facem vizite în aceleași cercuri, și să ajungem să avem aceiași prieteni.

— Într-un fel, da, i-am răspuns. N-aveam prea mult respect pentru cercurile pe care le frecventai tu cu precădere acum cităva vreme, doamna Cholmondeley și compania nu ar fi fost deloc pe gustul meu.

— Dar cine ești dumneata, domnișoară Snowe ? se întereasă ea deodată, cu ațita curiozitate nedisimulată și neprefăcută în voce, încît mă făcu și pe mine să rid. Spuneai că ești doar o guvernantă de copii mici, și cînd ai ajuns prima dată aici chiar ți s-au dat în grijă toți copiii de aici. Te-am văzut ducînd-o pe micuța Georgette în brațe, întocmai ca o slujnică de copii — puține guvernante ar fi consimțit să facă așa ceva — și acum *Madame* Beck te tratează cu mai multă considerație decât pe pariziana *St. Pierre*, iar orgolioasa aia pretențioasă

verișoara mea, face din dumneata prietena ei cea mai apropiată.

— Minunat ! am convenit eu, foarte amuzată de perplexitatea ei. Cine sînt eu cu adevărat ? Poate o personalitate deglizată. Ce păcat că nu arăt deloc a așa ceva.

— Mă mir că nu te impresionează prea mult toate astea, continuă ea, pari să primești totul cu mult calm. Dacă ești cu adevărat acel nimeni social cum te-am crezut eu la început, atunci trebuie să recunosc că ești o ființă foarte controlată.

— Un nimeni, cum m-ai luat tu la început ? am repetat și m-am cam aprins la față, însă nu voiam să mă înfurii : ce importanță avea cum folosea o școlăriță nematură vorbe ca „nimeni“ sau „cineva“ ? M-am mulțumit deci să-i răspund că fusesem pur și simplu primită cu politețe și am întrebat-o „de ce credea ea că politețea ar fi trebuit să-l pună în încurcătură pe cel astfel primit în societate ?“.

— Dar de ce nu-mi dai voie să mă minunez și eu așa, de unele lucruri ? insistă ea.

— Te minunezi și tu de miracole pe care ți le născocesc singură. Haide, ai terminat odată ?

— Da, lasă-mă să te iau de braț.

— Aș prefera să n-o faci. Vom merge una lingă alta.

Cînd îmi lua brațul se lăsa pe mine cu toată greutatea, și cum nu eram nici bărbat și nici iubitul ei, nu-mi plăcea prea mult asta.

— Uite, și acum ! strigă ea. Am vrut, oferindu-mă să te iau de braț, să te fac să înțelegi că în sinea mea îți aprob rochia și felul în care arăți. Din punctul meu de vedere am vrut să-ți fac un compliment.

Chiar așa ? Adică, mai pe scurt, să arăți că nu ți-e rușine să te vada lumea pe stradă alături de mine, că, dacă doamna Cholmondeley s-ar întimpla să stea să-și mîngîie javra la vreo fereastră, sau colonelul de Hamal ar ieși să se scobească în dinți în vreun balcon și le-ar cădea ochii pe noi, n-ai roși chiar de însoțitoarea ta ?

— Da, răspuse ea, cu aceeași sinceritate fără menajamente care era lucrul cel mai bun la ea și care făcea ca pînă și obrăznicile ei să aibă ceva plăcut și direct cînd le spunea — care era, pe scurt, sarea ei, singura substanță de natură să mai dea consistență acestui caracter.

Am lăsat pe seama mimicii mele osteneala de a comenta acest „Da“ sau mai degrabă buza mea inferioară mi-o luă înaintea limbii cu bună știință. E sigur că nu respectul sau solemnitatea erau simțămintele exprimate de felul cum am privit-o eu atunci.

— Ce ființă răutăcioasă și plină de resentimente ești ! continuă ea, pe cînd traversam piața și intram în parcul micuț și plăcut prin care trecea drumul nostru cel mai scurt spre *rue Crécy*. N-am mai văzut ființă să se poarte așa urît cu mine ca dumneata.

— Tu singură ești vinovată de asta. Lasă-mă în pace, ai și tu puțină minte și taci din gură. Eu te las pe tine în pace.

— Ca și cum poate să te lase cineva în pace pe dumneata, care ești așa ciudată și misterioasă !

— Misterul și ciudățeniile astea sînt cu totul și cu totul scornite de imaginația ta — fleacuri, nici mai mult nici mai puțin. Fii așa de bună și nu-mi mai tot bate capul cu ele.

— Dar chiar ești un nimeni ? continuă ea, strecurîndu-și, împotriva voinței mele, mîna pe sub brațul meu, și brațul acela se strînse cît putu de neospitalier pe lingă trupul meu pentru a-i ține cît mai departe mîna.

— Da, sînt și eu o ființă care-și face drum tot mai sus în lume. Pe vremuri dama de companie a unei doamne bătrîne, pe urmă guvernantă de copii mici, acum profesoară.

— Dar, spune-mi, spune-mi cine ești cu adevărat, n-am să dezvălui nimănui ! se agăță ea cu o încăpăținare ridicolă de închipuirea că descoperise un personaj incognito, smucindu-mi brațul pe care reușise să mi-l cuprindă acum cu mîna, și tot lingusîndu-mă și conjurîndu-mă pînă cînd eu m-am oprit acolo în parc să rid după pofta inimii.

Tot drumul continuă cu cele mai fantastice variațiuni pe temă aceasta, dovedindu-și prin credulitatea ei încăpățînată, sau prin incredulitatea ei, neputința de a înțelege cum o ființă lipsită de avantajele nașterii nobile sau ale averii, fără sprijinul unui nume bun sau al relațiilor, ar fi putut să-și apere integritatea de caracter într-un chip de înțeles pentru alții. În ce mă privește, eram liniștită știind că sînt cunoscută cum trebuie acolo unde are pentru mine importanță să fiu cunoscută. Restul

nu mă atingea : nașterea, situația socială și cîștigurile intelectuale superficiale ocupau cam același loc în interesele și gîndurile mele, cam pe al treilea plan al importanței - ca niște chiriași modești cărora nu li se putea da în folosință decît un salonaș micuț și dormitorul cu vederea spre spatele casei. Chiar dacă sufrageria și salonul cel mare din față mi-ar fi rămas libere, n-aș fi recunoscut lucrul acesta de față cu ei, întrucît apreciam că avantajele acestea mai mărunte erau cu totul potrivite pentru importanța ce le-o acordam lor. Lumea, și eu am înțeles asta curînd, avea alte păreri și scară de aprecieri, și nu sînt sigură că lumea are multă dreptate în asemenea prețuiri, dar cred, de asemenea, că nici eu nu mă înșel prea mult în ale mele.

Sînt oameni care, vîzîndu-se deodată pe o poziție inferioară, se simt degradați din punct de vedere moral, și consideră pierderea unor relații ca pe o pierdere a respectului față de ei înșiși. Și nu au oare dreptate asemenea oameni să pună cel mai mare preț pe situațiile și relațiile care îi asigură împotriva unei asemenea decăderi ? Dacă cineva crede că ar deveni demn de dispreț în propriii săi ochi în cazul că s-ar afla pretutindeni că strămoșii săi au fost de neam simplu și nu nobili, săraci și nu bogați, muncitori și nu capitaliști, ar mai fi atunci drept să-l condamnăm cu asprime pentru că ține ascunse asemenea fapte, pentru că tresare, tremură, se chinuiește gîndindu-se la amenințările pe care asemenea dezvăluiri le reprezintă pentru el ? Cu cît trăim mai mult, cu atît ni se îmbogățește experiența de viață, și cu atît mai puțin sîntem înclinați să judecăm purtarea aproapelui nostru, să punem la îndoială înțelepciunea lumii. Oriunde ajungem sa întîlnim o îngrămădire de mici sisteme de apărare de acest fel, fie că ele păzesc virtutea celui cast sau respectabilitatea omului de lume, e sigur că asemenea sisteme sînt necesare.

Am ajuns la palatul Crécy. Paulina era gata. Doamna Brelton se afla și dînsa acolo și, sub supravegherea ei și a domnului de Bassompierre, am fost conduse repede la locul de adunare și instalate pe locuri bune la o distanță convenabilă de tribuna oficială. Tineretul universitar a fost grupat în fața noastră, municipalitatea, în frunte cu burghezastrul, își ocupase locurile de onoare, tinerii prinți, împreună cu suitele lor, căpătaseră poziții

mai la vedere și întrecăga clădire era ocupată de aristocrația și de burghezii cei mai de seamă ai orașului.

În ce privește identitatea profesorului care urma să rostească discursul pomenit, nu constituise pentru mine deloc un obiect de interes sau de atenție. Într-un fel mă așteptam nelămurit ca un savant să fie cel care să se ridice în picioare să rostească un discurs formal, pe jumătate dogmatic pentru membrii Ateneului, pe jumătate linguiștor la adresa prinților.

Tribuna era încă pustie cînd am intrat noi, dar zece minute mai tîrziu se umpluse. Într-o clipă un cap, un torace și două brațe apărură la pupitrul acoperit de pinză stacojie. Acest cap noi îl cunoșteam, culoarea părului, forma, felul în care se ținea între umeri, expresia feței ne erau familiare și mie și domnișoarei Fanshawe. Craniul negru și îngust, ămploarea și paloarea frunții, privirea albastră și aprinsă erau amintiri atît de bine impregnate în amintire și atît de strîns împletite cu asociații de natură ironică, încît erau aproape sortite de la sine ca prin apariția lor neașteptată să slîrnească pornirea spre un hohot de rîs. Și într-adevăr, mărturisesc că eu, în ce mă privește, am ris încet pînă m-am aprins la față, însă după aceea mi-am aplecat capul și am lăsat batista mea și voalul coborît să-mi fie singurele confidente ale acestei clipe de veselie.

Cred că-mi părea bine că-l vedeam acolo pe *Monsieur Paul*. Cred că principala senzație era plăcerea să-l vezi instalat acolo pornit și franc, întunecos și candid, iritabil și fără teamă, iar nu să ți-l amintești stăpînind clasa de la catedră. Prezența lui era pentru mine o surpriză. Nici nu-mi trecuse prin minte să mă aștept să-l văd în această situație deși știusem că e titularul catedrei de litere de la universitate. Știîndu-l pe el la tribună, eram sigură că nici formalismul și nici linguseala nu ne erau sortite în clipele acelea. Dar pentru ceea ce aveam să auzim, pentru ceea ce avea să se reverse dintr-o dată, cu grabă, fără întrerupere asupra capetelor noastre — mărturisesc că nu fusesem pregătită.

Li se adresa prinților, nobililor, magistraților și burghezilor cu exact aceeași ușurință și spontaneitate de exprimare, cu aceeași gravitate ascuțită, colerică și fugoasă cu care era obișnuit să le dojenească pe elevule din cele trei clase din *rue Fossette*. Studenților li se

adresă nu ca unor elevi, ci ca unor viitori cetățeni și patrioți. Vremurile care de atunci încoace au izvorât asupra Europei nu erau anunțate pe atunci de nimic așa că spiritul în care vorbea *Monsieur Emanuel* era pentru mine nou. Cine ar fi crezut ca pământurile greoaie și grase ale principatului Labassecour să fi hrănit convîngeri politice și sentimente naționale ca cele care-și găseau acum expresii atît de energice? Despre cuprinsul opiniilor lui nu este nevoie să fac aici o dare de seamă amănunțită, totuși am să cer îngăduința să spun că am considerat atunci că omulețul acela avea dreptate în ce susținea. Cu tot focul care-l aprinsese, era sever și plin de bun simț, strivea sub călcîiul său teoriile utopice, respingea cu dispreț visările exaltate — dar cînd își îndrepta privirile spre chipul tiraniei — o, atunci se aprindea în ochii lui o lumină pe care ar fi trebuit s-o vezi, și cînd vorbea despre nedreptate glasul lui nu trăda nici un fel de nesiguranță, ci amintea mai curînd de sunetul trîmbiței ridicîndu-se la apusul soarelui din parc.

Nu cred că publicul era prea sensibil să-i înțeleagă aprinderea în toată puritatea ei, însă unii dintre studenți au fost molipsiți de această însuflețire atunci cînd el le spuse, cu atîta clocvență, care trebuie să le fie calea și țelul străduințelor pentru viitorul țării lor și al Europei. Cînd încheie, îi adresară ovații lungi, puternice, răsunătoare. În pofida irascibilității lui, era profesorul lor favorit.

Cînd grupul nostru părăsi sala, el era în picioare lângă intrare. Mă văzu și mă recunoseu, își ridică pălăria în fața mea, îmi întinse mîna cînd trecui pe lângă el și mă întrebă: *Qu'en dites-vous?*⁴ — întrebare cu totul caracteristică pentru el și care îmi amintea, chiar în momentul acesta de triumf pentru dînsul, de neliniștea plină de curiozitate, de absența unui autocontrol după mine atît de necesar și care se numărau printre defectele lui. Ar fi trebuit să nu-i pese în clipa aceea ce gîndeam eu, sau ce gîndea oricine altcineva, însă îi păsa, și era un om prea firesc, prea impulsiv ca să-și reprime o asemenea susceptibilitate. Însă, chiar dacă-i condamnam această curiozitate febrilă, naivitatea lui îmi plăcea. Ar fi trebuit să-l laud. În inima mea aveau multe laude pentru el

atunci, însă, vai ! nici un cuvînt pe buze. Cine-și găsește cuvintele la momentul potrivit ? Am biiguit cîteva cuvinte fără rost, dar pot spune că-mi păru foarte bine cînd alții, venind cu felicitări mai inspirate, îmi acoperiră timiditatea cu vorbăria lor.

Un domn îl prezentă atunci domnului de Bassompierre și contele, care fusese și el foarte încîntat de discursul auzit, îl invită să se alăture prietenilor lui (care erau, de asemenea, în cea mai mare parte și prietenii lui *Monsieur Paul*) să ia masa împreună cu ei la palatul Crécý. El refuză invitația la masă, căci dintotdeauna fusese timid la invitațiile celor mai bogați. Avea o anumită putere a încăpățînării și independenței în structura lui morală — nu prea evidentă, dar pe care-ți făcea plăcere s-o descoperi pe măsură ce înaintai în cunoașterea firii lui. Făgădui totuși că avea să treacă pe acolo, împreună cu prietenul său, *Monsieur A*, unul din academicienii francezi, în cursul serii.

La masă, în ziua aceea, Paulina și Ginevra arătau, fiecare în felul ei, foarte frumoase. Ginevra poate că avea avantajul unor farmece mai concrete, însă cealaltă strălucea întrecînd-o prin calități mai subtile și spirituale : limpezimea și elocvența ochilor, grația chipului, varietatea fermecătoare a expresiei. Rochia de un stacojiu aprins a Ginevrei îi favoriza buclele blonde și se armoniza cu tenul ei tradafiriu. Vestmintele Paulinei — cu totul la modă, deși modeste, în nuanțe limpezi și albe — făceau pe oricine o privea să se simtă recunoscător pentru viața delicată a tenului ei, pentru însuflețirea plină de blîndețe a portului ei, pentru adîncimea tandră a privirilor ei, pentru umbrirea castanie și revărsarea generoasă a părului — mai întunecat decît cel al verișoarei sale saxone, cum îi erau și sprîncenele, ochii, irișii mari și pupilele mari și mobile. Natura desenase toate aceste detalii mai vag și cu o mînă mai neglijentă în cazul domnișoarei Fanshawe, iar în persoana domnișoarei de Bassompierre le lucrase cu o măiestrie mai aleasă și mai delicată.

Paulina era intimidată de savanții din jur, însă nu chiar într-atît încît să fie redusă la tăcere. Intră cu ei într-o conversație modestă, plină de deferență, nu fără efort, însă cu o atît de autentică grație, cu un bun simț atît de fin și de convingător încît tatăl ei se întrerupse

⁴ Ce părere ai ?

el însuși de mai multe ori din vorbă și rămase s-o asculte și s-o privească cu încântare și mândrie. Un francez politicos, *Monsieur Z*, un om foarte învățat, dar și foarte curtenitor, era cel care o atrăsese în discuție. Pe mine mă fermecase franceza pe care o vorbea ea, era ireproșabilă — structura frazelor corectă, expresiile potrivite, accentul pur. Ginevra, care-și trăise o jumătate din viață pe continent, nu reușea să se apropie de perfecțiunea ei. Nu că i-ar fi lipsit domnișoarei Fanshawe cuvintele, însă ea nu posedea nici exactitatea, nici puritatea vorbirii, și nici nu avea să le poată dobîndi mulți ani de atunci înainte. Și în această privință domnul de Bassompierre avea de ce să fie mulțumit, căci în ce privește limbile străine avea un foarte ascutit simț critic.

Mai era însă cineva care asculta și observa cu toată luarea aminte, o persoană care, reținută de cerințele profesiei sale, sosise mai târziu la masă. Ambele doamne erau cu atenție cercetate de doctorul Bretton, încă din momentul în care acesta din urmă își ocupase locul la masă, și le observă în continuare aproape toată vremea. Sosirea lui o învioră pe domnișoara Fanshawe, care pînă atunci păruse a nu fi în apele ei. Deveni surizătoare și cochetă, începu să vorbească mult — deși ceea ce spunea ea era rareori la obiect sau mai bine zis se referea la obiecte de discuție mult mai prețioase decît cele abordate. Sporovăiala aceasta a ei, ușuratică, incoerentă, l-ar fi amuzat, poate, altădată pe Graham, poate că și acum îl amuza, poate că era doar o închipuire să crezi că, acum cînd privirile îi erau satisfăcute și auzul îndestulat cu așa ceva, gustul său sigur, inteligența sa vie n-ar fi fost în egală măsură solicitate și mulțumite. Este sigur însă că, oricît ar fi părut de insistență și acaparatoare această solicitare a atenției lui, el o acordă cu toată politețea ce i se cerea. Comportarea sa nu arăta nici resentiment și nici răceală. Ginevra era vecina lui de masă și, în timpul cînei, ei îi consacra aproape în întregime luarea lui aminte. Ea păru mulțumită cu aceasta și trecu apoi în salon în cea mai bună dispoziție.

Însă, de îndată ce am ajuns în acest loc de refugiu pentru noi, doamnele, ea deveni din nou plată și neatentă. Aruncîndu-se pe o canapea condamnă cu asprime în vorbă atît discursul cît și dîneul care ar fi fost, din punctul ei de

vedere, teribil de plicticoase, și o întrebă pe verișoara ei cum de putea suporta asemenea *gros bonnets*¹ cum vedea că adună în jurul lui tatăl ei. În clipa însă în care domnișoara se auziră ridicîndu-se în camera de alături, toate ironiile ei încetară. Sări în picioare, se repezi spre pian și începu să cînte acolo cu toată energia. Doctorul Bretton intră printre primii și își alese un loc în picioare alături de ea. Mă gîndeam că n-avea să-și mențină multă vreme această alegere — căci era un anume loc în fața căminului spre care m-aș fi așteptat să-l văd atras. Însă într-acolo el se întoarse doar cu privirile și, în vreme ce el privea doar, alții ocupară locul respectiv. Grația și judecata sănătoasă a Paulinei îi fermeca pe acești înțelepți francezi, finețea frumuseții ei, curtenia liniștită a manierelor ei, tactul ei, nematurizat, dar real și înăscut, plăcea gustului lor firesc. Se strînseseră cu toții în jurul ei, desigur nu pentru a discuta probleme de știință — care ar fi făcut-o pe ea să rămînă mută —, ci pentru a se referi la o mulțime de subiecte privind arta, literatura, viața, asupra căroră se vădi curînd de tot că ea citise și reflectase mult. Eu ascultam. Sînt sigură că, chiar dacă Graham rămăsese departe, asculta și el, auzul ca și vederea îi erau foarte fine. Știam că judecă acea conversație cum trebuie, simțeam că felul în care ea o susținea îi plăcea la culme — îi stîrnea o plăcere aproape dureroasă.

Paulina avea mai multă forță, atît de sentimente cît și de caracter, decît ar fi crezut cei mai mulți din cei care vedeau din afară — mai multă decît Graham însuși își închipuisese pînă atunci și decît ea îi lăsa să vadă pe cei care n-o interesau. Ca să spunem adevărul, cititorule, nu există frumusețe deosebită, grație desăvîrșită, rafinement real care să nu aibă și o forță la fel de deosebită, desăvîrșită, convingătoare. Tot atît de puțin te-ai putea aștepta să găsești roade și flori vrednice la un pom fără rădăcini și fără sevă ca și farmece dăinuitoare într-o fire slabă și fără stăruință. Puțină vreme, un simulacru mai viu al frumuseții ar mai putea înflori în jurul slăbiciunii, însă o asemenea înflorire părelnică nu poate rezista primei furtuni, se ofilește curînd, chiar sub cele mai senine raze de soare. Graham poate că ar fi tresărit dacă vreun duh mai atent i-ar fi șoptit la ureche ceva despre forța și puterea de viață care influențau această fire delicată.

¹ Oameni stupizi, prostănaci.

Doar eu, care o cunoscusem de pe cînd era copil, știam sau ghiceam prin ce rădăcină viguroasă și bună se hrăneau farmecele ei din pămîntul realității.

În vreme ce doctorul Bretton asculta și aștepta un prilej care să-i deschidă și lui acest cerc magic, privirea lui, străbătînd din cînd în cînd neliniștită camera, se opri din întîmplare asupra mea, acolo unde ședeam, într-un colțisor liniștit, nu departe de doamna Bretton și de domnul de Bassompierre — aceștia doi fiind prinși în ceea ce domnul Home numea „o conversație în doi“, sau ceea ce s-ar fi putut interpreta și ca un *tête-à-tête*. Graham îmi surise în semn de recunoaștere, străbătu camera spre mine și mă întrebă cum mă simt, spunînd că arăt palidă. Surideam și eu acum propriilor mele gînduri : de trei luni doctorul John nu-mi mai adresase cuvîntul — un interval de timp de care el nici nu-și dădea cîtuși de puțin seama. Se așeză alături de mine și se cufundă în tăcere. Dorința lui era mai degrabă să privească în jur decît să stea de vorbă cu cei de alături. Ginevra și Paulina se aflau acum exact în fața ochilor lui, putea să le privească după pofta inimii, le cîntărea siluetele, le studia chipurile.

Mai mulți alți oaspeți, doamne ca și domni, intraseră în această încăpere după sfîrșitul cînei, oprindu-se aici pentru cîteva minute de conversație. Și printre acești domni, pot adăuga acum, observasem la intervale o siluetă severă, neguroasă, profesorală, care se plimba singuratică prin salonul de alături și pe care o puteam reîntîlni cu privirile doar de departe. *Monsieur Emanuel* îi cunoștea pe mulți dintre cei de față, însă cred că le era străin aproape tuturor doamnelor — mai puțin mie. Aruncîndu-și privirile către cămin nu se putea să nu mă fi observat și instinctiv făcu o mișcare ca pentru a se apropia de mine. Remarcînd însă că aici se afla și doctorul Bretton se răzgîndi și se trase îndărăt. Dacă asta ar fi fost totul n-aș fi văzut nici un motiv de supărare. Însă nemulțumit cu faptul că se retrăsese numai, pur și simplu începu să se încrunte, să-și scoată buzele în afară într-o strîmbătură și să se uite atît de crunt înspre mine încît îmi abătui privirile într-altă parte de la acest spectacol neplăcut. *Monsieur Josef Emanuel* sosise împreună cu austerul său frate și în clipa aceea o înlocuise tocmai pe Ginevra la pian. Și ce tușeu de maestru urmă zdrăngă-

nelii ei de școlărită ! Cu ce tonuri adînci, recunoscătoare, primi instrumentul muzical miinile adevăratului artist !

— Lucy, începu doctorul Bretton, rupînd tăcerea cu un zîmbet atunci cînd Ginevra alunecă prin fața-i aruncîndu-i o privire în trecere, domnișoara Fanshawe e cu adevărat o fată frumoasă.

Desigur că mă declarai de acord.

— Va fi fiind oare, continuă el, în încăperea asta vreo alta care să i se compare ?

— Cred că nu mai e nici una la fel de arătoasă.

— Sînt de aceeași părere cu dumneata, Lucy. Dumneata și cu mine ne asemănăm în ce privește gustul, cred, și în orice caz în ce privește judecata.

— Crezi ? întrebai eu cu oarecare îndoială.

— Cred că dacă dumneata erai bățat, Lucy și nu fată — finul mamei în loc de fină —, noi am fi fost foarte buni prieteni. Părerile noastre ar fi fost practic identice.

Își luase acum un aer sarcastic, frivol, pe jumătate mîngîietor, pe jumătate ironic, care făcea să-i strălucească ochii. O, Graham ! Multe clipe de singurătate mi le-am risipit căutînd să-mi închipui care ar fi părerea ta despre Lucy Snowe ! A fost oare ea totdeauna binevoitoare și dreaptă ? Dacă Lucy ar fi fost în ea însăși aceeași, dar s-ar fi bucurat în plus de avantajele bogăției și situației sociale, comportarea ta față de ea, prețuirea pe care i-ai fi acordat-o, ar fi fost chiar la fel cu cele pe care le-ai nutrit în realitate în ce o privește ? Și totuși, prin aceste întrebări nu vreau să-ți aduc nici un fel de condamnare. Nu. Poate că m-ai întristat și m-ai tulburat uneori, însă eu am avut o fire impresionabilă, ușor de tulburat — încrederea îmi pierdea chiar și numai dacă un nor trecea prin fața soarelui. Poate că o judecată nepărtinitoare și strică ar fi socotit că eu am greșit mai mult decît tine.

Încercînd deci să-mi înăbuș durerea nerațională care-mi înfiora inima cînd vedeam că în vreme ce Graham putea să le consacre altora interesul lui cel mai grav și serios, cel mai bărbătesc, el n-avea mai mult decît o ironie trecătoare pentru Lucy, prietena lui de demult — îl întrebai calmă :

— Și în ce privințe crezi că sîntem chiar atît de „apropiați în păreri ?

— Amîndoi avem o mare putere de observație. Dumneata poate că nu ești convinsă că și eu aș avea asemenea însușiri, dar să știi că le am.

— Dar tocmai vorbești despre gusturi. Nu s-ar putea întâmpla și ca să observăm aceleași obiecte, dar să le prețuim în chip cu totul deosebit ?

— Haide să ne punem la încercare. Evident, n-ai putea decît să aduci un omagiu meritelor domnișoarei Fanshawe, și atunci, ce crezi despre ceilalți de aici din camera asta ? Mama, de pildă, sau vedetele de acolo, *Messieurs A și Z* sau, să zicem, acea palidă, micuța domnișoară de Bassompierre ?

— Știi foarte bine ce gîndesc despre mama dumitale. La domnii A și Z nu m-am prea gîndit pînă acum...

— Și cealaltă persoană ?

— Găsesc că e, cum spui și dumneata, o domnișoară palidă și micuță — palidă în orice caz, acum, cînd e și obosită de agitația asta.

— Nu-ți mai aduci aminte de ea, cînd era doar un copil ?

— Mă întreb, uneori, dacă dumneata îți mai aduci aminte.

— O uitasem, dar n-ai constatat ce ciudat e că în anumite împrejurări, persoane, chiar cuvinte sau priviri care-ți ieșiseră cu totul din minie, pot ca, în anumite condiții, în anumite dispoziții ale minții tale sau ale altora, să-ți revină la fel de vii ?

— E cu totul posibil.

— Dar, continuă el — reînvierca asta e nedeplină — ne nevoie de o confirmare, pînă atunci are doar înfățișarea tulbură a unui vis, sau cea ireală a unei închipuiri, așa că spusele de întărire ale unui martor îți sînt necesare să te facă să crezi iarăși în ea. Nu ședeai și dumneata cu noi la Bretton acum zece ani, cînd domnul Home a adus-o pe fetița lui, căreia noi îi ziceam „micuța Polly“ să stea o vreme cu mama ?

— Eram acolo și în seara cînd a venit ea și în dimineața cînd a plecat.

— Era un copil cam ciudat, nu-i așa ? Mă întreb — cum m-am purtat eu cu adevărat cu ea ? Îmi plăceau oare copiii în vremea aceea ? Eram eu în stare să fiu bun și prevenitor cu alții — așa cum eram, un școlar mare

și stingaci pe vremea aceea ? Dar dumneata nu-ți mai amintești deloc de mine, bineînțeles.

— Ai văzut și dumneata portretul care te înfățișează — îl ai acolo, acasă. Îți seamănă. În purtări erai același odinioară ca și astăzi.

— Dar, Lucy, cum așa ? Ce-mi spui dumneata acum, ca un oracol, să știi că-mi ațiță bine de tot curiozitatea. Ce sînt eu astăzi ? Ce eram eu în acea zi de ieri de acum zece ani ?

— Plin de grație cu orice îți stîrnea dumitale plăcerea, răutăcios sau crud nu pot spune c-ai fi fost față de cineva.

— Aici nu ai dreptate. Eu cred că m-am purtat aproape de-a dreptul urit cu dumneata, de exemplu.

— Urit ? Nu, Graham, n-aș fi răbdat niciodată docilă brutalitatea sau răutatea.

— Dar de asta, totuși, eu îmi aduc aminte sigur : liniștita Lucy Snowe nu s-a bucurat niciodată de simpatia și bunătatea mea.

— Dar tot atît de puțin de cruzimea sau răutatea dumitale.

— Da, e drept, chiar dacă aș fi fost Neron însuși tot n-aș fi fost în stare să chinuiesc o făptură inofensivă ca o umbră.

Am surîs, dar în același timp mi-am înăbușit și un geamăt. O, cit aș fi dorit să mă lase în pace, să nu mai vorbească acum despre mine ! Epitetele acestea, atributele acestea „liniștita Lucy Snowe“, „inofensivă ca o umbră“ le lepădam de la mine, vroiam să i le înapoiez, nu cu dispreț, ci cu o oboseală nesfîrșită. Asemenea cuvinte aveau răceala și apăsarea plumbului. Nu mai vroiam ca el să mă hărțuiască cu asemenea poveri. Din fericire, el trecu de la mine la alt subiect.

— În ce termeni erați dumneata și acea „micuța Polly“ ? Dacă-mi mai aduc bine aminte — nu s-ar putea spune că nu vă înțelegeați.

— Nu prea înțeleg ce vrei să spui. Crezi că micuța Polly singură nu-și aduce aminte mai clar ?

— O, să nu mai vorbim acum despre „micuța Polly“ — spune-i te rog domnișoara de Bassompierre, și atunci o să vezi că, bineînțeles, un personaj atît de important nu-și mai aduce aminte de un loc cum era Brettonul. Uită-te la ochii ei mari, Lucy. Crezi că ei mai stau să citească vreun cuvînt din cartea memoriei ? Crezi că mai

sînt aceiași pe care-i îndrumam eu atunci pe cărțile de citire ? Ea nici nu mai știe că eu i-am fost, într-o măsură, profesorul de citire.

— În Biblie, în serile de duminică ?

— Are un profil calm, delicat, fin de tot, acum, iar pe vremuri ce expresie neliniștită, îngrijorată avea ! Ce mai înseamnă și preferințele copiilor — un balon de săpun pe dată spart ! Ai crede ? Domnișoara asta, pe vremuri, ținea la mine !

— Cred că într-o măsură ținea la dumneata, spusei eu, cu reținere.

— Atunci, nu mai ții minte ? eu uitasem, dar acum îmi aduc aminte : ținea la mine mai mult decît la oricine altcineva de la Bretton.

— Așa credeai și atunci.

— Îmi amintesc bine acum. Aș vrea să-i pot spune tot ce-mi aduc aminte, sau mai degrabă aș vrea ca altcineva, dumneata de pildă, să te strecoară acolo, lingă ea, și să-i șoptești la ureche toate astea, și eu să stau aici și să mă bucur de asta — aici, cum stau acum — s-o văd cum arată cînd află toate astea. Ai vrea să faci așa ceva, Lucy ? Ți-aș fi atît de recunoscător !

— Aș putea eu să te fac pe dumneata vreodată să-mi fii recunoscător ? Nu, n-aș putea, spusei, și îmi simții degetele tremurîndu-mi și mîinile împreunîndu-mi-se.

Dar în mine simțeam un curaj liniștit și în stare să opună rezistență în afară. În problema aceasta nu eram dispusă să-l mulțumesc pe doctorul John, deloc chiar. Cu și mai multă tărie vedeam acum cît de greșit îmi înțelegea el firea și caracterul. Dintotdeauna voise să-mi atribuie un rol care nu era deloc al meu. Și firea și eu însămi ne răzvrăteam acum împotriva-i. El nu ghicea deloc ce simțeam eu, nu-mi citea în ochi, pe chip sau în gesturi, deși nu mă îndoiesc că toate acestea îi vorbeau. Aplecîndu-se acum spre mine, cu insistență caldă, îmi spuse încet :

— Haide, fă-mi pe plac, Lucy.

Și i-aș fi făcut pe plac atunci, sau cel puțin l-aș fi făcut să înțeleagă limpede, și l-aș fi învățat să nu se mai aștepte niciodată din partea mea să joc rolul unei subrete ascultătoare în vreo comedie de dragoste, cînd, îndată după murmurul lui blînd și insistent, suprapunîndu-se aproape peste rugătoarele, mieroasele lui cuvînte — „Haide,

Lucy, fă-mi pe plac“ — un șuierat ascuțit îmi izbi urechea din cecalată parte.

— *Petite chatte, doucerette, coquette !* șuiera dintr-o dată acest neașteptat boia constrictor, *vous avez l'air bien triste, soumise, rêveuse, mais vous ne l'êtes pas, c'est moi qui vous le dis. Sauvage ! La flamme à l'âme, l'éclair aux yeux !*¹.

— *Qui, j'ai la flamme à l'âme. et je dois l'avoir !*² am răspuns, întorcîndu-mă într-acolo cu dreaptă minie, însă profesorul Paul Emanuel își șuierase această insultă și acum dispăruse.

Partea cea mai proastă era că doctorul Bretton, al cărui auz, cum am mai spus, era prompt și fin, prinsese fieceare cuvînt din această apostrofă. Își duse batista la gură și rîse pînă cînd începu să tremure tot.

— Grozav, Lucy, strigă, excepțional ! *Petite chatte, petite coquette*³. O, trebuie să-i spun mamei ! E adevărat, Lucy, sau numai pe jumătate ? Trebuie să fie adevărat. Te-ai roșit c-ai ajuns ca și rochia domnișoarei Fanshawe. Și chiar, pe cuvîntul meu, acum, cînd mă uit mai bine la el, e același omuleț care a fost atît de violent cu tine, atunci, la concert, chiar același, și uite-l acum fierbe pentru că mă vede pe mine cum rîd. O, dar trebuie să-i scot peri albi.

Și Graham, cedînd înclinației lui spre ștregării, începu să rîdă, să glumească cu mine și să-mi șoptească la ureche, pînă cînd eu nu mai putui suporta și ochii mi se umplură de lacrimi.

Dintr-o dată însă el își recăpătă gravitatea. Apăruse un loc gol în preajma domnișoarei de Bassompierre. Cercul care o înconjura părea să se risipească. Mișcarea aceasta fusese de îndată surprinsă de ochii lui Graham — mereu atent într-acolo, chiar dacă păruse preocupat de mine. Se ridică, își luă inima în dinți și străbătu camera profitînd de acest prilej. Toată viața doctorul John a fost un om norocos — un bărbat cu succese. Și de ce ? Pentru că avea ochi să-și vadă prilejurile favorabile, curajul să-l îndemne la acțiuni prielnice, tăria de a-și duce gesturile pînă la capăt. Și nu avea nici o pasiune

¹ Pisicuțo, prefăcuto, cocheto ! [...], ai un aer foarte trist, supus, visător, dar nu ești deloc așa, te cunosc eu bine. Ești o sălbatică ! Ai o flacără în suflet și ochii-ți aruncă scînteii !

² Da, am o flacără în suflet, și chiar și trebuie s-o am.

³ Pisicuțo, cocheta mică !

tiranică să-l rețină, nici entuziasme, nici slăbiciuni nu-i stăteau în drum. Și ce bine arăta exact în clipa aceasta ! Cînd Paulina își ridică ochii, atunci cînd el se opri alături de ea, privirea ei se întîlni deodată cu privirile lui, însuflețite, însă modeste. Fața, cînd i se adresă, se coloră pe jumătate și pe jumătate începu să-i strălucească dinlăuntru. În prezența ei se arăta și mîndru și rezervat, supus și neostentativ, dar hotărît în țelurile lui și respectuos în omagiile pe care i le acorda. Am văzut toate acestea dintr-o privire. Nu mi-am mai prelungit observațiile, nu mai aveam vreme chiar dacă aș fi simțit vreo înclinație spre așa ceva. Se făcuse tîrziu. Ginevra și cu mine trebuia să fi fost acum îndărăt în *rue Fossette*. M-am ridicat, i-am urat noapte bună nașei mele și domnului de Bassompierre.

Nu știu dacă profesorul Emanuel remarcase cu cît de puțină plăcere asistasem la tachiăriile doctorului Bretton sau dacă observase cît mă duruseră, și că, luată în totul, seara aceea nu fusese un șir de distracții exultante pentru volatila, iubitoarea de plăceri *Mademoiselle* Lucie, dar atunci cînd mă pregăteam să părăsesc încăperea, el se apropie de mine și mă întrebă dacă aveam pe cineva care să mă însoțească în *rue Fossette*. Acum profesorul îmi vorbea politicos, chiar respectuos, și părea să regrete ieșirea de adineauri și să-mi ceară iertare pentru ea. Nu-i puteam acorda totuși dintr-o dată recunoașterea acestui regret și nici să răspund umilinței sale de acum cu o iertare prematură și totală. Pînă atunci nu mă simțisem niciodată prea dispusă să mă închid în resentimente în fața grosolăniilor lui și nici să mă îngheț în fața aprinderilor lui exagerate. Totuși consideram că ceea ce-mi spusese în seara aceasta era cu totul inadmisibil, dezaprobarea totală față de procedeele lui trebuia deci scoasă în evidență, chiar dacă nu accentuată prea mult. Spusei doar :

— Am însoțitori.

Ceea ce era adevărat. Ginevra și cu mine urma să fim trimise acasă într-o trăsură. Astfel că trecui pe lingă el cu înclinarea vagă ce i se acorda de obicei de către eleve atunci cînd intra în clasă îndreptîndu-se spre catedră.

După ce-mi găsi șalul m-am reintors în vestibul. *Monsieur* Emanuel era încă acolo, în picioare, ca și cum ar mai

fi așteptat ceva. Făcu, ca pentru mine, observația că seara era frumoasă.

— Este, da ? întrebai eu, pe un ton a cărui totală uscăciune și răceală n-o puteam decît aplauda. Atît de rar reușeam să transpun în fapt hotărîrea de a mă arăta rezervată și rece atunci cînd eram rănită sau jignită, încît mă simțeam aproape mîndră că de data aceasta izbutisem. Această replică, „Este, da ?“ suna foarte asemănător cu replicile unor persoane jignite, auzisem sute de asemenea expresii acre, uscate, reci de pe buzele de coral, atunci strînse, ale nenumăratelor domnișoare care doreau să-și păstreze rezerva. Știam că *Monsieur* Paul n-ar fi răbdat experiența prelungită a unui asemenea dialog, însă era sigur că merită măcar o exemplificare a unui tratament de replici scurte și aride. Îmi închipui că și el era de aceeași părere, căci îl văzui că-și primește cu oarecare calm această doctorie. Îmi privi șalul și obiectă doar asupra faptului că ar fi prea subțire. I-am răspuns cu hotărîre că era exact așa cum aș fi dorit eu să fie. Trăgîndu-mă cu răceală la o parte din fața lui și rămînînd izolată, în picioare, m-am sprijinit de balustrada scărilor, strîngîndu-mi șalul pe umeri și mi-am ațintit ochii pe o pictură mohorîtă cu subiect religios care întuneca peretele din față.

Ginevra întîrzia. Tărăgănelile ei mi se păreau tot mai plictisitoare. *Monsieur* Paul mai era încă acolo, urechea mea aștepta parcă de la el o revenire a tonurilor lui minioase. Se apropie acum de mine. „Să mă aștept acum la alte suierături“, mă gîndii, și dacă un asemenea gest n-ar fi fost prea nepoliticos mi-aș fi astupat urechile cu degetele să nu mai simt fiorul acela neplăcut al șoptelor lui. Însă nu prea ni se întîmplă lucrurile la care ne așteptăm : aștepți de pildă un gîngurit sau un murmur și atunci auzi un strigăt de luptă sau de durere. Aștepți un țipăt pătrunzător, o amenințare plină de minie și constăți că ești întîmpinat cu un salut prietenos, cu o șoptă blîndă. *Monsieur* Paul îmi vorbea acum abia auzit :

— Prietenii adevărați, îmi spunea el, nu se ceartă pentru un singur cuvînt. Spune-mi, eu am fost oare, sau ce *grand fat d'Anglais*¹ (il denumi astfel cu oarecare grosolănie pe doctorul Bretton) cel care ți-a umezit ochii și ți-a îmbujorat obraji, acum ?

¹ Prostănacul ăla mare de englez.

— Eu personal nu observ, *Monsieur*, ca dumneavoastră, sau vreo altă ființă să-mi fi stîrnit o asemenea emoție cum îmi descrieți dumneavoastră, fu răspunsul meu, și, recitîndu-mi-l, mi-am învins iarăși eul meu obișnuit și am izbutit o falsitate aproape cu totul de gheață.

— Dar ce-am spus? insistă el, eram prea furios, mi-am și uitat cuvintele. Ce ți-am spus exact?

— Cuvinte pe care e mai bine să le lăsăm uitate, am zis, încă liniștită, stăpînită, rece.

— Atunci vorbele mele au fost de vină, ele te-au rănit? Consideră-le nespuse, permite-mi să le retrag, acceptă ruga mea de iertare.

— Nu sînt deloc supărată, *Monsieur*.

— Atunci ești mai mult decît supărată — rănită. Iar-tă-mă, te rog, domnișoară Lucy.

— *Monsieur* Emanuel, te iert.

— Să aud că-mi spui cu vocea dumitale firească, și nu cu tonul acesta străin: „*Mon ami, je vous pardonne*”¹. Mă făcu să surîd. Cine-și putea reține surîsul la regretele, simplitatea, gravitatea lui.

— *Bon!* strigă el. *Voilà que le jour va poindre! Dites donc, mon ami.*

— *Monsieur Paul, je vous pardonne*².

— Nu vreau să aud de nici un *Monsieur*, sau dacă nu, n-am să te cred sinceră. Încă un efort, spune — *mon ami*, sau dacă nu, în englezește — prietene.

Pe limba noastră „prietene” are cu totul alt sunet și un alt înțeles decît *mon ami*, nu comunică aceeași senzație de afecțiune domestică, intimă. Lui *Monsieur* Paul nu i-aș fi putut spune *mon ami*, dar „prietene” puteam și chiar îi și spusei astfel fără greutate. Însă o asemenea distincție nu exista pentru el, astfel că arată foarte mulțumit cu vorbe englezești. Surise. Cititorule, ar fi trebuit să-l vezi surîzînd pe omul acesta și ar fi trebuit să remarci deosebirea dintre înfățișarea lui de acum și cea pe care o avea cu o jumătate de ceas mai devreme. N-aș putea afirma că pînă atunci aș fi văzut vreodată pe buzele sau în ochii domnului Paul surîsul plăcerii sau al mulțumirii sau al bunătații. Un surîs ironic, disprețuitor, sarcastic, sau cel al pasiunii exultante îl văzusem de sute de

¹ Prietene, te iert.

² — Bravo! [...] Uite că se luminează de ziuă! Spune-mi, deci, „prietene”. — Domnule Paul, te iert.

ori, exprimat mai bine zis prin ceea ce el numea surîs, însă orice semn luminos al unor simțăminte mai blînde sau mai calde mi se părea cu totul nou pe chipul său. Îi schimba cu totul expresia obișnuită, ca și trecerea la adevărata față a cuiva care și-ar scoate o mască. Trăsăturile lui își pierdeau adîncimea amară, însuși tenul părea mai limpede și mai luminos, întunecimea posomorită, palidă, meridională care-i trăda singele spaniol era înlocuită de o nuanță mai luminoasă. Cred că nu mai văzusem niciodată pe vreun chip omenesc o așa metamorfoză într-o situație asemănătoare. Mă conduse acum pînă la trăsura. În aceeași clipă ieși și *Monsieur* de Bassompierre însoțindu-și nepoata.

Domnișoara Fanshawe era foarte prost dispusă. Găsise că seara întreagă fusese o mare plictiseală. Cu totul iritată, se arăta cît se poate de posomorită și nici nu mai încercă să-și ascundă această dispoziție de cum ne instalaram în trăsura și se închiseră portierele. Invecțiile ei la adresa doctorului Bretton aveau ceva cu totul veninos. Constatînd că îi fusese cu neputință fie să-l farmece fie să-l rănească, ura îi era acum singura resursă. Și ura aceasta și-exprima în termeni atît de lipsiți de măsură și de simțul proporției încît părea monstruoasă de-a dreptul, astfel că, după ce am ascultat-o o vreme cu un stoicism prefăcut, simțul dreptății, care mi se răzvrătise cu totul, m-a făcut să-mi ies din sărute. Se produse atunci o explozie, căci și eu puteam să fiu pătimașă, mai ales față de actuala mea însoțitoare, frumoasă însă atît de plină de defecte și care nu scăpase niciodată prilejul de a zgîndări tot ce era mai rău în mine. Era bine că roțile trăsुरii făceau atîta vacarm pe străzile pietruite ale cartierului, căci pot să-l asigur pe cititor că în trăsura nu domni nici tăcere de moarte și nici nu se desfășură vreo conversație calmă. Pe jumătate serioasă, pe jumătate pentru că așa mi se părea că e drept, îmi făcui o datorie din a o reduce la tăcere pe Ginevra. Plecase într-o stare de spirit sălbatică din *rue Crécy*, îi impunea s-o îmblînzesc înainte de a ajunge în *rue Fossette*. Pentru asta se cuvenea să-i arăt limpede atît valoarea ei reală, cît și defectele ei mari, și aceasta nu se putea face decît într-un limbaj a cărui fidelitate și lipsă de pretenții să se poată compara cu așa-zisele complimente ale lui John Knox către Maria Stuart. Era tocmai tratamentul

indicat pentru Ginevra și i se potrivea bine. Sînt convinsă că în seara aceea s-a dus la culcare mai liniștită și mai bună și că a adormit mai adînc după ce trecuse printr-o atît de severă corecțiune morală.

28

PAZNICUL

MONSIEUR PAUL EMANUEL SE dovedise dintotdeauna extrem de sensibil la orice întrerupere — oricare ar fi fost cauza — survenită în timpul lecțiilor pe care le ținea. Să treci prin sala de clasă unde se afla el era un gest considerat de către profesori și eleve, de fiecare în parte și de toate la un loc, ca puțin să-l coste viața pe vinovat.

Madame Beck însăși, dacă ar fi fost silită să facă așa ceva, „naviga” pe acolo, strîngîndu-și fustele pe lîngă corp și evitînd cu grijă formidabila estradă, întocmai ca un vas evitînd valurile cele mari. Cît despre *Rosine*, portărcasa — căreia la fiecare jumătate de oră îi revenea datoria temută de a le scoate pe eleve din însăși inima uncoia sau alteia dintre clase pentru a le duce la ora de muzică din oratoriu, din salonul cel mare sau cel mic, din sufragerie, sau din vreo altă încăpere unde se afla vreun pian — ea, încă de la a doua sau a treia încercare, amuțea cu totul de spaimă, sentiment pe care i-l trezeau privirile acelea de nedeseris ridicate spre ea prin ochelarii care aruncau săgeți.

Într-o dimineață mă aflam în mica încăpere de trecere, ocupîndu-mă cu o broderie începută de una din eleve care neglijase s-o mai ducă la bun sfîrșit, și, pe cînd degetele îmi lucrau, auzul mi se delecta cu crescendourile și cadențele unui glas care tuna în clasa alăturată, în tonuri care creșteau de la o clipă la alta, tot mai neliniștite, tot mai prevestitoare de furtună. Însă între mine și furtuna care se pregătea era un solid perete despărțitor precum și posibilitatea unei refrageri ușoare prin ușa de sticlă dînd spre curte, aceasta în cazul că furtuna s-ar fi abătut către mine, așa că mărturisesc că simțam

mintele mele erau mai mult de amuzament decît de frică ascultînd cum se înmulțesc semnele rău prevestitoare. Sărmana *Rosine* nu era în siguranță, de patru ori în aceea dimineață trebuise să facă acel drum încărcat de primejdii, și iată că acum, a cincea oară, îi revenea primejdioasa sarcină de a smulge, cum s-ar spune, un cărbune din foc — o elevă de sub nasul lui *Monsieur Paul*.

— *Mon Dieu ! Mon Dieu !* striga. *Que vais-je devenir ? Monsieur va me tuer, j'en suis sûre, car il est d'une colère !¹*

Și, cu curajul disperării, deschise ușa clasei.

— *Mademoiselle La Malle au piano !²* strigă ea.

Și, înainte de a se fi putut retrage în siguranță, sau măcar de a fi putut închide ușa, glasul temut izbucni :

— *Dès ce moment, la classe est défendue. La première qui ouvrira cette porte, ou passera par cette division sera pendue, fût-ce Madame Beck, elle-même³.*

Nu trecuseră încă nici zece minute de la promulgarea acestui decret, că papucii franțuzești ai *Rosinei* se auziră iar fișînd pe coridor.

— *Mademoiselle*, îmi spuse ea, eu nu mai vreau nici pentru o monedă de cinci franci să mai deschid în clipa asta ușa de aici. Ochelarii lui *Monsieur* sînt cu adevărat înspăimîntători, și uite că a venit un comisionar cu un mesaj de la Ateneu. I-am spus lui *Madame Beck* că eu nu îndrăznesc să-l transmit și ea mi-a spus să vă însărcinez pe dumneavoastră cu el.

— Pe mine ? Nu, îmi pare rău. Așa ceva nu intră deloc printre îndatoririle mele. Haide, haide, *Rosine*, poartă-ți singură crucea. Curaj — mai atacă încă o dată !

— Eu, *Mademoiselle* — mi-e cu nepuință ! L-am supărat de cinci ori astăzi. *Madame* ar trebui să angajeze un jandarm pentru slujba asta. *Ouf ! Je n'en puis plus⁴.*

— Haida-de ! Ești o fricoasă. Ce e cu mesajul ăsta ?

— E tocmai de felul celor cu care *Monsieur* nu vrea deloc să fie deranjat : o chemare să se prezinte de îndată la Ateneu, pentru că au acolo o vizită oficială — un

¹ Doamne ! Doamne ! [...] Ce-are să se întîmple cu mine ? Doamne ! Nu are să mă omoare, sînt sigură, e așa de furios !

² [*Mademoiselle la Malle*] la lecția de pian.

³ Din clipa aceasta începînd, sala de clasă e închisă. Prima care mai deschide ușa asta sau trece prin sala aceasta va fi spînzurată, chiar dacă ar fi *Madame Beck* însăși.

⁴ Uf ! Nu mai pot.

inspector, nu știu bine ce — și *Monsieur* trebuie să se întilnească cu el. Și știți și dumneavoastră cât urăște el să i se spună că trebuie să facă ceva.

Da, știam destul de bine. Omulețul acesta neliniștit detesta orice obligație sau restricție. Totuși acceptai să-mi iau eu răspunderea, desigur, nu fără teamă, însă teama se amesteca și cu alte simțăminte, în primul rînd curiozitatea. Am deschis deci ușa, am intrat, am închis după mine ușa atît de repede și fără zgomot cît îmi permitea mîna nesigură. Căci să intri încet sau, dimpotrivă, să dai buzna, să zdrăngăni clanța sau, dimpotrivă, să lași ușa larg deschisă constituiau agravări ale crimei adesea mai grave chiar decît crima însăși. El stătea acolo, la catedră, și eu mă oprisem în celălalt capăt în picioare. Dispoziția lui era în chip evident foarte proastă — chiar cît se poate de proastă. Ținuse o oră de aritmetică — pentru că ținea cursuri despre oricare subiect i-ar fi trecut lui prin minte — și aritmetica fiind o materie aridă contrazicea gusturile și înclinațiile lui, așa că nu exista elevă care să nu tremure din cap pînă în picioare cînd îl auzea pe el vorbind despre cifre și numere. Rămăsese pe scaunul lui, aplecat asupra catedrei. Să-și mai ridice ochii la zgomotul intrării unei persoane, la înfăptuirea unei încălcări directe a voinței și legii emise de el, era un efort pe care, pentru moment, nu găsea puterea să-l facă. Mie îmi convenea asta, aveam astfel răgazul să parcurg toată lungă clasă, și parcă era mai pe gustul și dispoziția mea să întîmpin de aproape o izbucnire de minie ca ale lui decît să-i îndur amenințările de la depărtare.

M-am oprit lingă estradă, chiar în fața lui. Bineînțeles, eu ca ființă nu eram demnă de atenția lui — își continuă deci lecția. Însă disprețul lui nu mă dezarmă: trebuia să-l fac să asculte mesajul meu și să răspundă la el.

Nefiind destul de înaltă pentru a-mi înălța capul pe deasupra catedrei care era cocoțată pe estradă, și în locul unde mă oprisem el fiind în eclipsă, mă aventurai să arunc o privire printr-o parte, în scopul, la început, doar de a-i vedea mai bine fața — care mi se păruse la intrare că seamănă mult și în chip pitoresc cu cea a unui tigru negru și furios. De două ori izbutii să-l văd astfel dintr-o parte fără a fi pedepsită în vreun fel, înaintînd și retrăgîndu-mă nevăzută. A treia oară ochiul

meu abia se strecurase dincolo de colțul catedrei, cînd fu prins și ținut de însăși pupila lui — ținut de lentila ochelarilor. Rosine avusese dreptate, acești ochelari aveau în nemișcarea lor ceva care-ți inspira o spaimă paralizantă, mai mult chiar decît mînia mobilă a ochilor stăpînului lor atunci cînd nu erau astfel apărați.

Descoperisem însă acum avantajele apropierii de sursa primejdiei: acești ochelari de miop erau neputincioși pentru examinarea unui criminal aflat atît de aproape de nasul lui *Monsieur*. În consecință și-i scoase și astfel el și cu mine ne aflam acum mai aproape de statutul de egalitate.

Îmi pare bine că spun că nu eram, la drept vorbind, prea înspăimîntată de el — de fapt, cînd eram foarte aproape de el nu mai simțeam chiar nici un fel de spaimă. Dacă el ar fi cerut frînghie și o spinzurătoare pentru a executa sentința de curînd pronunțată eram chiar în stare să-i ofer pe loc o măsură cît să încapă într-un ac dintr-o ață trainică de brodat și să și fac asta cu atîta politețe încît să nu poată decît să-și mai ostoiască, în parte cel puțin, iritarea. Bineînțeles că nu am făcut acest gest plin de curtoazie chiar în văzul tuturor, i-am întins doar ața pe după colțul catedrei și am prins-o, cu lațul gata făcut, de speteaza scaunului său profesoral.

— *Que me voulez-vous?*¹ spuse el cu un mormăit a cărui muzică era pe de-a-ntregul stinsă în pieptul și gîtlejul lui, căci dinții și-i ținea încheștați, și părea să formuleze tocmai atunci în sinea lui o juruință solemnă ca nimic pe lume să nu-i smulgă vreun suris.

Răspunsul meu a început fără compromisuri:

— *Monsieur*, i-am spus, *je veux l'impossible, des choses inouïes*², și, gîndind că e mai bine să nu minimizez toată chestiunea, ci să-i administrez acest duș cu hotărîre, i-am transmis cu voce joasă și grăbită mesajul de la Ateneu, exagerîndu-i, fără să mă jenez, nota de urgență.

Evident, nu vru să audă nici un cuvînt. N-avea să plece, n-avea să-și părăsească lecția începută și oficialitățile din Villette n-aveau decît să trimită să-l ia pe sus. N-avea de gînd să se cîltimească nici cu o iotă din obișnuin-

¹ Ce dorești de la mine?

² Doamne! [...] vreau imposibilul, niște lucruri nemaipomenite.

tele lui, nici la apelurile regelui, guvernului și Camerelor la un loc.

Știam însă că va trebui să se ducă. De spus putea să spună ce poștește, însă atât datoria cât și interesele sale îi porunceau o supunere imediată și totală la această chemare. Rămăsei deci, tăcută, la locul meu, ca și cum el n-ar fi răspuns nimic. Mă întrebă ce mai doresc.

— Numai răspunsul domnului, să-l pot transmite celui care a adus mesajul.

Își flutură mâna într-un semn de refuz.

Îmi luai atunci îndrăzneala să-mi întind mâna spre boneta lui grecească, în clipa aceea odihnindu-se pe pervazul ferestrei. El urmări din priviri această mișcare îndrăzneată, fără îndoială cu milă și uimire față de o atare impertinență.

Aha, mormăi, — dacă am ajuns la asta, dacă domnișoara Lucy se apucă acum să-i miște din loc boneta — ar face atunci mai bine să se preschimbe în băiat pentru prilejul acesta și să facă bunătatea să se ducă la Ateneu în locul lui.

Cu mare respect, eu îi așezai boneta pe catedră, de unde vârful ei păru să-mi adreseze un semn sever.

— Am să scriu un bilet de scuze, asta are să le ajungă, spuse el acum, încă înclinat să se eschiveze.

Știind bine că așa ceva n-avea să le ajungă, eu îi împinsei binișor boneta spre mâna lui. Astfel urnită din loc, ea alunecă pe înclinarea lustruită a pupitrului lăcuit și neacoperit de vreo pinză, împingind în fața ei ochelarii cu ramă ușoară de oțel și, mi-e groază să mărturisesc, aceștia căzură pe estradă. De multe ori pînă atunci îi mai văzusem căzînd fără să sufere nici o stricăciune, de data aceasta, căci acesta e norocul lui Lucy Snowe, căzură astfel că ambele cercuri de sticlă se preschimbară în cîte o stea tremurătoare și apoi destrămată.

Acum, mă cuprinse cu adevărat tulburarea — tulburarea cu regretele. Cunoșteam bine valoarea acestor ochelari : *Monsieur* Paul avea un defect de vedere mai ciudat, care se corecta cu instrumente mai complicate și numai ochelarii aceștia i se potriveau. Îl auzisem vorbind despre ei ca despre comoara lui. Cînd îl ridicai de pe jos, sparți și de nefolosit, mâna îmi tremura. Am fost străbătută de un fior de frică constatînd ce dezastru provocasem, însă cred că pot spune că mai mult îmi părea rău decît îmi

era frică. Cîteva clipe nici nu mai îndrăznii să-l privesc în față pe profesorul astfel văduvit de obiectul prețios. El fu primul care rupse tăcerea.

— Lă, spuse, — *me voilà veuf de mes lunettes* ¹ ! Cred că *Mademoiselle* Lucy are să recunoască acum că fringhia și eșafodul îi sînt pe deplin meritate și tremură așteptîndu-și soarta O, trădătoare, trădătoare ! Ești hotărîtă să mă vezi orb și neajutorat în miinile durnitale !

Mi-am ridicat ochii : fața lui, în loc de a fi minioasă, fremătătoare de iritare, ridată, îi era înflorită de zîmbetul, luminată de licărirea pe care i le văzusem cum se schimbaseră în seara de atunci la palatul Crécy. Nu era miniat — nici măcar îndurerat. Pentru o vină reală se arăta plin de clemență, la o provocare reală a supărării sale era răbdător ca un sfînt. Evenimentul acesta, care mi se părea a fi cît se poate de neprielnic și care, credeam eu, îmi spulberase dintr-o dată orice șansă de a-l mai putea convinge — se dovedise a-mi fi cel mai bun ajutor. Greu de manevrat atîta vreme cît nu-i făcusem nici un rău, deveni dintr-o dată maleabil și îndatoritor cînd mă văzu stînd în fața lui conștientă și rușinată de vina mea.

Încă ironizîndu-mă cu bunătate ca pe „*une forte femme* — *une anglaise terrible* — *une petite casse-tout*“ ², declară că nu îndrăznea să nu dea ascultare uneia care-i dăduse un exemplu de puterile ei atît de primejdioase. Era ceva cu totul asemenea scenei cu „marele împărat spărgînd vasul de flori ca să insuflă demoralizarea și spaima“. Așa că, încununîndu-se în cele din urmă cu boneta grecească și luîndu-și ochelarii distruși din mâna mea pe care mi-o dăduse ușor, ca semn blind de iertare și încurajare, își făcu plecăciunea și plecă spre Ateneu într-o stare de spirit plină de umor și bună dispoziție.

După o asemenea manifestare de amabilitate, cititorul va regreta poate pentru mine să aflu că aveam să mă cert iarăși cu *Monsieur* Paul înainte de a se fi lăsat țara. Cu toate acestea, așa s-a întîmplat și n-am avut ce face.

I se întîmpla — și era un gest lăudabil și acceptabil — să sosească uneori seara, totdeauna pe neașteptate, ne-

¹ Așa [...] uite-mă văduvit de ochelarii mei !

² O femeie grozavă — o englezoaică teribilă — o micuță care frică tot.

anunțat, iscîndu-se în tăcuta oră de studiu, instalîndu-și brusc despotismul peste noi și ocupațiile noastre. Ne făcea să punem cărțile deoparte și să închidem coșulețele de lucru și, scoțînd el însuși cite un volum mai gros sau cite un teanc de fascicule, înlocuia monotona *lecture pieuse*, mormăită tărăgănat de cite o elevă adormită, cu cite o tragedie pe care o făcea grandioasă, înflăcărată de gesticulațiile lui dezlănțuite, vreo dramă cărcia, în ce mă privește, rareori stam să-i desprind meritele intrinseci, căci *Monsieur* Emanuel o transforma într-un vas din care să se reverse focul și o umplea cu verva și pasiunea sa înăscută ca pe o cupă de elixir dătător de viață. Sau, dacă nu făcea să fulgere prin întunecimea noastră claustrală o răsfrîngere dintr-o lume mai luminoasă, ne deschidea ochii spre o licărire din literatura actuală, ne citea pasaje din vreo povestire încîntătoare sau din cel mai nou foileton plin de spirit, care trezise risul în saloanele pariziene, avînd întotdeauna grijă să excludă, cu o mină cit se poate de severă, din tragedie, melodramă, povestire sau eseu, orice pasaj, frază sau cuvînt care ar putea fi socotit nepotrivit pentru un public de *jeunes filles*. Am remarcat în mai multe rînduri că, acolo unde scoaterea fără substituiri altui text ar fi lăsat un gol care să știrbească înțelesul, sau ar fi slăbit din forța originalului, el putea improviza paragrafe întregi, pe cit de viguroase pe alit de ireproșabil în nota autorului respectiv. Ba chiar dialogul, descrierea grofate de el erau deseori mult mai bune decît cele pe care le eliminase.

Așadar, în seara despre care e vorba, ședeam cu toatele tăcute, asemenea unor călugărițe în reculegerea lor, elevele studiînd, profesoarele văzîndu-și de lucrul lor. De lucrul meu de mină îmi amintesc și acum. Era o fantezie neprețioasă, însă pe mine mă interesa, avea dealtminteri un scop, nu-l făceam numai ca să-mi omor timpul; voiam ca după ce aveam să-l termin să-l ofer ca dar, și prilejul de a-l dărui se apropia, astfel că se cerea acum grabă, și, deci, degetele mele erau foarte ocupate.

Am auzit atunci suncul grăbit al clopoțelului pe care-l cunosteam cu toatele și apoi pasul precipitat familiar fiecărui auz. Cuvintele *Voilà Monsieur*¹ abia apucaseră să iasă în același timp de pe toate buzele, cînd ușa cu cele două canațuri se despica în două (cum se despica întot-

¹ Iată-l pe Domnul.

deauna spre a-i face loc dumnealui — un cuvînt cum ar fi „se deschise“ ar fi inefficient pentru a-i descrie mișcările grăbite) și el se și afla în mijlocul nostru.

Erau în sala aceea două mese lungi de studiu, prelungi ambele și mărginite de bănci. Deasupra fiecăreia din ele, la mijloc, atirna cite o lampă. Sub această lampă, de o parte și de alta a mesei, se așeza cite o profesoară. Fetele stăteau în dreapta și în stînga fiecăreia din ele, cele mai mari și mai studioase mai aproape de lampă și de centru, cele mai lenexe și mai mici cum ar veni mai înspre polul nord și polul sud al mesei. Obiceiul lui *Monsieur* era să aducă, plin de politețe, cite un scaun uncia din profesoare, de obicei Zélie St. Pierre, profesoara cea mai importantă de acolo, și apoi să ocupe scaunul părăsit de aceasta, și astfel să profite din plin de luminile lămpii — un fel de tropic al mesei —, lumini de care vederea sa mioapă avea nevoie.

Ca de obicei, Zélie se ridică în grabă, surizînd cu toată gura, scoțîndu-și la iveală pe de-a întregul șirurile de sus și de jos ale dinților — surîsul acela ciudat, care ocupă intervalul de la o ureche pînă la alta, și se caracterizează doar printr-o vagă linie curbă, subțirică, nereușind să se răspîndească asupra chipului și care nici nu înveselește obrazul și nici nu luminează ochii. Presupun că *Monsieur* nu a văzut-o, sau că în clipa aceea capriciul lui a fost să nu o observe, pentru că era un bărbat la fel de capricios cum se spune că ar fi femeile. În asemenea cazuri ochelarii săi (acum își procurase o altă pereche) îi slujeau ca scuză pentru tot felul de omisiuni și neatenții. Oricare i-ar fi fost motivele, trecu pe lîngă Zélie, poposi la capătul celălalt al mesei și, înainte de a fi putut sări în picioare ca să-i fac loc, îmi șopti *Ne bougez pas*¹, și se stabili între mine și domnișoara Fanshawe, care dorea întotdeauna să fie vecina mea și să-și așeze cotul alături de al meu, deși adesea aveam grijă să-i spun: „Ginevra, aș vrea să te văd cit mai departe de mine“.

Era ușor de spus „Ne bougez pas“, dar cum aș fi putut să-i dau ascultare? Trebuia să-i fac loc și trebuia să le cer elevelor să se dea ele în lături pentru ca eu să mă pot mișca. Ginevra n-avea decît să se lipsească de mine, „ca să se încălzească“ cum spunea ea în serile de iarnă, și să-mi scoată inima cu foială și înghiontelile ei, obligîndu-mă

¹ Nu te mișca.

chiar uneori să-mi pun cîte un ac mai viclean în cingătoare drept protecție împotriva cotului ei. Îmi inchipuiam însă că *Monsieur Paul* nu trebuia să fie supus unui asemenea tratament, așa că mi-am tras la o parte coșulețul de lucru spre a lăsa loc cărții lui și m-am retras să-i fac loc persoanei sale, nelăsînd totuși o mai mare distanță între noi decît cea pe care orice om cu scaun la cap ar fi considerat-o ca spațiul potrivit, cuvenit respectului acordat unui profesor. Însă *Monsieur Paul Emanuel* nu era niciodată ceea ce se cheamă un om cu scaun la cap. Era numai cremene și lemn uscat, și ca la o ciocnire luă foc dintr-o dată.

— *Vous ne voulez pas de moi pour voisin !* mormăi el ; *vous vous donnez des airs de caste, vous me traitez en paria*, rînji el mai departe. *Soit ! je vais arranger la chose !*¹.

Și se și apucă să aranjeze lucrurile.

— *Levez vous toutes, mesdemoiselles*² strigă.

Fetele se ridicară. El le făcu să se înșiruiască la cealaltă masă. Apoi mă plasă pe mine la una din extremitățile uneia dintre băncile cele lungi și, după ce-mi transportă cu grijă pedanță coșulețul de lucru, mătasea, foarfecile și toate lucrurile mele, se așeză el însuși la celălalt capăt al băncii.

Oricît ar fi fost de absurd aranjamentul acesta, nimeni din încăpere nu îndrăzni să ridă. Orice chicotit ar fi fost catastrofal pentru cel vinovat. Cît despre mine, am primit lucrurile cu cea mai mare răceală. M-am așezat acolo, izolată de orice contact omenesc. Am stat pur și simplu și mi-am văzut de lucrul meu, liniștită și fără să pot spune deloc că eram nefericită în vreun fel.

— *Est-ce assez de distance ?* mă întrebă el.

— *Monsieur en est l'arbitre*, spusei eu.

— *Vous savez bien que non. C'est vous qui avez créé ce vide, immense, moi je n'y ai pas mis la main*³.

Și, după această afirmație, își începu lectura.

Spre ghinionul lui alesese o traducere franceză din ceea ce el numea un *drame de Williams Shackspire, le faux*

¹ Nu mai vrei drept vecin ! [...] îți dai acce de castă, mă tratezi ca pe un paria [...]. Fie ! lasă eu aranjez eu lucrurile.

² Ridicați-vă toate în picioare, domnișoarelor !

³ — E destulă distanța așa ? [...] — Domnul hotărăște asta. [...] — Știi bine că nu. Distanța ai creat acest vid imens, nu eu.

dieu, adăugă el, *de ces sots païens, les anglais*¹. Cum l-ar mai fi caracterizat în continuare pe Shakespeare dacă nu l-ar fi sărit tocmai atunci țandăra, nici nu mai e nevoie să spun.

Bineînțeles, traducerea fiind franțuzească era cu totul ineptă, și nici n-am făcut vreun efort deosebit pentru a-mi ascunde disprețul pe care unele din greșelile ei ridicole erau de natură să mi-l inspire. Nu că s-ar fi așteptat cineva de la mine să spun ceva, însă uneori ai voi parcă să lași să se vadă părerea pe care nu ai îngăduința s-o exprimi în vorbe. Ochelarii lui *Monsieur* fiind în alertă, el sta să noteze fiecare din expresiile mele faciale, și nu cred că-i scăpă vreuna. Urmarea a fost că, în curînd, ochii lui înlăturară orice pavază, că scînteierile lor se dezlănțuiră vii, și se înfierbîntară tot mai mult, acolo, la polul nord unde se exilase, mai mult în orice caz decît ar fi fost de așteptat de la temperatura camerei și chiar decît ar fi fost de așteptat să se încălzească sub razele aproape verticale ale lămpii tropicale de deasupra lui.

Odată încheiată lectura se punea întrebarea dacă avea să se retragă lăsîndu-și minia neexprimată sau dacă avea să-i dea glas. Reîncerca nu-i prea intra în obiceiuri, însă totuși, la urma urmei, ce-i făcusem atît de grozav încît să treacă la un reproș fățîș ? Nu scosesem nici un sunet, și n-ar fi fost drept să mă socotească demnă de pedeapsă sau chiar de o dojană pentru că-mi permisesem un joc ceva mai liber decît de obicei al mușchilor din jurul ochilor și buzelor.

Se aduse cina noastră, alcătuită din pîine și lapte diluat cu apă caldă. În semn de respect și considerație pentru prezența profesorului în mijlocul nostru, feliile de pîine și paharele fură lăsate toate la un loc pe masă în loc de a fi imediat distribuite elevelor și profesoarelor.

— Serviți-vă masa, domnișoarelor, spuse el, aparent ocupat de a face unele însemnări marginale la „Williams Shackspire“ al lui.

Domnișoarele o serviră. Am primit și eu o felie de pîine și un pahar dar, fiind mai mult decît interesată de lucrul meu, mi-am păstrat locul de pedeapsă și în vreme ce lucram mai departe îmi mestecai pîinea și-mi sorbii

¹ O dramă de William Shakespeare (pronunțat incorect — *n tr.*), zeul fals [...] al acestor pagini proști, englezii.

băutura, totul cu același *sang froid*¹ degajat, la drept vorbind chiar cu o anumită bună dispoziție lăuntrică nu prea obișnuită pentru mine și care îmi era plăcută prin noutatea ei. Se părea că prezența unei firi atât de neliniștite, de fierbinți și de țepoase ca a lui *Monsieur Paul* absorbea toate influențele febrile și tulburătoare asemenea unui magnet și nu le lăsa să ajungă la mine decât pe cele mai placide și armonioase.

El se ridică în picioare. Avea oare să plece fără să mai scoată nici un singur cuvânt? Da, se îndreptă către ușă.

Nu, se reîntoarce de acolo. Dar poate doar ca să-și ia cutia cu creioane pe care o uitase pe masă.

O luă — băgă creionul înăuntru, îl scoase, îi rupse vârful înfigându-l pe masă, îl ascuți la loc și-l băgă în buzunar și... se îndreptă prompt către mine.

Fetele și profesoarele strînse în jurul celeilalte mese vorbeau acum, degajat, între ele. Întotdeauna la masă se vorbea mult și, din obișnuința de a se vorbi repede și tare, în asemenea ocazii nimeni nu-și mai dădea osteneala să-și coboare vocea.

Monsieur Paul se apropie de mine și se opri în spaatele meu în picioare. Mă întrebă ce lucram. I-am răspuns că făceam un pandantiv de ceas.

Mă întrebă „Pentru cine?” I-am răspuns: „Pentru un domn — unul din prietenii mei”.

Monsieur Paul se aplecă atunci spre mine și purcese — cum spun autorii de romane și cum era perfect adevărat în cazul său — „să șuiere” în urechea mea niște cuvinte pline de asprime.

Îmi spuse că, dintre toate femeile pe care le cunoștea el, doar eu reușeam să mă fac desăvârșit de neplăcută. Cu mine îi era cel mai puțin cu putință să trăiască în termeni de prietenie. Aveam un *caractère intratable*² și minunat de pervers. Cum izbuteam asta, sau ce demon mă stăpînea, el nu știa, dar oricît ar fi fost de pașnice și de amicale intențiile cu care se apropia cineva de mine — crac! — eu transformam concordia în discordie, bunăvoința în dușmănie. Era convins că el însuși, *Monsieur Paul*, îmi dorea numai binele. Nu-și dădea seama să-mi fi făcut vreodată vreun rău, ar fi putut, cel puțin așa

¹ Singe rece.

² Caracter imposibil.

își închipuia el, să pretindă dreptul de a fi privit ca o cunoștință obișnuită, nevinovată de sentimente ostile. Și totuși — cum mă comportam cu el? Cu ce izbucniri înțepătoare — cu ce impetuoșități de răzvrătire — cu ce *fougue* de nedreptate?

Aici nu m-am putut împiedica să deschid ochii mari și chiar să strecor, ca o exclamație, o ușoară remarcă: „Izbucniri? Impetuoșități? *Fougue*?” Nu știam despre ce vorbește. „*Chut! A l'instant!*”¹ Uite, uite cum îmi dau drumul — *vive comme la poudre!*² Lui îi părea rău — îi părea foarte rău, numai de dragul meu regreta această particularitate nefericită. Acest *emportement*,³ această *chaleur*⁴ — generoasă, poate, însă excesivă avea, tare se temea dînsul, să-mi prilejuiască mari neajunsuri. Era păcat. Eu nu eram — credea el din adîncul sufletului — cu totul lipsită de calități, și dacă mi-aș fi dat osteneala să ascult de glasul rațiunii și să fiu mai așezată, mai sobră, mai puțin *en l'air*⁵, mai puțin *coquette*⁶, mai puțin atrasă de frivolități, mai puțin înclinată să acord un preț necuvenit aparențelor frumoase — să mă dau în vînt după atențiile unor persoane remarcabile mai ales pentru că aveau ațiția coți înălțime, *des couleurs de poupée, un nez plus ou moins bien fait*⁷ și o enormă îngîmfare — aș mai fi putut să mă dovedesc un caracter util, poate chiar demn de dat ca exemplu. Dar așa cum stăteau lucrurile... Și aici, glasul omulețului se sugrumă o clipă.

Mi-aș fi ridicat ochii spre el, aș fi întins mîna, sau i-aș fi spus un cuvînt de liniștire, însă mi-era teamă că dacă mă clintesc izbucnesc fie în plîns, fie în ris, atât de stranie, în toate, era amestecătura aceasta de vorbe emoționante și absurde.

Mă gîndeam că poate terminase, însă nu: se așeză lîngă mine ca să poată continua mai în largul său.

Pentru că tot se apucase, el, *Monsieur Paul*, să-mi vorbească despre aceste chestiuni dureroase, avea să se expună miniei mele numai pentru că-mi voia mie binele

¹ Sst! Acuma să taci!

² Gata să sari în aer ca praful de pușcă.

³ Exagerare.

⁴ Înlăcărare.

⁵ Alurită.

⁶ Cochetă.

⁷ Rumen în obraz ca o păpușă, cu un nas mai mult sau mai puțin bine făcut.

și avea să se aventureze acum să se refacă la o schimbare pe care o remarcasem în îmbrăcămintea mea. Nimic nu-l împiedica să-mi mărturisească faptul că, atunci când mă cunoscuse — sau mai bine zis când i se întâmpla să mă zărească în trecere din când în când — îl mulțumeam în privința aceasta. Gravitatea, simplitatea mea austeră, evidente în această privință, erau de natură să-i inspire cele mai mari speranțe și aceasta numai în interesul meu. Ce înfrângere fatală mă împinsese în vremea din urmă să-mi strecur florii pe sub marginea bonetei mele, să port *des cols brodés*¹ și chiar să mă înfățișez într-o anumită ocazie într-o *rochie stacojie* — în legătură cu aceasta putea, la urma urmei să facă anumite presupuneri, însă prefera acum să nu vorbească pe față despre așa ceva.

L-am întrerupt iarăși, de data aceasta nu fără un accent de indignare și chiar de oroare.

— Stacojie, *Monsieur Paul*? Nu era deloc stacojie! Era roză și încă palid trandafiriu, și căpăta o nuanță și mai închisă de la dantela aceea neagră.

Trandafiriu sau stacojie, galbenă sau roșie, verde ca mazărea sau albastră ca cerul, totuna. Toate astea sînt culori frivole, țipătoare, cit despre dantela de care-i spuneam eu acum, asta nu era decît un *colifichet de plus*². Și oftă în semn de compătimire față de decăderea mea. Nu putea, îi părea rău că trebuie s-o spună, să fie îndejuns de concret asupra acestei chestiuni, așa cum ar fi dorit. Nestăpînind denumirile unor asemenea *babioles*³ s-ar fi putut să se expună la anumite ușoare erori de terminologie care, fără îndoială, l-ar face vulnerabil la ironiile mele și mi-ar irita și mai mult dispoziția mea, din nefericire eruptivă și pătimașă. Avea doar să-mi spună în termeni generali — și în ce privește acești termeni generali știa bine că nu se înșală — că îmbrăcămintea mea căpătase în vremea din urmă *des façons mondaines*⁴ care-l răneau când mă vedea.

Ce *façons mondaines* vedea dînsul în actuala mea vestimentație de lină neagră iernatică și în gulerul meu simplu alb, mărturisese că mi-era greu să ghicesc. Cînd l-am întrebat asta mi-a răspuns că toate sînt alcătuite cu prea

multă grijă pentru efecte — și pe deasupra „n-aveam și acum o fundă sau o panglică la gît?”.

— Și dacă dumneavoastră condamnați o fundă sau o panglicuță la o doamnă, *Monsieur*, ați dezaproba în mod necesar un lucru ca acesta la un domn? și ridicai împletitura de mătase și fir de aur. Singurul său răspuns fu un geamăt — presupun că sîrnit de ușurătatea mea.

După ce stătu lingă mine cîteva minute în tăcere urmărind progresele împletiturii mele, la care lucram acum eu mai multă asiduitate decît oricînd, întrebă: Oare ceea ce-mi spusese adineaori avea să aibă drept efect să mă facă să-l detest chiar cu totul?

Nu-mi mai aduc bine aminte ce i-am răspuns sau cum a fost formulat răspunsul meu. Mai curînd, cred că n-am spus nimic, însă știu că am ajuns să ne urăm noapte bună în termeni prietenești și că, chiar după ce se aflase din nou lingă ușa, *Monsieur Paul* se mai întoarse ca să-mi explice că nu trebuie să se înțeleagă acum că ar fi condamnat întrutotul rochia stacojie („Trandafiriu! Trandafiriu!” l-am întrerupt eu) —, că n-avea deloc intenția să negă că această rochie avea meritul de a fi arătat bine (fapt era că gusturile lui *Monsieur Emanuel* înclinau în mod cert către strălucitor) —, că vroia doar să mă sfătuiască acum ca, oricînd îmbrac rochia asta, să o fac eu senzația că materialul din care e făcută ar fi o simplă bure, iar nuanța ei *gris poussière*¹.

— Și florile strecurate pe sub boneta mea, *Monsieur*? l-am întrebat — sînt doar atît de mititele...

— Atunci păstrează-le în continuare tot așa mici, spuse. Ai grijă să nu ajungă să crească.

— Și funda, *Monsieur* — bucălica asta de panglicuță?

— *Va pour le ruban!*² sună răspunsul favorabil.

Așa că pînă la urmă ne-am împăcat.

Bravo ție, Lucy Snowe! îmi strigai în sinea mea — uite e-ai avut parte de o predică —, ți-ai cîștigat un *rude savon*³, și asta numai prin înclinațiile tale netreb-nice pentru frivolitățile lumești! Cine s-ar fi gîndit la așa ceva? Te credeai o acritură melancolică! Domnișoara Fanshawe aici de față te consideră un al doilea Diogene.

¹ Gulere brodate.

² Un marafet în plus.

³ Flecuștețe.

⁴ Fasonuri mondene.

Monsieur de Bassompierre, zilele trecute, a schimbat cu politețe vorba cînd s-a discutat despre exagerările actriței Vashti, pentru că, așa cum spunea dînsul cu bunătațe, „domnișoara Snowe pare stînjinită”. Doctorul John Bretton te știe numai drept „liniștita Lucy” — „o făptură inofensivă ca o umbră”, a spus. Dezavantajele lui Lucy se trag de la gravitatea ei exagerată în gusturi și în comportare — lipsă de culoare în caracter și în vestminte. Astea sînt impresiile tale și ale prietenilor tăi despre tine și ia te uită! răsare un omuleț cu o opinie ce diferă diametral de toate celelalte și te acuză fără multă vorbă că ești prea ușuratică și veselă, prea volatilă și versatilă, prea înflorată și colorată. Omulețul acesta aspru, cenzorul acesta nemilos, strînge în mîinile lui toate păcatele astea ale tale risipite de vanitate, toate cîrpele tale rozalii, fundulița ta, panglicuțele, dantelăriile tale prostesti și-ți cere socotcală pentru toate astea și pentru fiecare din ele în parte. Te obișnuiești să se treacă pe lingă tine ca pe lingă o umbră în bătaia soarelui vieții și, acum, e un lucru nou să vezi pe cineva că-și ridică mîna să-și apere ochii pentru că-l necăjești cu o rază prea puternică și supărătoare.

29

SĂRBĂTORIREA LUI MONSIEUR

M-AM TREZIT A DOUA ZI DIMINEAȘA cu o oră înainte de răsăritul soarelui și mi-am terminat panglicuța de ceas, stînd în genunchi pe dușumeaua dormitorului alături de suportul din centru pentru a mai profita de licăririle muribunde ale lămpii de noapte cocoțate acolo.

Toate materialele pe care le aveam — toată provizia mea de mărgelile și cordeluțe de mătase — se epuizaseră cînd lanțul acesta ajunsese la lungimea și bogăția pe care i le dorisem. Îl împletisem dublu, căci știam, bîzuindu-mă pe legea contrariilor, că spre a se potrivi cu gustul cam excentric al celui pe care voiam să-l mulțumesc astfel, era indispensabil ca obiectul să aibă o înfățișare cît mai de efect. Ca o ultimă podoabă, acestui ornament i se mai ce-

rea o închizătoare de aur. Din fericire aveam așa ceva, îmi prindeam cu ea singurul meu lîntug de git. Am desprins-o deci de acolo și am prins-o dincoace, apoi am strîns frumos tot lanțul acesta compact și l-am închis într-o cutiuță pe care o cumpărasem special datorită strălucirii ei, o cutiuță făcută dintr-o anumită scoică tropicală de culoarea numită „nacarat” și prevăzută pe capac cu o coroniță de pietre albastre strălucitoare. Pe capacul acestei cutiute am gravat cu multă grijă, cu vîrfurile forfecuței mele, anumite inițiale.

Cititorul își va aminti poate de descrierea sărbătoririi organizate în onoarea doamnei Beck și nu va fi uitat nici că la fiecare aniversare de acest fel se alcătuiă o listă de subscripție în școală și era oferit un cadou aspectuos. Însă asemenea manifestări constituiau o distincție acordată nimănui altcuiva decît distinsei *Madame Beck* și, într-o formă modificată, rudei și consilierului său, *Monsieur Emanuel*. În cazul din urmă era vorba de o onoare acordată spontan, care nu se plănuiă și organiza dinainte și constituia o dovadă în plus, printre multe altele, de stima cu care — în ciuda parțialității, prejudecăților și iritărilor lui — era privit profesorul de literatură de către elevele sale. Nu i se ofereă vreun obiect de valoare. El lăsase să se înțeleagă fără echivoc că nu ar fi acceptat nici un obiect prețios și nici vreun giuvaericală. Însă un mic omagiu îi făcea plăcere. Costul, valoarea în bani, nu-l emoționau: un inel cu diamant, o tabacheră de aur, oferite cu pompă i-ar fi plăcut mai puțin decît o floare sau un desen înfățișate simplu și cu sentimente sincere. Așa îi era firea. Era un om care nu le mîna întru totul celor din generația sa și care putea considera cu îndreptățire că e legat prin legături de simpatie filială cu „izvoarele din înalturi ale luminii zilei”.

Sărbătoarea lui *Monsieur Paul* cădea la întii mai și, în anul acela, într-o joi. Era o zi foarte frumoasă. Însoțită și fiind, de asemenea, dimineața în care era obiceiul să se ia parte la liturghia de la biserică, și fiind, de asemenea, ziua în care se permitea elevelor să iasă din pension, pentru cumpărături sau pentru a face vizite după-amiaza — toate acestea la un loc făceau ca într-o zi ca asta îmbrăcămîntea elevelor să fie mai veselă și mai proaspătă. Erau acum arborate guferele curate, rochia obișnuită, posomorită, de clasă, era înlocuită cu una mai deschisă și mai

împede la culoare. *Mademoiselle Zélie* St. Pierre îmbracă în această joi anume chiar o *robe de soie*¹, considerată în economia Labassecour drept un articol vestimentar de o splendoare și de un lux hazardat, ba chiar remarcăm că trimisese după un coafor, care s-o pieptene în dimineața aceea. Mai erau chiar și niște fete de ajuns de indiscrete care remarcaseră și că își umezise batista și mîna cu un parfum nou și mai la modă. Sărmana Zélie luase obiceiul să declare că se plictisise de moarte de viața aceasta de reclusiune și muncă și că-și dorea din toată inima să aibă mijloacele și răgazul pentru o vacanță; că ar pune pe altcineva să lucreze pentru ea, un soț care să-i plătească datoriile (era jalnic de împovărată de datorii), să-i aprovizioneze garberoba și să-i lase libertatea, cum spunea ea, *de goûter un peu les plaisirs*². De mult se zvonise că își pusese ochii pe *Monsieur Emanuel*. Sigur e că ochii lui *Monsieur Emanuel* se opreau deseori asupra ei. Ședea locului, și o privea uneori minute întregi. Îl văzusem odată examinînd-o astfel timp de un sfert de oră, în vreme ce elevele erau ocupate cu o compoziție, iar el trona, fără să aibă ce face, la catedră. Simțind întotdeauna ochii lui de vultur, ea se zvîrcolea literalmente, pe jumătate măgălită, pe jumătate incurcată. *Monsieur* îi urmărea manifestările, pîrînd cîteodată teribil de pătrunzător în aprecierile lui. În unele cazuri el avea penetrația înfricoșătoare a insectului și străpungea în ascunzișul său cel mai nemarturisit gînd al inimii și dezvăluia, de sub voalurile cele mai grele, lăcașurile cele mai golase și izolate ale spiritului, și încă, în tendințele cele mai pervertite și în unduirile cele mai ascunse și false, tot ceea ce un bărbat sau o femeie n-ar fi vrut să lase descoperit — spinarea cocoșată, mălularul diform născute odată cu ei înșiși și, încă și mai rău, pata de neșters sau desfigurarea pe care uneori oameii și le provoacă singuri. Nu exista calamitate pe care *Monsieur Emanuel* să n-o ierte sau să n-o compătimească, dacă era recunoscută sincer, însă acolo unde ochii săi cercetători întilneau refuzul și negarea — unde cercetările sale nemiloase găseau ascunzișuri vinovate — o, atunci se arăta și crud și uneori îl credeam chiar rău de-a binelea! Exulta smulgînd paravanele ridicate de nefericiții care se chinau sub furia lui, îi azvîrlea pe aceștia, înflăcărat, în

¹ Rochie de mătase.

² Să guste puțin din plăceri.

virtul mîntîlor denunțării publice, și-i arăta acolo ochilor lumii, goi, mincinoși — nenorocite minciuni intrupate — zvîrcolindu-se sub lumina teribilului adevăr care nu poate fi privit în față. El considera că face dreptate. În ce mă privește, eu mă indoiesc că un om are dreptul să facă o asemenea dreptate altui om. De multe ori, la asemenea dezlanțuiri ale lui, îmi venea să le plîng de milă victimelor sale și nu-l cruțam de minia sau reproșurile mele vii. Le merita, însă era greu să-l zdruncini din convingerea sa fermă că acțiunea îi era îndreptățită și necesară.

După ce am sfîrșit micul dejun și am participat la liturghie, clopotelul școlii sună și sălile de clasă se umplură cu eleve. Spectacolul care se înfățișa în aceste clase era cu adevărat înviorător. Profesoarele și elevele erau proaspăt aranjate și găluite, așezate în ordine și așteptînd, fiecare ținînd în mînă buchetul de felicitare — cele mai frumoase dintre florile de primăvară, proaspăt culese și umplînd aerul de mirezmele lor. Numai eu n-aveam buchet. Mie mi place să vad florile crescînd pe cîmp sau în răsade, căci, cînd le-ai cules, nu mai sînt deloc plăcute. Le văd atunci ca pe niște lăpturi dezradăcinate și muritoare, asemănarea lor cu tot ceea ce e viu și muritor mă întristează. Nu ofer niciodată flori celor pe care îi iubesc. Nu doresc niciodată să le primesc din mîini care îmi sînt scumpe. *Mademoiselle St. Pierre* îmi observă mîinile goale — nu putea crede că pot fi alit de neglijență. Ochii ei începură să mă cerceteze cu aviditate de sus pînă jos. Era sigură că trebuie să am pe undeva vreo floare simbolică, vreau buchetul de violete, ceva cu care să-mi cîștig laude pentru gustul meu, felicitări pentru ingeniozitatea mea. Însă englezoaica cea lipsită de imaginație, ședea acolo, literalmente lipsită de orice podoabă, la fel de golasă de orice floare sau frunză ca și un pom în miezul iernii. Convingîndu-se de asta, Zélie surise, cît se poate de încîntată.

— Ce deștept ai procedat că ți-ai economisit banii, domnișoară Lucie, îmi spuse ea. Uite, proasta de mine m-am dus și am aruncat doi franci pe un buchet de flori de seră.

Și-și arată cu mîndrie splendidul ei buchet.

Însă acum — tăcere! Iată, se aud pași — pașii așteptați. Venea grăbit, ca de obicei, însă cu o promptitudine, cum eram noi înclinate să ne măgulim singure, inspirată de altceva decît de nervozitatea lui obișnuită. Ne gîndeam

că pașii profesorului nostru (ca să ne exprimăm romantic) ofereau în dimineața aceea o promisiune prietenească — și de fapt chiar așa simțeau.

Intră într-o dispoziție care-l făcea să pară o nouă rază de soare în clasa și așa însoțită din plin. Lumina dimineții jucându-se printre florile noastre și rizind pe pereții încăperii se îmbogăți cu o nouă scinteiere de la salutul atotbinevoitor al lui *Monsieur* Paul. Ca un adevărat francez (deși nu știu de ce i-aș spune astfel, pentru că nu era după originea sa, nici francez, nici labassecourian) se îmbrăcase anume pentru prilejul acesta deosebit. Contururile siluetei sale nu mai erau acum ascunse de faldurile nelămurite, sinistre și conspirative și ale paltonului său negru ca funinginea. Dimpotrivă, statura sa (atita cât era, n-are nici un rost să-l laud unde nu e cazul) era bine pusă în valoare de o haină civilizată și de o vestă mătăsoasă, chiar drăgălașă la vedere. Boneta lui sfidătoare și păgînă dispăruse. Ni se arătă cu capul descoperit, ducînd o pălărie creștinească în mîna lui înmănușată. Omulețul arăta acum bine, foarte bine. Era o limpezime a prieteniei în ochiul său albastru și o lumină de bună dispoziție pe tenul său negricios care mergeau perfect în locul frumuseții care-i lipsea. Nu-ți mai păsa să observi că nasul lui, deși departe de a fi micuț, n-avea o formă anumită, nici obrajii-i subțiri, nici fruntea ridată și patrată, nici că buzele-i nu erau petale de trandafiri. Îl luai așa cum era și simțeau că prezența sa e exact contrariul unei ființe demoralizante sau lipsite de importanță.

Se îndreptă spre catedră, își așază acolo pălăria și mînușile. *Bonjour, mes amis*¹, spuse, cu un ton pentru care unele dintre noi erau dispuse să-i ierte multe murmurări aspre și ironii nemiloase. Nu un ton jovial, de băiat bun, și mai puțin un accent onctuos, de preot, ci o voce care-i aparținea numai lui — o voce pe care o folosea atunci cînd inima se exprima prin vorbele lui. Inima aceasta vorbea cu adevărat uneori, deși era un organ iritabil nu era împietrit, în miezul ei era un loc mai blind decît orice blindete omenească, un miez care-l făcea să se coboare pînă la copiii cei mici, care-l făcea să se apropie prietenește de fete și femei față de care, oricît s-ar fi răzvrătit, nu-și putea uita afinitățile și nici nu putea nega de fapt că se înțelegea mai bine cu ele decît cu cei de sexul său.

¹ Bună dimineața, prietene.

— Îi urăm toate lui *Monsieur* o zi bună și îi oferim felicitările noastre cu prilejul aniversării nașterii sale, spuse *Mademoiselle* Zélie, făcîndu-se purtătoare de cuvînt a adunării, și, înaintînd cu obișnuitele contorsiuni și afectări care îi erau ei necesare pentru a face orice mișcare, își depuse costisitorul buchet în fața lui. El se înclină asupra florilor.

Urmă suita lungă a darurilor. Toate elevele, trecînd cu pasul lunecos pe care-l adoptă străinele, își lăsară tributul pe măsură ce-i treceau prin față. Fiecare din fete își așeza cu atîta îndeminare darul, încît atunci cînd ultimul buchet fu lăsat pe catedră el constituia vîrfurile unei piramide florale — o piramidă desfoindu-se, extinzîndu-se și înălțîndu-se cu o astfel de exuberanță încît, pînă la urmă, îl eclipsă cu totul pe croul zilei, ascuns în spate. Ceremonia odată încheiată, fiecare își reluă locul și cu toții intrară într-o tăcere de moarte, așteptînd discursul sărbătoritului.

Cînd că au trecut vreo cinci minute și liniștea rămăsese netulburată. Zece — și încă nu se auzea nici un sunet.

Multe din cele de față începuseră, fără îndoială, să se întrebă ce mai aștepta, și aveau dreptate s-o facă. Fără glas și fără să-și ridice privirea, fără să se clintească și mulți ei rămăseseră acolo, în spatele grămezii de flori.

În cele din urmă, se înălță de acolo un glas, atît de alina, de parcă se ridica dintr-un gol :

— *Est-ce là tout ?*¹.

Mademoiselle Zélie privi în jur.

— V-ați oferit cu toatele buchetele dumneavoastră ? le întrebă el pe eleve.

Da, toate își aduseseră ofranda, de la cea mai vîrstnică pînă la cea mai mică, de la cea mai înaltă pînă la cea mai mică umtă. Profesoara din frunte comunică aceasta.

— *Est-ce là tout ?* repetă, cu o intonație care, dacă fusese joasă înainte, acum coborîse cu cîteva trepte încă.

— *Monsieur*, spuse *Mademoiselle* St. Pierre ridicîndu-se în picioare, și de data aceasta însoțindu-și spusele cu surîsul ei atît de dulce. Am onoarea să vă spun că, cu o îngură excepție, toate persoanele prezente în clasă și-au oferit buchetele. În ce o privește pe domnișoara Lucie, *Monsieur* e rugat să aibă bunătatea să acorde o dispensă. Ca străină, probabil că dinșă nu ne cunoaște obiceiurile sau

¹ Asta e tot ?

nu le-a prins înțelesurile. Dom'șoara Lucie a considerat această ceremonie ca fiind prea frivolă pentru a mai fi onorată de participarea domnicii sale.

— Grozav ! am murmurat eu printre dinți — nu ești deloc o vorbitoare rea, Zélie, atunci când îți dai silința.

Domnișoara St. Pierre primi dinspre estradă răspunsul prin gesticulația unei mâini din spatele piramidei florale. Această comunicare părea să-i nesocotească cuvintele, să ceară imperativ tăcerea.

O siluetă urmă curînd mîinii. *Monsieur* ieși din eclipsă, arătîndu-se el însuși în fața estradei, și, ținîndu-și privirea dreaptă și fixă asupra unui mapamond de pe perețele din față, întrebă a treia oară, și acum cu un ton de-a dreptul tragic :

— *Est-ce là tout ?*

Aș mai fi putut îndrepta lucrurile, făcînd un pas înainte și strecurîndu-i în mînă cutiuța roșie cu scoici pe care în clipa aceea o strîngeam în mîinile mele. Era tocmai ce-mi propusesem inițial să fac, însă la început aspectul comic al comportării domnului profesor mă ispitise să mai aștin, și acum amestecul plin de afectare al domnișoarei St. Pierre îmi stîrnise dorința de a mă abține. Cîititorul, neavînd pînă acum motive să-i atribuie domnișoarei Snowe nici cele mai vagi pretenții de desăvîrșire nu va fi prea surprins să afle că această domnișoară găsea o plăcere vicelană să nu se apere de acuzațiile pe care parizianca socotea cu cale să i le aducă. Pe lingă aceasta, *Monsieur* Paul lua lucrurile atît de tragic încît merita să mai fie necăjit. Îmi păstrai deci atît cutiuța cit și calmul și rămăsei insensibilă ca de piatră.

— Bine atunci, fură cuvintele care căzură în cele din urmă de pe buzele lui *Monsieur* Paul. Și, după ce scoase aceste vorbe, umbra unei mari încordări — imaginea miniei, disprețului, resentimentului — îi trecu pe frunte, îi zbîrci buzele și-i ridă adînc obrajii. Înghițîndu-și orice alt comentariu, se lansă în obișnuitul său discurs.

Nu-mi mai aduc aminte deloc cum a fost acea cuvîntare, n-am ascultat-o. Felul în care-și înghițise cuvintele, brusca reprimare a jignirii sau miniei sale îmi stîrniseră simțăminte care anulară pe jumătate efectul plin de haz al acelor repetate întrebări : „*Est-ce là tout ?*”

Către sfîrșitul discursului se produse o diversiune mai plăcută, atenția mea fu din nou atrasă de ceva care teuși să mă amuze iarăși.

Am făcut atunci o mișcare oarecare, întîmplătoare — cred că-mi scăpasem degetarul pe dușumea și, aplecîndu-mă să-l ridic, m-am lovit cu creștetul capului de colțul ascuțit al băncii mele, și mișcarea aceasta (iritantă pentru mine în primul rînd, cum era și de așteptat) a provocat în mod firesc o ușoară agitație și zgomot. *Monsieur* Paul s-a enervat atunci și, lepădîndu-și calmul simulat, aruncînd în cele patru vînturi demnitatea și autocontrolul cu care nici nu-i plăcuse vreodată să se încurce prea mult, ne-a făcut să asistăm la una din manifestările-i oribile prin care își descărca nervii.

Nu mai știu cum, în timpul discursului său, reușise să treacă peste Canalul Minecii și să debarce pe pămînturile britanice, însă fapt e că-l găsi instalat acolo atunci cînd am început să-l ascult.

Aruncînd o privire grăbită, cinică, prin cameră — o privire care pîrjolea, sau era menită să pîrjolească ce înțilnea atunci cînd îmi înțilni propria mea persoană — se aruncă cu toată furia împotriva așa-numitelor *les anglaises*¹.

Nu mai auzisem niciodată ca femeile din Anglia să fi fost tratate așa cum le trată *Monsieur* Paul în dimineața aceea. Nu cruță nimic, nici mintea, nici moralitatea, nici manierele sau aspectul lor fizic. Îmi amintesc mai ales de felul în care le vesteji statura înaltă, gîturile lor lungi, brațele subțiri, îmbrăcămintea neglijentă, educația lor pedantă, scepticismul lor lipsit de pietate (!), nesuferita lor mîndrie, pretențioasa lor virtute. Mai ales asupra acestora din urmă își încercă el colțul și părea că, dacă ar fi îndrăznit, ar fi avut de spus lucruri cu totul nemaiauzite. O. a fost atunci plin de resentiment, acru, dezlănțuit și, ca urmare firească, detestabil de urît.

Ce omuleț nesuferit, răutăcios, plin de venin ! mă gîndeam eu. Să-mi mai bat acuma capul că aș putea să-ți displac dumitale, că aș putea să-ți rănesc sentimentele ? Nu, chiar că nu, îmi vei fi deopotrivă de indiferent ca și cea mai veștedă floare din piramida asta a dumitale.

Îmi pare rău că trebuie să spun că nu mi-am dus pînă la capăt această hotărîre. O vreme, calomniile pe care le

¹ Englezoaice.

revărsa el la adresa Angliei și englezoaicelor mă găsiră și mă lăsară indiferentă, le suportai cu destul stoicism vreo cincisprezece minute. Însă vocea lui suierătoare era decisă să rănească adînc și pînă la urmă spuse astfel de lucruri — legîndu-se nu numai de femeile țării mele, ci și de numele și oamcarii cei mai de seamă ai Britaniei, pîngărînd blazonul țării și tirîndu-i steagul în noroi — încît am fost revoltată. Cu un fel de satisfacție uricioasă readuse la lumină cele mai deșănțate minciuni istorice din propaganda continentală, tot ce socotea el ca fiind mai jignitor. Zélie și întreaga clasă erau toate numai zimbete și rînjete răzbunătoare. Era ciudat să constați cum toate paiatele acelea din Labassecour detestau Marea Britanie în taină. În cele din urmă, am lovit cu palma pe pupitrul meu, mi-am descleștat gura și am lăsat să-mi scape acest strigăt :

— *Vive l'Angleterre, l'Histoire et les Héros ! A bas la France, la Fiction et les Faquins !*¹.

Toată clasa înlemni. Presupun că cu toatele și-au închipuit că am înebunit deodată. Profesorul își scoase batista și surise dușmănos în faldurile ei. Ce monstru de maliție ! Își închipuia acum că obținuse victoria, din moment ce mă infuriase. Într-o clipă își recăpătă buna dispoziție. Cu cea mai mare blîndețe își reluă discursul, referindu-se acum la florile sale. Vorbi cu poezie și la modul simbolic despre dulceața, mireasma, puritatea lor și așa mai departe, făcînd comparații franțuzite între *les jeunes filles* și dulcile flori din fața-i. Îi aduse domnișoarei St. Pierre un compliment exagerat despre superioritatea buchetului ei și sfîrși prin a anunța că în prima dimineață cu adevărat frumoasă, călduroasă și senină din acea primăvară avea să scoată întreaga clasă la un picnic la țară. Cel puțin acele persoane din școală, adăugă el cu emfază, pe care și le putea număra printre prietenii lui.

— *Donc je n'y serai pas*², declarai eu, fără să vreau.

— *Soit*³, sună răspunsul lui, și strîngîndu-și florile în brațe, ieși ca fulgerul din clasă, în vreme ce eu, în-cuindu-mi coșulețul de lucru, degetarul și cutiuța acum neglijată în pupitru, fugii în sus pe scări. Nu mai știu dacă

¹ Trăiască Anglia, Istoria și Eroii ! Jos Franța, Ficțiunea și Paiatele !

² Așadar, eu nu voi fi acolo,

³ Fie.

el se simțea înfierbîntat și furios, dar trebuie să mărturisesc că eu mă simțeam astfel.

Și totuși, nu era nici o oră de cînd ședeam pe marginea patului meu, pradă acestei minii ciudate, efervescente, recîndu-mi iarăși și iarăși prin amintire imaginea lui, felul în care se înfățișase, cuvintele, gesturile lui, că am început să surid de toată scena aceasta. Simțeam chiar și un mic fior de regret pentru faptul că nu-i oferisem cutiuța. Intenția mea fusese să-i fac o plăcere. Soarta nu voise însă să.

În cursul după-amiezii, aducîndu-mi aminte că pupitrele din sălile de clasă nu erau deloc inviolabile și gîndindu-mă că aș fi făcut mai bine să scot de acolo cutiuța, mai ales în cauza inițialelor gravate pe capac — P.C.D.E. — am vădit că Paul Carl (sau Carlos) David Emanuel era numele lui — acești străini erau parcă obligați să aibă un șir întreg de nume de botéz ! — coborii iarăși în sala de cursuri.

Încăperea era cufundată în tăcere și tihnă. Elevele externe plecaseră toate acasă, internele ieșiseră la plimbare, profesoarele, cu excepția supraveghetorei din săptămîna aceea, erau în oraș, în vizite sau după cumpărături. Șirul de săli era pustiu, ca și sala cea mare, cu globul plemn, uriaș, atîrnîndu-i la mijloc, cu perechea de candelabre cu multe brațe și marele pian de concert închis, tăcut, bucurîndu-se de pauza sa de la mijlocul săptămîinii. M-am mirat faptul că găsisem ușa primei săli de clasă întredeschisă, camera aceasta fiind de obicei încuiată atunci cînd nu se țineau cursuri în ea, și atunci fiind inaccesibilă oricui în afara doamnei Beck și mie însămi, care aveam un duplicat după cheie. M-am minunat și mai mult cînd, apropiindu-mă, am auzit o vagă mișcare, ca a unei vietăți în un pas, un scaun tras la o parte, zgomotul unui pupitru deschizîndu-se.

Este doar *Madame Beck* care-și face inspectia obișnuită — a fost concluzia mea după o clipă de reflecție. Ușa întredeschisă îmi oferea posibilitatea de a mă încredința dacă era așa. Aruncaî o privire. Și ce să vezi ! nu silueta aplecată întru cercetare a lui *Madame Beck*, șalul și curata ei bonetică, ci haina și craniul negru, tuns scurt, al unui bărbat. Această persoană ocupa acum locul meu și mîna lui mîslinie îmi deschisese pupitrul, iar nasul lui, îngropat printre lucrșoarele mele, era ascuns vederii. Era cu spa-

tele la mine, dar nu putea exista nici un moment vreo îndoială în ce privește identitatea sa. Își lepădase de acum vestimentația de ceremonie, își reluase scumpul palton pătat de cerncală, boneta sa grecească alit de enervantă zăcea pe podea acolo unde îi căzuse din mîna ocupată cu o îndeletnicire vinovată.

Acum eu știam, și știusem de mult, că mîna aceasta a lui *Monsieur Emanuel* se afla în termenii cei mai intimi cu pupitrul meu, că ridicase și coborîse capacul acestui pupitru, îi răscolise și pusese la loc conținutul care-i ajunsesse cam aproape la fel de familiar ca și mie însămi. Faptul nu mai prezenta nici o îndoială și dealtfel nici el nu mai dorea să lase vreun dubiu, lăsa semne palpabile și neechivoce după fiecare vizită. Pînă atunci însă nu-l surprinsesem niciodată asupra faptului, oricît aș fi pîndit nu reușisem să-i aflu ceasul și momentul sosirii. Găseam urma trecerii lui tainice în caietele de exerciții pe care le lăsasem pline de greșeli peste noapte și le găseam a doua zi dimineața corectate cu grijă. Profitam de bunăvoința lui capricioasă sub forma unor împrumuturi foarte binevenite și înviorătoare. Între un dicționar posomorît și o gramatică uzată de întrebuintare apărea prin miracol cite o lucrare nouă și plină de interes, sau vreun clasic maturizat și ajuns mai îngăduitor la vîrsta lui înaintată. Din coșulețul meu de lucru se iveau surîzătoare vreo povestire romantică, sub el se zărea colțul fascicolei sau revistei din care fusese extrasă lectura din seara precedentă. Era cu neputință să am vreo îndoială în ce privește sursa de unde se iscau asemenea comori. Chiar dacă n-ar fi fost nici un alt indiciu, aveau o particularitate identificatoare, trădătoare, care le era tuturor comună, și care lămurea chestiunea — miroseau a țigări. Lucrul acesta era cam neplăcut, cel puțin așa crezusem și eu la început și obișnuiam să deschid repede ferestrele cu gesturi bruște, să-nu aerisesc pupitrul și, ținînd cu silă între degetul gros și arătător foile acelea, să le expun aerului proaspăt purificator. Dar m-am vindecat repede de această formalitate. *Monsieur* mă văzu făcînd aceasta într-o zi, îmi înțelese motivele și pe dată îmi luă din mîini obiectul și în clipa următoare l-ar fi aruncat în soba încinsă. Se împlîmă să fie o carte în lectura căreia eram adîncită, așa că de data aceea mă arătai mai rapidă și mai hotărîtă decît el, îmi recăpătai prada și — odată salvat acest volum — nu m-am mai aventurat să mai ex-

pun vreun altul dobîndit în același fel. Cu toate acestea nu fuseseam pînă atunci în stare să opresc în vizitele sale acea fantomă furișă, prietenoasă, cărcia îi plăcea să fumeze țigări de foi.

Însă de data asta îl prinsesem, în sfîrșit. Iată acolo însăși fantoma aceea neștiută, și tot acolo, atîrnîndu-i de buză, se vedea suflarea palidă albăstrie a scumpei sale idiene — își fuma țigara chiar deasupra pupitrului meu, chiar dacă așa ceva l-ar fi putut atît de limpede trăda. Slîrnită de amănuntul acesta, și totuși încîntată că-l surprinsesem — vreau să spun încîntată, cu acel sentiment amestecat al gospodinei care-și descoperă elful prietenos în lăptăria ei covășindu-i pe furiș laptele — mă strecurai binișor în spatele lui, mă oprii acolo și mă aplecai ușurel peste umărul lui.

Îmi bătui inima deodată mai repede atunci cînd constatai că — după scena de ostilitate de astăzi de dimineață, după aparenta mea inflexibilitate, după ce sentimentele lui fuseseră atît de greu rănite și temperamentul său fusese atît de viu contrazis — el, doritor să uite și să ierte îmi adusesese două volume frumos legate, al căror titlu și autor erau pentru mine garanții de interes. Acum, aplecat asupra pupitrului meu, îi cerceta conținutul, însă cu o mîină ușoară și grijulie, deranjînd într-adevăr, dar fără să strice nimic. Inima îmi bătui mai tare, pe cînd mă aplecam peste umărul lui, așa cum sta fără să știe de mine, doritor să-mi facă bincle pe care ar fi fost el în stare să mi-l facă și, cred că pot să spun, fără să mai simtă nici un fel de supărare față de mine — mînia mea de dimineață mi se stinse. Nu-mi mai era nesuferit profesorul Emanuel.

Cred că mi-a auzit respirația. Se întoarse deodată. Era o fire nervoasă, însă nu l-am văzut niciodată tresărînd violent și rareori se schimba la față. Avea o mare stăpînire de sine.

— Am crezut că te-ai dus și dumneata în oraș cu celelalte profesoare, spuse, stăpînindu-se din capul locului, deși poate în primul moment își scăpase frînele puțin. Dar e mai bine că n-ai plecat. Crezi poate că mă simt prost că m-ai surprins? Nu. Îți cercetez adesea pupitrul.

— *Monsieur*, știu asta.

— Găsești uneori cite o fascicolă, sau vreun volum, însă nu le citești pentru că au trecut pe sub asta? — și-și atinse țigara.

— Știu că au trecut pe acolo și n-aș zice că-mi plac mai mult din cauza asta. Însă le citesc.

— Fără plăcere ?

— Nu trebuie să-l contrazic pe *Monsieur*.

— Dar îți plac — sau măcar unele dintre ele ? — le găsești pe gustul dumitale ?

— *Monsieur* m-a văzut de nenumărate ori citindu-le și știe că n-am atît de multe prilejuri de recreație încît să le pot subaprecia pe cele pe care dumnealui mi le oferă.

— Eu n-am decît intenții bune, și dacă dumneata îți dai seama că-ți vreau binele și mai ai și prilejul să obții unele mici distincții de pe urma acestor eforturi ale mele, de ce n-am putca fi prieteni ?

— Un fatalist ar spune : pentru că nu putem.

— În dimineața aceasta, continuă el, m-am trezit atît de bine dispus, și cînd am intrat în clasă eram fericit. Dumneata mi-ai stricat toată ziua.

— Nu, *Monsieur*, numai un ceas sau două din ea, și asta fără să vreau.

— Fără să vrei ? Nu. Era ziua mea de naștere. Toată lumea mi-a urat fericire, numai dumneata n-ai făcut-o. Copiii cei mici din clasa a treia mi-au oferit buchețele de violete fiecare din ei, și și-au spus, așa peltice, urările pentru mine, dumneata — nimic. Nici un mugure, nici o frunză, nici o șoaptă — nici o singură privire. Și asta fără să vrei ?

— N-am avut nici o intenție să vă rănesc.

— Atunci cu adevărat nu ne cunoști obiceiul ? Ai fost luată pe nepregătite ? Te-ai fi învoit să dai cîteva centime pentru o floare ca să-mi faci mie o plăcere, dacă te-ai fi gîndit că mă așteptam la așa ceva ? Spune asta, și totul e uitat și durerea mea a trecut cu totul.

— Știam că se aștepta din partea mea așa ceva, eram pregătită pentru asta, și totuși n-am dat nici o centimă pe flori.

— E bine așa — faci bine că ești sinceră. Aproape că te-aș fi delectat dacă m-ai fi lingușit și ai fi mințit. Mai bine să spui de la început — Paul Carl Emanuel, *je te déteste, mon garçon*¹ — decît să-mi surizi din interes, să-ți iei un aer afectat și să fii falsă și cu inima înghețată. Falsă și rece nu cred că ești, dar că ai făcut o mare greșală în viața dumitale, asta cred. Cred că puterea dumitale de

¹ Te delect, băiatule.

judecată e învălmășită, că ești indiferentă acolo unde ar trebui să fii recunoscătoare, și poate plină de devotament și pierzîndu-ți stăpînirea acolo unde ar trebui să fii rece și înghețată cum îți este numele¹. Să nu-ți închipui că aș dori ca dumneata să ai vreo pasiune pentru mine, *Mademoiselle*. *Dieu vous en garde!*². De ce tresari ? Pentru că am spus „pasiune“ ? Ei bine, mai spun o dată cuvîntul acesta. Există un asemenea cuvînt, și există și un astfel de sentiment, deși nu între zidurile acestea, mulțumesc cerului. Nu ești copil, ca să nu ți se vorbească despre lucruri care există în realitate. Dar eu n-am făcut decît să spun cuvîntul acesta — cuvîntul, te asigur, este străin întregii mele vieți și vederilor mele. A murit pentru mine, cîndva, în trecut — în momentul de față e mort și îngropat — și mormîntul îi este adînc, și de atunci au trecut multe ierni. Poate cîndva în viitor are să se petreacă o renaștere, cum o cred, spre mîngîierea sufletului meu. Dar atunci totul va fi altfel — va schimbă și în formă și în simțăminte, ce-a fost odată muritor se va învestmînta în nemurire — sentimentul acesta se va înălța, însă nu pentru pămînt aici, ci în ceruri. Tot ce-ți spun eu dumitale, domnișoară Lucy Snowe, este că ar trebui să-l tratezi pe profesorul Paul Emanuel cum se cuvine.

Nu puteam să contrazic un asemenea sentiment, și nici n-o făcui.

— Spune-mi, insistă el, cînd este ziua dumitale de naștere și cu n-am să-mi precupețesc cîteva centime să-ți fac un mic dar.

— Poate ai să faci ca mine, *Monsieur*. Lucrul acesta costă mai mult decît cîteva centime, și totuși eu nu mi-am precupețit prețul lui.

Și, scoțînd din pupitrul deschis cutiuța de care am vorbit, i-am pus-o în mînă.

— O aveam pregătită azi-dimineață, continuai eu, și dacă *Monsieur* ar fi avut puțin mai multă răbdare, și *Mademoiselle* St. Pierre s-ar fi amestecat mai puțin acolo unde nu era treaba ei — și poate că ar trebui să spun, dacă și eu aș fi fost mai calmă și mai înțeleaptă — vi l-aș fi oferit atunci.

¹ Snow — zăpadă (engl.).

² Să te ferească Dumnezeu de așa ceva !

Privea cutiuța. Vedeam că nuanța ei caldă, limpede și cerculețul albatru de pe capac îi plăceau. Îi spusei s-o deschidă.

— Inițialele mele ! spuse, arătându-mi literele de pe capac. Cine ți-a spus că mă numesc Carl David ?

— O păsărică, *Monsieur*.

— Zboară păsărica asta de la mine până la dumneata ? Atunci aş putea să-i anin de aripi cite un mesaj, atunci când se va ivi nevoia ?

Scoase lăntişorul împletit — de fapt un fleac dacă i-ai fi judecat valoarea, însă cu mătasea strălucitoare și scintind în mărgelile lui. Îi plăcea și acest obiect — îl admiră cu naivitate, ca un copil.

— Pentru mine ?

— Da, pentru dumneata.

— Acesta este obiectul la care lucrei aseară ?

— Întocmai.

— L-ai terminat astăzi dimineață ?

— Da.

— L-ai lucrat de la început cu intenția să mi-l dăruiești mie ?

— Fără îndoială.

— Și ca să mi-l oferi de ziua mea ?

— Da.

— Și ți-ai menținut intenția aceasta câtă vreme ai lucrat la el ?

Am aprobat și de data aceasta.

— Atunci nu e nevoie să tai din el vreo parte — să spun : partea asta nu e a mea, a fost împodobită cu gândul și pentru împodobirea altuia ?

— Citiuși de puțin. Nu este nici nevoie și nici n-ar fi drept s-o faceți.

— Obiectul acesta este cu totul, în întregime al meu ?

— Obiectul acesta este al dumneavoastră cu totul și cu totul.

Pe loc *Monsieur* își descheie paltonul, își aranjă lăntişorul frumos peste piept, lăsându-l la vedere cât de mult era cu putință, căci nu-i plăcuse niciodată să ascundă ceea ce admira și socotea el frumos. Cât despre cutiuță, o aprecie ca fiind o bombonieră superbă — de altminteri, îi plăceau mult bomboanele — și cum îi plăcuse, de asemenea, dintotdeauna să împartă cu alții ceea ce-i plăcea lui, pe viitor aveam să văd că-și dăruia bomboanele la fel de generos

ca și cărțile. Printre darurile tainice pe care le găseam în pupitrul meu, am uitat să număr multe pachetele cu dulciuri și zaharicale. Gusturile sale în această privință erau meridionale și, cum am spune, copilărești. Dejurul său fruga! consta adesea din cite o brișă pe cafe, deseori, o împărțea cu cite o elevă mai mică.

— *À présent c'est un fait accompli*¹, spuse, aranjându-și paltonul.

Și n-am mai vorbit apoi despre asta. După ce mai examină puțin cele două volume pe care le adusese și tăie din ele citeva pagini cu briceagul (în general, plivea cărțile pe care le împrumuta, mai ales dacă erau romane, și uneori eram puțin contrariată de severitatea cenzurii sale, căci paginile pe care le scotea tulburau evoluția povestirii) se ridică în picioare, își duse mina politicoasă la boneta sa grecească și-mi ură curtenitor bună ziua.

„Acum sîntem prieteni, mă gîndeam eu, pînă data viitoare cînd ne mai certăm.”

Am fi putut de fapt să ne mai certăm chiar în aceeași seară, însă — minune de povestit ! — de data aceasta nu ne-am mai folosit de prilejul care s-a ivit.

Contrar tuturor așteptărilor, *Monsieur* Paul sosi din nou printre noi la ceasul rezervat studiilor. Pentru că-l văzusem alina dimineața nu ne mai așteptam să-l vedem printre noi și scara. Însă, în seara aceea, el își făcu apariția de îndată ce ne ocupasem locurile. Recunosc că mi-a părut bine să-l văd, atît de bine încît nu m-am putut stăpîni să-i salut sosirea cu un zîmbet. Și, cînd se îndreptă spre același scaun cu privire la care se iscase înainte o neînțelegere atît de serioasă, am avut toată grija să nu-i mai las de data aceasta prea mult loc liber. Pîndea cu încordare, cu o privire piezișă, să vadă dacă nu mă trag la o parte, însă acum n-am mai făcut-o, deși banca era destul de plină de eleve. Nu mai simțeam impulsul de altădată să mă trag îndărăt din fața lui *Monsieur* Paul. Odată ce mă obișnuisem cu paltonul și boneta lui grecească, vecinătatea acestor articole vestimentare părea că nu mă stînjenește și nici nu mă mai impresionează. Nici n-am stat de data aceasta constrinsă, *asphyxiée*² (cum avea el obiceiul să spună) alături de el. M-am mișcat atunci cînd am avut chef să mă mișc. am tușit atunci cînd am simțit nevoia,

¹ Acuma am încheiat cu treaba asta.

² Sufocată.

chiar am căscat atunci cînd m-am simțit obosită — pe scurt, am făcut ce simțeam că vreau să fac, încrezîndu-mă orbește în indulgența lui. Și temeritatea mea nu a primit, cel puțin în seara aceea, pedeapsa pe care poate ar fi meritat-o. A fost și indulgent și plin de bună dispoziție, nici o privire poncișă nu i-a mai țîșnit pe sub sprîncene și nici o vorbă mai pripită nu i-a mai căzut de pe buze. Pînă aproape de sfîrșitul serii nici nu mi-a adresat cuvîntul în nici un fel, dar cu toate acestea simțeam, într-un chip nelămurit, că era plin de prietenie față de mine. Tăcerea poate fi de diferite feluri și poate căpăta înțelesuri diverse. De data aceasta nici un fel de cuvinte nu mi-ar fi putut sugera vreo mulțumire mai plăcută decît însăși prezența mută a lui *Monsieur Paul*. Cînd se aduse tava și începu zumzetul cinei, el spuse, chiar în clipa în care se retrase dintre noi, că-mi dorea noapte bună și vise plăcute. Și, într-adevăr, m-am bucurat de o noapte bună și vise dulci.

30

MONSIEUR PAUL

INSA CITITORUL ESTE RUGAT SĂ nu se pripoească acum cu cine știe ce concluzii plăcute și să nu presupună, poate dintr-o prea grăbită compasiune față de mine, că din acea zi înainte *Monsieur Paul* a devenit un alt om, că și-ar fi schimbat firea, ar fi ajuns o ființă cu care să se poată trăi mai ușor și de la care să nu te mai temi oricînd că ar putea izbucni primejdii și neplăceri pentru cei din jur.

Nu. Adevărul este că era un omuleț sensibil de stări de spirit neraționale. Cînd era foarte obosit, ceea ce i se întîmpla deseori, devenea teribil de iritabil, și, pe deasupra, prin venele sale curgea, întunecată, o licoare veninoasă — esența geloziei. Nu înțeleg prin aceasta numai gelozia tandră a inimii, ci acel simțămînt mai sever, mai rigid, care sălășluiește în minte.

Mă gîndeam pe vremea aceea, pe cînd îl priveam pe *Monsieur Paul* în timp ce își încrețea fruntea și își scotea buzele în afară aplecîndu-se asupra vreunui exercițiu al

meu care n-avea atît de multe greșeli cîte i-ar fi plăcut lui (căci îi plăcea să mă vadă greșind, un mănunchi de fraze greșite era pentru el ca un pumn de alune) că avea multe puncte de asemănare cu Napoleon Bonaparte. Cred tot astfel și acum.

În ce privește disprețul cu totul lipsit de rușine față de mărinimie, era sigur că îi semăna marelui împărat. *Monsieur Paul* s-ar fi putut certa cu douăzeci de femei învățate, ar fi recurs fără să roșească la orice recriminări și chițibușerii, fără să-l tulbure nici un moment gîndul că și-ar pierde ceva din demnitate în felul acesta. Ar fi exilat cincizeci de doamne de Ștael dacă acestea l-ar fi plictisit sau ofensat sau concurat în prestigiu sau, și mai și, i s-ar fi opus.

Îmi amintesc bine de un anumit episod mai agitat între el și o anume *Madame Panache* — o doamnă folosită temporar de *Madame Beck* pentru a preda lecții de istorie. Era o femeie deșteaptă — mai bine zis știa o mulțime de lucruri și mai ales stăpînea la perfecție arta de a folosi cu desăvîrșire în avantajul ei ce știa. În ce privește clocovența și încrederea în sine nu avea rival. Nici în ce privește înfățișarea fizică nu era lipsită de farmec, cred chiar că mulți ar fi spus despre ea că este „o femeie bine“, și totuși frumusețea ei robustă și corpolentă, precum și felul afectat și agresiv în care-și făcea simțită prezența păreau că fie de nesuportat pentru gusturile rafinate și capricioase ale lui *Monsieur Paul*. Sunetul glasului ei, răzbătînd prin sala cea mică de trecere îl irita în mod cu totul disproporționat, pașii ei alungiți, zgomotoși — aproape în mers gimnastic — pe coridor îl determinau adesea să-și adune repede hîrțiile și să se facă pe dată nevăzut.

Cu intenții malițioase, el își puse în gînd să-i facă o vizită în timpul unei ore de curs. Cu iuteala fulgerului își și formă o opinie despre metodele ei de predare — care se dozebeau de ideile la care ținea el cel mai mult. Atunci, cu prea puțină ceremonie și încă și mai puțină curtenie, îi sublinie ceea ce numea el erorile sale. Dacă se aștepta ca părerea sa să fie primită cu supunere și cu luare aminte, nu știu. A întîmpinat în orice caz opoziție, însoțită de o critică fățișă la adresa amestecului său, desigur nejustificat. Atunci, în loc să se retragă demn, cum încă ar mai fi putut face, el a aruncat mînușa. *Madame Panache*, belicoasă ca o *Penthesilea*, a ridicat-o pe dată. A început

să gesticuleze în fața celui care se amesteca în treburile ei, s-a năpustit asupra lui cu un torent de vorbe. *Monsieur Emanuel* era un bărbat elocvent, însă *Madame Panache* era o femeie volubilă. De aici a urmat un antagonism crâncen. În loc de a se mulțumi să ridă în sinea lui de frumoasa sa inamică, de prostescul ei amor propriu și gălăgioasa ei dorință de afirmare proprie, *Monsieur Paul* s-a apucat s-o deteste cu o intensitate gravă, i-a făcut onoarea să-i consacre furia sa cea mai serioasă, a început s-o hărțuiască vindicativ și implacabil, refuzînd să-și mai caute odihna în patul său, să se mai bucure de hrana sa sau chiar să-și mai guste cu seninătate țigara pînă cînd ea n-avea să fie pur și simplu înlăturată din pensionul nostru. Profesorul a învins în cele din urmă, însă n-aș putea spune că laurii acestei victorii i-au încununat cu glorie reală timpurile. Odată mi-am luat îndrăzneala să-i sugerez această părere a mea. Spre surpriza mea a recunoscut că într-o oarecare măsură s-ar putea să am dreptate, însă a mărturisit că atunci cînd era adus în prezența unor bărbați sau femei de calitate îndoielnică, plini de ei înșiși, așa cum era de exemplu, *Madame Panache*, el nu-și mai putea stăpîni pasiunile: o aversiune de nedescris și irezistibilă îl împingea într-un adevărat război de exterminare.

Trei luni mai tîrziu, aflînd că dușmanca sa înfrîntă mai cunoscuse și alte eșecuri și era serios amenințată din cauză că nu-și putea găsi o slujbă, el și-a uitat cu totul ura, și, deopotrivă de activ în bine ca și în rău, a mișcat din loc cerul și pămîntul pentru a-i găsi un serviciu. Și, cînd ea veni ca să slingă vechile certuri și ca să-i mulțumească pentru această recentă intervenție plină de bunătate, glasul ei, același ca de demult — puțin cam strident —, vechiul ei fel de a fi — cam prea ostentativ —, au acționat asupra lui în așa fel încît în mai puțin de zece minute a ridicat-o în picioare și a scos-o din cameră — sau mai bine zis s-a eliberat pe sine de prezența ei, care din nou îi stîrnise iritarea.

Pentru a continua paralela, poate puțin cam îndrăzneală, despre care am mai vorbit: în dragostea sa de putere, în dorința nestăvilită de a ocupa locul cel mai privilegiat, *Monsieur Emanuel* semăna cu Bonaparte. Era un om căruia nu trebuia să-i cedezi întotdeauna. Uneori era necesar să-i rezisti. Era bine atunci să-ți strîngi la-

laltă puterile, să-l privești drept în ochi și să-i spui că pretențiile lui depășeau limitele raționale, că absolutismul lui devenea o adevărată tiranie.

Semnele, primele manifestări ale vreunui talent mai deosebit care se iveau la cineva din sfera lui de activitate și de sub oblăduirea lui, îl stîrneau în chip curios, chiar îl tulburau. Urmărea cum acest talent se trezește la viață cu un fel de strîmbătură. Se ferea să strivească asemenea talente — poate spunea chiar: „Haide, arată-te, dacă ai putere“, însă nu făcea nimic să-i ajute nașterea.

Și cînd durerile nașterii erau învinse, cînd asemenea calități începeau să respire vii, cînd vedea cum se dezvoltă și se extinde viața, cînd îi simțea inima bătînd și-i surprindea strălucirea vieții în ochi, nici atunci nu-și oferea sprijinul.

„Dovedește-te adevărat înainte să-ți acord sprijinul meu“ — aceasta era deviza lui. Și cît de dificile făcea el asemenea dovezi reale! Ce spini și mărăcinișuri, ce obstacole semăna în calea unor picioare încă nedeprinse cu greutățile drumurilor vieții! Privea fără să verse o lacrimă cum asemenea talente născînde treceau peste dificultăți pe care el le-ar fi vrut învinse fără teamă. Urmărea pecetea pașilor care, pe măsură ce se apropiau de țel, uneori se arătau pătate de sînge, le urmărea cu chipul întunecat, continuîndu-și neabătut supravegherea austeră asupra pelerinului încercat de dureri. Și cînd, în cele din urmă, îi permitea acestui drumet istovit să guste o clipă de odihnă, înainte ca somnul să-i închidă acestuia pleoapele, el îi mai deschidea aceste pleoape larg cu degetele nemiloase și privea adînc în ochii lui pînă în minte, pînă în inimă. să vadă dacă nu cumva Vanitatea, Mindria sau Minciuna în vreuna din înfățișările lor cît de ascunse nu putea fi descoperită în cele mai adînci ascunzișuri lăuntrice. Și dacă, la urmă, îl lăsa în sfîrșit pe neofitul istovit să se odihnească — asta nu dura decît o clipă, îl trezea pe neașteptate să-l supună la noi încercări, îl împingea din nou pe drumuri obositoare deși-i vedea trupul clătînîndu-se sleit, îi punea la încercare firea, simțurile, puterea de rezistență. Și numai după ce toate aceste încercări dintre cele mai severe erau trecute cu bine, cînd acizii cei mai arzători fuseseră aplicați să-i încerce puterea de rezistență și nu reușiseră să-i știrbească

invelișul lăuntric, numai atunci îl recunoștea drept autentic — și, încă închis într-o tăcere neguroasă, îi acorda pecetea adîncă a recunoașterii sale.

Spun toate acestea pentru că și eu am cunoscut aceste încercări.

Pînă la data cînd se încheie capitolul precedent al povestirii mele, *Monsieur Paul* nu-mi fusese profesor direct — nu-mi predase niciodată lecții. Însă cam pe la acea dată, auzindu-mă odată din întîmplare cum îmi mărturisisem ignoranța într-o anumită ramură științifică (cred că era vorba de matematici) și încă o ignoranță care ar fi făcut de rușine pe un elev dintr-o școală de săraci, așa cum remarcă el dintr-o dată cu îndreptățire, luă situația în mîinile sale, mă examină întîi, mă găsi — nici nu mai e nevoie s-o spun — cît se poate de deficitară, și atunci îmi încredință de îndată niște cărți și-mi fixă anumite îndatoriri.

La început făcu aceasta cu plăcere reală, chiar cu un entuziasm pe care nu și-l ascundea, consimțind chiar să spună că mă credea *bonne et pas trop faible*¹ (adică avînd destule înclinații naturale și nu cu totul lipsită de calități), dar victimă, cum presupunea dînsul, unor împrejurări neprielnice, aflîndu-mă încă „într-o stare de înfricoșător de imperfectă în ce privește dezvoltarea mintală“.

Adevărul este însă că, întotdeauna, în faza de început a oricărui lucru de care m-aș fi apucat, am dovedit o nefirească neputință de înțelegere. N-am reușit niciodată, chiar cînd era vorba numai de a lua primele contacte cu un lucru nou, să-mi afirm sau să-mi dovedesc măcar o mediocră promptitudine de înțelegere. O fază de tranziție plină de dificultăți și cu totul deprimantă mi-a precedat întotdeauna fiecare pagină nouă pe care a trebuit s-o întorc în cartea vieții.

Atîta vreme cît a durat această primă fază dificilă, *Monsieur Paul* a fost un om foarte bun, foarte blînd, foarte răbdător. Înțelegea cît sufer și simțea cît e de apăsătoare umilinta pe care mi-o crea senzația propriei mele neputințe, și nici n-aș putea să-i mulțumesc cum trebuie prin cuvinte pentru tactul și ajutorul oferit. Chiar și lui i se umezeau ochii atunci cînd lacrimi de rușine și de efort îmi încețoșau mie vederea. Și, oricît ar fi fost

¹ Bună și nu prea slabă.

de obosit de propriul său lucru își rupea jumătate din timpul liber pentru a mi-l acorda mie.

Însă, ciudată dezamăgire! cînd aceste zori greoaie și apăsătoare începură în cele din urmă să se limpezească în adevărata lumină a zilei, cînd facultățile mele începură să se scuture din amorțeală și sosi vremea energiilor și realizărilor mele eliberate, cînd de bună voie eu depășeam cu mult sarcinile pe care mi le fixa el — și aceasta, cum credeam eu, pentru a-i face lui o plăcere — atunci gravitatea sa se preschimbă în severitate, lumina din ochi i se schimbă dintr-o rază blîndă într-o scînteie minioasă. Începu să mă zgîndărească, să mi se împotrivească, să mă înfrunte cu tot mai multă strășnicie. Cu cît realizez mai mult, cu cît lucrăm mai din greu, cu atît părea el mai puțin mulțumit de mine. Sarcasme, a căror severitate mă buimăcea, mă descumpănea, îmi răneau urechile și apoi se revărsau cele mai amare critici la adresa „mîndriei intelectuale“. Eram amenințată, nedeșlășit, cu nu știu ce soartă înspăimîntătoare dacă aș fi îndrăznit să trec peste fruntariile fixate propriului meu sex și aș fi hrănit în mine pofta de cunoaștere, care nu i se cuvine femeii. Dar vai! eu nu aveam deloc asemenea pofte. Mă bucuram să ajung să cunosc ceea ce îmi plăcea cu adevărat. Însă foamea nobilă după știința abstractă, setea divină de descoperiri — aceste simțăminte nu-mi erau cunoscute decît rareori, cîte o clipă numai.

Și cu toate acestea, atunci cînd îl vedeam pe *Monsieur Paul* rîzîndu-mi în față parcă voiam să stăpînesc mai din plin asemenea cunoștințe, nedreptatea lui mă împingea spre năzuințe mai ambițioase, îmi stîrnea un fel de impuls puternic, dădea aripi aspirațiilor mele ascunse.

La început, înainte de a fi ajuns să-i înțeleg motivele, acest surîs ironic, pe care nu i-l pricepeam, făcea să mi se strîngă inima, treptat însă mi-a întărit propriile hotărîri și mi-a insuflat puteri noi. Eram tot mai hotărîtă să nu mă rușinez de nici una din înzestrările mele.

O vreme lupta a fost foarte aspră. S-ar fi zis că-mi pierdusem cu totul afecțiunea lui *Monsieur Paul*. Mă trata acum în chip ciudat. În momentele sale cele mai nedrepte insinua că-l înșelasem în mod deliberat atunci cînd lăsasem impresia că aș fi fost, cum spunea el, *faible*, adică incompetentă. Zicea că mă prefăcusem numai că am asemenea defecte. Iarăși și iarăși se năpustea pe neașteptate

asupra mea și mă acuza de cele mai extravagante imitații și de cele mai imposibile plagiate, afirmînd că aș fi extras înțelepciunea din cărți despre care nici măcar nu auzisem — și la citirea cărora e sigur că aș fi căzut într-un somn la fel de adînc ca și cel al lui Eutychus.

Odată, cînd îmi adusese tocmai o asemenea acuzație, m-am răzvrătit și eu. Stringînd un braț întreg din cărțile lui care se aflau pe pupitrul meu, mi-am umplut șorțul cu ele și i le-am turnat grămadă pe estradă la picioare.

— Ia-le de aici, *Monsieur Paul*, i-am spus, și te rog nu mă mai învăța nimic. Eu n-am cerut niciodată să ajung o învățată și dumneata mă silești acum să simt cît se poate de dureros că învățătura nu e fericirea.

Și, reîntorcîndu-mă la pupitrul meu, mi-am lăsat capul pe braț. N-am mai vrut, după aceea, să-i adresez cuvîntul două zile înțregi. Mă rănise, mă făcuse să sufăr. Afecțiunea lui fusese pentru mine un lucru foarte plăcut și scump — o plăcere nouă și pe care n-o puteam compara cu nimic de pînă atunci. Acum, cînd mi se părea că el mi-o retrăsese, nu-mi mai păsa de lecțiile lui.

Nu și-a luat însă înapoi cărțile, dimpotrivă, le-a așezat la locul lor cu multă grijă, și a revenit ca de obicei să-și continue lecțiile cu mine. M-a convins să încheiem iarăși pace — poate prea repede. Ar fi trebuit să-i fi rezistat mai mult, însă atunci cînd îl vedeam blînd și bun, cînd îmi întindea mina cu toată prietenia, amintirea mea refuza să mai reproducă deajuns de pregnant clipele în care-l simțisem apăsător. Și, pe urmă, împăcarea e totdeauna atît de dulce !

Într-o dimineață sosi un mesaj din partea nașei mele. Mă invita să particip și eu la o conferință mai interesantă ce urma să aibă loc în aceeași sală publică pe care am descris-o mai sus. Doctorul John în persoană adusese această invitație, și i-o transmisese verbal Rosinei pentru a-mi fi comunicată, iar Rosine nu se mai sfiise atunci să-l urmeze pe *Monsieur Emanuel* aflat tocmai în drum spre prima sală de clasă și, în prezența lui, se opri *carrément*¹ lingă pupitrul meu, cu mîinile în buzunarele șorțului, și repetă cuvînt cu cuvînt vorbele doctorului, încheind prin următoarea remarcă :

¹ Fără mofturi.

— *Qu'il est vraiment beau, Mademoiselle, ce jeune docteur ! Quels yeux — quel regard ! Tenez ! J'en ai le coeur tout ému !*¹.

După ce ea plecă, profesorul mă întrebă de ce suportam ca *cette jeune fille éffrontée, cette créature sans pudeur*² să mi se adreseze în asemenea termeni.

N-aveam ce răspuns liniștitor să-i dau. Termenii erau întocmai cei pe care Rosine — o domnișoară în al cărui căpsor calitățile respectului și decenței nu erau deosebit de bine dezvoltate — avea obiceiul nedesmințit să îi folosească cum îi veneau la gură. Pe lingă aceasta, ce spusese ea despre tînărul medic era destul de adevărat. Graham era un bărbat frumos, avea cu adevărat ochi frumoși și o privire care te înfiora. O observație în acest sens mi se formă de la sine pe buze :

— *Elle ne dit que la vérité*, spusei.

— *Ah ! Vous trouvez ?*

— *Mais sans doute*³.

Cînd a luat sfîrșit lecția din ziua aceea ne-am bucurat toate. Elevele, eliberate, se năpustiră afară din clasă, încă tremurînd de teamă, dar fericite. Mă ridicasem să ies și u. Mi se anunță însă, ca un ordin, că trebuie să mai rămîn. Am murmurat că aș simți o mare nevoie să respir puțin aer curat — soba era încinsă, sala de clasă era prea tare încălzită. Un glas fără replică îmi ceru sec să păstrez tăcerea și omul acesta, o adevărată salamandră, pentru care nici o încăpere nu părea vreodată să fie prea tare încălzită — așezîndu-se între pupitrul meu și sobă, adică într-un loc în care ar fi trebuit să se frigă de viu, dar nu era cazul cu el — purcese să-mi adreseze cuvîntul, și încă cu un citat în grecește !

În mintea lui *Monsieur Emanuel* se agita un fel de suspiciune cronică potrivit căreia eu aș fi știut atît grecește cît și latinește. Așa cum se spune despre maimuțe că ar avea puterea să vorbească dacă ar dori să se folosească de ea, numai că, zice-se, își ascund această calitate, de teamă că ar putea fi întoarsă în defavoarea lor, tot astfel

¹ E cu adevărat un bărbat tare frumos, domnișoară, doctorul ăsta tinerel ! Ce mai ochi — ce privire ! Uite ! Mi s-a muiat inima de tot.

² Această fetișcană nerușinată, această făptură fără pudoare.

³ — Dar nu spune decît adevărul adevărat [...] — Aa ! Așa crezi ? — Fără îndoială.

și mie mi se atribuia un fond de cunoștințe pe care le-aș fi ascuns în chip viclean și vinovat. Se insinua că mă bucurasem de privilegiile unei „educații clasice“, că aș fi simțit mireasma florilor lui Hymettus și, dacă ce se credea ar fi fost adevărat, aș fi avut o adevărată comoară, ascunsă în fagurii memoriei, care-mi susținea pe tăcute toate eforturile actuale și în taină îmi împropăta spiritul.

Monsieur Paul folosea astfel sute de expediente pentru a-mi surprinde secretul — pentru a mă face să-l recunosc, prin lingușeli, prin amenințări, luându-mă pe neașteptate. Uneori, punca cărți latinești și grecești la îndemîna mea și pe urmă sta să mă pîndească — așa cum temnicerii Ioanei d'Arc o ispitiseră cu vestmintele de războinic și se ascuseseră apoi s-o vadă ce face. Alteori cita nu știu ce autori și texte și, în vreme ce le pronunța versurile dulci și sonore (sunetele limbilor clasice îi porneau armonioase de pe buze, căci avea o voce frumoasă, remarcabilă prin tonurile ei adînci, modulațiile și expresivitatea ei), mă fixa cu ochi vigilenți, pătrunzători și adesea malițioși. Era limpede că uneori se aștepta din partea mea la mari dezvăluiri, însă ele nu se produceau niciodată, și el nu înțelegea, desigur, că sînt într-o situație în care nu pot fi nici convinsă prin farmece și nici adusă la capătul răbdării.

Înșelat în asemenea așteptări — miniat aproape — se mai agăța însă de ideea lui fixă, îmi spunea că sînt o femeie de marmură cu susceptibilități grosolane, că am o mască în loc de față. Se părea că nu poate fi în nici un fel obligat să accepte adevărul și să mă ia exact așa cum sînt. Probabil că bărbații, ca și femeile, au și ei puncte asupra cărora își mențin cu strășnicie ideile false, și dacă nu și le găsesse de-a gata se străduiesc să nascocoască singuri vreo exagerare oarecare.

În unele clipe aproape că doream ca suspiciunile lui să fi fost mai bine întemeiate. Erau momente cînd mi-aș fi dat mina dreaptă pentru a stăpîni cu adevărat comorile pe care mi le atribuia el. Merita o pedeapsă pentru vicleniile cu care mă pune la încercare. Aș fi exultat dacă aș fi fost în măsură să-i confirm, pe neașteptate și într-un chip răsunător, cele mai rele bănuiele ale lui. Cît m-aș fi bucurat să izbucnesc deodată alfa în fața ochilor lui și să smulg din ochelarii lui o rază de recunoaștere ! O,

de ce nu se găsisse nimeni să mă facă învățată cînd mai fusesem de ajuns de tînără să pot învăța ca să fiu în stare — printr-o revelație grandioasă, neașteptată, nemencască, într-o clipă de triumf rece, nemilos, covîrșitor — să strivesc pentru totdeauna duhul ironiei lui Paul Carl David Emanuel !

Vai ! nu era în puterile mele o asemenea realizare măreță ! Astăzi, ca de obicei, citatele sale se risipiră în aer fără putere. Curînd, deci, el schimbă direcția atacului.

„Femeile intelectuale“ era următoarea sa temă, și aici se afla în largul său. „O femeie intelectuală“ ai fi zis că este un fel de *lusus naturae*, un accident nefericit, un lucru pentru care nu se găsea nici locul nici întrebuintărea în întreaga creațiune, și de care nu era nevoie nici ca tovarășă de viață și nici ca putere de muncă. În ce privește prima dintre aceste întrebuintări, pentru o femeie era de ajuns să fie frumoasă. În sinea lui, el credea sincer că mediocritatea feminină frumoasă, placidă și pasivă era singura pernă pe care puterea de gîndire și bunul simț masculin își putea găsi odihna timpurilor îndurcate. Și în ce privește munca, rezultatele și puterea pentru așa ceva, doar mintea bărbătească ar fi în stare să izbindească cum se cuvine — *hein* ?

Această interjecție — *hein* ! — era o întrebare de fapt, menită să scoată de la mine o contrazicere sau o obiecție. Cu toate acestea, eu spusai doar :

— *Cela ne me regarde pas, je ne m'en soucie pas*¹, și adăugai de îndată : Pot să plec, Monsieur ? S-a sunat tocmai pentru cel de al doilea *déjeuner*.

— Și ce dacă ? Nu cumva ți-e foame ?

— De fapt, da. N-am pus nimic în gură de la micul dejun, adică de azi-dimineață de la șapte, și n-o să mai am nimic de mâncat pînă la masa de seară, adică la cinci, dacă pierd masa de acum.

Foarte bine, dar și el era în aceeași situație. Puteam însă, dacă doream, să împart asta cu el : și rupse în două brișă care constituia mîncarea lui, oferindu-mi o jumătate. La drept vorbind era un om care mai mult făcea zgomot decît să-ți facă rău cu adevărat — cum e ciinele care latră dar nu mușcă. Însă, atacul adevărat avea să vină de abia de acum încolo. În vreme ce-i mîncam prăjitura,

¹ Asta nu mă privește, nu mă interesează.

nu mă putui stăpîni să-mi exprim dorința de a afla și eu de ce anume mă acuză.

Mă consideram oare, cu toată sinceritatea, o ignorantă ? mă întrebă el, cu vocea mai blindă.

Dacă i-aș fi răspuns supusă printr-o afirmație totală, cred că mi-ar fi întins mîna și am fi devenit pe dată prieteni, însă eu spusei :

— Nu tocmai. Ignorantă sînt, domnule, în ce privește cunoștințele pe care mi le atribui dumneata, însă *uneori*, nu *întotdeauna* simt că am și eu o cunoaștere numai a mea.

Ce vroiam să spun cu asta ? se interesă el pe dată.

Neînstare să-i răspund pe loc la această întrebare, m-am eschivat schimbînd vorba. Își terminase și el jumătatea lui de brișă. Convinsă că nu și-ar fi putut potoli foamea numai cu atîta lucru, cum dealtfel nici eu nu mi-o astîmpărasem pe a mea, și simțind mirosul de mere coapte dinspre refectoriu, îmi luai îndrăzneala să-l întreb dacă nu simțea și el această mireasmă. Mărturisi că o simțea. Îi spusei atunci că, dacă-mi dădea voie să ies pe ușa dinspre grădină, să trec prin curte, aveam să-i aduc o farfurie cu aceste delicatese, adăugîndu-i chiar că eram sigură că sînt excelente, căci Goton se pricepea să coacă merele, adăugîndu-le și puține mirodenii, zahăr și un pahar sau două de vin alb — îmi permitea să mă duc ?

— *Petite gourmande !*¹ spuse, surîzînd. N-am uitat ce încîntată ai fost de acel *pâté à la crème* pe care ți l-am dat cu odată și știi foarte bine că acum să te duci să aduci mere pentru mine înseamnă să aduci și pentru dumneata însăși. Du-te, atunci, dar întoarce-te repede.

Și în cele din urmă mă eliberă astfel, pe cuvînt de onoare. Planul meu era să mă duc, să mă întorc repede și; cu toată buna credință, să-i așez platoul înăuntru în cameră lîngă ușa și apoi să mă fac pe loc nevăzută, lăsînd toate urmările acestui gest pentru viitor.

Instinctul lui nesuferit, atît de pătrunzător, părea să-mi fi ghicit intențiile : mă întîmpină în prag, mă împinse grăbit în cameră și mă țintui la locul meu. Luîndu-mi din mîini platoul cu fructe, împărți în două porția pe care o socotisem numai pentru el și-mi comandă să-mi mănînc pe loc partea. M-am supus, fără plăcere, și el, supărat de

¹ Alică pofticioasă.

lipsa mea de entuziasm; dezlănțui împotriva mea un adevărat tir, mascat însă primejdios. Ceea ce spusese pînă acum nu era decît, cum s-ar zice, mult zgomot și furie care nu însemnau nimic — acuma urma adevăratul atac despre care nu se mai putea spune același lucru.

Acest atac consta într-o propunere cu totul nerațională, cu care mă mai sîcîise și înainte, și anume ca în ziua următorului examen general să accept — așa o străină, cum eram eu — să-mi ocup locul în prima clasă printre elevele primei clase, și laolaltă cu ele să improvizez o compoziție în franceză pe indiferent ce temă mi-ar fi fost dată de oricare din cei de față, și aceasta fără a avea permisiunea să consult vreo gramatică sau dicționarul.

Știam foarte bine care putea fi rezultatul unei asemenea experiențe. Eu, căreia natura îi refuzase darul de a improviza, de a face orice pe nepregătite, care, în public, eram cu totul lipsită de orice har, a cărei vreme mai prielnică pentru activitatea mentală, chiar și cînd eram singură, era după dispariția soarelui de amiază, care aveam nevoie de liniștea proaspătă a dimineții sau de reclusiunea pașnică a serii pentru a-i smulge impulsului creator vreun semn al prezenței sale, vreo dovadă a puterii sale în ce mă privește. Eu, față de care acest impuls era cel mai rigid, cel mai capricios, cel mai înnebunitor dintre maeștri (desigur, adăugai aici — cu excepția maestrului care-mi stătea acum în față) — un zeu care uneori, chiar în împrejurările aparent propice nici nu-mi răspundea cînd îl întrebam, nu voia să mă audă cînd îl rugam, nu se lăsa găsit cînd îl căutam, ci rămînea doar înghețat, impietrit, de granit, un Baal întunecat cu buze mute și orbitele goale și cu pieptul asemenea lespezii de piatră de deasupra mormintelor. Doar citeodată, la o tresărire, la un sunet, la un suspin îndelung tremurat al vîntului, la izbucnirea nevăzută a unui curent electric, acest demon de dincolo de rațiune se trezea deodată nechemat, se urnea la viață, se năpustea de pe pedestalul său asemenea unui dragon tulburat, chemîndu-și idolatrii la sacrificiu, oricare ar fi fost ceasul — storcînd de la jertfele oferite sînge sau răsuflarea greoaie, după cum cereau împrejurările sau locul — stîrnindu-și preotul cu promisiuni neîmplinite de răsplătire, poate chiar lăsîndu-și zvonul oracolelor să-i pătrundă în templu, dar răspîndindu-și cea mai mare

parte a acestor oracole în vînt, și ascultătorului nedăruindu-i decît cu avarie rămașite din înțelepciunea-i rostită — cu tot atîta parcimonie ca și cum fiecare cuvînt i-ar fi fost o picătură de sînge din vine. Și față de acest stăpîn tiranic ar fi trebuit să mă prosternez ca sclavă, lui să-i cer să improvizeze pe cine știe ce temă, într-o sală de clasă, între vreo Mathilde și Coralie, sub ochii distinsei Madame Beck, pentru plăcerea și pentru inspirația vreunui burghez oarecare din Labassecour !

Pe această chestiune eu și cu Monsieur Paul ne certasem pînă atunci de multe ori — înfruntări crincene în care se amestecau, stridente, zvonurile pretențiilor și refuzurilor, ale insistențelor și intransigenței.

În ziua aceea am fost cumpănit certată. Se părea că încăpăținarea întregului meu sex se cuibărise în mine, aveam un *orgueil de diable*¹. Mă temeam că n-am să reușesc — haida de ! Ce conta dacă aveam să reușesc sau nu ? Cine eram eu că n-ar fi trebuit să dau greș niciodată, așa cum greșeau alții mai buni decît mine ? Pentru mine un eșec n-ar fi putut fi decît bun. El personal de abia aștepta să mă vadă dînd greș (asta știam și eu că vrea) — și aici se opri o secundă să-și tragă răsufllarea. În sfîrșit, aveam să mă invoiesc să vorbesc atunci și să mă arăt rațională ?

În privința asta n-aveam să mă arăt niciodată supusă. Nici chiar legea n-ar fi izbutit să mă constrîngă. Aș fi plătit amendă sau m-aș fi supus temniței, decît să mă apuc să muncesc de dragul unui spectacol, așa, în vîzul lumii.

Nu existau considerente mai blînde care să mă convingă ? N-aveam să cedez de dragul prieteniei ?

Nici o iotă, nici un fir de păr. Nici un fel de prietenie de pe lume n-ar fi avut dreptul să ceară din partea mea așa ceva. Nici o prietenie adevărată nu m-ar fi hărțuit în halul acesta.

Presupunea atunci (asta cu un rînjit — căci Monsieur Paul se pricepea să rînjească precum nimeni altul, strîmbîndu-și buzele, dilatîndu-și nările, stringînd din ochi) — atunci, presupunea el, nu mai există decît o sigură formulă spre a-mi cere asta, dar nu era în puterile lui s-o folosească.

¹ Orgoliu îndrăcit.

— La anumite insistențe din partea unei anumite persoane, *je vous voi d'ici*¹, spuse — ai consimți cu bucurie la acest sacrificiu, înarmîndu-te cu patimă pentru un asemenea efort.

— Să consimt să mă dau în spectacol ca o paioală. Să fac din mine un exemplu urît în fața a o sută cincizeci de tătici și mămici din Villette ? întrebai.

Și aici, pierzîndu-mi răbdarea, izbucnii iarăși într-un adevărat strigăt, cerînd să fiu eliberată — să ies la aer curat — simțeam aproape că am febră.

— Stai, îmi răspunse nemilosul interlocutor — asta nu e decît un pretext să fugi.

Lui nu-i era deloc cald, chiar dacă sta acum cu spatele la sobă. Cum de mai puteam eu suferi de căldură, atît de bine apărută de propria lui persoană ?

Eu nu-i înțelegeam deloc firea și înclinațiile. Nu mă pricepeam în nici un fel la istoria naturală a salamandrelor. În ce mă privește, eu eram o insulară flegmatică, și nu-mi convenea și nu mi se potrivea firii mele să stau așa să mă coc într-o sobă. Cel puțin ceream să mi se dea voie să mă duc pînă la fîntînă și să-mi iau un pahar cu apă — merele astea dulci îmi făcuseră sete.

Dacă asta era tot, avea să-mi facă el serviciul acesta.

Se duse personal să-mi aducă apă. Bineînțeles, avînd în fața mea ușa neîncuiată, n-am pierdut prilejul. Înainte de a se fi întors el, prada lui atît de chinuită se făcuse nevăzută.

II

DRIADA

PRIMĂVARA SE INSTALASE ACUM de-a binelea și vremea se încălzise dintr-o dată. Această schimbare a temperaturii aduse pentru mine, ca și pentru mulți alții, probabil, o scădere vremelnică a puterilor. Un efort cît de mic mă lăsa copleșită de oboseală — și nopți fără somn urmau unor zile apăsătoare.

¹ Știu eu bine.

Într-o duminică după-amiază, după ce mersesem pe jos cale de o jumătate de milă pînă la biserică protestantă, m-am înapoiat acasă istovită și fără nici o poftă de viață și, căutîndu-mi refugiu în tainicul meu sanctuar, sala clasei întîi, mă socoteam fericită că mă pot așeza pe o bancă făcîndu-mi o pernă din pupitrul meu pentru brațele și capul îndurerat.

O vreme am ascultat zumzetul albinelor de sub boltă și am urmărit prin ușa de sticlă și prin frunzișul tînăr, încă sărăcăcios, al primăverii, pe *Madame Beck* înconjurată de un grup vesel de prietene, pe care le avusese în ziua aceea invitate la masă după liturghia de dimineață, plimbîndu-se pe aleea centrală sub crengile la vremea aceea înflorite, învesmîntate într-o culoare la fel de pură și de proaspătă ca zăpada de munte la răsăritul soarelui.

Principalul obiect al curiozității mele în acest grup îl constituia, îmi aduc aminte, o siluetă — cea a unei tinere fete atrăgătoare pe care o mai văzusem și înainte ca invitată la *Madame Beck* și despre care mi se spusese nelămurit că ar fi o *filleule* (sau fină) a profesorului Emanuel —, adăugîndu-se că între mama sau mătușa ei, sau poate o altă doamnă rudă a acestei tinere și *Monsieur Paul* existase o prietenie veche, mai deosebită. *Monsieur Paul* nu făcea parte, în ziua aceea, din grupul de vizitatori de sărbătoare, însă pe fata aceasta o mai văzusem înainte împreună cu el și, atît cît putusem judeca privindu-i de departe, părea să se poarte față de el cu degajarea simplă și sinceră a unei pupile față de un tutor plin de indulgență. O văzusem alergîndu-i întru întîmpinare, petrecîndu-și brațul pe după al lui și agățîndu-se de el. Odată, cînd ea făcuse asta, o senzație stranie mă străbătuse — un simțămînt neplăcut de anticipare, una dintre stările apropiate de presimțire, cred — însă refuzasem să mi-o analizez sau să întîrzii asupra ei. Urmărind-o acum pe fata aceasta, *Mademoiselle Sauveur* pe nume, și privindu-i strălucirea rochiei de mătase viu colorată (era înaltoddeauna costisitor îmbrăcată, se spunea că este bogată) printre florile pomilor și frunzele tremurătoare de smarald firav, începură să-mi joace ochii, pleoapele mi se închiseră, oboseala, căldura zilei, zumzetul albinelor și ciripitul păsărilor, toate mă legănau și în cele din urmă adormii.

Două ceasuri au trecut astfel pe nesimțite. Cînd mă trezii, soarele se făcuse nevăzut dincolo de casele înalte din jur, grădina și încăperea erau cenușii, albincle se retrăseseră în stupii lor, iar florile își închideau corolele. Grupul oaspeților se risipise — toate aleile grădinii erau pustii.

Deșteptîndu-mă, mă simțeam cît se poate de bine — nici înfrigurată, cum ar fi fost poate de așteptat după ce rămăsesem nemișcată vreme de cel puțin două ceasuri, iar obrazii și brațele nu-mi erau nici ele amorțite de apăsarea îndelungată pe lemnul pupitrului. Nici nu era de mirare. În locul lemnului aspru pe care mi le lăsasem adormind, găsii un șal gros, cu grijă împăturit, care-mi folosise de pernă și un alt șal (ambele luate din coridor, unde erau de obicei atîrnate) înfășurîndu-mă călduros.

Cine făcuse asta? Cine fusese oare prietenul atît de grijuliu? Care dintre profesoare? Nici una din ele, cu excepția domnișoarei St. Pierre, nu-mi era dușmană, dar care dintre ele ar fi putut da dovadă de atîta delicatețe și atenție, cine mă cunoștea atît de bine pentru a-mi face o astfel de plăcere? Care din ele ar fi avut pasul atît de tăcut, mina atît de ușoară, încît să n-o fi auzit sau simțit dacă s-ar fi apropiat de mine sau m-ar fi atins într-o așteptare astfel, ziua în amiaza mare?

Cît despre Ginevra Fanshawe, această făptură atît de expansivă, nu era deloc plină de bunătate și era sigur că m-ar fi făcut să cad de pe scaun dacă s-ar fi amestecat în treaba aceasta. Mi-am spus deci, în cele din urmă: „*Madame Beck* mi-a făcut serviciul acesta, a intrat aici, m-a văzut adormită și s-a temut să nu răcesc cumva. Mă socotește o mașinărie de folos pentru ea, care convine bine scopului pentru care a fost angajată, așa că n-a vrut să mă vadă că mă îmbolnăvesc cînd nu e nici o nevoie de așa ceva. Și acum — am gîndit mai departe — să fac o mică plimbare: seara e răcoroasă tocmai cît trebuie, nu e chiar frig.“

Astfel că am deschis ușile de sticlă și am ieșit sub bolta din grădină.

M-am îndreptat spre aleea mea. Dacă ar fi fost întineric, sau chiar numai semiîntineric amurgului, n-aș fi îndrăznit să mă aventurez într-acolo, căci nu uitasem încă ciudata iluzie sau viziune (dacă fusese într-adevăr

vreo iluzie optică) pe care o întîlnisem în locul acela cu cîteva luni în urmă. Însă o rază a soarelui care tocmai apunea mai aurea vârful turnului de la biserica Sfîntul Ioan Botezătorul, și păsărelele din grădină nu se retrăseseră încă toate în cuiburile din tufișurile și boschetele din jur sau în iedera de pe zidul din spate. Am început să mă plimb în sus și în jos pe acolo gîndind aproape aceleași gînduri ca și în noaptea cînd îmi îngropasem borcanul de sticlă — cum mi-ar fi fost cu puțință să fac vreun progres în viață, cum să mai realizez un pas înainte spre o situație independentă. Căci această preocupare, chiar dacă nu mai revenisem la ea în ultima vreme, nu-mi fusese niciodată prea străină; și ori de cîte ori anumite priviri se întorceau de la mine și un anume chip se întuneca și mă făcea să mă cred victima vreunei nedreptăți sau a lipsei de bunătate, mă regăseam împinsă, de îndată, în aceste gînduri; astfel încît, puțin cîte puțin, ajunseseam să-mi fac un plan.

Costul vieții e destul de modest, îmi spuneam, în orașul acesta atît de pătruns de spiritul economiei care e Villette, unde oamenii sînt mai așezați, se pare, decît în scumpa și bătrîna mea Anglie — infinit mai puțin preocupați de aparențe și mai puțin dornici să se ia la întrecere în a-și arăta averea —, unde nimeni nu se simte rușinat să se lase văzut exact atît de *casnic* și de econom cît dorește sau crede de cuviință să fie. Chiria unei case, într-o situație aleasă cu prudență, nu poate să fie prea mare. Cînd am să economisesc o mie de franci, am să iau cu chirie un apartament la parter, cu o cameră mare și alte două sau trei mici, am s-o mobilez pe cea mare cu cîteva bănci și pupitre, cu o tablă neagră și o estradă pentru mine — și pe estrada asta un scaun — și cu o masă cu un burete și cîteva bucăți de cretă. La început am să-mi iau cîțiva elevi externi, și pornind de aici am să caut să ajung mai departe. Nici *Madame Beck* — așa cum am auzit-o adesea spunînd — n-a pornit de la mult mai mult, și iată unde a ajuns. Toată proprietatea asta, toată grădina sînt ale ei, cumpărate cu banii ei. Are o situație asigurată pentru la bătrînețe și un pension înfloritor sub conducerea ei, care poate foarte bine să le asigure viața ei și copiilor ei.

Curaj, Lucy Snowe! Cu unele sacrificii și economii acum și cu perseverență și consecvență mai tîrziu, n-are să-ți lipsească succesul în viață. Pentru moment spiritul tău de aventură nu trebuie să te facă să te plîngi că un asemenea țel ar fi prea egoist, prea limitat, prea lipsit de interes. Mulțumește-te să te lupți pentru a-ți cîștiga independența, pînă cînd vei fi dovedit, cîștigîndu-ți-o, dreptul de a privi mai sus. Însă în afară de asta, chiar să nu fie altceva pentru mine în viață — nici un cămin adevărat, nimic care să-mi fie mai scump decît propria mea ființă, ceva care, prin valoarea-i de preț, să scoată de la mine lucruri mai mari decît aș putea scoate numai prin propriile mele străduințe? Nici o ființă la picioarele căreia să-mi pot lăsa cu dragă inimă întreaga povară a egoismului omenesc, ce să-mi iau asupra-mi mai cu folos îndatorirea mai nobilă de a munci și a trăi pentru alții? Parcă îmi vine să cred. Lucy Snowe, că orbita vieții tale nu se va încheia însă astfel. S-ar zice că ție trebuie să-ți ajungă numai prima înfățișare, ca luna nouă care nu ajunge plină. Foarte bine. Știu bine că nenumărați semeni nu sînt într-o situație mai bună. Văd în jurul meu că mulți bărbați, și încă și mai multe femei, își duc viața care le-a fost dăruită, în sacrificii și privațiuni. Nu văd nici un merit pentru care eu să fiu favorizată. Cred că există o împletire a nădejzii și luminii de soare, care poate să indulcească soarta cea mai întunecată. Cred că viața asta de aici nu înseamnă totul, nici începutul și nici sfîrșitul. Cred aceasta chiar dacă acum sînt pradă spaimii. Am încredere chiar dacă mă înecă acum plînsul. Să lăsăm gîndurile acestea. E bine să privim cu mult curaj înfățișarea pe care a luat-o viața și să căutăm să înțelegem această înfățișare. Se înșală pe sine însuși cel care refuză să vadă lucrurile așa cum sînt și care trece la capitolul foricire ceea ce nu este în bilanțul vieții sale decît nefericire. Să-i spunem spaimii — spaimă și deznădejde — deznădejde, să scriem amîndouă aceste stări cu litere deslușite și cu o mină care nu tremură; e mai bine să ne plătim datoria pe care ne-o cere soarta...

Oprindu-mă în fața lui Matusalem, uriașul și patriarhul grădinii, și rezemîndu-mi fruntea pe trunchiul lui noduros, piciorul mi se odihni pe lespede care pecetluia micul sepulcrum de la rădăcina lui, și îmi amintii de partea aceea din simțămintele mele îngropată acolo. Mi-am adus aminte de

doctorul John, de caldă mea afecțiune pentru el, de credința mea în marile lui calități, de bucuria cu care-i priveam frumusețea sufletească. Ce devenise toată această prietenie unilaterală care era acum jumătate ființă vie și jumătate marmură, de o parte adevăr adevărat și de partea cealaltă poate numai o glumă ?

Era mort cu adevărat sentimentul acesta ? Nu știu; însă era îngropat. Uneori credeam că mormîntul acesta e neliniștit, agitat de tresăriri și visam că pămîntul care-l acoperea se mișca și șuvițe de pămînt, încă aurii și vii, se arătau din spărturile sicriului.

Mă pripisem ? Mă întrebam asta și întrebarea aceasta îmi revenea în minte cu multă asprime după cîte o întîlnire întîmplătoare cu doctorul John. Avea încă priviri atît de bune, o mină atît de caldă, glasul lui păstra încă tonuri atît de adînci pentru a-mi pronunța numele. Nu-mi plăcea niciodată numele „Lucy“ atît de mult ca atunci cînd îl auzeam spus de el. Însă învățasem cu vremea că această bunătate, această căldură, această muzică nu aveau cum să-mi aparțină mie. Erau parte din făptura lui, era miera și dulceața ființei lui, era blestemul făpturii sale — îl împărțea în jur așa cum fructul copt răsplătește cu dulceața lui albina rătăcitoare, îl răspîndea în jur așa cum florile își dăruiesc mireasma cea dulce. Oare nectarul lor o iubește cu adevărat pe albina sau pasărea căreia i se dăruiește ? Măceșul cel dulce e cu adevărat îndrăgostit de văzduhul din jur ?

— Noapte bună acum, doctore John. Ești un om bun; ești frumos, însă nu ești al meu. Noapte bună și Dumnezeu să te binecuvînteze.

Astfel îmi încheiai gîndurile. Noapte bună ! cuvintele acestea mi se desprinseseră audibile de pe buze, le auzii pronunțate — și atunci auzii un ecou răspunzîndu-mi de aproape.

Noapte bună, *Mademoiselle*, sau mai degrabă bună seara — de abia a apus soarele. Nădăjduiesc că ai dormit bine ?

Am tresărit, însă nu am fost descumpănită decît o singură clipă. Cunoșteam glasul și pe cel care vorbise.

— Dacă am dormit bine, *Monsieur* ? Cînd ? Unde ?

— Chiar că poți să întrebi — cînd ? unde ? Se pare că-ți preschimbi ziua în noapte și-ți alegi pupitrul în locul pernei : un culcuș mai degrabă tare...

— A fost însă făcut atît de moale, *Monsieur*, în vreme ce dormeam. De făptura aceea nevăzută, aducătoare de daruri care se întoarce mereu la pupitrul meu, ții minte. Nu are importanță cum am adormit. M-am trezit cu capul sprijinit de ceva moale și acoperită bine.

— Ți-au ținut cu adevărat cald șalurile acelea ?

— Foarte. Îmi ceri mulțumire pentru ele ?

— Nu. Păreai tare palidă în somnul dumitale. Ți-e dor cumva de acasă ?

— Ca să-ți fie dor de casă ar trebui să ai o casă, ceea ce eu nu am.

— Atunci cu atît mai mult ai nevoie de un prieten atent. Aproape că nu cunosc pe altcineva, domnișoară Lucy, care să aibă mai multă nevoie de un prieten decît dumneata, înseși defectele dumitale cer imperativ aceasta. Ai mare nevoie de un control, de cineva care să te urmărească, să-ți impună o anumită rezervă.

Ideea aceasta a „rezervei“ nu-l părăsea niciodată pe profesorul Paul, și în cazul meu era limpede că o simplă dominație exercitată asupra mea nu l-ar fi mulțumit. Ori-cum, ce putea să însemne așa ceva pentru dînsul ? Îl lăsam să vorbească și nu-mi băteam prea mult capul să mă arăt prea supusă. I s-ar fi părut că e lipsit de ocupație dacă eu m-aș fi arătat prea „rezervată“.

— Ai nevoie de cineva care să te supravegheze, și să te supravegheze bine, continuă el, și e foarte bine pentru dumneata că eu am văzut asta și că mă străduiesc eu să îndeplinesc sarcina aceasta. Te urmăresc pe dumneata și pe alții cu cea mai mare atenție, constant și mai îndeaproape și mai adesea decît ai crede-o dumneata sau ceilalți. Vezi dumneata fereastra aceea luminată ?

Arată spre o fereastră a uneia dintre clădirile colegiului.

— Acea — spuse — e o cameră pe care am închiriat-o eu așa-zicînd pentru studiu — în realitate ea poate să servească drept post de observație. Stru și citește acolo creșuri întregi la rînd. Cartea mea e grădina aceasta, cuprinsul ei este firea omenească — firea femeiască. Te cunosc pe dinafară. O, vă cunosc bine — pe domnișoara St. Pierre, parizianca, *cette maîtresse femme*¹, pe verișoara mea Beck și pe dumneata însăși.

¹ Femeia asta grozavă.

— Asta nu e deloc bine, *Monsieur*.

— *Comment*¹ nu e bine? Cine spune asta? Există vreo dogmă a lui Calvin sau Luther care să condamne așa ceva? Ce înseamnă asta pentru mine? Eu nu sînt protestant. Bogatul meu tată (căci, deși am cunoscut și eu sărăcia, și odată chiar am suferit de foame un an întreg într-o mansardă din Roma — am suferit tare de foame, adesea cu o masă pe zi, și uneori nici măcar atît — și cu toate acestea m-am născut într-o familie cu stare) — bogatul meu părinte a fost un bun catolic și mi-a dat drept preceptor un preot — și iezuit totodată. Îi mai țin minte lecțiile, și ce descoperiri — *grand Dieu*² — m-a ajutat el să fac!

— Descoperiri din acestea făcute pe furiș mi se par descoperiri necinstite.

— *Puritaine*!³ Nu mă indoiesc. Vezi și dumneata cum se arată felul meu de a fi iezuit. O cunoști pe această St. Pierre?

— În parte.

Rise.

— Bine spui, în parte — în timp ce eu o cunosc pe de-a întregul. Aici stă deosebirea. Față de mine o face pe mironosița, își trage ghearele înăuntru, ca pisica, se gudură, mă lingusește, toarce pe lingă mine. E adevărat, sînt sensibil la linguşirile femeiești — vulnerabil la ele în ciuda judecății mele. Deși n-a fost niciodată frumoasă — atunci cînd am cunoscut-o eu era tînără, sau mai bine zis știa cum să se arate tînără. Ca toate compatrioatele ei, stăpînește arta de a se îmbrăca — avea un anume aer rece, degajat, era sigură de ea în societate, și asta mi-a cruțat stînjeneala...

— *Monsieur*, așa ceva n-ar fi fost necesar. Eu nu te-am văzut pe dumneata niciodată stînjenit.

— *Mademoiselle*, mă cunoști prea puțin. Pot să fiu la fel de încurcat ca o elevă de pension. E un fond de modestie și neîncredere în firea mea...

— *Monsieur*, eu nu le-am văzut niciodată.

— *Mademoiselle*, dar ele există. Ar fi trebuit să le fi descoperit.

— *Monsieur*, te-am urmărit în public — pe estrade, în tribune, în fața capetelor încoronate și a nobililor — și

¹ Cum așa.

² Dumnezeu mare!

³ Puritano!

erai la fel de în largul dumitale ca în fața elevelor din clasa a treia.

— *Mademoiselle*, nici capetele încoronate și nici persoanele cu titluri nobiliare nu-mi stîrnesc modestia, și viața publică este aproape mediul meu natural. Îmi place să-i respir aerul cu multă libertate. Însă, însă — pe scurt, iată că această caracteristică a mea a fost scoasă la iveală și se manifestă, chiar în clipa aceasta. Totuși nu vreau să mă las stăpînit de ea. Dacă, *Mademoiselle*, aș fi un bărbat care să se gîndească la înșurătoare (ceea ce nu sînt, și ai putea să-ți cruți osteneala de a suride ironic așa cum poate ai fi ispitită s-o faci la gîndul acesta), și aș găsi necesar să întreb pe o doamnă dacă e dispusă să mă privească în lumina posibilității de a-i deveni soț, atunci s-ar dovedi că sînt așa cum spun că sînt — modest.

Acum îl credeam pe de-a întregul și, dîndu-i crezare, îi acordam creditul unei sincerități de stimă care făcea să mi se strîngă inima.

— Cît despre această St. Pierre, continuă el, reciști-gîndu-și cumpătul, căci vocea i se schimbase puțin, ea a dorit odată să devină *Madame Emanuel*. Și nici eu nu știu pînă unde aș fi putut să mă las împins dacă n-ar fi existat fereastra aceea de acolo luminată acum. O, fereastră fermecată! ce miraculoase descoperiri mi-ai făcut cu puțință! Da — continuă el — i-am văzut de acolo resentimentele, vanitățile, ușurințele — și nu numai aici, ci apoi și în alte locuri. Am văzut lucruri care mă fac imun la armele ei, sînt sigur acum față de sărmana Zélie. Iar elevele mele, aceste *blondes jeunes filles*¹, atît de blînde și microase, le-am văzut pe cele mai rezervate zbenguindu-se ca niște băieți, pe cele mai grave cum fură struguri de pe zid, cum scutură perele din pom. Și cînd a venit profesoara de engleză am văzut-o cum își arată de la început preferința pentru aleea aceasta. i-am remarcat gustul de singurătate, am urmărit-o îndeaproape, cu mult înainte ca ea și cu mine să vorbim unul cu altul. Îți mai aduci aminte cum am venit odată, tăcut, și ți-am oferit un buchetel de violete albe, pe cînd eram încă străini unul față de altul?

— Îmi aduc aminte. Am păstrat violetele, le-am presat într-o carte și le mai am încă și acum.

¹ Fecioare blonde.

— Mi-a plăcut mult cum le-ai primit liniștită și pe dată fără nici o cochetărie sau sfială falsă — sentimentele acestea pe care mi-a fost întotdeauna teamă că le-aș putea trezi în altul, și care, atunci când se dezvăluie în priviri sau în gesturi, le detest cu toată violența. Dar să revenim. Nu numai că te-am urmărit cu privirile, ci adesea — mai ales seara — mai era, tăcut, prin preajmă și un alt inger păzitor. Noapte de noapte verișoara mea Beck s-a furișat pe treptele acelea și ți-a urmărit pe nesimțite toate mișcărilor dumitale, fără ca dumneata să o simți.

— Dar, *Monsieur*, n-ai fi putut de la distanța aceea, de la fereastra de acolo să vezi ce se petrece în grădina asta pe întuneric, noaptea.

— La lumina lunii se poate, cu un binoclu — folosesc și așa ceva — însă în afară de asta grădina asta e deschisă pentru mine. În hambarul de acolo, în fundul grădinii, este o ușă care răspunde spre o curte și curtea asta comunică cu colegiul. Eu am o cheie de la ușa aceea și astfel pot intra și ieși după plac. În după-amiaza aceasta am intrat pe ea și te-am văzut adormită în clasă. Și iarăși în seara aceasta am profitat de posibilitatea pe care mi-o oferă ușa de care-ți spun.

Nu m-am putut împiedica să-i spun :

— Dacă dumneata ai fi un om rău, cu gânduri urâte, ce neliniștitoare ar fi toate astea !

Părea că nu e în stare să-și fixeze atenția asupra acestui aspect al chestiunii. Își aprinse țigara, și în vreme ce pufăia din ea sprijinindu-se de trunchiul copacului și privindu-mă cu expresia rece, amuzată pe care o arăta când era într-o dispoziție calmă, m-am gândit că ar fi fost bine să-i fac și eu puțină morală. El îmi ținea adesea asemenea lecții de morală câte un ceas la rînd — nu vedeam de ce nu i-aș spune și eu o dată ce-mi trece prin gând. Astfel că-i împărtășii sentimentele mele în ce privește comportarea lui de ieziut.

— Cunoașterea pe care ți-o aduce, *Monsieur*, o cumperi pareă prea scump. Aceste manevre furișe îți știrbesc din demnitate.

— Demnitatea mea ! — strigă el rizînd. Când m-ai văzut că-mi bat capul cu demnitatea mea ? Dumneata, domnișoară Lucy, ești cea *digne*¹. Cît de adesea în prezența

¹ Demnă.

dumitale rece, insulară, n-a fost pentru mine o plăcere să-mi calc în picioare ce binevoiești domnia ta să numești demnitatea mea, sfișind-o, risipind-o în cele patru vînturi în izbucnirile mele de furie la care dumneata asisti cu atîta superioritate și pe care știu bine că le socotești drept dezlănțuirile delirante ale unui actor englez de mina a treia ?

— *Monsieur*, eu îți spun că fiecare privire pe care dumneata o arunci de la fereastra de acolo face un mare rău exact părții mai bune din firea dumitale. Să cauți să studiezi în felul acesta natura omenească înseamnă să te împărtășești pe ascuns și ca un adevărat sacrilegiu din mărul ispitei.

El continuă să fumeze liniștit. După o pauză, scursă într-o tăcere surizătoare însă intrucîtva meditativă, spuse pe neașteptate :

— Am mai văzut și alte lucruri.

— Ce alte lucruri ?

Smulgîndu-și iarba mirositoare de pe buze, îi aruncă mucul într-un tufiș, unde mai rămase o clipă scînteind stins în întuneric.

— Privește, spuse, nu e scînteia aceea ca un ochi privindu-ne și pe duminică și pe mine ?

Se îndreptă spre aleea din față. Curînd, întorcîndu-se spre mine, adăugă :

— Am văzut, domnișoară Lucy, lucruri pentru mine inexplicabile, și care m-au făcut să stau treaz noaptea întreagă căutîndu-le dezlegarea, și fără să izbutesc să o găsesc.

Tonul lui era ciudat. Începu să-mi bată inima mai tare și el mă văzu înfiorîndu-mă.

— Ți-e teamă cumva ? De vorbele mele, oare, sau de ochiul acela roșu, atît de atent, care mai clipește încă pînă apucă să se stingă ?

— Mi-e frig. S-a făcut întuneric de tot și e tîrziu, aerul e mai rece. E vremea să intru în casă.

— De-abia a trecut de ceasul opt, dar n-avea grijă, ai să intri în casă în curînd. Răspunde-mi doar la o singură întrebare.

Dar mai făcu o pauză încă, înainte de a-mi pune această întrebare. Era adevărat că se făcuse întuneric. Amurgul se lăsase, acoperit de nori și picături de ploaie începură să se audă prin frunze. Nădăjduiam că avea să le audă, însă

pentru moment era prea absorbit în gândurile lui ca să dea vreo atenție schimbării vremii.

— *Mademoiselle*, dumneavoastră protestanții credeți în supranatural ?

— Există deosebiri între teorie și credință în privința asta, ca și la alte confesiuni. Dar de ce mă întrebi asta, domnule ?

— Dar dumneata de ce te tragi îndărăt și-mi răspunzi cu vocea atât de stinsă ? Ești superstițioasă cumva ?

— Am o fire tare nervoasă. Nu-mi place să vorbesc despre astfel de lucruri. Îmi displac cu atât mai mult cu cât...

— Cu cât crezi în ele ?

— Nu, însă mi s-a întâmplat să trăiesc anumite impresii...

— De când ai venit aici ?

— Da, acum câteva luni.

— Aici ? — în casa aceasta ?

— Da.

— *Bon !* Îmi pare bine de ce aud. Știam dealtfel asta, într-un fel, chiar înainte ca dumneata să mi-o spui. Sint conștient de raporturile dintre firele noastre. Dumneata ești o fire răbdătoare, eu sint coleric, dumneata ești liniștită și palidă, eu sint negru la față și mă aprind ușor, dumneata ești o protestantă strictă și eu sint un fel de iezuit laic, însă de fapt semănăm — există o anumită afinitate între noi. O vezi cumva, *Mademoiselle*, când te privești în oglindă ? Nu observi că fruntea dumitale seamănă cu a mea la formă — că ochii dumitale sint așezați în orbite ca și ai mei ? Nu auzi că ai în glas anumite rezonanțe pe care le am și eu ? Nu știi că descori ai întocmai aerul pe care-l am eu ? Eu am observat toate astea și cred că ești născută în aceeași zodie cu mine. Da, ești născută sub aceeași stea ca și mine. Poți să te cutremuri ! căci atunci când se întâmplă astfel cu muritorii, destinele lor se dovedesc greu de desprins în ce au imbinat laolaltă. Sint anumite noduri, împletituri — și dacă le rupi prea brusc rămîne loată țesătura sfîșiată. Dar „impresiile“ astea, cum le numești dumneata cu prudența dumitale englezească — să știi că și eu am cunoscut asemenea „impresii“...

— *Monsieur*, spune-mi atunci și mie despre ce e vorba.

— Nici nu doresc altceva și de fapt asta am și așteptat. Cunoști legenda casei și grădinii acesteia ?

— O cunosc. Da. Se spune că acum câteva sute de ani o călugăriță a fost îngropată de vie aici, la rădăcinile copacului acesta chiar, sub pămîntul unde stăm noi acum.

— Și că în vremurile de demult fantoma unei călugărițe avea obiceiul să treacă, și să se reîntoarcă mereu pe aici ?

— *Monsieur*, și ce dacă se mai întoarce chiar și acum ?

— Ceva în orice caz trece, iarăși și iarăși pe aici. Există o făptură care bîntuie pe aici noaptea și care nu seamănă cu nici una din cele care vin pe aici în timpul zilei. Am văzut, dincolo de orice îndoială, ceva trecînd pe aici, și în mai multe rînduri, și vestimintele ei minăstirești sint pentru mine o înfățișare stranie, care-mi spune mai mult decît ar putea-o spune oricui altcuiva. E o călugăriță.

— *Monsieur*, și eu am văzut-o.

— Mă așteptam să-mi spui asta. Dar fie că e vorba de o făptură cu trup și cu singe în vine, sau de ceva care mai rămîne atunci cînd singele seacă și trupul se risipește în țărîină, ea are de-a face la fel de mult cu dumneata ca și cu mine, după cît se pare. Oricum, vreau să văd despre ce este vorba, pînă acum n-am știut ce să cred despre toate astea, însă acum aș vrea să dau de capătul acestei taine. Vreau...

În loc de a-mi spune ce anume voia să facă, își înalță deodată capul, și eu făcui același gest în aceeași clipă. Amîndoi ne ținurăm privirile spre același loc — copacul cel înalt care-și arunca umbra asupra boltei și care-și sprijinea una din crengile uriașe de acoperișul sălii de clasă. Se auzise un sunet ciudat și inexplicabil dintr-acolo, ca și cum crengile copacului s-ar fi mișcat cu de la sine putere și frunzișul lor greu ar fi foșnit strivindu-se de trunchiul masiv. Da, nu adia decît briza cea mai ușoară, și cu toate acestea copacul uriaș se zbuciuma tot — și în vremea asta tufișurile greoaie din jur rămîneau nemîșcate. Cîteva clipe, în trunchiul gros de lemn și în frunziș continuă zbuciumul, foșnetul acesta. Oricît era de întuneric în jur, mie mi se părea că ceva mai dens decît umbrele nopții sau siluetele crengilor se mișca întunecat pe trunchi. În cele din urmă, mișcarea aceasta încetă. Ce anume se născuse din freamătul acesta ? Ce driadă se stîrnise din trunchiul arborelui uriaș ? Rămăsesem mai departe cu privirile

țință. Și deodată pe aleea noastră se ivi, de sub boltă, o apariție — neagră și albă. Într-un fel de fugă stîrnită de minie — aproape, aproape atingîndu-ne — alunecă pe lingă noi însăși Călugărița ! Niciodată pînă atunci n-o mai văzusem atît de limpede. Părea înaltă de statură și cu gesturi vii, zîcnitoare. Pe cînd trecea pe alături, vîntul își ridică suspinele, ploaia se dezlănțui sălbatică, înghețată, noaptea întreață părea să-i simtă înfiorată prezența.

32

CEA DINTII SCRISOARE

UNDE OARE — A SOSIT ACUM vremea să ne întrebăm — era în vremea asta Paulina Mary ? Cum evoluau legăturile mele cu cei din Hôtel Crécy ? Vizitele mele acolo fuseseră, un timp, întrerupte din pricina absenței gazdelor. *Monsieur* și *Mademoiselle* de Bassompierre plecaseră într-o călătorie petrecîndu-și cîteva săptămîni în provinciile și apoi în capitala Franței. Întîmplarea mă făcu să aflu de întoarcerea lor foarte curînd după ce ea avusese loc.

Mă plimbam într-o după-amiază frumoasă pe un boulevard liniștit, rătăcind încet, fără nici o țință, bucurîndu-mă de soarele blind de aprilie și bucurîndu-mă de unele gînduri deloc neplăcute, cînd văzui în fața mea un grup de călăreți oprindu-se cu toții în loc ca și cum s-ar fi întîlnit atunci unii cu alții și schimbînd saluturi în mijlocul unei alei largi, cu pietrișul netezit, străjuite de tei. Deoparte se aflau un domn de o vîrstă mijlocie și o tînră doamnă, de partea cealaltă — un tînr foarte prezentabil. Înfățișarea tinerei doamne era cît se poate de grațioasă, îmbrăcămintea plină de gust, întreaga ei înfățișare delicată și încîntătoare. Pe măsură ce-i priveam simțeam că-i cunosc pe acești călăreți și, apropiindu-mă, am constatat că nu mă înșelasem — îi știam pe toți : erau contele Home de Bassompierre, fiica sa și doctorul Graham Bretton.

Ce chip însuflețit avea Graham ! Ce bucurie adevărată, caldă, și totuși cît de rezervată, exprima fața lui !

Era într-adevăr o potrivire de împrejurări, o imbinare de prilejuri care să-l și atragă să-l și rețină, să-l strunească și să-l însuflețească pe doctorul John. Perla pe care o admira el atîta avea desigur și în sine un preț și o puritate din cele mai rare, însă el nu era omul care, apreciînd această bijuterie, să-i uite și montura în care era prinsă. Dacă ar fi văzut-o pe Paulina, la fel de tînră, de frumoasă și de grațioasă, însă mergînd pe jos, singură, fără escortă și în vestminte simple, ca o lucrătoare oarecare sau o cochetă oarecare, ar fi socotit-o o făptură drăgălașă și i-ar fi îndrăgit numai din priviri mișcărilor, chipul, însă era nevoie de altceva ca să-l cucerască atît de pe de-a întregul cum era acum, să-l aducă cu totul sub stăpînirea altuia ca acum, fără împotrivire, fără ca onoarea sa să piardă ceva, ci dimpotrivă chiar avînd de cîștigat — căci se vedea bine că era învins. În persoana doctorului John era mult din omul de lume. Nu-i ajungea să fie pur și simplu mulțumit, trebuia să știe că are și aprobarea celor din jur, din societate — lumea întreață trebuia să admire ceea ce făcea el, căci altminteri și-ar fi socotit gesturile false și fără folos. Avea nevoie neapărat ca aceea care-l învinsese să aibă tocmai calitățile pe care le avea făptura aflată acum în fața lui — cultură aleasă, consfințirea unei puteri grijulii și autoritare care s-o apere și s-o impună, și toate ajutoarele pe care le-ar fi putut prescrie moda, pe care averea le-ar fi putut cumpăra și pe care Gustul desăvîrșit le-ar fi așezat în persoana ei. Spiritul său cerea îndeplinirea tuturor acestor condiții înainte de a se recunoaște învins — și aici ele erau cu adevărat mai mult decît îndeplinite, și iată că acum, mîndru, pasionat, și totuși sfielnic, îi aducea omagiul său Paulinei ca adevăratei sale suverane. Cît despre ea, îi strălucea în priviri surîsul exprimînd sentimente sincere mai degrabă decît puterea care știe că-l supune pe altul.

Se despărțiră. El trecu pe lingă mine în goană, abia simțînd pămîntul pe care-l atingea calul său și fără să vadă nimic nici într-o parte, nici în cealaltă. Arăta cuce-ritor, totul era în făptura lui cum trebuia să fie.

— Tăticule, uite-o pe Lucy ! strigă o voce melodioasă, prietenoasă. Lucy, scumpa mea Lucy — vino încoace !

Mă grăbii înspre ea. Ea își aruncă în lături vîlul și se aplecă în șa să mă sărute.

— Voiam să vin să te văd miine, îmi spuse, însă, așa, miine ai să vii tu să mă vezi pe mine.

Îmi spuse la ce ceas și am promis că mă voi supune.

A doua zi seara mă aflam la ea acasă — eram, ea și cu mine, închise în camera ei. N-o mai întâlnisem din seara aceea când calitățile ei fuseseră puse în comparație cu ale Ginevrei Fanshawe și când ea izbutise în chip alit de categoric. Avea multe să-mi povestească despre călătoria făcută între timp. În asemenea discuții între patru ochi era o vorbitoare grăbită, cât se poate de însuflețită, se pricepea să descrie totul în culorile cele mai vii. Cu toate acestea, cu dicția ei perfectă și cu vocea ei blândă și limpede nu lăsa niciodată impresia că ar fi vorbit prea repede sau că ar fi sporovăit vrute și nevrute. În ce mă privește, nu cred că m-aș fi plictisit prea curînd de cele ce auzeam, însă nu după multă vreme ea însăși păru să simtă nevoia să schimbe subiectul, se grăbi atunci să-și încheie repede povestirea. Dar nu se vădi de la început de ce simțise deodată nevoia să fie atît de concisă. Urmă o tăcere — o tăcere neliniștită, nu lipsită de semnele unei îngîndurări din partea ei. Apoi, întorcîndu-se spre mine, cu o voce nesigură, pe jumătate rugătoare :

— Lucy..:

— Ia-ă-mă aici, lîngă tine.

— Verișoara mea Ginevra mai e încă la *Madame Beck* ?

— Verișoara ta mai e încă acolo. Ți-e dor probabil s-o revezi.

— Nu — nu prea mult.

— Vrei s-o chemi să-ți mai facă o vizită într-o seară ?

— Nu... Îmi inchipui că tot mai vorbește despre măritiș ?

— Nu cu cineva de care ți-ar păsa ție.

— Dar, sigur, se gîndește tot la doctorul Bretton. Nu se poate să-și fi schimbat gîndurile în privința asta, pentru că era hotărîtă cu tot dinadinsul acum două luni.

— La urma urmei, știi, n-are nici o însemnătate. Ai văzut și tu exact în ce termeni sînt unul cu altul.

— În seara aceea a fost o mică neînțelegere, fără îndoială. Pare ea cumva netericită ?

— Ea nu. Haide să schimbăm vorba. Ai mai primit vreo știre de la Graham, sau l-ai văzut cumva în vremea cît ai lipsit ?

— Tata a primit scrisori de la el o dată sau de două ori în niște probleme de afaceri, cred. El s-a ocupat de o anumită treabă în care era nevoie de supravegherea cuiva în vremea cît am lipsit noi. Doctorul Bretton pare să-l respecte pe tata și s-ar zice că-i pentru el o plăcere să-i facă un serviciu.

— Da, dealtminteri l-ai întîlnit ieri pe bulevard. Ai putut să te convingi, deci, tu însăși, după felul în care arată, că prietenii n-au de ce să fie îngrijorați în ce privește sănătatea lui.

— Tata este exact de aceeași părere cu tine. Mi-a venit chiar să rîd. Știi și tu, el nu are foarte mult spirit de observație, așa cum e, de multe ori cu gîndul la altceva decît ce-i cade sub ochi. Însă ieri mi-a spus, cînd doctorul Bretton s-a despărțit de noi : „Îți face plăcere, cu adevărat, să vezi cită energie și bună dispoziție e în băiatul ăsta !“ I-a spus doctorului Bretton „băiatul ăsta“. Aș crede că așa îl și socotește, înlocuind cum și pe mine mă crede o fetiță. Nici nu vorbea cu mine dealtfel, a făcut, așa, o remarcă pentru el însuși. Lucy... ?

Și iarăși răzbătu accentul acela rugător în glasul ei, și în aceeași clipă își părăsi scaunul și veni să se așeze pe un taburet la picioarele mele.

Paulina îmi plăcea. Nu e o declarație pe care s-o fi făcut prea des în cursul acestei povestiri în legătură cu fapăturile care mă înconjurau. De data aceasta îl rog pe cititor să-mi îngăduie această afirmație. O cunoaștere mai îndecapropo, o cercetare mai atentă a firii ei, arăta în Paulina numai însușiri delicate : era plină de inteligență și de sinceritate. Simțămintele mele pentru ea erau din această cauză adînci. O admirație mai superficială și-ar fi permis să fie mai demonstrativă, sentimentele mele erau însă mai rezervate.

— Ce vrei să o întrebi pe Lucy ? spusei. Haide, curaj — vorbește.

Însă nu era deloc curaj în ochii ei atunci cînd îmi întîlni privirile și își plecă pleoapele. Și pe obrajii săi nu mai era nimic palid acum — nu era o roșeață trecătoare, ci o încordare care i se strînsese înlăuntrul și care-i colora acum înfierbîntîndu-i.

— Lucy, tare aş vrea să ştiu ce gîndeşti tu despre doctorul Bretton. Spune-mi, spune-mi cu adevărat părerea ta despre el, despre caracterul, despre firea lui.

— E un caracter cu totul deosebit şi care merită să fie respectat.

— Şi felul lui de a fi. Spune-mi ce fel de om este, insistă ea — tu îl cunoşti doar bine.

— Îl cunosc de ajuns de bine.

— Îl cunoşti şi aşa cum e acasă la el. L-ai văzut adesea alături de mama lui. Spune-mi cum e ca fiu al mamei sale.

— E un băiat inimos, e mîngîierea şi nădejdea mamei, mîndria şi bucuria ei.

Ea îmi luase mina între ale ei şi la fiecare din aceste cuvinte de laudă mi-o strîngea, mîngîindu-mi-o.

— În ce fel spui că e un băiat bun, Lucy?

— Doctorul Bretton e un om plin de bunătate — plin de omenie faţă de orice semen al lui. Doctorul Bretton s-ar arăta un om plin de bunătate faţă de cel mai necioplit sălbatic, — sau de criminalul cel mai de rău.

— Am auzit pe nişte domni, nişte prieteni ai tatii, care vorbeau despre el spunînd întocmai acelaşi lucru. Ziceau că mulţi dintre bolnavii săraci de la spital, care tremură în faţa vreunui medic mai nemilos şi mai egoist, pe el îl adoră.

— Au dreptate să spună asta, şi eu am văzut cu ochii mei aşa ceva. M-a dus odată cu el la spital, am văzut cum este primit acolo. Prietenii tatălui tău spuneau adevărul.

Recunoştinţa cea mai sinceră îi umezea privirile atunci cînd le ridica o clipă spre mine. Mai avea ceva de spus, însă părea să şovăie întrebîndu-se poate dacă acum era timpul şi locul nimerit. Începuse să se lase amurgul, focul din cămin scînteia cu luminile-i roşietice, dar mie mi se părea că ea ar fi vrut ca încaperea să fi fost mai întunecoasă şi ora mai tîrzie.

— Ce linişte, şi ce loc retras e aici, am remarcat, ca s-o încurajez.

— Crezi? Da, e o seară liniştită, şi nici nu trebuie să cobor la ceai, tata ia masa în oraş.

Ținîndu-mi încă mina între ale ei se juca absentă cu degetele mele, împodobindu-mi-le cînd cu inelele ei, cînd cu cîte o suviţă din părul ei splendid. Îşi mîngîia cu palma mea obrazii înfierbîntaţi, şi în cele din urmă,

după ce-şi dresе vocea care îi era de obicei limpede ca a ciocîrliei, spuse :

— Trebuie să ți se pară ciudat că-ți vorbesc atîta despre doctorul Bretton, că-ți pun atîtea întrebări, că mă arăt atît interesată de el, însă...

— Nu e deloc ciudat, e cît se poate de firesc, e un om care-ți place.

— Şi chiar dacă mi-ar place, spuse, grăbindu-se parcă deodată, ar fi asta un motiv ca să vorbesc atîta despre el? Îmi închipui că mă găseşti o făptură slabă, ca şi pe veri-soara mea Ginevra.

— Dacă aş crede că-i semeni măcar atîtica domnişoarei Ginevra nu mi-aş pierde vremea stînd aici şi aşteptînd să aud ce ai să-mi spui. M-aş ridica de la locul meu, m-aş plimba liniştită prin cameră şi ți-aş lua-o înainte la orice mi-ai spune făcîndu-ți o morală bună. Haide, spune.

— Vreau să-ți spun, răspunse ea, ce altceva crezi că doresc? Şi arăta şi vorbea ca micuța Polly din Brettonul de altădată — capricioasă, dintr-o dată prea sensibilă. Dacă — spuse, acum vorbind cu emfază —, chiar dacă doctorul John mi-ar place așa de tare că aş muri de dragul lui, eu tot aş rămîne mută — mută ca un mormînt; mută ca tine, Lucy Snowe — ştii asta — şi ştii bine că m-ai dispreţui dacă mi-aş pierde stăpînirea asupra mea însămi şi dacă m-aş apuca să sporovăiesc despre un simţămînt care ar exista în întregime numai de partea mea.

— E adevărat, nu prea le respect pe femeile sau fetele care sînt prea vorbăreţe, fie că trebuie să se laude cu triumfurile lor, fie că-şi jelesc jignirea simţămîntelor lor. Însă pe tine, Paulina, vreau cu toată sinceritatea să te ascult. Spune-mi orice crezi că ți-ar face o bucurie sau te-ar uşura dacă ai spune, mai mult nu-ți cer.

— Tu ții la mine, Lucy?

— Da, țin, Paulina.

— Şi eu te iubesc pe tine. Simţeam o mulţumire mai deosebită să stau cu tine încă de pe vremea cînd eram o felită neascultătoare, capricioasă. Mă încînta pe atunci să-mi revărs asupra ta răutatea şi capriciile mele. Acum tu mă primeşti, şi mie îmi place să stau de vorbă cu tine; să am încredere în tine. Aşa că ascultă-mă, Lucy.

Şi se strînse lîngă mine, sprijinîndu-se de braţul meu — sprijinîndu-se cu delicateţe, nu cu greutatea obositoare, egoistă a onorabilei domnişoare Fanshawe.

— Acum citeva clipe m-ai întrebat dacă n-am primit știri de la Graham în lipsa noastră, și eu ți-am spus că au fost două scrisori pentru tata în chestiuni de afaceri. Asta a fost adevărat, dar nu ți-am spus totul.

— Ai trecut ceva sub tăcere ?

— M-am dat în lături, am vorbit cu două înțeleșuri, înțelegi ce vreau să spun. Acum însă, am să spun adevărul. S-a făcut mai întuneric, putem să vorbim mai în voie. Tata mă lasă de multe ori să deschid eu săculețul de scrisori și să-i aleg eu ce-i adresat lui. Într-o dimineață, acum vreo trei săptămîni, nici n-ai să-ți închipui cît de surprinsă am fost să găsesc, printre vreo duzină de scrisori pentru *Monsieur de Bassompierre*, un bilețel adresat domnișoarei de Bassompierre. Mi-a sărit în ochi dintr-o dată, dintre toate celelalte. Voiam tocmai să spun — tată, uite încă o scrisoare de la doctorul Bretton, însă cuvîntul „domnișoarei” m-a amuțit. Pînă atunci nu mai primisem niciodată vreo scrisoare de la un domn. Ar fi trebuit să i-o arăt tatii și să-l las să o deschidă și să o citească el întîi ? N-aș fi putut, nici cu prețul vieții, Lucy. Știu bine ideile tatii despre mine, el uită cîți ani am, mă crede încă o fetiță de școală, nici nu-i trece prin cap că alții ar putea să vadă că am crescut mare. Așa că — cu un amestec de simțăminte nomaifîntîlnite, unele din ele de reproș față de mine însămi și altele de spaimă, așa de puternice încît îmi tăiau respirația, și căroră nici nu le-aș putea găsi un nume, i-am dat tatii cele zece-douăsprezece scrisori ale lui — și am reținut-o pentru mine pe a mea, ca pe un mieluşel singuratic. A stat acolo în poala mea toată vremea cît ne-am luat micul dejun, și mă privea de acolo cu un înțeles pe care n-aș putea să-l explic în vorbe, făcîndu-mă să mă simt ca o ființă dublă — eram un copilăș pentru tăticiu, dar pentru mine însămi nu mai eram acum un copil. După micul dejun am urcat cu scrisoarea mea, și, după ce m-am simțit în siguranță întorcînd cheia în broască, am început să-mi cercetez pe dinafară comoara : au trecut minute întregi pînă m-am socotit destul de liniștită să-i rup pecetea, o asemenea fortăreață n-o poți cuceri printr-un atac navalnic — îți lași o vreme tabăra sub zidurile ei, cum se spune despre un asediu. Scrisul de mină al lui Graham este întocmai ca el însuși, Lucy — și cum îi e și sigiliul — limpede, ferm, bine rotunjit — nu ca o pată neglijentă

de ceară — o picătură rotundă, desăvirșită, întreagă — o întipăritură clară ; nici un fel de zbucnire mai colțuroasă să-ți zgîrie ochiul, un manuscris curat, ordonat, plăcut vederii, care te mîngîie în timp ce-l citești. E ca și fața lui — întocmai ca trăsăturile chipului lui. Îi cunoști scrisul ?

— I l-am văzut, spune mai departe.

— Pecetea era prea frumoasă s-o rup, așa că am tăiat hîrtia în jur cu forfecuța mea. Cînd să încep să-i citesc în sfîrșit scrisoarea, m-am mai tras o dată îndărăt, cu bună știință, era prea curînd să sorb din licoarea asta — scînteierea din cupa din fața mea era prea îmbătătoare — mai voiam s-o privesc încă o clipă. Pe urmă mi-am adus aminte deodată că nu-mi spusesem rugăciunea în dimineața aceea. Îl auzisem pe tata cum coboară la micul dejun mai devreme decît de obicei, și-mi fusese frică să nu-l fac să mă aștepte, așa că m-am grăbit să cobor și eu cum m-am îmbrăcat, spunîndu-mi că pot să-mi las rugăciunea pînă după aceea. Poate să se găsească unii să spună că trebuia să-l fi slujit întîi pe Domnul și apoi oamenii, dar eu nu cred că cerul ar putea fi vreodată gelos de vreun lucru pe care l-aș face eu pentru tata. Cred că sînt superstițioasă încă. Un glas părea să-mi șoptească acum că era vorba aici de un alt fel de simțămînt decît cel de dragoste filială — să-mi spună că trebuie să mă rog înainte de a citi ceea ce dorisem cu atîta putere să citesc — să mă mai înfrînez încă o clipă. să-mi amintesc întîi de o datorie mai mare. Impulsuri din astea am avut de cînd mă țin minte. Am lăsat deci scrisoarea deoparte și mi-am spus rugăciunea, adăugînd, la urmă, și implorarea ca, orice s-ar întîmpla, să nu fiu ispitită sau împinsă să-i fac vreo suferință tatii și niciodată, niciodată, să n-ajung de dragul altora să-l neglijez pe el. Numai gîndul la așa ceva mi-a strîns inima atît de tare încît m-a făcut să plîng. Și cu toate astea, Lucy, simțeam că va veni vremea cînd va trebui să-i spun adevărul tatii, cînd va trebui să fac astfel încît să-l conving să mă asculte. Am citit scrisoarea. Lucy, se spune că viața e numai o lungă dezamăgire. Eu însă n-am simțit o asemenea dezamăgire. Înainte de a o citi, și în vreme ce o citeam, inima îmi zvîcnea și fiecare pulsație mi se părea că e gîfiiiala unui animal însetat, trîntit în fața izvorului și sorbind de acolo viață. Și izvorul acela era îmbelșugat, limpede să-ți ia ochii,

unde le i se ridicau de la sine spre buzele mele, vedeam soarele prin zvicnirile lor, și nici o pată. Lucy, nici mușchi de pădure, nici insecte, nimic să-i păteze gilgiurile de aur curat.

Viața, continuă ea, se zice c-ar fi plină de suferință pentru unii. Am citit viețile unora în care drumetul răstăcește, zice-se, din suferință în suferință. Nădejdea îi zboară grăbită din fața ochilor, niciodată lăsându-l într-o oclă sau întârziind de ajuns ca să-i dea mîinii lui întinse puțința s-o cuprindă. Am citit despre cei care a semănat cu lacrimi, și ale căror roade, departe de a lăsa culese cu bucurie, piereau de o secetă timpurie sau erau risipite de furtuni neașteptate. Și vai ! unii dintre aceștia întâmpinau iarna cu hambarele pustii și mureau de foame în crucea iernii și a lipsurilor.

— Și să fi fost vina lor, Paulina, că cei despre care spui tu acum ajungeau să moară astfel ?

— Nu întotdeauna din vina lor. Unii erau oameni buni, întreprinzători. Eu nu sînt prea sirguincioasă, și nici de ajuns de bună, totuși pe mine Dumnezeu m-a lăsat să cresc în lumina soarelui, în vreme plăcută, și bine apărată, adăpostită, învățată, mîngîiată de scumpul meu părinte ; și acum — acum — iată, se arată un altul. Graham nu iubește.

Cîteva clipe tăcurăm amîndouă, după această mărturie deosebită.

— Tatăl tău știe ? am întrebat-o, cu voce scăzută.

— Graham vorbește cu tot respectul despre tata, dar m-a lăsat să înțeleg că încă nu îndrăznește să vorbească cu el despre asta. Întîi trebuie să-și dovedească într-un fel valoarea. A mai adăugat că are nevoie să afle și de la mine ceva despre sentimentele mele înainte de a se aventura să facă vreun pas mai departe în această problemă.

— Și tu cum i-ai răspuns ?

— I-am trimis un răspuns scurt, însă nu l-am respins. Cu toate acestea tremuram toată de teamă să nu fac răspunsul acesta al meu prea călduros, Graham e un om atât de complicat. I-am scris de trei ori — și am tot tăiat și mi-am făcut mai reci frazele de fiecare dată cînd transcriam, și în cele din urmă, cînd am făcut ceva ce mi se părea o bucată de gheață abia atinsă cu o adiere de fructă sau de zahăr, am îndrăznit s-o pectluiesc și să i-o trimit.

— Foarte bine ai făcut, Paulina ! Ai un instinct sigur. Îi înțelegi bine pe doctorul Bretton.

— Dar cum să fac cu tata ? Asta mă doare încă.

— Nu trebuie să faci nimic în privința asta. Mai așteaptă. Numai că nu mai trebuie să vă mai scrieți pînă cînd nu aflați tatăl tău totul și nu-ți dă el consimțămîntul s-o faci.

— Și crezi că are să-mi dea voie ?

— Are să-ți arate timpul. Acum așteaptă.

— Doctorul Bretton mi-a mai scris o scrisoare. Era foarte recunoscător pentru biletul meu, deși așa de potolit și scurt. Însă eu ți-am anticipat sfatul și i-am răspuns că, chiar dacă simțămintele mele rămîn aceleași mai departe, nu mai pot să-i mai scriu fără că tata să știe.

— Ai făcut întocmai cum trebuia să faci, așa are să-și spună și doctorul Bretton. Asta îl va face și mai mîndru de tine, o să te iubească și mai mult, dacă vreunul din simțămintele astea pe care i le inspiri mai pot să crească. Paulina, aburul acesta blînd de răceală în jurul ființei tale, împrejmuind o flăcără atît de limpede și de curată, este pentru tine un dar neprețuit al naturii.

— Dar tu vezi bine că eu îi înțeleg sentimentele lui Graham, spuse ea. Simt bine că nici o delicatețe nu poate fi de ajuns să-i merite sentimentele.

— S-a dovedit cum nu se poate mai bine că-l înțelegi, și acum — oricare ar fi starea de spirit a doctorului Bretton, chiar dacă se așteaptă să fie întâmpinat mai grabnic — tu ai să procedezi cu sinceritate, cu toată căldura și așa cum se cuvine față de tatăl tău.

— Lucy, am convingerea că așa am să procedez totdeauna în viață. O, dar va fi trist să-l trezesc pe tata din visurile lui, să-i spun că nu mai sînt o fetiță.

— Nu te grăbi să faci asta, Paulina. Lasă dezvoltarea asta pe seama timpului și soartei tale bune. Am văzut și eu că soarta se poartă bine cu tine, nu te îndoi că are să știe ea să aranjeze cum trebuie împrejurările și are să-și aleagă cum trebuie momentul. Da, eu m-am gîndit mult la viața mea, tot așa cum te-ai gîndit și tu, fără îndoială. Am făcut și eu comparații cum au fost cele la care te-ai gîndit și tu. Viitorul nu-l cunoaștem, dar știm că trecutul ne-a fost prielnic. Cînd erai copil încă, pot să spun că m-am temut pentru tine. Nimic pe lumea asta nu părea să fie mai sensibil, mai vulnerabil decît firea

ta de atunci. Dacă ar fi întâlnit asprime sau neglijență, nici eul tău dinafară, nici cel lăuntric nu s-ar fi maturizat în ceea ce ești acum. Multă suferință, multă spaimă, multe lupte ți-ar fi tulburat trăsăturile feței, le-ar fi sfărâmat frumusețea regulată, ți-ar fi hărțuit nervii până te-ar fi împins în neconținute griji. Ți-ai fi pierdut din sănătate, din buna ta dispoziție, din grația ta, din frumusețea asta pe care o ai acum. Providența te-a apărut și te-a îngrijit, nu numai de dragul tău, ci, cred sincer, și de dragul lui Graham. Și steaua lui a fost norocoasă. Ca să-și dezvolte pe deplin ceea ce e mai bun în firea lui, avea nevoie de o tovarășă ca tine. Și iată-te acum gata să răspunzi la chemarea lui. Trebuie ca voi doi să fiți uniți unul cu altul. Am simțit asta din prima zi când v-am văzut împreună în *La Terrasse*. În tot ce vă privește pe tine și pe Graham, eu văd numai promisiuni, îndepliniri, armonie. Nu cred ca tinerețea însoțită a unuia sau altuia dintre voi să anunțe o vîrstă înaintată furtunoasă. Cred că voi doi o să trăiți în pace și o să fiți fericiți — nu ca îngerii, ci ca cei, puțini, care sînt fericiți printre noi muritorii. Unele vieți sînt binecuvîntate în felul acesta. Alte vieți își capătă de la început alte drumuri. Alți drumeți din aceștia prin viață întîlnesc vreme nesigură, furtunoasă, schimbătoare și potrivnică — sînt izbiți de vânturi haine, sînt întîrziați și abătuți din calea lor de coborîrea timpurie a nopții de iarnă.

33

MONSIEUR PAUL ÎȘI ȚINE FĂGĂDUINȚA

NOI TOATE — ADICĂ CELE DOUAzeci de elevi interne și cele patru profesore — am fost înștiințate ca în prima zi a lunii mai să ne sculăm la cinci dimineața, să ne îmbrăcăm și să fim gata, la ceasurile șase, să ne așezăm sub oblăduirea domnului profesor Emanuel, care avea să ne călăuzească marșul în afara orașului Villette, căci în ziua aceea își propusese dinsul să-și țină făgăduința de a ne conduce să ne luăm micul

dejun undeva în aerul curat de la țară. De fapt eu, așa cum poate cititorul își amintește, nu avusesem onoarea de a mă socoti invitată atunci cînd se proiectase inițial această excursie — ba s-ar fi putut spune că dimpotrivă, însă cînd, mai tîrziu, făcusem o aluzie la faptul acesta, și-mi exprimasem dorința de a afla ce trebuie să fac, fusesem astfel urecheată încît nu m-am aventurat să mă expun la o repetare a acestei scene ridicînd eventuale noi proteste sau cerînd alte lămuriri.

— *Je vous conseille de vous faire prier*¹, îmi spuse Monsieur Emanuel, amenințîndu-mi, imperial, și cealaltă ureche. Însă un asemenea compliment napoleonic îmi era de ajuns, astfel că mă hotărîi să mă alătur și eu excursiei.

Dimineața se ridica liniștită și limpede, ca de vară, cu păsărelele cîntînd în grădină și cu roua care promitea căldură în timpul zilei. Ne-am spus că avea să fie o zi călduroasă, și, bucuroase, ne-am lăsat deoparte hainele mai greoaie și ne-am gătit cu vestimente potrivite pentru anotimpul însoțit. Rochia vaporosă înflorată și boneta ușoară de paie, fiecare potrivită și așezată așa cum numai franțuzoaicele știu să potrivească și să aranjeze pentru a îmbina lipsa oricărei pretenții cu desăvîrșita cochetărie, constituiau costumul la ordinea zilei. Nimeni nu se mai gîndi să se împodobească în mătăsurii, și nimeni nu mai căută să-și pună ceva din modesta garderobă de gală.

La șase clopotul sună voios și o pornirăm în jos pe scări, prin sala de trecere, prin coridor, spre vestibul. Acolo se afla profesorul nostru, purtînd de data asta nu paltonul cu înfățișare sălbatică și boneta severă, ci o bluză mai tinerească, cu cîngătoare, și o pălărie de pai care-l făcea să pară bine dispus. Ne salută cu prietenie și cele mai multe din noi îl răsplătiră cu un suris recunoscător. Ne-am așezat în ordine și curînd excursia începu.

Străzile erau încă liniștite de tot, iar bulevardele erau răcoroase și calme ca un cîmp în aer liber. Sînt convinsă că toate eram foarte fericite îndreptîndu-ne astfel spre ieșirea din oraș. Conducătorul grupului nostru stăpînea secretul de a ști să insufle un anume avînt al buneii dispoziții, atunci cînd dorea cu tot dinadinsul s-o facă, tot astfel cum știa să facă și exact contrariul, atunci cînd se afla în cu totul altă dispoziție.

¹ Lasă-te, numai, dumneata rugată.

Nu se așezase nici în fruntea, nici în coada șirului nostru. Mergea alături de noi, schimbînd cîte o vorbă cu cîte una din noi, mai multe cu cele care îi erau favorite, dar fără să le neglijeze pe de-a întregul nici pe cele pe care nu le simpatiza în chip deosebit. Din motive numai de mine știute, preferam să mă țin mai la o parte, mai neluată în seamă, și avînd-o ca tovarășă în șirul nostru de perechi pe Ginevra Fanshawe, susținînd pe brațul meu apăsarea prețioasă a mădularului deloc nesubstanțial al acestui îngeraș (căci continua să se bucure de o corporală sănătoasă, și pot să-l asigur pe cititor că nu era deloc o bagatelă să susții povara dragălașeniei ei; și de multe ori în ziua aceea călduroasă mi-am dorit să am de îndurat mai puțin din această frumusețe). Totuși, avînd-o pe ea, cum spuneam, drept tovarășă de drum, încercam să mi-o fac utilă interpunînd-o de cîte ori mi-era cu puțință între mine și *Monsieur* Paul, schimbîndu-mi eu locul după cum îl auzeam pe el apropiindu-se dinspre dreapta sau dinspre stînga. Ceea ce mă făcea să mă comport astfel era împrejurarea că rochița cea nouă imprimată pe care o îmbrăcasem era de culoare trandafirică — fapt care, ținînd seama de cine era conducătorul grupului nostru, mă făcea să mă simt cam în felul în care mă simțisem odată cînd, înfășurată într-un șal cu bordură roșie, fusesem silită să traversez o pajiște unde păștea un taur.

O vreme, acest sistem de a-mi schimba poziția, la care adăugasem și unele artificii în aranjarea unui batic de mătase neagră, îmi slujiră țelului. Însă curînd el observă că, fie că se apropia dintr-o parte, fie din cealaltă, domnișoara Fanshawe îi era invariabil vecină. Relațiile dintre Ginevra și dînsul nu erau niciodată atît de cordiale încît răbdarea lui să nu se crispeze atunci cînd îi asculta mai îndelung accentul englezesc. De fapt, nimic în temperamentele lor nu se potrivea, se zgîriau cînd intrau în contact, el o considera găunoasă și afectată, ea îl socotea urăuz, indiscret, respingător.

În cele din urmă, cînd își schimbase direcția de atac cam a șasca oară, constatînd că experiența sa întilnea același rezultat — își repezi capul înainte, își pironi privirile asupra mea și întrebă cu nerăbdare :

— *Qu'est-ce que c'est ? Vous me jouez de tours ?*¹

¹ Ce mai e și asta ? Îți bați joc de mine ?

Însă abia îi ieșiseră aceste vorbe de pe buze cînd, cu obisnuita lui iuțelă de spirit, înțelese motivele purtării mele. În zadar îmi scuturai eu franjurile cele lungi și mai trăsai în jos marginile fișului meu. „Aha ! *C'est la robe rose !*”¹ izbucni el amenințător ca nu tunet surd care s-ar fi abătut asupra noastră într-un drum pe cîmpie.

— E doar o stambă, m-am grăbit să susțin, și e mai ieftină și se spală mai bine decît oricare altă culoare.

— *Et Mademoiselle Lucy est coquette comme dix parisiennes* — răspunse el. *A-t-on jamais vu une anglaise pareille ? Regardez plutôt son chapeau, et ses gants, et ses brodequins !*²

Erau niște articole de îmbrăcăminte exact la fel cu cele pe care le purtau toate cele din jurul meu, în mod cert nici cu o iotă mai cochete, — poate chiar mai simple decît multe din celelalte — însă *Monsieur* își rogăsese acum tenia preferată, și pe mine mă treceau căldurile așteptînd predica ce avea să urmeze. Trece peste mine însă, la fel de blind cum trece uneori amenințarea furtunii într-o zi de vară. Nu mă trată decît cu lumina scurtă a unui fulger sub chipul unui surîs ironic al ochilor lui și pe urmă el spuse :

— *Courage ! à vrai dire, je ne suis pas fâché, peut-être même suis-je content qu'on s'est fait si belle pour ma petite fête !*

— *Mais ma robe n'est pas belle, Monsieur — elle n'est que propre.*

— *J'aime la propreté*³, spuse el.

Pe scurt, n-avea de gînd să se lase scos din sărite, soarele bunei sale dispoziții avea de gînd să lumineze toată ziua, potrivit auspiciilor dimineții, mistuia norii cei întunecoși îndată ce-i pîneau discul.

Și acum eram deja în cîmpie, în mijlocul a ceea ce s-ar fi putut numi *les bois et les petits santiers*⁴. Aceste

¹ E rochia asta trandafirică !

² Și domnișoara Lucy e cochetă cît zece pariziene [...]. Ați mai văzut o asemenea englezoaică ? Priviți ce pălărie, ce mănuși, ce pantofiori !

³ — Curaj ! ca să-ți spun drept nu sînt supărat. Poate chiar mi-e pare bine că te-ai făcut așa frumoasă pentru mica mea sărbătoare ! — Dar rochia mea nu-i frumoasă, domnule — e doar curată. — Îmi place curățenia.

⁴ Pădurea și cărările sale.

păduri și aceste poteci o lună mai târziu n-ar mai fi putut să ne ofere decât un loc de recreație prăfuit și îndoielnic. Acum însă, în verdeața și prospețimea matinală a lunii mai arătau cit se poate de îmbietoare.

Am ajuns la un izvor în jurul căruia, după gustul predominant la Labassecour, se plantaseră în cerc niște tei. Aici ne ordona o oprire, pe panta înverzită care înconjura izvorul, ne spuse să ne așezăm în largul nostru, și *Monsieur* luă el însuși loc în mijloc, permițându-ne să ne strângem în jurul său. Cele dintre noi care mai mult îl simpatizau decât se temeau de el se așezară mai aproape — și acestea erau mai ales cele mici. Cele la care teama învingea simpatia se țineau mai la o parte, iar cele la care prea multă afecțiune împrumutase chiar rămășițelor fricii un gust mai aparte, mai plăcut, rămăseră cel mai departe de dinsul.

El începu să ne spună o poveste. Știa să povestească deosebit de frumos, cu o dicțiune de felul celei pe care o îndrăgesc copiii și pe care se străduiesc s-o dobîndească oamenii cei mai învățați, un fel de a vorbi simplu în forța lui elocventă și elocvent și convingător în simplitatea lui. Erau lucruri frumoase de tot în povestirea lui, nuanțe de simțire atrăgătoare și subtilități de descriere care, pe măsură ce-l ascultam, mi se întipăreau în minte și nici nu mi s-au mai șters de atunci. Zugrăvea o scenă în amurg — o mai țin minte și acum — și era o scenă cum n-am întâlnit nici sub penelurile artiștilor.

Am mai spus că, în ce mă privește, nu aveam ușurința de a improviza, și poate că tocmai lipsa asta a mea mă făcea să admir cu atât mai mult pe cel care o stăpînea ca un maestru. *Monsieur* Emanuel nu era dintre cei care scriu cărți. Însă l-am auzit risipind adesea, cu o ușurință înconștientă, neglijentă, o asemenea bogăție spirituală cum rareori întâlnești în cărți. La drept vorbind, mintea lui constituia biblioteca mea și ori de câte ori mi se oferea deschisă cu pătrundeam într-un regat al fericirii. Din punct de vedere intelectual am mai spus că eram nedesăvîrșită, și citeam prea puțin. Puține erau volumele tipărite care să nu mă obosească, a căror lectură să nu mă amorțască și să nu-mi provoace durere de cap — însă volumele gândului său erau un balsam pentru ochii spiritului meu. Aplecîndu-mă asupra cuprinsului lor, vederea mea lăuntrică devenea mai limpede și mai puternică.

Mă gîndeam deseori ce bucurie ar fi fost pentru cineva, care să țină la el mai mult decât se prețuia el însuși, să strîngă și să păstreze acești pumni de praf de aur pe care el îi arunca în toate direcțiile cu atîta superbă nepăsare.

Cînd își termină povestirea, se apropie de locul unde ne așezasem, deoparte, eu și cu *Ginerva*. În felul, obișnuit lui, de a cere părerea (căci n-avea răbdare să aștepte pînă cînd această părere îi era comunicată de la sine) întrebă :

— V-a interesat ?

Potrivit felului meu de a fi obișnuit, i-am răspuns simplu :

— Da.

— A fost bine cum am povestit ?

— Foarte bine.

— Și totuși n-aș putea să scriu lucrurile astea, spuse el.

— De ce nu, *Monsieur* ?

— Urăsc munca, mecanică, automată, detest să stau încovoiat și nemișcat. Însă aș putea s-o dictez cu plăcere unui discipol care s-ar potrivi cu mine. *Mademoiselle* Lucy, de exemplu, n-ar vrea să scrie asta la dictarea mea dacă i-aș cere-o ?

— *Monsieur* ar fi prea grăbit pentru mine, m-ar zori prea mult și s-ar înfuria dacă pana mea n-ar putea să țină pasul cu vorbele sale.

— Încearcă totuși într-o zi, să vedem cît de monstru pot să fiu în anumite împrejurări. Însă acum, chiar nu e vorba de dictare, am de gînd să te fac folositoare în alt fel. Vezi ferma aceea de acolo ?

— Acea înconjurată de pomi ? Da.

— Acolo vom lua micul dejun și în timp ce buna fermă mică ne va pregăti cafeaua cu lapte într-un ceaun mare, dumneata și alte cinci dintre dumneavoastră pe care am să le aleg eu, veți unge cu unt vreo cincizeci de felii de piine prăjită.

Așezîndu-și mica trupă din nou în șir de cîte două, ne dirijă direct spre ferma care, văzîndu-ne de departe atît de bătaioase, capitulă de îndată fără condiții.

După ce ni se dădură la îndemînă cuțite și farfurii curate, precum și destul unt proaspăt, jumătate de duzină dintre noi, alese de profesorul nostru, ne așternurăm pe lucru sub supravegherea lui, spre a pregăti micul dejun. Aveam un coș întreg cu felii de piine prăjită — provizii pe care brutarul fusese instruit să le procure în aștep-

tarea sosirii noastre. Cafeaua și ciocolata ne așteptau dinainte calde, smîntînă și ouă proaspete se mai adăugară acestor alimente sănătoase, și *Monsieur Emanuel*, totdeauna generos, ar mai fi vrut să adauge și o comandă importantă de *jambon* și *confitures*¹ pe lângă acestea, dacă unele dintre noi, care se temeau probabil pentru bunul nostru renume, nu ar fi insistat că așa ceva ar însemna doar o risipă nejustificată. El ne ironiză pentru asemenea scrupule, calificîndu-ne drept *des ménajères avares*², însă noi l-am lăsat să vorbească și am pregătit masa cum am crezut noi de cuviință.

Cît de simpatice se înfățișa el, acolo, în picioare în fața căminului din bucătăria fermei privindu-ne cum ne aferam cu masa ! Era un om pe care-l făcea fericit să asiste la fericirea altora, îi plăcea să vadă mișcare, animație, abundență și bună dispoziție în jurul lui. L-am întrebat unde avea de gînd să se așeze la masă. Ne răspunse că știam foarte bine că el era doar sclavul nostru și noi eram tiranele lui și că n-ar fi îndrăznit nici măcar să-și aleagă un scaun fără consimțămîntul nostru, astfel că l-am instalat în scaunul cel mare al fermierului din capul mesei lungi-lungi și l-am făcut să stea acolo nemișcat.

Reușea să ne fie foarte drag, în pofida pasiunilor și izbucnirilor lui furtunoase, atunci cînd îl vedeam cît poate să fie de docil și blind uneori, ca acum. La drept vorbind, în cele mai rele cazuri doar nervii lui erau cei care își ieșeau astfel din sărite și nu s-ar fi putut spune că ar fi avut o fire răutăcioasă. Dacă îl alintam, îl înțelegeam, ne purtam frumos cu el, era blind ca un mielușel, nu era în stare să facă rău unei muște. Numai pentru niște fapuri foarte proaste, răutăcioase, lipsite de puterea simpatiei ar fi putut fi el în oarecare măsură primejdios.

Atent întotdeauna cu îndatoririle sale religioase, el o delegă pe cea mai mică dintre elevele prezente să spună o rugăciune înainte de a ne așeza la masă, făcîndu-și el însuși cruce la fel de pios ca o femeie. Nu-l mai văzusem rugîndu-se înainte de asta, și nici făcîndu-și astfel o cruce. O făcu cu toată simplitatea și cu atîta copilărească credință încît nu mă putui stăpîni să nu surid înduioșată privindu-l. Ochii lui întâlneau zîmbetul meu. Își întinse doar, cu blîndețe, mina spre mine, spunînd :

¹ Șunca (și) dulceață.

² Niște gospodine zgîrcite.

— *Donnez-moi la main !*¹ Văd că adorăm amîndoi același Dumnezeu și cu aceeași credință. Numai confesiunea ne deosebește.

Cei mai mulți dintre profesori, colegii domnului Emanuel, erau liber cugetători emancipați, necredincioși, ateï, și mulți dintre ei oameni a căror viață particulară n-ar fi fost în stare să scape criticilor la o privire mai atentă. El însă era mai aproape de făptura unui cavaler din vremurile de demult, credincios în felul lui și nepătat în firea lui. Copilăria nevinovată, tinerețea lipsită de experiență erau în deplină siguranță alături de el. Avea pasiuni vii, simțăminte puternice, însă onoarea sa nepătată și pietatea lui naivă erau vrăji puternice în stare să facă față oricăror amenințări.

Micul dejun a fost în ziua aceea o adevărată sărbătoare a veseliei, și veselia noastră de atunci n-a fost deloc o simplă dezlănțuire de vorbe fără căpătii. *Monsieur Paul* deschidea, conducea, supraveghea și însuflețea discuțiile, felul său de a fi spontan, vioi, se revărsa limpede și fără nici un nor asupra tuturor. Înconjurat cum era numai de femei și de copii nu era nimeni care să-l contrazică sau contrarieze, putea deci să se lase în voie și această voie îi era plină de bună dispoziție.

Cînd terminară masa, toate au primit învoire să zburde și să se distreze cum știau mai bine pe pajiștea din jur. Cîteva rămaseră să o ajute pe nevasta fermierului să strîngă și să spele vasele. *Monsieur Paul* mă chemă să ies afară și să stau alături de dînsul la umbra unui pom — de unde putea să le vadă pe toate celelalte jucîndu-se ca niște copii pe pajiștea verde — și-mi ceru să-i citesc ceva în vreme ce el avea să-și fumeze țigara. El se așeză pe o bancă rustică, iar eu la rădăcina copacului. În vreme ce-i citeam (era o carte clasică — un *Corneille* — o piesă care mie nu-mi plăcea, dar pe care el o îndrăgea gasînd în ea unele frumuseți pe care eu nu reușeam să le descopăr), el asculta cu o liniște și o pace cu atît mai impresionantă dacă îi cunoșteai impetuositatea nestăpinită a firii sale. Fericirea cea mai deplină îi calmase acum ochii albaștri și-i netezise fruntea largă. Și cu, eu însămi eram fericită — fericită de ziua aceasta frumoasă, fericită de prezența lui, fericită de bunătatea lui.

¹ Dă-mi mina dumitale !

Mă întrebă curînd dacă n-aş fi preferat mai degrabă să mă duc să alerg cu tovarăşele mele decît să stau aici, lingă el? Spusei că nu, mă simţeam mulţumită să fiu acolo unde era şi dinsul. Mă întrebă mai departe dacă, în ipoteza că i-aş fi fost soră, mi-ar fi făcut plăcere să stau alături de un frate aşa cum era el. Îmi închipuiam că mi-ar fi făcut plăcere, îi spusei — şi eram sinceră. Mă mai întrebă atunci dacă, în cazul că el ar pleca din Villette şi s-ar îndrepta undeva, departe de tot, mie mi-ar părea rău, şi eu îl lăsa pe Corneille să-mi cadă din mîini, şi nu-i mai răspunsei nimic.

— *Petite soeur*¹, spuse el, cită vreme ţi-ai mai aduce aminte de mine dacă ar fi să ne despărţim?

— Asta, *Monsieur*, n-aş putea să-ţi spun, pentru că nu ştiu cît de mult are să treacă înainte de a înceta să-mi mai aduc aminte de oricare din lucrurile pămînteşti.

— Dacă ar fi ca eu să plec undeva peste mări — pentru un timp — doi-trei-cinci ani, m-ai primi oare cu bucurie la întoarcere?

— *Monsieur*, dar eu cum aş putea trăi în toată vremea asta?

— *Pourtant, j'ai été pour vous bien dur, bien exigeant*².

Mi-am ascuns faţa cu cartea, căci îmi era scaldată în lacrimi. L-am întrebat de ce vorbea astfel şi el îmi răspunse că n-avea să-mi mai vorbească în felul acesta şi mă mîngîie cu vorbele cele mai voioase. Cu toate acestea, blîndeţea cu care se purta cu mine toată ziua apoi făcea să-mi se strîngă inima. Era prea bun. Era ceva care mă apăsa. Aş fi vrut mai degrabă să se arate aspru, capricios şi minios cum îi era obiceiul.

Cînd soarele ajunse în ceasul fierbinte al amiezii —, căci ziua se dovedi a fi aşa cum ne aşteptasem, călduroasă ca în iunie — păstorul nostru îşi strînsese oiţele de pe paşişte şi purcese să ne îndrume, cu blîndeţe, spre casă. Însă aveam de mers o leghe întrecugă, atît de departe era de Villette ferma unde ne bucurasem de acel frumos mic dejun. Copiii, mai ales, erau obosiţi de joacă, şi curajul celor mai multe dintre noi şovăia acum la gîndul acestui drum îndelungat pe şoseaua pietruită aspru, orbitoare

¹ Surioară.

² Totuşi am fost foarte aspru cu dumneata, foarte pretenţios.

în bătaia soarelui, plină de praf. Starea aceasta de spirit a noastră fusese însă prevăzută şi se luaseră dinainte măsuri. Chiar la ieşirea din curtea fermei am întîlnit două trăsuri spaţioase sosite să ne întîmpine — vehicule încă-pătoare aşa cum se folosesc de obicei pentru şcolile care ies la iarbă verde, şi în ele, cu o bună gospodărire, se găsi loc pentru fiecare din noi, şi peste încă o oră *Monsieur* Paul se achită de răspunderea sa depunîndu-ne în cele mai bune condiţii în *rue Fossette*. Fusese o zi încîntătoare. Ar fi fost desăvirgîtă dacă n-ar fi existat adierea de melancolie care-i întunecase o clipă lumina însoţită.

Această pală de întunecime reveni în aceeaşi seară.

Cam pe la apusul soarelui îl văzui pe *Monsieur* Emanuel ieşind pe uşa din faţă a pensionului însoţind-o pe *Madame* Berk. Se plimbară pe alea din centrul grădinii aproape o oră, discutînd cu gravitate. El — pîrînd serios de tot, ea — cu un aer uimit, rugător, ca şi cum s-ar fi străduît să-l convingă să renunţe la ceva.

Mă întrebam despre ce discutau atît de preocupaţi. Cînd *Madame* Beck reîntră în casă odată cu căderea surii lăsîndu-şi ruda, pe *Monsieur* Paul, în grădină, mi-am spus:

„Astăzi dimineaţă mi-a spus că sînt o *petite soeur* pentru el. Dacă el mi-ar fi cu adevărat frate, cît aş vrea să mă îndrept acum spre el şi să-l întreb ce-l apasă astfel. Iată-l cum s-a sprijinit de trunchiul copacului acela, cu braţele încrucişate şi cu fruntea plecată. Ştiu bine că are nevoie de o mîngîiere, *Madame* nu-i poate oferi aşa ceva, ea nu poate decît să-l certe. Ce-ar fi dacă...”

Tresărind deodată din îngîndurarea sa, într-o descărcare de energie, *Monsieur* Paul purcese, cu pasul larg şi grăbit, către casă. Uşile sălii patrute de trecere erau încă deschise, mă gîndeam că avea probabil de gînd să ude portocalii din glastrele cele mari, cum îi era obiceiul, ajuns însă aproape de clădirea şcolii coti brusc şi se îndreptă spre boltă şi spre sălile de curs cu uşile lor de sticlă. Eu mă aflam în sala de clasă întii, de acolo îl urmărisem cu privirile, însă îmi lipsi deodată curajul să-l aştept aici. Se întorsese pe călcîie atît de brusc, păsca acum atît de precipitat, avea o înfăţişare atît de stranie, încît fuinţa cea laşă care eram eu pîli, se trase înfricoşată înapoi şi, fără să mai aştept sau să dau ascultare gîsului

rațiunii, auzind cum foșnesc tufișurile și cum pietrișul aleii scrișnește sub pașii lui — am fugit cuprinsă de panică.

Nici nu m-am oprit pînă cînd nu-mi găsi ascunziș în oratoriul acum pustiu. Ascultînd acolo, cu inima bătîndu-mi în urechi și cuprinsă de o spaimă nelămurită, nejustificată prin nimic, îl auzeam cum trece cu pași nerăbdători prin toate sălile de clasă pe rînd, trîntind nervos ușile. Îl auzii pătrunzînd în refectoriu, unde se desfășura, în obișnuita atmosferă de apăsare, așa numita *lecture pieuse*, îl auzii pronunțînd aceste cuvinte :

— *Où est Mademoiselle Lucie ?*¹

Și tocmai cînd, luîndu-mi inima în dinți, mă pregăteam să ies din ascunzătoare și să fac ceea ce la urma urmelor dorisem de la început să fac — adică să-i ies înainte— vocea sirmoasă a domnișoarei St. Pierre îi răspunse onctuoasă și falsă : *Elle est au lit*². Și el trecu mai departe, cu pasul plin de nervozitate al cuiva contrariat în așteptările sale, pe coridor. Acolo *Madame* Beck îl întîlni, îl captură, îl împresură, îl duse pînă la ușa dinspre stradă și îl expedie din clădirea școlii.

Cînd ușa aceea dinspre stradă se închise, o uimire buimacă, neașteptată, față de tot ceea ce fusese absurd în comportarea mea mă izbi deodată ca o măciucă. Simțisem de la început că pe mine anume mă căutase, de mine avea nevoie, mă căutase — și oare nu dorisem și eu să-l văd ? Ce mă ținuse atunci departe de el ? Ce mă împinse astfel la o parte, ca el să nu mă poată ajunge ? Avea să-mi spună ceva, avea de gînd să-mi spună un lucru anume, urechea mă dorea de încordată ce-mi fusese să-i aud cuvintele și totuși eu însămi făcusem cu neputință această confidență. Jinduisem să-l ascult și să-l mîngîi, cîl nu nădăjduisem nici în visurile mele că aș fi putut-o face vreodată — dar de îndată ce mi se oferise prilejul s-o fac, îi fugisem din față, de parcă m-aș fi socotit nevrednică de asta.

Foarte bine, acum inconsecvența mea prostească își găsisse răsplata. În locul mîngîierii, a mulțumirii sigure pe care le-aș fi putut cîștiga dacă mi-aș fi învins panica aceea fără rost și aș fi rămas locului cîteva clipe încă —

¹ Unde e domnișoara Lucie ?

² S-a dus la culcare.

aveam în față îndoiala, un gol întunecos, nesiguranța temută.

Am luat cu mine această răsplată pe care mi-o cîștigasem singură și mi-am petrecut noaptea trecîndu-mi iarăși și iarăși aceste îndoieli chinuitoare prin minte.

24

MALEVOLA

JOI DUPĂ-AMIAZĂ, *MADAME* BECK mă chemă în iatacul ei și mă întrebă dacă aveam vreo treabă anumită care să mă împiedice să-i fac în oraș unele comisioane în niște prăvălii.

Pentru că nu aveam nimic de făcut m-am pus la dispoziția ei și ea îmi încredință pe dată o listă de sculuri de lînă, mătăsuri, ațe de brodat și așa mai departe, de care era nevoie pentru lucrul de mină al elevelor și, după ce mă echipai așa cum se potrivea cu amenințările unci zile posomorite și noroase, trăgeam tocmai zăvorul ușii celei mari dinspre stradă pregătindu-mă să plec după aceste treburi, cînd *Madame* își făcu auzit glasul chemîndu-mă din nou alături de ea, în sufragerie.

— Pardon, dom'șoara Lucie ! strigă ea, cu graba aparentă pe care i-ar fi dictat-o un gînd abia atunci în ultima clipă amintit. Mi-am adus tocmai aminte de încă un drum pe care vreau să te rog să-l faci, dacă bună-tatea dumitale firească nu se socotește și așa prea încărcată cu treburile mele.

Bineînțeles, m-am grăbit s-o asigur că dimpotrivă, și *Madame*, dînd fuga pînă în salonul cel mic, aduse de acolo un coșuleț frumușel, umplut cu fructe de seră, trandafirii, desăvîrșite și ispititoare, odihnindu-se printre frunze verzi, întunecate, ca de ceară și de stele palid gălbui ale nu mai știu cărei plante exotice.

— Iată, spuse ea, nu e deloc greu și nu-ți va face de rușine toaleta asta atît de drăgălașă. Nu s-ar putea spune că ar fi vreun amănunt prea casnic, ca pentru o slujnică. I-ai mi favoarea și lasă coșulețul acesta acasă la *Madame* Walravens, împreună cu urările mele pentru aniversarea

ei. Locuiește jos în orașul vechi, pe *rue des Mages* numărul 3. Mi-e teamă că drumul până acolo are să ți se pară cam lung, însă ai toată după-amiaza înaintea dumitale, așa că nu te grăbi. Dacă nu vei fi îndărăt la vreme pentru cină am să las vorbă să ți se păstreze porția dumitale, sau mama Goton, care te favorizează și așa, are să-ți pregătească bucuroasă ceva deosebit, să-ți facă plăcere. N-ai să fii în nici un caz uitată, buna mea dom'șoară. Și, o! te mai rog: insistă te rog s-o vezi personal pe *Madame Walravens* și să-i dai coșulețul în mină, ca să nu se facă vreo greșală, căci e o femeie cît se poate de pretențioasă. *Adieu! Au revoir!*¹

Am pornit la drum. Comisioanele la magazine mi-au luat ceva vreme, alegerea și potrivirea mătsurilor și sculurilor fiind întotdeauna o treabă delicată, însă în cele din urmă am reușit să ajung la capătul listei. Broderiile pentru papuci, panglicile pentru clopoșel, toate celelalte fură alese — încheietorile și ornamentele pentru pungi fură de asemenea asigurate, pe scurt, puteam acum să consider încheiate toate aceste fleacuri plicticoase, și nu-mi mai rămânea să mă ocup decît de fructele și felicitările respective.

Pot spune că eram mai degrabă încîntată de perspectiva unei plimbări mai lungi, departe în vechea și posomorită *Basse Ville*, și îmi plăcea cu atît mai mult cu cît cerul de seară cobora peste oraș într-o masă negricioasă, metalică, înfierbîntată pe margini și înfierbîntîndu-se treptat spre un roșu apăsător.

De vîntul prea puternic mă tem, pentru că o furtună mă obligă la desfășurarea de forțe și la promptitudinea de acțiune pe care n-o accept niciodată decît cu greutate și efort. Însă o ploaie mohorîtă, nînsorarea deasă sau revărsarea neagră a ploii de vară nu-ți cer altceva decît resemnare — doar să-ți lași cu liniște hainele și făptura să-ți fie scîldate. În schimb, îți deschide deodată în față o perspectivă de limpezime și puritate, îți croiește o cale largă pe străzile pustii, grandioase deodată, îți încremenește un oraș întreg parcă sub o vrajă orientală, transformă *Villelte* într-un *Tadmor*. N-au decît să se dezlănțuie atunci ploile mari, și potopul să se reverse — doar că înainte de asta trebuia să scap de coșulețul cu fructe.

¹ Adio! La revedere!

Un ceas neștiut dintr-un turn necunoscut (cel de la biserica Sfîntul Ioan Botezătorul era prea departe să se mai poată face auzit) bătea al treilea sfert după ceasurile cinci, cînd ajunsei la strada și la casa a cărei adresă mi-o dăduse *Madame Beck*. Nu era de fapt cîtuși de puțin o stradă, părea mai degrabă o parte dintr-o mică piață, era liniștită, iarba creștea printre lespezile largi, cenușii ale caldarîmului, casele erau mari și păreau foarte bătrîne — în spatele lor se arătau forme nedesluite ce puteau fi ale unor copaci, ceea ce însemna că vor fi fost grădini în spate, acolo. Vechimea domnea în această parte a orașului, treburile și agitația afacerilor erau izgonite de aici. Oameni bogați stăpîniseră cartierul pe vremuri și odinioară măreția își lăsase pecetea asupra a tot ce mai dănuia aici. Biserica aceasta, ale cărei turnuri întunecoase, pe jumătate căzute în ruină, priveau către piață, era o venerabilă și pe vremuri opulentă raclă a regilor magi. Însă avuția și măreția își ridicaseră de demult însemnele și plecaseră de aici, părăsind aceste cuiburi, poate pentru a adăposti Sărăcia o vreme, sau poate pentru a rămîne reci și pustii, putregăind neocupate de nimeni de-a lungul iernilor lungi.

Pe cînd traversam această piață pustie, pe ale cărei lespezi se înnegreau acum încet picături de ploaie mari aproape cît monedele de cinci franci, nu vedeam în jur, pe toată întinderea ei, nici un semn sau dovadă a vieții, decît silueta unui preot bătrîn, infirm, care trecea, încovoiat și proptit în toiagul său — însăși întruchiparea bătrîneții și ruinei.

Ieșise chiar din casa spre care mă îndreptam eu. Cînd eu mă oprii în fața ușii care se închisese tocmai în urma lui și sunai clopoșelul acolo, el se întoarse să-mi arunce o privire... și-și lăsă privirea să întîrzie mai mult asupra-mi. Poate că mă socotea — așa cum eram, cu coșulețul cu fructe în mină și lipsită de demnitate cum eram prin vîrsta mea nematură, o făptură nepotrivită într-un asemenea loc și într-o asemenea scenă. Eu însămi știu că dacă vreo slujnică tinăra cu obraji roșii mi-ar fi deschis ușa casei, aș fi găsit că o asemenea ființă ar fi fost prea puțin potrivită pentru o astfel de casă. Însă atunci cînd mă văzui în fața unei femei foarte bătrîne, investimintată în costumul străvechi țărănesc de prin partea locului,

cu o scufie pe cît de urîtă pe atît de costisitoare, cu panglici lungi de dantelă lucrată de mină și o fustă și o jachetă de stambă, cu saboți mai curînd semănînd cu niște bărci decît cu încălțări obișnuite — totul mi se păru cum se cuvine și liniștitor într-o asemenea atmosferă.

Expresia feței nu-i era însă la fel de liniștitoare pe cît îi era îmbrăcămintea, ceva mai răutăcios rareori mi-a fost dat să văd. Aproape că nu-mi răspunse la întrebarea mea despre *Madame Walravens* și cred chiar că mi-ar fi smuls de-a dreptul coșulețul cu fructe din mină dacă bătrînul preot, care se întorsese cu pași șovăielnici, n-ar fi oprit-o și nu și-ar fi plecat el însuși urechea la mesajul cu care fusesem însărcinată.

Surzenia, care părea să-i fie desăvîrșită, îmi arătă că-mi va fi greu să-l fac să înțeleagă că trebuia s-o văd pe *Madame Walravens* în persoană, pentru a-i încredința coșulețul cu daruri în propriile ei mîini. În cele din urmă înțelese totuși că acestea erau instrucțiunile ce-mi fuseseră date și că datoria mea era să le aduc la îndeplinire. Adresîndu-se atunci bătrînei, nu în franceză, ci în limba străveche a Labassecour-ului, o convinse pînă la urmă să-mi îngăduie să trec pragul prea puțin ospitalier al casei și, el însuși însoțindu-mă în sus pe trepte. Am fost introdusă într-un fel de salon și lăsată acolo singură.

Camera era încăpătoare, cu un tavan frumos, străvechi, și ferestre acoperite de vitralii aproape ca într-o biserică. Domnea însă aici un aer apăsător și trist, și, umbrîtă încă de furtuna care se apropia afară, încăperea părea parcă și mai apăsătoare. Din ea răspundea spre interiorul casei o încăpere mai mică unde singura fereastră, adîncită în pereții groși, era oblonită, iar prin întunecimea deasă nu se distingeau decît prea puține mobile. Aceste puține contururi mă căzneau să le deslușesc ca să-mi treacă vremea, și mai ales eram atrasă de o anume pictură pe perete.

Curînd pictura aceasta păru să se arate mai limpede. Spre uimirea mea, se elătină parcă, se adînci în zid și apoi se risipi — dispariția ei lăsă loc unei deschizături arcate care părea să ducă spre un coridor boltit, cu o scară întortocheată, stranie, nefirească. Atît coridorul, cît și scara aceasta erau de piatră, pe care o bănuiam rece ca gheața, erau fără covor și nezugrăvite. Și, coborînd pe

aceste trepte, se auzea zgomotul regulat al unui toiag. Curînd, pe trepte se alungi o umbră și în cele din urmă această umbră căpătă substanță.

Dar era oare cu adevărat ceva real, material, apariția aceasta care se apropia de mine, forma aceasta care închidea în parte deschizătura din perete ?

Se apropia și începui s-o deslușesc mai bine. Începeam acum să înțeleg unde mă aflu. Într-adevăr, piața aceasta veche își merita numele regilor magi — și cu adevărat cele trei turnuri care o dominau își puteau lua ca sfinți protectori pe acești trei înțelepți mistici ai unor vremuri și arte moarte și întunecate. O vrajă înghețată domnea aici. un farmec îmi deschisese porțile spre o țară a zinelor — încăperea aceea ca o chilie, pictura dispărînd din perete, coridorul și bolta, și scara de piatră — toate parcă desprinseseră dintr-o poveste cu zine. Mai distinct decît toate aceste amănunte ale decorului se înfățișa acum personajul principal — Cuneconda, vrăjitoarea ! Malevola, zîna cea rea ! Cum se înfățișa ea oare ?

Putea să aibă mai puțin de un metru înălțime, însă formă nu avea. Miinile-i osoase se odihneau una peste alta și se încheștau de măciulia de aur a unui toiag care părea bagheta de iveriu a unui vrăjitor. Fața îi era mare, așezată nu pe umeri, ci peste piept, părea să nu aibă gît deloc. În trăsăturile ei erau o sută de ani și poate mai mulți încă în ochii ei — ochii ei răi, neprietenoși, cu sprincene groase, cenușii deasupra și împrejmuiți de pleoape livide. Cu cîtă severitate mă țintuiau acum, cu o nemulțumire posomorită !

Făptura aceasta purta o mantie de brocard, în culori albastre vii, depline, asemenea florii de gențiană și acoperită cu un voal de satin cu desene mari. Peste mantia aceasta era un șal costisitor, cu franjuri splendide și atît de larg pentru ea încît franjurile acestea multicolore îi atîrnau pe jos. Însă lucrul cel mai viu în ea erau juvaierile : avea cercei lungi, limpezi, scînteind cu luciri care nu puteau fi înșelătoare sau de pietre false, avea pe degetele-i de schelet inele cu noduri mari de aur și pietre prețioase — purpurii, verzi și roșii ca singele. Cocosată, pitică, încovoiată de vîrstă, era împodobită ca o regină barbară.

— *Que me voulez-vous ?*¹ spuse, răgușită, cu glasul însuși al bătrâneței, bărbătești nu femeiești — și, cu adevărat, o barbă argintie i se vădea țepoasă pe bărbie.

I-am încredințat coșulețul și mesajul cu care fusesem însărcinată.

— Asta e tot ? mă întrebă.

— Asta e tot, spusei.

— Chiar că a și meritat osteneala, îmi răspunse. Înțoarce-te la *Madame Beck* și spune-i că pot să-mi cumpăr și singură fructe când am chef de ele, *et quant à ses félicitations, je m'en moque*². Și această curtenitoare doamnă îmi întoarse spatele.

În clipa în care se întorsese cu spatele la mine, tunetul izbucni deodată și un fulger năpădi pe neașteptate o clipă salonul și budoarul. Povestea aceasta vrăjitoarească părea să se desfășoare cu toate amănuntele și acompaniamentul prescris al elementelor naturii. Călătoria care eram eu, rătăcită în castelul vrăjit, auzea mugind afară furtuna trezită de farmece rele.

Ce puteam, după toate acestea, să mai gîndesc despre *Madame Beck* ? Avea cunoștințe tare ciudate. Își trimitea mesajele și darurile spre idoli tare ciudați și foarte neprielnice păreau să fie manifestările acestui idol astfel adorat. Întunecoasa făptură, asemenea unei Sidonii tremurătoare și murmurătoare ca o întruchipare a paraliziei, bocănind cu toiașul ei de ivoriu pe pardoseala de mozaic, se pierdu în umbră.

Ploaia se revărsa în torente, norii coborîseră întunecoși. Roșietici pînă de curînd, acum, cu toată întunecimea, se făcuseră palizi ca moartea, parcă înspăimîntați. Deși mă lăudasem meru că nu mă tem de ploaie, nu-mi suridea deloc gîndul că trebuia să ies acum în valurile acestor torențiale. Fulgerele se urmau unul altuia sălbatic, tunetul și trăsnetele bubuiau aproape deasupra capului, furtuna se dezlănțuise chiar deasupra orașului, părea să se arunce de-a dreptul deasupra noastră, fulgere răsfirate, piezișe sfîșiau pinza torentului, zigzaguri roșietice se înscriseră parcă cu fierul roșu pe cerul întunecat și cerul greu și negru părea să se prăbușească strivindu-ne.

Părăsind salonul neospitalier al doamnei Walravens am părăsit să cobor pe treptele înghețate și, la ieșirea spre

stradă am găsit o bancă, unde m-am așezat să aștept o clipă. O umbră alunecă prin galeria de deasupra — era preotul cel bătrîn.

— Domnișoară, n-ar trebui să stai aici, spuse el. Binefăcătorului nostru nu i-ar place să știe că o străină a fost astfel tratată în casa lui.

Și mă rugă cu atîta insistență să mă reîntorc în salon încît nu aș fi putut să nu mă supun fără riscul de a fi necuviincioasă. Încăperea mai mică din vecinătatea salonului era mai bine mobilată și mai ospitalieră decît cea mare — și într-acolo mă conduse el. Dînd în lături numai în parte oblonul de la fereastră, dezvăluî o încăpăre semănînd mai mult cu un oratoriu decît cu un budoar, un iatac foarte solemn care părea să fie o încăpăre mai curînd dedicată relicvelor și amintirilor decît vieții de toate zilele.

Bunul părinte se așază, ca și cum ar fi arătat că vrea să-mi țină tovărășie, însă, în loc de a intra în conversație cu mine, scoase o carte, își țintui ochii asupra filelor ei și începu să-și miște buzele în șoaptă — murmurînd ceva care părea să fie o rugăciune sau o litanie. Lămina gălbuie a furtunii răsfrîngîndu-se pe cerul întunecat îi aurea stîns țeasta cheală, silueta îi rămăsese în umbră — în umbra adîncă și purpurie. Sta nemișcat asemenea unei sculpturi. Părea să mă fi uitat cu totul, adîncit în rugăciunile lui, nu-și ridica ochii decît atunci cînd un trăsnet mai viu sau un bubuit mai amenințător vorbea despre primejdia cu care ne înconjura furtuna, însă și atunci, nu cu teamă își înălța ochii, ci cu ceva care semăna cu o evlavie. Și eu eram apăsată de furtuna aceasta, însă nefiind pradă spaimii, gîndurile și puterea de observație îmi erau libere să-l urmărească.

Ca să spun drept, începuse să mă bată gîndul că acest preot bătrîn semăna cu părintele Silas în fața căruia îngenunchasem odată în biserica Beguinage-ului. Era doar o impresie, căci nu-l văzusem pe bătrînul confesor decît în umbră și doar din profil, totuși mi se părea că deslușesc o asemănare, credeam de asemenea că-i recunosc glasul. Pe cînd îl priveam astfel, el arătă, ridicîndu-și deodată ochii, că-mi simțise privirea. Mă întorsei atunci să mă uit în jur prin cameră — și încăperea aceasta prezenta pentru mine un interes ciudat.

¹ Ce vrei de la mine ?

² Și cît despre firitiselile ei, nu mai pot eu de ele.

Alături de un crucifix straniu, sculptat în ivoriu vechi, îngălbenit de vreme, așezat deasupra unui *prie-dieu* împodobit somptuos cu o carte legată și un rozariu de eben — se afla pictura ale cărei contururi nelămurite îmi atrăseseră mai devreme privirile, tabloul acela care se mișca, se trăgea în lături și lăsa drum liber fantomelor. Văzînd-o atunci, nelămurit, crezusem că înfățișa o Madonă. Acum, la o lumină mai clară, se arăta a fi portretul unei femei în vestminte de călugăriță. Fața, deși nu frumoasă, îi era plăcută, palidă, tină și umbrită de deznădejdea unei suferințe sau boli. Spun încă o dată că nu era frumoasă, nu părea să fie nici măcar o femeie cultivată. Ceea ce o făcea plăcută era dragălașenia unei constituții slabe, a unor patimi inerte, a unor obișnuințe gata să primească totul fără împotrivire. Cu toate acestea, ochii îmi rămăseră ațintiți îndelung pe acest portret și nu mi-i puteam desprinde.

Bătrînul preot, care la început mi se păruse a fi surd și infirm, arăta însă a-și fi păstrat îndeajuns de bine facultățile intelectuale. Așa absorbit în cartea sa cum părea, fără a-și fi ridicat măcar o dată capul sau, după cît mi se părea, fără să-și întoarcă ochii spre mine, simțea totuși spre ce-mi îndreptasem eu atenția, și cu vocea domoală, distinctă, lăsa să se audă aceste patru observații în legătură cu obiectul interesului meu :

— A fost iubită mult. S-a dăruit cu totul Domnului. A murit tină. Mai este încă păstrată în amintire, mai e încă plînsă.

— De această bătrînă doamnă, *Madame Walravens* ? am zis, gîndindu-mă că aș fi putut desprinde în suferința de nelecuit a doliului explicația dispoziției ursuze și deznădăjduite a acelei bătrîne.

Preotul clătină din cap cu un fel de suris.

— Nu, nu, spuse, afecțiunea unei bătrîne doamne pentru copiii copiilor ei poate fi mare, și suferința pentru pierderea lor poate fi vie. Însă numai iubitul și logodnicul ei, căruia Soarta, Credința și Moartea i-au negat de trei ori fericirea unei uniuni desăvîrșite, numai el jelește ceea ce a pierdut, o plînge cum este plînsă și acum *Justine-Marie*.

Credeam că înțeleg că preotul ar fi dorit să fie întrebat mai departe astfel că îl întrebai cine o pierduse și încă o mai plîngea acum pe „*Justine-Marie*“. Primii ca

răspuns o mică povestire romantică, cu care se potrivea tocmai furtuna care începea să se potolească. Dar aș fi găsit-o mult mai impresionantă cu adevărat, dacă ar fi fost mai puține sentimentalisme franțuzești, desprinse parcă din Rousseau și mai puține efecte literare, și o mai sănătoasă neglijare a acestor umbre de literatură. Însă bătrînul preot era fără îndoială un francez pursing (și mă convingeam treptat tot mai mult de asemănarea lui cu duhovnicul meu de demult) — și era un vrednic fiu al bisericii romane. Odată, cînd ridică fața și mă privi cu coada ochiului, parcă lăsa să se vadă o subtilitate mai ascuțită decît aș fi crezut că poate să dăinuie într-o făptură uzată de trecerea a șaptezeci de ani. Cu toate acestea, cred sincer că era un om bun.

Eroul povestirii era un fost elev al lui de pe vremuri, pe care preotul îl numea acum binefăcătorul său și care, se părea, o iubise pe această palidă *Justine-Marie*, fiica unor părinți bogați, într-o vreme cînd propriile lui perspective lumești erau de natură să-i justifice aspirațiile la mîna unei fete înstărite. Tatăl acestui fost elev al preotului, un bancher bogat, dăduse însă faliment și murise, lăsînd în urma lui datorii și sărăcie. Fiului îi era deci interzis acum să se mai gîndească la *Marie*, mai ales că bătrîna vrăjitoare, marea doamnă pe care o văzusem mai devreme, doamna *Walravens*, se opunea căsătoriei cu toată violența unui temperament pe care infirmitatea îl făcea uneori să pară de-a dreptul demonic. Blînda *Marie* nu avea nici prefăcătorie pentru a minți și nici forța de a se lupta pentru iubitul ei. Renunță deci la primul ei iubit, însă, refuzînd să-l accepte pe un al doilea cu o avere mai sigură, se retrase într-o mînăstire și acolo muri, încă novice.

O suferință dăinuitoare îl cuprinse, se pare, pe cel cu inima credincioasă și iubitoare și dovada acestei iubiri și a suferinței pe care ea o născuse se arătase într-un chip care mă emoționa pînă și pe mine, ascultîndu-i acum povestea.

Cîțiva ani după moartea lui *Justine-Marie*, și familia ei căzuse în sărăcie, tatăl ei, un bijutier înstărit, dar care se ocupase și cu operațiile la bursă, se amestecase în anumite tranzacții care-i atrăseseră discreditul public și mari pierderi financiare. Murise de inimă rea după aceste pierderi și de rușinea suferită. Bătrîna sa mamă, cocoșată,

precum și soția îi rămăseseră fără un ban, și ar fi murit și ele în lipsuri, însă adoratorul pe vremuri disprețuit, dar rămas credincios fiicei lor moarte, aflând de situația grea în care ajunseseră aceste doamne, alergase cu un rar devotament în ajutorul lor. Se răzbunase pe mindria lor insolentă cu cea mai pură caritate — adăpostindu-le, îngrijindu-le, devenind prietenul lor adevărat, așa cum nici un fiu din singele lor n-ar fi făcut-o mai bine. Mama fetei, care fusese o femeie cumsecade, murise binecuvîntîndu-l. Ciudata bunică, o femeie lipsită de pietate, lipsită de iubire, o mizantropă în adevăratul înțeles al cuvîntului, mai trăia și acum, ajutată în toate privințele de acest om atît de însuflețit de spiritul sacrificiului. Ea, care fusese blestemul vieții lui, care-i zădărniciase nădejile, dăruindu-i în locul dragostei și fericirii conjugale doar o suferință îndelungă și o singurătate fără bucurii, se vedea acum înconjurată de respectul pe care numai un fiu devotat l-ar fi putut arăta unei mame iubite. O adusese în casa aceasta, „și — continuă preotul în vreme ce lacrimii adevărate îi năpădeau ochii — tot aici mă adăpostește și pe mine, fostul său preceptor, ca și pe Agnes, o slujitoare îmbătrînită în familia tatălui său. Știu că-și jertfește bunăstării noastre precum și altor fapte de binefacere trei sferturi din veniturile sale, păstrîndu-și doar o pătrime pentru a-și asigura sieși pîinea și un trai din cele mai modeste. Aranjînd lucrurile astfel și-a făcut cu neputință orice căsătorie de acum încolo, s-a dedicat în întregime Domnului și miresei sale, astăzi înger, tot atît de deplin ca și cum ar fi un preot, ca mine de pildă“.

Preotul își ștergea lacrimile pronunțînd aceste ultime cuvinte și spunîndu-le își ridică o clipă ochii spre mine. Îi surprinsei privirea deși și-ar fi dorit-o furișă. Ceea ce deslușii atunci, o clipă doar, în ea, mă uimi.

Romano-catolicii sînt niște făpturi stranii. Cite unul din ei — pe care nu l-ai văzut niciodată, care-ți este la fel de necunoscut ca și ultimul *inca* din Peru sau primul împărat al Chinei — ajunge să te cunoască pe tine și cele mai ascunse griji ale tale, și are temeiurile sale să-ți spună ceva atunci cînd îți inchipuiai că vorbeai pe care le schimbi cu el se urmau doar din impulsul momentului, și își are planurile lui să te aducă de pildă într-un anume loc, într-o anume zi, în anume împrejurări, cîtă vreme tu crezi, cu înțelegerea ta imperfectă, că totul e

o simplă potrivire de împrejurări. Faptul că *Madame Beck* își adusese aminte dintr-o dată de mesajul și darul său, folosirea mea ca naiv mesager către casa din piața regilor magi, felul în care bătrînul preot coborîse din împlînire treptele de la intrare și pornise să traverseze piața tocmai cînd ajunsesem eu, intervenția lui în favoarea mea pe lingă slujnică în clipa cînd aceasta m-ar fi respins fără să mă lase să pătrund în casă, reapariția lui pe scară, felul în care mă condusese în această încăpere, portretul, povestirea pe care se oferise cu atîta grabă să mi-o spună — toate aceste mici întîmplări, luate așa cum se produsese una după alta, păreau fiecare independentă de cea care-i urmasse : o înșiruire de mărgele pe o ață. Însă petrecute astfel, sub privirea rapidă și mai-adînc-înțelegătoare a ochilor săi ieziți, se potriveau de la sine într-un șirag de mătăanii, întocmai ca rozariul de pe acel *prie-dieu* de lingă mine. Unde se afla punctul în care se legau toate laolaltă, unde era închizătoarea să lege totul într-un asemenea șirag monastic ? Vedeam, simțeam că totul se leagă, însă nu eram încă în stare să văd unde sau să deslușesc chipul în care se îmbinau astfel.

Poate că îngîndurarea în care căzusem în clipa aceea încercînd să prind înțelesul i se păru lui cam stranie. Mi-o întrerupse cu vocea lui blindă :

— *Mademoiselle*, nădăjduiesc că nu trebuie să mergi prea departe prin străzile acestea inundate de ploaie ?

— Mai mult de jumătate de leghe.

— Locuiești atunci... ?

— În *rue Fossette*.

— Nu (și aici se animă deodată) — nu cumva la pensionul condus de *Madame Beck* ?

— Chiar acolo.

— *Donc* (și aici își împreună mîinile), *donc vous devez connaître mon noble élève, mon Paul* ? ¹

— *Monsieur Paul Emanuel*, profesorul nostru de literatură ?

— El, și nimeni altul.

Aici se lăsă o mică tăcere. Arcul care închidea, șiragul îmi devenise deodată concret sub degete, simțeam chiar cum îl apăs cu mîna gata să desfac înșiruirea detaliilor.

¹ Deci [...], deci trebuie să-l cunoști pe nobilul meu elev, pe Paul al meu ?

Despre *Monsieur Paul* mi-ați vorbit adineaori ? În-
dă îndată după aceea. El e cumva fostul dumneavoastră
cuv și binefăcătorul doamnei Walravens ?

Da, și al lui Agnes, bătrina slujnică, și mai mult
decît atît (aici sublinie distinct cuvintele), el a fost și
este îndrăgostitul constant, veșnic, plin de credință al
acelui inger astăzi în ceruri — Justine-Marie.

— Și dumneavoastră, părinte, cine sînteți dumneavoastră ? continuai eu cu întrebările, și deși accentuasem
întrebarea această din urmă era limpede că devenise
aproape inutilă, eram de acum pregătită pentru răs-
punsul pe care aveam să-l primesc.

— Eu, fiica mea, sînt părintele Silas, acel nevrednic
slujitor al sfintei biserici pe care l-ai onorat domnia-ta
odinioară cu o nobilă și emoționantă mărturisire, arătîndu-
i adîncul unei inimi și taina cea mai lăuntrică a unei
minți pe care — ți-o spun cu toată sinceritatea și gravi-
tatea — aș fi dorit mult s-o conduc către adevărata cre-
dință. Nu te-am pierdut dealtfel nici o singură zi din
vedere și nici o clipă n-am încetat să te urmăresc cu
toată atenția. Dacă ai trece sub oblăduirea bisericii ro-
mane, dacă te-ai lăsa modelată de înaltele-i precepte,
dacă ai fi pătrunsă de sfintele sale dogme mîntuitoare și
inspirată de zelul pe care numai ea poate să-l însufle —
văd limpede care ți-ar fi atunci adevărata măreție spiri-
tuală, adevărata valoare morală și îi invidiez din toată
inima creziei prada.

Ce-mi spunea acum mi se părea mai degrabă extrava-
gant, mă și vedeam în situația de a fi trecută sub oblă-
duirea cuiva, modelată, convertită, inspirată, însuflețită și
așa mai departe. „Asta în nici un caz“, îmi spusei în sinea
mea, însă îmi păstrai pentru mine protestul și rămăsei
mai departe tăcută.

— Presupun că *Monsieur Paul* nu locuiește aici ? în-
trebai apoi, urmîndu-mi gîndul care mi se părea mai de
interes decît nu știu ce vise despre o eventuală renegare.

— Nu, vine doar din cînd în cînd să mai adore o clipă
chipul sfintei sale, să-și facă confesiunile și să-i aducă
omagiul său celei căreia îi spune mamă. Locuința sa
constă de fapt doar din două camere, n-are nici servitori
și cu toate acestea nu-i îngăduie doamnei Walravens să-și
vîndă acele splendide juvaie cu care-ai văzut-o împo-
dobită și cu care se mindrește copilărește, fiind podoabele

tinereții și cele din urmă rămășițe din bogățiile de odi-
nioară ale bijutierului, fiul ei.

„Cît de adesea, murmurai eu pentru mine, părea
acest domn Emanuel, omul acesta, să fie lipsit de mărinii-
mie în fleacuri lipsite de importanță, și totuși cît de mare
este atunci cînd e vorba de lucruri cu adevărat însemnate“.

Recunosc însă că nu socoteam printre dovezile mă-
reției sale nici faptul că nu-și neglija confesiunile, nici
felul în care-și adora sfînta.

— Cît timp a trecut de cînd a murit doamna aceasta ?
întrebai, reîntorcîndu-mi privirile către Justine-Marie.

— Douăzeci de ani. Ea era puțin mai în vîrstă decît
Monsieur Emanuel. Pe vremea aceea el era foarte tînăr,
acum abia a împlinit patruzeci de ani.

— O mai plînge încă și acum ?

— În inima lui are s-o plîngă întotdeauna. Esența
caracterului domnului Emanuel este aceasta — constanța.

Și spuse aceste vorbe cu toată emfaza.

Și acum soarele se arătase iarăși, palid, apos. Mai
ploua încă, însă furtuna se potolise, firmamentul se lim-
pezise și-și istovise fulgerele. Dacă aș mai fi întîrziat
aici n-aș mai fi izbutit să-mi fac drumul de întoarcere pe
lumina zilei, astfel că m-am ridicat, i-am mulțumit preo-
tului pentru ospitalitate și pentru istorisirea sa, el îmi
răspunse cu bunătate printr-un *pax vobiscum* pe care-l
primii și eu cu înțelegere, căci mi se păru spus cu o
reală bunătate, dar trebuie să spun că-mi plăcură mai
puțin cuvintele mistice cu care-și însoți despărțirea : „Fiica
mea, ai să fii ceca ce ai să fii !“, un oracol care mă făcu
să ridic din umeri îndată ce am trecut pragul încăperii.
Puțini dintre noi știu cu certitudine ce au să ajungă să
fie, însă din cîte mi se întîmplaseră pînă atunci, aveam
cele mai mari nădejdi că am să trăiesc și să-mi dau duhul
ca o „eretică“ lucidă, lipsită de extravagante. Există ceva
găunos și artificial în jurul „sfintei biserici“, care nu mă
prea ispatea. Îmi văzui deci de drum gîndindu-mă la multe
alte lucruri. Însă, oricum ar fi fost confesiunea catolică,
trebuia să recunosc că existau și catolici cumsecade, omul
acesta, Emanuel, părea să fie unul dintre cei mai buni
dintre ei. Fusesse și el atins de superstiții, influențat de
preoțime, și totuși rămăsese admirabil în ce privește
sacrificiul de sine, caritatea nemărginită. Rămînea de
văzut cum știa să întîmpine asemenea calități biserica

romană, prin servitorii săi, dacă îi îndrăgea de dragul lor și al Domnului sau dacă se folosea de valoarea lor și se mândrea cu dobinzile realizate din această folosință.

Cînd am ajuns acasă, apunea soarele. Bătrîna Goton avusese bunătatea să-mi pună deoparte o porție din masa de seară — și de așa ceva aveam într-adevăr nevoie. Mă chemă în iatacul cel mic să mîncînc în liniște și acolo se înfățișă curînd și *Madame Beck* aducîndu-mi un pahar de vin.

— Ia spune, începu ea, chicotînd, ce fel de primire ți-a făcut *Madame Walravens*? *Elle est drôle, n'est-ce pas?*¹

I-am povestit lucrurile întocmai cum se petrecuseră, reproducîndu-i cuvînt cu cuvînt politicianul mesaj cu care fusesem însărcinată de bătrîna doamnă.

— *Oh! la singulière petite bossue!*² rîse ea. *Et figurez-vous qu'elle me déteste, parce qu'elle me croit amoureuse de mon cousin Paul, ce petit dévot qui n'ose pas bouger, à moins que son confesseur ne lui donne la permission! Au reste*³ — continuă ea — chiar dacă ar vrea cu tot dinadinsul să se însoare cu cineva — *soit moi, soit une autre*⁴ — nici n-ar putea-o face. Are de dus în spinare o familie prea numeroasă — *Madame Walravens*, părintele Silas, cucoana Agnes și o droaie întreagă de sărîntoci fără nume. N-a mai existat om ca el, care să-și ia asupra-și poveri mai mari decît e în stare să ducă, care să se încerce de bună voie cu tot felul de răspunderi inutile. Pe lingă asta mai hrănește și niște extravagante romantice despre o anume *Justine-Marie* — *personnage assez naïve, à ce que je pense*⁵ — (aceasta fu remarcarea nerespctuoasă a doamnei Beck), — care e inger în ceruri, sau cine mai știe unde, de nu mai știu cîți ani, și la care el dorește să se înfățișeze cînd o fi cazul, liber de orice legătură pămîntească, *pur comme un lis, à ce qu'il dit*⁶. Oho, ce-ai mai ride dacă ai ști măcar pe jumătate ce ex-

¹ E trasnă, nu-i așa?

² Ce stranie mai e și cocoșata asta pipernicită.

³ Și, închipuie-ți, pe mine mă detesta pentru că mă crede îndrăgostita de vărul meu Paul, bigotul ăsta care nu îndrăznește să miște nici un deget măcar dacă nu-i da voie confesorul lui. De-altfel...

⁴ Fie eu, fie o alta.

⁵ Un fel de neghioabă, după părerea mea.

⁶ Cîntă ca un erin, cum zice el.

travagante și minunății îi trec prin cap lui *Monsieur Emanuel* ăsta! Dar te țin de la masa de care ai nevoie, buna mea domșoară, ai nevoie de ea. Mîncă liniștită cina, bea-ți vinul, *oubliez les anges, les bossues, et surtout les professeurs — et bonsoir!*¹

35

FRATERNITATEA

OUBLIEZ LES PROFESSEURS, îmi recomandase *Madame Beck*. *Madame Beck* era o femeie înțeleaptă, însă ar fi făcut mai bine să nu fi pronunțat aceste cuvinte. Fusesse o greșeală din partea ei. În noaptea aceea ar fi trebuit să mă lase calmă, deloc stîrnită de vorbele ei, indiferentă și nu interesată de ceva anume, izolată și în părerile mele despre mine și în cele despre alții — și nu legată, fie măcar cu gîndul, de această a doua ființă pe care știam că trebuie s-o dau uitării.

Să-l uit? O, bine se mai gîndiseră cum să mă fac să-l uit mai ușor, acești deștepți din jurul meu! Îmi arătau cît era de bun, făcuseră din omulețul acesta negricios și scump un mic erou fără prihană. Și pe urmă începuseră să-mi împuteze capul cu felul în care știa el să iubească. Căci pînă în ziua aceea ce mijloace avusesem eu să mă conving dacă era sau nu omul acesta în stare să iubească?

Îl cunoscusem gelos, bănuitor. Văzusem la el unele semne de tandrețe, de neliniște — o blîndețe care se făcea simțită ca o boare de aer cald, și un fel compasiune, trecătoare uneori ca roua dimineții, risipită în văzduh la fierbințeala iritărilor lui; acestea le văzusem. Și acum aceștia, părintele Silas și Modeste Maria Beck (nu aveam nici o îndoială, aceștia doi acționaseră în înțelegere) îi dezvăluiau tainele inimii — îmi arătau marea lui iubire, odraslă de tinerețe a acestei firi meridionale, născută uit de puternică și de desăvîrșită încît îi risese în față chiar Morții, disprețuise felul meschin în care suflarea ei ucisese ființa, înfiorase duhul nemuritor și înclîștîndu-se

¹ Uită îngerii, cocoșatele și mai ales pe profesori — și bună seara!

de el și victorios și plin de credință stătuse de veghe alături de un mormînt vreme de douăzeci de ani.

Și lucrul acesta el îl făcuse nu din inerție, asta nu însemna doar că se complăcuse fără vlagă în puterea unui anume simțămînt. Își dovedise fidelitatea consacrîndu-se pe de-a întregul unui țel lipsit de egoism și dovedise că o face cu toată ființa prin nenumărate sacrificii personale, căci îi îndrăgea acum pe cei odinioară scumpi inimii ei — lepădase gîndul la răz bunare și-și luase pe umeri povara crucii.

În ce o privește pe Justine-Marie, o cunoșteam acum la fel de bine ca și cum aș fi văzut-o la față. Știam că va fi fost de ajuns de bună. Mai erau fete asemenea ei la școala condusă de *Madame Beck* — flegmatice, palide, incerte, inerte, însă cu inima bună, imune la influența răului, fără să se distingă prin ceva în ce privește părțile bune.

Dacă ea purta într-adevăr acum aripi de înger, știam bine cine, cu fantezia lui poetică, i le prinsese de umeri. Dacă fruntea îi strălucea luminoasă la răsfrîngerile unei aureole, știam în ochii cui anume se aprinsese întîi cerculețul acela de flacără.

Trebuia deci să mă sperii acum de Justine-Marie? Putea oare imaginea acestei palide călugărițe moarte să se ridice în fața mea ca o barieră de netrecut? Și ce trebuia să gîndesc despre faptele bune care-i înghițeau bunurile lui pămîntești? Ce puteam să spun despre faptul că-și juruise inima virginității?

Acestea erau — doamnă Beck, părinte Silas — întrebările pe care n-ar fi trebuit să mi le treziți voi în minte. Ele erau deopotrivă întrebarea cea mai grea, dificultatea cea mai greu de învins, impulsul cel mai puternic pe care îl simțeam acum în sinea mea. O săptămînă întreagă adormeam seara, visam noaptea și mă trezeam dimineața cu aceste două întrebări. Nu exista răspuns decît în persoana unui bărbat scund și negricios care se mișca, gesticula, ținea lecții, străjuia de boneta sa banditească și învăluit într-un palton învechit, pătat de cerneală și cam prăfuit.

După vizita făcută pe *rue des Mages* doream din toată inima să-l revăd. Simțeam că — știind ce știam acum — fața sa avea să fie pentru mine ca o filă mai ușor de înțeles, mai plină de interes decît oricînd pînă acum. Simțeam dorința răscolitoare să urmăresc pe ea urma

acelui devotament dintru început, semnele cavalerismului pe care povestirea preotului le atribuisese cu atîta elocvență firii lui. El devenise acum eroul meu creștin, doream din tot sufletul să-l revăd sub această înfățișare.

Și prilejul nu întîrzie să apară, noile mele impresii au putut fi puse la încercare încă de a doua zi. Da, mi se oferî putința unei întrevederi cu acest erou al virtuților creștinești — o întrevedere, nici foarte eroică, nici sentimentală, nici prea biblică, însă în felul ei de ajuns de însuflețită.

Cam pe la ceasurile trei după-amiază, liniștea care domnea în sala clasei întîi — instalată deplin, se părea, sub influența senină a inesei doamnei Beck, sosită în persoană să-și țină una din lecțiile ei atît de ordonate și folositoare —, liniștea aceasta, spun, fu violent sfîșiată de neașteptata izbucnire printre noi a unui palton întu-necat.

În clipa aceea nu era ființă pe lume mai liniștită decît eram eu însămi. Eliberată de răspundere prin prezența doamnei Beck, amorțită de tonul uniform al glasului ei, încîntată și cucerită de expunerea limpede a temei în discuție (căci se pricepea să țină lecții frumoase), sedeam aplecată la pupitrul meu desenînd — copiind de fapt o gravură mai complicată, migălindu-mi singurîcioasă copia după perfecțiunea originalului, căci acesta era felul în care înțelegeam eu arta. Și, ciudat de spus, găseam o plăcere deosebită în munca aceasta și eram chiar în stare să realizez cu meticulozitate chinezească copii după gravuri sau mezzotinte — lucruri cam la fel de valoroase ca orice treabă mecanică de acest fel, dar despre care aveam o părere de ajuns de bună pe vremea aceea.

Ce se întîmplase? Desenul, creioanele, prețioasa mea copie, fură strînse dintr-o dată, mototolite într-un pumn viguros, îmi pieriră din fața ochilor. Mi se păru dintr-o dată că eu însămi eram zgîlțită și smulsă de pe scaunul meu, așa cum o alună singuratică și ofilită de vreme ar fi smulsă și aruncată dintr-o cutie de o bucătăreasă înfuriată. Scaunul și pupitrul meu, înșfăcate de făptura în paltonul cel mînios, fiecare la subsuoară, fură scoase pe sus, într-o clipă eu însămi urmasem aceste mobile și două minute mai tîrziu și ele și eu eram ținute în mijlocul sălii celei mari — o încăpere vastă, alăturată, reperi utilizată în afara orelor de dans și de muzică, ținute cu o

tărie care părea să interzică cea mai vagă nădejde că ne mai clintim de acolo vreodată.

Reciști gîndindu-mi în parte cumpătul atît de serios zgînduit, mă găsii în prezența a doi bărbați, doi domni cred că ar trebui să spun — unul brunet, celălalt blond — unul cu aer țeapăn, milităros și purtînd o haină împodobită cu fireturi, celălalt arătînd în vestimentație și în ținută înfățișarea neglijentă a studenților sau artiștilor, amîndoi arătîndu-și, cu o splendoare deplină, mustăți, favoriți și barbișoane. *Monsieur* Emanuel se opri se oarecum mai departe de aceștia, aerul și ochii săi exprimau o minie pronunțată. Își ridică mîna cu gestul său de tribun.

— *Mademoiselle*, spuse, acum e treaba dumitale să le dovedești acestor domni că eu nu sînt un mincinos. Vei răspunde, cum te vor ține mai bine puterile, la întrebările pe care ei vor găsi cu cale să ți le adreseze. Vei scrie de asemenea o compoziție pe tema pe care ți-o vor alege ei. În ochii domniilor lor, se pare, eu sînt doar un impostor lipsit de principii. Eu scriu eseuri și prin falsuri deliberate le semnez cu numele elevelor mele și mă mindresc cu ele ca fiind operele lor. Dumneata vei spulbera acum această acuzație.

*Grand Ciel!*¹ Era așadar spectacolul cu examenul, de care mă feream de atîta vreme și care căzuse asupra mea ca un trăsnet. Aceste personaje impunătoare, împoțonate, mustăcioase, cu surîsuri ironice nu erau altceva decît profesori la colegiu — *Messieurs* Boisseac și Rochemorte — doi inși pedanți și cinici, întotdeauna dispuși să ironizeze. Se părea că *Monsieur* Paul avusese imprudența să le arate o compoziție de a mea — una pe care n-o lăudase niciodată, și nici n-o menționase măcar vreodată în prezența mea și pe care eu o socoteam de mult uitată. Eseul respectiv nu era în nici un fel remarcabil, părea demn de a fi remarcat doar în comparație cu produsele medii din școlile cu eleve străine. Într-o școală englezescă abia dacă ar fi stîrnit vreun comentariu. *Messieurs* Boisseac și Rochemorte consideraseră că îi pot contesta autenticitatea și insinuasera că ar fi la mijloc o fraudă. Trebuia acum ca eu să depun mărturie despre această autenticitate și să trec prin tortura examenului în fața lor.

Urmă de aici o scenă memorabilă.

Începură cu clasicii. Pustiu complet. Trecură apoi la istoria Franței. Eu abia eram în stare să-l deosebesc pe Méroveu de Pharamond. Încercară apoi diferite alte teme — și nu primiră decît aceeași clătinare din cap și neschimbatul „*Je n'en sais rien*”¹.

După o pauză expresivă, trecură mai departe la probleme de cultură generală, atingînd unul sau două subiecte pe care le cunoșteam mai bine și la care reflectasem adesea. *Monsieur* Emanuel care urmărise pînă atunci totul, întunecat ca solștiul de iarnă, se mai luminează la față, spera că cel puțin acum n-aveam să mă mai înfățișez ca o proastă desăvîrșită.

Constată însă imediat că greșea. Deși răspunsurile la aceste întrebări veneau repede, căci mintea îmi sporea asemenea apelor într-un puț, puteam spune că aveam ideile, însă nu cuvintele. Sau nu puteam sau nu voiam să vorbesc — nici cu nu știu bine ce anume. În parte, cred, îmi cedaseră nervii, și în parte mă socoteam jignită.

Îl auzii pe unul din examinatorii mei — cel cu surtucul cu fireturi — șoptindu-i colegului său: *Est-elle donc idiote?*²

„Da, mă gîndii, e o idioată și are să rămînă întotdeauna o idioată pentru oameni asemenea dumitale”.

Însă sufeream — sufeream crîncen, vedeam sudoarea strîngîndu-se pe fruntea lui *Monsieur* Paul și ochiul său îmi transmitea un reproș plin de patimă însă în același timp și de tristețe. Nu voia să creadă în lipsa mea totală de deșteptăciune socială, își închipuia că aș fi putut fi ageră la minte numai dacă aș fi vrut să fiu.

În cele din urmă, pentru a-l ușura pe el, pe profesori și pe mine însămi, am blîguit :

— Domnilor, ați face mai bine să mă lăsați în pace. N-o să scoateți nimic bun din mine. Cum singuri ați spus, eu sînt o idioată.

Aș fi vrut să fiu în stare să vorbesc cu calm și demnitate, sau, dacă nu, să fi avut capul să-mi țin gura, însă limba mea trădătoare mi-o luase înainte. Văzîndu-i pe judecătorii mei cum îi aruncă lui *Monsieur* Emanuel o privire dură de triumf și auzindu-mi vocea tremurată și deznădăjduită, am izbucnit dintr-o dată într-un plîns cu suspine. Emoția mi se datora mult mai mult miniei

¹ Nu știu nimic despre asta.

² O fi deci idioată ?

¹ Cerule mare !

decît suferinței. Dacă aş fi fost bărbat şi puternic i-aş fi provocat de îndată la duel pe cei doi — însă oricum era o mărturisire de emoție şi aş fi preferat de o mie de ori să fiu biciuită decît să mi-o fi trădat faţă de ei.

Nesimțitorii ! Nu văzuseră de la început lipsa de experiență şi de realizare a unui novice în compoziția pe care o socotiseră un fals ? Fusesse vorba de un subiect clasic. Cînd *Monsieur* Paul ne dictase tema pe care trebuia s-o tratăm eu auzisem de acest subiect pentru prima dată, problema era cu totul nouă pentru mine şi nu aveam nici o pregătire pentru a o trata. Însă îmi procurasem cărți, citisem, construisem cu sîrguință un schelet din oasele scarbete ale realității şi apoi îl investisem şi încercasem să-i suflu viață şi găsisem plăcere în această încercare. Pentru mine partea grea şi apăsătoare era pînă ce reuşeam să găsesc faptele, pînă mi le alegeam şi le articulam cum se cuvine una cu alta, şi nici nu mă puteam opri din cercetare şi efort pînă cînd nu eram mulțumită cu alcătuirea anatomică, ca să spun așa. Tăria repulsiei pe care o aveam la gîndul unei greșeli sau falsități mă făcea uneori să pot evita greșelile mai grosolane, însă cunoașterea nu exista în capul meu gata dinainte şi maturizată acolo. Nu fusesse niciodată semănată primăvara, lăsată să crească vara şi strînsă ca o recoltă toamna spre a fi păstrată apoi la adăpost de-a lungul iernii. Oricare ar fi fost lucrul de care aveam nevoie, trebuia să mă duc să-l iau de la început, trebuia să culeg ierburi sălbatice pînă mi se umplea de tot șorțul ei să le plantez apoi, tinere, în glastre. *Messieurs* Boissac şi Rochemorte nu înțeleseseră asta. Ei luaseră lucrul meu drept realizările unui erudit.

Însă tot nu voiau să mă lase să plec, trebuia să stau acolo şi să mai scriu ceva în fața lor. Cînd îmi muiai pana în cerneală cu o mină tremurătoare, şi privii fila albă din fața mea cu ochi jumătate orbiți şi încărcati de lacrimi, unul dintre judecătorii mei începu surizător să-și ceară iertare pentru suferința pe care mi-o provocase.

— *Nous agissons dans l'intérêt de la vérité. Nous ne voulons pas vous blesser*¹, spuse.

— Minia îmi insuflă curaj. Am răspuns nămă :

— Dictați, domnule.

¹ Acționăm în interesul adevărului. Nu vrem să vă rănim.

Rochemorte își enunță tema : Dreptatea omenească.

Dreptatea omenească ? Ce puteam eu să scriu despre asta ? O abstracție vană, înghețată, nesugerîndu-mi nici cea mai mică idee inspirată. Şi mai era de față şi *Monsieur* Emanuel, trist precum Saul, şi sever asemenea lui Joab — şi dincolo, triumfători, sedeau acuzatorii lui.

Pe ei îi privii acum. Îmi luam acum inima în dinți să declar că n-aveam de gînd să mai scriu sau spun nici un singur cuvînt ca să le dau lor satisfacție, că tema lor nu mi se potrivea şi nici prezența lor nu mă inspira, şi că, în ciuda acestor fapte, oricine ar fi aruncat umbra vreunei bănuieli asupra onoarei domnului Emanuel ultragia însuși adevărul al căror susținători se anunțaseră ei. Voiam să spun toate acestea, deci, cînd, deodată, o lumină îmi străbătu amintirea.

Aceste două chipuri privindu-mă din pădurea părului lung, a mustăților şi favoriților — aceste două chipuri reci şi totuşi îndrăznețe, care nu inspirau încredere şi cu toate acestea erau pline de presumpție — erau aceleaşi chipuri, chiar aceleaşi care, arătîndu-se la lumina felinarului de după stîlpul unui portal mă înspăimîntaseră de moarte în noaptea deznădăjduită a sosirii mele la Vilette. Aceştia, eram sigură acum în sinea mea, erau chiar eroii care o împinseseră pe o străină lipsită de orice prieten să-și piardă cu totul firea şi puterile, urmărind-o pînă-şi pierduse respirația într-un întreg cartier al oraşului.

„Pioșii mei mentori ! mă gîndii. Curate călăuze ale tineretului ! Dacă dreptatea omenească ar fi ce trebuie cu adevărat să fie, voi doi n-ați mai putea să vă păstrați posturile şi nu v-ați mai bucura de creditul ce vi se acordă acum !“

Odată ce prinsesem această idee, mă pusei pe lucru. Dreptatea omenească mi se înfățișa acum sub un chip nou, o madamă roșie la față, capricioasă, stînd proțăpită cu mîinile în șolduri. O vedeam în sălașul ei, o adevărată vizuină a confuziilor. Slujitorii veneau spre ea cerîndu-i porunci pe care ea nu le dădea, cerșetorii i se opreau în poartă așteptînd şi muritori de foame fără a fi luați în seamă, o droaie de copii, bolnăvicioși şi certăreși, i se încurcau în picioare şi-i zbierau în urechi cerșindu-i atenția, simpatia, lecuirea, ajutorul. Dar această cinstită femeie nu-și bătea capul cu asemenea treburi. Avea un colțisor al ei la gura focului, la căldură, şi își găsea mul-

fumirea într-o pipă neagră și bondoacă și într-un clondir din licoarea alinătoare a doamnei Sweeny, fuma și trăgea câte o dușcă și se bucura de paradisul ei și ori de câte ori vreun strigăt al celor în suferință răzbătea prea ascuțit la urechile ei, frumoasa mea madamă apuca văturală sau mătura. Dacă cel care se făcuse vinovat de această vină era slab, nedreptățit, bolnav, se pricepea să-l reducă la tăcere, dacă era mai puternic, mai vioi, mai violent, îl amenința doar, apoi își băga mîna la sînul ei voluminos și arunca un pumn mai darnic de dulciuri.

Aceasta era schița despre dreptatea omenească grăbit așternută pe hîrtie și pusă la dispoziția domnilor Boisseac și Rochemorte. *Monsieur* Emanuel o citise peste umărul meu. Fără să mai aștept vreun comentariu făcui o reverență în fața celor trei și mă retrăsei.

După terminarea orelor în ziua aceea *Monsieur* Paul și cu mine ne întîlnirăm iarăși. Desigur, întîlnirea noastră nu începu sub auspicii prea blînde. Aveam o răfuială cu el, felul în care mă supusese la acel examen nu-l puteam înghiți prea ușor. Un dialog mai agitat urmă de aici, sfîrșii calificîndu-mă drept *une petite moqueuse et sans coeur*¹ și dispăru brusc din fața mea.

Pentru că n-aș fi vrut să-l văd că pleacă de-a bindecu, ci doream doar să-l fac să simtă că o tulburare ca cea pe care mi-o stîrnise în ziua aceea nu putea fi iertată chiar fără o pedeapsă, nu-mi păru rău să-l văd, curînd după aceea, rătăcind prin grădină pe sub boltă. Se apropie de ușa de sticlă, mă arătă și eu mai aproape. Schimbarăm cîteva vorbe despre niște flori care creșteau acolo. Curînd domnul profesor își lăsă deoparte sapa cu care încercase să grădinărească puțin, curînd reluă conversația dinainte, trecu la alte subiecte și în cele din urmă ajunse la o problemă mai demnă de interes.

Conștient de faptul că purtarea sa din ziua aceea putea ușor să pară exagerată, *Monsieur* Paul își prezentă niște începuturi de senze. Regreta într-o măsură și iritarea de adineaori, însă făcea aluzie la faptul că ar fi trebuit să i se acorde unele circumstanțe atenuante.

— Însă, spuse, nu prea mă aștept la așa ceva din partea dumitale, domnișoară Lucy, dumneata nu mă cunoști nici pe mine și nici povestea vieții mele.

¹ O millică ironică și lipsită de inimă.

Povestea vieții lui ! Mă agățai de îndată de vorbele acestea și îi continuai eu gîndul :

— Nu, *Monsieur*, spusei. Sigur că, așa cum spui și dumneata, nu-ți cunosc nici povestea vieții, nici situația, nici sacrificiile dumitale și nici una dintre suferințele sau încercările sau afecțiunile sau fidelitățile dumitale. O, nu ! Nu știu nimic despre dumneata, dumneata îmi ești mie cu totul și cu totul un străin.

— Hein ? murmură el, ridicîndu-și sprîncenele, surprins.

— Știi foarte bine, *Monsieur*, eu te văd pe dumneata numai ca pe un profesor clasic — sever, dogmatic, pripit, imperios. Aud despre dumneata prin oraș vorbindu-se ca despre un om activ și impulsiv, grăbit în gesturi, precipitat, însă încet cînd e vorba să se lase convins și greu de schimbat în opiniile lui. Un om ca dumneata, așa fără legături, nu poate arăta nici un fel de atașament, nu are pe nimeni să depindă de el, nu are nici un fel de îndatoriri. Noi toți, cei cu care dumneata intri în contact, sîntem niște mașini pe care dumneata le împingi încolo și înapoi, fără să te gîndești la simțămintele lor. Dumneata îți cauți distracțiile în public, la lumina candelabrului de seară, școala aceasta și colegiul de dincolo sînt atelierul dumitale unde-ți fabrici marfa pe care o numești elevii dumitale. Eu nu știu nici măcar unde locuiești dumneata, e firesc să iau ca ceva de la sine înțeles că nici nu ai vreo casă și nici n-ai nevoie de așa ceva.

— Sînt judecat, spuse el. Părerea dumitale despre mine este întocmai cea pe care gindeam eu că o vei avea. Pentru dumneata eu nu sînt nici ființă omenească, nici creștin. Mă vezi gol de afecțiune și de simțăminte religioase, nelegat de vreun prieten sau de o familie, nelăuzit de vreun principiu sau de vreo credință. Ei bine, *Mademoiselle*, asta e răsplata onora ca noi în viață.

— Ești un filozof, *Monsieur*, un filozof cinic (și-i privii, la vorbele acestea, paltonul, pe care începu să și-l perie pe dată cu mîna pe minecă prăfuită) — dumneata disprețuiești slăbiciunile omenești — ești deasupra poftelor oamenilor de rînd — nu te interesează confortul.

— *Et vous, Mademoiselle, vous êtes proprette et douillette, et afreusement insensible, par-dessus le marché*¹.

¹ Și dumneata, domnișoară, ești o curățică și o dulceagă, și pe deasupra mai ești și grozav de nesimțitoare.

— Dar, să scurtăm discuția, *Monsieur*, acum cînd stau și mă gîndesc — trebuie să locuiești și dumneata undeva ? Spune-mi te rog unde și ce fel de slujitori ai pe lângă dumneata ?

Repezindu-și în afară în chip înfricoșător buza de jos în semn de hotărît dispreț, el izbucni :

— *Je vis dans un trou !*¹ Locuiesc într-o vizuină, domnișoară — o cavernă unde dumneata nu ți-ai viri năsucul dumitale delicat. Odată, cu multă rușine că trebuia să spun lucrurilor pe nume, am vorbit despre „biroul” meu în colegiul de dincolo. Află acum că această cameră de studiu este tot adăpostul meu, acolo este și iatacul meu de culcare și salonul meu. Cît despre felurile de slujitori (mămuțărindu-mi glasul) sînt zece la număr — *les voilă*². Și, mohorit, își răsfiră sub ochii mei cele zece degete ale mîinii. Eu îmi lustruiesc ghețele, continuă, înversunat, eu îmi perii paltonul.

— Nu, *Monsieur*, asta cel puțin e limpede, nu faci așa ceva niciodată — adăugai eu într-o paranteză.

— *Je fais mon lit et mon ménage*³. Îmi iau masa de prînz într-un restaurant, cu cina mă descurc eu. Îmi petrec zilele lucrînd și lipsit de orice afecțiune, nopțile îmi sînt lungi și singuratic. Sînt feroce și bărbos, și aspru ca un călugăr, și nimeni din cei care trăiesc acum pe lumea asta nu mă iubește pe mine, decît niște inimi bătrîne, uzate de vreme ca și a mea, și cîteva puține ființe sărăcite, suferinde, sărace la pungă și la mînt, care nu stăpînesc desigur lumea, dar cărora o voință și un testament ce nu poate fi contestat niciodată le-a lăsat cu limbă de moarte imparția cerurilor.

Ah, *Monsieur*, dar eu știu asta !

Ce știi ? Multe lucruri, se prea poate, dar nu mă știi pe mine, Lucy.

Știi că ai o căsuță veche și încîntătoare într-o piață veche și încîntătoare din *Basse Ville* — de ce nu te duci să traiești acolo ?

Hein ? mormura el iarăși.

Mi-a plăcut mult, *Monsieur*, cu treptele acelea care duc spre ușa din față, cu portalul cenușiu în față, cu i care-și elatîmă virturile în spate — pomi adevărați,

nu boschete — pomi întunecoși, înalți și bătrîni. Și cămăruța aceea micuță, budoarul, oratoriul — acolo ar trebui să-ți faci camera de studiu, e atît de liniștită și de gravă.

Mă privi deodată de aproape. Suridea pe jumătate și se colorase parcă la față.

— De unde le-ai mai scos toate astea ? Cine ți-a spus ? mă întrebă.

— Nu mi-a spus nimeni. Am visat oare, *Monsieur* ? Dumneata ce crezi ?

— Pot eu să intru în viziunile dumitale ? Pot eu să ghicesc gîndurile astea de ziua-n-amiaza mare ale unei femei, și cu atît mai puțin fanteziile ei prin somn ?

— Dacă am visat toate astea, atunci am visat și ființe omenеști, nu numai casa. Am văzut un preot bătrîn, încovoiat de vîrstă și încărunțit de ani, și o slujnică, bătrînă și ea — și pitorească. Și o doamnă, splendidă, dar atît de ciudată, capul de abia îi ajungea la cotul meu — bogăția ei ar putea ușor să-l răscumpere pe un nobil bogat. Purta o mantie strălucitoare ca un lapis-lazuli — un șal care valora o mie de franci. Era acoperită cu podoabe atît de scînteietoare cum n-am mai văzut, însă făptura ei părea frîntă și încovoiată spre pămînt, părea de asemenea să fi trăit mai mult decît îi e sortit omului și să fi ajuns ca una din făpturile care nu mai cunosc decît chinul și suferința. A ajuns mohorîtă — aproape răutăciasă, însă este cineva, se pare, care are milă de infirmitățile ei — cineva care i-a uitat greșelile, nădăjduind că și greșelile lui vor fi iertate. Aceste trei făpturi trăiau împreună — doamna, capelanul, slujnica — toți bătrîni, toți slăbiți de ani, toți adăpostiți sub un același acoperiș al bunătății.

El își acoperi cu mîna fruntea și ochii, însă gura îi rămăsese vizibilă, și văzui acolo tremurîndu-i o expresie care-mi plăcu.

— Văd că mi-ai pătruns în tainele mele, spuse el — dar cum de s-a întîmplat asta ?

Atunci i-am povestit cum — comisionul cu care fusese însărcinată, furtuna care mă reținuse, comportarea ciudată a doamnei, bunătatea preotului.

— Pe cînd stam și așteptam să se oprească ploaia, părintele Silas a făcut să-mi treacă mai ușor vremea cu o povestire, spusei.

— O poveste ? Ce poveste ? Părintele Silas nu se pricepe să nascăcească.

— Să-i spun oare domnului profesor povestea asta ?

— Da, începe cu începutul. Să aud și eu ceva din franțuzeasca domnișoarei Lucy — corectă sau incorectă, nu-mi mai pasă cum. Haide să tolerăm acum o droaie de barbarisme și o doză mai generoasă din accentul dimitale insular.

— Domnul profesor n-are să aibă mulțumirea să asculte o poveste de proporții ambițioase, și nici n-are să aibă spectacolul povestitorului împotmolindu-se la mijloc. Dar am să-i spun titlul — „Elevul preotului“.

— Bah ! spuse el, și roșeața aceea întunecată îi coloră iarăși obrazul. Bunul părinte nici n-ar fi putut să alcagă un subiect mai nepotrivit, e dealtfel punctul lui slab. Dar ce e cu elevul acesta al preotului ?

— O, multe lucruri sînt de spus.

— Ai putea atunci să spui ce fel de lucruri. Vreau să le aflu și eu.

— Era vorba despre tinerețea elevului — despre tinerețea lui dintîi. Despre avariția, nerecunoștința, capriciile lui, despre lipsa lui de consecvență. Ce elev rău a mai fost, *Monsieur !* — atît de nerecunoscător, de lipsit de inimă, de lipsit de noblețe, de neiertător !

— *Et puis ?*¹ spuse, scoțindu-și o țigară.

— *Et puis*, continuai eu — a trecut prin niște nefericiri pentru care nu merită mila. Ie-a trăit într-un spirit pentru care nu merită să fie admirat, a îndurat relele altora fără să arate nici un pic de milă și, în cele din urmă, a purces la răzbunarea necreștinească de a îngămădi carbuni aprinși pe capul dușmanului său.

— Nu mi-ai spus încă totul, observă el.

— Aproape totul, cred. Am indicat titlurile capitolelor din povestirea părintelui Silas.

— Ai uitat unul — cel în care se vorbea despre lipsa de dragoste a elevului — despre inima lui aspră, rece, moartă.

— E adevărat, îmi amintesc acum. Părintele Silas mi-a spus că-și sorocotește vocația aproape ca pe aceea a unui preot — că-și consideră viața aproape consacrată.

— De ce legături sau îndatoriri ?

¹ Și pe urmă ?

— De legăturile față de un anume trecut și de operele de binefacere din prezent.

— Știi atunci întreaga situație ?

— I-am spus tocmai domnului profesor tot ceea ce mi s-a spus și mie.

Trecură cîteva minute de îngîndurare.

— Acum, *Mademoiselle* Lucy, privește-mă în ochi și, cu sinceritatea pe care cred că nu o nesocotești cu bunăștiință niciodată, răspunde-mi la o întrebare. Ridică-ți ochii, privește-mă bine în ochi. Nu șovăi, să nu-ți fie teamă, să ai încredere în mine — sînt un om în care poți avea încredere.

Mi-am ridicat ochii.

— Cunoscîndu-mă bine de tot acum — cu toate antecedentele, toate răspunderile mele —, cunoscîndu-mi de multă vreme defectele, mai putem dumneata și cu mine să mai fim încă prieteni ?

— Dacă domnul profesor dorește să aibă în mine un prieten, aș fi fericită să am și eu un prieten în dînsul.

— Dar prieteni apropiați, vreau să spun — intimi și adevărați — înrudiți în toate, mai puțin în legăturile de sînge ? Ar vrea domnișoara Lucy să fie sora unui om foarte sărac, înlănuțit, apăsător, prins în tot soiul de obligații ?

Nu mă simțeam în stare să-i răspund în cuvinte, dar cu toate acestea cred că i-am răspuns. Mi-a luat mîna, care s-a simțit dintr-o dată mîngîiată în adăpostul palmelor lui. Prietenia lui nu era o binefacere inoportună, șovăitoare — o nădejde înghețată, îndepărtată — un sentiment atît de firav încît n-ar fi putut îndura atingerea cu un singur deget. Eu simțeam dintr-o dată (sau mi se părea că simt) sprijinul lui ca pe al unei stînci neclintite.

— Cînd vorbesc despre prietenie, vreau să înțeleg o prietenie adevărată, repetă el accentuînd bine vorbele.

Și aproape că nu-mi venea să cred că vreodată cuvinte atît de grave îmi binecuvîntaseră urechile. Abia îmi venea să cred în expresia plină de bunătate și îngrijorare a chipului său. Dacă își dorea cu adevărat încrederea și respectul meu, și dorea cu adevărat să mi le ofere pe ale lui, mie mi se părea că viața nu mi-ar fi putut oferi nimic mai mult și mai bun. Într-o asemenea împrejurare ajungeam bună și puternică, într-o singură clipă

fusesem făcută fericită cu totul. Pentru a întări faptul acesta și pentru a-l pecetlui, îl întrebai :

— Vorbești chiar serios, *Monsieur* ? Crezi oare cu adevărat că ai nevoie de mine și poți să te interesezi de mine ca de o soră ?

— Sigur că da, sigur că da, spuse el, un om singuratic ca mine, care n-are soră, nu poate decît să fie foarte fericit să găsească în inima unei femei afecțiunea pură a unei surori.

— Și mă pot bizui eu oare pe respectul dumatile, domnule ? Pot să-ți vorbesc ori de cîte ori am să simt înclinarea s-o fac ?

— Mica mea surioară trebuie să facă încercarea cînd crede ea mai bine, spuse. Promisiuni n-am să-i fac. Ea trebuie să-l încerce și să-l pună la încercare pe morocănosul de frate-su pînă-l aduce acolo unde vrea să-l aducă. În fond, el nu e un om chiar atît de greu de mulat în unele miini.

În vreme ce-mi vorbea astfel, glasul său, lumina care-i scălda ochii, acum plini de afecțiune, îmi făceau o plăcere cum, eram cu totul incredințată, nu mai cunoscusem niciodată. Nu-i mai invidiam acum nici unei fete iubitel, nici unei mirese mirele, nici unei soațe bărbatul. Eram mulțumită cu acest prieten care mi se oferise de bună voie, din inimă. Dacă avea să se dovedească demn de încredere, și părea să fie în toate privințele, ce aș mai fi putut pretinde, dincolo de prietenia sa ? Dar dacă toate aveau să se risipească asemenea unui vis — așa cum se mai întîmplase odată ?

— *Qu'est-ce donc ?* Ce e ? spuse, atunci cînd gîndul acesta își făcu simțită apăsarea pe inima mea și-mi umbri chipul. Îi spusei, și după o pauză de o clipă, cu un suris gînditor, el îmi povesti cum o teamă asemănătoare — ca eu să nu ajung să mă plictisesc de el, un om cu dispoziții atît de schimbătoare și capricioase — îi bîntuise mintea de mai multe zile, de mai multe luni.

Auzindu-l, un curaj plin de încredere mă învioră. Am îndrăznit să-i spun cîteva vorbe de asigurare în privința acesteia. Aceste vorbe nu numai că le primi pe dată, dar mi se și ceru cu toată stăruința să le repet. Eram acum fericită cu totul — ciudat de fericită — că-i pot reda siguranța, mulțumirea, liniștea. Ieri încă, n-aș fi crezut

că pămîntul poate cuprinde și viața poate oferi clipe ca acestea cîteva pe care le trăiam acum. De nenumărate ori fusesem sortită să privesc cum suferința, pe care o știam atît de bine, se strînge în juru-mi tot mai aproape, dar să văd fericirea, în care nu mai nădăjduiam, că prinde formă și devine tot mai reală pe măsură ce treceau clipele, era într-adevăr o experiență nouă pentru mine.

— Lucy, spuse *Monsieur* Paul cu vocea scăzută și încă ținîndu-mi mîna între ale lui, ai văzut acolo un tablou, în cămăruța cea mică din casa cea veche ?

— Am văzut. Un portret pictat pe un pancl.

— Portretul unei călugărițe ?

— Da.

— Ai auzit povestea ei ?

— Da.

— Îți mai amintești ce am văzut în noaptea aceea sub boltă ?

— N-am să uit niciodată.

— Nu faci nici o legătură între aceste două lucruri, ți se pare că ar fi o nebunie ?

— M-am gîndit la apariția aceea cînd am văzut portretul, spusei, și era chiar adevărul.

— Nu te-ai gîndit, și nici nu vrei să te gîndești, continuă el, că o sfîntă din ceruri s-ar mai tulbura cu gîndul la rivalitățile de pe pămînt ? Protestantii sînt rareori superstițioși. Fantezii din acestea morbide nu prea te bîntuie ?

— Nu știu ce să gîndesc despre lucrurile astea, însă cred că o explicație cu totul naturală a acestor taine aparente ni se va oferi într-o bună zi.

— Fără îndoială, fără îndoială. Pe lingă aceasta, nici o femeie cumsecade în viață și, cu atît mai puțin, un spirit pur din lumea celor fericiți, n-ar vrea să tulbure o prietenie ca a noastră — *n'est-il pas vrai ?*¹

Înainte de a-i fi putut răspunde, Fifine Beck își făcu apariția între noi, precipitată și trandafirie la față, strigînd că era nevoie de mine. Maică-sa se ducea în oraș să viziteze o familie de englezi care ceruseră detalii despre copilul ei și era nevoie de serviciile mele ca interpretă. Întreruperea conversației noastre nu era cu totul neloalul ei. Chiar dacă răul e totdeauna de ajuns oricît ar dura, și binele care mi se oferise în seara aceea trebuia

... așa ?

să-mi ajungă. Însă tare aş fi vrut să-l mai întreb pe *Monsieur Paul* dacă acele „închipuiri morbide“ împotriva cărora ţinuse să mă prevină nu-i bintuiau lui în primul rînd mintea.

36

MĂRUL DISCORDIEI

ÎN AFARĂ DE MAMA FIFINEI BECK, mai exista o putere care avea un cuvînt de spus înainte ca pactul de prietenie dintre *Monsieur Paul* şi mine să-şi vadă ratificarea deplină. Eram sub supravegherea unui ochi neadormit: biserica romană îşi pîndea geloasă fiul prin acea ferestruică mistică în faţa căreia eu însămi îngenuncheasem odată şi spre care *Monsieur Emanuel* însuşi se îndrepta aproape lună după lună — gemuleţul luncător al confesionalului.

— Dar de ce erai atît de bucuroasă să fii prietena lui *Monsieur Paul*? se poate întreba cititorul. Nu-ţi era el de multă vreme prieten? Nu-ţi dăduse dovezi după dovezi de o anumită parţialitate faţă de tine în simţămintele sale?

Aşa era, cu toate acestea îmi făcea plăcere să-l aud spunînd cu atîta gravitate că este prietenul meu apropiat, adevărat. Îmi plăceau îndoietile lui izvorite din modestie, respectul său amestecat cu tandreţe, încrederea aceea a lui care-şi căuta atît de serioasă împăcarea şi care era atît de recunoscătoare cînd şi-o vedea făgăduită. Mă numise „suriora“ lui. Era bine astfel. Da, putea să mă numească oricum dorea, atîta vreme cît avea încredere în mine. Eram doritoare să-i fiu soră, cu condiţia ca să nu mă invite mai tirziu să păstrez o asemenea relaţie faţă de vreo viitoare soţie a lui. Dar, tacit dedicat celibatului cum părea să fie el, nu părea să existe primejdia să se ajungă acolo.

O mare parte din noaptea care urmă m-am gîndit la întrevvedereea aceasta. Am aşteptat cu nerăbdare să se facă ziua, şi apoi am pîndit clopoţelul sunînd deşteptarea, şi, după ce m-am sculat şi m-am îmbrăcat, rugăciunile şi micul dejun mi s-au părut că urmează mult prea

încet, şi că toate ceasurile sînt nefiresc de lungi pînă cînd se ajunse în sfîrşit la cel care avea să-mi aducă lecţia de literatură. Dorinţa mea era să ajung să pricep mai bine, mai în adînc, această alianţă fraternă dintre noi, să observ în ce măsură rolul de frate avea să-i modifice comportarea atunci cînd aveam să ne întîlnim iarăşi, să discern în ce măsură eu însămi aveam să-mi văd modificate simţămintele de rolul de soră, să constat dacă aveam să fiu în stare să profit de curajul unei surori şi el să dea dovadă de sinceritatea unui frate.

El veni. Viaţa este astfel făcută încît evenimentul în sine nu reuşeşte, nu poate, nu vrea să se dovedească deopotrivă cu aşteptarea lui. Ziua întreagă nu-mi adresă cuvîntul. Lecţia lui se desfăşură mai liniştit decît de obicei, cu mai multă blîndeţe şi cu mai multă gravitate. Se purtă părinteşte cu elevele sale, însă faţă de mine nu se arătă ca un frate. Înainte de a-l vedea părăsind clasa, mă aşteptam la un surîs din partea lui, dacă nu la cuvinte: nu primii nici una, nici alta. Spre mine aruncă doar un semn din cap — grăbit, timid.

Distanţarea aceasta, încercam să mă conving, este înţîmplătoare — e involuntară din partea lui. Puţină răbdare, şi are să se risipească. Nu se risipi însă, continuă timp de zile întregi, spori chiar. Îmi stăpîni surpriza, şi îmi înfrînai cum am putut mai bine orice alte simţăminte care ar fi fost gata să ia naştere din dezamăgirea mea.

Avusesem dreptate să-l întreb atunci cînd îmi oferise pactul acesta de frăţie: pot îndrăzni să am încredere în dumneca? Şi poate că avusesse dreptate şi el, cunoscîndu-se atît de bine, să se abţină de la orice promisiune. E adevărat că mă poftise să fac încercarea — să-l pun pe el la încercare. Frumos îndemn! Era ca şi cum mi-ar fi acordat un privilegiu de care n-aveam să mă bucur niciodată. Vor fi existînd poate femei care să se folosească de aşa ceva. Dar nimic în puterile şi instinctele mele nu mă îndreptăţea să mă număr şi eu printre ele. Lăsată de capul meu eram pasivă, inertă, odată respinsă preferam să mă retrag, iar dacă eram uitată — buzele mele n-aveau să murmure niciodată vreo vorbă spre a mă face amintită şi nici ochii mei nu i-ar fi adresat vreo privire să-i amintească. Se părea că undeva în credinţele mele se strecurase o greşeală, şi aşteptam acum ca timpul să-mi arate unde era această greşeală.

Însă avea să vină ziua cînd, ca de obicei, el avea să-mi mai dea o lecție. Exista, o dată pe săptămînă, o seară pe care el mi-o dăruia mie, rezervînd-o pentru a trece în revistă împreună cu mine progresele pe care le realizasem în diferitele mele discipline de studiu în cursul săptămînii și pentru a pregăti lecțiile din săptămîna următoare. În asemenea prilejuri, sala în care ne opream pentru această întrevvedere putea fi oricare din cele unde se aflau în clipa aceea profesoarele și celelalte eleve sau pe undeva aproape de ele, adesea în sala clasei a doua, unde era mai ușor să ne alegem un colțișor mai liniștit, mai retras, atunci cînd elevele de peste zi plecaseră deja și cele cîteva interne erau strînse în jurul estradei și catedrei.

În seara stabilită pentru asemenea discuție cu el, auzind clopoțelul că sună ceasul obișnuit al întîlnirii noastre, îmi strînsei cărțile și caietele, pana și cerneala și căutai un loc în sala cea mare.

Nu era nimeni în sală și încăperea era cufundată în umbra adîncă, răcoroasă a înserării. Prin ușa deschisă se mai vedea sala pătrată de trecere plină acum de lumină, de eleve, peste chipurile cărora mai aurea încă soarele amurgind. Răsfrîngerea roșiatică a soarelui mai era alit de puternică încît nuanțele tapetelor și diferitele culori ale rochiilor păreau să se contopească într-o licărire caldă, vie. Fetele erau așezate în bănci, lucrînd sau repetîndu-și lecțiile. În mijlocul cercului pe care îl formau se afla *Monsieur Emanuel*, discutînd ceva, plin de bună dispoziție, cu o profesoară. Paltonul său negru, părul său ca de jad, erau spulberate cu o răsfrîngere stacojie, fața sa de spaniol, cînd și-o întoarse o clipă încoace răspunse sărutului însuflețit al soarelui cu un suris la fel de însuflețit. M-am așezat într-una din bănci.

Portocalii și alte cîteva plante, înflorite acum, erau și ele scăklate de revărsarea aceasta zîmbitoare de lumină. Ziua întregă stătuseră în soare și acum era limpede că aveau nevoie să fie stropite. Lui *Monsieur Emanuel* îi plăcea uneori să se ocupe de grădină, îi plăcea să îngrijească de plante și de flori. Mă gîndisem adesea că lucrul cu sapa sau cu stropitoarea printre boschete îi liniștea probabil nervii, ca o recreere la care recurgea deseori. Acum chiar privea către portocali, către mușcate

și către uriașii cactuși și se apucase să-i înviorzeze cu apa pe care o cerca îndelungata bătaie a soarelui. Între timp, își ținea între buze prețioasa lui țigară de foi, această atît de necesară și importantă plăcere a vieții lui. Fumul ci cenușiu se încolăcea de ajuns de plăcut prin frunzișul boschetelor și în văzduhul albastrui al serii. Acum nu le mai vorbea elevelor sau profesoarelor, ci-și adresa cuvintele pline de dragoste și mîngietoare unei cățelușe care, după cîte se spunea, era proprietatea școlii întregi, dar care nu-l recunoștea decît pe el ca stăpîn, arătînd că ține la el mai mult decît la oricare dintre noi celelalte. Era o făptură delicată, mătăsoasă, iubitoare și simpatcă, care tropăia acum în jurul lui, privind cu ochi expresivi, plini de iubire, în sus spre chipul lui, și ori de cîte ori el lăsa să-i cadă boneta sau vreo batistă — cum îi plăcea să facă adesea ca să se joace cu ea — se chircea alături cu aerul unui leu în miniatură pus acolo de pază în preajma unui stindard regesc.

Erau multe plante și flori acolo în glastre, și cum grădinarul acesta, care se apucase de bunăvoie de treabă, își aducea singur apa de la puțul din curtea de dincolo, treaba lui dură de ajuns de multă vreme. Orologiul cel mare al școlii ticăia minutele grăbit parcă. Mai băt看 ora. Sala pătrată de trecere și grupul de tinere de acolo își pierdură înfățișarea purpurie în care-i scăldase razele soarelui în amurg. Se făcea întuneric. Vedeam bine că lecția mea avea să fie în seara aceea foarte scurtă, însă portocalii, cactușii, cameliile — toate păreau să fi fost acum bine îngrijite. Avea să vină și rîndul meu ?

Dar vai ! în grădină mai erau încă și alte plante favorite de care trebuia să se ocupe — niște boschete de trandafiri îndrăgite, anume flori mai altfel decît celelalte, și auzeam lătratul vesel al micuței Sylvie urmărind paltonul care se retrăgea tot mai departe pe alei. Îmi pusei deoparte unele din cărțile pe care le luasem cu mine, nu mai aveam nevoie de toate. Ședeam mai departe în banca mea, gînditoare, așteptînd, suferind fără să vreau de in-vazia tot mai adîncă a umbrelor serii.

Sylvie, gudurîndu-se bucuroasă, apăru iarăși, anunțînd întoarcerea paltonului cel negru mult așteptat. Stropitoarea fu lăsată la locul ei alături de puț, își îndeplinise treaba, ce bucuroasă eram ! *Monsieur* se spală apoi pe mîini într-un mic bazin de piatră. Nu mai era vreme de

lecție acum, curînd avea să sune clopoțelul pentru rugăciunea de seară. Dar măcar aveam să ne vedem, să stăm de vorbă, o să am prilejul de a desprinde din privirile lui taina reținerii sale din ultimele zile. Termină să se spele, își îndreptă trupul, își potrivea apoi fără grabă manșetele privind către cornul lunii timpurii, înălțîndu-se palid pe cerul de opal și scinteind stîns peste clopotnița bisericii Sfîntul Ioan Botezătorul. Sylvie privea și ea gînditoare luna, tăcerea ei o irita, schelălăia sărînd spre ea să-i sfîșie această liniște. El își coborî privirea către cățelușă.

— *Petite exigeante*¹, spuse. Nu vrei să te vezi uitată nici măcar o clipă, se pare.

Se aplecă, o luă în brațe și porni cu ea prin grădina la mai puțin de un metru de șirul ferestrelor în spatele cărora sedeam eu. Mergea alene, mîngîind cățelușă și șoptindu-i cuvinte de alintare cu o voce plină de tandrețe. Ajuns la treptele de la intrare se opri, mai privi o dată spre lună, spre catodrala cenușie, peste turnurile și acoperișurile care se pierdeau în depărtare în marea albastră a ceții vespérale. Respiră adînc aerul limpede al înserării și mîngîie cu privirea florile deschise în grădină. Deodată se întoarse spre clădirea școlii, o rază pătrunzătoare din ochii săi alunecă peste fațada albă a sălilor de clasă, peste șirul ferestrelor. Îmi vine să cred că se înclină ușor, dacă o făcu, nu avui vreme să-i răspund la această politețe. Într-o clipă se făcuse nevăzut, pragul scăldat în lumina lunii se arăta palid și fără nici o umbră în fața ușilor închise.

Stringîndu-mi în brațe toate obiectele, care fuseseră pînă atunci răsîndite pe pupitru în fața mea, dusei toate ustensilele acestea de învățătură, rămase în seara asta fără folosință, la locul lor în clasă. Sună clopoțelul pentru rugăciune și îi ascultai chemarea.

Ziua următoare n-avea să-l aducă în *rue Fossette*, căci programul său era rezervat în acea zi orelor de la colegiul de alături. În ce mă privește, îmi văzui de lecțiile mele, trecui și prin ceasurile dintre lecții, vedeam cum se apropie seara și mă pregăteam să-i înfrunt plictisul apăsător. Nu mă gîndisem dacă ar fi fost mai rău să stau laolaltă cu colegle și elevele mele sau, dimpotrivă, să mă retrag în singurătate. În chip firesc, am

¹ Micuță pretențioasă.

ales cea de-a doua cale — dacă ar fi fost de undeva vreo speranță de liniște și mîngîiere nici una din ființele din școala asta nu era în măsură să mi-o ofere. Nu s-ar fi putut adăposti pentru mine decît sub capacul pupitrului meu, cuibărită între filele vreunei cărți, aurindu-mi virful vreunui creion sau nuanțînd cerneala strînsă în călimară. Cu inima grea îmi deschisei pupitrul, cu o mînă fără viață îi răscolii încet conținutul.

Una cite una, cărțile bine știute, volumele legate sub scoarțe familiare ieșiră la lumină, doar ca să se întoarcă iarăși fără bucurie la locul lor, n-aveau nici un farmec pentru mine. Nu mă puteau mîngîia. E oare ceva nou, volumașul acesta subțire în scoarțe liliachii? Nu-l mai văzusem pînă atunci și chiar în ziua aceea făcusem ordine prin pupitrul meu — chiar în după-amiaza aceea. Volumul acesta trebuie să fi fost adus chiar în cursul cearșului din urmă, pe cînd ne aflam toate la masă.

Îl deschisei. Ce era? Ce-ar fi avut să-mi spună?

Nu era nici o povestire, nici vreun poem, nici un eseu, nici o carte de istorie. Nici nu cînta în versuri, nici nu relata uscat, nici nu discuta vreo problemă. Era o operă teologică — ținea o predică, și căuta să convingă.

Îmi aplecai cu bunăvoie urechea spre ea, căci, așa micuță cum era, avea un farmec al ei și-mi reținu de la început atenția. Predica religia bisericii romane, căuta să obțină convingerea ascultătorului. Glasul acestei cărțușii viclene era un glas mîeros, accentele îi erau numai onctuositate și balsamuri. Nu răzbăteau aici tunetele catolice, nici suflul viguros al nemulțumirii. Protestantul era îndemnat să se preschimbe în catolic nu atît de teama iadului hărăzit ereticilor, ci de dragul liniștei, blîndeței, dragostei sfîntei biserici. Departate de ea gîndul de a amenința sau silui, dorința ei era să călăuzască și să cîștige. Persecuții? O, Doamne, nu, în nici un caz!

Volumașul acesta numai blîndețe nu se adresa celor înăspriți în viața lumească, nu era nici măcar o hrană prea puternică menită celor prea puternici. Era lapte pentru copilași, revărsarea blîndă a unei iubiri de mamă aplecîndu-se spre cel mai firav și mai mic dintre copiii ei, menit numai și numai celor a căror minte nu poate fi cîștigată decît după ce le va fi fost cîștigată inima. Chemarea lui nu se adresa inteligenței, căuta să-i cîștige pe cei înclinați spre afecțiune prin afecțiunile lor, pe

cei plini de dragoste prin dragostea lor însăși, nici sfântul Vincent de Paul, când își strîngea orfanii în jur, nu le vorbea mai dulce.

Îmi amintesc că unul dintre argumentele cele mai puternice pentru urechile ereticilor, era faptul că acei catolici care-și pierduseră ființe scumpe la moartea lor se puteau bucura de mîngîierea de neșpus de a se ruga pentru a-i scoate pe acești dragi morți din ghearele purgatorului. Autorul volumașului nu se ocupa de liniștea mai sigură a celor care în credința lor se lipsesc de purgatoriu cu totul, însă eu mă gîndeam la așa ceva și, în cele din urmă, ajunsei la concluzia că această din urmă credință este mai aducătoare de mîngîieri.

Cărțulia aceasta mă amuză și la urma urmelor nu-mi plăcu într-un fel care să mă supere. Era o cărțică înșelătoare, sentimentală, dar lipsită de suflet, și totuși era ceva în ea care-mi risipi mîhnirea și mă făcu să surîd. Eram înveselită de jocurile acestui pui de lup, care nu-și arăta colții și care se înfățișa înfofolit în piele de oaie maimuțărind țipetele unui mielșel nevinovat. Părți din ea îmi aminteau de anumite pamflete de propagandă metodistă pe care le citisem odinioară în copilărie. Erau îndulcite cu aceleași urme de însuflețire și fanatism. Cel care o scrisese nu era un om rău și chiar dacă trăda toată vremea viclenia — copita spintecată a doctrinei sale — aș fi stat pe gînduri înainte să-l acuz de nesinceritate cu bună știință. Puterea lui de judecată însă avea nevoie de întărire, căci era tare firavă.

Îmi venea să surîd deci privind această revărsare de tandrețe maternă venind dinspre bătrîna doamnă din cetatea celor șapte coline, îmi venea să surîd și de propria mea lipsă de voință, ca să nu spun chiar neputința mea, de a iesi întru împlinirea acestor linguseli. Privind pe pagina de titlu văzui numele părintelui Silas. Pe o altă filă la început erau cu litere mici, însă scrise cu o mînă fermă și bineștiută cuvintele: „De la P.C.D.E. pentru L.-y“. Și cînd am văzut și asta am ris de-a binelea, însă nu ca înainte. Simțeam că mă înviorasem.

O îndoială apăsătoare mi se risipi dintr-o dată din minte și din fața ochilor, aveam dezlegarea acestei enigme. Legătura dintre aceste două nume — părintele Silas și Paul Emanuel — îmi arăta ce trebuia să înțeleg din toate acestea. Penitentul își vizitase duhovnicul, neîngăduindu-

i-se să-i ascundă nimic, nu se îndurase să păstreze în inimă sa vreun colțișor numai pentru sine și pentru Dumnezeu. Povestea întreagă a ultimei noastre discuții îi scăpase de pe buze, recunoscuse pactul de fraternitate dintre noi și vorbise fără îndoială despre surioara lui adoptivă. Cum ar fi putut fi aprobată de biserică o asemenea alianță, o asemenea adopțiune? Comuniune frățească cu o eretică? Mi se și părea că-l aud pe părintele Silas, anulînd acest pact nelegiuit, prevenindu-l pe pupilul său împotriva primejdiilor pe care le ascundea, conjurîndu-l, împingîndu-l spre rezervă, și chiar, cu autoritatea chemării sale, și în numele și amintirea a tot ceea ce *Monsieur* Emanuel avea mai scump și mai sfînt, impunîndu-i să instituie purtarea aceasta nouă a cărei gheață mă pătrunsese pe mine pînă-n măduva oaselor.

S-ar putea ca toate acestea să nu pară niște ipoteze prea plăcute, dar prin comparație cu alte gînduri ale mele, erau chiar binevenite. Apariția unei asemenea influențe care să tulbure totul de undeva din umbră era nimic pe lîngă spaima că ar fi putut fi vorba de o schimbare sontană în purtarea profesorului meu față de mine.

În seara aceea nu mai urmă un apus de soare frumos. Răsăritul ca și apusul erau acoperite de nori, nu mai era boarea încețoșării văratice, albăstrie cu nuanțe trandafirii care să îndulcească îndepărtările. O negură uricioasă ridicîndu-se din mlaștini învăluia întregul Villette. În noaptea aceea stropitoarea putea să se odihnească mai departe alături de fîntînă căci o ploaie subțire picurase toată după-amiaza și mai bura și acum, grăbit, liniștit. Nu era timpul potrivit pentru plimbări pe aleile ude, pe sub copacii picurînd de ploaie, de aceea tresării atunci cînd auzii lătratul Sylviei în grădină — lătratul cu care saluta sosirea cuiva. Desigur nu putea fi cineva acolo, și cu toate acestea lătratul acesta grăbit, vesel, nu se auzea decît în prezența unei singure ființe.

Prin ușile de sticlă și pe sub bolta de dincolo puteam să privesc departe pe alea cea retrasă, într-acolo se grăbea Sylvie, strălucind prin bura ploioasă asemenea unui trandafir alb înfioiat. Alerga încoace și încolo, sche-lălîind de bucurie, sărînd, hărțuind păsărelele printre boschete. Am pîndit-o astfel vreo cinci minute și nu se împlîni nimic să confirme acest semnal. M-am reîntors la cărțile mele. Lătratul Sylviei se curmă brusc. Iarăși

îmi ridicai privirile. Se oprise nu prea departe, agităndu-și coada stufoasă, albă, cît o țineau puterile și urmărind din ochi cu toată încordarea mișcările unei sape care trebuia de zor în mîini neobosite. Îl vedeam acum și pe *Monsieur Emanuel*, plecat spre pămîntul ud, săpînd prin țărîna cloioasă în jurul tufișurilor îngreunate de ploaie, lucrînd cu atîta rîvnă de parcă pîinea lui cea de toate zilele ar fi trebuit să și-o cîștige cu sudoarea frunții.

În felul acesta grăbit în care lucra am înțeles semnele unei dispoziții tulburi. Îl mai văzusem săpînd astfel în pămîntul înghețat sub zăpadă în zilele cele mai reci ale iernii atunci cînd era frămîntat lăuntric de vreo emoție puternică — fie că era vorba de o neliniște nervoasă, de gînduri triste sau de reproșuri pe care ar fi avut temeiuri să și le adreseze singur. Săpa astfel ceasuri întregi, cu fruntea încruntată și dinții strînși, fără să-și ridice o singură dată capul sau să-și întredeschidă buzele.

Sylvie îl privi astfel o vreme pînă se plictisi. Pornind iarăși să zburde, neliniștită, încoace și încolo, amușinînd și pufăind peste tot locul, sfîrși prin a mă descoperi pe mine, acolo unde mă aflam, în sala de clasă. Pe dată începu să latre la geamuri, ca și cum ar fi vrut să mă cheme să mă bucur și eu de munca neobosită a stăpînului său. Mă văzuse uncori plimbîndu-mă pe alei împreună cu *Monsieur Paul* și, fără îndoială, socotea că e de datoria mea să mă arăt acum lingă el, oricît ar fi fost vremea de umedă.

Făcu atîta zarvă încît în cele din urmă *Monsieur Paul* își ridică și el privirile și, bineînțeles, văzu din ce cauză și la cine anume lătra ea cu atîta zor. Fluieră s-o cheme de la fereastră, însă asta o stîrni și mai tare. Părea hotărîtă să mă vadă cum deschid ușile de sticlă. Plictisit în cele din urmă, cred, de insistențele ei, el lăsă deoparte sapa, se apropie și întredeschise ușile. Sylvie se năpusti înăuntru, impetuoasă, îmi sări în poală, proptindu-și labele de gîtul meu, trebăluind cu nasul și limba cam cu prea multă insistență pe fața, gura, ochii mei, bătîndu-mi puternic cu coada pe pupitru, risipindu-mi în toate părțile cărțile și hîrtiile.

Monsieur Emanuel intră în sală ca să potolească vacamul și să caute să repare dezordinea provocată de cățelușă. După ce strînse cărțile de pe jos, o captură pe Sylvie și o cuibări sub paltonul lui, unde ea se strînse

liniștită deodată, tăcută ca un șoricel, scoțîndu-și la iveală numai virful boticului. Avea un bot micuț și cu expresia cît se poate de nevinovată, cu urechi lungi mătasoase și cei mai frumoși ochi negri din lume. Ori de cîte ori o vedeam, îmi răsărea în minte *Paulina de Bassompierre*. Cititorule, rogu-te iartă-mi această apropiere, dar ea se impune cîteodată în viață.

Monsieur Paul o mîngîie, vorbindu-i ca s-o liniștească. Nu era de mirare s-o vezi atît de alintată. Era o făptură care cerea afecțiune prin frumusețea și vivacitatea ei.

Pe cînd o mîngîia astfel pe cățelușă, ochii săi trecură peste cărțile și hîrtiile reasezate acum pe pupitru, întîrziară o clipă pe volumașul religios. Buzele i se mișcară o clipă, își stăpîni impulsul de a-mi spune ceva. Cum așa? Promisese oare că n-avea să-mi vorbească niciodată? Dacă așa stăteau lucrurile, atunci partea mai bună din el sfîrși prin a socoti că o asemenea făgăduință ar fi fost mai bine slujită prin încălcarea decît prin respectarea ei, căci făcînd un al doilea efort, îmi vorbi:

— N-ai citit încă broșura asta, presupun. N-ai găsit-o de ajuns de ispititoare?

I-am răspuns că am citit-o.

Așteptă, ca și cum ar fi dorit să mă audă exprimîndu-mi o părere, chiar nepoftită. Dacă nu mi se cerea însă, eu nu eram deloc înclinată să spun ceva. Dacă era vorba de vreo concesie, dacă se cerca făcut un pas în întîmpinarea celui alt — atunci asta era treaba atît de docilului pupil al părintelui *Silas* și nu a mea. Ochiul său se opri asupra mea cu blîndețe, în clipa aceea în raza lui albastră era multă blîndețe, era sollicitudine, o umbră de patetism, erau înțelesuri complexe, contradictorii, un fel de reproș risipindu-se în remușcare parcă. În clipa aceea probabil că ar fi dorit să vadă la mine vreo urmă de emoție. Însă eu nu voiam să arăt o asemenea emoție, mă stăpîneam. Dacă ar mai fi trecut o clipă însă, cred că aș fi trădat oarecare încurcătură, dacă nu mi-ar fi venit în minte să culeg cîteva pene de pe pupitru și să mă apuc cu toată gravitatea să le ascut cu briceagul.

Știam bine că o asemenea atitudine avea să-i schimbe starea de spirit. Nu-i plăcuse niciodată să mă vadă cum îmi ascut penele. Briceagul meu i se părea întotdeauna locit — mîna mea, prea neîndemînică. Tăiam prost virfurile, stricam totul. De data aceasta mă tăiai la de-

get — pe jumătate cu bună știință. Dorisem însă să-l readuc în stare să firească, să-l fac să se simtă în largul său. Să-l aduc în situația în care să înceapă iar să mă cicălească.

— *Maladroite*¹, strigă el în cele din urmă — uite-o cum își taie în bucăți mâinile !

O lăsă jos pe Sylvie, făcînd-o să se oprească alături de boneta pe care și-o lăsă de asemenea pe dușumea și, smulgîndu-mi penele și briceagul dintre degete începu să le ascuță el, cu precizia și iuțeala unui mecanism. Îmi plăcuse oare cărticica aceea ? se interesă acum.

Înăbușîndu-mi un căscat, am spus că nici nu-mi dădeam seama bine. Mă emoționase ? Mai degrabă aș zice că m-a cam adormit.

(După o pauză) *Allons donc* !² N-avea rost să o iau pe tonul acesta cînd stam de vorbă cu el. Oricît eram de rea — și nici n-ar fi știut de unde să înceapă dacă ar fi trebuit să-mi înșire pe nerăsuflăte toate păcatele mele — Dumnezeu și natura mă inzestraseră cu „*trop de sensibilité et de sympathie*“³ ca să nu fiu profund emoționată de un apel atît de profund.

— Da, ce să zic ! răspunsei, simțînd repede cum îmi ices din fire. Ba dimpotrivă, n-am fost deloc emoționată, nici alitica !

Și ca dovadă, scoasei din buzunarul șorțului o batistă perfect uscată, încă imaculată așa cum fusese împăturită.

Ca urmare am devenit pe dată obiectul unor înșiruri de reproșuri mai mult usturătoare decît politicoase. L-am ascultat cu interes. După aceste două zile de nefirească tăcere, era mai melodios decît cea mai frumoasă muzică să-l aud pe *Monsieur* Paul certîndu-mă ca pe vremuri. Îl ascultam și în vremea aceasta mă serveam, pe mine însămi și pe Sylvie, cu conținutul unei bomboniere care, prin darurile lui *Monsieur* Emanuel, era mereu plină cu dulciuri de ciocolată. Îi făcea plăcere să vadă cum chiar și o bagatelă care venea din mâinile lui era prețuită cum se cuvine. Ne privea, pe mine și pe călelușă, în timp ce ne împărțeam aceste bunătăți. Își lăsă în o parte briceagul. Atingîndu-mi apoi mina cu mănunchiul de pene pe care le ascuțise, spuse :

¹ Ce stingace !

² Haide, haide !

³ Prea multă sensibilitate și simpatie.

— *Dites donc, petite soeur*¹, vorbește-mi sincer — ce-ai gîndit despre mine în zilele astea două din urmă ?

Însă unei asemenea întrebări eram hotărîtă să nu-i dau nici o atenție, lucrurile la care mă făcea să mă gîndesc îmi umpleau ochii de lacrimi. Am început deci s-o mîngîii cu asiduitate pe Sylvie. *Monsieur* Emanuel, sprijinindu-se atunci de pupitru, se aplecă spre mine.

— M-am numit singur fratele dumitale, spuse. Nu mai știu nici eu bine ce-ți sînt — frate, prieten — n-aș putea nici eu să-ți spun. Știu bine că mă gîndesc mult la dumneata — știu că-ți vreau tot binele — însă trebuie să mă stăpînesc. Ar trebui să-mi fie teamă de dumneata. Prietenii mei cei mai buni îmi spun că este aici o primejdie, și-mi șoptesc că trebuie să mă arăt prudent.

— Bine faci că ascuți pe prietenii dumitale. Te rog chiar să fii cît se poate de prevăzător.

— E vorba de religia dumitale — de credința asta a dumitale ciudată, invulnerabilă, care te face să depinzi alina de dumneata însăși și a cărei influență pare să te învâluie cu totul, nici eu nu știu de ce, într-o panoplie lipsită de sfințenie. Dumneata ești bună, părintele Silas știe că ești bună, și ține la dumneata, însă protestantismul acesta teribil, mîndru, solemn al dumitale — aici stă primejdia. Ți se arată în priviri uncori, și alteori îți strecoară unele tonuri în voce și-ți insuflă unele gesturi care fac să mi se strîngă inima. Nu ești o ființă prea demonstrativă și totuși — chiar în clipa aceasta cînd ai alina cărticica asta — Dumnezeule ! parcă l-am văzut pe Lucifer surîzînd !

— Sigur e că nu respect deloc pamfletul acesta — și atunci ?

— Nu-l respecti ? Dar cartea asta e însăși esența credinței, a iubirii, a milei ! Mă gîndeam că are să te emoționeze, mă credeam că bunătatea ei n-ar fi putut să dea greș. Am depus-o în pupitrul dumitale odată cu o rugăciune. Trebuie într-adevăr că sînt un păcătos. Cerul nu vrea să asculte rugile, care pornesc cu toată căldura din inima mea. Disprețuiești mica mea ofrandă. *Oh, cela me fait mal* !²

Monsieur, n-o disprețuiesc, sau cel puțin prin ea nu disprețuiesc darul dumitale. *Monsieur*, stai puțin aici,

¹ Spune-mi deci, surioară.

² O, asta mă doare !

ascultă-mă și pe mine. Eu nu sînt o păgînă. Nu mi-e inima de piatră, nu sînt o dușmancă a creștinilor, nu sînt deloc primejdioasă, așa cum ți se spune dumitale. Nu vreau să-ți bat capul deloc cu credința mea.

— Dar ce limită există în îndrăznelile acelea sălbătice, nesocotite, ale țării, ale confesiunii dumitale? Părintele Silas m-a făcut să mă gîndesc la lucruri întunecate.

Folosind cum mă pricepeam puterea convingerii, l-am făcut atunci să-mi deslușească pe jumătate aceste lucruri atît de întunecate care-i fuseseră aduse în minte de părintele Silas și care se reduceau la violențele calomniilor iezuite. În seara aceea, *Monsieur* Paul și cu mine am stat de vorbă cu toată seriozitatea și foarte apropiați. El a pledat, a argumentat. Eu nu eram în stare să argumentez — și aceasta s-a dovedit o limitare norocoasă. N-ar fi fost nevoie decît tocmai de o opoziție triumfătoare, logică pentru a se ajunge exact acolo unde confesorul lui ar fi vrut să-l vadă ajuns. Însă eu nu știam să vorbesc decît așa cum mă pricepeam eu, în felul în care se obișnuise *Monsieur* Paul să mă audă vorbind — și în care el putea să-mi urmărească întortocherile de gîndire și să-mi umple golurile, să-mi ierte blîuguielile mai stranii, pentru el nemaifiind acum stranii...

Descoperii atunci că părintele Silas (care, trebuie să repet, nu era el însuși un om rău deși se făcuse apărătorul unei cauze rele) îi stigmatizase în culori întunecate pe protestanți în general, și pe mine implicit, cu nume dintre cele mai stranii, atribuindu-le superstiții ciudate. *Monsieur* Emanuel îmi dezvăluia toate acestea cu obișnuita lui can-doare, căci firea lui nu cunoștea profăcătoria, privindu-mă în timp ce-mi vorbea cu un fel de teamă blindă, solemnă, tremurînd aproape la gîndul că ar fi putut fi vreun adevăr în asemenea acuzații. Părintele Silas, se pare, mă urmărise cu atenție, se convinsese că frecventam pe rînd, și fără să fac vreo deosebire, cele trei capele protestante din Vilette — cea franceză, cea germană și cea engleză — adică, presbiteriană, luterană, episcopală. Or, asemenea libertate de gîndire echivala în ochii părintelui cu o profundă indiferență — cine tolerează totul. raționa el, nu se simte atașat de nimeni. Se întîmpla însă că mă minunasem descori în taină de cît de mărunte și neimportante erau deosebirile dintre aceste trei secte. Mă miram de unitatea și identitatea părților vitale și importante ale

doctrinelor lor, nu vedeam nimic care să le împiedice ca într-o zi să se unească deși socoteam că fiecare din ele avea defecte de formă, aspecte menite să-ți stîrncască confuzia...

După lunga discuție, mă părăsi mai potolit, dar totuși îngrijorat încă, cu dorința fierbinte ca, dacă eram pe o cale greșită, cerul să se îndure să mă aducă pe cea bună. L-am auzit, exprimîndu-și în prag murmurătoare rugă către „*Marie, Reine du ciel*”¹ cu adîncă aspirație ca nădejdea lui să se dovedească în cele din urmă că e și a mea.

Ciudat! Eu, în ce mă privește, nu aveam deloc o asemenea năzuință fierbinte de a-l abate pe el de la credința strămoșilor lui. Socoteam catolicismul greșit, ca adorînd o mare imagine alcătuită din aur și lut, însă mi se părea că acest om hrănea elementele cele mai pure ale credinței sale cu o nevinovăție a inimii pe care fără îndoielă că Dumnezeuul lui ar trebui s-o iubească.

Conversația la care m-am referit aici a avut loc între ceasurile opt și nouă seara într-o sală de clasă din liniștită *rue Fossette*, cu ferestrele spre o grădină închisă între ziduri. Probabil că la același ceas, sau la unul ceva mai tîrziu, în seara următoare, ocourile ei, reculese într-o ascultare plină de religios respect au fost suflate cuvînt cu cuvînt într-o ureche atentă, la ferăstruica unui confesional în bătrîna biserică a regilor magi. Urmă de aici că părintele Silas îi făcu o vizită doamnei Beck și, împins de nu știu nici eu ce amestec de motive, o convinsese să-i permită să-și asume el pentru o vreme îndrumarea spirituală a tinerei englezoaice.

Am fost deci supusă unui adevărat curs — adică făcută să arunc cîte o privire asupra cărților pe care mi le împrumutase el. Erau prea depărtate de felul meu de a fi pentru a putea constitui obiectul unei lecturi amănunțite, sau al adnotărilor, învățării pe dinafară sau mistuirii lor cum trebuie...

Pe urmă părintele Silas îmi arată partea cea mai frumoasă a bisericii romane, operele ei de binefacere și mă invită să judec pomul după roadele sale.

Ca răspuns, am crezut că trebuie să-i spun că simt și afirm că aceste opere frumoase nu erau roadele bisericii din Roma, ele nu erau altceva decît florile ei abundente

¹ Sfîntă Maria, regina cerurilor.

e drept, doar o făgăduință frumoasă pe care o făcea ea lumii. Florile acestea odată dînd în roadă nu aveau gustul milei, mărul deplin format era doar al ignoranței, al înjosirii, al bigotismului. Din nefericirile și afecțiunile omenești se făureau lanțurile servituții lor. Sărăcia era hrănită și investimintată, și i se oferea adăpost, pentru a o înlănțui apoi prin obligații de „bisericească”. Orfanii erau crescuți și li se dăruia învățătură pentru ca să poată crește în „sînul bisericii”, boala primea îngrijiri pentru ca cei bolnavi să poată muri după formulele și în rînduile „bisericii”, iar bărbații erau apăsăți, femeile sacrificate în chip criminal și lumea pe care Domnul o crease frumoasă pentru binele creaturilor sale era altfel orînduită și silită să ridice o cruce, monstruoasă în apăsătoare și otrăvita ei greutate pentru ca totul și toate să slujească Roma, să-i dovedească ei sfințenia, să-i confirme ei puterea și să răspîndească pretutindeni domnia tiranică a „bisericii”. Pentru binele omului se făcea prea puțin, pentru slava Domnului și mai puțin. O mie de drumuri erau deschise în suferință cu sudoarea de sînge și cu risipe de vieți. Munții erau spărți și stîncile sfărîmate la temelii — și toate pentru ce? Pentru ca o anume preoțime să poată păși înainte, tot mai sus spre înălțimi stăpînitore, unde să instaleze în cele din urmă sceptrul „mamei bisericii”.

• • • • • : : : : : : : : :
Părintele Silas mă duse pe la biserici în împrejurări din cele mai solemne — în zile de sărbătoare și de solemnitate, mă puse față în față cu ritualul și ceremonialul papistaș.

Mulți oameni — bărbați și femei — fără îndoială superiori mie într-o mie de feluri, au socotit asemenea momente impresionante, au declarat că, chiar dacă rațiunea lor protestează, imaginația le-a fost subjugată. Eu nu pot spune însă la fel. Nici procesiunile solemne, nici mesa, nici torțele înalte, nici cădelnițele legănătoare, nici pompa eclesiastică, nici juvaierurile celeste nu mi-au atîns imaginația. Tot ce am văzut mi s-a părut tipător, negrandios, grosolan materialist — nu poetic în spiritualitate.

Aceasta nu i-am mai spus-o părintelui Silas. Era un om bătrîn. părea un om venerabil — după fiecare experiență nereușită, după fiecare dezamăgire repetată, ră-

măsese plin de blîndețe față de mine, și nu mă simțeam ispitită să-i rănesc sentimentele. Însă în seara unei anume zile cînd fusesem chemată în balconul unei case impunătoare să privesc o procesiune uriașă, amestecată, a bisericii și armatei — preoții cu relicvele, și soldații cu armele lor, un episcop bătrîn și obez, îmbrăcat în odăjdii și danteluri, semănînd parcă cu o momie cenușie în penaj țipător de păsări și cu o ceată de fete tinere gătite și fantastic împodobite cu flori — atunci îi spusei lui *Monsieur Paul* în cele din urmă ce gîndeam.

— Nu mi-a plăcut — îi spusei. Nu respect asemenea ceremonii, aș dori să nu mai asist la așa ceva.

Și, ușurîndu-mi conștiința prin această mărturisire, am fost atunci în stare să merg mai departe și, vorbind mai fluent și mai limpede decît îmi era obiceiul, să-i arăt că mă hotărisem să-mi păstrez credința reformată. Cu cît vedeam mai multe despre papistași cu alt mai strîns mă simțeam legată de protestanți. Fără îndoială că erau erori în oricare dintre biserici, însă acum văzusem, prin contrast, cîtă severă puritate era în a mea, în comparație cu cea a cărei față pictată și prefăcută fusese dezvăluită pentru ca eu s-o admir. Îi spusei că noi păstrăm mai puține formalități între noi înșine și Dumnezeu, nereșinînd, poate, decît însăși firea omenească în măsura în care este ea necesară pentru o observație potrivită. I-am mărturisit că nu puteam să privesc florile și poleiala, luminările de ceară și broderiile, în acele clipe și în acele împrejurări cînd ar fi trebuit să nu am alt gînd decît cum să-mi înalț vîzul spiritual doar către Cel al cărui sălaș este Nesfîrșirea și a cărui Ființă — eternitatea. Că, atunci cînd mă gîndeam la păcat și la suferință, la corupția pămîntească, depravarea morală, la adîncă durere lumească — n-aveam nici o dorință și putere să ascult preoții cîntînd sau clericii murmurînd, că atunci cînd suferințele vieții și spaima pierzaniei mă asaltau, cînd mădejea cea mai înaltă și nemăsuratele îndoeli despre viitor mi se ridicau în față, atunci strădaniile după știință, rugile într-o limbă învățată și moartă, nu făceau decît să mă hărțuiască și să împiedice o inimă care nu năzuia altceva decît să-și verse lacrimile și plînsul, strigînd: Doamne, îndură-te de mine, păcătosul!

Cînd îi vorbii astfel, abia atunci, în cele din urmă, mi-a venit întru întîmpinare un glas de răspuns, un ecou

care să-mi răspundă, atunci s-a ajuns între noi la un ton de armonie între două suflete pînă atunci neînțelegîndu-se unul pe altul.

— Orice ar spune preoții sau cei înclinați spre controverse, murmură *Monsieur Emanuel* — Dumnezeu este bun și-i iubește pe toți cei care sînt sinceri. Crede atunci în ceea ce poți să crezi, crede așa cum poți tu s-o faci... Domnul să te binecuvînteze, Lucy!

37

STRĂLUCIREA SOARELUI

PAULINA ERA POATE ÎN STARE să refuze orice corespondență cu Graham pînă cînd tatăl ei ar fi găsit de cuviință să-și dea consimțămîntul în privința aceasta. Însă doctorul Bretton nu era în stare ca, locuind la mai puțin de o leghe de palatul Crécy, să nu facă acolo vizite frecvente. La început, cred că cei doi îndrăgostiți și-au propus să se arate distanți unul față de altul și și-au păstrat această intenție doar în ce privește aparențele, interzicîndu-și orice apropiere sentimentală în public, însă în simțămintele lor au devenit în curînd foarte apropiați.

Tot ce era mai bun în firea lui Graham o căuta pe Paulina — tot ce era nobil în el se trezea la viață și sporea în prezența ei. Cu admirația din trecut față de domnișoara Fanshawe cred că inteligența sa nu prea avusese de-a face, însă întreaga lui inteligență și gustul lui cel mai ales intrară acum în acțiune nestăvilite. Toate aceste însușiri, ca și celelalte înzestrări ale lui erau acum vii, dornice de hrană și mereu profitînd de orice putea să le mulțumească și să le influențeze în bine.

N-aș putea spune că Paulina l-a împins vreodată să-i vorbească despre cărți, sau dacă cu bună știință și-a propus vreodată să-l atragă spre plăcerile reflecției sau că, măcar, și-a închipuit o singură clipă că aceste calități ale minții lui ar putea fi în vreun fel perfecționate. Ea îl considera desăvîrșit în toate privințele. Graham însuși a fost cel care, din pură întimplare, i-a pomenit de

o carte pe care o citea tocmai, și atunci cînd în răspunsul ei a răsunit o notă care se potrivea cu simțămintele lui, ceva care i-a făcut lui plăcere, a continuat să-i vorbească, mai mult și poate mai bine decît o făcuse pînă atunci despre asemenea subiecte. Ea îl asculta încîntată și-i răspundea cu însuflețire. În fiecare răspuns al ei, Graham percepea o muzică tot mai plăcută, tot mai potrivită gustului lui. În fiecare găsea cîte un accent sugestiv, convingător, magic deschizîndu-i cîte o comoară launtrică pe care nici n-o bănuise înainte, care-i arăta că există puteri neștiute în mintea lui însuși, și — ceea ce era și mai bine — o bunătate latentă așteptînd în inima lui. Fiecare din ei era fermecat de felul în care-i vorbea celălalt. Glasul, pronunția, expresia erau nespuse de plăcute pentru celălalt, fiecare din ei se îmbăta de vioiciunca minții celuilalt, își ghiceau unul altuia înțelesul cu o promptitudine nebănuită, gîndurile li se potriveau ca niște perle cu grijă alesc una alături de cealaltă. Graham avea multă bună dispoziție în firea sa, Paulina îi avea în prea mare măsură o asemenea vioiciune brească — dacă nu era stimulată, înclina mai degrabă să amîna gînditoare și tăcută — însă acum se arăta veselă ca o păsărică. În prezența binefăcătoare a iubitului, strălucea ca o lumină blindă, limpede. Cit de frumoasă era acum, fericită, nu găsesc cuvinte să spun, însă de fiecare dată cînd o vedeam mă minunam sincer. Cit despre acea blindă răceală, rezerva care o împresura întotdeauna — unde era acum? O, Graham n-o răbda prea mult, avea prin prezența lui o influență binefăcătoare care-i risipea sfidnicele restricții ce și le impusese ea însăși.

Acum vorbeau amîndoi despre zilele de demult de la Bretton. Poate la început pe ocolite și mai rar, cu un fel de sfială surizătoare, apoi cu tot mai multă candoare și cu incredere. Graham își crease singur prilejul de a fi el însuși mai bun, un prilej pe care pe mine nu mă lăsa să i-l ofer. Ajunsese acum să nu mai depindă de ajutorul celuilalt, ajutor pe care pe vremuri sfioasa Lucy îl refuzase. Toate amintirile lui despre „micuța Polly“ i plăceau expresia cuvenită în tonul său tandru, pe buzele frumoase și bune, cu mult mai pline de ecouri decît dacă ar fi repetat asemenea accente auzite — de le-ar fi auzit — de la mine.

De multe ori, cînd rămîneau singure, Paulina îmi spunea cît de minunat și de straniu i se părea să descopere bogăția și exactitatea amintirii lui despre asemenea lucruri privind trecutul. Cum, el stînd și privind-o, amintirile păreau să se trezească deodată nestăpînite în mintea lui. Îi aducea aminte că odată îi luase capul în brațele ei, îi mîngîiase buclele leonine și strigase: „Graham, ce mult țin eu la tine!”. Îi povestea cum își trăgea scăunelul alături de el și se cocoța pe el ca să ajungă să i se suie pe genunchi. Și în ziua de azi, spunea, își mai amintea de senzația mîinilor ei mici mîngîindu-i obrazul, sau îngropîndu-se în coama lui deasă. Își amintea de atingerea degetului ei micuț, așa cum îl așeza tremurător, curios, în gropița din bărbia lui, vorbirea ei peltică, felul în care ea îi vorbea despre „gropisa” lui, și cum ea îi căuta apoi ochii și îl întreba de ce erau atît de pătrunzători, și-i spunea că are „o față drăgălașă, nu-știu-cum, mult mai frumoasă, mult mai nu-știu-cum și decît a mamei și decît a lui Lucy Snowe!”.

— Ce copil eram — remarca acum Paulina. Mă minunez cum de îndrăzneam să fiu atît de deschisă. Acum el mi se pare sfînt, buclele lui îmi sînt inaccesibile, și, Lucy, simt un fel de spaimă cînd mă uit la bărbia lui fermă, ca de marmură, la trăsăturile lui atît de drepte, grecești. Se spune că femeile sînt frumoase, Lucy. El nu e deloc ca o femeie, așa că îmi inchipui că nu e frumos, dar atunci cum e? Îl văd și alții așa cum îl văd eu? Tu îl admiri?

— Am să-ți spun ce fac eu, Paulina — i-am răspuns odată la nenumaratele ei întrebări. Eu nici nu-l văd niciodată. L-am privit de două sau trei ori, asta acum un an, înainte ca el să mă recunoască, și pe urmă mi-am închis ochii, și chiar dacă mi-ar mai trece prin fața ochilor de zece ori între apusul și răsăritul soarelui altfel decît în amintire, aproape că n-aș ști să spun ce înfățișare a luat.

— Lucy, ce vrei tu să spui? mă întrebă ea, ținîndu-și respirația.

— Vreau să spun că prețuiesc puterea văzului, și că mă tem să rămîn oarbă.

Era mai bine să-i răspund energic o dată și să-i amuțesc pentru totdeauna confidențele ei tandre, pătimașe care cădeau de pe buzele ei ca mierea cea dulce și care uneori

picurau în urechile mele ca plumbul topit. De atunci, față de mine, nu mai comentă în nici un fel frumusețea iubitului ei. Însă despre el voia mereu să vorbească, uneori cu sfială, în cuvinte scurte, liniștite, uneori cu muzicalități de cîntec și cu un ton care era amețitor pentru ea ca o muzică, dar care pe mine mă iritau și mă făceau să sufăr. Atunci știu că-i adresam priviri și cuvinte grave, însă fericirea fără nori îi orbea vederea de obicei atît de lucidă și nu făcea altceva decît să o creadă pe Lucy o capricioasă.

— Ce spartană ești! Ce mîndră ești, Lucy! spunea, surizîndu-mi. Graham spune că tu ești femeiușca cea mai capricioasă, cea mai ciudată din cîte știe el, dar cu toate acestea ești grozavă. Aîndoi așa te vedem.

— Nici voi nu știți cum mă vedeți, spuneam eu. Te rog să mă luați cît mai puțin cu puțină ca subiect al conversațiilor și gîndurilor voastre. Eu am viața mea, diferită de a voastră.

— Dar viața voastră, Lucy, e atît de frumoasă, sau așa are să fie de acum încolo, și tu ai s-o împarți cu noi!

— Eu n-am să împart viața nici cu un bărbat, nici cu vreă femeie de pe lumea asta, așa cum înțelegi tu să împarți viața cu cineva. Cred poate și eu că am un prieten al meu, dar sigură nu sînt și, pînă cînd am să fiu sigură de asta, am să trăiesc singularică.

— Însă singurătatea înseamnă tristețe.

— Da, este tristețe. Viața, însă, are lucruri și mai triste decît asta. Mai adîncă decît melancolia este durerea inimii frînte.

— Lucy, stau și mă întreb dacă are să fie vreodată cineva care să te înțeleagă pe tine așa cum trebuie.

Există la Ladrăgostiți o anume vanitate a egoismului, doresc cu tot căpînsul să aibă martori pentru fericirea lor, oricît i-ar costa asta pe martorii aceștia. Paulina îi interzisese să-i scrie și cu toate acestea doctorul Breiton îi seria. Ea se hotărîse să nu întrețină corespondență cu el și cu toate acestea îi răspundea, fie și numai ca să-l certe. Îmi arăta și mie aceste scrisori, cu un fel de încîntare copilărească și, cu ceva din capriciile imperioase ale unei moștenitoare bogate, mă silea pe mine să le citesc. Cînd citeam scrisorile lui Graham nu mă mai miram de înșelăciunile ei, și-i înțelegeam mîndria — erau scrisori splendide, bărbătești și pline de iubire, modeste și pline de bucu-

roasă galanterie. Ale ei trebuie să-i fi părut lui deopotrivă de frumoase. Nu erau scrise ca să-i pună în lumină talentele ei, și încă și mai puțin, cred, ca să-i arate dragostea ei. Dimpotrivă, s-ar fi zis că-și luase sarcina de a-și ascunde această simțire și de a-și stăpîni iubirea. Dar cum ar fi putut scrisori cum erau ale ei să slujească unui asemenea țel? Graham îi era acum la fel de drag ca însăși viața, o atrăgea ca un magnet puternic. Asupra ei, tot ce-i spunea el, tot ce-i scria, gîndea sau arăta el exercita o influență de nespus. Cu această mărturisire nemărturisită, scrisorile ei căpătau o lucire vie, caldă — le însufla o viață aparte de la salutul dintru început pînă la formula de despărțire.

— Cit aș vrea să știe și tata! Ce n-aș da să știe tata! Începea să murmure îngrijorată. Doresc asta, și totuși mi-e teamă, de-abia îl pot opri pe Graham să nu-i spună. Nimic nu doresc mai mult decît să văd limpezită situația asta — decît să pot vorbi cu toată sinceritatea, și totuși mi-e frică de ce-ar putea să se întîmple. Știu, sînt sigură că tata va fi foarte supărat la început; aproape mi-e frică să nu se supere pe mine, are să i se pară o treabă cit se poate de nelalocul ei, are să fie o surpriză, o lovitură pentru el. Nici nu pot să-mi închipui ce are să spună.

Fapt e că tatăl ei, care multă vreme rămăsese calm, începea parcă acum să arate cam tulburat. Multă vreme orb în această privință, s-ar fi zis că o rază supărătoare de lumină începuse să-i tulbure vederea.

Ei nu-i spunea nimic, dar atunci cînd ea nu-l privea, sau poate nu se gîndea la el, l-am surprins privind-o gînditor.

Într-o seară, cînd Paulina stătea în iatac scriindu-i, cred, lui Graham, iar eu mă aflu în bibliotecă, *Monsieur* de Bassompierre pătrunse în această încăpere și se așeză. Mă pregăteam să mă retrag, el îmi ceru să rămîn — cu blindețe, dar în același timp pe un ton care-mi arăta că dorea să i se dea ascultare. Își alesese un scaun în apropierea ferestrei, la oarecare depărtare de mine. Deschise acolo un pupitru, scoase ceva care semăna cu un caiet de însemnări, și în acest caiet citi cu atenție vreme de cîteva minute o anume însemnare.

— Domnișoară Snowe, spuse apoi, lăsînd la o parte caietul, știi cumva exact ce vîrstă are fetița mea?

— Cam optsprezece ani, nu, domnule?

— Așa s-ar părea. Caietelul acesta vechi îmi spune că s-a născut la 5 mai în anul 18..., adică are optsprezece ani. E ciudat, nici eu nu mai știam cîți ani are — mi-am pierdut parcă noțiunea timpului. O credeam de doisprezece-paisprezece ani —, nici eu nu știu prea bine cîți anume, însă mi se părea tot un copil.

— Are cam optsprezece ani, am repetat eu. A crescut, mai înaltă de atît nu cred însă să se facă.

— Micuța mea bijuterie! spuse domnul de Bassompierre cu un glas pătrunzător, care amintea unele din accentele revenind în vocea fiicei sale.

Rămase o vreme cufundat în gînduri adînci.

— Domnul meu, nu te mîhni, i-am spus, pentru că-i înțelegem simțămintele, oricît rămîneau de mute.

— E singura perlă pe care o am eu, spuse — și acum au să vină alții care au s-o vadă pură și de preț cum e și au s-o jinduiască.

Nu i-am răspuns nimic. Graham Bretton luase masa împreună cu noi toți în ziua aceea. Strălucise atît în conversație, cît și în înfățișare, o strălucire mîndră îi înfrumusețase atunci chipul dîndu-i o nouă scînteiere, și o nouă fascinație spuselor lui. Sub impulsul unei mari nădejdi înflorise în întreg felul lui de a fi ce-va care-ți atrăgea irezistibil atenția. Îmi vine să cred că-și propusese ca în ziua aceea să lase să se vadă care era țelul ambițiilor sale. Domnul de Bassompierre se văzuse silit, într-un anume fel, să vadă direcția acestor străduințe și să înțeleagă acest omagiu. Chiar dacă remarcă încet ce era în jurul lui, știa să judece totul logic, odată ce prindea firul lucrurilor putea urmări un întreg labirint pînă afla răs-punsul căutat.

— Unde e ea acum? întrebă.

— E sus.

— Ce face?

— Scrie.

— Scrie, da? Primește scrisori oare?

— Nu altfel de scrisori decît cele pe care mi le poate arăta mic. Și, domnul meu, ea — ei — demult au dorit să vă vorbească, să vă ceară părerea.

— Haida-de! Ei nici nu se gîndesc la mine — un bă-trîn lată! Eu le stau doar în drum.

— O, domnule de Bassompierre — nu spuneți asta — nu se poate! Însă trebuie să-i dați voie Paulinei să

vorbească singură și doctorul Bretton, la fel, trebuie lăsat să se explice.

— E cam târziu. Mi se pare că treburile au ajuns destul de departe.

— Domnul meu, pînă nu vă dați dumneavoastră consimțămîntul nu se face nimic — decît doar că ei se iubesc.

— Decît — mă îngînă el ca un ecou.

Pentru că soarta mă înputernicise cu rolul confidentei și al mediatorei, m-am simțit obligată să continuu.

— De sute de ori a fost doctorul Bretton pe punctul să vă vorbească, domnule, însă, cu tot curajul lui, se teme de dumneavoastră tare de tot.

— Are și de ce — bine face că se teme de mine. S-a atins de lucrul cel mai de preț pe care-l am eu. Dacă ar fi lăsat-o în pace, ea ar mai fi rămas un copil ani de zile încă. Așa deci. S-au logodit cumva ?

— Nu se puteau logodi fără consimțămîntul dumneavoastră.

— E frumos din partea dumitale, domnișoară Snowe, că vorbești și gîndești cu această bunăcuviință, care din totdeauna te-a caracterizat, însă toată treaba asta e pentru mine o suferință. Fetița asta a mea era tot ce aveam pe lumea asta, altă fiică n-am și n-am nici băiat, Bretton ar fi făcut mai bine să-și caute ce iubi în altă parte. Sînt zeci de femei frumoase și bogate care, sînt convins de asta, nu l-ar respinge, el are de partea lui și frumusețea și buna purtare și relațiile. Nu s-ar fi mulțumit cu nimic altceva decît cu Polly a mea ?

— Dacă el n-ar fi văzut-o niciodată pe „Polly a dumneavoastră“, poate că i-ar fi putut place altele — și poate și el ar fi fost plăcut de ele — de pildă, pe nepoata dumneavoastră, domnișoara Fanshawe.

— O, pe Cînevra i-aș fi dat-o din toată inima — dar Polly ! Nu mă-mpac cu gîndul să fie a lui. Nu — nu pot. El nu e deopotrivă cu ea, afirmă el acum, foarte prost dispus. În ce privință s-ar putea spune că e egalul ei ? Toată lumea vorbește astăzi de avere ! Eu nu sînt un avar sau un interesat, însă oamenii se gîndesc la lucruri din astea — și Polly are să fie bogată.

— Da, lucrul acesta se știe, spusei eu, în Villette toată lumea o cunoaște ca pe o moștenitoare bogată.

— Așa se vorbește despre fetița mea ?

— Așa, domnul meu.

El căzu într-o îngîndurare adîncă. Îmi luai îndrăzneala să-i spun :

— Dar dumneavoastră, domnule, găsiți că e cineva de ajuns de bine pentru Paulina ? L-ați prefera pe vreun altul doctorului Bretton ? Credeți oare că un rang mai înalt sau mai multă avere ar influența în vreun fel simțămintele dumneavoastră față de un viitor ginere ?

— Aici m-ai atins unde mă doare, spuse el.

— Dar priviți-i pe aristocrații din Villette, nu v-ar place unul din ei, domnule ?

— Nu, nici un duce, baron sau viconte din toată adunătura asta.

— Mi s-a spus că mulți dintre aceștia se gîndesc la ea, domnule, am continuat, prinzînd curaj cînd vedeam că mai degrabă îi cîștigam atenția decît îl iritam. Au să se arate alți pretendenți, deci, dacă doctorul Bretton va fi refuzat. Oriunde v-ați duce, sînt convinsă, se vor ivi pretendenți. Chiar și dacă nu ne gîndim la moștenire, mie mi se pare că Paulina îi farmecă pe toți cei care dau ochii cu ea.

— Chiar ? Cum așa ? Fetița mea nu e socotită o frumusețe.

— Domnul meu, domnișoara de Bassompierre e foarte frumoasă.

— Prostii ! — te rog, iartă-mă, domnișoară Snowe, însă cred că nu ești nepărtinitoare. Mie îmi place mult Polly, îmi place tot ce face și felul cum arată — dar eu, la urma urmei, sînt tatăl ei, și nici chiar eu nu m-am gîndit niciodată la ea ca la o frumusețe. Este atrăgătoare, gingașă, interesantă — după mine. Cred că te înșeli cînd o socotești frumoasă.

— E o femeie care atrage, domnule, ar atrage și ar fermeca și fără avantajele pe care i le oferă averea și situația dumneavoastră.

— Averea și situația mea ! Sînt astea vreo momeală pentru Graham ? Dacă aș crede una ca asta...

— Doctorul Bretton cunoaște amănuntele astea foarte bine, cum puteți fi și dumneavoastră sigur, domnule de Bassompierre, și le prețuiește cum le-ar prețui orice om de lume — cum le-ați prețui și dumneavoastră înșivă,

în asemenea împrejurări — însă aceste lucruri nu înseamnă pentru el momeli. El o iubește pe fiica dumneavoastră foarte mult, îi simte calitățile ei cele mai frumoase și ele îl influențează în chipul cel mai bun.

— Cum așa! Fetița mea are „calități frumoase“?

— O, domnul meu! N-ai urmărit-o deloc în seara aceea când au fost atîția oameni de seamă și învățați, invitați la masă?

— Da, sigur, am fost impresionat și surprins de felul în care s-a înfățișat ea în seara aceea, feminitatea ei, țîn minte, m-a făcut să surîd.

— Și i-ai văzut pe franțuzii aceia, atît de distinși, cum se îmbulzeau în jurul ei în salon?

— I-am văzut, dar mi-am închipuit că vor și ei să se mai distreze puțin — așa cum ai vrea să te joci nițel cu un copil mai drăgălaș.

— Domnul meu, ea s-a prezentat atunci cu toată distincția și i-am auzit pe unii dintre domnii aceia francezi spunînd că e *pétrie d'esprit et de grâces*¹. Doctorul Bretton a gîndit și el întocmai așa.

— Este un copil bun și scump, asta e sigur, și cred și eu ca și dumneata că are și caracter. Îmi amintesc acum — am fost odată tare bolnav. Polly m-a îngrijit, cei din jur credeau că am să mor, ea — îmi aduc aminte, se făcea tot mai puternică tot mai plină de iubire, pe măsură ce mic îmi pierreau puterile. Și, cînd am început să mă înzdrăvesc, ca era ca o rază de soare în camera mea de bolnav! Da, plutea în jurul fotoliului meu la fel de tăcută și de înviorătoare ca o rază de soare. Și acum — iată, vînc un bărbat și mi-o cere în căsătorie! Dar eu nu vreau să mă despart de ea — spuse, și îl auzii scoțînd un geamăt.

— Îi cunoașteți de mult pe doctorul și pe doamna Bretton, i-am sugerat eu. Dacă i-ați dăruit-o lui mai degrabă decît altuia, ar fi ca și cum nu v-ați despărți de ea chiar de tot.

El rămase mai departe cufundat într-o îngîndurare posomorîtă.

— E adevărat, o cunosc de mult pe Louisa Bretton, murmură el. Ea și cu mine sîntem într-adevăr prieteni vechi, buni, era o femeie foarte simpatică, atrăgătoare cînd era tînără. Îmi vorbeai de frumusețe, domnișoară Snowe!

¹ Plină de spirit și de grație.

Ea era o femeie frumoasă, dacă vrei, înaltă, cu trupul drept, înflorită — nu un simplu copil, un elf cum mi se pare mie Polly a mea. La optsprezece ani Louisa avea o prestanță și o statură de prințesă. Și acum e încă o femeie atrăgătoare. Băiatul ei îi seamănă, știu că dintotdeauna am crezut asta, mi-a fost simpatic, am ținut mult la el. Și acum mă răsplătește cu tîlhăria asta! Comoara mea, micuța de ea ținea atît de mult, cu atîta dragoste adevărată la bătrînul ei tată. Acum, fără indoială, toate acestea s-au terminat — eu nu le mai sînt decît o povară.

Ușa se deschise în clipa aceea și „micuța lui comoară“ intră în încăpere. Era gătită, ca să spun așa, cu toate splendorile toaletei de seară. Însuflețirea pe care unii dintre noi o simțim cîteodată la sfîrșitul zilei îi făcea acum privirile și obrajii calzi deodată, o nuanță de împurpurare vărticică îi sufla acum viață pe tenul palid, bucele i se revărsau bogate și lungi pe gîtul alb ca un crin, rochia ei albă se potriveau cu ziua călduroasă de iunie. Crezîndu-mă singură, venise ținînd în mînă scrisoarea pe care tocmai o terminase — o adusese împăturită, dar nu închisă încă. Voia să mi-o dea s-o citesc. Cînd îl văzu pe tatăl ei, pasul ei vioi îi tremură puțin, se opri o clipă locului — roșeața din obraji i se răspîndi, îi acoperi toată fața.

— Polly, spuse domnul de Bassompierre cu glasul scăzut, cu un zîmbet grav, roșești cînd îl vezi pe tatăl tău? Asta e un lucru nou!

— Nu roșesc — eu nu roșesc niciodată, afirmă ea, în vreme ce un alt val pornindu-i din inimă i se răspîndea pe obraji. Dar credeam că ești în sufragerie și voiam să stau de vorbă cu Lucy.

— Credeai că sînt cu John Graham Bretton, îmi închipui; dar, uite, a fost chemat în oraș. Se însoarce de altminteri curînd, Polly. Poate să-ți ducă el scrisoarea la poștă, are să-l scutească pe Matthieu să mai facă o cursă — cum zice el.

— Nu am nici o scrisoare de pus la poștă, spuse ea, acum îmbufnată.

— Dar ce faci atunci cu ea? — haide, vino încoace și spune-mi și mie.

Ea păru că șovăie o clipă — și cu gîndul și cu fapta — și cum ar fi vrut să se întrebe: să mă duc? dar în cele din urmă păși spre el.

— De cînd ai început tu să scrii scrisori, Polly ? S-ar zice că ieri încă te mai munceai să ții pana cu amîndouă miinile cînd trebuia să scrii cîteva cuvinte.

— Tată dragă, astea nu sînt scrisori care să fie duse la poștă în săculețul de poștă al tău. Sînt niște bilețele pe care le dau, așa, direct în mîină, la unele persoane, ca să răspund la unele întrebări, să le mulțumesc pentru vreo cerere.

— Unor persoane ! Asta înseamnă domnișoara Snowe, îmi închipui ?

— Nu, tată, nu e Lucy.

— Cine atunci ? Poate doamna Bretton ?

— Nu tată, nu doamna Bretton.

— Cine, atunci, fetița mea ? Spune-i adevărul lui tata.

— O, tată ! strigă ea cu toată gravitatea. Am să-ți spun, am să-ți spun adevărul — adevărul întreg. Și-mi pare bine că ți-l spun, îmi pare alît de bine, deși, uite, mi-e frică.

Și tremura într-adevăr. Tulburarea crescîndă, simțămîntele amestecate, dar și curajul tot mai puternic puseră stăpînire pe ea.

— Nu-mi place deloc să-mi ascund gîndurile și faptele de tine, tată. Mie mi-e teamă de tine și te iubesc pe tine mai mult decît oricine altcineva, în afară de Dumnezeu. Citește scrisoarea asta, uită-te întîi la adresă.

I-o depuse pe genunchi. El o luă de acolo și o citi pînă la capăt. În vremea asta mîna îi tremura, ochii îi scînteiau.

O împături apoi la loc și o privi îndelung pe cea care o scrisese, cu o uimire ciudată, tristă, plină de iubire.

— Poți oare tu să scrii astfel — micuța care ieri încă mi se urca mic pe genunchi ? Poți tu să simți asemenea lucruri ?

— Tăticule, e ceva rău în ea ? Te face să suferi ?

— Nu e nimic rău în ea, micuța și nevinovata mea Mary, dar sufăr citind-o.

— Dar, tată dragă, ascultă-mă, tu nu trebuie niciodată să ai vreun necaz din cauza mea. Aș renunța la orice — aproape (nici se corectă singură). Mai degrabă aș muri decît să te fac pe tine nefericit în vreun fel, așa ceva ar fi o răutate prea mare. Se cutremură toată : Nu-ți place scrisoarea asta ? Vrei să n-o trimit ? Vrei s-o rup în bucăți ? Dacă tu-mi poruncești pe loc o voi rupe.

— Eu nu-ți poruncesc nimic.

— Dar cere-mi ceva, tată, exprimă-ți o dorință, numai nu-ți face vreun rău, nu-l supăra pe Graham. Eu nu pot, nu pot deloc să îndur așa ceva. Te iubesc, tată, dar îl iubesc și pe Graham, pentru că... pentru că... mi-e cu neputință să mă împiedic să fac asta.

— Graham, tînărul acesta atît de ireproșabil, se pripește foarte tare, Polly — asta e părerea mea despre el în clipa de față. Poate că te surprinde să auzi asta, în ce mă privește, eu nu-l iubesc deloc, deloc. O, acum mulți ani am văzut în ochii acestui tînăr ceva, un lucru pe care nu-l puteam înțelege — ceva ce n-are deloc maică-sa — ceva adînc care parcă îți spunea să nu te aventurezi prea departe în omul acesta. Și acuma dintr-o dată mă văd năpădit de curentul acesta pînă peste cap.

— Tată dragă, nu-i adevărat — nu vorbi așa, nu te-a cuprins nici un curent, ești în siguranță aici pe mal. Poți să faci tot ceea ce dorești, puterea ta este nemărginită — poți să mă închizi într-o minăstire, și mîine chiar îi poți frînge inima lui Graham, dacă vrei să fii atît de crud. Spune acuma, tiranule, autocratule, vrei chiar să faci așa ceva ?

— Îl trimit în Siberia în exil, cu favoriții lui cu tot. Îți spun încă o dată, Polly, mie nu-mi place deloc omul acesta și mă minunez de tine că ții atîta la el.

— Tată dragă, spuse ea, știi tu oare că ești răutăcios de tot ? Nu te-am văzut niciodată pînă acuma să arăți atît de dezagreabil, atît de nedrept, atît de răzbunător aproape. Ai acum pe față o expresie care nu ți-e deloc potrivită.

— În lături cu omul acesta ! continuă domnul Home, care într-adevăr părea cît se poate de supărat și necăjit — chiar covîrșit de amărăciune, — numai că, îmi închipui, dacă omul acesta ar dispărea de aici, Polly și-ar face pe loc o bocceluță și-ar alerga după el. Inima ei e cu totul cucerită — cucerită, și îndepărtată cu totul de bătrînul ei părinte.

— Tată dragă, îți spun încă o dată, e o răutate ce spui acum, e rău de tot să vorbești în felul acesta. Eu nu sînt deloc despărțită de tine, și nici o ființă pe lume și nici un fel de înrîurire pe lumea asta nu mă poate smulge de lîngă tine.

— Mărită-te, Polly ! Mărită-te după favoriții ăștia roșcați. Gata, nu mai ești fata mea — du-te, fii soața lui acuma !

— Favoriți roșcați ! Mă minunez despre tot ce vorbești, tată ! Ar trebui să te ferești de prejudecăți de felul acesta. Îmi tot spuneai odată că toți scoțienii, compatrioții tăi, sînt victimele prejudecății. Și uite cum se dovedește acum că nu se mai poate face nici un fel de deosebire între scoțienii ăștia, cu părul roșcat sau castaniu.

— Lasă-i pe scoțieni în pace, vezi-ți mai bine de treaba ta !

Rămase în picioare în fața noastră privindu-l lung. Ar fi vrut să se arate netulburată, neatinsă de supărarea lui. Cunosînd atît de bine firea tatălui ei, ghicindu-i puținele slăbiciuni, se așteptase la o scenă de felul celei pe care o prilejuise acum. Nu fusese luată pe nepregătite și ar fi vrut s-o lase să treacă de la sine, ea rămînînd în vremea aceasta stăpînă pe reacțiile ei. Însă stăpînirea asta de sine n-o mai ajută. Deodată, ochii i se umplură de lacrimi izvorîte din inimă. Se aruncă de gîtul lui.

— N-am să te părăsesc, tată dragă, n-am să te părăsesc niciodată. Niciodată, niciodată n-am să te fac să suferi ! strigă.

— Micușelul meu, comoara mea ! murmură plin de iubire, dar și cu mîhnire părintele ei. Un timp nu mai adăugă nimic, și chiar și aceste puține vorbe îi ieșiseră răgușite de pe buze.

Încăperca începea să se întunece. Am auzit atunci o mișcare, un pas, dincolo, afară. Gîndindu-mă că s-ar fi putut să fie un slujitor care să aducă lumina, deschisei încetîșor ușa ca să preîntîmpin o întrerupere prea bruscă. Însă în anticameră nu era un slujitor. Era un domn foarte înalt care-și lăsa tocmai pălăria pe o măsută, scoțindu-și fără grabă mînușile — întîrziînd cu bună știință, așteptînd, mi se părea. Nu mă chemă, nici cu vorbele, nici cu vreun semn, însă privirea lui îmi spunea limpede : „Lucy, vino, te rog, aici.“ Și, ascultătoare, mă apropiai de el.

Pe față îi înflorise un zîmbet, în vreme ce-și îndreptase privirile către mine. Nimeni în afară de el n-ar fi izbutit să exprime doar printr-un zîmbet agitația care-l însuflețea în clipele acestea.

— Domnul de Bassompierre e aici — nu-i așa ? întrebă, arătînd spre bibliotecă.

— Da.

— A băgat de seamă starea în care eram eu adineauri la masă ? A înțeles despre ce e vorba ?

— Da, Graham.

— Atunci înseamnă că trebuie să mă înfățișez în fața judecății, și ea de asemenea ?

— Domnul Home (căci cînd și cînd continuam, cînd vorbeam despre el, să-i spunem astfel) stă chiar acum de vorbă cu fiica lui.

— Ha ! Sînt momente grele de tot, Lucy.

Era tulburat, mîna îi tremura tare, o încordare vitală (eram pe punctul să scriu mortală, însă asemenea cuvinte nu se potriveau deloc unei ființe atît de vii cum era el) îl stăpînea, îi grăbea respirația. Dar, cu toată agitația aceasta, surîsul nu-i părăsea chipul.

— E supărat tare de tot, Lucy ?

— Ea îți este foarte credincioasă, Graham.

— Și ce are să se aleagă cu mine ?

— Graham, trebuie să crezi că ești născut sub o stea norocoasă.

— Trebuie ? Ce profetă bună ești tu ! Dacă sînt încurajat astfel, ar însemna să am o inimă slabă de tot, dacă mi-aș pierde acuma cumpătul. Mă gîndesc uneori că le cred pe toate femeile credincioase, Lucy. Ar trebui să le iubesc pe toate — și chiar le și iubesc. Mama mea e atît de bună, e o ființă divină, și tu chiar, ești ca oțelul de tare și știu că mă pot bizui pe tine. Nu ?

— Da, Graham.

— Atunci, dă-mi mîna ta, mica mea surioară și fină. E o mînă de prieten, și întotdeauna a fost așa. Și acum, să înfruntăm marea aventură. Dumnezeu să fie de partea celor care sînt drepți. Lucy, spune și tu „Amin“.

Se întoarce, așteptînd pînă cînd spusei „Amin“ — ceea ce am făcut doar ca să-i fiu lui pe plac. Vechiul farmec, atunci cînd făcui întocmai cum îmi spunea el să fac, mă covîrși iarăși. Îi doream din toată inima să izbîndească, și știam că va izbîndi. El era născut să fie întotdeauna învingător, așa cum alții sînt născuți să fie învinși.

— Vino cu mine ! spuse, și l-am urmat, ajungînd în fața domnului Home.

— Domnul meu, întrebă el, care-mi este sentința ? Tatăl îl privi. Fiica lui își ținea fața ascunsă.

— Mda, Bretton, spuse domnul Home, mi-ai răsplătit cu obișnuita plată pentru ospitalitatea mea. Te-am primit în casa mea, tu mi-ai luat ce am avut eu mai bun. Am fost întotdeauna bucuos să te văd, tu ai fost întotdeauna gata să vezi lucrul cel mai prețios pe care l-am avut eu. Mi-ai vorbit cu vorbe frumoase, și în vremea asta, n-am să spun că m-ai jefuit, dar iată eu sint lipsit de bunul meu și ce am pierdut eu, se pare că ai câștigat tu.

— Domnul meu, de căit nu pot să mă căiesc.

— Să te căiești ? Sigur că nu ! Tu triumfi acum, fără îndoială. John Graham, tu te tragi în parte dintr-o familie de scoțieni nobili și dintr-un conducător și ai o urmă de celt în felul în care arăți, vorbești și gîndești. Ai mintea pătrunzătoare și fermecătoare a unui scoțian. Părul roșu (bine, bine. Polly, să-i spunem blond deschis), vorba care te farmecă, și mintea care te învăluie — toate astea-ți vin de la alții, moștenite.

— Domnul meu, eu mă simt cîștit, spuse Graham, și o roșeață mai degrabă britanică îi acoperi chipul ca o mărturie fierbinte a sincerității. Și cu toate acestea, adăugă — n-am să neg că într-o oarecare măsură mă acuzați în chip îndreptățit. În prezența dumneavoastră am hrănit dintotdeauna un gînd pe care n-am avut îndrăzneala să vi-l mărturisesc. Cu adevărat v-am socotit întotdeauna drept stăpinul lucrului cel mai de preț pe care-l are lumea în ochii mei. L-am dorit, m-am străduit să-l dobîndesc. Domnule, acum îl cer.

— John, ceri prea mult.

— Foarte mult, domnule. De la generozitatea domniei voastre, ca un dar pentru mine. De la simțul dumneavoastră al dreptății, ca o răsplată. Eu singur nu l-aș putea câștiga niciodată.

— Așa, așa, în ascultati limba scoțienească ! spuse domnul Home. Ridică-ți ochii, Polly ! Răspunde celui care acesta cum i se cuvine, alungă-l !

Ea își ridică ochii. Aruncă, cu toată sfiala, o privire spre iubitul ei atît de frumos, atît de însuflețit. Privi apoi cu iubire către chipul brăzdat al părintelui ei.

— Tată dragă, eu vă iubesc pe amîndoi, spuse ea. Pot să am grijă bine de voi amîndoi. Nu e nevoie să-l alung pe Graham ! El poate să stea aici cu noi, n-are să fie nici o piedică în viața noastră, continuă acum, cu simplitatea și naivitatea cu care vorbea ea cîteodată și care îi

făcea atît pe tatăl ei, cît și pe Graham să zîmbească. Zîmbiră și acum.

— Are să fie o piedică dintre cele mai mari pentru mine, insistă domnul Home. Eu nici nu-l vreau, Polly. E prea înalt, îmi stă în drum. Spune-i să plece de aici.

— Ai să te obișnuiești cu el, tată. Și mie mi s-a părut nefiresc de înalt la început — era ca un turn cînd mă întorceam să mă uit la el. Însă, dacă stau acuma să mă gîndesc, nici n-aș fi vrut să fie altfel.

— Dar eu aș fi vrut cu totul altfel, Polly. Eu am o mulțime de obiecții — și-ți spun drept, pot să mă descurc de minune fără ginere. Nu i-aș cere niciodată, nici chiar omului cel mai desăvîrșit din țara asta, să intre într-o asemenea legătură de rudenie cu mine. Spune-i domnului acesta să plece.

— Dar îl cunoști de atîta vreme, tată, și te-ai înțeles întotdeauna atît de bine cu el.

— M-am înțeles — ce vorbă mai e și asta ! Da, s-a prefăcut că-mi împărtășește părerile și gusturile. M-a lingușit și văd că avea motive. Eu zic, Polly, ca tu și cu mine să ne luăm adio de la dinsul.

— Asta numai pînă mîine. Haide, strînge-i mîna lui Graham, tată dragă.

— Nu, nu vreau, eu nu sint prietenul lui. Să nu credeți c-o să mă convingeți prin lingușeli, voi doi.

— Ba deloc, îți spun, sintem cu adevărat prieteni. Graham, întinde-ți tu mîna dreaptă. Tată, dă-mi-o pe a ta. Acuma, haide, dați-vă mîna, tată nu mai fii așa țeapăn, strînge-ți degetele, lasă-te în voie, așa ! Dar nu așa, asta nu-i o strîngere de mînă ! Tată, tu știi să strîngi mîna ca un clește. Stai nifel, îi strîbești oasele lui Graham — îl doare !

Într-adevăr cred că l-a durut pe Graham, căci domnul Home purta un inel masiv cu pietre prețioase care-i intrară adînc lui Graham în carne, rănindu-l pînă la sînge. Însă durerea îl făcu pe doctorul Bretton doar să ridă, tot astfel cum neliniștea de adineauri îl făcuse să suridă.

— Vino cu mine în camera mea de lucru, spuse în cele din urmă domnul Home, adresîndu-se doctorului.

Plecară amîndoi. Întrevederea dintre ei nu dură multă vreme, însă îmi închipui că se dovedi rodnică. Pretendentul trebui să îndure un adevărat examen foarte

amănunțit într-o mulțime de privințe. Însă, chiar dacă uneori s-ar fi putut spune că doctorul Bretton era cam superficial în aparență și în vorbe, adevărul este că avea ceva foarte solid în sinea lui. Răspunsurile lui, după cum am aflat mai târziu, au arătat cu acel prilej și înțelepciune și cinste. Își condusesese bine treburile pînă atunci. Dezlegase unele încurcături, și averea lui pe vremuri pierdută începuse acum să se refacă. După toate aparențele, se afla în situația care să-i permită să se căsătorească.

Tatăl și iubitul își făcură apariția în bibliotecă. Domnul de Bassompierre închise ușa, arătă apoi către fiica sa.

— Ia-o, spuse. Ia-o, John Bretton. Și Dumnezeu să se arate față de tine întocmai așa cum ai să te arăți tu față de ea.

Nu multă vreme după aceea, poate nici două săptămîni, am văzut un grup de trei persoane — contele de Bassompierre, fiica sa și doctorul Graham Bretton — așezați pe o bancă sub un copac cu frunzișul bogat și umbros în grădinile palatului Bois l'Etang. Veniseră aici să se bucure de o seară frumoasă de vară. Afară, în fața magnificelor porți ale grădinii, aștepta trăsura să-i ducă înapoi acasă, pajiștea verde se întindea în fața lor liniștită și cuprinsă încet de umbrele serii. Palatul se înălța mai departe, alb ca o stîncă imaculată, luceafărul de seară scînteia asupra-i. O adevărată pădure de boschete înflorite înmiresmau aerul în jur, ceasul era liniștit și blind, și grădina întregă — mai puțin acest grup de trei făpturi — era pustie.

Paulina era așezată între cei doi domni. În vreme ce ei discutau, mîinile ei micuțe trebăluiau la un lucru oarecare. La început am crezut că împletea. Nu, cu o pereche micuță de foarfeci care-i străluceau în poală, tăiase cite o buclă din părul fiecăruia dintre bărbații de alături și căuta acum, încordată, să unească laolaltă şuvița cărunță cu cea aurie. Odată împletite astfel — neavînd la îndemînă nici o panglică de mătase să le lege laolaltă — se sluji de o şuviță din părul ei, le legă astfel într-un nod, prinse de el un medalion și și-l așeză apoi deasupra inimii.

— Acum, spuse, iată aici o amuletă, care are puterea să vă țină laolaltă pe amîndoi, ca prieteni adevărați și pentru totdeauna. Nu vă veți putea certa niciodată cîtă vreme eu am să port talismanul acesta.

Și într-adevăr alcătuiuse o amuletă, o vrajă care să facă cu neputință orice dușmănie între ei. Devenise ca însăși astfel o legătură între ei amîndoi, o înrîurire asupra unuia ca și a celuilalt, pecetluind concordia între ei. De la ei amîndoi își avea ea fericirea, și ce lua de la ei, dăruia îndărăt cu prisosință.

E cu putință să existe o asemenea fericire pe pămînt? mă întrebam pe cînd îi priveam pe tatăl venerabil, pe fiică, pe viitorul soț, uniți acum — răspîndind liniște în jurul lor.

Da, e cu putință. Fără nici o exagerare sentimentală, sau fără a face cuvintele și închipuirea să spună mai mult decît pot să spună — e cu putință. Sînt într-adevăr unele vieți care — pentru cîteva zile sau cîteva ani — întruchipcăză cu adevărat fericirea perfectă, și cred sincer că dacă o asemenea fericire desăvîrșită e trăită o dată de oameni cu adevărat buni (căci ea nu le este niciodată cu putință celor răi) urmările ei dulci nu sînt niciodată cu totul pierdute. Orice încercări ar urma, orice suferințe, boli sau umbre ale morții, slava de dinainte mai strălucește încă biruitoare, înviorîndu-i în ceasurile de spaimă, și aurînd norii cei mai întunecați.

Am să merg și mai departe. Cred cu sinceritate că sînt unele ființe omenesti, născute astfel, crescute astfel, călăuzite astfel din leagănul lor blind și pînă într-o tirzie și liniștită odihnă a mormîntului, încît nici o suferință prea mare nu le întunecă soarta și nici o întunecime prea furtunoasă nu le umbrește drumul spre viață. Și adesea, ființele acestea nu sînt făpturi răzgîiate, egoiste, ci aleși armonioși și blinzi ai firii, bărbați și femei îmbunați de puterea milei, mesageri frumoși ai celor mai alese însușiri.

Să nu mai întîrzii în a spune adevărul alit de frumos și fericit. Graham Bretton și Paulina de Bassompierre au fost uniți prin căsătorie și un asemenea mesager ceresc s-a dovedit a fi doctorul Bretton. Nu a decăzut cu vîrsta, părțile lui mai rele au pierit treptat, virtuțile i s-au maturizat, a cîștigat în frumusețea minții și în bunătăți morale. Tot ce era turbure în el s-a filtrat, licoarea împede s-a așezat în vas strălucitoare și calmă. Strălucitor a fost de asemenea destinul frumoasei sale soții. Și-a păstrat iubirea soțului ei, l-a ajutat să meargă mai departe — a rămas cheia de boltă a fericirii sale.

Perechea aceasta a fost cu adevărat binecuvîntată; căci anii, în trecerea lor, le-au adus mare prosperitate, bunătate îmbelsugată, le-au dăruit binefaceri cu miini generoase, însă înțelepte. Fără îndoială au cunoscut și ei supărări, dezamăgiri, dificultăți, însă le-au suportat cu tărie. În mai multe rînduri, de asemenea, au trebuit să-și ridice ochii către acela pe care ochii trupești nu-l pot privi fără să orbească, au trebuit să-și plătească și ei tributul față de împăratul spaimelor. În deplina desăvirșire a anilor, domnul de Bassompierre le-a fost răpit din mijlocul lor. La o vîrstă înaintată i-a părăsit și Louisa Bretton. Odată chiar a răsunit în sălile casei lor țipătul Razelei plîngîndu-și copilul, însă alții au crescut sănătoși să-l înlocuiască pe cel pierdut. Doctorul Bretton s-a văzut trăind mai departe într-un băiat, care i-a primit în moștenire frumusețea și calitățile sufletești. A avut și fete frumoase, la fel de frumoase ca și el însuși. Pe acești copii și i-a crescut cu o mină ușoară, însă hotărîtă, și ei au crescut potrivit cu darurile moștenite și îngrijirea ce le-a fost dată.

Pe scurt, nu fac decît să spun adevărul atunci cînd repet că aceste două vieți, a lui Graham și a Paulinei, au fost binecuvîntate de soartă.

38

NORI

INSA ASTA NU ESTE CU PUTINȚA pentru toți. Și atunci? Impulsul creației întregi a hotărît astfel, puterea tuturor puterilor, văzute și nevăzute, are grijă să o ducă la îndeplinire. Trebuie întotdeauna să existe o dovadă a vieții care va să vie. Și o asemenea dovadă trebuie adusă, cu foc și cu sînge, dacă așa e necesar. Cu foc și cu sînge scriem noi scrisul soartei în întreaga fire. Cu foc și cu sînge ne este voia aceasta scrisă în viața și traiul nostru. Tu, care suferi, nu trebuie să slăbești de spaima acestei dovezi de foc. Călătorule istovit, strînge-ți mai departe cingătoarea, ridică-ți ochii, mergi mai departe... Să ne ducem drumul pînă la capăt și să ne păstrăm

credința ca să ajungem la capătul drumului mai învingători decît învingătorii.

Într-o joi dimineața eram toate strînse în clasă, așteptînd ora de literatură. Ceasul bătuse, ne așteptam profesorul.

Elevele clasei întii erau liniștite. Compoziția, cu grijă transcrisă, pregătită de la ora precedentă, sta gata în fața fiecăreia, cele mai multe legate frumos cu cîte c panglică, așteptînd să fie strînse de mina grăbită a profesorului atunci cînd avea să treacă cu pasul precipitat prin fața băncilor. Era în luna iulie, o dimineață frumoasă, ușile de sticlă întredeschise — prin ele răzbătea o briză proaspătă, iar florile de pe pervazuri se legănau, se înclinau, priveau înăuntru, părăind să ne șoptească binevoitoare.

Monsieur Emanuel nu era întotdeauna foarte punctual, nu ne miram deci prea tare de întîrzierea lui, însă ne cuprinsese mirarea atunci cînd ușa se deschise și în loc să-l vedem pe el — cu graba și înfocarea lui — ni se arătă, liniștită, în fața noastră, făptura precaută a doamnei Beck.

Ea se apropie de catedra lui *Monsieur Emanuel*, și se opri acolo în fața ei. Își strînse pe lingă ea șalul ușor care-i acoperea umerii, începînd să vorbească cu glas coborît, dar ferm, și cu o privire fixă:

— În dimineața asta nu se ține lecția de literatură.

Mai adăugă apoi o a doua parte a acestui anunț, după o pauză de aproape două minute.

— Este probabil că aceste lecții vor fi suspendate pe o săptămînă. O să am nevoie de cel puțin un răstimp ca acesta ca să găsesc un înlocuitor cum se cuvine pentru *Monsieur Emanuel*. Pînă atunci, trebuie ca prin studiul nostru, al fiecăreia, să umplem golul rămas.

— Profesorul vostru, domnișoarelor, urmă ea. Își propune dacă-i va fi cu putință să-și ia în persoană rămas bun de la voi. În clipa aceasta nu are răgaz pentru o asemenea ceremonie. Se pregătește pentru o călătorie îndelungată. O îndatorire foarte neașteptată, care nu-i îngăduie amîinare, îl cheamă undeva foarte departe. S-a hotărît să părăsească Europa, pentru o bună bucată de vreme. Poate că are să vă spună el singur mai mult. Domnișoarelor, acum în locul obișnuitei lecții cu *Monsieur*

Emanuel, în dimineața asta veți face o oră de citire în limba engleză cu domnișoara Lucy.

Își înclină fruntea, salutându-ne, își strînse și mai mult șalul în jurul ei și ieși din clasă.

Se lăsă o mare tăcere, apoi un murmur făcu înconjurul sălii, cred chiar că unele dintre eleve au izbucnit în plîns.

Trecu o vreme. Zgomotul, șoaptele, suspinele de ici de colo sporiră. Vedeam cum slăbește treptat disciplina, cum ia naștere o dezordine încă stăpînită, ca și cum fetele ar fi simțit că supravegherea slăbește, că practic nu mai era cine să le țină în frâu aici în clasă. Obişnuința și simțul datoriei mă făcură să-mi recîstig repede controlul asupra mea, să mă ridic în picioare așa cum eram obișnuită s-o fac, să vorbesc așa cum știusem întotdeauna să vorbesc, să le iau cu binîșorul și în cele din urmă să restabilesc liniștea. Am făcut ca acea oră de engleză să dureze cit mai mult și să fie foarte amănunțită. Le-am ținut astfel ocupate întreaga dimineață. Îmi amintesc că mă simțeam iritată față de fetele care mai plîngeau încă. Într-adevăr, emoția asta a lor nu mi se părea prea de preț, era doar o tulburare care semăna cu isteria. Le-am și spus-o în față. Aproape că am rîs de ele. Am fost severă cu ele. Adevărul este că nu puteam să îndur lacrimile lor și nici suspinele lor. Nu puteam pur și simplu să le aud în urechi. O clevă mai slabă de înger, cu mintea mai înceată, mai continuă să se smiorcăie chiar și cînd celelalte încetaseră; am fost atunci silită să mă port astfel cu ea încît n-a mai îndrăznit să-și continue astfel demonstrația sentimentală și s-a văzut constrînsă să-și stăpînească durerea.

Fata aceasta ar fi avut tot dreptul să mă urască, dacă atunci cînd ora se termină și colegele ei plecaseră, nu i-aș fi cerut să mai rămînă, și atunci cînd celelalte plecaseră, am făcut ceea ce nu mai făcusem niciodată față de una din ele — am strîns-o în brațe și am sărutat-o pe obraji. Însă, după ce am cedat acestui impuls, am făcut-o să părăsească repede sala de clasă, căci, la o asemenea secnă plină de emoție, ea începuse să plîngă mai violent decît înainte.

Mi-am umplut cu tot felul de ocupații fiecare minut din ziua aceea, și aș fi dorit să pot sta trează și întreaga noapte cu vreo treabă dacă aș fi putut ține lampa aprinsă.

Așa cum stăteau lucrurile însă, noaptea s-a dovedit a fi un răstimp greu de trecut și care m-a lăsat nepregătită pentru a putea înfrunta încercările de-a doua zi, mai ales în ce privește nesuferitele discuții care știam că au să urmeze. Desigur, știrea atît de neașteptată constitui subiectul principal al discuției. La început, surpriza adu-se cu sine o anumită rezervă în tonul general al conversațiilor despre acest subiect, însă, curînd, această rezervă se risipi, limbile se dezlegară, fiecare se simțea liberă să spună ce vrea, profesoarele, elevele, chiar și slujnicele nu vorbeau acum decît despre persoana profesorului Emanuel. „El, care fusese legat de școală încă de la înființarea ei, avea acum să se retragă așa, pe neașteptate! Toată lumea considera această hotărîre drept stranie.

Cu toatele vorbiră atît de îndelung, atît de adesea despre aceasta încît, din însăși mulțimea de vorbe și de zvonuri, începu să se desprindă un anumit înțeles. Cam în a treia zi am auzit că avea să se imbarce în decurs de o săptămînă, iar pe urmă — că se îndrepta spre Indiile occidentale. Am privit-o pe *Madame Beck* în față, direct în ochi, pentru a vedea vreo dezmințire sau confirmare a acestei știri. O scrutai cum știam mai bine pentru a afla ceva de la ea, însă nimic în felul ei de a fi nu arăta altceva decît același calm obișnuit. Plecarea aceasta reprezenta pentru ea o mare pierdere, afirma dînsa. Nici nu știa cum ar fi putut umple golul creat. Era atît de obișnuită cu ruda sa, el îi ajunsese de-a dreptul mîna dreaptă. Ce avea să se facă fără el? Se opusese acestei hotărîri, însă *Monsieur Emanuel* o convinsese că era de datoria lui să plece.

Spunea toate acestea în public, în clasă, la masă, și în prezența domnișoarei *Zélie St. Pierre*.

De ce oare era de datoria lui? aș fi putut-o întreba. Simțeam uneori impulsul să o opresc pe neașteptate, cînd trecea liniștită pe lingă mine în clasă, să-mi întind mîna spre ea, să o apuc de braț și să-i spun: „Opriți-vă. Să aflăm și noi exact ce se petrece. De ce e de datoria lui să plece într-un asemenea exil?“. Însă *Madame* se adresa întotdeauna altei profesoare, nu mă privea direct nici o singură dată și nu părea niciodată să socotească vreo singură clipă că eu aș putea arăta vreun interes în această chestiune.

Săptămîna trecea. Nu s-a mai spus nimic despre misiunea că *Monsieur Emanuel* ar trebui să se înfățișeze în persoană să-și ia rămas bun de la noi, și nimeni nu părea prea dornic să-l vadă venind, nimeni nu-și mai punea întrebarea dacă avea sau nu să vină, nimeni nu-și mărturisea regretul că el ar putea pleca fără să se mai lase văzut și auzit. Discutau toate fără încetare, însă niciodată în vorbăria lor nu atingeau aspectul acesta atât de important al problemei. Cît despre *Madame*, ea, bineînțeles, îl putea vedea și putea sta de vorbă cu el cît poftea. De ce i-ar mai fi păsat ei dacă el avea sau nu să se mai aște în fața noastră ?

Săptămîna trecu. Ni se spuse că avea să plece în cutare zi, că destinația sa era Basseterre în Guadelupa, că treburile care-l chemau atât de departe erau legate de interesele unui prieten, nu de propriile sale afaceri — sau cel puțin așa am înțeles eu atunci.

Basseterre în Guadelupa. Nu prea îmi găseam somnul în zilele acelea, dar ori de cîte ori așipeam totuși mă trezeam dintr-o dată tresărind, iar cuvintele „Basseterre“ și „Guadelupa“ păreau să-mi cadă cu zgomot pe pernă, sau să străbată întunericul în jurul și deasupra mea în fulgere frînte de lumină roșie sau violetă.

Pentru ce simțeam eu nu era nici un leac și cum aș fi putut să mă împiedic să simt ce simțeam într-adevăr ? *Monsieur Emanuel* se arătase foarte bun cu mine în zilele din urmă, devenise cu fiecare ceas mai bun, mai atent. Trecuse deja o lună de cînd rezolasem între noi disputa noastră teologică și în toată această vreme nu se mai ivise nici o ceartă sau neînțelegere între noi. Și nici nu s-ar fi putut spune că această liniște dintre noi ar fi fost odrasla înghețată a unei deosebiri în vederile noastre, căci nu ne îndepărtasem unul de altul. Venise mai adesea să mă vadă, stătuserăm de vorbă mai îndelung decît înainte. Petrecuse ceasuri întregi cu mine, cu dispoziția mai blîndă, cu privirea mai linpede, și felul lui de a fi mi se păruse mai apropiat și mai blînd. Se iviseră subiecte de discuții mai plăcute între noi, se interesase de planurile mele de viitor, și eu i le împărtășisem. Proiectul meu de a înființa o școală îi plăcuse, mă pusese să-i vorbesc în mai multe rînduri despre el, deși îl socotea încă un vis, neînțelegerea dintre noi se risipise, înțelegerea reciprocă îi luase locul. Sentimente de încredere

și speranță se făceau tot mai pregnant vizibile în inima mea, afecțiunea, respectul adînc și încrederea păreau să se fi statornicit între noi.

Și ce lecții liniștite avusese în ultima vreme ! Nu mai auzisem ironii la adresa „intellectului“ meu, nu mai eram amenințată cu alte examene în public. Era mai bine așa, căci reproșurilor severe și laudelor încă și mai severe, pe jumătate încărcate de pasiune, le luase locul un ajutor mut, mai plin de indulgență, o călăuzire mai apropiată, și o iertare mai tandră care ierta fără să laude vîrnodată. Erau momente cînd ședea lîngă mine îndelung fără să spună nimic, și cînd ceasul tîrziu sau alte îndatoriri îl obligau să se despartă de mine, mă părăsea cu vorbe ca „*Il est doux, le repos ! Il est précieux, le calme bonheure !*“¹.

Într-o seară, nu trecuseră nici zece zile de atunci — venise lîngă mine pe cînd mă plimbam pe alea grădinii. Îmi luase mîna. Mi-am ridicat atunci ochii spre fața lui. Mi se păruse că îmi cere să-i acord o clipă atenția mea.

— *Bonne petite amie*, îmi spuse încet, *douce consolatrice* !². Însă la atingerea mîinii lui și la aceste cuvinte, un nou sentiment și un gînd ciudat căpătaseră ființa în mine. Era oare cu puțință ca el să ajungă treptat ceva mai mult decît un prieten sau un frate ? Era în expresia lui ceva mai blînd și tandru decît frăția sau amicitia ?

Privirea lui elocventă avea într-adevăr mai multe de spus, mîna lui mă atrăsese adineauri, buzele lui se pregăteau să vorbească. Însă nu. Nu acum. În alea care se enfunda încet în înserare apăruse ceva care avea să ne întrerupă, veneau de acolo două ființe care nu prevesteau nimic bun : aveam în fața noastră două siluete — a unei femei și a unui preot — *Madame Beck* și părintele Silas.

Înfățișarea acestuia din urmă n-am s-o uit niciodată. La prima vedere arăta o sensibilitate de felul celei pe care o evoca numele lui Jean-Jacques Rousseau, însuflețită de semnele unei afecțiuni brusc chemate la lumină. De îndată însă se întunecase de paloarea unei gelozii eclesiastice. Îmi vorbi onctuos. Pe pupilul său îl

¹ Ce bună e tihna asta ! Cît de prețioasă e fericirea asta liniștită !

² Prietenă bună și micuță [...] cît de mult mă liniștești !

privi cu gravitate. Cît despre *Madame Beck*, ea, bineînțeles, nu vedea nimic — nimic, deși ruda ei păstrase și în prezența ei între ale lui mina străineci eretice, nelăsînd-o să și-o retragă, ci strîngînd-o și mai tare și mai de aproape.

Urmînd după asemenea episoade, anunțarea neașteptată a plecării sale mi se păruse la început de necrezut. Într-adevăr, doar repetarea ei frecventă și crezarea care-i era acordată de către o sută cincizeci de minți în jurul meu mă siliseră să o accept pe de-a întregul. Cît despre săptămîna aceea de încordare, cu zilele ei pustii însă arzătoare, care nu aducea de la el nici un cuvînt de explicație — mi-o amintesc, dar nu-i pot descrie trecerea.

Sosi și ultima zi. Acum trebuia să ne viziteze. Acum avea să vină să-și ia rămas bun de la noi, sau poate avea să plece, la fel de mut, și noi n-aveam să-l mai vedem niciodată.

Se părea că întrebarea aceasta nu se ivise în mintea nici uneia dintre ființele care trebăluiau atunci în întreaga școală. Toate se sculară la ceasul obișnuit, toate își luară micul dejun ca de obicei, toate, fără nici o vorbă despre fostul lor profesor, fără să-i acorde, după toate aparențele, vreun gînd, începură să-și vadă cu liniștea de toate zilele de treburile lor obișnuite.

Atît de indiferentă părea întreaga școală, atît de amorțită, atît de mecanică în ocupațiile ei, atît de lipsită de orice așteptare — încît nici nu mai știam cum să-mi trag sufletul în atmosfera ce mi se părea atît de stătută, atît de apăsătoare. Nimeni n-avea să spună cu glas tare gîndul care mă frămînta? Nimeni n-avea să exprime o dorință, un cuvînt, o rugă?

Le văzusem pînă atunci unanime cînd era vorba de o simplă bagatelă — o gustare, o zi liberă, amînarea vreunei ore de curs — și acum nu erau în stare, nu puteau să se unească laolaltă și să o asedieze pe *Madame Beck*, să insiste să le acorde o ultimă întrevvedere cu un profesor care sigur fusese îndrăgît de ele, cel puțin de unele din ele — îndrăgît așa cum puteau ele să iubească — însă, vai! ce înseamnă iubirea care se naște din recunoștință?

Eu știam unde locuia el, știam unde putea fi găsit, unde se putea comunica cu el, era la o aruncătură de băț. Dar, chiar dacă ar fi fost într-o încăpere de alături —

dacă nu eram chemată, nu mă puteam folosi de știința aceasta. Să-l urmăresc, să-l caut, să-i aduc aminte, să-i solicit eu atenția — pentru asemenea lucruri n-aveam deloc putere.

Monsieur Emanuel ar fi putut să-mi treacă prin față atît de aproape cît să-l ating întinzîndu-mi mina, și dacă ar fi trecut tăcut și fără să mă ia în seamă, tăcută și nelintită l-aș fi lăsat să treacă mai departe.

Dimineața trecu. Începuse după-amiaza, și îmi venea să cred că totul se sfîrșise. Inima îmi tremura în piept. Singele îmi zvîcnea în vine. Mă simțeam bolnavă, și abia mai știam cum să mă țin locului și să-mi vad de treabă. Și cu toate acestea mica lume din jurul meu își vedea de treabă netulburată, toate păreau vesele, libere de orice grijă sau teamă sau de orice preocupare. Chiar elevele curc cu o săptămîină mai devreme plînseseră atît de istoric la anunțul unei știri atît de neașteptate păreau acum să fi uitat cu totul acea știre.

Puțin înainte de ora cinci, ora cînd se încheiau cursurile, *Madame Beck* trimise să mă cheme în camera ei, să-i citesc și să-i traduc niște scrisori în limba engleză pe care le primise și să-i scriu răspunsurile în numele ei. Înainte de a mă apuca de treaba aceasta, observai că închidea binișor cele două uși ale iatacului ei, închise chiar și fixă ferestrele, deși era o zi călduroasă și curentul de aer era pentru ea o necesitate. De ce aceste precauții? O bănuială neașteptată, o neîncredere aproape de nesuportat îmi șopteau aceste întrebări. Dorea să alunge niște zgomote? Și ce zgomote anume?

Am ascultat atunci cum nu mai ascultasem niciodată înainte, am pîndit cu auzul asemenea lupului înfometat în nopțile de iarnă, amușinînd prin zăpadă, simțînd prada, auzînd din depărtare pasul greoi al călătorului. Puteam să ascult și să scriu în același timp. Cam pe la mijlocul scrisorii auzii — și lucrul acesta îmi opri în aer pana — un pas în vestibul. Nu sunase clopoțelul, Rosine — dînd ascultare fără îndoială unor porunci anume — anticipase un asemenea semnal. *Madame* mă văzu oprindu-mă. Tuși, își foșni veșmintele, vorbi mai tare. Pasul trecu mai departe spre sălile de clasă.

— Scrie mai departe, spuse *Madame*, căci mina mi-era înlănțuită, urechea robită, gîndurile captiv.

Sălile de clasă se aflau în cealaltă clădire, holul le despărțea de corpul locuințelor. În ciuda depărtării și a pereților care ne despărțeau, auzii zvonul unei clase întregi care se ridicau deodată în picioare.

— Au terminat cursurile, spuse *Madame*.

Era într-adevăr ceasul la care își încetau orele, dar de ce tăcerea aceea bruscă — curmarea bruscă a tumultului ?

— Așteptați o clipă, doamnă — mă duc să văd ce este.

Și-mi lăsați jos pana și o părășii. Chiar pot spune că am părășit-o ? Nu, nu voi să rămân în urmă, neputincioasă să mă rețină, se ridică și mă urmă îndeaproape, ca o umbră. Ajungind pe ultima treaptă a scării, m-am întors către ea :

— Veniți și dumneavoastră ? am întrebat-o.

— Da, spuse, și-mi susțin privirea cu un aer ciudat — o privire încețoșată, însă hotărâtă. Continuarăm deci, dar nu împreună — ea mă urma la fel, ca o umbră.

Venise el. L-am văzut chiar când am intrat în prima sală de clasă. Îi vedeam aceeași siluetă, atât de bineștiută. Nu mă îndoiesc că încercaseră să-l împiedice să vină — însă el venise totuși.

Fetele se strânseseră înemicerc, el trecea de la una la alta luându-și rămas bun, strângându-le la fiecare mână, atingând fiecare obraz cu buzele lui. Obiceiurile țării străine în care trăiam permiteau o asemenea ultimă ceremonie la o asemenea despărțire — atât de solemnă, căci lipsa avea să dureze atât de mult.

Înduram cu greu urmărirea aceasta strictă din partea doamnei Beck, nu suportam s-o știu pindindu-mă atât de îndeaproape, gâtul și umerii îmi ardeau sub suflarea ei și mă simțeam tot mai iritată.

El se apropia, străbătuse aproape în întregime semicercul, ajunsese la ultima elevă, se întoarse apoi. Însă *Madame* era acum în fața mea, făcuse pe neașteptate un pas înainte. Părea să-și fi sporit dintr-o dată proporțiile, să-și fi înfioat rochia, mă eclipsa cu totul — rămăsesem ascunsă. Îmi cunoștea slăbiciunea și sfiala, putea să se bizuie și pe paralizia mea morală, pe totala mea neputință în a mă impune, adică așa cum mă arătam în asemenea împrejurări. Se grăbi spre ruda ei, izbucni într-o volubilă descărcare de cuvinte, îi acapară atenția, îl

grăbi înspre ușă — ușa de sticlă care dădea spre grădină. Mi s-a părut că el privea în jur, dacă i-aș fi întâlnit atunci privirile, cred că aș fi avut curajul să-mi arăt simțămintele, și atunci poate pasul n-ar fi șovăit, poate asta mi-ar fi venit mie în ajutor, însă încăperea întreagă era în clipa aceea pradă confuziei, semicercul elevelor se împrăștiase în grupuri, statura mea puțintică era pierdută printre altele mai impunătoare. *Madame* își impusese voia. Da, reușise să-l împingă afară, și el nu mă văzuse, mă crezuse fără îndoială absentă. Sunară ceasurile cinci, clopotul dădu semnalul de sfârșitul cursurilor, elevele se pregătiră de plecare, sala de clasă rămase pustie.

În amintirea mea pare să fie o întunecime, o absență desăvârșită în perioada celor câteva minute care au urmat și pe care le-am petrecut singură — o suferință de nespus ca după o pierdere de neîndurat. Ce-aș mai fi putut face, o ! ce aș mai fi putut face, când întreaga speranță a vieții mele mi-era astfel smulsă din rădăcini din inima-mi sfîșiată ?

Ce aș fi făcut atunci nu știu, când o copilă — cea mai mică dintre eleve — veni dintr-o dată spre mine cu toată simplitatea și cu toată neștiința pășind în însuși vârtejul tăcut al sfîșierii mele lăuntrice.

— *Mademoiselle*, îi auzii glasul mic, peltic. Trebuie să vă spun că *Monsieur* Paul a spus că trebuie să vă caut prin toată școala din pod și până-n pivniță și că atunci când v-am găsit să vă dau numaidecît asta.

Și copilul îmi înmînă un bilet, asemenea unui porumbel care ar fi venit să-mi lase pe genunchi o ramură de măsline. Nu scria acolo nici adresă nici vreun nume, ci doar aceste cuvinte :

„Nu am avut intenția să-mi iau rămas bun de la dumneata când le-am spus adio celorlalte, însă am nădăjdut că am să te văd în clasă. Nădejdea asta mi-a fost înșelată. Deci întrevăderă dintre noi este aminată. Fii pregătită. Înainte de a mă imbarca trebuie să te văd mai îndelung și să discut cu dumneata mai pe îndelete. Fii gata, timpul mi-e socotit și în clipa de față răpit. Pe lângă aceasta am încă în fața mea o treabă personală pe care nu o pot împărtăși nimănui, și nici comunica — nici măcar dumitale — Paul“.

Să fiu gata ? Atunci trebuia să se petreacă această întrevădere încă în seara aceasta, nu trebuia oare să plece

a doua zi dimineața ? Da, de asta eram sigură. Văzusem anunțată în ziar data plecării pachetului său. O, sigur că aveam să fiu gata, dar oare această întrevvedere atât de așteptată avea să fie cu puțință ? Timpul era atât de scurt, cei care acționau împotriva mea erau atât de atenți, atât de activi, atât de ostili mie, puțința de a ne vedea părea tot mai mică, și între noi părea să se caște o prăpastie — deasupra abisului acesta se înălța o fantasmă suflând foc pe nări. Putea oare ea să-l străbată, putea oare călăuzul meu să ajungă pînă la mine ?

Cine ar fi putut să spună ? Totuși mi se părea că mai prind curaj, că mă liniștesc puțin, mi se părea că-i simt inima bătîndu-i credincioasă încă, alături de zvicnetul propriei mele inimi.

Toată seara am așteptat — încrezîndu-mă în acea ramură de măsline, dar, cu toată crezarea mea, cuprinsă de o spaimă teribilă. Spaima mă apăsa. Înghețată, înăbușitoare, mi-o recunoșteam, frica aceasta, însoțindu-mi o presimțire rareori înșelată. Ceasurile dîntîi mi se păruă lungi și încete, cu tot suflul mă agățasem apoi de aripile parcă atât de grăbite ale celui din urmă dintre aceste ceasuri. Apoi, ceasurile trecură ca norii împinși de furtună.

Ceasurile trecură. Întreaga zi, lungă, fierbinte, de vară, se carboniza încet ca o buturugă de Crăciun, roșeața din urmă a tăciunilor se stinse. Rămăsesem încovoiată în umbrele albăstriei, asupra licăririlor palide, înecate în cenușa ale nopții.

Se terminase și rugăciunea, venise ceasul de culcare. Toate elevele din dormitorul meu se retrăseseră, eu încă mai întîrziem în clasa pustie, întunecată, dînd uitării, sau cel puțin nesocotind regulile pe care nu le uitasem și nici nu le încălcasem niciodată pînă atunci.

Cîtă vreme m-am preumblat astfel fără liniște prin sala aceea nu mai știu. Cred că eram în picioare de multe ceasuri și fără să-mi dau seama împinsesem la o parte niște bănci și pupitre și-mi făcusem o cărare de-a lungul întregii încăperi. Acolo am rămas să străbat întunericul în sus și în jos, acum cînd eram sigură că toată lumea plecase la culcare și că nu mă mai auzea nimeni — și acolo am stat și am plîns. Încrezîndu-mă în noapte, măr-turisindu-mă singurătății, nu mi-am păstrat lacrimile sub pecete, nu mi-am mai zăgăzuit suspinele. Îmi sfișiau pieptul și se revărsau acum libere, căci în casa aceasta

cînd, dacă nu noaptea, ar mai fi fost suferința la adăpost de ochi și urechi străine ?

Curînd după ceasurile unsprezece — oră foarte tîrzie pentru *ruș Fosselte* — ușa se întredeschise, tăcută însă nu furișă, lumina unei lămpi sfișie clarul de lună. *Madame Beck* intră, cu același aer stăpînit, ca și cum ar fi venit într-o împrejurare obișnuită, cu o treabă obișnuită. În loc de a-mi adresa de la început cuvîntul, se îndreptă spre pupitrul ei, își scoase cheile și păru să caute ceva. Întîrzie în această căutare, desigur prefăcută, îndelung, prea îndelung. Era calmă, prea calmă. Nervii mei nu mai puteau îndura o asemenea prefăcătorie, împinsă dincolo de puterea de rezistență firească mie, încă cu două ceasuri înainte îmi părăsisem temerile și sfielile obișnuite. Eu care în împrejurări obișnuite puteam fi condusă cu o singură atingere de deget și împinsă cu o singură vorbă, nu mai puteam îndura acum nici o frînă, nu mai puteam asculta nici o restricție.

— A trecut de mult viimea de culcare, spuse *Madame*, regulile școlii noastre sînt de prea multă vreme nesocotite.

Madame nu primi nici un răspuns, eu nu-mi oprisem plimbarea prin cameră ; iar cînd ea mi se puse în drum, o dădui la o parte.

— Lasă-mă să te conving să te liniștești, domnișoară, haide să te duc în camera dumatăle, spuse ea, încercînd să vorbească mai departe cu glasul scăzut.

— Nu ! îi răspunsei. Nici dumneata și nici nimeni altcineva n-are nici să mă convingă, nici să mă împingă de aici.

— Vom avea grijă să ți se încălzească patul, bătrîna Goton nu s-a culcat încă. Are să te ajute să te culci, are să-ți dea un calmant.

— *Madame*, am întrerupt-o, dumneata ești o femeie care crede în ce-i spun simțurile. Dincolo de seninătatea dumatăle, de liniștea și de cumpănirea dumatăle, dumneata crezi cu tot dinadinsul în simțuri. Fă-ți patul dumatăle cit de călduros și moale, ia-ți calmantele și hrana domniei tale, și băuturile îndulcite sau acidulate, după cum ți-e gustul. Dacă ai vreo suferință sau vreo dezamăgire, cum poate că ai și dumneata, caută-ți singură leacurile, după cum te pricepi domnia ta mai bine. Pe mine însă lasă-mă în pace. Lasă-mă în pace, îți spun.

— Am să trimit atunci pe altcineva să aibă grijă de dumneata, domnișoară. O trimit pe Goto !

— Ți-o interzic. Lasă-mă singură. Ia-ți mina de pe mine, din viața și necazurile mele. Oh, *Madame* ! În mina asta a dumitale e și răceală de gheață și otravă. Înveni-nezi și încremenești ce atingi.

— Dar ce-am făcut, domnișoară ? Nu te poți căsători cu Paul. El nu are voie să se căsătorească.

— Vulpea și strugurii — spusei, căci știam că ea și-l dorea în taină, că dintotdeauna și-l dorise. Spunea despre el că e „insuportabil“, îl ironiza acuzându-l că e „bigot“. Nu-l iubea, însă ar fi vrut să se căsătorească cu el, pentru a-l lega de interesele ei proprii. Intrasem adinc în tainele acestei doamne — nici eu n-aș fi putut spune cum, printr-o intuiție, printr-o inspirație care porgorise nici cu nu știu cum asupra-mi. Dealtfel, în cursul conviețuirii mele cu ea, aflasem, treptat, că era în firea ei să intre pe dată în rivalitate cu oricine nu-i era direct inferior. Era rivala mea, cu trup și suflet, chiar dacă în taină, sub înfățișarea cea mai liniștită și blindă și fără ca nimeni, în afară de ea și de mine, să bănuiască aceasta.

Două minute întregi am stat astfel în fața doamnei Beck, simțind că întreaga ei făptură era în puterea mea, pentru că în anumite stări de spirit, în anume clipe de percepție mai ascuțită, masca ei obișnuită, falsitățile ei, erau pentru mine ca o plasă de păianjen, plină de găuri — și vedeam dincolo de această țesătură o ființă fără inimă, capricioasă și nodemă. Se retrăsese fără o vorbă dinaintea mea, cu vocea blindă și stăpinită, deși foarte neînțelegător, spusese că dacă nu mă putea în nici un fel convinge să mă duc să mă odihnesc, atunci era silită să mă lase singură, deși n-ar fi vrut asta. Ceea ce și făcu, poate ea însăși mai bucuroasă că poate pleca decât eram eu c-o văd plecând.

Accasta a fost dealtfel singura înfruntare mai scăpă-rătoare, care să fi scos la iveală adevărul, dintre *Madame Beck* și mine. Accastă scurtă scenă de noapte dintre noi nu s-a mai repetat niciodată. Purtarea ei față de mine nu i s-a schimbat după aceea nici cu o iotă. Nu am văzut în nici un fel că ar fi vrut să se răzbune pe mine pentru asta. Nu am constatat în nici un fel că i-aș fi devenit nesuferită pentru candoarea mea din clipa aceea. Îmi închipui că așa cum o îndemnau convingerile ei, a știut

să-și pună stăpânire de fier asupra ei înseși și că s-a pri-ceput să uite ceea ce i-ar fi făcut atât de puțină plăcere să-și amintească. Știu că în toată viața noastră nu s-a mai repetat scena, nu s-a făcut nici o aluzie la acea crîn-cenă înfruntare dintre noi.

Noaptea aceea trecu, noaptea întreagă — toate nop-țile, chiar cele fără stele dinaintea catastrofelor, trec pînă la urmă. Pe la ceasurile șase, ora cînd suna deșteptarea pentru reluarea activității, am ieșit în curle și m-am spă-lat pe față cu apa rece, proaspătă din fîntină. Cînd am intrat în sala pătrată de trecere, o oglindă, prinsă în ramă într-un dulap de acolo mi-a răsfrînt chipul. Îmi spunea că eram tare schimbată : obrazii și buzele îmi erau albe ca varul, ochii mi-erău sticloși și pleoapele umflate și purpurii.

Cînd intrai printre tovarășele mele, știam că toate mă privesc lung — mi se părea că oricare din ele îmi citește în inimă, îmi venea să cred că mă trădez singură. Mi se părea sigur, o certitudine nesuferită, că chiar și cele mai mici din eleve ghiceau de ce și pentru cine anume eram acum atât de deznădăjduită.

Isabelle, eleva pe care o îngrijisem pe vremuri cînd fusese foarte bolnavă, se apropie acum de mine. Avea oare și ea să-și ridă de mine ?

— *Que vous êtes pâle ! Vous êtes donc bien malade ; Mademoiselle !*¹ spuse, ducîndu-și degetul la gură și pri-vindu-mă cu o stupiditate gînditoare, care în clipa aceea mie mi se părea mai încîntătoare decît cea mai înaltă inteligență omenească.

Isabelle nu a fost dealtfel singura care își mărturisii Ignoranța în ce privește cauza suferinței mele. Înainte de a se lăsa seara aveam motive să fiu recunoscătoare școlii întregi. Căci toate se arătau oarbe în ce mă privește. Multimea omenească are altceva de făcut decît să ci-tească în inimile semenilor și să interpreteze mîhnirile lor. Cine dorește asta cu tot dinadinsul poate rămîne în întuneric, ignorat — suveran al propriei sale taine. În cursul acelei zile am avut dovezi nu numai că motivul durerii mele în clipele acelea rămăsese neghicit, dar și că toată viața mea din ultimele șase luni nu constituise subiect de interes decît pentru mine. Nu se băgase de

¹ Ce palidă sînteți ! Dar sînteți bolnavă rău, domnișoară !

seamă — nici nu se observase asta — că acordasem o valoare cu totul deosebită unei anumite ființe dintre toate celelalte. Clevetirile trecuseră pe lângă mine, curiozitatea generală nu mă intuise ca obiect de ajuns de interesant, aceste două influențe altminteri atât de puternice, gata întotdeauna să plutească în jurul vreunui sau altuia nu se aplecaseră nici o clipă asupra mea. Există astfel ființe grupate la un loc care pot să trăiască în mijlocul unui spital de boli molipsitoare și care totuși să nu fie niciodată atinse de epidemie. *Monsieur* Emanuel venise, plecase, mi se dăduseră lecții, fusesem căutată. La timpul potrivit și în afara orelor obișnuite, el mă vizitase și eu îi dădusem totdeauna ascultare — *Monsieur* Paul o cheamă pe domnișoara Lucy — Domnișoara Lucy e acum cu *Monsieur* Paul — astfel se spusese adesea, și nimeni nu comentase, și cu atât mai puțin nu condamnase această stare de lucruri. Nimeni nu făcuse nici o aluzie, nimeni nu încercase vreo glumă. *Madame* Beck văzuse aici taina, nimeni altcineva n-o dezlegase. Suferința mea de acum era socotită o boală — migrenă. Acceptai această denumire.

Dar ce boală trupească poate fi vreodată comparată acestei suferințe? Certitudinea că el plecase fără să-și ia rămas bun de la mine, convingerea aceasta nemiloasă că soarta și furiile trecătoare, dezlănțuite — gelozia unei femei și bigotismul unui preot — potriviseră astfel lucrurile pentru mine ca eu să nu-l mai văd niciodată? Nu e de mirare că seara următoare mă găsi într-o situație foarte neamănătoare cu cea în care fusesem în ajun — nedormită, chinuită, străbătând iarăși și iarăși o cameră singuratică în neschimbata pătimire a deznădejdei tăcute.

Madame Beck nu mă mai pofți, ea personal, în seara aceea la culcare — nu se mai apropie de mine. O trimise pe *Ginevra Fanshawe* — nici n-ar fi putut găsi un instrument mai potrivit pentru un asemenea scop. Primele cuvinte ale *Ginevrei* — „Durerea dumitale de cap e tot atât de grozavă și astăzi seară?” (căci *Ginevra*, ca și toate celelalte, își închipuia că sufeream de o migrenă — o migrenă insuportabilă care mă făcuse atât de albă la față și mă făcea să mă agită nebunește dintr-un loc într-altul), primele ei cuvinte, spun, mi-au insuflat impulsul să fug, să fug oriunde, să nu mai fie cu puțință să mă ajungă cineva. Și curînd, felul în care continuă convorbirea

noastră — faptul că începuse să se plîngă și ea de dureri de cap — mă făcu s-o părăsesc.

Urcai sus spre dormitor. Curînd eram culcată în patul meu — nesuferitul meu culcuș — bîntuită parcă de scorpioni fierbinți. Nici nu mă întinsesem astfel de cinci minute, cînd sosi un alt emisar. De data aceasta bătrîna *Goton*, care-mi aducea ceva de băut. Eram mistuită de sete și sorbii paharul cu sete. Băutura aceea era dulce, însă avea un gust de doctorie.

— *Madame* spune că are să te faci să dormi, scumpa mea, spuse *Goton* cînd îmi luă din mînă paharul golit.

O, mi se dăduse astfel calmantul! De fapt, îmi administraseră un opiaceu puternic. O noapte trebuia deci să rămîn covîrșită în culcușul meu.

Elevele se retraseră și ele la culcare, lămpile de seară fuseseră aprinse, curînd se lăsă liniștea în dormitor. Somnul își întinse peste tot stăpînirea — peste pernele lor, somnul își cîștiga ușor influența, ca un stăpînitor necontestat asupra capetelor și inimilor neatinse de suferință — însă pe lângă cea chinuită de neliniște trecu fără să-și facă simțită puterea.

Medicamentul lucra. Însă nu știu dacă *Madame* Beck pusese prea mult sau prea puțin din cantitatea cerută de opiu — oricum, rezultatul nu fu cel pe care-l așteptase ea. În locul stupoarei, mă cuprinsese o mare tulburare. Eram acum însuflețită — conștientă de gînduri noi —, cuprinsă de o reverie deosebită. Un fel de chemare la luptă mă străbătea toată, toate simțurile îmi vibrau, asemenea unor trîmbițe chemînd la acțiune. Închipuirea mi-era stîrnită din tihna ei și se arăta acum, impetuoasă și plină de îndrăzneală. Privea acum cu dispreț spre trup, tovarășul ei. „Trezește-te!” îi striga. „Scoală, leneșo! În noaptea asta am să-mi arăt cu adevărat voința și tu n-ai să reușești să mă ții în loc. Privește afară — uite ce noapte!” era strigătul ei. Și cînd trăsese la o parte oblonul cel greu de pe fereastra de lângă patul meu — cu un gest împărătesc îmi arăta luna stăpînitoare pe cerul adînc și limpede.

Simțurile mele istovite nu mai puteau îndura întu-necimea licăritoare, fruntariile strîmte, căldura zăpușitoare a dormitorului — totul mi-era cu neputință de suportat. Mă împingea ceva să ies din vizuina aceasta — în roua, în prospețimea, în splendoarea de afară.

Închipuirea îmi chemă în fața ochilor minții prive-
liștea orașului Villette, acum la miezul nopții. Mai ales
stăruia asupra parcului, parcul vărat, cu aleile lui lungi,
tăcute, singuratece, netulburate. În mijlocul lor se afla
un bazin de piatră — îl știam bine, și în fața lui mă așe-
zasem adesea — cuibărit adânc în umbra copacilor, plin
până la ghizduri cu apă rece, limpede și cu albia verzuie,
acoperită de frunze fremătătoare. Dar la ce bun să mă
gîndesc la asta? Porțile parcului erau închise la ceasul
acesta, zăvorâte, păzite — nu se putea pătrunde acolo.

Chiar nu se putea? Asta rămînea de văzut — și în
vreme ce-mi treceau astfel de gînduri prin minte, în-
cepusem, mecanic, să mă îmbrac. Mi-era cu neputință
să mai stau întinsă — și cu atît mai puțin să dorm — eram
străbătută din creștet pînă-n tălpi de o încordare nefi-
rească — ce-aș fi putut face altceva decît să mă îmbrac?

Porțile erau încuiate, soldați făceau de pază în față,
nu era deci nici o cale prin care să pot pătrunde în parc?

Zilele trecute, trecînd prin fața parcului, văzusem,
fără ca atunci să dau vreo importanță acestui amănunt,
o deschizătură în gardul parcului — o scîndură a palisa-
dei se frînsese. Vedeam acum iar în amintire gaura
aceea — o vedeam limpede — deschizătură îngustă, nere-
gulată în contururi, vizibilă dincolo de trunchiurile teilor
plantați acolo ordonat, ca o colonadă. Un bărbat n-ar
fi reușit să-și facă drum prin deschizătura aceea, și nici
o femeie mai trupeșă, ca *Madame Beck*, însă mi se părea
că eu aș fi izbutit. Mi-am pus în gînd să încerc, și odată
ce aveam să fiu înăuntru, la ceasul acesta, parcul întreg
era al meu — parcul scaldat în clarul de lună, în miez
de noapte.

Ce adînc dormea întreg dormitorul! Ce somn tulbure!
Cîte respirații liniștite! Ce tăcută era întreaga clădire!
Cît să fi fost ora? Mult aș fi vrut să știu. Era un orologiu
în clasa de jos, ce ar fi putut să mă împiedice să mă stre-
cer acolo, jos, să văd? La lumina lunii, acum, cadranul
lui mare alb și cifrele negre ca de jad ar fi trebuit să
se arate distincte.

Nimic care să mă împiedice de la așa ceva, nici măcar
o balama care să scîrție, nici o clanță să facă vreun
zgomot. În asemenea nopți fierbinți de iulie, n-ar fi fost
de îndurat aerul închis, astfel că ușile camerelor erau
larg deschise. Oare dușumeaua dormitorului avea să mă

lase să trec fără să mă trădeze? Da, eu știam toate scîn-
durile mai slabe și puteam să le evit ușor. Scara de lemn
de stejar trosni puțin cînd am coborît. Însă nu prea mult
— și îndată ajunsesem.

Ușile mari ale clasei dinspre sala pătrată de trecere
erau închise, zăvorâte. Dar ușa dinspre coridor e deschisă.
Săliile de clasă îmi apar acum asemenea unor temnițe
imense, posomorîtc, îngropate în tăcere, departe de orice
loc de trecere și, pentru gîndul meu, încărcate de amin-
tiri spectrale, nesuferite, răspîndite peste tot pe dușu-
mele și printre bănci. Coridorul îmi deschide însă o pri-
veliste mai luminoasă către vestibulul cel înalt care dă
de-a dreptul în stradă.

Ușor — ceasul bate. Bătăi fantomatice, adînci, ca și
tăcerea aceasta claustrală — e de abia ora unsprezece.
În vreme ce urechea mea urmărește ultima bătaie stin-
gîndu-se în tăcere, aud nelămurit dinspre orașul depăr-
tat sunete slabe, ca niște clopote, ca o fanfară — sunete
în care se împletesc dulceața, melancolia, sentimentul
izbînzii. O, de-aș putea să mă apropii mai mult de muzica
aceasta, dac-aș putea-o asculta singură, acolo lîngă apa
limpede a bazinului! Să fug într-acolo — să plec într-
acolo! Ce mă poate împiedica, ce anume aici, în jur,
poate să-mi devină un obstacol?

Și iată aici, pe coridor, e atîrnată mantia mea, pălăria
cu boruri largi, șalul. Nu e nici o încuietorie în ușa înaltă,
grea, imensă. N-am de căutat nici o cheie, se închide cu
un arc astfel încît să n-o mai poți deschide de afară,
dar arcul acesta se poate desprinde fără nici un zgomot
dinăuntru. Voi izbuti? Se mlădie sub mîinile mele, cu o
ușurință prielnică și bineprevestitoare. Ușa pare să se
deschidă aproape de la sine, trec pragul și pășesc pe
caldarîmul străzii, mă minunez singură de ușurința ne-
firească cu care am scăpat din temnița aceasta. S-ar
părea că o forță neobișnuită a aranjat astfel totul, de
parcă ar fi trecut, binefăcătoare, înaintea mea pe aici,
pregătindu-mi drumul, eu n-am făcut aproape nici un
efort.

Liniștită e *rue Fossette*! Regăsesc pe pietrele ei, noap-
tea îmbătătoare, care mă cheamă la rătăcire — întocmai
așa cum mi-o închipuisem acolo sus. Îi simt roua în văz-
duh, îi văd lumina limpede a lunii de asupra-mi. Însă nu
mai pot întîrzia aici, sînt prea aproape de locurile acestea

străvechi, atît de aproape încă de temniță încît parcă mai aud încă în urechi gemetele prizonierilor. Nu asta e pacea solemnă pe care o caut, nu asta e ce-mi doresc eu. Ochilor mei fața de aici a cerului i se înfățișează ca un chip al morții lumii întregi. Știu că și parcul are să fie cufundat într-o asemenea amorțeală — știu că o seninătate moartă stăpînește acum pretutindeni — și totuși într-acolo vreau să mă îndrept acum.

Am apucat-o pe un drum știut, în sus către orașul nou cu palatele și sălașurile lui regești. Dintr-acolo venea cu siguranță muzica pe care o auzisem adineaori, acum tăcuse însă putea reîncepe oricînd. Am mers mai departe, însă nici muzica fanfarei, nici vreun sunet de clopot nu mi-a mai ieșit întru întîmpinare. În schimb auzeam un alt zvon, asemenea unor valuri înalte, unui curent tălăzuitor, tot mai puternic pe măsură ce înaintam. Lumini izbucniră, mulțimea începea să se strîngă, se auzeau zvonuri mai vii — spre ce anume mă duceau pașii? Pătrunzînd dintr-o dată în piața mare mă găsii, ca prin farmecul neașteptat al unei vrăji, în mijlocul unei mulțimi vesele, vii, pline de mișcare.

Villette este toată o scînteiere, o lumină fără sfîrșit, întreg orașul pare să fi ieșit pe străzi. Lumina lunii, cerul sînt ascunse acum de alte lumini, orașul, cu torțele lui, își privește propria splendoare — vestimente vesele, trăsuri bogate, cai superbi și călăreți în ținută de sărbătoare umplu străzile luminate ca ziua. Văd chiar zeci de măști. E o scenă ciudată, mai stranie ca într-un vis. Dar parcul unde-i? — ar fi trebuit să fi ajuns, e aproape. În mijlocul acestor lumini orbitoare, parcul e, desigur, cufundat în umbră — și liniștit — acolo, desigur, nu au să fie nici lămpi, nici torțe, nici măști.

Îmi spuneam tocmai aceasta, cînd o trăsură deschisă îmi trecu prin față încărcată cu chipuri știute. Prin mulțimea aceasta deasă nu putea înainta decît foarte încet, caii înfocați fremătau sub frîie. Îi vedeam bine pe cei din această trăsură, ei nu mă puteau vedea pe mine, sau cel puțin nu mă puteau recunoaște, înfășurată în șalul meu larg, umbrită de pălăria cea mare de paie (căci în mulțimea aceea atît de pestriță orice îmbrăcăminte cît de modestă nu bătea la ochi). L-am văzut pe contele de Bassompierre, am văzut-o pe nașa mea, frumos gătită, atrăgătoare, bine dispusă, am văzut-o pe Pauline Mary

încununată cu întreita aureolă a frumuseții, a tinereții, a fericirii ei. Privindu-i chipul plin de bucurie, ochii lucrători de viață sărbătorească, de-abia mai luai seama la distincția și eleganța deosebită a vestimentelor pe care le purta. Știu că rochia vaporosă care plutea în jurul ei era albă, numai lumină, ca o rochie de mireasă. Așezat în fața ei l-am văzut pe Graham Bretton, privind-o pe ea, chipul lui căpătase strălucire și lumina care i se răsfrîngea în ochi din privirile lui pornea.

Îmi făcea o plăcere ciudată să-i urmăresc, așa nevăzută, pe acești prieteni ai mei, și într-adevăr i-am urmat — către parc, cum credeam eu. L-am văzut coborînd din trăsură (trăsurile nu aveau voie să pătrundă în parc) în mijlocul unor splendori noi, nebanuite. Și iată, porțile de fier printre coloanele de piatră erau încununate de un arc înflăcărat alcătuit din nenumărate stele strînse laolaltă. L-am urmat cu prudență dincolo de arcul acesta — dar unde mă duseseră? unde mă aflam?

Într-o țară a încîntării, o grădină a splendeii, o pajiște semănată cu meteori colorați, o pădure cu scînteieri de rubine și purpură și aur și foc pîlîind ca juvaierile prin frunziș. O împărăție, nu a copacilor și a umbrei, ci a unei revărsări îmbelșugate ale celor mai stranii arhitecturi — altare, temple, piramide, obeliscuri și sfîncși — de necrezut: minunile și simbolurile Egiptului se îmbulzeau acum prin parcul orașului Villette.

Nu mai avea importanță că în cîteva minute deslușisem taina (găsisem deslegarea misterului și dezvăluisem iluzia), nu mai avea importanță că am descoperit grabnic din ce material anume erau aceste frînturi ale solemnităților de odinioară, lemnul, vopseaua, cartonul — desoperirile acestea inevitabile oricum nu mi-au risipit încîntarea și farmecul, nu m-au făcut să uit minunea nopții aceleia. Nu mai avea nici o importanță că-mi amintisem acum de explicația acestei sărbători — o sărbătoare la care claustrul din *rue Fossette* nu luase parte, deși ea începuse încă de dimineață, în zori, și mai era încă în plină desfășurare acum, la miezul nopții.

În trecut — așa se spunea în cărțile de istorie — Labassecour trecuse printr-o criză, provocată de nu mai știu ce amenințare la adresa drepturilor și libertăților demnilor ei cetățeni. Fuseseră semne ale unor mari războaie, chiar dacă război, la drept vorbind nu fusese,

doar tulburări și ciocniri pe străzi — răzmeriță — mulțimea alergând încoace și-ncolo. Se ridicaseră niște bariade, burghezii ieșiseră în stradă, trupe fuseseră chemate sub arme, aruncaseră unii într-alții cu pietre și chiar se auziseră niște împușcături. Tradiția spunea că mai căzuseră unii patrioți, în orașul vechi se arăta și acum o îngrăditură, cu solemnitate închisă, mai la o parte de zgomotul străzilor, și unde, se spunea, se odihneau osemintele unor martiri. Oricare ar fi fost adevărul, o anume zi în fiecare an era dedicată sărbătoririi acelor patrioți și martiri de memorie mai mult apocrifă — dimineața fiind lăsată pentru un *Te Deum* în biserica Sfințului Ioan Botezătorul, iar seara consacrată spectacolilor, sărbătorilor, iluminățiilor — cum erau cele pe care le vedeam acum.

În vreme ce priveam imaginea unui ibis alb, cocoțat în vârful unei coloane — urmărind apoi perspectiva adincă a unei alei luminate de torțe și la capătul căreia se afla un sfinx — îi pierdui din ochi pe cei pe care-~~ș~~ urmașem încă din piața orașului — sau mai bine zis, ei se risipiră ca un grup de fantasmă. Peste întreaga scenă plutea ceva din aerul unui vis, oricare din siluetele din jur părea să tremure în aer, orice mișcare părea să plutească prin aer, glasurile păreau doar ecouri — și ironice, și nesigure. Pauline și prietenii mei nemaifiindu-mi aproape, acum pareă nici nu-mi mai venea să cred că-i văzusem cu adevărat, și cu atât mai puțin le simțeam acum lipsa drept călăuze prin haosul acesta, sau îi regretam ca protectori printre umbrele nopții.

Sărbătoarea din noaptea aceea ar fi fost neprimejdioasă chiar și pentru un copil mic rătăcit în miezul ei. Jumătate din rusticii care locuiau prin preajma orașului se strinseseră aici, iar burghezii cumsecade ieșiseră cu toții, îmbrăcați în hainele lor cele mai bune. Pălăria mea de pai trecea acum printre bonetele și căpele, fustițele și șorțulețele sau mantiile lungi de stambă fără, poate, să atragă nici o privire în treacăt. Îmi mai luai măsura de prevedere să-i trag în jos borurile și să le mai leg cu o panglicuță, ca țigăncile — și astfel mă simțeam la fel de apărată ca și cum aș fi fost cu o mască pe obraz.

Netulburată am trecut pe alec — netulburată m-am amestecat în mulțime, acolo unde înghesuiala era mai mare. Nu-mi mai era în putere să stau deoparte, nici să

privesc totul liniștită. Mă bucuram și eu de toate acestea din jur, sorbeam aerul nopțatic — valurile de sunete și zgomote, luminile nehotărâte, când țîșnind orbitoare, când slingându-se pe neașteptate. Nădejdea și fericirea — de acestea mă gîndeam că mă despărșisem, iar disperarea — o sfidam acum.

Telul meu, pe cînd rătăceam astfel, era să regăsese bazinul de piatră, cu adîncurile lui limpezi și frunzișul răsfrînt în oglinda apei. Mă gîndeam și jinduiam după răcoarea sa verde cu setea pătimașă a unuia care e bîntuit fără să-și dea seama de febră. Prin toate aceste străluciri și prin forfoteala grăbită din jur, prin înghesuială și zgomot, doream totuși în sinea mea să ajung la oglinda aceea rotundă de cristal și să privesc acolo luna stielindu-și globul de perla.

Îmi cunoșteam drumul, și totuși se părea că ceva mă împiedică să-l urmez de-a dreptul. Un sunet, o priveliște mă chemau, mă ademeneau într-o parte sau alta, pe o alec sau alta. Dar vedeam acum copacii tremurători care închideau oglinda fremătătoare și ridată de valuri mici a bazinului, cînd, dinspre un luminiș din dreapta se înalță un sunet cum numai dacă cerurile s-ar fi deschis vreodată s-ar fi făcut auzit.

Cîntecul, muzica aceasta dulce, se ridica de departe, dar plutind pareă grăbită în acorduri tot mai puternice — trecea acum prin umbrele parcului un cînt atît de melodios încît, dacă n-ar fi fost aproape un arbore de care să mă sprijin, cred că aș fi căzut din picioare. Erau glasuri, mi se părea, neenumărate, instrumente diferite, complicate, cornul, trîmbița, trompeta — le recunoșteam. Totul era asemenea mării care ar izbucni în cînt din toate valurile ei.

Valul acesta de sunete undui încoace, apoi se trase îndărăt și eu îl urmaș în retragera lui. Eram atrasă astfel către o clădire bizantină — un fel de chioșc aflat aproape de centrul parcului. De jur împrejur se strînseseră mii de oameni, ca la un concert imens în aer liber. Ce auzisem eu era, cred, un cor de vinători. Noaptea, spațiul deschis în jur, scena neobișnuită, dispoziția mea atît de tulburată — toate sporiseră efectul sunetelor și înțelesul lor pentru mine.

Erau adunate aici doamne, care la lumina aceasta de torțe arătau neînchipuit de frumoase. Unele din rochiile

lor erau vapoaze, altele aveau lucirea satinului, florile și podoabele le tremurau încet și voalurile fluturau în jurul bonetelor lor dantelate, în vreme ce corul din fața lor, cu valurile lui de muzică, plutea jur-împrejur. Cele mai multe din doamnele acestea ocupaseră scaunele mici, ușoare, din parc, și în spatele lor, alături, stăteau în picioare mulți domni. Cercurile mai îndepărtate ale mulțimii erau alcătuite din plebei, cetățeni de rînd, polițiști.

Într-unul din aceste cercuri dinspre margine mă alipii și eu. Îmi plăcea mai bine așa, să mă aflu vecina tăcută, neștiută, și deci neluată în seamă a unei femei cu șorț și bonetă simplă, cu saboți în picioare, să privesc doar de departe rochia de mătase, mantia de catifea și pălăria cu pene a vreunei doamne de sus. În mijlocul unei asemenea izbucniri de viață și de bucurie, îmi plăcea de asemenea să mă simt singură — cu totul și cu totul singură. Neavînd nici dorința, nici puterea să-mi croiesc drum printr-o mulțime atît de deasă, locul unde mă oprisem era departe, la marginea cercului de spectatori, un loc de unde puteam să aud, dar nu vedeam aproape nimic.

— *Mademoiselle* nu stă bine aici — spuse atunci o voce alături de mine. Cine îndrăznea să mă acosteze, pe mine, care eram în clipele acelea atît de puțin dispusă să mă arăt curtenitoare? M-am întors, mai mult ca să resping decît să primesc vorbele acestea. Am văzut un bărbat — un burghez — mie cu totul străin, cum mi s-a părut în prima clipă, pentru ca apoi de îndată să recunosc în el pe un oarecare negustor — un librar a cărui prăvălie aprovizionă școala din *rue Fossette* cu cărți și articole de papetărie. Un bărbat cunoscut în pensionul nostru pentru dispoziția sa extrem de schimbătoare și frecvențele crize de iritare chiar față de noi, clientele lui obișnuite, dar pe care eu, în ce mă privește, în singurătatea mea, fusesem întotdeauna dispusă să-l găsesc simpatic, și să-l găsesc de obicei liniștit și politicos, și adesea chiar plin de bunătate. Ba chiar, odată îmi sărise în ajutor într-o chestie legată de schimbul unor bani străini și cu prilejul acela îmi făcuse un serviciu. Era un om inteligent, sub aparența sa aspră era un om bun la inimă chiar, și uneori îmi trecuse fără să vreau prin minte că, într-un anume fel, firea lui semăna cu o anumită latură a personalității profesorului Emanuel (pe care îl cunoștea bine — și eu îl văzusem adesea stînd la teigheaua

domnului Miret și răsfoind cile o revistă mai recentă) și vedeam în afinitatea aceasta explicația simțămintelor prietenești cu care-l priveam instinctiv.

Ciudad — omul acesta mă recunoscuse pe sub pălăria mea de paie și așa înfocolită în șalul cel larg, și acum, deși îl sfătuisem să renunțe, insista să-mi facă loc prin mulțime și să-mi găsească o poziție mai bună. Împinse chiar mai departe această politețe dezinteresată, și procură, de undeva, un scaun. De multe ori remarcasem că cei care par mai morocănoși nu sînt în realitate oamenii cei mai răi, și nici cei din straturile cele mai umile ale societății nu sînt cei mai lipsiți de adevărată sensibilitate. Omul acesta, preocupat numai să se arate atent față de mine, nu părea să găsească nimic ciudat în faptul că mă găseam singură aici, nu vedea în asta decît un prilej de a-mi oferi, pe cît îi sta în puteri, o atenție rezervată și politicoasă. După ce-mi procurase astfel un loc de privit și un scaun, se retrase fără să pună vreo întrebare sau să îndrăznească să facă vreo remarcă, fără să mai aklauge vreun cuvînt care s-ar fi dovedit de prisos. Nu mai găseam deci de mirare că lui *Monsieur Paul* îi plăcea deseori să-și fumeze țigara și să-și petreacă o vreme răsfoind reviste în prăvălioara liniștită a lui *Monsieur Miret*. Era limpede că aceștia doi se potriveau.

Nu eram acolo, astfel instalată, nici de cinci minute, cînd îmi dădui seama că norocul și bunul meu burghez mă aduseseră încă o dată în preajma unui grup de persoane cunoscute. Chiar în fața mea erau așezați doamnele și domni din familiile de *Bassompierre* și *Bretton*. Cea mai aproape, aș fi putut s-o ajung cu mîna — dacă m-aș fi gîndit să o întind — era o ființă asemenea unei zîne, ale cărei podoabe doar crinii ar fi putut să le evoce. Și nașa mea era atît de aproape încît, dacă m-aș fi aplecat înainte, respirația mea i-ar fi făcut să tremure panglicile bonetei. Erau prea aproape de mine. Acum, cînd fusesem recunoscută de cineva care-mi era mai degrabă străin, nu mă simțeam în largul meu în vecinătatea unor prieteni mai intimi.

Am tresărit aproape cînd doamna *Bretton*, întorcîndu-se spre domnul *Home* și dînd parcă glas unui impuls blind al amintirii, spuse :

— Mă întreb ce-ar spune micuța noastră *Lucy*, ea, care e atît de bună, dacă ar fi aici? Îmi pare rău că n-am adus-o cu noi, i-ar fi plăcut mult.

— Da, i-ar fi plăcut, în felul ei grav, plin de sensibilitate. E păcat că nu am chemat-o, răspunse bunul domn și adăugă : îmi place mult cînd o văd, bucurîndu-se liniștită de ceva plăcut, fără să se lase prea mult emoționată, și mereu mulțumită.

Scumpi îmi erau și-mi fuseseră întotdeauna, scumpi îmi sînt și acum, cînd îmi amintesc de fiiccare din ei. N-aveau de unde să știe ei suferințele și chinurile care mă împinseseră, parcă stăpînită de febră, să rătăcesc, fără țintă și fără rost, mînată și scoasă parcă din minți. Simțeam aproape impulsul să mă aplec peste umerii lor și să le mulțumesc pentru bunătatea lor măcar cu o privire. Domnul de Bassompierre nu mă cunoștea prea bine, însă eu îl cunoșteam pe el, îl respectam și-i admiram firea lui dreaptă, sinceritatea simplă, afecțiunea caldă, entuziasmele spontane. Poate că aș fi spus atunci ceva, dacă exact în clipa aceea nu s-ar fi întors Graham, își întoarce capul cu unul din gesturile lui ferme, dominatoare, atît de diferite de cele ale unui om mai impulsiv, mai puțin impunător la trup decît era el. În spatele lui era o mulțime deasă, sute de persoane pe care privirea lui să le vadă și să le scruteze — și de ce atunci și-a îndreptat privirile astfel spre mine — apăsîndu-mă cu întreaga putere a ochilor lui plini, albaștri, neabătuți ? Și de ce, dacă voise să arunce o singură privire, nu se mulțumise doar cu o singură privire ? de ce s-a întors oare cu totul pe scaun, sprijinîndu-și cotul de rezemătoare, ca să mă scruteze pe îndelete ? Nu-mi putea vedea fața, mi-o țineam plecată, sigur că nu m-ar fi putut recunoaște. M-am chircit pe scaunul meu, m-am întors dinspre privirea lui — nu voiam cu nici un preț să fiu recunoscută. El s-a ridicat în picioare, a izbutit într-un fel sau altul să se apropie de mine, în cîteva clipe ar fi ajuns să-mi ghicească taina, să-mi recunoască făptura, cu privirile lui niciodată tiranice, dar atît de pline de putere. Nu era decît o singură cale să-l evit, să-i scap. L-am lăsat să înțeleagă, printr-un gest rugător, că doream să fiu lăsată singură, că-l rugam să mă lase, după aceasta, dacă ar mai fi insistat ar fi avut poate prilejul s-o vadă pe prietena lui Lucy plină de minie, nici chiar ceea ce era măreț, bun, blind în el (și Lucy știa cît de însemnate și numeroase erau părțile astea din el) n-ar fi mai ajuns s-o stăpînească, s-o facă să rămînă calmă, liniștită ca o umbră. Continuă

să mă privească, însă se opri în mișcarea sa. Își clătină capul lui frumos, dar rămase mut. Se așeză iarăși pe scaunul lui, dar nu se mai întoarce, și nu mă mai tulbură cu nici o privire, decît într-un singur rînd, cînd, o clipă, o singură privire, mai mult plîpă de solitudinea decît de curiozitate se mai furișă spre mine, — spunîndu-mi parcă ceva care-mi liniște inima, „asemenca vîntului dinspre sud care potolește arșița pămîntului“. Gîndurile pe care Graham le mai întorcea spre mine nu erau deci chiar cele ale unci indifferențe de gheață. Credeam că, în frumoasa și impunătoarea lui casă care era inima lui, mai păstra un locușor, undeva sus sub umbrele acoperișului, unde Lucy ar mai fi putut fi primită dacă ar fi vrut. Nu era atît de frumoasă și aerisită ca acele încăperi în care și-i primea pe cei care-i erau prieteni, nu era asemenea sălii uriașe în care își arăta faptele lui bune, nici asemenea bibliotecii unde-și adăpostea știința, cu atît mai puțin ar fi putut fi asemenea pavilionului unde se pregătea unirea cu aleasa inimii lui. Dar, puțin cîte puțin, prin bunătatea lui îndelungă și nedesmințită, îmi arăta că mai păstra un mic iatac, pe ușa căruia scria „camera lui Lucy“. Și cu la rîndul meu păstram o cameră pentru el — un loc pe care nu mi-l măsurasem niciodată ca întindere, nici cu palma, nici cu măsura, aș fi putut spune că era asemenea cortului unui duh magic. Toată viața mi-l țineam strîns, mic și nevăzut în palmă — și cu toate acestea știam că dacă l-aș fi eliberat din strînsoarea mîinii cuprinderea lui s-ar fi boltit imensă, asemenea tabernaculului pentru relicvele scumpe.

Oricît de supus și înțelegător mi se arătase în seara aceasta, nu mai puteam întîrzia în preajma lor, trebuia să renunț la locul și apropierea aceasta care se dovedea primejdioasă. Am pîndit prilejul, m-am ridicat, m-am furișat de acolo. S-ar fi putut la urma urmei ca el doar să-și fi închipuit că Lucy era făptura aceea înfășurată în șalul cel strîns, acoperită de pălăria cea largă, însă sigur nu putea fi, căci nu mă văzuse nici o clipă la fața.

Poate s-ar crede că duhul neliniștii care mă stăpînise pînă atunci era acum potolit ? Nu avusesem destule aventuri ? Nu începuseră picioarele mele să-mi tremure, nu-mi doream oare siguranța unui acoperiș deasupra capului ? Nu, încă mi-era silă de patul meu din dormitorul școlii — o silă mai mare decît ar putea-o spune cuvintele. Mă

agătam de orice mi-ar mai fi putut abate gândurile de acolo. Într-un fel, parcă simţeam că drama acelei nopţi abia începuse, de abia asistasem la prologul scenelor următoare. Asupra acestui întreg teatru din carton şi frunziş plutea o undă de taină, actori şi incidente neaşteptate pindeau înapoia culiselor. Aşa mi se părea, o presimţire îmi spunea astfel.

Rătăcind la întimplare, urmînd orice impuls după cum eram împinsă într-o parte sau într-alta de mulţimea din jur, am ajuns pînă într-un loc unde copacii, crescînd în boschete sau înălţîndu-se izolaţi, mai risipeau mulţimea de oameni, împrăştiind-o parcă în umbrele şi printre trunchiurile lor. Locul acesta era îndepărtat de muzica de adineauri, şi parcă şi mai mult umbrit, însă sunete melodioase mai auzeam încă de ajuns ca să-mi mîngie inima şi, la lumina lunii pline din înalturi, nici nu mai aveam nevoie de cea a lămpilor. Aici se așezaseră mai mult grupuri de familie, burghezi liniştiţi cu familiile lor, unii dintre ei, în ciuda orei tîrzii, înconjuraţi de copiii lor, cu care socotiseră că nu e bine să se aventureze în mijlocul înghesuiei din parc.

Trei arbori frumoşi, crescînd aproape unul într-altul, aproape împletindu-şi trunchiurile, închipuiau o boltă deasă de umbră asupra ierbii, şi acolo în mijlocul umbrei se afla o bancă — o bancă ce ar fi putut adăposti multe persoane, dar care părea să aştepte acum doar una singură, căci cei care poate o ocupaseră pînă atunci stăteau alături în picioare. Şi chiar în grupul acesta se afla, vedeam acum, o doamnă care ţinea de mîină o fetiţă.

Cînd îmi căzură privirile pe aceasta din urmă, ea se rotca tocmai pe călcîie, legănîndu-se încă agăţată de mîna tovarăşei sale mature, aruncîndu-se cînd într-o parte, cînd într-altă într-un soi de vîrtejuri fantastice. Mişcările acestea nestăpînite, bruste, îmi reţinură de la început atenţia, mi se păreau straniu de cunoscute. La o privire mai atentă, la fel de cunoscute îmi apărură şi hainele fetei — rochiţa de mătase liliachie, gulerul de pene înfoiate, boneţica albă — întreaga toaletă de sărbătoare, pe scurt, era găteala de zile mari a unui heruvim prea bine cunoscut, neastîmpărata, sprintăra Désirée Beck — şi Désirée Beck era într-adevăr, — ea, sau o copilă semănîndu-i nefiresc de mult.

S-ar crede că această recunoaştere m-a izbit asemenea unui trăsnet din cer senin, însă o asemenea comparaţie

ar fi prematură. Descoperirea mea avea să fie pe dată însoţită de o alta mai plină de însemnătate, înainte de a avea timp s-o înţeleg.

De mîna cui putea oare micuţa Désirée să dănţuiască atît de capricioasă, mînuşa cui putea s-o răsucescă atît de fără frică, al cui braţ putea să smucească sigură că nu va fi în nici un fel pedepsită, şi pe poala căreia rochiile putea să calce cu atîta insolenţă, dacă nu mîna, mînuşa, braţul, rochia doamnei mamei sale ? Şi într-adevăr, acolo, înfăşurată într-un şal indian, şi cu o bonetă palid-verzuie — proaspătă, trupeşă, bine dispusă şi întrutotul agreeabilă — se afla *Madame Beck*.

Curios ! O crezusem de la început pe *Madame* în patul ei şi pe Désirée în pătuţul ei în clipele acestea, dormind, amîndouă, somnul dreptilor, între zidurile sacre ale şcolii din *rue Fossette*. Era de asemenea sigur că nici ele nu şi-o închipuiau pe „dom’soara Lucie“ ca făcînd altceva în momentele acelea, şi cînd colo, toate trei eram aici, distrîndu-ne de mai mare dragul în parcul scăldat în lumini de sărbătoare, la miezul nopţii !

Adevărul era că *Madame* nu făcea altceva decît să procedeze cum se părea că avea obiceiul şi dealtminteri avea toate îndreptăţirile s-o facă dacă aşa îi era chef. Îmi aminteam acum că le auzisem pe profesoare spunînd — deşi la vremea aceea nu luasem în seamă asemenea vorbe — că deseori, cînd noi o credeam pe *Madame* în camera ei, dormind, ea pleca, gătită în rochiile de gală, să-şi vadă de plăcerile ei, la operă, la teatru, la baluri. *Madame* nu avea înclinaţii spre o viaţă monastică şi avea grijă — din plin, chiar dacă foarte discret — să-şi înfrumuseţeze existenţa cu plăcerile lumeşti.

Jumătate de duzină de domni, prieteni ai ei, îi stăteau acum în jur. Printre aceştia nu întîrzieai să recunosc doi sau trei. Era fratele ei, *Monsieur Victor Kint*, mai era un alt domn, cu mustaţă şi cu părul lung — un bărbat calm, taciturn, dar a cărui ţinută şi prestanţă nu le puteam remarca fără admiraţie. Dincolo de rezerva şi stăpînirea de sine, dincolo de contrastele de dispoziţie şi de expresie ale feţei, era pe chipul lui ceva care-mi amintea de o altă faţă — mobilă, febrilă, plină de simţire — o faţă schimbătoare, acum încordată, acum luminoasă — o faţă din lumea mea, acum smulsă din faţa ochilor mei, dar înaintea căreia ceasurile cele mai frumoase, primă-

văratice, ale vieții mele trecuseră, când umbrite, când luminate de soare. Fața aceea, pe care văzusem adesea expresii atât de clovente — atât de apropiate încât nu înțelegeam de ce nu se arăta în totul focul, duhul, taina însăși a geniului. Da — acest Josef Emanuel, omul acesta pașnic, mi-l amintea cu putere pe fratele lui.

În afară de *Messieurs Victor* și Josef, mai cunoșteam pe încă un membru al acestui grup. Acest al treilea personaj sta în spate, în umbră, într-o atitudine reculeasă, cu toate că vestmintele și capul său alb și chel îl făceau cel mai vizibil dintre toți cei de față. Era un preot — era chiar părintele Silas. Să nu-ți închipui, cititorule, că ar fi fost ceva nepotrivit în prezența preotului la o asemenea sărbătorire. Manifestațiile de acum nu erau considerate o desfășurare de distracții frivole, ci o comemorare a sacrificiului patrioților. Biserica le patrona deci, și chiar cu oarecare ostentație. În noaptea aceea în parc se puteau remarcă dealtfel și grupuri de preoți.

Părintele Silas se aplecase asupra băncii și a singurei făpturi care o ocupa în clipa aceea — și ocupantul acestei băncuțe rustice se vedea doar ca o formă nelămurită în penumbră — ceva diform și totuși măreț. Se puteau vedea, de fapt, contururile unui chip și ale unor trăsături, însă atât de cadaverice și atât de stranii la înfățișare, încât te ducea gândul aproape la un cap despărțit de trunchi, și aruncat la întâmplare peste o grămadă de stofe scumpe. Razele unei lămpi mai depărtate luceau peste niște pândantive scumpe, peste cîrceci uriași. Nici castitatea albă a elarului de lună și nici îndepărtarea tortelor nu puteau șterge tonurile de splendoare ale stofelor. Puteam să strig — bun venit, doamnă Walravens! ești mai vrăjitoarească decît oricînd! Și curînd, dealtminteri, buna bătrînă doamnă arătă ea însăși că nu era deloc un cadavru și nici o fantomă, ci o femeie aspră și plină de viață, căci la un moment dat, cînd micuța Désirée Beck deveni mai cicălitoare în pretențiile ei față de mamă-sa cerîndu-i să meargă împreună cu ea spre un anume chioșc să-i cumpere niște dulciuri, cocoșata îi aplică pe neașteptate o lovitură cu bastonul ei cu măciulie de aur.

Așadar erau aici, de față, doamnele Walravens și Beck, părintele Silas — întreaga conjurație, toată junta tainică. Îmi făcea bine parcă să-i văd pe toți, strînși acolo, laolaltă. N-aș fi putut spune că mă simțeam slabă în fața

lor, a tuturor, sau înjosită, sau înfricoșată. Erau mai puternici decît mine, și eu nu eram în cea mai bună situație, mai degrabă s-ar fi putut spune că eu eram la picioarele lor. Însă, pînă acum, cel puțin nu eram înfrîntă, nici moartă.

CUNOȘTINȚE VECII ȘI NOI

FASCINATA, CA ÎN FAȚA UNUI balaur cu trei capete, nu mă puteam desprinde din preajma acestui grup, însuși pămîntul din preajma lor părea să-mi fi încătușat picioarele de nu mi le mai puteam dezlipi. Împletitura trunchiurilor copacilor alcătua o unică umbră, noaptea îmi șoptea o promisiune de umbră și apărare, și un singur lampion mai depărtat își mai trimitea încoace o singură rază cît să mă facă doar să văd un refugiu, o bancă umbrită, mai sigură — și apoi se stinse. Și acum, să-i împărtășesc pe scurt cititorului ceea ce, în decursul ultimelor întinsece două săptămîni aflasem, tăcută, din zvonurile ce-mi șopteau în jur, cu privire la cauza și țelurile plecării atât de neașteptate a domnului Emanuel. Povestea e scurtă și deloc necunoscută în amănuntele ei — se poate spune că începe cu domnul Mamon și se termină cu cel numit interesul.

Dacă *Madame Walravens* era la fel de hidoasă cît un idol hindus, se mai putea adăuga și că stăpînea, după cum spuneau cei care ar fi trebuit să știe, și puterile unui asemenea idol. Fapt e că fusese bogată — foarte bogată, și deși, în momentul de față, nu mai avea bani deloc, erau toate temeiurile să se spună că într-o bună zi ar fi putut deveni din nou foarte avută. Poseda o mare proprietate la Basseterre, în Guadelupa, primită ca zestre la căsătoria ei, cu șaiszeci de ani în urmă, sechestrată odată cu falimentul soțului ei, însă acum, după cît se spune, eliberată de această ipotecă și care, dacă ar fi fost administrată cum se cuvine de un imputernicit de încredere, s-ar fi dovedit după un răstimp de cîțiva ani, extrem de rentabilă.

Părintele Silas începuse să se intereseze de această îmbunătățire posibilă a proprietății — de dragul bene-

ficiilor pe care le-ar fi putut avea religia și biserica de pe urma ei — mai ales că Magliore Walravens era o atît de bună fiică a instituțiilor eclesiastice. *Madame Beck*, care era rudă îndepărtată a bătrînei cocoșate și care o știa lipsită de orice rude proprii, meditate îndelung la această situație, cu prevederea calculată a unei adevărate mame, și, oricît ar fi fost de rău tratată pînă atunci de *Madame Walravens*, nu încetase să o înconjoare cu atenții, de dragul propriilor sale interese, desigur. *Madame Beck* și preotul erau astfel — fiecare în propriul său interes financiar — deopotrivă și sincer interesați de îngrijirea cum se cuvine a plantației din Indiile Occidentale.

Însă distanța pînă la acea proprietate era mare și clima în locurile acelea primejdioasă. Împuternicitul, competent și demn de încredere de care era nevoie, trebuia să fie un om devotat din toate punctele de vedere. Întocmai un asemenea om avusese *Madame Walravens* în serviciul ei de douăzeci de ani și mai bine, distrugîndu-i la început viața, apoi trăind pe seama lui, asemenea unei ciuperci otrăvite. Un asemenea om formase, educase ca discipol și și-l legase de sine părintele Silas folosind pentru aceasta legăturile recunoștinței, obișnuinței și credinței. Pe un asemenea om *Madame Beck* îl cunoștea și într-o oarecare măsură îl putea influența așa cum dorea. „Pupul meu, spunea părintele Silas, dacă rămîne în Europa se expune primejdiei apostaziei, căci s-a încurcat acum cu o eretică“. *Madame Beck* își adăuga și ea comentariile proprii și hrănea la sînul ei motivele ei personale pentru a-i dori bărbatului în chestiune expatrierea. Valoarea pe care ca însuși n-o putea obține nu suferea s-o vadă luată de o altă, mai degrabă ar fi văzut-o cu bucurie distrusă de-a binelea. Cît despre *Madame Walravens*, ea își dorea banii și pămînturile pe care le stăpînise odată, și știa că Paul, dacă ar fi vrut, ar fi putut să joace rolul celui mai bun și de încredere vechil acolo. Astfel că cei trei egoiști îl luară în stăpînire și-și impuseră voința asupra singurului om lipsit de interese egoiste în toată treaba aceasta. Discutau cu el, se rugau de el, îl implorau, se aruncară la picioarele lui cerșindu-i mila, își puseră cu umilință în mîinile lui toate interesele lor. Nu-i cereau decît doi sau trei ani de jertfă — după aceea n-avea decît să trăiască și pentru el; era printre ei cel puțin o ființă care pareă ar fi dorit ca în acest răstimp el să și moară.

Nu exista ființă omenească care să-și pună rugămintele interesate la picioarele domnului Emanuel, care să-i declare încrederea în bunătatea lui și pe care el s-o poată refuza sau respinge. Oricare i-ar fi fost lipsa totală de dorință sau suferința chiar cînd se punea problema de a părăsi atunci Europa — oricare ar fi fost propriile lui planuri de viitor — nimeni nu-l întrebasese, nu se gîndea să-l întrebe, nu arăta că-i pasă în vreun fel. Dealtminteri, nici eu însămi nu știam nimic în privința asta. Despre discuțiile lui cu duhovnicul său îmi puteam închipui cîte ceva, puteam să socotesc, cum mă pricepeam, și partea pe care ar fi putut-o juca sentimentul datoriei și credințele religioase în felul în care se lăsase el convins. Știam doar că el plecase și că nu-mi mai dăduse mie nici un semn de viață. Și aici se oprea tot ceea ce știam eu cu certitudine.

Mă oprisem, așezată în umbra deasă a pomilor crescuți laolaltă și sub crengile lor împletite — și stam acolo, cu capul plecat și fruntea sprijinită pe brațe. Vorbele pe care și le schimbau între ei cei din fața mea, le-aș fi putut auzi dacă aș fi vrut să le ascult, eram destul de aproape pentru asta — însă de cîtăva vreme n-aș fi avut nici un motiv să-mi plec spre ei urechea. Vorbeau despre vestmintele celor din jur, despre muzică, despre focurile de artificii, despre noaptea aceasta frumoasă. Îi pîndisem să-i aud spunînd: „E o vreme frumoasă pentru călătoria lui, *Antigua* (astfel se numea corabia pe care se îmbarcase el) va avea un drum liniștit“. Însă nu se auzise nici o asemenea remarcă, nici *Antigua*, nici drumul ei, nici pasagerii săi nu fură numite.

S-ar fi putut ca asemenea vorbărie fără rost să fi fost pentru bătrîna doamnă Walravens la fel de puțin interesantă ca și pentru mine. Părea neliniștită, își întorcea capul cînd într-o parte, cînd în alta, privind mîoapă printre arbori, prin mulțime, ca și cum ar fi așteptat cu nerăbdare sosirea cuiva, n-ar mai fi răbdât întîrzierea cuiva anume. „*Où sont-ils, pourquoi ne viennent-ils ?*“¹ o auzii murmurînd de mai multe ori. Și în cele din urmă, ca și cum s-ar fi hotărît să obțină cu orice preț un răspuns la asemenea întrebări pe care nimeni pînă atunci nu părea să le fi simțit, își rosti gîndurile cu voce tare, o frază de

¹ Unde-or fi? De ce nu mai vin odată?

ajuns de scurtă, de ajuns de simplă — dar care mă străbătu ca un fior electric :

— *Messieurs et mesdames*, spuse — *où donc est Justine Marie ?*¹

Justine Marie ? Ce mai era și asta ? Justine Marie — călugărița cea moartă de mult — unde să fi fost anume ? Dar cum așa, în groapa ei, doamnă Walravens — ce-oi mai fi avînd cu ea acolo ? Dumneata ai să ajungi curînd acolo — ea nu mai are cum să mai vină spre domnia-ța.

Astfel i-aș fi răspuns eu, dacă răspunsul ar fi stat în puterea mea — însă se părea că nimeni nu era de aceeași părere cu mine. Nimeni nu părea surprins, descumpănit, îngrozit de asemenea cuvînte. Răspunsul cel mai calm, mai obișnuit întîmpină această ciudată, peste-moarte-străbătătoare, vrăjitoarească întrebare a bătrînei cocoșate.

— Justine Marie, spuse cineva, vine îndată, e în chioșc, are să vie numaidecît.

De la această întrebare și de la răspunsul ei, se stîrni o schimbare a subiectului vorbăriei — căci vorbărie fără rost rămase mai departe — un fel de cleveleală dezînată, familiară, neserioasă. Aluzii, zvonuri, comentarii nelămurite se schimbau de la unul la altul, dar toate atît de depărtate, depinzînd atît de mult de unele persoane care nu erau numite, de unele împrejurări pe care nimeni nu și le mai amintea în amănunt, încît — oricît de încordată ascultam — și ascultam acum cu tot interesul cuiva ce-și simțea soarta atîrnînd de asta — nu putui înțelege nimic mai mult decît că era vorba de un anume plan, în care era amestecată această fantomatică Justine Marie — moartă sau vie, cum o fi fost. Întreaga această adunare de familie părea să se agațe de ea, pentru un anume motiv. Părea să fie vorba de o căsătorie, de o avere, în interesul cui anume nu puteam înțelege — poate al lui Victor Kint, poate al lui Josef Emanuel, amîndoi erau holtei. Odată crezui că înțeleg că aluziile acestea se refereau la un anume domn tinăr, și cu părul blond, străin de acest grup, căruia îi spuneau Heinrich Müller. În toată această sporovăială *Madame Walravens* își mai amesteca din cînd în cînd glasul răgușit, croncănit, îmbufnat, nerăbdarea ei nefîind ostoită decît de supravegherea implacabilă sub care o ținea pe Désirée, care acum nu mai pu-

tea face o mișcare fără ca bătrîna să n-o amenințe cu bastonul ei.

— *La voilà*, strigă deodată unul din domnii de față — *voilà Justine Marie qui arrive !*¹

Clipa aceea fu stranie de tot pentru mine. Îmi chemai în amintire chipul călugăriței zugrăvită pe panelul din buduarul de odinioară. În minte îmi era vie trista poveste de iubire, aveam în minte vedenia din mansardă, apariția de pe alcea grădinii, ciudata alcătuire de umbre de sub bolte și aveam o presimțire parcă a unei descoperiri, convingerea aproape sigură a unei dezvăluiri importante de tot. O. cînd imaginația se simte liberă, cine ar mai putea-o opri ? Ca arbore dezgolit și sterc în miez de iarnă — ce viețuitoare înfometată, la marginea șanurilor înzăpezite, chircită la marginea vreunul gard viu acoperit de nea, pe care închipuirea, un nor trecător, o rază abea străbătînd a lunii, să n-o investimînteze în splendoare de gînduri, să nu facă din ea o fantasmă a splendeorei ?

Cu o forță gravă, solemnă apăsîndu-mi inima, cu așteptarea lăinei care avea să mi se dezvăluie, — căci pînă atunci văzusem spectrul acesta numai printr-o oglindă întunecată, și acum aveam să-l privesc față în față — m-am aplecat cît puteam, priveam acum cu toată puterea ființei mele strînsă în ochi.

— Vine ! strigă Josef Emanuel.

Cereul de oameni se deschise, ca și cum s-ar fi dat cu toții în lături să primească un prieten binevenit. În clipa aceea se întîmplă ca dincolo, pe alee, să treacă cineva cu o torță aprinsă ; scînteierea ei ajută palidelor raze de lună să lumineze cum s-ar fi cuvenit scena, aruncîndu-și lumina peste deznodămîntul produs în sfîrșit. Eram sigură că ceva din spaima care pusese cu totul stăpînire pe mine se transmitea și celor de lîngă mine. Chiar și cei mai stăpîni pe ei trebuie „să-și fi reținut o clipă suflarea“. Cît despre mine, mi se părea că viața însăși mi se opri atunci, în clipa aceea.

Acum, s-a sfîrșit. Clipa aceea, călugărița — s-au făcut văzute privirilor. Criza, revelația întregii întîmplări s-a încheiat în clipa de atunci.

Torța mai licărește la mai puțin de un metru, ridicată în mîinile unui paznic al parcului, limba ei prelungă,

¹ Doamnelor și domnilor [...] unde să fie Justine Marie ?

¹ Uite-o [...] uite că vine Justine Marie !

fierbinte de flacără atinge aproape fața celei așteptate — aici — iat-o, s-a oprit în fața ochilor mei. Cine e ea ? Cum e investmintată ? Cum se înfățișează ? Cine, cine este ea ?

Sînt acum atît de numeroase măștile în jur în parc, acum cînd ceasurile au întîrziat atît, un sentiment atît de straniu al sărbătoarei și al tainei a început să se răspîndească pretutindeni în jur, încît ai să mă crezi, cititorule, dacă ți-aș spune că ea semăna întocmai cu acea călugăriță din mansardă, că purta aceași sutană neagră și scufie albă, că mi se înfățișa ca o stafie sculată din morți, ca o stafie chemată la viață.

Dar așa ceva ar fi o minciună — o închipuire. Nu trebuie să mai întîrziem în asemenea vorbării ca desprinsе din cărți. Să fim sinceri cu totul, să nu ne mai abatem deloc de la litera adevărului.

Dacă aș spune : o ființă ieșită dintr-o casă liniștită și pașnică — ar însemna să folosesc greșit un cuvînt. O văd acum ca o ființă casnică. Îmi stă în față o fetiță din Villette — o fată proaspăt ieșită din pension. E foarte atrăgătoare, cu frumusețea drăgălașă a fetelor de prin partea locului. Pare bine hrănită, frumușică, durdulie. Obrajii îi sînt rotunzi, ochii au o privire bună, părul îi cade abundent pe umeri. E bine îmbrăcată. Nu e singură, e însoțită de trei persoane — două mai în vîrstă — către aceștia se întoarce să le spună „mon oncle“ și „ma tante“. Rîde, sporovăiește în voie, binedispusă, plină de viață, în floare, arată, din toate punctele de vedere, ca o frumoasă din lumea burgheză.

Atît despre Justine Marie, atît despre fantome și tainele lor, nu că vreo taină și-ar fi găsit aici dezlegarea. E sigur că fata asta nu e călugărița mea, ce am văzut eu atunci în pod și în grădină era o ființă cu cel puțin o palmă mai înaltă.

Ne-am aruncat privirile asupra acestei frumoase burgheze, am privit în treacăt pe unchiul și mătușica ei. Să mai aruncăm o privire și asupra celui de-al treilea membru al grupului lor ? Avem oare răgazul să-i acordăm și lui o clipă de atenție ? Ar trebui să ne oprim și asupra lui, cititorule, are îndreptățirea să ne-o ceară chiar el, doar nu-l întîlnim acum pentru întîia dată. Mi-am strîns miinile laolaltă din toate puterile și mi-am tras respirația în adîncul pieptului, mi-am reținut strigătul, mi-am înăbușit

exclamația. Mi-am interzis orice tresărire, am rămas mută și neclintită asemenea unei stane de piatră. Însă distingeam bine ființa pe care-mi căzuseră privirile, deși încețoșarea mi se lăsase în ochi după multe nopți de plîns, îl recunoșteam bine. Se spusese că avea să plece cu vasul *Antigua*. Madame Beck însăși spusese asta. Mințise — sau spusese doar ceea ce fusese odată un adevăr și nu mai revenise să-l corecteze atunci cînd adevărul acesta se preschimbase în neadevăr. *Antigua* plecase și totuși îl aveam în fața ochilor pe Paul Emanuel.

Îmi părea oare mai bine ? În orice caz o apăsare uriașă îmi căzuse de pe inimă. Era oare acesta un fapt pentru care să mă pot bucura ? Nu știu. Trebuia să mă întreb mai întîi care erau împrejurările ce-mi acordau un asemenea răgaz ? În ce măsură această întîrziere în plecarea lui avea vreo legătură cu mine ? Nu erau oare alte ființe pe care lucrul acesta să le fi privit mai îndeaproape ? În fond, cine putea fi fata aceasta, această Justine Marie ? Nu e o străină, cititorule, îmi e cunoscută din vedere. Vine deseori în vizită în *rue Fossette*, face parte adesea din grupul de invitați de duminică la Madame Beck. Este rudă atît cu familia Beck cît și cu Walravens. Își trage numele de botez de la călugărița care i-ar fi fost mătușă dacă ar mai trăi încă, numele de familie îi e Sauveur. E moștenitoare bogată, orfană acum și Monsieur Emanuel e tutorele ei, unii zic că i-ar fi chiar naș. Junta aceasta familială dorește acum ca această moștenitoare să se căsătorească cu unul din lumea lor — cine ? Aceasta e o întrebare vitală — cine poate fi acest prezumtiv soț ?

Mă simțeam foarte bucuroasă acum că doctoria ce-mi fusese administrată mai devreme mă însuflețise astfel încît acum pînă și gîndul la culcare și la camera mea mi-erău nesuferite. Dintotdeauna, de cînd mă știu, am dorit mai mult decît orice să ajung să cunosc adevărul în toate. Îmi place să văd idoli în ascunzătorile templelor, să mă trag aproape de ei, să le dau vîlurile la o parte și să îndrăznesc privirea din urmă. Să vedem, să cunoaștem chiar și ceea ce poate fi mai rău înseamnă în aceeași clipă să stăpînim Spaima.

Grupul dominat de bătrîna doamnă Walravens, la care se adăugaseră noii veniți, se însuflețise acum, plin de o nouă bucurie. Domnii se ocupau să aducă răcoritoare de la chioșcul de aproape, cu toții se așezară în iarbă la

umbra copacilor, sorbeau acum bună dispoziția și simțămintele frumoase, rideau, glumeau. *Monsieur Emanuel* suferea să ajungă ținta unor ironii — pe jumătate cu bună dispoziție, pe jumătate — cum mi se părea mie — cu maliție, mai ales la cele venind din partea doamnei Beck. Aflai în curînd că anunțata sa călătorie fusese amînată pentru o vreme la propria sa dorință, fără insistențele, și de fapt chiar împotriva sfatului prietenilor săi. Lăsase vasul *Antigua* să plece și-și reținuse un loc pe corabia *Paul et Virginie* urmînd să ridice ancora două săptămîni mai tîrziu. Tocmai în legătură cu motivul acestei amînări îl necăjeau ei acum, și el răspundea doar că era ceva în legătură cu „rezolvarea unei mici chestiuni care-i stătea la inimă”. Ce anume era chestiunea aceasta? Nimeni nu știa. Și cu toate acestea era cineva care părea să fie, cel puțin într-o măsură, favorizată cu încrederea lui. O privire plină de înțelesuri se schimbă între el și Justine Marie. „*La petite va m'aider, n'est-ce pas?*”¹ spuse el.

— *Mais oui, je vous aiderai de tout mon coeur. Vous ferez de moi tout ce que vous voudrez, mon parrain*”².

Și acest scump „naș”, îi luă mîna și i-o ridică pînă la buzele sale recunoscătoare. La care gest îl văzui pe tînărul teuton cu tenul atît de trandafiriu și tineresc, Heinrich Müller, cum devine deodată neliniștit, ca și cum ceea ce vedea nu i-ar fi fost pe plac. Mormăi chiar cîteva cuvinte, la care *Monsieur Emanuel* îi rîse fățiș în nas și, cu triumful plin de siguranță al învingătorului, o strînse pe pupila sa mai aproape de sine.

Monsieur Emanuel era într-adevăr foarte bine dispus în seara aceea. Nu părea cîtuși de puțin afectat de schimbarea de mediu și în felul său de viață pe care o anunța plecarea sa viitoare. Era într-adevăr sufletul și viața grupului întreg, poate chiar cam prea despotice în a-și impune punctul de vedere, pîrînd să fie hotărît să se arate cel dintîi și în veselie, cum era și în conducerea treburilor practice, și afirmîndu-și de la o clipă la alta dreptul necontestat de supremație asupra celorlalți. De la el porneau cuvintele cele mai de duh, anecdotele cele mai vesele, risul cel mai sincer. Ca de obicei neînstare să stea

locului cînd simțea însuflețirea unei dispoziții, făcea tot ce-i stătea în putință să se arate atent față de toți, însă, vai! vedeam bine care dintre toate persoanele de față îi era atunci favorită. Vedeam la picioarele cui se așezase în iarbă, pe cine se străduia s-o înfășoare cît mai frumos în șal ca să o păzească de răcoarea nopții, pe cine o îngrijea, o urmărea din priviri și o răsfața ca pe lumina ochilor.

Și în vremea aceasta ironiile zburau în jurul lui, și aflam tot mai limpede din vorbele astfel schimbate că în vreme ce el avea să lipsească, muncind pentru alții, acești alții, nu cu totul lipsiți de recunoștință, avea să păzească pentru el comoara pe care el o părăsea în urmă în Europa. Treaba lui era să le aducă o avere din Indii, la rîndul lor ei aveau să-i dea în schimb o mireasă tînără și o moștenitoare bogată. Cît despre consecvența sacră, fidelitatea jurată odinioară — acestea erau uitate. Prezentul înflorit și fermecător izbindise asupra trecutului, și în cele din urmă călugărița de odinioară era moartă și îngropată.

Astfel trebuiau să se înfățișeze, deci, lucrurile. Revelația se produsese în sfîrșit. Presimțirile nu mă înșelaseră de la început. Există un anume soi de presimțiri care nu te înșeală niciodată, eu fusesem cea care socotisem cu totul greșit — fără să-mi dau seama de înțelesul adevărat al oracolului, crezusem că era o simplă închipuire, cînd, în realitate, prezicerile vorbeau tocmai despre această realitate.

Aș fi putut să mai întîrzii privind la scena din fața mea, aș fi putut să mai stau pe gînduri înainte de a-mi trage toate încheierile. Poate că alții în locul meu ar fi socotit ce-mi spuneau simțurile ca nefiind de ajuns, poate că unii sceptici, mai înceți în a-și schimba principiile, ar mai fi cumpănit, neîncrezători, înainte de a accepta ideea unei căsătorii între un bărbat sărac și lipsit de egoism în vîrstă de patruzeci de ani și bogata sa pupilă de optsprezece. Însă departe de mine asemenea leacuri și șovăieli, departe de mine gîndul de a mă mai înșela pentru o vreme, dîndu-mă înapoi din fața realității, fugind astfel de faptele temute, grăbite, covîrșitoare, departe de mine gîndul de a mă mai împotrivi înainte de a mă supune adevăratei suverane, de a mai opune vreo rezistență slăbănoagă și șovăitoare în fața puterii care știe să înain-

¹ Micuța mă va ajuta, nu-i așa?

² Da, sigur, am să te ajut cu dragă inimă. Voi face tot ce dorești, nașule.

teze covârșind totul — putere atotestrăbătătoare a Adevărului.

Nu. Mă grăbeam acum să accept întreaga stare de lucruri. Mi-am deschis larg brațele și am strâns toate faptele în jurul meu, să le înțeleg mai bine. Am strâns în jurul meu, cu un fel de furie și grabă, faptele acestea, așa cum soldatul rănit pe câmpul de bătaie își strânge faldurile drapelului în jurul pieptului. Am invocat convingerea să mă întărească acum cu certitudinea ei, atât de temută chiar acum când o simțeam apăsându-mă, i-am cerut să mă izbească cu cei mai adânci spini și, când ascuțișul lor mi-a pătruns pînă în suflet, am crezut că mă pot ridica iarăși în picioare, schimbată profund.

În delirul meu de o clipă, atunci, am spus: „Tu adevărul, ești un bun stăpîn pentru slujitorul tău! Cîtă vreme m-a împrejmuț minciuna, cum am mai suferit! Chiar și cînd falsitatea mi-era încă dulce, balsam încă pentru închipuirea mea, caldă pentru simțămintele mele, mă chinuia totuși ceas cu ceas în chinuri de nespus. Speranța că afecțiunea ar fi fost cu puțință de cîștigat pentru mine nu se putea despărți de spaima că, printr-o simplă întorsătură a destinului, aș fi putut s-o pierd iar. Acum adevărul a risipit în lături falsitatea, linguşele și speranțele — și iată-mă acum — liberă!“.

Nu-mi mai rămînea nimic acum decît să-mi duc această libertate în camera mea, s-o port în brațe pînă în culcușul meu și să mă împac cît mai bine cu noua mea tovarășă. Adevărul e că piesa nu se terminase încă cu totul. Aș mai fi putut întîrzia să privesc mai departe scena aceea de dragoste sub copaci, cochetăriile acestea silvane. Chiar dacă n-ar fi fost nici un gest de iubire în gesturile lor, în clipa aceea închipuirea mea era atât de generoasă, de creatoare, încît ar fi putut să sufle asupra lor cele mai de preț trăsături ale dragostei, să le dea viața cea mai adîncă și culorile cele mai vii ale pasiunii. Însă nu mai voiam să mai privesc nici o clipă, așa hotărîsem — însă nu-mi puteam încă înfrînge firea. Căci atunci, ceva mă sfîșiea cîncen sub șalul în care eram înfășurată, ceva îmi pătrunse în piept, ca un vultur cu pliscul și ghearele atât de ascuțite, și căruia trebuia să-i fac față singură — singură. Cred că pînă în clipa aceea nu simțisem niciodată gelozia. Nu mai semăna acum cu clipele în care priveam la jocurile pline de iu-

bire ale doctorului John și Paulinei, în care, pecetluindu-mi ochii și urechile, retrăgîndu-mi cît mai departe gîndurile și simțămintele, nu puteam să neg că exista un farmec real. Ceea ce vedeam acum însă era dureros. Iubirea născută din frumusețea adevărată nu era pentru mine, știam asta, n-aveam nimic în comun cu ea. Nu puteam îndrăzni să o pretind pentru mine, însă o altfel de iubire, născută cu sfială la viață după o atît de îndelungată cunoaștere, călîtă în flacăra suferinței, apăsată cu pecetile consecvenței, consolidată de focul pur și dăinuitor al afecțiunii, supusă de mintea mea la toate încercările intelectului și în cele din urmă făurită prin însăși viața ei la această desăvîrșire fără pată, iubirea aceasta care disprețuia patima, frenezile și delirurile ei, stingerea ei atît de grabnică în focuri fără putere, iubirea aceasta era însăși viața mea, crezusem cu toată ființa în ea. Și, orice amenința acum viața și puterea ei nu era pentru mine un spectacol pe care să-l pot privi nepăsătoare.

Mi-am întors fața de la pîlcul de copaci și de la „vesela societate“ din umbra lor. Miezul nopții trecuse de mult, concertul se încheiase, mulțimea începea să se risipească. Am urmat și eu curentul de oameni îndreptîndu-se spre porțile parcului. Părăsind parcul strălucilor și orașul de sus atît de frumos luminat (încă și acum frumos și abundent luminat — se părea că Villette avea să trăiască o noapte albă) am căutat întunecimea cartierelor vechi.

Întunecime n-ar fi trebuit să spun, căci lumina lunii — uitată dincolo în parc — se revărsa acum stăpînitore. Luna strălucea în înalt, calmă și pură. Muzica și veselia sărbătorii populare, flăcările și nuanțele vii ale lampioanelor o alungaseră și o întunecaseră un ceas, însă acum slava și tăcerea ei triumfau iarăși. Lămpile se stingeau, ea își păstra mersul regesc asemenea destinului alb și imaculat. Tobe, trimbițele își spusese cuvîntul plin de putere și acum erau date uitării, ea scria cu o rază subțire peste ceruri și peste pămînt șirurile unei istorii fără de sfîrșit. Luna și stelele în jur mi se păreau simboluri și mărturii ale adevărului asupra a toate stăpînitor. Cerul noptatic îi lumina acum stăpînirea, asemenea rotirii lui încete înainta și triumful ei — mișcarea înainte care a fost, este și va să fie de la nesfîrșire într-o nesfîrșire.

Străzile întunecate erau tăcute, potolite — mi-erai dragi pentru liniștea lor umilă. Burgezi în drum spre

casă mai trec cînd și cînd pe lingă mine, sînt cu toții pe jos, nu fac aproape deloc zgomot și pier curînd. Îmi place atît de mult Villette în înfățișarea ei de acum că n-aș intra de bunăvoie sub un acoperiș, aș vrea să-mi trăiesc această ciudată aventură pînă la capăt. Pe de altă parte însă, ar trebui să mă reîntorc în patul meu tăcut din dormitorul cel mare înainte ca *Madame Beck* să se întoarcă acasă.

Numai o stradă mai e acum între mine și *rue Fossette*. Cînd pătrund pe ea zgomotul unei trăsuri tulbură tăcerea adîncă a cartierului. Vine încoace — și vine foarte repede. Ce găunos sună copitele cailor pe pietrele caldarîmului! Strada e îngustă și mă țin cu grijă cît mai pe lingă umbrele caselor. Trăsura trece ca fulgerul, însă ce văd, sau mi se pare că văd, cînd îmi alunecă în față? Sigur, a fluturat ceva alb de la ferăstruica aceea — e sigur că o mîină a fluturat o batistă. Era oare semnul adresat mie? Am fost recunoscută? Cine m-ar fi putut recunoaște? Nu e trăsura domnului de Bassompierre, nici cea a doamnei Bretton, și pe lingă asta nici palatul Crécy nici castelul *La Terrasse* nu sînt în direcția asta. Oricum, n-am timp acum de presupuneri, trebuie să mă grăbesc să ajung acasă.

Pe *rue Fossette*, ajunsă la pension — am găsit totul cufundat în liniște, nu sosise încă trăsura cu *Madame Beck* și *Désirée*. Lăsasem ușa cea mare întredeschisă. tot astfel aveam s-o găsesc acum? Poate că vîntul sau vreo altă întimplare au trînit-o astfel ca arcul cel greu să se prindă de la sine? În acest caz n-aș mai fi avut nici o speranță să pot intra. aventura mea avea să se sfîrșească printr-o catastrofă. Am împins ușor canatul cel impozant — avea să se urnească?

Da. La fel de tăcut și de docil ca și cum un duh prielnic mi-ar fi ascultat un nespus Sesam, de acolo din vestibul. Intrînd cu respirația ținută, grăbită în toate gesturile, urcînd fără zgomot cu pantofii în mîină treptele scării, am înaintat spre dormitor și am ajuns la culcușul meu.

Da! Am ajuns acolo și iarăși mi-am simțit respirația înecîndu-mi-se. Am scos aproape un țipăt — aproape, dar nu chiar, slavă Domnului!

În întreg dormitorul, în întreaga clădire a școlii domnea în ceasul acesta o liniște de moarte. Toți dormeau,

și atît de adînc și liniștit încît s-ar fi părut că nimeni nu visează. Întinse pe cele nouăsprezece paturi din jur erau nouăsprezece siluete, destinsse, nemișcate. Pe al meu — cel de al douăzecilea pat — n-ar fi trebuit să se afle nimic. Îl lăsasem gol și pustiu ar fi trebuit să-l regăsesc acum. Și atunci, ce văd nelămurit printre draperiile baldachinului? Ce siluetă întunecată, uzurpatoare, întinsă cît e de lungă, stranie? E vreun tilhar care și-a croit intrarea prin ușa de jos lăsată deschisă și stă aici la pîndă? Pare ceva foarte întunecat — am impresia că nu e chiar cu totul ceva omenesc. Să fie vreun cîine rătăcitor care s-a strecurat din stradă, s-a furișat pînă aici și s-a cuibărit acum în locul meu? Are să sară pe mine, are să mă atace acum cînd mă apropii? Dar, oricum, trebuie să mă apropii. Curaj! Încă un pas...

Sînt că amețesc — căci la lumina palidă a lămpii de noapte văd lungită pe patul meu fantoma de demult — călugărița!

Un țipăt în clipa aceea m-ar fi nenorocit. Oricare ar fi fost spectacolul din fața mea, nu-mi puteam permite nici stupoarea, nici țipetele, nici leșinul. Și pe urmă, nici nu eram atît de înspăimîntată. Întărită de clipele prin care trecusem acolo în parc, nervii mei nu mai simțeau dorința unei descărcări isterice. Însuflețită de luminile, muzica, înghesuiala mulțimii, biciuită de nefericirea din urmă, eram acum în stare să sfidez spectrele. Într-o clipită, fără să scot nici o exclamație, mă năpustisem asupra culcușului meu bîntuit de stafii, nimic nu tresări acolo, nu zvîni, nu se clinti, toată mișcarea fusese numai a mea, ea și toată viața, realitatea, substanța, forța întregii scene. Și dusă de un impuls neînțeles, am înșfăcat acest incubus — l-am ridicat, acest vîrcolac de noapte în aer — am zgîlțit cît am putut de tare taina aceasta — și mi-a căzut la picioare, înfășurîndu-mă în faldurile ei, în fișii sfîșiate — și am căleat-o în picioare.

Și iată deci — copacul despuiat acum de coroana frunzișului, mîrșoaga coșmarului ieșită la iveală — boarea de aburi, tremurul clarului de lună. Călugărița cea prelungă se dovedea a fi fost o pernă prelungă învelită într-o etolă neagră și cu grijă împodobită cu un voal alb. Vestmintele de fapt, oricît ar putea să pară de ciudat, erau cu adevărat vestimente de călugăriță și fuseseră aranjate de o mîină abilă să întărească iluzia. De unde veneau oare aceste voaluri și falduri? Cine pusese la cale artificiiu acesta?

Întrebările rămăneau încă. Pe scufia cea largă de pe cap era prinsă cu ace o bucată de hîrtie, purtînd, scrise cu creionul, aceste cuvinte ironice :

„Călugărița din mansardă îi lasă lui Lucy Snowe drept moștenire garderoba ei. Nu va mai fi văzută niciodată în *rue Fossette*“.

Și ce, și cine era cea care mă bîntuise astfel cu spaimele ei ? Cea pe care o văzusem cu ochii mei, cu adevărat, în trei rînduri ? Nici una din femeile pe care le cunoșteam nu avea statura acestei fantasme. Nu era înălțimea unei femei. Și nici unui bărbat pe care să-l fi știut eu nu-i puteam atribui o asemenea mașinație.

Încă buimacă, fără să-mi înțeleg bine gîndurile, dar dintr-o dată și cu totul eliberată de orice apăsare a spectralului, a nepămîntescului, nemaivînd răbdare să-mi mai bat capul și cu o asemenea enigmă mărunță, deși nu mi se părea prea ușor de rezolvat, am strîns atunci laolaltă într-un ghemotoc etola, voalul, bandajele, le-am vîrît sub perna mea, m-am întins pe pat, am așteptat pînă am auzit roțile trăsorii cu care se reîntorcea acasă *Madame Beck*, apoi m-am întors pe partea cealaltă și, istovită de veghea atîtor nopți fără somn, covîrșită poate și de puterea, care se făcea acum simțită, a narcoticului de cu seară, am căzut într-un somn adînc.

40

O PERECHE FERICITĂ

ZIUA CARE URMĂ ACELEI NEOBIȘNUTE nopți de miez de vară nu a fost o zi obișnuită. Nu vreau să spun cu asta că ar fi scris pe cer semne prevestitoare sau ar fi adus mari frămîntări pe pămîntul de sub ceruri, nici nu mă gîndesc la neobișnuite întîmplări ale vremii și climei — furtuni, inundații, virtejuri. Dimpotrivă, soarele răsări voios cu chipul lui frumos de iulie. Dimineata își împodobi strălucirea cu rubine, și-și umplu pînă într-atît poala cu trandafiri încît ningeau în jurul ei ca norii scîldîndu-i în culori vii cărarea. Ceasurile zilei se treziseră proaspete ca niște nimfe și, scuturîndu-și peste coline și pajști roua timpurie, pășeau acum dezgolate de

mantiile lor de aburi, fără umbre, azurii, pline de grație mînau acum armăsarii soarelui în drumul lor de flacără limpede oricî nor.

Pe scurt, era o zi frumoasă cum numai vara cea frumoasă poate dăruî, dar bănuiesc că eu eram singura ființă din *rue Fossette* care avea răbdarea sau vremea să bage de seamă această risipă de frumusețe. Un alt gînd îi stăpînea acum pe toți ceilalți, un gînd care, la drept vorbind, pătrundea într-o măsură și în meditațiile mele, doar că o asemenea preocupare neavînd pentru mine farmecul totalei noutăți, nici puterea neașteptată a nebănitului, și mai ales nici o aură de taină cum li se arăta celor mai mulți dintre ceilalți, mă lăsa pe mine oarecum mai liberă pentru considerații și observații mai atente.

Și cu toate acestea, plimbîndu-mă acum prin grădină, bucurîndu-mă de lumina soarelui, remarcînd florile înflorite și plantele crescînd în soare, mă gîndeam și eu la subiectul pe care-l discuta întreaga școală.

Ce subiect anume ? Cînd s-au intonat rugăciunile de dimineață, un loc rămăsese liber în șirul din față al elevelor interne. Cînd se servise micul dejun, rămăsese o ceașcă de cafea fără stăpîn. Cînd slujnica veni să facă paturile, găsi într-unul din ele o pernă așezată de-a lungul cu o scufie și o cămașă de noapte deasupra cît să iasă din plapum ; și cînd profesoara de muzică a Ginevrei Fanshawe veni, devreme ca de obicei, să-și țină ora de dimineață, eleva ei nu se mai arătă.

Pretutîndeni fu căutată domnișoara Fanshawe, toată casa a fost răscolită de sus pînă jos. În zadar — nici o urmă, nici un indiciu, nici măcar un bilet scris în grabă nu răsplăti aceste cercetări, nimfa dispăruse, înghițită în noaptea trecută, asemenea unei stele căzătoare înghițită de întuneric.

Disperarea profesoarelor și supraveghetoarelor era reală, dar mai adîncă și mai reală era oroarea directoarei. Niciodată n-o mai văzusem pe *Madame Beck* atît de palidă la față și de descumpănită. Era o lovitură îndreptată spre partea ei cea mai simțitoare, spre partea ei slabă, o atingea în interesele ei cele mai importante. Și cum de se întîmplase așa ceva ? Cum făcuse fugara să-și întindă aripile ? Nici o fereastră nu fusese găsită deschisă, nici un gean nu fusese spart, toate ușile fuscscră zăverite ca de obicei. Nici pînă în ziua de azi n-a obținut *Madame*

Beck răspunsul la această frământare, și dealtfel nimeni dintre toți cei interesați în această problemă, cu excepția unei singure ființe. Lucy Snowe, care nu poate uita cum, spre a-i ușura ei traducerea în faptă a unui anume impuls, o anume ușă înensă fusese cu grijă făcută să se deschidă și apoi trasă iarăși încet, prinsă în clanță, dar nu învuiată și nici zăvorâtă. Îmi mai amintesc acum și de trăsura care trecuse ca un tunet și de semnul din treacăt, batista fluturată atunci.

De la aceste date și de la încă una sau alta necunoscută oricui altuia, puteam acum trage doar o singură concluzie. Era vorba de o răpire. Fiind sigură de așa ceva și văzînd și profunda înecătură în care se afla Madame Beck, mă hotărîm în cele din urmă să-i comunic această convingere. Cînd făcui o aluzie la faptul că De Hamal îi făcea curte constatai, cum dealtfel mă așteptasem, că Madame Beck era în perfectă cunoștință de cauză și în privința aceasta. Discutase toată chestiunea încă de demult cu doamna Cholmondeley și pusese toată răspunderea pentru această situație pe umerii doamnei respective. Și astfel că acum se îndreptă spre doamna Cholmondeley și spre domnul de Bassompierre.

Am constatat astfel că și la palatul Crécy toată lumea era la curent cu evenimentul. Ginevra îi scrisese verișoarei sale Paulina, făcînd o aluzie vagă la intenția ei de a se mărita, se primiseră de asemenea vești din partea familiei lui De Hamal, domnul de Bassompierre și pornise pe urma fugarilor. Nu reuși să-i ajungă decît prea tîrziu.

În decursul aceleiași săptămîni, poșta îmi aduse și mie un bileț. Prefer să-l transcriu aici, cuprinde explicații în mai multe privințe.

„Dragă bătrînico Tim (asta fiind prescurtarea de la Timon). Am luat-o din loc, după cum vezi — am pornit-o ca din pușcă. Alfred și cu mine am avut intenția să ne căsătorim astfel chiar aproape de la început de tot, n-aveam chef să trecem prin toată tărășenia, așa ca oamenii de rînd. Alfred e un bărbat prea deștept pentru așa ceva — și deșteaptă oi mai fi și eu, slavă Domnului. Și știu, Alfred, care la început îți spunea „dragonul“ te-a văzut de mai multe ori în săptămînile astea din urmă și a ajuns să simtă chiar un fel de prietenie pentru tine. Nădăj-

duiește că n-ai să-i duci lipsa, acum cînd a plecat și te roagă să-l ierți pentru orice mici necazuri s-o fi întîmplat să-ți pricinuiască. I-e frică mai ales că te-a speriat odată cînd ai dat nas în nas cu el acolo sus, în pod, tocmai în clipa cînd citeai o scrisoare după cît se pare de cel mai mare interes pentru tine, și el n-a putut rezista ispitei să te sperie nișel, atît părcai de prinsă de corespondența asta a ta. En revanche, spune el, și tu l-ai speriat o dată de mama focului cînd ai dat buzna pe nepusă masă să-ți cauți o rochie sau un șal sau cine știe ce cîrpă tocmai în clipa cînd își aprinsese și el un chibrit și se pregătea să fumeze o țigară, liniștit, în așteptarea mea.

Ai cam început să înțelegi probabil că Monsieur le comte de Hamal era călugărița din pod, și că venea de fapt să se întîlnească cu servitoarea dumatăle devotată — eu? Am să-ți spun cum făcea. Știi că poate să intre cînd vrea la colegiul de alături, la Athénée, unde învață doi sau trei din nepoții lui, băieții surorii lui mai mari, Madame de Melcy. Știi că curtea colegiului e dincolo de zidul cel mare care străjuiește aleea pe unde-ți place ție să te plimbi. Alfred se pricepe să se cațere peste orice, la fel de bine cum știe să danseze sau să dueleze. Distracția lui era să ajungă la noi la pension, sărînd întîi peste zidul acela, și pe urmă, cu ajutorul pomului care se întinde pe deasupra bolții și care-și întinde crengile pînă deasupra acoperișului clădirii mai mici a școlii noastre — izbutea să dea de-a dreptul în sala de clasă întîi și apoi în sala mare. Într-o noapte, dealtfel, a căzut din pom; a rupt cîteva crengi și aproape că și-a frînt și el gîtul și culmea, cînd fugea, a mai tras și o spaimă și era cît pe-aici să se lase prins de doi — Madame Beck și Monsieur Emanuel care, zice el, se plimbau pe acolo pe alee. Din sala mare nu e greu să te urci în clădirea cea mare și de acolo să ajungi în pod. Luminatorul de acolo, cum știi și tu, e lăsat zi și noapte pe jumătate deschis, și pe acolo intra și el. Acum aproape un an s-a întîmplat să-i povestesc despre legenda noastră cu călugărița. Asta i-a sugerat ideea romantică să se deghizeze ca fantomă și trebuie să recunoști că s-a descurcat cît se poate de bine în rolul ăsta.

Dacă n-ar fi fost rasa asta neagră de călugăriță și roalurile albe, ar fi fost prins de nu știu cîte ori de tine sau de tigrul ăla de ieșuit, Monsieur Paul. Zice că amîndoi sînteți grozavi ca vînători de fantome și oameni cu mult

curaj. Ce mă minunez eu mai degrabă e că te-ai arătat atât de secretoasă. Cum de-ai putut îndura toate aparițiile astea de fantomă, mereu, fără să țipi, fără să spui nimic nimănui, fără să scoli din morți tot pensionul și toată vecinătatea?

Așa, și cum ți-a priit cu călugărița ca tovarășă de pat? Eu ți-am aranjat-o acolo, n-a fost frumos? N-ai tras un țipăt când ai văzut-o acolo? Eu aș fi înnebunit de frică — dar tu, tu ai niște nervi... din oțel și din pielea cea mai bună de hamuri. Cred că la drept vorbind nici nu simți nimic. N-ai tu sensibilitatea asta pe care o are de pildă o persoană făcută așa ca mine. Mie mi s-a părut întotdeauna că ești nesimțitoare și la durere și la spaimă și la suferință. Ești cu adevărat ca un bătrîn Diogene.

Și așa, bunicuțo! Nu-i așa că nu mai poți de necaz de fuga mea și de partida asta minunată pe care o fac așa romantic? Te încredințez că e cît se poate de distractiv totul, și am făcut-o de fapt în parte ca să le fac în necaz mironosiței aia de Paulina, și ursului ăla de doctor John, ca să le arăt că, cu toate aerele pe care și le dau ei, și eu pot să mă mărit la fel de bine ca și ei. Domnul de Bassompierre a fost la început furios rău pe Alfred, l-a amenințat că-l dă în judecată pentru *détournement de mineure*¹ și mai știu eu ce, era așa de nesuferit de serios că m-am văzut constrînsă să joc și eu puțină melodramă — să mă arunc în genunchi, să plîng, să suspin, să înmoi trei batiste. Bineînțeles, mon oncle s-a lăsat curînd de tot înduioșat, și la urma urmei ce rost ar fi avut să facă atîta tărăboi? Sînt măritată și asta e tot. El tot îi mai dă zor că măritișul nostru nu e legal că eu nu sînt încă majoră — ei și? Ca și cum asta mai are vreo importanță! Sînt la fel de măritată ca și cînd aș avea o sută de ani. Dar totuși, o să ne mai mărităm încă o dată, și am să am și un trusou, și doamna Cholmondeley are să ne supra-vegheze totul. Și mai sînt și speranțe că domnul de Bassompierre o să-mi dea și mie o bucățică mai bunicică, ceea ce ne-ar prinde bine de tot, că săracul Alfred, scumpul de el, n-are nimic altceva decît noblețea lui și solda. Aș vrea doar ca unchiul să facă toate astea fără condiții, așa ca între gentlemeni, mai generos, dar cînd cîto e atît de urîcios că vrea să facă zestrea să depindă de o promisiune scrisă din partea lui Alfred că nu mai pune

¹ Corupere de minoră.

mîna pe cărți de joc sau pe zaruri din ziua cînd s-a făcut plata zestreii. Îl acuză pe îngerașul meu că i-ar place să joace. De așa ceva nu știu nimic, știu doar că e un om adorabil.

Nici nu am cuvînte să-ți spun ce genial a aranjat De Hamal fuga noastră. Ce deștept din partea lui să aleagă noaptea serbării, cînd Madame (căci el îi știe bine obiceiurile) era sigur că are să lipsească, dusă la concertul din parc. Mi-nchipui că te-ai dus și tu cu ea. Te-am văzut cum te-ai sculat binișor și-ai plecat din dormitor pe la ceasurile unsprezece. Cum de te-ai întors singură și pe jos, nu știu ce să cred. Sigur că tu erai cea pe care am întîlnit-o pe străduța aceea îngustă, rue St. Jean. M-ai văzut cum ți-am făcut semn cu batista de la ferăstruica trăsorii?

Adieu! Bucură-te și tu de norocul meu! Felicită-mă pentru fericirea asta a mea mare de tot, și crede-mă, draga mea cinică și mizantropă, a ta în cea mai bună stare de sănătate și în cea mai mare bună dispoziție,

Ginevra Laura de Hamal
née Fanshawe

P.S. Să ții minte — acuma sînt contesă. Tata, mama și fratele de-acasă n-au să mai poată de bucurie cînd or afla. „Fata mea, contesa!” „Soră-mea, contesa!” Bravo mie! Sună ceva mai bine decît doamna John Bretton, ce zici?

Acum, cînd ne încheiem amintirile despre domnișoara Fanshawe, cititorul se va aștepta, fără îndoială, să audă că i-a fost hărăzit să se căiască pentru ușurătățile tinereții ei atît de frivole. Desigur, o mare parte de suferință o așteaptă pe această făptură în viitor.

Cîteva cuvînte au să ajungă să spun ce am mai aflat eu despre viața ei.

Am văzut-o către sfîrșitul lunii ei de miere. A venit în vizită la Madame Beck și a trimis să mă cheme și pe mine în salon. Mi-a sărit în brațe, rîzînd. Arăta înfloritoare și foarte frumoasă, buclele îi erau mai lungi, obrajii mai trandafirii decît oricînd, bonețica ei albă și voalul de flandra, florile de portocali și rochia de mireasă i se potriveau grozav.

— Mi-am primit partea de zestre! îmi strigă de la

început (Ginevrei îi plăcuse de cînd o ştiam să se refere fără întîrziere la esenţe, întotdeauna mă gîndisem că avea vină de neguţător, oricît de mult i-ar fi dispreţuit ea pe burghezii de rînd), — şi unchiul de Bassompierre s-a muiat de tot. Nu-mi pasă că-i spune lui Alfred, cînd vorbeşte despre el, „neisprăvitul ăla“, — asta e numai de la proasta lui creştere de scoţian, şi cred că Pauline mă invidiază, iar doctorul, John moare de ciudă — e gata să-şi zboare creierii — şi eu sînt atît de fericită ! Chiar că-mi vine să cred că nici nu mai am ce-mi dori — decît cel mult o trăsură şi un palat şi mie şi o, stai să te prezint lui *mon mari*.¹ Alfred, ia vino încoace !

Şi Alfred îşi făcu apariţia din salonul celălalt unde stătea de vorbă cu *Madame Beck*, primind amestecul de felicitări şi dojeni din partea acestei doamne. I-am fost prezentată sub diferitele mele denumiri — *Dragonul*, *Diogene*, *Timon*. Tînărul colonel se arată foarte politicos. Îmi oferi scuze, frumos investmintate în retorică, cochet exprimate, cu privire la vizitele lui ca fantomă şi aşa mai departe, încheind prin a spune că „cea mai bună scuză pentru aceste abateri iat-o aici !“ şi arată spre mîreasa visurilor sale.

Şi apoi mîreasa îl trimise îndărăt la *Madame Beck*, şi ea mă trase alături de dînsa şi purcese literalmente să mă înăbuşe cu buna ei dispoziţie dezlănţuită, cu fleacurile ei copilăreşti, ameţitoare, fără nici un şir. Îmi arăta exultînd inelul, îşi spunea fără încetare *Madame la comtesse* de Hamal şi mă tot întreba cum sunau cuvintele astea. Personal, eu am vorbit foarte puţin. Nu i-am oferit decît aspectul cel mai exterior şi mai aspru al firii mele. Însă asta n-o descuraja deloc, nici nu se aştepta la altceva de la mine, „mă cunoştea prea bine ca să aştepte complimente din partea mea“ şi chiar şi replicile mele uscate îi erau de ajuns, şi cu cît erau mai impasibile şi mai prozaice înfăţişarea şi comportarea mea, cu atît ridea ea mai fericită.

Curînd după căsătorie, *Monsieur* de Hamal fu convins să părăscască armata, acesta fiind mijlocul cel mai sigur pentru a-l despărţi de anumite legături şi obişnuinţe neprofitabile. I se procură un post de ataşat diplomatic, şi el cu tînăra sa soţie plecară în străinătate. Aş fi crezut că mă va uita — însă nu se întîmplă aşa. Mulţi ani con-

¹ Soţului meu.

tinuă să întretină cu mine o corespondenţă capricioasă, dusă de ea cam la întîmplare. La început, un an sau doi, nu-mi scria decît despre ea şi Alfred, pe urmă Alfred trecu pe planul al doilea, ea şi un anume nou-venit rămaseră vedetele, un anume Alfred Fanshawe de Bassompierre de Hamal începu să domnească în locul tatălui său. Scrisorile erau pline cu mari laude cu privire la acest personaj, exagerări extravagante cu privire la nemaiauzite dovezi de precocitate, amestecate cu exclamaţii certărele la adresa neîncrederii flegmatice cu care le primeam eu. Una ca mine „nu ştia ce înseamnă să fii mamă“, pentru o nesimţitoare ca mine „subtilităţile de simţăminte ale maternităţii erau ca o carte într-o limbă străină“, şi aşa mai departe. În mersul firesc al lucrurilor, tînărul domn îşi trecu examenele în pojar, scarlatină, tuse măgărească, şi atunci pentru mine fu o epocă teribilă — scrisorile iubitoarei mame erau adevărate ţipete de suferinţă, niciodată nu fusese vreo femeie atît de încercată de calamităţi, niciodată nu fusese vreo fiinţă omenească să aibă nevoie atîta de compasiunea semenilor. La început, m-am speriat şi i-am răspuns pe un ton ceva mai patetic, însă am constatat repede că era mai mult fum decît foc în toată treaba asta, şi am revenit la cruda mea nesimţire. Cît despre tînărul pacient, el trecu prin fiecare din aceste furtuni ca un adevărat erou. De cinci ori fu acest tînăr *in ariculo mortis*¹ şi de cinci ori reînvie în chip miraculos.

În cursul anilor se auziră murmure rău prevestitoare împotriva lui Alfred Întîiul. Fură siliţi să facă apel la domnul de Bassompierre, trebuiră plătite unele datorii, unele din ele din categoria neplăcută şi sordidă care se cheamă „datorii de onoare“, plîngerii lipsite de demnitate şi dificultăţi de tot felul începură să se înmulţească. Sub oricare din aceşti nori furtunoşi, de orice natură ar fi fost, Ginevra, ca şi odinioară, cerea cu ţipete ascuţite simpatie şi ajutor. Nici nu-i trecea prin gînd că ar fi trebuit să se înarmeze să facă faţă singură unor asemenea greutăţi. Într-o formă sau alta, dintr-o parte sau alta, era întotdeauna sigură că avea să-şi vadă îndeplinită dorinţa de a fi ajutată, şi astfel continua — ducîndu-şi lupta cu viaţa prin intermediari şi, de fapt suferind mai puţin decît oricare altă fiinţă omenească ce mi-a fost dat să cunosc.

¹ În ghearele morţii (lat.).

CARTIERUL CLOTILDE

MAI TREBUIE OARE, ÎNAINTE DE a încheia, să mai dau socoteală despre libertatea și renașterea pe care mi le-am cîștigat în acea noapte de sărbătoare ? Trebuie să mai vorbesc despre felul în care eu și aceste două tovarășe care m-au însoțit acasă, ne-am dus împreună viața ?

Le-am pus la încercare încă de-a doua zi. Își strigară cu glas tare puterea atunci cînd mă rechemaseră dinspre dragoste și din afecțiunile mele de dinainte, dar atunci cînd mă îndreptai spre ele cerîndu-le fapte, nu vorbe, dovezi ale unei mîngîieri mai adevărate, o mărturie a unei vieți mai ușoare — libertatea ceru iertare ca fiind, pentru moment, sărăcită și neinstare să mă ajute, iar renașterea mea la o viață nouă nici nu-mi mai răspunse, murise parcă pe neașteptate în noaptea trecută.

Nu-mi mai rămînea deci nimic altceva de făcut decît să-mi pun în taină nădejdea că poate împrejurările mă împinseseră prea repede și prea departe, și să-mi trec ceasurile acestea apăsătoare șoptindu-mi că nu trebuie să mă las pradă farmecului otrăvit și atoatedeformant al geloziei. După o luptă scurtă și zadarnică m-am regăsit însă iar captivă, legată iar de roata chinuitoare a încordării și așteptării, din nou supusă acelorași chinuri.

Aveam oare să-l mai văd o dată înainte de adevărata lui plecare ? Avea să-și mai amintească de mine ? Își mai propunea oare să vină să mă vadă ? Poate ziua de astăzi — poate chiar ceasul care începea acum, avea să mi-l aducă în față ? Sau trebuia să îndur iarăși suferința chinuitoare a îndelungilor așteptări — chinurile acelea ale sfîșierii încete, spasmul mut, mortal care, dintr-o dată risipind speranța și îndoiala, clatină pină în temeliile viața — în vreme ce mîna care împarte asemenea dureri nu poate fi mîngîiată spre a fi readusă la gesturi mai miloase, căci între noi și ea își ridică bariera absența !

Era ziua înălțării — nu se țineau cursuri. Elevele interne și profesoarele, după ce participară la liturghie dimineața, plecaseră într-o plimbare mai lungă la țară, să-și ia gustarea de după-masă la o fermă mai depărtată.

Nu mersesem cu ele, căci acum nu mai erau decît două zile pînă la plecarea vasului *Paul et Virginie* și mă agățam de ultima mea speranță, așa cum supraviețuitorul unui naufragiu se mai agață de ultima birnă sau frînghie.

Trebuiau să se facă niște reparații de tîmplărie în sala clasei întii, era o bancă sau un pupitru care trebuia dres, căci zilele de sărbătoare erau deseori folosite pentru asemenea lucrări care nu puteau fi îndeplinite atunci cînd sălile erau pline cu eleve. Pe cînd stam astfel, singuratică, gîndindu-mă că ar trebui să ies în grădină să las locul liber pentru tîmplari, dar simțindu-mă prea neliniștită și nervoasă ca să mă mișc din loc, i-am auzit sosind pe lucrătorii de care e vorba.

Muncitorii și meseriașii străini își fac de obicei treaba în echipe de cîte doi, îmi vine să cred că ar fi nevoie de doi tîmplari din Labassecour ca să bată un singur cui într-un perete. Pe cînd îmi legam acum boneta, pe care o ținusem pînă atunci absentă în mînă, știu că m-am luminat o clipă, cu gîndul aiurea, că aud pasul numai unui singur lucrător. Am mai remarcat de asemenea, așa cum captivii din temniță își găsesc cîteodată o distracție mohorâtă în a observa cele mai neînsemnate fleacuri în jurul lor — că omul acesta purta pantofi și nu saboți. Am dedus că trebuie să fi fost maestrul tîmplar sosit să se încredințeze ce era de făcut înainte de a-și trimite oamenii. Mi-am strîns șalul în jurul trupului. El înainta în vremea aceasta, acum deschise ușa, eram cu spatele spre ușă — însă am simțit o înfiorare, o senzație curioasă, prea rapidă și trecătoare să mi-o fi putut analiza. M-am întors. Eram în prezența presupusului maestru, privind către ușă am văzut în cadrul ei o siluetă și ochii mi-au întipărit în minte silueta domnului Paul.

Sute de rugăciuni cu care asaltăm cerul nu ne aduc uneori nici o împlinire. Și, pe urmă, vine o clipă în viață, cînd o roadă aurie ne cade de-a dreptul în poală — un dar deplin și strălucitor desăvîrșit din mîinile providenței.

Monsieur Emanuel purta haina cu care se pregătea probabil să plece — un surtuc tivit cu catifea. Îmi venea să cred că era gata de plecare și cu toate acestea înțelesesem că mai sînt încă două zile pînă cînd vasul avea să-și ridice ancora. Părea sănătos și plin de bunădispoziție. Arăta blînd, binevoitor, intra cu pas grăbit, ajunsese

lingă mine în mai puțin de o clipă — toată ființa lui era numai prietenie. Poate că gândul la mireasa lui îl făcea atît de plin de viață. Oricare ar fi fost cauza, eu nu-i puteam întimpina lumina aceasta de soare cu o față înnorată. Dacă acestea ar fi fost ultimele mele clipe alături de dînsul nu le puteam risipi acum păstrînd între noi o distanță nefirească, neobișnuită pînă atunci. Țineam mult la el — prea mult ca să nu-mi pot înlătura din calea lui chiar și gelozia dacă ea m-ar fi împiedicat să-mi iau rămas bun de la dînsul așa cum se cuvine. Un cuvînt plin de căldură de pe buzele sale sau o privire blîndă din ochii lui îmi făceau bine, mă răscumpărau pentru toată viața care-mi mai rămînea de trăit. Aveau să-mi fie min-giere pentru chinurile cele mai crîncene ale singurătății, vroiam să le primesc, să le gust licoarea și mîndria n-avea să mă facă să răstorn cupa.

Întrevederea noastră trebuia să fie scurtă, desigur. Avea să-mi spună doar ce le spusese și elevelor strînse în fața lui acum cîteva zile, avea să-mi țină mina două minute, avea să-mi atingă obrazul cu buzele pentru prima, ultima, singura dată și apoi — n-avea să mai fie nimic. Pe urmă, cu adevărat despărțirea din urmă, pe urmă distanța uriașă dintre noi, prăpastia imensă pe care n-o puteam trece să mai ajung pînă la dînsul, peste care, din fericire, el n-avea să-și mai întoarcă privirile ca să-și mai amintească de mine.

Îmi luă mina într-o mină a lui, în vreme ce cu cealaltă îmi trăgea mai pe spate boneta. Mă privea deschis în față, surîsul său luminos îi înflori pe chip, buzele lui spuneau ceva, aproape ca spusele fără cuvinte ale unei mame care-și regăsește copilul mare și neașteptat de schimbat, poate ros de boală sau istovit de lipsuri. Și atunci interveni o întrerupere.

— Paul! Paul! spuse grăbită o voce de femeie de undeva din spate. Paul, vino te rog puțin în salon, mai am încă o mulțime de lucruri să-ți spun — avem de vorbit pentru o zi întreagă — și uite și Victor are să-ți spună ceva, și e aici și Josef. Haide, Paul, te așteaptă prietenii.

Madame Beck, atrasă la fața locului fie de vigilența ei, fie de un instinct nelămurit, se vîri atît de aproape între noi, încît aproape că mi-l acoperi pe *Monsieur Emanuel*. „Haide, Paul!“ repetă, și privirea ei mă zgîrie aproape ca un stilet de oțel. Se împingea acum în ruda

ei. Îl vedeam că se trage înapoi, credeam că avea să se dea bătut și să se retragă. Rănită mai adînc decît îmi venea să cred că pot îndura, simțind acum ceea ce simțeam că n-am să mai pot ține numai pentru mine, am strigat:

— O, mi se frînge inima!

Simțeam într-adevăr cum mi se frînge inima, însă mai erau și pecetea unor alte simțăminte care se spărgeau acum sub această apăsare. O șoaptă dinspre *Monsieur Paul*, șoapta: „Ai încredere în mine“ îmi ridică o greutate de pe inimă, îmi deschise larg porțile reținerii. Cu o revărsare de suspine, cuprinsă de fiori de gheață, dureroși, tremurînd din tot trupul și în același timp cu o nespusă ușurare — am izbucnit în plîns.

— Las-o în seama mea, e o criză. Am să-i dau un calmant și are să-i treacă, spuse liniștită *Madame Beck*.

Să fiu lăsată cu ea și cu calmantul ei mi se părea atunci că ar fi cam același lucru cu a-l lăsa pe un prizonier în prezența călăului și a cupei cu otravă. Cînd *Monsieur Paul* îi răspunse cu vocea aspră, adîncă, scurt:

— „*Laissez-moi!*“¹ în vorba aceasta scurtă mi se păru că aud o muzică ciudată, dătătoare de viață și puternică.

— *Laissez-moi*, repetă, și nările îi fremătau dilatate și mușchii feței îi tremurau cînd spuse asta.

— Dar nu se cade așa ceva, răspunse *Madame* gravă.

Cu și mai multă gravitate îi răspunse el:

— *Sortez d'ici!*².

— Am să trimit să-l cheme pe părintele Silas, chiar acum. Trimit după el, îl amenință ea, cu vocea acră.

— *Femme!* strigă profesorul, și acum glasul lui nu mai era adînc, ci se ridicase. *Femme! sortez à l'instant!*³

Se miniașe și îl iubeam atunci, așa plin de furie, cu o patimă cum nu mai simțisem pînă atunci.

— Ce faci tu aici e rău, continuă *Madame*, e o faptă așa cum e de așteptat de la bărbații cu caracterul tău, nesperios, plin de fumulile închipuirii. Un pas impulsiv, negîndit, fără judecată — un lucru care are să supere și nedemn de stimă în ochii unor persoane cu mai multă minte și mai mult caracter.

¹ Lasă-mă!

² Pleacă de aici!

³ Femeie [...] Femeie! ieși chiar în clipa asta!

— Tu nu știi cât de ferm și de hotărît pot să fiu, spuse el, însă ai să te convingi, faptele au să-ți arate. Modeste — continuă el de îndată mai puțin minios, fii cu judecată, ai milă, fii femeie, privește și tu fața asta chinată și îndură-te. Știi că-ți sînt prieten și că am prietenie pentru prietenii tăi, în pofida supărărilor tale de moment știi bine că poți să ai încredere în mine. Cînd e vorba să mă sacrific eu, știi bine că nu stau în cumpănă, însă mi se rupe inima să văd ceea ce văd acum, trebuie să primească și să dăruie îndurare și inima mea. Lasă-mă în pace !

De data aceasta în cuvintele „Lasă-mă în pace !“ era o intonație atît de amarnică și de poruncitoare, încît m-aș fi mirat ca însăși *Madame Beck* să fie în măsură să mai întîrzie să-i dea ascultare. Numai că ea rămase fermă, îi întîlni neînfriată privirea, îl privea neclintită, asemenea unei stane de piatră. Își deschidea buzele să-i răspundă, vedeam pe chipul domnului Paul însuflețirea care anunța o furtună, și n-aș putea spune cum a făcut ceea ce a făcut. Nu mi s-a părut un gest violent, și-a păstrat toată vremea aparența curtenitoare, politicoasă, își întinse doar mîna, mi se părea că nici n-o atinse, însă ea porni parcă în fugă, se învîrteji afară din cameră, fugise, pierise și ușa se închise în urma ei, toate într-o clipă.

Izbucnirea aceasta de mînie se stinse de îndată. Surîse, îmi spuse să-mi șterg ochii, așteptă liniștit pînă ce mă liniștii eu însămi, adresîndu-mi cînd și cînd cîte un cuvînt liniștitor, de mîngiere. Curînd m-am putut așeza alături de el, recîștigîndu-mi stăpînirea — calmată, nemaifiind pradă deznădejdiei, nemaifiind dezolată, lipsită de prieteni și de speranțe, nemaifiind acum obosită de viață și durnică de moarte.

— Te întristează deci mult de tot să-ți pierzi prietenul ? spuse el.

— Mă ucide gîndul că sînt uitată, *Monsieur*, i-am spus. În toate zilele acestea istovitoare, n-am mai auzit de la dumneata nici un cuvînt și am fost ucisă de gîndul, care ajungea tot mai mult o certitudine, că ai să pleci fără să-ți iei rămas bun de la mine.

— Trebuie să-ți spun și dumitale ceea ce i-am spus adineauri Modestei Beck — și anume că nu mă cunoști deloc ? Trebuie să-ți arăt și dumitale, să te învăț să-mi

cunoști mai bine caracterul ? Vrei dovezi că pot să fiu un prieten de încredere ? Fără o dovadă limpede mîna asta nu vrea să se liniștească într-a mea, nu are încredere în umărul meu ca într-un sprijin sigur ? Bine. Dovada e gata. Am venit să mă justific.

— Spune ceva, învață-mă ceva, dovedește-mi ceva, domnule. Pot să te ascult acum.

— Atunci, în primul rînd, trebuie să ieși acum cu mine o bucată bună de drum aici în oraș. Am venit anume să te iau.

Fără să-l mai întreb ce dorea de la mine, fără să-i mai cercetez planul sau să mai încerc vreo obiecție, mi-am legat boneta, eram gata să pornesc.

El mă conduse pe bulevarde, în mai multe rînduri mă sili să mă așez pe cîte una din băncile din umbra teilor. Nu mă întreba dacă obosisem, însă mă privea din cînd în cînd și înțelegea singur.

— Toate zilele acestea istovitoare, spuse, repetîndu-mi cuvintele, imitîndu-mi blînd, plin de bunătate glasul și accentul meu de străină, într-un fel care nu-mi era necunoscut, venind de la el, și a cărui ironie nu mă rănea niciodată nici chiar cînd se însoțea, așa cum se întîmpla adesea, cu afirmarea că oricît de bine aș fi ajuns să scriu în limba lui n-aveam niciodată să ajung să o vorbesc altfel decît imperfect și șovăielnic. Toate zilele astea istovitoare — eu nu te-am uitat nici o clipă. Femeile credincioase se înșeală în privința asta — că-și închipuie că ele sînt singurele fapte credincioase din toată lumea asta. Uită-te, te rog, la mine !

Îmi ridicai ochii fericiți spre el, erau fericiți acum ochii mei, altminteri n-ar fi fost interpreți sinceri a ceea ce trăiam eu.

— Așa, spuse el, după ce mă privi mut cîteva clipe — nu se poate nega — e într-adevăr un chip care exprimă consecvența — asta scrie aici cu o pană cu vîrf de fier. A fost dureros ?

— Foarte dureros, spusei sinceră. Fă consecvența asta să piară din calea mea, domnule, nu-i mai pot îndura apăsarea și scrierea.

— *Elle est toute pâle*, spuse el, vorbind parcă numai pentru sine — *cette figure-là me fait mal*¹.

— Da, nu e nici o bucurie să mă privești.

¹ E palidă de tot [...] îmi face rău cînd o văd cum arată.

Nu mă putui împiedica să-i spun asta, cuvintele îmi urcară nechemate pe buze. Dealtfel, nu-mi amintesc ca vreodată în viața mea să fi fost cu totul liberă de spaima că aveam să fiu judecată după prea puțin atrăgătorul meu aspect — și spaima aceasta o simțeam acum cu mai multă putere decât oricând.

O mare blindețe i se așternu lui atunci pe chip. Ochii săi violeți i se umeziră, strălucitori sub genele lui grele, de spaniol, tresări ca și cum s-ar fi scuturat de o apăsare.

— Să mergem mai departe, spuse.

— Sînt chiar atît de urîtă ochilor dumitale ? mi-am luat inima în dinți să-l întreb, căci era o întrebare foarte importantă pentru mine.

El se opri o clipă și-mi dădu un răspuns scurt, aspru, un răspuns care mă reduse la tăcere, înfricoșată, dar care mă liniști mult. Pentru totdeauna din clipa aceea aveam să știu ce reprezentasem eu pentru dînsul, și orice aș mai fi putut eu însemna pentru restul lumii nu mai avea acum nici o importanță pentru mine. Era oare o slăbiciune din partea mea să acord o atît de mare însemnătate aspectului meu exterior ? Mă tem că a fost atunci, din partea mea, însă în privința asta nu îmi mai recunosc slăbiciunea — trebuie să mărturisesc că mă tem tare mult să nu displac, că am o dorință puternică să-i fiu plăcută măcar puținel domnului Paul.

Întotro ne îndreptăm pașii atunci, nu știam. Drumul ne-a fost lung, și totuși mi s-a părut scurt de tot, calea ne era plăcută, ziua era frumoasă. *Monsieur* Emanuel vorbea despre călătoria sa — gîndea că avea să lipsească trei ani. La întoarcerea din Guadelupa, se aștepta să se vadă eliberat de obligații și liber să-și ducă viața proprie. Și eu, ce-mi propuncam să fac în vremea acestei absențe ? întrebă. Îi vorbisem odată, îmi aminti, de încercarea mea de a deveni independentă, de a-mi instala o școală pe care s-o conduc eu. Lăsasem cumva să se stingă această idee ?

Ba deloc, nu părăsisem această idee. Mă străduiam să pun deoparte cît mai mult ca să-mi facă cu puțință traducerea în viață a acestei idei.

Lui nu-i plăcea deloc gîndul să mă lase mai departe în *rue Fossette*. Îi era teamă că acolo aveam să-i simt prea tare lipsa — aveam să mă simt prea deznădăjduită — aveam să ajung tristă și...

Asta era sigur. Însă îi făgăduii să fac ce-mi va sta în putință să rezist.

— Totuși, mai spuse el cu glasul scăzut, mai e încă o obiecție în calea rămîinerii dumitale mai departe la actuala dumitale reședință. Am să vreau să-ți scriu din cînd în cînd. N-aș îndura nesiguranța în ce privește felul în care ajung la dumneata aceste scrisori ale mele. Și în *rue Fossette*... pe scurt, disciplina noastră catolică în anumite privințe..., deși justificabilă și eficace — ar putea oarecum, în anume împrejurări, să ajungă susceptibilă de aplicări eronate, poate chiar de abuzuri.

— Însă dacă ai să-mi scrii, i-am spus — trebuie să primesc scrisorile dumitale, și am să le și primesc. Zece directori, douăzeci de directoare nu le-ar putea împiedica să ajungă la mine. N-am să îndur o asemenea disciplină, nu, domnule, nu.

— *Doucement — doucement* ¹, răspunse el, noi punem acum la cale un plan. Avem și noi resursele noastre, fii liniștită.

Și astfel spunînd, se opri în drum.

De fapt, acum ne reîntorceam din plimbarea noastră atît de îndelungată. Ajunsesem în miezul unui cartier mărghiaș liniștit și curat, unde casele erau mici dar arătau încîntătoare, și domnul Paul se oprise tocmai în fața pragului alb al unei căsuțe cit se poate de atrăgătoare.

— Am ajuns, spuse el.

Nu bătui ci, scoțînd din buzunarul său o cheie, deschise ușa și intră fără întîrziere în casă. Invitîndu-mă să intru, el închise ușa în urma noastră. Nu se vedea nici un servitor. Vestibulul era micuț, ca și toată casa, însă fusese zugrăvit de curînd într-o nuanță plină de gust. Avea un perete de sticlă de panelurile căruia se agățau cîrcei de viță și crengile lor agățătoare și frunzișul ei verde sărutau geamurile. Tăcerea desăvîrșită domnea în salașul acesta.

Deschizînd ușa către interiorul casei, *Monsieur* Paul dezvăluia un salon — foarte micuț, însă, cum mi se păruse mie, foarte drăguț. Pereții delicați aveau o nuanță subtilă ca o roșeață, dușumeaua îi era lustruită cu ceară, un covor în culori vii îi acoperea mijlocul, măsuta rotundă din centru strălucea ca și oglinda de deasupra căminului. Era o mică sofa, un dulăpior prin ușa întredeschisă a

¹ Încetîșor — încetișor.

căruia, dincolo de perdeleta de mătase trandafirie, se vedeau ceșcuțe de porțelan pe etajere. Era un orologiu mic, franțuzesc, o lampă, ornamente și bibelouri de porțelan. Sub pervazul singurei ferestre adânci era o banchetă verde, purtând trei glastre verzi, fiecare cu câte o frumoasă plantă în plină înflorire. Într-un colț se vedea o măsuță cu un singur picior și cu tăblia de marmură și pe ea un coșuleț de cusut și un pahar cu un buchețel de violete în apă. Fereastra uriașă a acestei încăperi era deschisă, aerul curat de afară pătrundea liber aducând prospețime, iar violetele își împrăstiau peste tot mireasma.

— Ce locușor frumos, spuse, iar *Monsieur Paul* surise să mă vadă atât de încântată.

— Putem să ne așezăm aici să așteptăm ? întrebai în șoaptă, cam speriată de tăcerea aceasta atât de adâncă.

— Întii să mai aruncăm câte o privire și prin alte locșoare în cojița aceasta de nucă, răspunse el.

— Dar poți să-ți iei libertatea să intri așa, peste tot, în toată casa ? îl întrebai.

— Da, și îndrăznește și dumneata, spuse el calm.

Îmi arată drumul. Mă duse într-o mică bucătărie, cu o plită și un cuptor albe, cu doar câteva cratiți strălucitoare, două scaune și o masă. Un dulăpior micuț închidea și aici toată vesela trebuitoare.

— E un servici de cafea de porțelan în salon, spuse *Monsieur Paul*, pe când eu admiram cele șase farfurii albe cu chenar verde, precum și castroanele și farfuriile adânci asortate.

Urcînd pe scara îngustă însă foarte curată fui lăsată să arunc o privire în două dormitoare micuțe și în cele din urmă, iarăși jos, ne oprirăm cu oarecare solemnitate în fața unei uși ceva mai mari decît cele pe care le deschisem pînă atunci.

Scoțînd de undeva o altă cheie, *Monsieur Emanuel* o potrivi în broască. Ușa se deschise și el îmi făcu loc să trec înainte.

— Voici !¹ strigă.

Mă găsi într-o încăpere spațioasă, extrem de curată, chiar dacă acum pustie, goală parcă în comparație cu cele pe care tocmai le văzusem. Scîndurile bine frecate ale dușumelei erau fără carpete ; sala cuprîndea două șiruri de bănci și pupitre, cu o alee de trecere la mijloc ducînd

spre o estradă, cu scaunul și masa profesorului și în spațiile lor o tablă. Pe pereți erau agățate două hărți, la ferestre erau câteva flori ; pe scurt, era ca o clasă în miniatură — completă în mobilierul ei, curată, încîntătoare.

— E o școală deci ? am întrebat. Cine o ține ? N-am auzit de o asemenea școală în cartierul acesta.

— O să ai bunătatea să iei aceste câteva prospecte să cauți să le distribui în numele unei cunoștințe ale mele ? spuse el, scoțînd din buzunarul de la piept câteva asemenea documente și punîndu-mi-le în mînă. Le privii, citii acolo — tipărite cu litere frumoase :

*Externat de demoiselles, numéro 7, Faubourg Clotilde, Directrice Mademoiselle Lucy Snowe.*¹

Și ce i-am răspuns eu domnului *Paul Emanuel* ?

Anumite momente din viața noastră trebuie în mod fatal să ne fie mai tîrziu greu de readus în amintire. Anumite crize, momente, unele simțăminte, bucurii, suferințe, uimiri, atunci cînd le mai chemăm în minte ni se par sălbăticitе, învirtețite, încețoșate ca atunci cînd o forță oarecare le-ar roti foarte repede.

Nu-mi pot aminti acum de gîndurile sau cuvintele din răstimpul celor zece minute care au urmat acestei dezvăluiri, tot astfel cum nu-mi pot aminti de primul an al vicîii mele. Și totuși primul lucru de care-mi aduc aminte sînt cu însămi vorbind foarte repede, repetînd iarăși și iarăși :

— Dumneata ai făcut asta, domnule *Paul* ? E casa dumitale ? Dumneata ai avut grijă s-o aranjezi așa ? Dumneata ai tipărit hîrțiile astea ? Chiar despre mine e vorba ? Eu sînt directoarea ? Nu cumva mai există o altă *Lucy Snowe* ? Spune-mi, spune-mi ceva !

Însă el nu voia să spună nimic. Tăcerea lui încîntată, felul în care-și cobora privirile fără să-și ascundă surîsul, întreaga lui atitudine — ce bine le văd în minte și acum.

— Ce înseamnă asta ? Trebuie să știu și eu — totul — totul ! am strigat.

Tot pachețelul cu hîrtii alunecase pe jos. El îmi întinse mîna, eu mă agățasem de ea, și dădusem uitării orice altceva.

— Așa ! spuneai că te-am uitat toate zilele astea istovitoare, spuse el. Sărmanul, bătrînul *Emanuel* ! Astea sînt mulțumirile pe care le are acum pentru toată bătaia de

¹ Externat de domnișoare, nr. 7, Cartierul Clotilde, Directoare Domnișoara *Lucy Snowe*.

¹ Iată !

cap și chinurile de trei săptămâni de zile de la tipografie la tapițer, de la tâmplar la familia care să curețe totul. Și toată vremea numai Lucy și culcușul lui Lucy fiindu-i lui în minte !

Nici nu mai știam ce să fac. La început mîngîiam ca-
tifcaua cea moale de pe mineca lui, pe urmă îi cuprin-
sesem mîna ce-i ieșea din această manșetă. Prevederea,
bunătatea lui, bunătatea lui tăcută, puternică, atît de fru-
mos întruchipată — aceasta mă copleșea acum cu reali-
tatea ei concretă. Faptul că înțelegeam acum grija lui
neabătută mă covârșea ca un trăsnet, și — îndrăznesc să
spun și asta — privirea lui plină de iubire și blîndețe
care mă cutremură într-un chip de nedescris. În toiul
acestei agitații, mă mai străduiam acum să văd ce e în
jurul meu.

— Cîtă bătaie de cap ! strigam — și cît de mulți bani !
Ai avut oare dumneata banii aceștia, domnule Paul ?

— Bani din belșug ! răspunse el din inimă. Cînd mi-am
lichidat toate multele mele angajamente de profesor am
ajuns în stăpînirea unei sume frumoșele. Cu o parte din
banii aceștia m-am gîndit să-mi fac singur cel mai fru-
mos cadou pe care l-am avut sau pe care am să-l am
vreodată. Mie mi-a făcut o imensă plăcere. Zi și noapte
m-am gîndit în ultima vreme numai la asta. N-am vrut
să mă apropiu de dumneata, tocmai pentru că n-am vrut
să anticipez plăcerea asta. N-a fost niciodată nici vir-
tutea și nici defectul meu să știu să mă controlez singur.
Dacă m-aș fi dat în puterea dumitale și dumneata ai fi
început cu întrebările în priviri și în vorbe... „Unde ai
mai fost, domnule Paul ? Ce-ai făcut toată vremea asta ?
Ce e taina asta a dumitale ?” — singuraticul, primul și
ultimul meu secret s-ar fi dezvăluit curînd de la sine în
poala dumitale. Acuma — continuă el — ai să locuiești
aici, ai să-ți ai școala dumitale, ai să ai cum să-ți folo-
sești timpul cîtă vreme voi lipsi eu, uneori ai să te mai
gîndești și la mine. O să ai grijă de sănătatea și de feri-
cirea dumitale, o vreme, de dragul meu, și cînd am să
mă întorc cu...

Aici lăsa lucrurile în suspensie.

I-am promis să fac totul așa cum îmi spunea el. I-am
făgădui să lucrez din toată inima și cu toată stăruința.
„Am să fiu slujitoarea dumitale în totul, i-am spus. Cred
din toată inima că atunci cînd ai să te întorci dumneata

vei găsi totul așa cum o dorești. Domnul meu, domnule —
ești atît de bun !” Într-o asemenea biiguială cu totul ne-
lalocul ei se străduiau simțămintele mele să-și găsească
expresia. Nu reușeau să ajungă însă să se arate coerent,
vorbirea, fărîmicioasă, țepănă, rece ca niște bucăți de
gheață, se topea, sau mă înfiora cînd încercam să ajung
la ea. El mă privea mereu. Încet, știu că și-a ridicat mîna
să mă mîngîie pe păr, mi-a atins cu degetele, în treacăt,
buzele, eu i-am strîns-o atunci peste ele — i-am adus
omagiul pe care-l merita. El era acum regele meu, re-
gească fusese dintru început mîrinimia lui față de mine.
Să-i plătesc acest tribut era pentru mine și o bucurie și
o datorie.

Ceasurile după-amiezii trecuseră acum, și timpul și mai
tăcut al inserării învăluia acum întreg cartierul acesta
mărginaș. *Monsieur* Paul îmi ceru să-i ofer ospitalitate.
Prins de treburi și alergînd de dimineața din zori și pînă
acum, spunea că acum are nevoie de o înviorare. Se gîn-
dea că i-aș fi putut oferi o ceașcă de cafea în serviciul
meu de porțelan aurit. Ieși o clipă să comande toate cele
de trebuință de la un restaurant din apropiere, plasă mă-
suța cea mică și două scaune în balconul din fața ușilor-
ferestre sub bolta de viță. Cu ce sfielnică bucurie mi-am
luat în primire rolul de gazdă, am aranjat argintăria, și
l-am servit pe oaspetele și binefăcătorul meu !

Balconul acesta dădea spre spatele casei, grădinile car-
tierului acesta de margine se întindeau jur-împrejurul
nostru, cîmpurile se ghiceau mai departe. Aerul era li-
niștit, blînd, proaspăt. Deasupra plopilor, laurilor, cireși-
lor și boschetelor de trandafiri se ridica o lună atît de
frumoasă și de limpede că-ți tremura inima sub surîsul
ei. O stea îi strălucea alături, supusă, cu raza ei neînvidi-
oasă, de dragoste curată. Dintr-o grădină mare, în apro-
pierea noastră, se ridica apa unei fîntîni țîșnitoare și o
statuie palidă se înclina deasupra acestui joc de ape.

Monsieur Paul începuse să-mi vorbească. Glasul lui se
modula astfel încît se amesteca armonios cu șoaptele ar-
gintii, cu zgomotul lichid, și suspinele melodice în care
briza ușoară, fîntîna și frunzișul își intonau adormitorul
cîntec de seară.

Fericit ceas — mai întîrzie o clipă încă ! Coboară-ți
penajul, odihnește-ți aripile, înclină către mine fruntea
imensă a cerului ! Înger imaculat ! lasă-ți degetele ușoare,

asează-ți răsfrângerea peste norii trecători, suflă-ți bucuria peste vremea aceasta care va rămîne în amintire aureolată de razele-ți limpezi !

Gustarea noastră a fost simplă, ciocolată, piine prăjită, un platou cu fructe de vară, cireși și căpșuni așezate pe frunze verzi — aceasta a fost totul. Însă pentru amîndoi erau mai de preț decît un banchet scump, și pentru mine era o plăcere de nespus să-l servesc pe *Monsieur Paul*. L-am întrebat dacă prietenii lui — părintele Silas și *Madame Beck* — știau ce făcuse, dacă văzuseră și ei casa aceasta a mea ?

Mon amie, spuse el, nimeni nu știe de toate astea decît dumneata și cu mine, plăcerea e consacrată numai acestor două ființe, neîmpărtășită cu nimeni, neprofanată de nici o indiscreție. Ca să-ți spun adevărul, pentru mine în toată vremea asta, a fost o plăcere în plus să n-o fac mai puțin de preț comunicînd-o și altora. Pe lingă aceasta — și aici surise — am vrut să-i arăt domnișoarei Lucy că sint în stare să păstrez o taină. Cît de adesea m-a necăjit ea cu lipsa mea de stăpînire, de rezervă plină de demnitate și de precauții atît de necesare ! Cît de adesea insinua ea cu un suris că toate treburile mele sînt un fel de secret al lui Polichinelle !

Asta era destul de adevărat, nu-l crușasem în privința accasta, cum poate nici în oricare altă privință în care era vulnerabil. Ce omuleț magnific, cu inima și mintea mare, ce scump pînă și în defectele lui ! Ai meritat întotdeauna sinceritate și candoare — și acestea le-ai avut întotdeauna de la mine !

Continuîndu-mi cercetările, l-am întrebat apoi cui îi aparține casa, cine este proprietarul, cît anume trebuie să plătesc chirie. Îmi dădu pe dată în scris toate aceste amănunte, prevăzuse și pregătise totul.

Casa nu era a domnului Paul — lucrul acesta îl ghicisem, nu era el omul care să ajungă proprietar. Aveam temeiurile mele să bănuiesc cu tărie că era total lipsit de virtutea de a face economii, putea primi, dar nu era în stare să păstreze, avea multă nevoie de un vistiernic. Clădirea aparținea unui cetățean din orașul de jos — un om înstărit, spunea *Monsieur Paul*, care adăugă — „e un prieten al dumitale, domnișoară Lucy, o persoană care are toată considerația și respectul față de dumneata“. Și spre plăcuta mea surpriză, am descoperit că proprietarul

nu era altcineva decît *Monsieur Miret*, librarul atît de iute la minie și cu inima atît de bună în fond, care-mi găsise cu atîta prietenie un scaun în seara concertului din parc. Se părea că *Monsieur Miret* era un om cu stare, pe cît de bogat pe atît de respectat, și că stăpînea mai multe case în cartierul acesta. Chiria era moderată, de abia jumătate din ce ar fi reprezentat chiria unei case de proporții egale mai aproape de centrul orașului.

— Și pe urmă, adăugă *Monsieur Paul*, dacă norocul nu te-ar ajuta, deși eu cred că o va face, am mulțumirea să cred că te afli în mîini bune. *Monsieur Miret* nu te stringe niciodată cu ușa, chiria pentru primul an o ai deja în economiile dumitale, după aceea domnișoara Lucy trebuie să-și pună nădejdea în Dumnezeu și în ea însăși. Însă acum, spune-mi ce ai să faci să-ți găsești eleve ?

— Trebuie să plasez prospectele acestea.

— Tocmai ! Și, ca să nu pierdem timpul, i-am și dat unul din ele ieri domnului Miret. Ai avea vreo obiecție să începi cu trei micuțe burgheze, *Demoiselles Miret* ? Ele-ți și stau la dispoziție.

— Domnul meu, nu uiți nimic, ești minunat, minunat ! Obiecții ? Chiar că ar fi la locul meu să fac obiecții ! Presupun că nu mă pot aștepta de la început să văd aristocrate în micuța mea școală, și dealtfel nici nu-mi pasă dacă au să vină sau nu. Am să fiu mîndră să le primesc pe fiicele domnului Miret.

— Pe lingă aceasta, urmă el, se mai prezintă o elevă care va veni zilnic să ia lecții de limba engleză, și cum e o fată bogată te va plăti foarte bine. Vorbesc despre fina și pupila mea, Justine Marie Sauveur.

Ce se poate ascunde într-un nume — în trei cuvinte ? Pînă în clipa aceea îl ascultasem cu bucurie desăvîrșită — îi răspunsesem cu toată graba și din toată inima, însă un simplu nume mă îngheță cu totul, trei cuvinte — și rămăsei mută. Efectul lor nu putea fi ascuns și la drept vorbind nici nu am încercat să-l ascund.

— Ce mai e acum ? spuse *Monsieur Paul*.

— Nimic.

— Nimic ? Te schimbi la față, culoarea din obraji, strălucirea din ochi îți piere. Nimic ! Ești bolnavă, te simți rău, spune-mi ce e ?

— N-am nimic de spus.

Își trase scaunul mai aproape. Nu-și pierdu răbdarea, deși eu devenisem tăcută și rece. Încercă să smulgă o

vorbă de la mine, mă rugă cu toată perseverența, așteptă cu toată răbdarea.

— Justine Marie este o fată bună, îmi spunea, ascultătoare și demnă de dragoste, nu e deloc impulsivă — să vezi, are să-ți placă.

— Cred că nu. Cred că ea nu trebuie să vină aici. Asta a fost tot ce i-am putut spune.

— Vrei să mă pui pe gânduri? O cunoști măcar? Dar, chiar, trebuie să fie ceva aici. Ești iarăși palidă ca statuia aceea de piatră. Încrede-te în Paul Carlos, spune-i ce te necăjește. Scaunul lui îl atinge pe al meu, mîna lui se întindea blîndă către a mea, mă trăgea către dînsul. O cunoști pe Justine Marie? spuse iarăși.

Numele acesta, pronunțat iarăși pe buzele lui, mă copleși pînă într-atît că nu m-am mai putut stăpîni. Nu mă amorți — nu, dimpotrivă, mă însufleți, străbătîndu-mi grăbit și fierbinte prin vine, amintindu-mi de o clipă de acută suferință, de multe zile și nopți de durere cruntă a inimii. Oricît de aproape de mine era el acum, oricît de puternic și de strîns își împletise viața lui cu a mea, chiar și gîndul la un amestec din afară, la o despărțire între inimile noastre, nu putea fi îndurat decît cu un freamăt clocotitor, cu o suferință puternică, o concentrare mînioasă a puterilor, cu mînie, cu o împotrivire căreia nici ochiul, nici obrazul nu-i puteau ascunde flacăra, și căreia nici buzele omenești obișnuite cu adevărul nu-i puteau amuți țipătul.

— Vreau să-ți spun ceva. Vreau să-ți spun totul.

— Vorbește, Lucy, vino mai aproape. Cine te prețuiește pe tine, dacă nu eu? Cine e prietenul tău, dacă nu Emanuel? Vorbește.

I-am vorbit atunci. Totul mi-a scăpat de pe buze. Acum nu-mi mai lipseau cuvintele. I-am povestit totul repede, i-am spus tot ce aveam de spus cu elocvență și fluent, îmi curgea un șuvoi de vorbe de pe buze. M-am întors la noaptea aceea din parc, i-am povestit despre băutura cu praf de adormit — i-am spus pentru ce mi se dăduse, despre efectul ei neașteptat — cum îmi smulsese odihna de sub pleoape, cum mă scosese din culcușul meu, cum mă împinsese pe străzi pradă unei închipuiri irezistibile, de visul meu de a gusta singurătatea în noaptea aceea de vară pe iarbă, sub copaci, lângă bazinul adînc și limpede. I-am povestit cum mi se împlinise visul acesta. Mulțimea, măștile, muzica, lampioanele, splendoarea tuturor deta-

liilor, salvele de tun în depărtare, clopotele sunînd în înalt. I-am spus în amănunt despre tot ce înlînisem în drumul meu, despre tot ce recunoscusem, auzisem, văzusem. Cum îl surprinsesem și urmărisem și pe el însuși, cum îl ascultasem, cît auzisem, ce presupuneri făcusem de la cele auzite. Pe scurt, toată povestea era adusă acum în fața lui, destăinuită cu sinceritate, în toate amănuntele; arzătoare încă de suferință amară.

Și în toată vremea cît povesteam, el mă ascultă tăcut; mă îndemnă chiar să continui, mă împingea să vorbesc înainte cu gestul, cu surîsul, cu cîte o jumătate de cuvînt. Înainte de a fi ajuns la jumătate chiar, îmi luase mîna într-a lui, îmi cerceta ochii cu o privire foarte pătrunzătoare, era ceva pe chipul lui care mă făcea să nu mă simt îndemnată nici spre liniște, nici spre a-mi curma vorbele. El însuși își uitase de propriile-i hotărîri, își lăsase deoparte felul de a fi obișnuit cu care mă oprea din vorbă — tocmai acum cînd aș fi avut mai multă nevoie să fiu controlată și stăpînită. Cred sincer că aș fi meritat o dojană aspră, dar cînd primim oare ceea ce merităm cu adevărat? Meritam severitatea, îmi răspunse cu priviri pline de blîndețe. Mie însămi mi se părea că sînt lipsită de rațiune, cînd îi interzeceam Justinei Marie accesul în casa și școala mea. El suridea, trăda numai plăcere auzindu-mă. Îmfierbîntată, geloasă, arogantă — nici nu bănuisem pînă atunci că-mi stătea în fire să mă arăt astfel, și el mă strîngea acum aproape la pieptul lui. Eram plină de defecte și el era gata să mă primească, pe mine și toate lipsurile mele. Pentru clipa aceasta de răzvrătire totală, el îmi pregătise un luminiiș de liniște și pace desăvîrșită. Și acestea fură cuvintele cu care-mi mîngîie el urechea.

— Lucy, primește dragostea mea. Într-o zi, cîndva, să primești să împarți viața ta cu mine. Ai să fii atunci pentru mine cea mai scumpă ființă, prima și cea mai de preț de pe lume.

Ne-am întors pe jos în *rue Fossette* pe străzile scîldate în lumina lunii — un clar de lună cum pogorîse numai asupra grădinii paradisului — strălucind prin umbrele grădinii, și aurind cu fericire o cărare pe care să străbată numai pașii făpturilor desăvîrșite — pentru cine știe ce prezență fără nume...

În cursul acestei plimbări mi s-a povestit despre Justine Marie Sauveur, cum ea fusese dintotdeauna privită cu

afecțiunea rezervată doar unei fiice adevărate — cum, cu consimțământul domnului Paul, fusese logodită de luni de zile cu un anume Heinrich Müller, un bogat neguțător german, și avea să se căsătorească în mai puțin de un an. Erau unele rude și prieteni ai domnului Emanuel, se părea, care ar fi dorit să-l vadă pe el însuși luînd-o în căsătorie, pentru a se asigura astfel că averea ei avea să rămînă în familie, însă pentru el o asemenea idee era de-a dreptul respingătoare și cu totul inadmisibilă.

Am ajuns astfel la ușa pensionului condus de *Madame Beck*, Ceasul de la biserica Sfîntul Ioan Botezătorul bătea nouă. La ceasul acesta, în casa aceasta, cu un an și jumătate în urmă, omul acesta care era acum alături de mine, se aplecase în fața mea, privise în fața și ochii mei și-mi alesese soarta. În seara aceasta, se oprise din nou, se plecase din nou spre mine, mă privise și făcuse o nouă alegere. Cît de diferită era acum alegerea — cît de deosebită soarta !

Mă socotea născută sub aceeași stea cu el însuși. El însuși părea să fi desfăcut asupra mea, asemenea unui stîndard, razele acestui astru. Odată — neștiută și lipsită de iubire, eu îl socotisem aspru și ciudat. Statura lui scundă, alcătuirea lui trupească slabă și încordată, asprimile, întunecimea, felul lui de a fi îmi displicuseră. Acum, străbătută de influența lui, și trăind în afecțiunea lui, cunoscîndu-i prețul cu mintea, și bunătatea cu inima — îl preferam înainte oricui în toată lumea asta largă.

Ne-am despărțit. Am auzit, încă o dată, făgăduința lui nesmintită și apoi și-a luat rămas bun. Ne-am despărțit — a doua zi a plecat cu vasul anunțat.

42

FINIS

OMUL NU ARE DARUL PROFETIEI.
Iubirea nu e un oracol. Spaima ne face uneori să ne închipuim multe. Anii aceștia de absență ! Cît mă duruse trăirea lor dinainte în minte ! Jalea pe care aveau să mi-o aducă

mi se păruse sigură asemenea morții. Le știam bine mersul, n-aveam nici o îndoială că aveau să mă chinuie de moarte în trecerea lor. Monstrul apocaliptic în carul său purta cu sine o povară apăsătoare. Simțindu-l cum se apropie, cum își înfundă roțile largi în pămîntul torturat, eu, jertfa prosternată în fața-i, simțeam dinainte cum are să-și strivească oasele.

Ciudat de spus acum, ciudat, însă adevărat, ca tot ce mi se întîmplă în însăși experiența vieții, așteptarea acestei strivitoare apăsări s-a dovedit a fi adevărata tortură. Monstrul se apropia, în carul său greoi, tot mai înalt, mai strivitor și mai posomorît. El trecu însă liniștit, ca o umbră acoperind cerul în amiază. Nimic altceva decît o răceală întunecată nu se făcu simțit. Îmi ridicai privirile. Și carul și demonul care-l mîna trecuseră — jertfa lor era încă în viață.

Monsieur Emanuel a lipsit trei ani de zile. Cititorule, aceștia au fost cei trei ani mai fericiți din viața mea. Ți se pare un paradox de necrezut ? Atunci ascultă-mă.

Mi-am început școala, am lucrat — am lucrat din greu. M-am socotit doar îngrijitoarea proprietății lui, și eram hotărîtă să-i dau o socoteală cît mai satisfăcătoare la întoarcere. Au venit elevele — la început din familiile burgheze apoi și din clasele de mai sus. Cam pe la mijlocul celui de-al doilea an un noroc neașteptat mi-a mai pus în mînă încă o sută de lire sterline, am primit într-o zi din Anglia o scrisoare care conținea această sumă. Venea din partea domnului Marchmont, vărul și moștenitorul scumpei mele stăpîne de odinioară. Își recîștigase tocmai sănătatea după o lungă și primejdioasă boală, banii erau o jertfă oferită de conștiința sa pentru a-și recăpăta liniștea, căci îl chinuise conștiința în privința nu mai știu căror hîrtii și documente găsite după moartea rudei sale — și în care se pomenea numele lui Lucy Snowe, însoțindu-se acest nume cu calde recomandări. Doamna Barrett îi dăduse adresa mea. În ce măsură el însuși păcătuisese împotriva conștiinței sale nu m-am întrebat niciodată. N-am pus nici un fel de întrebări, am luat numai banii și le-am dat o folosință potrivită.

Cu această sută de lire m-am aventurat să închiriez casa învecinată alei mele. N-aș fi vrut pentru nimic în lume să părăsesc casa pe care mi-o alesese *Monsieur Paul*, în care mă lăsase și unde se aștepta să mă regăsească.

Externatul meu a devenit un pension — și el s-a dovedit a fi prosper.

Secretul reușitei mele nu sta atât în propriile mele forțe, în vreo înzestrare sau calitate de a mea proprie, cât într-o stare de lucruri, într-o viață care mi se părea miraculos schimbată, în inima pe care mi-o simțeam ușoară. Arcul care făcea ca energiile mele să pornească astfel era departe undeva, peste mări, într-o insulă din Indiile Occidentale. La plecare mi se lăsase o moștenire și un asemenea gând pentru ceasurile prezentului, o asemenea speranță pentru viitor, un asemenea motiv pentru a persevera, pentru a continua pe calea aceasta de muncă, de răbdare, de curaj — nu puteam cu nici un preț să înșel. Puține erau lucrurile care să mă mai tulbure acum, puține lucruri mai erau atât de importante încât să mă supere, să mă intimidaze sau să mă deprime — găseam farmec pînă și celor mai neînsemnate bagatele.

Să nu crezi însă, cititorule, că această inflăcărare s-a susținut de la sine, s-a hrănit întru totul doar cu o speranță lăsată la plecare sau cu o promisiune făcută la o despărțire. Un inger plin de generozitate o făcea să ardă mereu cu putere. Am fost cruțată de orice boare mai rece, de orice vînt pustiitor. Nu am fost lăsată să simt teama sărăciei, n-am fost încercată cu încordarea așteptării. El îmi scria cu fiecare vas care sosca dintr-acolo, îmi scria așa cum știa el să dăruiască și să iubească, din mîinile lui încărcate, dintr-un belșug al întregii lui inimi. Îmi scria pentru că-i făcea plăcere să-mi scrie. Nu scurta nimic pentru că n-avea de ce să-și scurteze dările de seamă. Se așeza la masă, lua pana și hîrtia, pentru că o iubea pe Lucy și pentru că avea multe să-i spună, pentru că era credincios și plin de atenție, pentru că era plin de iubire și de bunățate. Nu era nici o prefăcătorie și nici o minciună în ce-mi scria astfel și nu era în toată ființa lui nimic găunos și neadevărat. Lauda de sine nu aluneca niciodată mieroasă și onctuoasă de pe buzele lui — și nici nu-și strecura, prin pana lui, ascunzîșurile lașe și nimicniciile ei penibile. Nu mi-a dăruit niciodată nici ceva cu preț înșelător și nici vreo scuză — nici vreo înșepătură rea și nici vreo dezamăgire. Scrisorile lui erau o hrană adevărată care mă însuflețea, o apă vie care mă înviora.

Și am fost eu recunoscătoare? Dumnezeu știe! Cred că nu există ființă omenească care, atât de vie în amintirea

cuiva, atât de mereu susținută, bucurîndu-se de atîtea binefaceri, în revărsări atât de constante, cinstite și pline de noblețe, să poată fi altfel decît recunoscătoare pînă la moarte.

Credincios credinței lui (căci în această privință nu le semăna apostatilor) mă lăsa liberă în credința mea. Nu mă ironiza, și nici nu mă ispitea. Spunea :

„Rămii protestantă. Micuța mea puritană englezoaică, iubesc pînă și protestantismul tău. Îi recunosc farmecul sever. E ceva în ritualurile lui pe care eu nu-l pot accepta, dar aceasta e singura credință pentru Lucy a mea“.

Roma întreagă n-ar fi reușit să-l preschimbe într-un bigot, și nici propaganda cea mai însuflețită nu l-ar fi putut face un adevărat iezuit. Se născuse cinstit și nu fals naiv și lipsit de viclenie - un om liber și deloc sclav. Tandrețea lui îl făcuse o vreme mlădios în mîinile unui preot, afecțiunea, devotamentul, entuziasmul său sincer, pios, îi orbiseră odată ochii blinzi, îl făcuseră poate să nesocotească dreptatea față de el însuși, ca să le facă pe plac altora și-l împinseseră să slujească țelurile unor egoiști. Însă acestea sînt defecte atât de rar întîlnite, atât de costisitoare pentru cel care le cade pradă, încît nici nu știm dacă într-o zi n-au să fie numărate printre juvaierile virtuții.

Cei trei ani au trecut. S-a anunțat data întoarcerii lui *Monsieur* Paul. E toamnă, are să fie alături de mine odată cu sosirea cețurilor lunii noiembrie. Școala mea prosperă, casa mea e gata. I-am pregătit o mică bibliotecă, i-am umplut rafturile cu cărțile pe care le-a lăsat în grija mea, am îngrijit, din dragoste pentru el (căci eu însămi nu sînt o mare iubitoare de flori) plantele preferate de el și unele din ele sînt acum înflorite. Credeam sincer că-l iubesc atunci cînd a plecat de lîngă mine, acum îl iubesc într-o altă măsură, este și mai mult al meu.

Soarele trece de echinocțiu, zilele se scurtează, frunzele se îngălbenesc, însă — însă el are să vină.

Noaptea cad brumele, noiembrie și-a trimis înainte cețurile și vîntul prinde să reia gemetele lui tomnatice, însă — însă el va să vină.

Cerurile se lasă închise și întunecate — dinspre apus vine plutind o pînză luminoasă, în juru-i norii au căpătat forme ciudate — arcuri și radiații largi. Diminețile sînt

încărcate de splendoare — glorioase, regale, purpurii ca un monarh în slava rangului său. Cerurile sînt o singură flacără — sălbătice, mai vii ca o bătălie în plină dezlănțuire — singeroase, încît Victoria însăși n-ar mai fi întunecată. Eu cred că mă pricep să citesc unele semne pe cer — le-am cunoscut încă din copilărie. Doamne, păzește corabia aceea — o, apăr-o !

Vînturile își schimbă cursul către apus. Pace, liniște — duhuri ale furtunii — de pîndă la fiecare fereastră ! Dar iată, furtuna are să se ridice — crește — își trimite vaierul prelung, oricît de neliniștită și încordată aș rătăci în noaptea asta prin casa întreagă, nu-i pot potoli eu vuietul. Cu cît trec ceasurile, cu atît cîștigă în puteri. La miezul nopții, toți cei neadormiți veghează, ascultă și simt cu spaimă o furtună dinspre sud-vest.

Furtuna aceea a bătut dezlănțuită timp de șapte zile. Nu s-a potolit pînă cînd Atlanticul întreg n-a fost acoperit cu epave, nu s-a ostoit pînă cînd adîncurile nu s-au săturat de jertfe. Numai atunci cînd îngerul distrugerii și-a făcut pînă la capăt munca, și-a strîns ea aripile al căror filfiit era glasul de tunet, freamătul de penaje care era însăși furtuna.

Liniște, însă, fii liniștită ! O, mii de plinsete, rugi de chinuri și agonie pe țărmurile fremătînd de așteptare — și acolo, unii, așteptînd cîte un glas, care nu se făcea auzit — nu se făcea auzit pînă cînd liniștea coborînd, unii n-au mai avut tăria să-l audă, pînă cînd, soarele întorcîndu-se, lumina lui a fost pentru unii noapte adîncă.

Aici să ne oprim, să ne oprim cu totul și cu totul. Am spus de ajuns. Dar tu, blindule cititor, nu-ți tulbura pacea, lasă speranțe închipuirilor înșorite. Lasă-le liniștea și închipuirea să-și creeze bucuria fără margini născută iarăși din marea spaimă, înfiorarea adîncă a mîntuirii dintr-o mare primejdie, minunata eliberare din spaimă, roadele întoarcerii fericite. Să-ți făurească ele, liniștea și închipuirea, imaginea reîntîlnirii, a uniunii și a unei vieți îndelungi fericite după aceea.

Madame Beck a cunoscut prosperitatea toată viața, ca și părintele Silas. Madame Walravens și-a împlinit al nouăzecelea an al vieții înainte de a-și da duhul. Adio !

SUMAR

1. Bretton, 5	23. Vashti, 304
2. Paulina, 13	24. <i>Monsieur de Bassompierre</i> , 320
3. Tovarășii de joacă, 20	25. Micuța contesă, 335
4. Domnișoara Marchmont, 38	26. O îngropăciune, 351
5. Întorcînd o nouă filă, 48	27. <i>Hôtel Crécy</i> , 368
6. Londra, 53	28. Paznicul, 388
7. Villette, 67	29. Sărbătorirea lui <i>Monsieur</i> , 402
8. <i>Madame Beck</i> , 78	30. <i>Monsieur Paul</i> , 418
9. Isidore, 95	31. Driada, 431
10. Doctorul John, 108	32. Cea dintîi scrisoare, 444
11. Iatacul din fortăreață, 116	33. <i>Monsieur Paul</i> își ține făgăduința, 454
12. Cutiuța, 124	34. Malevola, 465
13. Un strănut într-un moment nepotrivit, 136	35. Fraternitatea, 479
14. <i>La Fête</i> , 148	36. Mărul discordiei, 494
15. Vacanța mare, 183	37. Strălucirea soarelui, 510
16. E mult de-atunci, 198	38. Nori, 528
17. <i>La Terrasse</i> , 215	39. Cunoștințe vechi și noi, 557
18. Ne certăm, 225	40. O pereche fericită, 570
19. Cleopatra, 233	41. Cartierul Clotilde, 578
20. Concertul, 248	42. Finis, 594
21. Reacția, 272	
22. Scrisoarea, 292	

Charlotte Brontë (1816—1855) publică în 1847 romanul Jane Eyre, al cărui succes de public a fost fulgerător. Au urmat, rod al unei munci intense, Shirley (1849) și Villette (1853), care au fost la fel de bine primite de cititori.

Villette este istoria unei tinere englezoaice sărace și independente care, spre a-și putea câștiga existența, se angajează profesoară într-un pension dintr-o capitală de pe Continent. Lucy Snowe, stăpinită alternativ de o rațiune tăioasă și o imaginație exacerbată, va trăi, printre străini, momente de suferință, de exaltare, de fericire, întâlnind numeroase piedici în realizarea sentimentelor ei.

După Jane Eyre și Shirley, publicul românesc are prilejul să cunoască cea de-a treia operă importantă a scriitoarei engleze.

ULTIMELE APARIȚII:

110 Marie-Anne Desmarest	■ Torent
111 Cella Delavrancea	■ O vară ciudată
112 Cezar Petrescu	■ Dumineca orbului
113 Gárdonyi Géza	■ Contract de căsătorie
114 Emmanuel Roblès	■ Ceasul limpezirilor
115 Jean Cayrol	■ Să nu uitați că ne iubim
	● Străinele corpuri
116 Thomas Hardy	■ Doi ochi albaștri
117 Corneliu Ștefanache	■ Ziua uitării